

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI VE EKONOMİSİ
BİLİM DALI

**ÖĞRETMENLERİN SINIF YÖNETİMİ UYGULAMALARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Sabiha DULAY

Doktora Tezi

Danışman: Prof. Dr. Engin KARADAĞ

Eskişehir, 2017

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi başlıklı tezin bizzat tarafımda hazırlanan, özgün bir çalışma olduğunu; bu çalışmanın tüm aşamalarında (hazırlık, veri toplama, analiz, bilgilerin sunumu ve raporlaştırma vb.) bilimsel etik ilke ve kurallara uygun olarak hareket ettiğimi; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri, bilgi vb. için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara çalışmanın kaynakçasında yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan “Bilimsel İntihal Tespit Programı”yla tarandığını ve hiçbir “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, herhangi bir biçimde bu çalışmamla ilgili yukarıdaki beyanıma aykırı bir durumun saptanması halinde, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçların sorumluluğunu kabul ettiğimi bildiririm.

14/09/2017

Sabiha DULAY

Teşekkür

Hayat önümde uzanan bir yol gibi. Bazen dağlar aşım koşmam gerekiyor, bazen sakince yerimde saymam. Bazen en hırçın yönüyle karşılıyor beni, bazen bir anne kadar sevecen, kollarımı açıp sarmalıyor. Her gün farklı bir yanımla tanıştıyor, farklı rollere bürünüyorum tıpkı bir bukalemun gibi. Güçlü bir savaşçı olmam gerekiyor çoğu zaman. Umut etmem ve sabretmem...

Umut etmeye ve sabretmeye en çok ihtiyaç duyduğum bu zorlu yolculuğun sonundayım şimdi. Geriye dönüp baktığımda bu yolda beni yalnız bırakmayan, hüznlerimi, mutluluklarımı paylaşan, varlıklarını her zaman yanımda hissettiğim gizli kahramanlara bir kez daha teşekkür etmek istedim.

Tanıdığım günden bu yana desteğini hiç esirgemeyen, bitmek tükenmek bilmeyen sorularıma sabırla cevap verip beni motive eden, bir danışmandan çok daha ötesi olan kıymetli tez danışmanım Prof. Dr. Engin Karadağ'a,

Tez sürecimde, fikirleri ve katkılarıyla bu tezin ortaya çıkmasında emeği olan çok değerli hocalarım Prof. Dr. Cemil Yücel, Doç. Dr. Mustafa Sever, Doç. Dr. Fatih Bektaş ve Yrd. Doç. Dr. Eren Kesime'e, doktora sürecinde bilgileriyle bana ışık tutan Prof. Dr. Ayhan Aydın'a

Sorunlarımı dinleyen, dertlerime ortak olan ve destekleriyle beni motive eden dostlarım Elif Aydoğdu Özoğlu, Özge Öztekin Bayır, Şule Betül Tosuntaş, Zeynep Kılıç, Yasir Armağan ve Mikail Yalçın'a, bu süreci benimle birlikte yaşayan, sızlanmalarımı sabırla dinleyen ve her zaman bir çözüm yolu sunan, birlikte gülüp eğlendiğimiz değerli oda arkadaşlarım Ayşe Dönmez, Gülçin Çeliker Ercan ve Muhammed Öz'e,

Bu tez çalışmasında beni sınıflarının, okullarının bir üyesi olarak kabul eden ve ellerinden gelenin fazlasını yapmaya çalışan değerli öğretmen, öğrenci ve okul müdürlerine,

Sevgi, destek ve fedakarlıklarıyla beni asla yalnız bırakmayan, bu sürecin tüm zorluklarını benimle paylaşan, bana umut ışığı olan hayatımın en değerli varlıkları anneme, babama, kardeşime ve eşime en içten teşekkürlerimi sunuyorum. İyi ki varsınız.

İçindekiler

Teşekkür.....	i
İçindekiler	ii
Tablolar Listesi.....	xxi
Şekiller Listesi.....	xxi
Özet	1
Abstract	3
BİRİNCİ BÖLÜM	5
1. Giriş.....	5
1.1. Problem Durumu	5
1.2. Araştırmanın Amacı	10
1.3. Araştırmanın Önemi	11
1.4. Varsayımlar/Sayıtlar	12
1.5. Sınırlılıklar.....	12
1.6. Tanımlar	12
İKİNCİ BÖLÜM	13
2. Kavramsal/Kuramsal Çerçeve.....	13
2.1. Etkili Sınıf Yönetimi	13
2.2. Öğretmen Tipolojileri.....	18
2.3. Sınıf Yönetimi Modelleri	20
2.3.1. Tepkisel model	21
2.3.2. Önlemsel model.....	21
2.3.3. Gelişimsel model	21
2.3.4. Bütünsel model	22
2.4. Disiplin Modelleri	22
2.4.1. Davranışçı kuram (Pavlov, Skinner)	22
2.4.2. Glasser modeli (Gerçeklik terapisi).....	22
2.4.3. Gordon modeli (Etkili öğretmenlik eğitimi).....	23
2.4.4. Canter modeli (Etkin-kararlı disiplin)	23
2.4.5. Kounin modeli (Grup yönetimi modeli).....	24
2.4.6. Dreikurs modeli (Mantıksal sonuçlar modeli).....	25
2.5. Sınıf Yönetiminin Boyutları	26
2.5.1. Sınıfın fiziki düzeni	26

2.5.2. Sorunlu davranışların yönetimi	27
2.5.2.1. Sorunlu davranışların nedenleri	28
2.5.2.2. Sorunlu davranışların yönetiminde kullanılan stratejiler	30
2.5.2.3. Sınıfta otorite kurma yolları	35
2.5.3. Öğretmen ve öğrenci ilişkileri	37
2.5.4. Öğretimin planlanması ve yönetimi	42
2.5.5. Ödüllendirme ve motivasyon	46
2.5.6. Sınıf içi kural ve prosedürlerin oluşturulması	50
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	55
3. Yöntem	55
3.1. Araştırma Deseni	55
3.1.1. Sahne sanatçısı öğretmen	57
3.1.2. Psikolog öğretmen	57
3.1.3. Grup dinamiğini şekillendiren öğretmen	57
3.1.4. Geminin kaptanı öğretmen	57
3.1.5. Ebeveyn öğretmen	58
3.1.6. Teknoloji kurdu öğretmen	58
3.1.7. Her soruyu çözen matematikçi (Uzman)	58
3.1.8. Savaşçı öğretmen	58
3.1.9. Komedyen öğretmen	59
3.1.10. Sihirbaz öğretmen	59
3.2. Çalışma Grubu	59
3.3. Verilerin Toplanması	61
3.3.1. Katılımcı gözlem	61
3.3.2. Görüşme	62
3.3.3. Doküman incelemesi ve artifaktlar	63
3.4. Verilerin Analizi	64
3.4.1. Tipolojilerin oluşturulması	64
3.5. Geçerlik ve Güvenirlik	65
3.5.1. İç geçerlik / İnanırlılık	65
3.5.2. Dış geçerlik / Nakledilebilirlik	66
3.5.3. Güvenirlik / Tutarlılık	66
3.6. Araştırmacının Rolü	67
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	68

4. Bulgular.....	68
4.1. Merak ve Hareketliliği Sürekli Kılan Öğretmen: Sahne Sanatçısı.....	68
4.1.1. Otoritenin inşası.....	70
4.1.1.1. Sevgi bağı kurma	70
4.1.1.2. Vücut dili ve yakınlık.....	71
4.1.2. Öğretmen, öğrenci ve veli ilişkileri	72
4.1.2.1. Öğrencilerle olan ilişkiler	72
4.1.2.1.1. Hoşgörü ve anlayış geliştirme	72
4.1.2.1.2. Samimi ve sevecen bir dil kullanma	73
4.1.2.1.3. Değer verme	73
4.1.2.1.4. Sabırlı ve gülyüzlü bir tavır sergileme	74
4.1.2.2. Öğretmenlerle olan ilişkiler	75
4.1.2.2.1. Çılgın öğretmen.....	75
4.1.2.3. Velilerle olan ilişkiler	76
4.1.2.3.1. Şikayet etmek yerine çözüme odaklanma	76
4.1.3. Öğretimi planlama ve gerçekleştirme.....	76
4.1.3.1. İyi bir başlangıç için hazırlık yapma.....	76
4.1.3.1.1. Motive edici bir şekilde sınıfa girme	77
4.1.3.1.2. Merak uyandırarak derse başlama.....	77
4.1.3.1.3. Keyifli bir ders geçeceği algısı yaratma	78
4.1.3.2. Grubun odaklanmasını sürdürme	79
4.1.3.2.1. Sınıf etkinliklerinde çeşitliliği sağlama.....	79
4.1.3.2.2. Herkesi derse katarak grubu canlı tutma	81
4.1.3.2.3. Öğrenilenlerin değerli olduğunu hissettirme.....	82
4.1.3.3. İşbirliğine dayalı öğrenme grupları oluşturma.....	84
4.1.3.4. Güvene dayalı destekleyici bir sınıf iklimi yaratma	85
4.1.3.5. Öğrenci çalışmalarının yönetimi	86
4.1.4. Sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme	87
4.1.4.1. Davranışlarının sorumluluğunu alma ve saygılı olma	87
4.1.4.2. Kuralları sene başında oluşturma ve nedenleriyle dile getirme	87
4.1.5. Sorunlu davranışların yönetimi	88
4.1.5.1. Sorunlu davranışların sebepleri.....	88
4.1.5.1.1. Kendini kontrol edememe ve yönlendirilme ihtiyacı.....	88
4.1.5.1.2. Aşırı özgüven	89

4.1.5.1.3 Ailenin çocuğa yaklaşımı	89
4.1.5.2. Sorunlu davranışların yönetiminde kullanılan stratejiler	90
4.1.5.2.1. Sorunları sınıfın dışında bireysel konuşarak çözme.....	90
4.1.5.2.2. Yargılayıcı olmayan betimleyici bir dil kullanma	90
4.1.5.2.3. Enerjilerini derse yönlendirme	91
4.1.5.2.4. Sınıftaki varlığını güçlendirme	92
4.1.6. Özendiriciler ve ödüller aracılığıyla uygun davranışın sürdürülmesi	95
4.1.6.1. Sembolik ödüller	95
4.1.6.2. Somut ödüller.....	95
4.1.7. Öğretmenlere tavsiyeler.....	96
4.1.7.1. Katı kurallarla değil sevgi ve anlayışla yaklaşma.....	97
4.1.7.2. İş mutfağında öğrenme	97
4.1.7.3. Mesleğini sevme ve kendini sürekli geliştirme.....	97
4.2. Dertlerden Arındıran Öğretmen: Psikolog	98
4.2.1. Otoritenin inşası.....	100
4.2.1.1. Buzları zamanla eritme	100
4.2.1.2. Yakın ilişkiler kurma	101
4.2.1.3. Öğrencilik yıllarındaki olumsuz yaşantılar	101
4.2.1.4. Mesafe koyma ihtiyacı	102
4.2.1.5. Hareketli sınıflarda sert bir mizaç benimseme.....	102
4.2.2. Öğretmen, öğrenci ve veli ilişkileri	103
4.2.2.1. Öğrencilerle olan ilişkiler	103
4.2.2.1.1. Güvene dayalı ilişkiler geliştirme	103
4.2.2.1.2. Bizden biri algısı yaratma	104
4.2.2.1.3. Öğrencilerin olgunluk seviyesine göre yaklaşma	104
4.2.2.1.4. Anlayışlı ve adil davranma.....	105
4.2.2.1.5. Samimi ve sevecen bir dil kullanma	105
4.2.2.1.6. Öğrencilerin düşüncelerine değer verme.....	106
4.2.2.2. Öğretmenlerle olan ilişkiler	106
4.2.2.2.1. Fazla yakınsın eleştirileri	106
4.2.2.3. Velilerle olan ilişkiler	106
4.2.2.3.1. Yakınlıktan rahatsız olma	106
4.2.2.3.2. Takdir edilme	107
4.2.3. Öğretimin planlaması ve gerçekleştirilmesi	107

4.2.3.1. İyi bir başlangıç için hazırlık yapma.....	107
4.2.3.1.1. Motive edici bir şekilde sınıfa girme	108
4.2.3.1.2. Duygularını açma	108
4.2.3.2. Derse geçiş	108
4.2.3.2.1. Sorularla kısa bir tekrar yapma	109
4.2.3.2.2. Konunun önemine dikkat çekme.....	109
4.2.3.3. Grubun odaklanmasını sürdürme	109
4.2.3.3.1. Herkesi derse katarak grubu canlı tutma.....	110
4.2.3.3.2. Görsel öğelerle ve sorularla dikkat çekme	110
4.2.3.3.3. Ders boyunca öğrencilerle ilgilenme ve iletişimi sürdürme .	111
4.2.3.3.4. Kısa molalar verme	112
4.2.3.3.5. Dinamik bir sınıf ortamı yaratma	112
4.2.3.4. Güvene dayalı destekleyici bir sınıf iklimi yaratma	112
4.2.4. Sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme	113
4.2.4.1. Dikkat dağıtıcı davranışlar	113
4.2.4.2. Sınıfın temizliği ve düzeni	113
4.2.4.3. Söz alarak konuşma	114
4.2.5. Sorunlu davranışların yönetimi	114
4.2.5.1. Sorunlu davranışın sebepleri.....	114
4.2.5.1.1. Öğretmenlerin yıkıcı davranışları	114
4.2.5.1.2. Güç savaşlarına girilmesi	115
4.2.5.1.3. Deneyimsizliğin verdiği tedirginlik	115
4.2.5.1.4. Aşırı özgüven duygusu.....	116
4.2.5.1.5. Ulaşılamayan öğrenciler.....	116
4.2.5.1.6. Akran etkisi	117
4.2.5.1.7. Garantide hissetme ve notla gelen saygı	117
4.2.5.1.8. Ya çok sev ya da korkut!.....	117
4.2.5.2. Sorunlu davranışlarla mücadele etmede kullanılan stratejiler	118
4.2.5.2.1. Güç savaşlarından uzak durma.....	118
4.2.5.2.2. Sosyal adaleti sağlama	119
4.2.5.2.3. Sınıftaki varlığını güçlendirme	119
4.2.6. Özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesi.....	120
4.2.6.1. Somut ödüller.....	120
4.2.6.2. Sosyal öğrenme /Örnek olma.....	121

4.2.7. Öğretmenlere tavsiyeler.....	121
4.2.7.1. Kendini sürekli geliştirme.....	121
4.2.7.2. Öğrencilerle yakın ilişkiler kurma	121
4.3. Grup Dinamiğini Şekillendiren Öğretmen: Koç	121
4.3.1. Otoritenin inşası.....	123
4.3.1.1. Lideri yanına çekme.....	123
4.3.1.2. Denize düşen yılanı sarılır	123
4.3.2. Öğretmen, öğrenci ve veli ilişkileri	124
4.3.2.1. Öğrencilerle olan ilişkiler	124
4.3.2.1.1. Hem yakın hem mesafeli.....	125
4.3.2.1.2. Ne öğretildiği değil ne hissettirildiği iz bırakır	125
4.3.2.1.3. Ders dışı ortak paylaşımlarda bulunma.....	126
4.3.2.1.4. Bizden biri algısı yaratma	126
4.3.2.1.5. Farklı rollere bürünme.....	126
4.3.2.1.6. Önemseme ve değer verme	127
4.3.2.2. Öğretmenlerle olan ilişkiler	127
4.3.2.2.1. Başarılı öğretmen	127
4.3.2.2.2. İşini düzgün yapan öğretmen	128
4.3.2.2.3. Birbirini kıskanma.....	128
4.3.2.3. Velilerle olan ilişkiler	128
4.3.2.3.1. Öğretmenin ünü kendinden önce gelir	128
4.3.2.3.2. Güvene dayalı ilişkiler kurma	129
4.3.2.3.3. Kendine ait bir alan bırakma	129
4.3.2.3.4. Bir veli olarak empati kurma.....	129
4.3.2.3.5. Müdahaleci veliler.....	130
4.3.3. Öğretimi planlama ve gerçekleştirme.....	130
4.3.3.1. Motive edici bir şekilde sınıfa girme	130
4.3.3.2. Derse geçiş	131
4.3.3.2.1. Gündelik diyaloglarla öğrencileri derse hazırlama	131
4.3.3.2.2. Sorularla kısa bir tekrar yapma	131
4.3.3.3. Grubun odaklanmasını sürdürme.....	132
4.3.3.3.1. Dinamik bir sınıf ortamı yaratma	132
4.3.3.3.2. Herkesi derse katarak grubu canlı tutma.....	133
4.3.3.3.3. Esprilerle dikkat çekme.....	134

4.3.3.4. İşbirliğine dayalı öğrenme gruplarının oluşturulması.....	134
4.3.4. Sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme	134
4.3.4.1. Söz alana saygı duyma ve yerinden konuşmama.....	135
4.3.4.2. Kuralları sene başında oluşturma ve nedenleriyle dile getirme	136
4.3.4.3. Davranışlarıyla model olma	136
4.3.5. Sorunlu davranışların yönetimi	136
4.3.5.1. Sorunlu davranışların sebepleri.....	136
4.3.5.1.1. Sınıfların dengeli bir şekilde dağılmaması.....	137
4.3.5.1.2. Ders saatlerinin erken ya da geç olması	137
4.3.5.1.3. Öğretmenlerin ve ailenin tutumu	137
4.3.5.1.4. Akran etkisi	138
4.3.5.1.5. Sosyal tanınma isteği.....	138
4.3.5.1.6. Denetleyici bir mekanizmanın eksikliği.....	138
4.3.5.2. Sorunlu davranışlarla mücadele kullanılan stratejiler.....	139
4.3.5.2.1. Eğitimi öncelikle	139
4.3.5.2.2. Kendini gerçekleştiren kehanetleri tersine çevirme	139
4.3.5.2.3. Grup dinamiklerini şekillendirme	140
4.3.5.2.4. Yara yokken kaşırsan yara olur.....	140
4.3.5.2.5. Beni bana şikâyet edin	141
4.3.5.2.6. Kişisel mesafeyi daraltma	141
4.3.6. Özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesi.....	141
4.3.6.1. Yerinde ve zamanında ödüllendirme	142
4.3.6.2. Gezilerle ödüllendirme.....	142
4.3.6.3. Sözel ödüller	142
4.3.7. Öğretmenlere tavsiyeler.....	142
4.3.7.1. Mesleğini ve öğrencilerini sevmeye	142
4.3.7.2. Empati kurabilme.....	143
4.3.7.3. Kendini geliştirme.....	143
4.3.7.4. Çocuğun her şeyi olabilme.....	143
4.3.7.5. Elinin taşın altına koyma	143
4.4. Güç ve Otoriteyi Sürekli Kılan Öğretmen: Gemi Kaptanı	144
4.4.1. Otoritenin İnşası	146
4.4.1.1. İyi bir gözlemci olma	146
4.4.1.2. Buzları zamanla eritme /İlk derste asla gülme	146

4.4.1.3. Öğretmene göre hizalanma	147
4.4.2. Öğrenci, öğretmen ve velilerle olan ilişkiler	148
4.4.2.1. Öğrencilerle olan ilişkiler	148
4.4.2.1.1. Öğrencilerin olgunluk seviyesine göre yaklaşma	148
4.4.2.1.2. Ders dışı ortak paylaşımlarda bulunma.....	149
4.4.2.2. Öğretmenlerle olan ilişkiler	149
4.4.2.2.1. Başkaları ne der diye düşünmeme.....	149
4.4.2.2.2. Sevilen öğretmenleri model alma.....	150
4.4.2.3. Velilerle olan ilişkiler	150
4.4.2.3.1. Her zaman ulaşılabilir olma	150
4.4.2.3.2. İlimli bir tavır sergileme.....	150
4.4.3. Öğretimi planlama ve gerçekleştirme.....	151
4.4.3.1. Gündelik hayattan örneklerle derse ilişkin önyargıları yıkma	151
4.4.3.2. Sorularla kısa bir tekrar yapma	152
4.4.3.3. Grubun odaklanmasını sürdürme	152
4.4.3.3.1. Herkesi derse katarak grubu canlı tutma.....	152
4.4.3.3.2. Gerektiğinde sınıfın yaramazı olma	154
4.4.3.4. Öğrenci çalışmalarının yönetimi.....	155
4.4.4. Sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme	156
4.4.4.1. Dürüst olma.....	156
4.4.4.2. Söz alana saygı duyma.....	156
4.4.4.3. Derse geç kalma cezası “çikolata alma”	157
4.4.4.4. Öğrencilerin ihtiyaçlarını önemseme	157
4.4.4.5. İlk derslerde kararlı bir duruş sergileme	158
4.4.5. Sorunlu davranışların yönetimi	158
4.4.5.1. Teknoloji kullanım amacı	158
4.4.5.2. Ses tonu ve vücut diliyle sert ve kararlı bir duruş sergileme	159
4.4.5.3. İlk haftalarda kendini öğrencilere tanıtmaya	159
4.4.5.4. Sizi sizden daha iyi tanıyorum algısı yaratma	160
4.4.5.5. Kısa molalar verme	160
4.4.5.6. Susup bir süre sessizce bekleme	161
4.4.6. Özendiriciler ve ödüller ile uygun davranışın sürdürülmesi	161
4.4.7. Öğretmenlere tavsiyeler.....	162
4.4.7.1 İyi bir gözlemci olma	162

4.4.7.2. Mesafeleri tamamen ortadan kaldırmama.....	163
4.5. Kişisel Mesafeyi Daraltan Öğretmen: Ebeveyn	163
4.5.1. Otoritenin inşası.....	165
4.5.1.1. Güvene dayalı saygıyı aşmayan ilişkiler kurma	165
4.5.1.2. Kendilerini ifade edebilecekleri bir ders ortamı sunma	166
4.5.2. Öğretmen, öğrenci ve velilerle olan ilişkiler	167
4.5.2.1. Öğrencilerle olan ilişkiler	167
4.5.2.1.1. Öğrenciyi tanıma	167
4.5.2.1.2. Farklı rollere bürünme.....	168
4.5.2.1.3. İlgı gösterme ve önemseme.....	169
4.5.2.1.4. Grup dinamiğini dikkate alma.....	169
4.5.2.1.5. Kendini açma	170
4.5.2.1.6. Sakin ve ılımlı bir ses tonu kullanma.....	170
4.5.2.2. Öğretmenlerle olan ilişkiler	171
4.5.2.3. Velilerle olan ilişkiler	171
4.5.3. Öğretimi planlama ve gerçekleştirme.....	171
4.5.3.1. İyi bir başlangıç için hazırlık yapma.....	172
4.5.3.1.1. Grup dinamiğine göre derse giriş şeklini değiştirme	172
4.5.3.1.2. Dersin akışı hakkında bilgi verme.....	172
4.5.3.2. Derse geçiş	174
4.5.3.2.1. Etkinliklerle kısa bir tekrar yapma	174
4.5.3.2.2. Gündelik diyaloglarla öğrencileri derse hazırlama	175
4.5.3.3. Aidiyet hissi yaratma	176
4.5.3.4. Güvene dayalı destekleyici bir sınıf ortamı sunma.....	177
4.5.3.5. Sınıf içi etkinliklerde çeşitliliği sağlama.....	178
4.5.4. Sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme	179
4.5.4.1. Davranış problemlerine ilişkin kurallar	179
4.5.4.2. Atasözü bulma etkinliği	179
4.5.4.3. Zaman alıcı bir süreç.....	180
4.5.4.4. Kuralları öğrencilerle birlikte oluşturma	181
4.5.5. Sorunlu davranışların yönetimi	181
4.5.5.1. Normalleştirme aracı olarak sosyal medya	181
4.5.5.2. Ses tonu ve vücut diliyle mesaj verme.....	182
4.5.5.3. Güç savaşlarından uzak durma	182

4.5.5.4. Dikkat dağıtıcı nesnelere ortamdan uzaklaştırma.....	183
4.5.5.5. Ekstra görevler verme	183
4.5.6. Özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesi.....	183
4.5.7. Öğretmenlere tavsiyeler.....	184
4.5.7.1. Kendini geliştirme.....	184
4.5.7.2. Öğrencileri tanıma	184
4.6. Günümüz Öğrencisinin Dilinden Konuşabilen Öğretmen: Teknoloji Kurdu.....	185
4.6.1. Otoritenin inşası.....	187
4.6.1.1. İlişkileri geliştirmeye odaklanma.....	187
4.6.1.2. Baskıyla değil sevgiyle sınıfı yönetme	188
4.6.1.3. Beklentileri karşılayan öğretmen olma	189
4.6.1.4. İlk derslerde kendini tanıtmaya	189
4.6.1.5. Yaşanılan zorluklar	190
4.6.1.5.1. Özel grupların yönetimi	190
4.6.1.5.2. Neyi ne kadar öğreteceğinin farkında olmama	191
4.6.2. Öğrenci, öğretmen ve veliyle olan ilişkiler	191
4.6.2.1. Öğrencilerle olan ilişkiler	191
4.6.2.1.1. İsimlerini öğrenme	191
4.6.2.1.2. Öğrencileri birbirinden farklı bireyler olarak görme	192
4.6.2.1.3. Farklı rollere bürünme.....	192
4.6.2.1.4. Ayrım yapmama.....	193
4.6.2.1.5. Öğrencilerin ilgi ve alışkanlıklarının farkında olma	195
4.6.2.2. Öğretmenlerle olan ilişkiler	196
4.6.2.2.1. Teknoloji kurdu	196
4.6.2.3. Velilerle olan ilişkiler	196
4.6.2.3.1. Çocuklarının gözünden görme	196
4.6.2.3.2. İşbirliği içinde olma	196
4.6.2.3.3. Müdahaleci veliler.....	197
4.6.3. Öğretimi planlama ve gerçekleştirme.....	197
4.6.3.1. İyi bir başlangıç için hazırlık yapma.....	198
4.6.3.1.1. Grubun dinamiğine göre şekil alma	198
4.6.3.1.2. Motive edici bir şekilde derse girme.....	198
4.6.3.1.3. Öğrencileri önemseydiğini hissettirme	199

4.6.3.2. Derse geçiş	200
4.6.3.2.1. Gündelik hayattan örneklerle öğrencileri derse hazırlama....	200
4.6.3.3. Grubun odaklanmasını sürdürme	200
4.6.3.3.1. Dinamik bir sınıf ortamı yaratma	200
4.6.3.3.2. Kısa videolar ve etkinliklerle dikkati çekme.....	201
4.6.3.3.3. Herkesi derse katarak grubu canlı tutma	201
4.6.4. Sınıf kurallarının ve rutinlerinin belirlenmesi	203
4.6.4.1. Sınıfın fiziksel düzenini koruma	203
4.6.4.2. Ders boyunca göz temasını yitirmeme.....	204
4.6.4.3. Öğrencilerin katılımı ile kuralların oluşturulması.....	204
4.6.4.4. Örnek davranışların takdir edilmesi.....	204
4.6.5. Sorunlu davranışların yönetimi	205
4.6.5.1. Ders dışı konuşma ve şikayetler	205
4.6.5.2. Ödevlerin yapılmaması	205
4.6.5.3. Liderin sınıfı ele geçirmesi	206
4.6.5.4. Duygularını açma.....	206
4.6.5.5. Bireysel konuşma.....	206
4.6.5.6. Velilerle işbirliği yapma	207
4.6.5.7. Dikkati kendinde toplama	207
4.6.5.8. Sessizce durup bekleme	208
4.6.6. Özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesi.....	208
4.6.6.1. Az ödül bol pekiştireç	208
4.6.6.2. Somut ödüller.....	208
4.6.6.3. Ödüllerin teşvik edici rolü	209
4.6.6.4. Model olma/Diğerlerini peşinden sürüklenme.....	209
4.6.7. Öğretmenlere tavsiyeler.....	210
4.6.7.1. Öğrencileri tanıma	210
4.6.7.2. Kural koyma.....	210
4.6.7.3. İlk derste bırakılan izlenim	211
4.6.7.4. Mesleğini sevme ve dersini sevdirmesi	211
4.6.7.5. Sınıfları karşılaştırmama	211
4.7. Her Soruyu Çözen Öğretmen Matematikçi: Uzman	212
4.7.1. Otoritenin İnşası	214
4.7.1.1. Mesafeleri yıkma	214

4.7.1.2. Öğrencileri dinleyen olma.....	214
4.7.1.3. Bırakılan ilk izlenimin olumlu olması	215
4.7.1.4. Uzmanlık gücünü kullanma	215
4.7.2. Öğrenciler, öğretmenler ve velilerle ilişkiler	216
4.7.2.1. Öğrencilerle olan ilişkiler	216
4.7.2.1.1. Derste serbestlik tanıyan dışarda sınır koyan.....	216
4.7.2.1.2. Öğrencilerin olgunluk seviyesine göre yaklaşma	216
4.7.2.1.3. İlgi gösterme ve önemseme	217
4.7.2.1.4. Farklı rollere bürünme	217
4.7.2.2. Öğretmenlerle olan ilişkiler	218
4.7.2.2.1. Soğuk ve mesafeli biri	218
4.7.2.3. Velilerle olan ilişkiler	218
4.7.2.3.1. Velileri bilinçlendirme	218
4.7.2.3.2. İlgiye göre değişen ilişkiler.....	219
4.7.3. Öğretimi planlama ve gerçekleştirilme	219
4.7.3.1. Mesafeleri yıkarak derse başlama.....	219
4.7.3.2. Öğrenci öğretmene öğretmen öğrenciye alışmalı	220
4.7.3.3. Eğlenceli bir sınıf ortamı yaratma	220
4.7.3.4. Haftalık plan yapma.....	221
4.7.3.5. Herkesi derse katarak grubu canlı tutma	222
4.7.3.6. Öğrenci çalışmalarının yönetimi	222
4.7.3.7. Sabırlı ve destekleyici bir tavır sergileme	223
4.7.3.8. Derse ilişkin önyargıları yıkma	224
4.7.4. Sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme.....	225
4.7.4.1. Derste telefon kullanımı	225
4.7.4.2. Başka öğretmen ya da öğrenciler hakkında konuşmama.....	225
4.7.4.3. Derse katılım ve kendini ifade edebilme	226
4.7.5. Sorunlu davranışları yönetimi	226
4.7.5.1. Sorunlu davranışların sebepleri	226
4.7.5.1.1. Teknoloji bağımlılığı	226
4.7.5.1.2. Ailevi problemlerin öğrencilere yansımaları.....	227
4.7.5.2. Sorunlu davranışlarla mücadelede kullanılan stratejiler.....	227
4.7.5.2.1. Elini taşın altına koyma/Sorunlu davranışların üstüne gitme	227
4.7.5.2.2. Kişisel mesafeyi daraltma	228

4.7.5.2.3. Sorun yaratan davranışları adım adım önleme.....	228
4.7.5.2.4. Ekstra görev verme	229
4.7.5.2.5. Sessizce durup bekleme	229
4.7.6. Özendiriciler ve ödüllere uygun davranışın sürdürülmesi.....	229
4.7.7. Öğretmenlere tavsiyeler.....	230
4.7.7.1. Dersi sevdirmeye	230
4.7.7.2. İyi bir alan bilgisine sahip olma.....	230
4.8. Her Mücadeleden Başarıyla Çıkan Öğretmen: Savaşçı	230
4.8.1. Otoritenin İnşası	233
4.8.1.1. Öğrenciyi kazanabilme/Hayatına dokunabilme.....	234
4.8.1.2. Farklı rollere bürünme	234
4.8.1.3. Planlı ve kurallı olma	235
4.8.1.4. Öğrencilerin verdiği mesajları doğru okuyabilme	235
4.8.2. Öğrenciler, öğretmenler ve velilerle olan ilişkiler.....	237
4.8.2.1. Öğrencilerle olan ilişkiler	237
4.8.2.1.1. Öğrencileri birbirinden farklı bireyler olarak görme	237
4.8.2.1.2. İlgil gösterme ve önemseme.....	238
4.8.2.1.3. Kuralcı ama eğlenceli.....	238
4.8.2.1.4. Değerli hissettirme	239
4.8.2.1.5. İsimleriyle hitap etme.....	239
4.8.2.2. Öğretmenlerle olan ilişkiler	240
4.8.2.2.1. Hiperaktif	240
4.8.2.2.2. Öğrencilerle iletişimi iyi olan.....	240
4.8.3. Öğretimi planlama ve gerçekleştirme.....	240
4.8.3.1. Motive edici bir şekilde derse giriş	241
4.8.3.2. Kısa bir tekrar yapma.....	241
4.8.3.3. Grubu canlı tutma ve aidiyeti sağlama.....	241
4.8.3.4. Gündelik hayatla ilişkilendirerek ders işleme.....	242
4.8.3.5. Destekleyici bir sınıf ortamı sunma	242
4.8.4. Sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme	242
4.8.4.1. Saygı temelli ilişkiler kurma	243
4.8.4.2. Ders materyallerinin tam olması	243
4.8.4.3. Yerinde ve dozunda espri yapma	243
4.8.4.4. Kuralları sene başında oluşturma.....	244

4.8.4.5. Özendirme	244
4.8.4.6. Dürüst olmaya teşvik etme.....	244
4.8.5. Sorunlu davranışların yönetimi	245
4.8.5.1. Sorunlu davranışların sebepleri.....	245
4.8.5.1.1. Normalleştirme aracı olarak teknoloji.....	245
4.8.5.1.2. Sosyal tanınma çabası	246
4.8.5.1.3. Hakkını savunma ve ukalalık arasındaki ince çizgi	246
4.8.5.2. Sorunlu davranışlarla mücadelede kullanılan stratejiler	246
4.8.5.2.1. Empati kurma ve anlayış gösterme	246
4.8.5.2.2. Öğrenci otokontrolü	247
4.8.5.2.3. Saygı ve minnet duyma	248
4.8.5.2.4. Dikkati kendinde toplama	249
4.8.6. Ödüller ve özendiricilerle uygun davranışın sürdürülmesi.....	250
4.8.6.1. Somut ödüller.....	250
4.8.6.2. Etkinlikleri ödüllendirme aracı olarak kullanma	251
4.8.7. Öğretmenlere tavsiyeler.....	251
4.8.7.1. Mesleği sevmeye	252
4.8.7.2. Derse hazırlıklı gelme	252
4.8.7.3. Grup dinamiğini dikkate alma	252
4.8.7.4. Değer verme.....	252
4.8.7.5. İletişim kurarak çocuğu tanıma.....	253
4.9. Eğlenceli Sınıf Ortamı Oluşturan Öğretmen: Komedyen	253
4.9.1. Otoritenin inşası.....	256
4.9.1.1. Öğretmenliği öğrenme	256
4.9.1.2. Öğrencilerin dersten mutlu ayrılmasını sağlama	257
4.9.1.3. Öğrencilerin sevgi dilini keşfetme	258
4.9.2. Öğrenci, öğretmen ve velilerle olan ilişkiler	259
4.9.2.1. Öğrencilere olan ilişkiler.....	259
4.9.2.1.1. Verdiği sözleri tutma.....	259
4.9.2.1.2. İlgi gösterme ve önemseme.....	260
4.9.2.1.3. Herkese ulaşabilme	261
4.9.2.1.4. Öğrencilerin olgunluk seviyesine göre yaklaşma	261
4.9.2.1.5. Bizden biri algısı yaratma	262
4.9.2.1.6. Öğretmen olma ya da öğretmencilik oynama	262

4.9.2.1.7. Kendini açma	263
4.9.2.1.8. Farklı rollere bürünme.....	263
4.9.2.1.9. Öğrencide eksik olanı ona sunma	263
4.9.2.2. Öğretmenlerle olan ilişkiler	264
4.9.2.2.1 Esprili	264
4.9.2.2.2. Uyumsuz, sivri	264
4.9.2.3. Velilerle olan ilişkiler	265
4.9.2.3.1. Bir veli olarak empati kurma.....	265
4.9.2.3.2. Öğretmen bir araç mı saygı duyulan mı?	265
4.9.2.3.3. Hırslıyla çocuğu boğan veliler	265
4.9.3. Öğretimi planlama ve gerçekleştirme.....	266
4.9.3.1. Motive edici bir şekilde derse giriş.....	266
4.9.3.2. Kısa bir tekrarla derse başlama	267
4.9.3.3. Grubun odaklanmasını sürdürme	267
4.9.3.3.1. Herkesi derse katarak grubu canlı tutma.....	267
4.9.3.3.2. Eğlenceli ve destekleyici bir sınıf ortamı yaratma	269
4.9.4. Sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme	270
4.9.4.1. Kılık kıyafet kuralı	270
4.9.4.2. Söz alana saygı ve söz alarak konuşma	271
4.9.4.3. İsimlerini ezberleme.....	271
4.9.4.4.Oto-kontrolü geliştirme.....	271
4.9.4.5. Tutarlı tepkiler verme	272
4.9.5. Sorunlu davranışların yönetimi	273
4.9.5.1. Sorunlu davranışların sebepleri.....	273
4.9.5.1.1. Teknoloji bağımlılığı.....	273
4.9.5.1.2. Değişen öğrenci profili.....	273
4.9.5.1.3. Ailevi sebepler	274
4.9.5.2. Sorunlu davranışlarla mücadelede kullanılan stratejiler	274
4.9.5.2.1. Birebir konuşma	274
4.9.5.2.2. Diğer öğretmenlerle işbirliği yapma	275
4.9.5.2.3. Psikolojik sözleşme yapma	275
4.9.5.2.4. Öğretmene saygı ve minnet duyma.....	276
4.9.5.2.5. Verdiği sözleri tutma.....	277
4.9.5.2.6. Grup dinamiğini dikkate alma.....	277

4.9.5.2.7. Farkındalık	278
4.9.5.2.8. Empati kurdurma.....	279
4.9.6. Özendiriciler ve ödülleri uygun davranışın sürdürülmesi.....	280
4.9.6.1. Somut ödüller.....	280
4.9.6.2. Sevgi kupasını doldurma.....	280
4.9.7. Öğretmenlere tavsiyeler.....	281
4.9.7.1. Öğrencileri tanıma	281
4.9.7.2. Önyargıları bırakıp sevgiyle yaklaşma	282
4.9.7.3. Eleştiriye açık olma.....	282
4.9.7.4. Mesafeyi daraltma.....	283
4.10. Öğrenme Odaklı Mükemmeliyetçi Öğretmen: Sihirbaz	283
4.10.1. Otoritenin inşası.....	286
4.10.1.1. Merak duygusunu teşvik eden özgür bir ortam yaratma.....	286
4.10.1.2. Kural ve sorumluluklara odaklanma	287
4.10.2. Öğrenci, öğretmen ve velilerle olan ilişkiler	287
4.10.2.1. Öğrencilerle olan ilişkiler	287
4.10.2.1.1. Yaş ilerledikçe daha anlayışlı davranma.....	287
4.10.2.1.2. Hem sevilen hem çekinilen olma	287
4.10.2.1.3. Çocukların ruhunu besleme.....	288
4.10.2.1.4. Bizden biri algısı yaratma	289
4.10.2.1.5. Herkese eşit davranma	289
4.10.2.1.6. Önyargılardan kurtulma	290
4.10.2.2. Öğretmenlerle olan ilişkiler	291
4.10.2.2.1. Sivri bir tip	291
4.10.2.2.2. Yenilikçi öğretmen.....	291
4.10.2.3. Velilerle olan ilişkiler	291
4.10.2.3.1. Tercih edilen öğretmen olma	292
4.10.2.3.2. Model olma	292
4.10.2.3.3. İşbirliği içinde olma	292
4.10.2.3.4. Empati kurma	294
4.10.3. Öğretimi planlama ve gerçekleştirme.....	294
4.10.3.1. İyi bir başlangıç için hazırlık yapma.....	294
4.10.3.1.1. Motive edici bir giriş	294
4.10.3.1.2. Öğrencilerin ihtiyaçlarını dikkate alma.....	295

4.10.3.2. Grubun odaklanmasını sağlama	296
4.10.3.2.1. Kendini ifade edebilecekleri özgür bir ortam yaratma.....	296
4.10.3.2.2. Öğrencilerde merak uyandıran etkinliklerden yararlanma..	296
4.10.3.2.3. Herkesi derse katarak grubu canlı tutma	298
4.10.3.2.4. Gündelik hayattan diyaloglarla kısa molalar verme.....	299
4.10.3.3. İşbirliğine dayalı grup çalışmalarının yönetimi	300
4.10.4. Sınıf kurallarının ve rutinlerinin belirlenmesi	301
4.10.4.1. Vicdani yükümlülük kazandırma	302
4.10.4.2. Planlı olma alışkanlığı kazandırma	302
4.10.5. Sorunlu davranışların yönetimi	303
4.10.5.1. Dikkati kendinde toplama	303
4.10.6. Özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesi.....	304
4.10.6.1. Somut ödüller.....	304
4.10.6.2. Gezileri ödüllendirme amacıyla kullanma	304
4.10.6.3. Öğrenmeyi ihtiyaç haline getirme.....	304
4.10.7. Öğretmenlere tavsiyeler.....	305
4.10.7.1. Atanmış değil adanmış öğretmen olma.....	305
4.10.7.2. Öğrencilerin ilgisini çekecek şeylerin farkında olma	306
4.10.7.3. Tutarlı ve eşit davranma.....	306
4.10.7.4. İyi bir dinleyici olma.....	306
4.10.7.5. Hata yapabileceğini kabul etme	306
4.11. İdeal Öğretmen Tipi	307
4.11.1. Öğrencilerle yakın ilişkiler kurma	310
4.11.1.1. İlgi gösterme ve önemseme	310
4.11.1.2. Kişisel mesafeyi daraltma	310
4.11.1.3. Sevecen ve samimi bir dil kullanma	311
4.11.1.4. İyi bir dinleyici olma.....	311
4.11.1.5. Ayrımcılık yapmama/Adaletli davranma.....	312
4.11.1.6. Öğrencileri tanıma ve anlama	312
4.11.1.7. Öğrencileri sevme ve saygı gösterme	312
4.11.1.8. Kendini açma	313
4.11.1.9. Ders dışı ortak paylaşımlarda bulunma.....	313
4.11.1.10. Öğrencilerin seviyesine inebilme /Bizden biri algısı yaratma ..	313
4.11.2. Öğretimi planlama ve gerçekleştirme	314

4.11.2.1. İyi bir izlenim bırakma.....	314
4.11.2.2. Derse hazırlıklı gelme	314
4.11.2.3. Motive edici bir giriş.....	315
4.11.2.4. Derse ilgi gösterme	315
4.11.2.5. Dikkati kendinde toplama	315
4.11.2.6. Eğlenerек öğrenebilecekleri bir sınıf ortamı sunma	316
4.11.2.7. Sınıf içi etkinliklerde çeşitliliği sağlama.....	317
4.11.2.8. Teknolojiden yararlanma	317
4.11.2.9. Herkesi derse katarak grubu canlı tutma.....	318
4.11.2.10. Uygun bir ses tonu ve konuşma tarzı	318
4.11.2.11. Hareket halinde olma	318
4.11.2.12. Öğrencilerin seviyesine inerek ve tekrarlayarak ders anlatma .	319
4.11.2.13. Destekleyici bir sınıf ortamı sunma	319
4.11.2.14. Not kaygısı taşımama.....	319
4.11.2.15. Öğrenci çalışmalarının yönetimi	320
4.11.3. Sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme	320
4.11.3.1. Uygun sayıda ve esnetilebilen kurallar	320
4.11.4. Sorunlu davranışların yönetimi	321
4.11.4.1. Aşırı disiplinli ya da katı bir sınıf ortamı yaratmama.....	321
4.11.4.2. Sözel ve fiziksel şiddet kullanmama.....	321
4.11.4.3. Ders dışında bireysel konuşma	322
4.11.4.4. Anlayışlı ve ılımlı bir tavır sergileme	322
4.11.4.5. Kısa molalarla dikkat çekme	323
4.11.4.6. Tüm sınıfı cezalandırmama.....	323
4.11.5. Özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesi.....	323
BEŞİNCİ BÖLÜM	324
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	324
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	324
5.2. Öneriler	347
KAYNAKÇA.....	352
EKLER.....	369
ÖZGEÇMİŞ	376

Tablolar Listesi

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa Numarası
2.1	İstenmeyen Öğretmen Davranışları	29
2.2	Ödül Türleri	48
3.1	Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler	60

Şekiller Listesi

Şekil Numarası	Başlık	Sayfa Numarası
1.1	Şemsiye Terim Olarak Sınıf Yönetiminin Bileşenleri	6

Özet

Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi

Sabiha DULAY

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Engin KARADAĞ

2017

Amaç: Bu çalışmada öğrenciler tarafından sevilen ve başarılı öğretmenlerin kullandıkları sınıf yönetimi mekanizmalarından yola çıkarak öğretmen tipolojilerin oluşturulması amaçlanmıştır. Bu bağlamda, oluşturulan tipolojiler doğrultusunda öğretmenlere sınıf yönetiminde etkili olabilecekleri farklı yollara ve neden bazı öğretmenlerin öğrenciler üzerinde daha fazla etki yarattığına ilişkin bir çerçeve sunulmaya çalışılmıştır.

Yöntem: Bu çalışma nitel araştırma paradigmasına dayalı çoklu durum çalışması modeli temel alınarak tasarlanmıştır. Kartopu örnekleme yöntemi ile belirlenen on altı öğretmen ve bu öğretmenlerin öğrencileri araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme, katılımcı gözlem, doküman ve artifakt incelemesi kullanılarak elde edilen veriler tümevarımsal nitel içerik analizi ile analiz edilmiştir.

Bulgular: Araştırma elde edilen veriler doğrultusunda on bir farklı öğretmen tipolojisine ulaşılmıştır. Bunlar; sahne sanatçısı, psikolog, grup dinamiğini şekillendiren, geminin kaptanı, ebeveyn, teknoloji kurdu, uzman, savaşçı, komedyen, sihirbaz ve ideal öğretmen tipleridir. Araştırma kapsamında her bir öğretmenin kullandığı sınıf yönetimi uygulamaları otoritenin inşası, öğretmen, öğrenci ve velilerle olan ilişkiler, öğretimi planlama ve gerçekleştirme, sınıf kuralları ve rutinlerini belirleme, sorunlu davranışların yönetimi, özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın yönetimi ve öğretmenlere tavsiyeler temaları altında ele alınmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamaları incelendiğinde bu öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlara çözüm bulma ve sahip oldukları öğretmen kimliklerine bürünmelerinde sınıf yönetimine ilişkin alınan eğitimler yerine öğrencilik yıllarında ve öğretmenlikte elde edilen deneyimlerin etkili olduğu alınan eğitimlerin ise teorik kaldığı görülmüştür. Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda

öğretmenlerin tek bir tipolojiye bağı kalmadığı okullarının içinde bulunduğı şartlar ve öğrencilerinin özelliklerine bağı olarak farklı tipolojilere büründükleri dikkat çekmektedir. Bu bağlamda tipolojiler arası geçirgenliklerin olduğı ve bu sebeple öğretmenlerin etkili olabilecekleri sınıf yönetimi uygulamalarının duruma bağı olarak değışmesi gerektiğı sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin öğretmenlerine göre hizalandıkları özellikle kendilerine ilgi gösteren, değıer veren ve ihtiyaçlarını önemseyen öğretmenlerine sayğı ve minnet duyma ve onlarla işbirliğı yapma eğilimi gösterdiği dikkat çekmektedir. Bu durum öğretmenlerin öğrencilerle kurdukları olumlu iletişimin etkili bir sınıf yönetiminde son derece önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: Sınıf yönetimi, Etkili sınıf yönetimi uygulamaları, Öğretmen tipolojileri

Abstract

Evaluation of Teachers' Classroom Management Practices

Sabiha DULAY

Eskisehir Osmangazi University Institute of Educational Sciences

Department of Educational Sciences

Advisor: Professor Engin KARADAĞ

2017

Purpose: In this study, it was aimed to constitute typologies by using the classroom management practices of teachers that are thought to be successful and liked by students. In this context, in the direction of typologies, it has been tried to present a framework regarding to different ways in which teachers can be effective in classroom management and why some teachers have more influence on students.

Method: This study was designed as a multiple case study model based on the qualitative research paradigm. Sixteen teachers determined by using snowball sampling method and their students constituted the sampling group. Data which were obtained by using semi-structured interview, participant observation, document and artifact analysis, were analyzed by inductive qualitative content analysis.

Results: Eleven different teacher typologies were determined in the direction of the data obtained from this study. These are actor, psychologist, group dynamics shaper, parent, techie, expert, warrior, comedian, magician and ideal teacher. Within the scope of the research, the classroom management practices used by each teacher are examined under the themes of the construction of the authority, relations with teachers, students and parents, planning and maintaining of instruction, constituting of classroom rules and routines, disruptive behavior management, maintaining appropriate student behavior through incentives and rewards, recommendations to teachers.

Conclusion and Suggestions: When the classroom management practices of teachers were examined, it was seen that the experiences gained as a student or teacher instead of education taken in classroom management while they were solving the problems that they encounter and taking the teacher identities that they have. On the other hand the educations related to classroom seem to be theoretical to teachers. According to the findings, it is noteworthy that teachers do not adhere to a single typology and they pay different roles according to the characteristics of their students

and conditions in which the schools are involved. In this context, it is reached that there are intergeneration between typologies and therefore teachers should change the classroom management practices depending on the conditions in order to be effective. It is also noted that the students are aligned to their teachers and they tend to respect and gratefulness to teachers especially those who care and value about students and their needs. This case reveals that positive communication that teachers make with students is very important in effective classroom management.

Keywords: Classroom management, Effective classroom management practices, Teacher typologies.

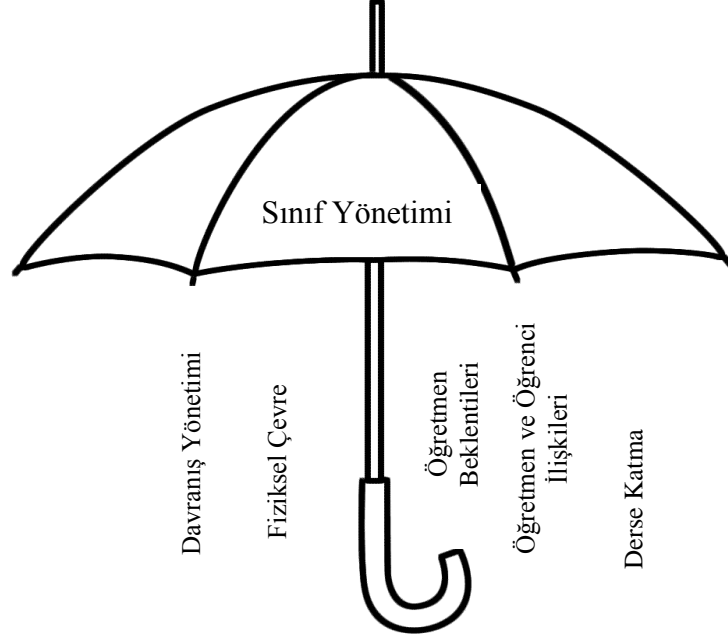
BİRİNCİ BÖLÜM

1. Giriş

Araştırmanın bu bölümünde araştırmada ele alınan problem açıklanmış, araştırmanın amacı, önemi, sayıltıları ve sınırlılıkları ifade edilmiş, araştırmayla ilgili bazı terimlerin tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Öğretmenlerin etkililiği öğretim ve yönetim süreçlerinde ne kadar başarılı olduğuna bağlı olarak değişim göstermektedir. Etkili bir öğretim süreci; düzenli bir öğrenme ortamının oluşturulması, olumlu ilişkiler kurulması, sorunlu davranışların yönetimi, kuralların oluşturulması gibi pek çok unsuru içermektedir. Öğretmenlerin bu süreçte başarılı olabilmesi ise büyük ölçüde etkili sınıf yönetimi becerilerine sahip olması ile bağlantılıdır. Günümüze kadar pek çok farklı tanım yapılsa da, sınıf yönetimi genellikle düzeni sağlamak, öğrenciyi derse katmak ya da işbirliğini arttırmak için öğretmenler tarafından sergilenen eylemleri ifade etmek için kullanılan bir kavramdır (Emmer ve Stough, 2001). Sınıf yönetimi üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde bu kavram üzerinde uzlaşılmış net bir tanımın olmadığı görülmektedir. Sınıf yönetimi genellikle dar bir bakış açısından ele alınarak disiplini sağlama ya da öğrencilerin problemleri davranışlarının yönetimi olarak algılanmaktadır (Allen, 2010). Disiplin genellikle davranışa ilişkin yapı ve kurallar ile öğrencilerin bunlara uymasını sağlamaya yönelik çabaları ifade etmekte iken, sınıf yönetimi öğrenme, sosyal etkileşim, öğrenci davranışlarının yönetimi gibi farklı unsurları barındıran daha kapsamlı bir kavramdır (Martin ve Yin, 1997). Brophy (2006), sınıf yönetimini; kural ve prosedürlerin oluşturulması, sınıfın fiziksel olarak düzenlenmesi, beklentilerin sunulması, öğrencilerin derse katılması, etkinlikler, davranışların yönetimi ve ilişki kurma aşamalarından oluşan olumlu bir öğrenme çevresi yaratmaya ve sürdürmeye dönük eylemler olarak tanımlamaktadır. Bu açıdan ele alındığında sınıf yönetimi öğrenci davranışlarını kontrol etmekten çok daha fazlasını ifade eden şemsiye bir kavramdır (bkz. Şekil 1.1; Prince, 2009).

Şekil 1.1 Şemsiye terim sınıf yönetiminin bileşenleri (Prince, 2009)

Evertson ve Weinstein (2006), sınıf yönetimini daha geniş bir çerçeveden ele alarak hem akademik hem de sosyal-duygusal öğrenmeyi arttıracak ve destekleyecek bir çevrenin yaratılmasına dönük öğretmen davranışları olarak ifade etmektedir. Bu tanımlamada yer alan akademik öğrenme, hükümet tarafından belirlenen müfredatı içerirken; sosyal-duygusal öğrenme öğrencilerin sosyal becerilerin kullanımı ve duygularını ifade etmede yeterli olgunluğa erişmesi anlamına gelmektedir. Sınıf yönetimi üzerine yapılan tanımlar incelendiğinde en önemli vurgunun öğretmen davranışları ve bu davranışların öğrenci öğrenmelerine etkisi üzerine olduğu görülmektedir. Bu bağlamda etkili bir sınıf yönetimi; öğrencilerin sınıftaki etkinliklere yüksek düzeyde katılımını arttıran, ancak sınıfın işleyişini bozan davranışları en aza indiren öğretmen davranışlarını içermektedir (Emmer ve Evertson, 1981). Bu yönüyle ele alındığında sınıf yönetimi öğrencilerin sessiz bir şekilde sıralarında oturup, verilen ödevleri yapması ya da öğretmenlerinin isteklerine anında cevap vermesi değil, öğretmenlerin öğrencilere ihtiyaçları olan öğrenme fırsatlarını sunabilmesi ve bu fırsatları yönetebilmesidir (Milner ve Tenore, 2010).

Etkili bir öğretim için gerekli unsurlardan biri olan başarılı bir sınıf yönetimi aynı zamanda öğretmenlerin sahip olması gereken önemli becerilerden biridir (Silvestri, 2001). Ancak öğretmenlerin eğitimi sırasında ve meslek hayatlarında sınıf yönetimi becerilerinin göz ardı edildiği dikkat çekmektedir. Öğretmen adaylarının eğitimi süresince sınıf yönetimi dersinin eğitim psikolojisi ya da genel metod dersleri içinde ele

alındığı ya da tek kredilik bir ders olarak verildiği, bu derslerde ise sınıf yönetimi becerilerinin mi, problemlerle başa çıkma yollarının mı yoksa sınıf yönetimi modellerinin mi anlatılacağına ilişkin fikir birliğinin olmadığı görülmektedir (Evertson ve Emmer, 2013). Bu bağlamda öğretmenlerin sınıf yönetimine ilişkin yeteri kadar bilgi ve beceri sahibi olmadan mesleğe başladıklarını söylemek mümkündür. Sınıf yönetimi alanında yeteri kadar deneyim ve bilgiye sahip olmayan öğretmenler, birçok şeyi deneyimleyerek öğrenmekte (Flores ve Day, 2006; Garrahy, Cothran ve Kulinna, 2005), sınıf yönetimi üzerine aldıkları eğitimler karşılaştıkları problemlere çözüm üretmede etkisiz kalmaktadır (Brouwer ve Korthagen, 2005; Pellegrino, 2010). Öğretimin gerektirdikleri ile öğrencilerin farklı ihtiyaçlarına cevap vermede zorluk yaşayan bu öğretmenler ise kendilerini yetersiz ve baskı altında hissetmektedirler (Fantilli ve McDougall, 2009; Jones, 2006).

Öğretmenlerin hazırlıksız bir şekilde mesleğe başladıklarını fark ettikleri bu durumu “gerçeklik şoku” olarak ifade eden Herbert ve Worhty (2001), mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin dersleri öğrencilerin ihtiyaçlarına göre planlama ve davranışları yönetme konusunda zorluk çektiğini ve enerjilerini öğrencileri disipline etmeye harcadığına vurgu yapmaktadır. Yaşadıkları zorlukları nasıl çözeceğinden emin olamayan bu öğretmenler bir süre sonra öğrencileri kontrol altına almayı etkili sınıf yönetimi olarak algılar hale gelmektedir. Mesleğe yeni başlayan öğretmenler, yaşadıkları zorluklarla nasıl başa çıkacaklarını bilemez halde zamanlarının büyük bir kısmını öğretim etkinlikleri yerine davranış problemlerinin yönetime harcamaktadırlar (Canter, 2010). Disiplin problemlerinin çözümünde yaşanan zorluklar ve baskı altında kalmışlık hali mesleki tükenmişliklerinin temel sebeplerinden biri olarak görülmektedir (Akın ve Koçak, 2007; Brouwers ve Tomic, 2000; Evertson ve Weinstein, 2006).

Sınıf yönetiminde karşılaştığı zorluklar nedeniyle tükenmişlik, stres, doyumsuzluk gibi olumsuz durumlarla karşı karşıya kalan öğretmenler ve öğrenciler için bu olumsuz gidişat değişmediği sürece öğretmenlerin sınıflarını etkili bir şekilde yönetebilmeleri mümkün olmayacaktır (Simonsen vd., 2014). Yapılan birçok çalışma göreve yeni başlayan öğretmenlerin yaşadığı zorlukları, öğrencilikten öğretmenliğe geçiş sürecindeki ani değişimleri ele almakta ve öğretmenlerin en çok zorlandıkları alanın sınıf yönetimi olduğunu vurgulamaktadır (Çetin, 2009; Flores ve Day, 2006; Lortie, 1975; Ritter ve Hancock, 2007). Mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin büyük bir kısmı yaşadığı zorluklar ve stres sebebiyle üç yıl sonra istifa etme eğilimi gösterirken (Fantilli ve McDougall, 2009), yaşadıkları bu yorgunluk ve stres öğretmenlerin

enerjilerini ve yaratıcılık duygularını tüketmektedir (McCauley-Cate, 2003). Sınıf yönetimi sadece mesleğe yeni başlayan öğretmenler için değil yaşanan hızlı ve sosyal değişmelerin etkisiyle deneyimli öğretmenler için de sorun olmaya devam etmektedir (Martin ve Yin, 1997; Polat, Kaya ve Akdağ, 2013). Bu nedenle öğretmenlere mesleğe başlamadan önce gerçek sınıf ortamında deneyim kazanabilecekleri eğitimlerin verilmesi son derece önemlidir.

İyi bir sınıf yönetimi etkili bir öğretme ve öğrenme çevresi kurmada temel şartlardan biri olarak kabul edilmekte iken, etkili bir sınıf yönetiminin öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediği sıkça vurgulanmaktadır (Emmer, Evertson ve Worsham, 2003; Kariuki, 2009; Simonsen vd., 2014; Marzano ve Marzano, 2003; Uriegas, 2012; Wang, Haertel ve Walberg, 1993). Etkili bir sınıf yönetiminin olmadığı bir sınıfta ise istenmeyen öğrenci davranışlarının ortaya çıkması kaçınılmaz olmaktadır. Öğretmenlerin öğrencilerin uygun olmayan davranışlarıyla baş etmeye çok fazla zaman harcaması hem davranış problemi olan hem de olmayan öğrencilere zarar vermekte, öğretime ayrılan zamanın istenmeyen öğrenci davranışlarına harcanmasına ve öğrencilerin öğrenme fırsatlarından yeteri kadar yararlanamamasına sebep olmaktadır (Shin ve Koh, 2007). İyi yönetilemeyen sınıflarda meydana gelen olumsuz sınıf iklimi öğrencilerin akademik ve sosyal-duygusal gelişimini olumsuz yönde etkilemekte ve motivasyonlarını düşürmektedir.

Farklı kültürlerden gelen farklı geçmişe sahip öğrencilerin oluşturduğu günümüz sınıfları, eğitimcilerin öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye yardım etmek için arzu edilen, öğrenciyi derse katan yenilikçi öğretim stratejilerini kullanmasını gerektirmektedir (Kendall, 2011). Öğrenen çeşitliliğin fazla olduğu bu sınıflarda öğretmen ve öğrenci arasında yaşanan kopukluk sınıfta yönetimle ilgili çatışmaların ortaya çıkmasına neden olmakta, bu tür çatışmalar ise öğretmen ve öğrenci arasındaki sosyoekonomik, kültürel ve etnik farklılıklarla şekillenen yanlış anlaşılmalara sebep olmaktadır (Milner ve Tenore, 2010). Bu kopukluk ve yanlış anlaşılmalarda çok sayıda disiplin probleminin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Okullarda en sık dile getirilen sorunlardan biri olan disiplin problemlerinin çözülmesi, olumlu bir sınıf ikliminin oluşturulması, öğrenci ve öğretmen arasındaki etkileşimin ve öğrenci motivasyonunun artması öğretmenlerin sınıf yönetimi becerilerinin geliştirilmesiyle mümkün olabilmektedir. Öğrencilerin öğrenmesini etkileyen en önemli kavramın sınıf yönetimi olduğu ve etkili sınıf yönetiminin öğrencilerin katılımını ve öğretim zamanını arttırdığı diğer yandan istenmeyen

davranışları azalttığı dikkate alındığında (Wang vd., 1993), sınıf yönetiminin öğretmenler, öğrenciler, yöneticiler ve diğer paydaşlar için ne derece önemli olduğu bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de sınıf yönetimi alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde, bunların büyük bir kısmının tarama gibi nicel araştırma modelleriyle desenlendiği, anket ya da ölçek kullanarak veri toplandığı ve basit düzeyde istatistiki analizler kullanılarak öğretmenlerin kullandığı sınıf yönetimi uygulamalarının belirlenmeye çalışıldığı görülmektedir. Sınıf yönetimiyle ilgili çok sayıda kitap ve çalışmaya rastlansa da yaygın problem bu yayınların ağırlıklı olarak teorik bilgi vermeye odaklanmasıdır. Bu bağlamda sınıf yönetimi alanında ciddi bir araştırma geleneğinin henüz ortaya çıkmadığını söylemek mümkündür. Sınıf yönetimi alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde bu çalışmaların büyük oranda istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışların yönetiminde kullanılan stratejiler üzerine odaklandığı dikkat çekmektedir (Bozanoğlu, 2014; Civelek, 2001; Döker, 2006; Yılmaz, 2007; Sirkeci, 2010). Bu çalışmaların yanısıra öğretmenlerin sınıf yönetimi becerileri ve kullandıkları stratejiler (İlgar, 2007; Nur, 2012; Taflan, 2007), sınıf yönetimine ilişkin yeterlikler ve inançlar (Buğday, 2010; Ünlü, 2008), iş doyumu (Akın ve Koçak, 2011), sınıf kuralları (Günay, 2005), motivasyon (Aluçdibi, 2010; Ceylan, 2003; Dönmez-Güngör, 2009), iş stresi ve doyumsuzluk (Saritaş, 2005), iletişim (Arslan, 2011; Şahin, 2012) ve liderlik stilleri (Çelik, 2014) gibi farklı boyutları ele alan çalışmalara da rastlamak mümkündür. Ancak, bu çalışmalardaki temel problem, öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarının çoğunlukla öğretmenlerin sahip olduğu algılara ve bu algıların cinsiyet, kıdem, medeni durum gibi değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığına odaklanması, diğer yandan sınıf yönetiminde öğretmenlerin yaşadığı zorluklar, etkili uygulamalar ya da alınan eğitimlerin niteliği gibi temel problemlerin göz ardı edilmesidir. Öğretmenlerin algıları ile uygulamaları arasında tutarsızlıklarının olduğu sonucuna ulaşan çalışmalar (Aksoy, 2015; Gangal, 2013; Martin, 2004), öğretmenlerin kendilerine yönelik algılarında ne kadar gerçekçi olduğu sorusunu ortaya çıkarmaktadır. Bu sebeple tek bir kaynaktan veri toplamak yerine öğrenci, veli ve diğer paydaşlardan elde edilen verilerle yapılan karşılaştırmalı çalışmaların daha gerçekçi sonuçlar vereceği düşünülmektedir. Martin’in (2004), belirttiği gibi yönetim, öğrencilere uygulanacak farklı teknikler değil, aksine belirli bir öğrenme bağlamında öğrencilerle birlikte çalışıldığında başarıya ulaşılan bir kavramdır.

Sınıf yönetimi üzerine Türkiye’deki çalışmalarda dikkat çeken nicel araştırma geleneğinin aksine yurt dışı literatürde uzun süreli gözlem ve görüşmelere dayanan çoklu durum çalışması, gömülü teori, fenomenoloji gibi araştırmalara sıklıkla rastlandığı görülmektedir. Bu çalışmaların öğretmenlerin sınıf yönetimi becerilerini etkileyen unsurlar ve bunlarla baş etme yolları (Salkovsky, Romi ve Lewis, 2015), öğretmenlerin sınıf yönetiminin etkililiğine dönük tutumları, inançları, bilgi, etkinlikler ve yeterlikleri (Drang, 2011; Florin, 2011; Shin ve Koh, 2007; Shih, Wu, Lai ve Laio, 2015), etkili ve etkisiz öğretmenlerin sınıfları arasındaki farklılıklar (Stronge, Ward ve Grant, 2011), işbirlikçi öğrenme (Kendall, 2011), kültürel farklılıklara duyarlı sınıf yönetimi (Milner ve Tenore, 2010), özel öğrenciler (Emmer ve Stough, 2001), göreve yeni başlayan öğretmenlerin sınıf yönetiminde yaşadığı zorluklar (Flores ve Day, 2006; Wolff, van den Bogert, Jarodza ve Boshuizen, 2014;), gibi öğrenci öğrenmesini ve okul etkililiğini yüksek düzeyde etkileyen kavramlarla ilişkili olduğu görülmektedir. Tüm bu çalışmalar sınıf yönetiminin tek boyutlu bir kavram olmadığını, aksine oldukça geniş ve etkili öğrenmeye katkı sağlayan önemli bileşenlerle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Sınıf yönetimi; hem nesnelere ve sistemlerden oluşan sınıfın fiziki çevresini hem de ilişkileri içeren bir dizi sistem ve prosedürden oluşan şemsiye bir kavramken, genelleme yapma kaygısıyla çalışmalardan elde edilen bulgular uygulayıcılar için soyut kavramlar olarak kalmakta, sınıf yönetimine ilişkin net bir resim sunulmamaktadır (McGregor, 2012). Bu bağlamda, sınıflarda yaşananları doğru şekilde yansıtmak ve sorunlara gerçekçi çözümler sunabilmek amacıyla öğretmenlerin uygulamalarına ilişkin anlık fotoğraflar çekmek yerine gerçek sınıf ortamında uzun süreli gözlemlere dayanan çalışmaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada ortaokullarda görev yapan, öğrenciler tarafından sevilen ve başarılı öğretmenlerin kullandıkları sınıf yönetimi mekanizmalarının ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda öğretmenlerin kullandıkları sınıf yönetimi stratejilerinden yola çıkarak öğretmen tipolojileri oluşturulmaya çalışılacaktır. Oluşturulan tipolojiler doğrultusunda öğretmenlere, sınıf yönetiminde etkili olabilecekleri yollara ve neden bazı öğretmenlerin öğrenciler üzerinde daha fazla etki yarattığına ilişkin bir çerçeve sunulması amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Etkili sınıf yönetimi öğrenci başarısını etkileyen önemli faktörlerden biri olarak giderek daha çok dikkat çeken bir kavram haline gelmiştir. Sınıf yönetimi alanındaki temel problem her tipteki öğrenci, öğretmen ve okul için geçerli olacak sınıf yönetimi uygulamalarının belirlenmeye çalışılmasıdır. Ancak, sınıf yönetimi tek boyutlu bir kavram olmayıp sınıfın fiziksel düzeni, kurallar, prosedürler, zaman yönetimi, iletişim, motivasyon, öğretmenlerin ve öğrencilerin özellikleri, tutumları, algıları gibi farklı değişkenleri içeren çok boyutlu bir kavramdır. Bu bağlamda belirli okullar ya da öğrenciler için etkili olan sınıf yönetimi uygulamalarının başka bir bölgedeki ya da özellikteki öğretmenler, öğrenciler ve okullar için çoğu zaman geçerli olmadığı görülmektedir. Bu nedenle bu çalışma kapsamında sınıf yönetimi açısından etkili olan öğretmenlerin sınıf yönetimi mekanizmalarının, bu tür öğretmenlerin başarılı olmalarının altında yatan faktörlerin ortaya çıkarılması, belirlenen faktörler doğrultusunda öğretmen tipolojilerinin oluşturulması ve öğretmenlere içinde buldukları duruma göre etkili olabilecekleri sınıf yönetimi becerilerinin sunulması önem taşımaktadır. Yapılan literatür incelemesinde, öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarına göre oluşturulmuş “öğretmen tipolojileri” ne ilişkin Türkiye’de kapsamlı bir çalışmaya rastlanmaması bu çalışmanın özgünlüğüne ve önemine dikkat çekmektedir.

Sınıf yönetimi alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde yurt dışında yapılan çalışmaların uzun süreli sınıf gözlemlerine dayalı çalışmalar olduğu, Türkiye’deki çalışmaların ise öğretmenlerin sınıf yönetimine ilişkin algılarını ve becerilerini belirlemeye dönük nicel çalışmalar olduğu görülmektedir. Oysaki sınıf yönetimi derinlemesine ele alınması gereken son derece önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle söz konusu çalışma öğretmenlerin yaşadığı sınıf deneyimlerini ortaya çıkararak, eğitim etkinlikleri hakkında bilgi sağlamayı ve etkili sınıf yönetimi becerilerini öğretmenlere kazandırmayı ve bu doğrultuda öğrenci öğrenmelerini iyileştirmeye amaçlaması açısından önem taşımaktadır. Özellikle doğal sınıf ortamlarında yapılan gözlemlerinin sınıf yönetimi alanında yaşanan zorlukların daha gerçekçi bir şekilde ortaya çıkarılmasına ve yapıcı çözüm önerilerinin sunulmasına imkân sağlayacağı düşünülmektedir.

Sınıf yönetimindeki temel problem; öğretmenlerin etkili sınıf yönetimi stratejilerini nasıl geliştirdiği ve öğrenci davranışlarıyla birlikte nasıl uyguladığına dair yeterince araştırma bulunmaması ve öğretmenlerin sınıf yönetimi becerilerini

geliştirmek için nasıl bir eğitim almaları gerektiğinin bilinmemesidir (Westbrook-Spaniel, 2008). Bu bağlamda öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarının belirlenmesi diğer öğretmenlerin becerilerini geliştirmelerini ve neden bazı öğretmenlerin öğrenciler üzerinde diğerlerinden daha fazla etki yarattığını ortaya çıkarabilecek bir sistemin oluşturulmasını sağlayabilecektir (Hardgrove, 2008). Ayrıca etkili öğretmenlerin sahip olduğu özelliklerin araştırılması öğretmenlerin eğitimi, istihdamı, mesleki gelişimi ve performans değerlendirmeye ilişkin faydalı bilgiler sunacaktır (Stronge vd., 2011).

1.4. Varsayımlar/Sayıtlar

Katılımcıların, gerçekleştirilen görüşmelerde yer alan sorulara samimi şekilde cevap verdiği düşünülmektedir.

Katılımcıların, kayıt altına alınan gözlemlerde doğal davrandıkları düşünülmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışma 2015-2016 öğretim yılları arasında elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Sınıf yönetimi: Akademik ve sosyal-duygusal öğrenmeyi arttıracak ve destekleyecek bir çevrenin yaratılmasına dönük öğretmen davranışlarını ifade eder. (Evertson ve Weinstein, 2006).

Tipoloji: Kategorilerden oluşan sınıflama sistemleridir (Patton, 2014).

İKİNCİ BÖLÜM

2. Kavramsal/Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde etkili sınıf yönetimi, öğretmen tipolojileri, sınıf yönetimine ilişkin modeller ve boyutlara ilişkin yapılmış çalışmalara yer verilecektir.

2.1. Etkili Sınıf Yönetimi

Sınıf yönetimi öğretmen etkililiği ve öğrenci başarısı ile ilişkili bir kavram olmakla birlikte hem mesleğe yeni başlayan hem de deneyimli öğretmenlerin zorlandığı alanlardan biridir. Öğretmenlerin sınıf yönetiminde yaşadığı zorluklar öğretime ayrılan zamanın etkili bir şekilde kullanılmaması (Shin ve Koh, 2007), tükenmişlik, iş doyumu (Adıgüzel, 2016; Brouwers ve Tomic, 2000; Friedman, 2006; McCauley-Cate, 2003) ve işi bırakma (Fantilini ve McDougall, 2009) gibi birçok olumsuz durumun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Brouwers ve Tomic (2000), öğretmen tükenmişliği ve etkililiği üzerine gerçekleştirdiği çalışmada sınıf yönetiminde kendini etkili hisseden öğretmenlerin tükenmişlik hissini daha az yaşadığı sonucuna ulaşmıştır. Ancak, öğretmenler sınıf yönetimi ve öğrencileri kontrol etmeyle ilgili problem yaşadıklarında, öğrenci merkezli bir yaklaşım yerine geleneksel ve öğretmen merkezli bir yaklaşıma doğru değişim gösterirken, öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap veren esnek ve etkili bir öğrenme ortamı sunmada başarısız olmaktadır (Flores ve Day, 2006). Bu nedenle, sınıf yönetimi bir öğretmenin sahip olabileceği en önemli ve değerli beceri olarak görülmektedir (Gettinger ve Kohler, 2006; Landau, 2001). Ayrıca etkili bir öğretim ve öğrenme çevresi kurmada temel şartlardan biri olarak kabul edilen sınıf yönetiminin öğrenci başarısı (Emmer vd., 2003; Kariuki, 2009; Marzano, Marzano ve Pickering, 2008; Simonsen vd., 2014; Uriegas, 2012; Wang vd., 1993), öğrenci otonomisi ve sorumluluğu (Elias ve Schwab, 2006), ahlaki ve sosyal gelişim (Nucci, 2006) gibi öğrenci öğrenmesiyle ilişkili önemli değişkenleri olumlu yönde etkilediği dikkat çekmektedir.

Sınıfların karmaşık yapısı düşünüldüğünde etkili bir sınıf yönetimi öğretmenler için pek çok açıdan önem taşımaktadır. Emmer ve Gerwels (2006), sınıf yönetiminin öğretmenler için önemini üç farklı açıdan ele almaktadır. İlk olarak, sınıf yönetimi etkili öğretimin merkezinde yer almakta ve bu sebeple iyi bir sınıf yönetimi olmadan öğretmenlerin öğretime devam etmesi zorlaşmaktadır. İkinci olarak, iyi yönetilen

durumlar öğrencilerin katılımını teşvik eder ve öğrenmek için fırsatlar yaratır; kötü yönetilen sınıflar öğrencinin dikkatini dağıtmakta, öğrenmeyi azaltmakta ve akademik başarıdan uzaklaştırmaktadır. Son olarak, iyi yönetim, davranış problemlerinin azalmasını ve öğretime ayrılan zamanın etkili bir şekilde kullanılmasını sağlamaktadır. Öğretmenlerin mesleklerine başladıkları andan itibaren en temel kaygılarından birinin sınıf yönetimi olduğunu söylemek mümkündür (Flores ve Day, 2006; Martin ve Yin, 1997; Ritter ve Hancock, 2007; Taylor, 2009). Ancak sınıf yönetimine ilişkin sistematik çalışmaların yapılması son derece yeni bir olgudur. Sınıf yönetimine ilişkin en kapsamlı çalışmalardan ilki ortaokul ve ilkokul öğretmenlerinin sınıf yönetimi stratejilerini inceleyen Kounin'e (1970) aittir. Kounin (1970), etkili sınıf yönetimine ilişkin dört boyutun öne çıktığını vurgulamaktadır: (i)farkındalık, (ii)ders anlatımı sırasındaki akıcılık ve hız, (iii)öğrencileri kendilerinden beklenen davranışlardan haberdar etme, (iv)öğrencilerin sıralarında yapabileceği ödevlerdeki çeşitlilik ve rekabet. Marzano vd. (2008) ise etkili sınıf yönetiminin (i)kurallar ve prosedürler, (ii)disiplin uygulamaları (iii)öğretmen-öğrenci ilişkileri ve (iv) zihinsel hazır olma bileşenlerine odaklanmakta ve bu bileşenlere önem verilen sınıflardaki öğrencilerin diğer sınıflardaki öğrencilere göre %20 oranında daha başarılı olduğuna dikkat çekmektedir. Öğretmenlerin bu kaygılarının temel sebebini kendilerini yeterince hazır hissetmeden mesleğe başlıyor olmalarına bağlamak mümkündür.

Sınıf yönetimi alanında gerçek hayatla ilişkilendirebilecekleri deneyimler sunmada yetersiz kalan eğitimler, öğretmenlerin beklentileri ile mevcut durumun uyuşmaması sonucunda yaşadıkları kaygı ve stresin temel sebeplerinden biri olmaktadır. Öğretmen adaylarıyla yapılan birçok çalışmada, öğretmenlerin mesleğe başlamadan önce olumlu algılara sahip olmalarına rağmen gerçek hayatla karşılaştıkları anda kendilerini güvende hissettikleri yöntemlere (Reupert ve Woodcock, 2010) çoğu zaman da zorlayıcı disiplin müdahalelerine (Celep, 2000) başvurdukları dikkat çekmektedir. Bu açıdan ele alındığında, öğretmen eğitiminde deneyim kazandırmaya dayalı eğitimlere önem verilmesi ve öğretmenlere göreve başladıklarında yaşadıkları kaygıyı azaltabilecekleri gerçekçi beklentiler kazandırılması gerekmektedir. Benzer şekilde Piwovar, Thiel ve Ophardt (2013), öğretmenlerle gerçekleştirdiği yarı deneysel çalışmada öğretmen eğitiminde kullanılan geleneksel yaklaşımlar yerine verilen bir durum üzerinden tartışma yapma ya da canlandırma gibi gerçek yaşam deneyimlerine dayalı bir eğitimin daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Sınıflar öngörülemez olayların aynı anda meydana geldiği ve öğretmenlerin değişen bu koşullara hızlı bir şekilde tepki vermesini gerektiren yerlerdir. Bu nedenle değişen koşullara hızlı bir şekilde uyum sağlayan etkili bir sınıf yöneticisi olabilme öğretmenler için zor ve mücadele gerektiren bir süreçtir (Sanderson, 2004). Bu süreçte öğretmenlerin sahip olması gereken becerilerin ne olduğu sınıf yönetimi tartışmalarının odağı haline gelmiştir. Hangi sınıf kademesinde olursa olsun, öğretmenler sınıf yönetiminde her gün farklı engellerle karşılaşmakta, kötü bir sınıf yönetimi sıklıkla öğretmenin etkililiğinin azalması, öğretime ayrılan zamandan çalınması, öğrenci katılımının ve veriminin düşmesi, disiplin olaylarında artış, öğretmen ve öğrencinin kırgınlığının artması gibi istenmeyen durumlarla sonuçlanmaktadır (McGregor, 2012). Bu durum, öğretmenlerin etkililiğini ve verimli bir öğretimin gerçekleşme ihtimali azalmaktadır (Marzano, 2003). Taylor (2009), etkili bir öğretimin kötü yönetilen sınıflarda ortaya çıkma ihtimalinin oldukça düşük olduğunu vurgularken, Marzano vd. (2008), sınıfı etkili bir şekilde yönetmenin öğretmenin en önemli görevlerinden biri olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda iyi bir sınıf yönetimi ve etkili bir öğretimin gerçekleşmesi için etkili öğretmenlere ihtiyaç duyulmaktadır.

Etkili bir sınıf yöneticisi olma mücadele gerektiren zorlu bir süreçtir. Mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin etkili bir sınıf yöneticisi olma sürecinde yaşadıkları stres, kaygı ve zorlukları ele alan çok sayıda çalışma yer almaktadır. Ancak, Herbert ve Worthy (2001), yeni öğretmenlerin her zaman kötü bir başlangıç yapmadıklarını vurgulayarak öğretmenlerin beklentileri ile karşılaştıkları durumların uyuşmaması, iş yoğunluğundan bunalma ve karşılaştıkları problemlerin çözümünde danışacakları kimse olmayışı gibi sebeplerden yorgun ve kafaları karışmış hissetlerini belirtmektedir. Buna karşın, başarılı bir başlangıç yapan öğretmenleri farklı kılan özellikler ise gerçekçi beklentilere sahip olma, öğrencilerle çalışma konusunda deneyime sahip olma, iş yükünün farkında olma, mesleğe başladıktan sonra öğrencileri yakından tanımak için onlar hakkında bilgi edinme, bir öğretmen olarak kendi performansı hakkında öğrencilerden geri bildirim alma, kuralları sene başında öğrencilerle birlikte tartışma ve okuldaki diğer paydaşlarla olumlu ilişkiler kurabilmedir.

Etkili sınıf yönetiminin ne olduğu kadar ne olmadığı da araştırmacıların merak ettiği konulardan biridir. Etkili sınıf yönetiminin disiplinle aynı anlama geldiği, sessiz bir sınıf ortamıyla sonuçlandığı ve ödül ve cezaya dayandığına dair genel bir anlayış hakimdir (Garrett (2015). Oysaki sınıf yönetimi birçok boyutu içeren bir kavram olarak öğrencileri disipline etmekten çok daha fazlasını ifade etmektedir. Sınıf yönetiminde

doğru olduğuna inanılan hatalı uygulamalardan bahseden başka bir çalışmada Barbetta, Norona ve Bicard (2005), sorunlu davranışların nasıl görüldüğüne göre tanımlandığı yanılığından uzaklaşarak öğrencilerin bu davranışların sonunda ne elde ettiğine odaklanılması gerektiğinin altını çizmektedir. Öğretmenlerin sıkça düştüğü yanılığlardan bir diğer kuralların sene başında oluşturularak tekrar edilmemesidir. Bunun yerine öğretmenler kuraları sene başında oluşturduktan sonra dönem içinde takip etmeli, öğrencilerin aktif katılımı ile az sayıda kural belirlenen bu kurallar öğrencilerin ne yapmayacaklarını söyleyen olumsuz bir dille değil yapılması gereken davranışlara vurgu yapan olumlu bir dille sunulmalıdır. Sorunlu davranışların ve kuralların belirlenmesinin dışında; öğretmenlerin kendilerini sınıfın tek yöneticisi olarak algılayarak diğer paydaşları ve öğrencileri bu sürece dâhil etmemeleri, öğrencilerin bütün davranışlarını görmezden gelmeleri ve öğrencilerin davranışlarını kişisel algılamaları diğer yanılığlardan bazılarıdır (s. 12-16).

Etkili sınıf yönetimi üzerine yapılan araştırmaların temel vurgularından birinin öğretmen rollerinde yaşanan dönüşüm olduğu dikkat çekmektedir. Öğretmen artık ders veren, ders anlatan, sınav yapan ve not veren biri değil, aynı zamanda bir yönetici, rehber, izleyici ve değerlendiricidir (etin, 2003). Öğrencileri kontrol altına alma ve cezalandırmaya dayanan insancıl ve demokratik anlayıştan uzak geleneksel disiplin anlayışının günümüz sınıflarında etkisini yitirdiği ve insani merkeze alan bir anlayışın hakim olduğu görülmektedir. Bu nedenle, sınıf yönetimi için daha bütünsel ve öğrenci merkezli bir hedef öğrencilerin akademik, sosyal ve duygusal becerilerini geliştiren ve bunları etkili bir şekilde kullanılabilme yeteneğini teşvik eden bir sınıf ortamı yaratmaktır (Elias ve Schwab, 2006). Sınıf yönetimine bakış açısında yaşanan bu değerrişim öğretmenlerin sınıf içinde ve dışında etkili olmayı sürdürmesinde yeni rollere bürünmesini gerektirmektedir. Öğretmenlerin değerrişen rollere ilişkin sahip oldukları metaforik algıları inceleyen çalışmalara sıkça rastlanmaktadır. Bu çalışmalarda liderlik ve kontrol (ko, beyin, orkestra şefi, fabrika), ilgi (anne, barış), öğrenci çeşitliliği (iek bahçesi, manav, bahçivan), kaos (trafik işığı, kavga) temaları altında metaforlara rastlanırken, öğretmenlerin metaforik algılarında değerrişim olduğu öğrenci merkezli ve gelişimsel modele doğru bir kayma yaşandığı dikkat çekmektedir (Akar ve Yildirim, 2009; Örucü, 2012). Bu bağlamda etkili öğretmenler öğrencilerin hayatlarını etkileyebilme becerisine sahip kişiler olarak tanımlanmaktadır (Wong ve Wong, 2004) Öğrencilerin davranışlarını hayat boyu öğrenen olma yönünde değerriştiren kişiler olarak bu öğretmenlerin en önemli özellikleri öğrenciler için olumlu beklentilere sahip olma,

iyi birer sınıf yöneticisi olma ve öğrencilere başarıya ulaşmada yardımcı olmak için dersleri düzenleme becerisine sahip değildir.

Etkili sınıf yönetimi üzerine yapılan çalışmaların öğretmenlerin sınıf yönetimine ilişkin inançlarını, kullandıkları sınıf yönetimi stratejilerini ve bunları seçmelerinde etkili olan unsurları araştırmaya dönük olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin sınıf yönetimine ilişkin inançlarını açığa çıkarmayı amaçlayan çalışmada Foxworthy (2006), öğretmenlerin sınıf yönetiminin bir süreç olduğuna, bu süreçte saygı göstermenin açık, adil, hazırlıklı, esnek olmanın, öğretmekten zevk almanın ve değişime gönüllü olmanın önemine vurgu yaptıklarını belirtmektedir. Brophy (1996) ise başarılı öğretmenlerin, sınıf yönetimini etkin, ilgi çekici, destekleyici öğrenme ortamlarının oluşturulması ve öğrencilerin sosyalleşmesi olarak gördüklerini, daha az başarılı öğretmenlerin ise yönetimi disiplin ve otoritenin sürdürülmesi olarak algıladıklarına dikkat çekmektedir. Bu durum öğretmenlerin sahip olduğu inanç ve tutumlarının sınıf yönetimini uygulamalarını şekillendirdiğini göstermektedir.

İyi yönetilen bir sınıf yaratma zorlu bir mücadele gerektirirken, bu süreçte sorumluluğun büyük bir kısmı öğretmene düşmektedir (Marzano vd., 2008). Öğrencilerin akademik başarıları ve öğretmenlerin etkililiği arasındaki ilişkiyi inceleyen Marzano (2003), çalıştıkları okullar etkili okullar olmasa bile nitelikli öğretmenlerin öğrencilerin akademik başarılarında farklılık yaratabildiği sonucuna ulaşmışlardır. Bu bağlamda etkili öğretmenlerin; uygun öğretim tekniklerini kullanma, müfredatı öğrencilerin öğrenmelerini arttıracak şekilde düzenleme ve etkili sınıf yönetimi tekniklerini uygulama rollerinde başarılı olduğu görülmektedir. Etkili öğretmenlerin bakanlık ya da ders kitapları tarafından önerilen sırayı ya da kapsamı izlemek yerine öğrencilerin bireysel ya da grup olarak ihtiyaçlarını dikkate alarak uygun hızda ve şekilde içeriği sunduğu ve bu içeriği sunarken farklı medya unsurlarından, videolardan ve görsellerden yararlandığı dikkat çekmektedir. Benzer şekilde, Stronge, Ward, Tucker ve Hindman (2007), etkili öğretmenlerin diğer öğretmenlere göre daha az disiplin sorunu yaşadığı ve öğrencilerinin başarılarında artış sağladığına dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, iyi bir şekilde yönetilmeyen sınıflar olumsuz sonuçlar doğururken, etkili sınıf yönetimi olumlu öğrenci davranışları ve akademik başarı gibi arzu edilen çıktılar sağlamaktadır (Simonsen vd., 2014).

Etkili öğretmenlerin öğrencilerle olumlu ilişkiler kurmaya öncelik verdiği birçok araştırmada vurgulanan bir durumdur (Hardgrove, 2008; Harris, 2005; Holt, 2008; Stronge vd., 2011). Marzano vd. (2008), öğretmen-öğrenci ilişkilerinin niteliğinin sınıf

yönetimin diğer bütün yönlerinin temel taşı olduğunu ve öğrencileriyle iyi ilişkiler geliştiren öğretmenlerin diğer meslektaşlarına oranla %31 oranında daha az disiplin problemiyle karşılaştıklarını belirtmektedir. Milner (2006), ise öğrencilerle olan ilişkilerde güven inşa etmenin etkili bir sınıf yönetimi için gerekli bir strateji olduğunu ifade etmektedir. Öğretmenlerinin kendilerine değer verdiğini ve ilgilendiğini hisseden öğrenciler öğretmenleriyle yakın ilişkiler kurma, kurallara uyma ya da istenilen davranışları sergileme eğilimi göstermektedirler. Bu bağlamda, öğrencilerle bireysel olarak ilgilenme ve ihtiyaçlarını karşılamaya önem verme etkili sınıf yönetimi için önemli adımlardan biri olarak görülmektedir (Marzano ve Marzano, 2003). Holt (2008), kırsal kesimdeki okullarda çalışan etkili öğretmenlerin sınıf yönetimi açısından sahip oldukları deneyimler ve inançlarını incelediği tezinde öğretmenlerin günümüz sınıflarında ihtiyaç duyulan öğretmenlere nasıl dönüştüğüne dair bir anlayış sunmaktadır. Bu bağlamda, etkili sınıf yönetimi ile öğrencilerle ilişki kurma becerisi, yüksek beklentilere sahip olma, iyi düzenlenmiş sınıf prosedürleri arasında ilişki olduğu görülmektedir. Öğrencilerle kurulan olumlu ilişkilerle birlikte katı ya da tehditkâr olmayan bir yapı oluşturma ve öğrenmeyi eğlenceli hale getirme etkili sınıf yönetiminde öne çıkan beceriler arasında yer almaktadır (Noguera, 1995).

2.2. Öğretmen Tipolojileri

Her öğrenci ya da her sınıf için aynı yönetim tarzının uygulanması düşüncesi etkili bir sınıf yönetimi için mümkün olmamaktadır. Öğrencilerin sahip olduğu bireysel farklılıklar, ihtiyaçlar ve okulların içinde bulunduğu koşullar öğretmenlerin içinde bulunduğu şartlara uygun sınıf yönetimi uygulamalarını benimsemesini gerektirmektedir. Bu bağlamda, bir öğretmenin sınıfında etkili olan teknik diğer öğretmenlerin sınıfında etkisiz hale gelebilmektedir (Zuckerman, 2007). Öğretmenlere içinde bulunduğu şartlar, kişilik özellikleri ya da öğrencilerinin özelliklerine uygun sınıf yönetimi stratejilerine ilişkin anlayış kazandırması açısından tipoloji çalışmaları önem taşımaktadır. Tipolojiler, dünyanın bazı yönlerini bir yelpaze boyunca parçalara ayıran kategorilerden oluşan sınıflama sistemleridir (Patton, 2014). Ancak sınıf yönetimine ilişkin literatür incelediğinde öğretmen rollerine ilişkin çalışmalara rastlanmasına rağmen, öğretmenlerin uyguladığı sınıf yönetimi stratejilerine ilişkin tipolojilerle ilgili çalışmaların çok sayıda olmadığı görülmektedir.

Öğrencileri kontrol altına almaya ve cezalandırmaya dayanan geleneksel disiplin anlayışından insani merkeze alan hümanist ve demokratik bir anlayışa doğru yaşanan

değişim öğretmen rollerinde dönüşüm başlamıştır. Kontrol etmeye dayalı rollerden öğrenci merkezli rollere doğru bir kaymanın yaşandığı görülmektedir (Akar ve Yıldırım, 2009; Örucü, 2012). Bu bağlamda geleneksel yaklaşımının etkisi altında öğretmen rollerine ilişkin geminin kaptanı, aslan terbiyecisi, koç, beyin, orkestra şefi, fabrika, bahçıvan gibi öğrencileri kontrol etmeye ve sorunlu davranışlara odaklanan metaforların yer aldığı çalışmalara rastlanmaktadır (Akar ve Yıldırım, 2009; Korthagen, 1993; Örucü, 2012; Tobin, 1990; Weinstein, Woolfolk, Dittmeier ve Shanker, 1994).

Öğrenciyi merkeze alan insancıl yaklaşımın etkisiyle özellikle öğrencilerle kurdukları ilişkiler açısından öğretmenlerin rollerine ilişkin farklı sınıflamaların yapıldığı görülmektedir. Brophy (1985), öğretmenlerin öğrencilerle olan etkileşimlerinde kendilerini öncelikle öğretici ya da sosyalleştirici olarak görmelerini ve öğretmenlerin bu iki role ilişkin algılarının öğrencilerle etkileşim biçimini etkilediğini öne sürmektedir. Öğretici rolündeki öğretmenler, öğretim sürecinde yetersiz çalışan, isteksiz olan veya yıkıcı olan öğrencilere karşı daha olumsuz tepki verme eğilimi gösterirken, sosyalleştirici rolündeki öğretmenler düşmanca ve agresif gördükleri ya da öğretmenler ilişki kurmayı denedikçe onları iten öğrencilere karşı daha olumsuz davranma eğilimi göstermektedir. Wubbels ve Levy (1993) ise öğretmen ve öğrenciler arasındaki ilişkileri iki boyut altında gruplamıştır. İlk boyut hakimiyet kurmaya karşı itaat etme, diğer boyut işbirliğine karşı muhalefet olmadır. Bu sınıflamada ideal rol aşırı baskı kurma yerine orta düzeyde baskınlık ve aşırı işbirliği yerine orta düzeyde işbirliği yapmadır. İki eksen olarak temsil edilen bu iki boyut altında sekiz tip öğretmen davranışına yer verilmektedir. Bunlar, lider, yardımsever/arkadaşça, anlayışlı, öğrencilere özgürlük ve sorumluluk veren, belirsiz, memnuniyetsiz, nasihat veren ve sert öğretmendir. Lider öğretmen, neler olup bittiğini fark eden, liderlik eden, organize eden ve talimatlar verendir. Yardımsever/arkadaş öğretmen, yardım eden, ilgi gösteren, arkadaşça davranandır. Anlayışlı öğretmen, ilgiyle dinleyen, güven veren, anlayış gösteren, sabırlı kişidir. Öğrencilere özgürlük ve sorumluluk veren öğretmen, bağımsız çalışmalar için fırsatlar sunan, özgürlük ve sorumluluk verendir. Belirsiz öğretmen, rüzgârın nereden eseceğini bekleyendir. Memnuniyetsiz öğretmenler, sessizlik için bekleyen, eksileri artıları düşünen, memnuniyetsizlik gösterendir. Nasihat veren öğretmenler, sinirlenen, yanlışları düzelten ve yasak koyandır. Son olarak, sert öğretmenler ise kurallar ve normalar koyan, sert davranan ve sınıfta sessizliği sürdüren kişilerdir.

Sınıf yöneticisi tiplerini ele alan kapsamlı çalışmalardan bir diğ erinin Edoğ an'a (2010) ait oldu ğ u g ör ¨lmektedir. Erdoğ an (2010), otoriter, koruyucu, destekçi, birlikçi, serbest ve demokratik olmak üzere altı farklı sınıf yöneticisi tipinden söz etmektedir. Otoriter sınıf yöneticisi; güce dayanan ilke ve kuralların uygulanmasıyla oluşan yönetim anlayışıdır. Bu öğretmenler verdiği emirlerin yerine getirilmesini beklemekte ve aksi takdirde cezaya başvur maktadırlar. Koruyucu sınıf yöneticisi; öğrencileri koruyucu bir tavır sergilerken bir yandan kendilerine bağımlı hale getirmektedir. Destekçi sınıf yöneticisi; öğrencileri sınıfta etkin olma, sorumluluk alma ve işbirliği yapma konusunda destekleyendir. Birlikçi sınıf yöneticisi; öğrencileri kendi kendini yönetmelerine imkân sağlayan takım çalışmaları dayalı bir ortam sunmaktadır. Serbest sınıf yöneticisi; sınıftakilerin kendi amaçlarını kendilerinin koymasına ve sorunları çözmek için kendilerinin uğraşmasına fırsat vermektedir. Demokratik sınıf yöneticisi ise, sorumlulukları paylaşmaya ve öğrencilerin kendilerine olan güvenlerini geliştirmeye önem vermektedir (s. 18-19). Öğretmen tipolojilerinde öğrencileri kontrol eden anlayıştan onları anlayan, değer veren anlayışa doğru yaşanan bu değişimleri daha net bir şekilde görebilmek için sınıf yönetimine ilişkin yaklaşımları kapsamlı bir şekilde incelemenin faydalı olacağı düşünülmektedir.

2.3. Sınıf Yönetimi Modelleri

Öğrenci başarısını etkileyen en önemli faktörlerden biri olan sınıf yönetiminin etkili olabilmesi büyük oranda öğretmenlerin etkili sınıf yönetimi becerilerine sahip olmasına bağlıdır. Sınıfın eğitim öğretim faaliyetlerine uygun olarak fiziksel düzenlemesini yapma, olumlu bir sınıf iklimi yaratma, istenmeyen davranışları önleme ya da en aza indirmeye çalışma ve zamanı etkili bir şekilde kullanma konusunda öğretmenlere büyük rol düşmektedir. Ancak sınıf yönetimi etkileyen unsurlar ve ilişkili olduğu kavramlar dikkate alındığında tek ve etkili bir sınıf yönetimi modelinden bahsetmek zordur. Bu bağlamda toplumsal ve eğitim alanında yaşanan değişiklikler sınıf yönetimi alanında farklı modellerin ortaya çıkmasına neden olmuş, öğretmenlerin farklı durumlara ve etkinliklere göre bu modellerden birini ya da birkaçını seçebilmesi söz konusu olmuştur. Sınıf yönetimi alanında ortaya çıkan ve yaygın olarak kullanılan modellerden biri Başar'ın (2009) sınıflandırılmasına dayanan tepkisel, önlemsel, gelişimsel ve bütünsel yaklaşımlardan oluşmaktadır.

2.3.1. Tepkisel model

Tepkisel model istenmeyen durum veya davranışı değiştirmek için ödöl ve cezadan yararlanarak istenmeyen davranışlara tepki göstermeye dayanan bir sınıf yönetimi modelidir (Yüksel, 2013). Bu modelde temel vurgu istenmeyen davranışa mutlaka bir tepki verilmesi ve bu tür davranışların olumlu ya da olumsuz pekiştirenlerle önlenmeye çalışılması üzerinedir. Sınıfta konuşan bir öğrencinin uyarılması ya da dersin akışını bozan bir öğrencinin sınıftan çıkarılması tepkisel modele verilebilecek örneklerdendir. Tepkisel modelin daha çok sınıf yönetimi konusunda yeterince bilgi ve deneyime sahip olmayan, diğer modelleri gerektiği gibi kullanamayan öğretmenler tarafından tercih edildiği ve yoğun olarak kullanılmasının öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişkilerin mekanikleşmesine neden olduğu görölmektedir (Başar, 2009; Ercoşkun, 2011; Ünlü, 2008). Bu modelde öğrencilerin sahip olduğu özellikler ve bireysel farklılıklardan çok yapısal düzenlemeler ön plana çıkmaktadır (Demirtaş, 2009).

2.3.2. Önlemsel model

Önlemsel model istenmeyen davranış ya da durumu ortaya çıkmadan önleme anlayışına dayanır. Bu model, gelecekte meydana gelebilecek istenmeyen bir davranış veya durumu önceden kestirip tahmin etmeyi, bu davranış veya durumun ortaya çıkmaması için önlemler almayı gerekli kılan bir sınıf yönetimi modelidir (Yüksel, 2013). Amacı, kestirilebilir sorunların ortaya çıkmasını önleyecek bir sınıf düzenlemesi ve işleyişi yaratmaktır (Başar, 2009; Sarıtaş, 2005). Bu modelde vurgulanan en temel nokta sorunların ortaya çıkmadan önlenmesidir. Öğrencilerin istenmeyen davranışlarını önlemek için ilgi çekici bir plan yapmak, öğrencilerin gecikme nedenlerini ortadan kaldırarak gecikmelerini önlemek, ailesinin ilgisizliğinden dolayı başarısı düşebilecek bir öğrenci için, başarısızlığını beklemeden ailesiyle görüşmek bu modelin kullanımına örnek olabilir (Ercoşkun, 2011). Ancak bu modelin öğretmenler tarafından çok fazla kullanılması her konuda aşırı önlem alınmasına, öğrencilerin bu süreçten yılmalarına neden olabilmektedir. Bu nedenle önlem alma işi gereğinden çok ve öğrenciyi sıkacak boyutta olmamalıdır (Başar, 2009, s.10).

2.3.3. Gelişimsel model

Gelişimsel model öğrencilerin fiziksel, ruhsal, zihinsel ve duygusal alanlardaki gelişim düzeyleri dikkate alınarak etkinliklerin planlanması ve gerçekleştirilmesi esasına

dayanır. Konu ve yöntem açısından öğrencilerin düzeylerine uygun bir eğitim ve öğretim gerçekleşirse, sınıf bu modele göre yönetilmiş olur (Erdoğan, 2010).

2.3.4. Bütünsel model

Bütünsel model, sınıf yönetimi modellerinden tepkisel, önlemsel ve gelişimsel modelin duruma, yere ve zamana göre birbirleriyle koordineli bir şekilde kullanılmasına dayalı karma bir sınıf yönetimi modeli olarak ifade edilebilir (Yüksel, 2013). Bütünsel modelde istenen bir davranışın uygun ortamlarda gerçekleşeceği bilincinden hareketle uygun ortam düzenlenip, istenmeyen davranışları düzeltmek için tepkisel yönetim araçlarından yararlanılmaya çalışılır (Ök, Göde ve Alkan, 2000). Öğretmenin öğrencilerini tanıyıp sorumluluklar vermesi, derste yapacaklarını ayrıntısıyla plânlaması, sınıf iklimini bilmesi, gerekli araç-gereç, yöntem ve teknikleri seçmesi, öğrencilerin olumlu davranışlarını ödüllendirmesi, bütünsel modele örnek olarak verilebilir (Yüksel, 2013).

2.4. Disiplin Modelleri

Sınıf yönetiminde disiplini sağlamak için çeşitli disiplin modelleri geliştirilmeye devam etmiştir (Dreikurs, 1968; Kounin,1970; Gordon, 1999; Skinner, 1976; Glasser, 1986; Jones, 1987). Sınıf yönetimi literatüründe sıkça rastlanan disiplin modelleri odaklandıkları noktalar bağlamında sunulmaya çalışılmıştır.

2.4.1. Davranışçı kuram (Pavlov, Skinner)

Davranışçı kuram, klasik ve edimsel koşullanma ilkelerinin sınıf yönetiminde uygulanmasını içermektedir. Bu kurama göre olumlu davranışların pekiştirici ve ödüllerle devamının sağlanması, olumsuz davranışların ise ceza ya da olumsuz pekiştiricilerle ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır. Olumlu olumsuz pekiştirici, ceza, ödül gibi yollarda davranış değişikliği yaratmaya odaklanan bu yaklaşım insanı sadece uyarıcılara tepki veren mekanik bir varlık olarak gördüğü için etkisini yitirmiştir.

2.4.2. Glasser modeli (Gerçeklik terapisi)

Glasser (1997), davranışlarımızı kontrol edebilecek tek kişinin kendimiz olduğuna dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, gerçeklik terapisi olarak da bilinen tercih yaklaşımı, bireylerin yaptıkları davranışların tercih edilmiş davranışlar olduğunu ve bu davranışlar bireyler tarafından tercih edilirken hayatta kalma, sevgi/ait olma, güç,

eğlenme ve özgürlük olmak üzere beş temel ihtiyacın karşılanması amaçlandığını ileri sürmektedir (Kentli, 2016; Manning ve Bucher, 2003). Öğretmenler bu psikolojik ihtiyaçları karşıladığında öğrenciler istenilen davranışları sergilerken, olumsuz davranışların ortaya çıkma ihtimali düşecektir (Manning ve Bucher, 2003 s. 41). İnsanlar kendilerini seven insanlarla yakın ilişkiler kurmayı tercih eder düşüncesiyle hareket eden gerçeklik terapisine göre öğrencilerle kurulan güçlü ilişkiler etkili bir öğrenme ortamı oluşturmada önemlidir (Glasser, 2000). Bu yaklaşım, eğitimcilerin okulları öğrencilerin kendilerini ait hissettikleri, eğlendikleri ve öğrencilere önem veren yerlere dönüştürmeleri gerektiğine dikkat çekmektedir (Manning ve Bucher, 2003 s 42).

2.4.3. Gordon modeli (Etkili öğretmenlik eğitimi)

Gordon, öğretmenlerin, etkili olabilmek için problemleri ve öğrencileri tanımlama, öğrencilerin davranışlarını iyileştirmek için sınıf ortamını ve öğretim etkinliklerini değiştirme, empatik anlayış gösterme, ben mesajları kullanma ve aktif dinleme becerisine sahip olması gerektiğine inanmaktadır (Manning ve Bucher, 2003). Ben mesajları, öğrencinin yanlış yaptığı veya öğrencinin neyi farklı yapması gerektiğine odaklanmak yerine konuşmacının duygularına ve bakış açısına odaklanır (Malmgren, Trezek ve Paul, 2005). Gordon ve Brunch (1974), problemin kime ait olduğu sorusuna odaklanarak, problemlerin sorumlusunun öğretmen olduğu anlayışından uzaklaşarak, öğrencilerin problemleri sahiplenmeleri gerektiğinin altını çizmektedir. Öğrencilere bağırarak, onları cezalandırmak ya da ödüle başvurmak öğrenci davranışlarının yönetiminde etkili olan uygulamalar olmayıp, öğrencilerin kendi davranışlarının sorumluluğunu alması ve özdisiplin becerilerinin geliştirilmesi önem kazanmaktadır. Gordon ve Brunch (1974) özellikle ödül ve cezaların öğrenci öğrenmesindeki etkisizliğine dikkat çekmektedir. Öğretmenler, başarı gösteren öğrencileri ödüllendirdikçe diğer öğrencilerin kendilerini yeteneksiz ya da başarısız hissetmesine neden olabilmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin sınıf içinde kazan kaybet anlayışından uzaklaşması gerektiği bu teoride üzerinde durulan noktalardan biridir.

2.4.4. Canter modeli (Etkin-kararlı disiplin)

İddialı ya da kararlı olarak ifade edilen bu yaklaşım edimsel koşullanmaya benzer olarak ödüllerin ya da olumlu pekiştiricilerin istenilen davranışların ortaya çıkmasını arttırdığı, buna karşın olumsuz pekiştiriciler ya da cezaların olumsuz davranışları takip ettiği anlayışına dayanmaktadır (Manning ve Bucher, 2003). Canter'a göre (2010),

kararlı disiplin modeli (i)tutarlı, sağlam ve adil kurallar; (ii)kurallara bağıllık için önceden belirlenmiş bir dizi olumlu sonuçlar; (iii)kurallara uyulmadığında uygulanacak önceden belirlenmiş olumsuz yaptırımlar ve (iv)modelin öğrencilerle birlikte uygulanması için oluşturulmuş planlardan oluşmaktadır. Bu bağlamda kararlı bir öğretmen, Canter'ın (1989) bakış açısından öğrencilerden beklediklerini açıkça ifade eden ve bunları uygun davranışlarla destekleyen öğretmendir. Kararlı disiplin modeli öğretmenlerin sene başında bir disiplin planı oluşturmasını, beklenen davranışlar ve davranışların sonuçları hakkında öğrencileri bilgilendirmesini gerektirmektedir (Malmgren vd., 2005). Öğretmenlerinin beklentilerinin ve kurallarının farkında olmasına odaklanan bu yaklaşıma göre öğretmenler eylemlerinde tutarlı, adil olmalı ve hiçbir öğrenciye ayırım yapmamalıdır.

2.4.5. Kounin modeli (Grup yönetimi modeli)

Sınıf yönetimi üzerine ilk sistematik çalışmaları yürüten Kounin (1970), etkili sınıf yönetimi süreçlerine ilişkin birçok ilke ortaya koymuştur.

Farkındalık: Sınıfta ne olur olup bittiğinin her zaman farkında olmadır. Kounin (1970), etkili öğretmenlerin güçlü bir farkındalığa sahip olduğunu ve sınıfta meydana gelen olaylara zamanında müdahalede bulunabildiğine vurgu yapmaktadır.

Bırakma: Öğretmenlerin öğrencilerin sorunlu davranışları sonlandırma çabaları olarak tanımlanmaktadır.

Örtüşme: Aynı anda birden fazla şey yapmak, örneğin belirli öğrencilerin dikkatini derse çekmek için dersi kesintisiz sürdürürken göz teması veya fiziksel yakınlığı kullanma gibi.

Doygunluk: Öğretmenlerin ve öğrencilerin aynı şeyi sürekli tekrar etmesi olarak ifade edilen doygunluk öğrencilerde bir süre sonra sıkılma ve heyecanı yitirme gibi olumsuz durumlara sebep olabilmektedir.

Ders süresince işaretlerin devamlılığı ve hızlanma: Öğrencilerin dikkat dağıtan şeylerin gürültüsünden daha çekici ve sürekli bir akademik işaretler sunmak ve iyi hazırlanmış ve hızlı tempoda dersler verme bu süreçte önerilmektedir.

Dersler sırasında grubu uyanık ve sorumlu tutma: Bir kişinin soruyu cevaplamasını istemeden önce bekleme ve aramaya devam etme, katılımcının seçilmesinde öngörülebilirliği önleme, bireysel yanıtlara diğer öğrencilerin yorum yapmasını ya da yanıtlarını düzeltmeleri ya da eklemelerde bulunmalarını isteme gibi

grubu uyanık ve sorumlu tutmayı sağlayan sunum ve soru sorma teknikleri kullanmayı içermektedir.

Bu uygulamaların yanısıra Kounin (1970), sorunlu davranışların yönetiminde dalga etkisi ya da grup dinamiği olarak bilinen bir durumdan söz etmektedir. Dalga etkisi ya da grup dinamiği, sınıfta istenmeyen bir davranış ortaya çıktığında öğretmenin bu davranışı düzeltmesinin etkisinin bir dalga gibi bütün sınıfa yayılması ve diğer öğrencilerin davranışlarını kendiliğinden düzeltmesini ifade etmektedir.

2.4.6. Dreikurs modeli (Mantıksal sonuçlar modeli)

Mantıksal sonuçlar modelinde öğrencilerin kendi davranışlarının sorumluluğunu almasına ve sorunlu davranışların demokratik yollarla çözülmesine odaklanılmaktadır. Demokratik bir öğretim ve yönetim uygulamada ilk adım yanlış hedeflerin belirlenmesi ve yönlendirilmesidir. Öğrencilerin istenmeyen davranışları bu yanlış hedeflerden bir ya da bir kaçını sergilemesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Mantıksal sonuçlar modeli bağlamında istenmeyen davranışlara sebep olan dört temel yanlış hedef bulunmaktadır. Bunlar; güç arayışı, intikam alma, yetersizlik duygusundan sıyrılma ve dikkat çekmedir. Öğrenciler dikkat çekme çabasıyla davranışlar sergilemekte, yeterli ilgiyi görmediğinde öğretmenlerle güç savaşına girmekte ya da intikam almayı denemektedir. Etkili öğretmenler bu tür güç savaşlarına girmekten kaçınmakta ve bu savaşların bir kazananı olmadığını farkında olarak hareket etmektedirler (Manning ve Bucher, 2003). Bu davranışların yönetiminde Dreikurs (1968), öğretmenlerin basit ve açık kurallar belirlemesine, bunların sonuçlarını öğrencilere açıklamasına ve ödül yerine öğrencilere destek olmasını önermektedir.

Sınıf yönetimi literatüründe birbirinden farklı teoriler ve stratejiler yer almasına rağmen, öğretmenlerin etkili olması onların kendi inançlarına ve kişiliklerine uygun sınıf yönetimi modeli ya da modellerini seçmelerine bağlıdır (Foxworthy, 2006; Wolfgang, 2001). Sınıf yönetiminde alacakları kararlar ya da uygulayacakları stratejilerin bir ya da birden fazla modele dayanması öğretmenlerin yaşadıkları sorunlara ilişkin daha sonra pişmanlık duyacakları anlık kararlar yerine mantıklı ve bilinçli kararlar almalarına yardımcı olmaktadır (Malmgren vd., 2005). Ancak bütüncül bir sınıf yönetimi sadece modellerle sınırlı olmayıp öğretmenlerin ve öğrencilerin davranışlarını etkileyen farklı boyutları da içermektedir. Bu bağlamda etkili bir sınıf yönetimi olma şemsiye kavram olarak görülen sınıf yönetiminin alt boyutları hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmayı gerektirmektedir.

2.5. Sınıf Yönetiminin Boyutları

Sınıf yönetimine ilişkin tanımların farklılık göstermesi, sınıf yönetiminde etkili olan boyutların da farklılık göstermesine neden olmaktadır. Evertson, Sanford ve Emmer (1981), sınıf yönetimini öğretimin yönetilmesi, sınıf prosedürleri ve rutin işler, sınıfın fiziksel düzeni ve öğrenci davranışlarının yönetilmesi olmak üzere dört boyut altında incelerken; Başar (2009) sınıf yönetimini beş boyutta incelemiştir. Bu boyutlar; sınıf ortamının fiziksel düzeni, plan-program, sınıfta ilişkilerin düzenlenmesi, davranış düzenlemeleri ve zaman yönetimidir. Sınıf yönetimi alanındaki en geniş sınıflandırmalardan birinin Evertson ve Emmer'a (2013) ait olduğu söylenebilir. Bu sınıflamaya göre sınıf yönetimi; sınıfı ve materyalleri düzenleme, sınıf kurallarını ve prosedürlerini belirleme, iyi bir başlangıç için hazırlık yapma, öğretimi planlama ve gerçekleştirme, iş birliğine dayalı öğrenme gruplarının yönetimi, uygun öğrenci davranışının sürdürülmesi, öğretimde iletişim becerileri, sorunlu davranışların yönetimi ve özel grupları yönetme boyutlarını içermektedir. Sınıf yönetimi üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde sınıf yönetimini oluşturan boyutlar hakkında tam olarak fikir birliğine varılmadığı ancak sınıfın fiziki düzeni, sorunlu davranışların yönetimi, öğretimin yönetimi, ödüllendirme, kurallar ve prosedürler ve ilişkiler boyutlarının ortak olduğu görülmektedir. Bu boyutların sınıf yönetimiyle ilişkisini daha iyi anlamak için her bir boyutun tek tek ele alınması yararlı olacaktır.

2.5.1. Sınıfın fiziki düzeni

Sınıfın fiziki düzeni; sınıfın büyüklüğü, ısı, ışık, ses, temizlik, renk, eğitim-öğretim araçları, öğrencilerin oturma düzeni, öğrenci sayısı gibi etkenlerden oluşmaktadır. Etkili bir sınıf yönetimi ve eğitim öğretim süreci için sınıfın fiziksel düzeninin uygun hale getirilmesi konusunda öğretmenler önemli rol oynamaktadır. Etkili bir sınıf atmosferi yaratabilmek ve öğrencilerin derse olan ilgisini arttırmak için bu fiziksel değişkenlerin motive edici, öğrencilerin dikkatini dağıtmayacak ve ilgilerini çekecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Sınıfların temizliğinin, duvarların renginin, pencerelerin, öğrencilerin ilgisini çekecek, derse karşı motive edecek materyallerin, ısı ve ışık düzeyinin öğrenci başarısını ve motivasyonunu etkileyen önemli faktörler olarak her birinin arzu edilen düzeyde olması sınıf yönetimini ve öğrenci başarısını doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle sınıfın fiziksel düzenlemesinin sıraların, masaların ve sınıfta yer alan diğer araçların öğretmen ve öğrencilerin rahatça hareket edebilmelerine imkan tanıyacak, sıraların öğrencilerin gelişim özelliklerine

uygun, çeşitli öğretim etkinliklerini rahatça gerçekleştirebilecek şekilde olmasına dikkat edilmelidir. Evertson ve Emmer (2013) bu konuda öğretmenlere beş temel öneri sunmaktadır: (i) öğretim hedefleri ve aktiviteleri ile uyumlu bir sınıf düzeni oluşturun; (ii) sık kullanılan alanların kalabalık olmasını önleyin; (iii) öğrencilerin kolay bir şekilde görülebilir olduğundan emin olun; (iv) sıkça kullanılan öğretim materyallerini kolaylıkla erişebilecek şekilde muhafaza edin ve (v) öğrencilerin, sınıfa yönelik sunumları rahat bir şekilde görebileceğinden emin olun.

2.5.2. Sorunlu davranışların yönetimi

Öğretmenlerin sınıf yönetiminde en çok zorlandığı alanlardan biri sorunlu davranışların yönetimidir. Sınıf yönetiminin amacı, öğrencilerin, cezalandırma veya ödül arzusundan değil, kişisel sorumluluk, saygı ve grubu düşünme duygusuyla istenilen davranışları sergiledikleri bir ortam yaratmaktır (Hoy ve Weinstein, 2006). Bu nedenle, disiplin öğrencileri baskı altına alarak kontrol etmeye odaklanan bir kavram olmak yerine öğretim sürecinin verimliliğini arttırmak amacıyla arzu edilen öğrenci davranışlarını ifade etmektedir. Disiplin sadece uyulması gereken kuralları değil, amaçlı etkinlikleri, uygun çevre, birlikte çalışma alışkanlığı, kendini kontrol gibi kavramları da içerir (Küçükahmet, 2005). Sorunlu davranışların yönetiminde, cezalandırıcı yollarla davranışları ortadan kaldırmaya çalışma, öğrencilere hangi davranışları yapmaması gerektiğini öğretmezken, davranışın öğretilmesine odaklanan ılımlı ve kapsamlı yöntemlerin sorunlu davranışların yönetiminde tercih edilmesi önemlidir (Evertson ve Emmer, 2013). Dışlayıcı disiplin stratejilerinin kullanımı genellikle çatışma yaratan öğretmen-öğrenci etkileşimlerinin artmasına ve olumsuz bir sınıf ikliminin doğmasına sebep olmaktadır. Bu sebeple olumlu davranışları arttırmak ve sağlıklı okul iklimini desteklemek için dışlayıcı ya da zorlayıcı disiplin stratejilerinden uzak durulması önerilmektedir (Mitchell ve Bradshaw, 2013).

Sınıf yönetiminin temeli olarak olumlu ilişkilere dayalı bir disiplin anlayışı; öğretmen denetiminden paylaşılan kontrole, bireysel sorumluluktan paylaşılan sorumluluğa; iş ortamından aile ortamına; dışsal ödüller ve açıklamadan öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayarak inşa edilen güvenle kuralları uygulamaya ve pasif uyumdan aktif katılıma doğru bir paradigma kayması olarak görülür (Hoy ve Weinstein, 2006). Öğretmenler sınıf içinde disiplini; bilgisiyle, öğrenciye sevgi göstermesiyle ve ona saygı duymasıyla kurmalıdır (Demirel, 1994). Sınıf yönetiminde etkili öğretmenler üzerine yapılan çalışmalarda, bu öğretmenlerin sorunlu davranışların yönetiminde cezalandırıcı

olmayan yöntemler kullandığı ve bu yöntemlerin daha başarılı sonuçlar doğurduğu vurgulanmaktadır (Kounin ve Gump, 1961).

Sınıflar birbirinden farklı kişilik özelliklerine, ihtiyaçlara ve geçmişe sahip öğrencilerden oluşmaktadır. Bu bağlamda, öğretmenler çok sayıda ve farklı davranışlarla karşı karşıya kalmaktadır. Emmer vd. (2003) ve Evertson ve Emmer (2013), ortaokul ve ilkokul öğrencilerinin sorunlu davranışlarını dört kategoride ele almaktadır. İlki; dikkatsizlik, aktivelere arasında konuşma, kısa süreli dalıp gitme gibi hemen müdahale etmeyi gerektirmeyen ve kimse için gerçekten problem olmayan davranışlardır. İkincisi, küçük sorunlar olarak adlandırılan yüksek sesle konuşma, ders dışı şeylerle ilgilenme gibi sınıf kurallarına ve süreçlerine ters ancak nadiren meydana gelen ve sınıftaki etkinlikleri bozmayan davranışlardır. Üçüncü tür sorunlu davranış kapsam ve etkisi sınırlı olanlardır. Bu kategori bir etkinliği aksatan ya da öğrenmeyi engelleyen davranışları içerir de kapsamı bir ya da birkaç öğrenciyle sınırlıdır. Dördüncü kategori ise artan ya da yayılan sorunları içermektedir. Bu davranışların hızla yayılması yönetim ve öğretim sisteminin bozulmasına neden olabilmektedir.

Sorunlu davranışların ne olduğu ve öğretmenlerin bu davranışlarla başa çıkabilmek için kullandığı uygulamalar pek çok araştırmanın odak konusu olmuştur. Yapılan araştırmalarda öğretmenlerin genellikle derste hayal kurma, dersi dinlememe, kurallara uymama, izinsiz konuşma, arkadaşlarını şikayet ya da tehdit etme, öğretmenin ya da arkadaşlarının dikkatini çekme, arkadaşlarıyla dalga geçme, arkadaşlarının eşyalarını izinsiz kullanma gibi davranışlarla karşı karşıya kalmaktadır (Çetin, 2013; Dönmez ve Cömert, 2009; Gökdurman, 2007; Özer-Özözgü, 2007). İyi bir şekilde yönetilen sınıflarda bile öğretim dışındaki etkinlikler öğretime ayrılan zamanın %50'sini alabilmektedir (Jones ve Jones, 2001). Benzer şekilde, Little (2005) ortaokul öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarını incelediğinde öğretmenlerin zamanlarının büyük bir kısmını düzen ve kontrolü sağlamaya harcadıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda öğretmenlerin sınıfta neler olup bittiğinin farkında olması ve sorunlu davranışlara yayılmadan müdahale edebilmesi etkili bir öğretim için önemlidir. Davranışlara müdahale etmeden önce bu davranışların sebebini anlamak kalıcı çözümler üretmede göz önünde bulundurulması gereken noktalardan biridir.

2.5.2.1. Sorunlu davranışların nedenleri

Sorunlu davranışlar ve disiplin konularında yapılan çalışmalar incelediğinde, bu çalışmaların çoğunlukla öğrenci davranışları üzerine odaklandığı görülmektedir.

Kearney, Plax, Hays ve Ivery (1991) ise bu konuya farklı bir açıdan yaklaşım öğrencilerin görüşleri doğrultusunda öğretmenlerin istenmeyen davranışlarını incelemiştir. Bu çalışmadan elde edilen en önemli bulgulardan biri davranışsal beklentilere gelindiğinde öğrencilerin güçlü bir "adalet" duygusunun olduğudur. İstenmeyen öğretmen davranışları bu çalışmada ulaşılan sonuçlar Tablo 2.1'de sunulmuştur.

Tablo 2.1

İstenmeyen Öğretmen Davranışları

Devamsızlık	Sözlü taciz
Dağınıklık,	Mantıksız ve keyfi kurallar
Öğrencileri uzun süre alı koyma	Öğrencilerin sorularını cevapsız bırakma
Erken çıkarma,	Cinsel istismar
Konudan uzaklaşma	Öğrencilere ilgi göstermeme
Hazırlıksız ve düzensiz olma	Notlandırmada adil olmama
Düzeltilmiş ödevleri geri vermede geç kalma	Olumsuz kişilik
İğneleme ve aşağılama	Ayrımcılık yapma

Öğretmenler istenmeyen davranışlar sergilediğinde öğrenciler bu davranışların durumsal ya da çevresel faktörlerin etkisiyle ortaya çıktığını düşünmeden kişisel algılama eğilimi gösterebilmektedirler (Kelsey, Kearney, Plax, Allen ve Ritter, 2004). Miller, Ferguson ve Byrne (2000) ise sorunlu davranışlarının sebebini öğretmenlerin bakış açısından inceleyerek öğrenci, aile ve öğretmenlerden kaynaklı olarak ele almıştır. Sorunlu davranışlara ilişkin öğrencilerin attıkları nedenleri inceleyen çalışmada ilk faktör öğretmenin davranışlarında adil olmasıdır. İkinci faktör "öğrenci hassasiyeti" olarak adlandırılan bazı öğrencilerin diğer öğrencilerin yaptığı baskıya, kendi duygusal kargaşalarına ya da okulla ilgili zorluklara karşı savunmasız kalmasıdır. Üçüncü faktör "olumsuz aile koşulları" olarak görülen ailelerin çocuklarını kontrol edememeleri ve genel aile sorunlarını içermektedir. Son faktör; öğretmenin sınıfı yönetmede sergilediği davranışları, öğrenci çalışmalarını ve etkileşimlerini içeren sınıf rejiminin sertliğidir. Bu bağlamda ele alındığında sorunlu davranışların ortaya çıkmasında etkili olan faktörlerin başında öğretmenlerin öğrencilere karşı sergilediği davranışların geldiği söylenebilir. Sorunlu davranışların sebeplerini öğretmenlerin bakış açısından ele alan bir diğer çalışmada Demir (2009), öğretmenlere göre en önemli etkenin aile olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ailelerin sosyo-ekonomik düzeyi, başka bir yerden göç etmiş ya da parçalanmış aile olma ve kültürel farklılıklar öğrencilerin sorunlu davranışları üzerinde

önemli etkiye sahip değişkenler arasında yer almıştır. Aileler; öğrencilerin okula ve öğretmene karşı olan tutumlarını ve davranışlarını doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyebilmektedir. Aile içi yaşanan problemleri, huzursuzluğu ya da mutsuzluğu sınıfa taşıyan öğrenciler aynı zamanda ailelerinin öğretmenlere ya da okula yönelik eleştirilerinden etkilenecek olumsuz yargılara kapılabilmektedir.

Sınıflar sadece öğrenme ortamı değil, öğrencilerin öğretmenlerle ilişki kurduğu yerlerdir. Bu ilişkiler her zaman olumlu olmamakta, öğrenciler bazen hayal kırıklıklarının, üzüntülerinin ve eksikliklerinin kaynağı olarak öğretmenleri hedef alabilmektedir. Granström (2006), profesyonel olmayan öğretmenlerin bu tür olumsuz durumları kişisel aşağılanma olarak algılandığı, profesyonel öğretmenlerin ise öğrencilerin bu davranışlarına cezalandırıcı ya da öğ alıcı bir tutumla yaklaşmadığını ve duygularını daha iyi yönetebildiğine dikkat çekmektedir. Bu anlamda istenmeyen davranışın ortaya çıkmasının engellenmesinde öğretmenin süreci iyi yönetebilmesi, sergileyeceği yönetim rollerini iyi bilmesi ve bunları kararlı bir şekilde yerine getirmesi önemlidir (Özel, Bayındır ve Özel, 2013).

2.5.2.2. Sorunlu davranışların yönetiminde kullanılan stratejiler

Sınıf içinde meydana gelen sorunlu davranışlar, öğrenme sürecini kesintiye uğratmakta ve birçok öğretmenin zamanını ve enerjisini dersleri düzenlemek ve öğretimi gerçekleştirmek yerine öğrencilerin sorunlu davranışlarını yönetmeye harcamasına sebep olmaktadır (Shin ve Koh, 2007). Sınıfta meydana gelen disiplin problemleri sadece zamanın etkili kullanılmasını ve öğrenci öğrenmelerini değil, aynı zamanda öğretmenlerin mesleki doyum, motivasyon, işe yönelik tutum ve bağlılığını da olumsuz yönde etkilemektedir (Çetin, 2009). Bu sebeple sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarının en aza indirilmesinin hem öğretmenler hem de öğrenciler açısından gerekli olduğu görülmektedir. Böylelikle öğretmenler eğitime ve öğretime ayrılan zamanın büyük bir kısmını sorunlu öğrenci davranışlarına ayırmak yerine bu zamanı dersle ilgili farklı etkinlikler için kullanabilecektir. Sınıftaki disiplin sorunlarına ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde, sorunlu davranışlara ilişkin farklı stratejilerin önerildiği görülmektedir. Ancak uygun olan stratejiyi seçmede yardımcı olacak genel ilke, istenmeyen davranış anında durduran ve daha az olumsuz duruma sebep olan yaklaşımı seçme ve hangi yaklaşım seçilirse seçilsin öğrencilere karşı tutarlı ve adil olunması yönündedir (Evertson ve Emmer, 2013).

Öğrenci davranışlarının yönetimi, davranışçı kuramın etkisiyle ilk olarak ödül cezaya dayalı olarak davranış değişikliğine odaklanırken, insanı mekanikleştiren bu yaklaşıma yönelik artan eleştirilerle birlikte öğrenci merkezli insancıl yaklaşımların ortaya çıktığı görülmektedir. Geleneksel yaklaşım, öğrenci davranışlarının sıkı sıkıya kontrol altında tutulduğu, düzeni sağlamanın temel amaç olduğu ve öğrencilerin cezalandırıcı yaptırımlarla kontrol altına alınması gereken sorumsuz ve disiplinsiz bireyler olarak görüldüğü bir yaklaşımdır (Hoy, 2001; s. 425). Buna karşın, insancıl yaklaşımda sıkı kontrol ve disiplinin yerini öz disiplini geliştirme ve öğrencilerle yakın ilişkiler kurma almıştır. Okullar, bireylerin birbirleriyle yakın ilişkiler geliştirdiği, işbirlikçi etkileşimler öğrenmenin gerçekleştiği öğrenme topluluğu olarak algılanmaktadır (s. 426). Böylece öğrenciler kendilerinden beklenen davranışları dışsal denetime gerek kalmadan yerine getirmekte ve daha etkili bir sınıf yönetimi sağlanmaktadır.

Marzano vd. (2008), sınıf yönetimi alanında yapmış oldukları meta-analiz çalışmasında; disiplin müdahalelerini (i)öğretmen tepkileri, (ii)farkındalığı simgeleştirme, (iii)doğrudan hesaplaşma, (iv)grup tepkisi ve (v)ev tepkisi başlıkları altında incelemiş ve en fazla etki büyüklüğüne sahip disiplin müdahalesi türünün öğretmen tepkileri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Emer vd. (2003), öğretmenlerin verdikleri tepkileri aşağıdaki şekilde gruplamaktadır:

- *Sorun çıkararak öğrenciye yaklaşarak onunla göz teması kurma.* Bu, öğrenciyi istenmeyen davranış sergilediği konusunda uyarmada küçük ve etkili bir yoldur.
- *Davranışın uygun olmadığı görmek için kafa sallama ya da parmaklarını dudaklara götürme gibi fiziksel işaretler kullanma.*
- *Eğer öğrenci verilen prosedürleri uygulamıyorsa, sözel olarak hatırlatmada bulunulabilir.* Öğrenciden beklenen davranışlar mümkün olduğunca bireysel ve nazikçe vurgulanmalıdır.
- *Eğer bir öğrenci ders dışında bir şeyle uğraşıyor ama sınıfı rahatsız etmiyorsa, basit bir şekilde istenilen davranışın ne olduğu öğrenciye söylenmelidir.*
- *Eğer öğrenci basit müdahalelere cevap vermiyorsa, öğrenciye basitçe istenmeyen davranışı sonlandırması söylenmelidir.*

Schimmel (2006), öğrenciler davranış sorunları göstermeye başladığında basit ama etkili bir yöntem olarak öğretmenlere, bu davranışlar hakkında öğrencilerle bireysel olarak görüşmelerini önermektedir. Bireysel konuşma sınıf içinde diğer öğrencilere fark

ettirmeden sorunlu davranışı sergileyen öğrencinin yanına gidip fısıldayarak ya da sınıf dışında bireysel olarak konuşma şeklinde olabilmektedir. Davranışın devam etmesi durumunda ise uygulanabilecek yöntem öğretmen ve öğrencilerin bildiği sözel olmayan işaretler kullanılabilir. Öğrenciye davranışı sonlandırması için dur anlamında elini kaldırma ya da sus işareti yapma bu işaretlere örnek olarak verilebilir. Bu yolla, düşük düzeyde öneme sahip sorunlu davranışlar doğrudan önlenebilmektedir.

Öğrencilerin sınıf içinde sergilediği davranış ne kadar çeşitliyse, öğretmenlerin bu davranışlara yönelik uyguladığı stratejiler de o kadar farklılaşmaktadır. Bu bağlamda Emmer vd. (2003) sorunlu davranışların şiddetine göre öğretmenlerin kullanabileceği basit, ılımlı ve daha kapsamlı müdahaleler altında farklı yöntemler önermektedir. Öğrencilerle göz teması kurma, elinizi davranışı onaylamadığınız anlamında sallama ya da öğrencilerinizin omzuna ve koluna dokunma gibi sakinleştirici temasları içeren sözel olmayan ipuçları, yaklaşma, grubun dikkatini çekerek odaklanmasını sağlama, öğrenciler etkinlikten uzaklaştığında istenilen davranışı onlara hatırlatma, uyarma ve ben mesajları kullanma basit müdahaleler arasında yer almaktadır. Öğrenciler bu tür basit müdahalelere cevap vermediklerinde ise ılımlı ve kapsamlı müdahalelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu müdahaleler, basit olanlardan farklı olarak öğrencileri istenilen bir etkinlikten mahrum bırakma, uzaklaştırma, ceza kullanma, okul idaresine yönlendirme ve ailelerle iletişim kurma gibi stratejilerden oluşmaktadır (s. 172-179). Sorunlu davranışların yönetiminde öğretmenlerin sözle uyarma, görmezden gelme, bağırma ya da kızma, göz kontağı kurma, kuralları hatırlatma, mizahtan yararlanma, bireysel konuşma, öğrenciye adıyla seslenme, ceza ve ödül verme, sorumluluk verme, yerini değiştirme gibi bazen zorlayıcı bazen de ılımlı müdahalelere başvurdukları dikkat çekmektedir (Çetin, 2013; Karahancı, 2013; Özer-Özözü, 2007).

Öğrenci davranışlarının yönetiminde etkisiz stratejilerin kullanılması sorunlu davranışlarda artışa sebep olabilmektedir. Buna karşın, sınıf içinde meydana gelen olumsuz davranışlara verdikleri tepkilerin işe yaramadığını hisseden öğretmenler yeni bir yöntem denemek yerine daha sert ve olumsuz yöntemlere başvurmaktadır (Barbetta vd., 2005, s. 12). Ancak, ılımlı stratejiler yerine ceza ve saldırgan davranışlara dayanan zorlayıcı disiplin stratejilerinin kullanıldığı durumlarda öğrencilerin çalışmalarına daha az dikkat gösterdiği ve davranışlarının sorumluluğunu almaktan çekindiği görülmektedir (Lewis, 2001; Lewis, Romi, Qui ve Katz, 2005). Öğretmenlerin uyguladığı zorlayıcı disiplin uygulamaları, öğrencilerle olumlu ilişkiler kurmayı etkilemekle birlikte öğrencilerin olumsuz davranışlarının kaynağı olabilmektedir.

Öğretmen saldırganlığı ile sınıfta etkili olma arasında negatif bir ilişki olduğunu ve zorlayıcı disipline maruz kalan öğrencilerin öğretmenlerinden uzaklaştığını gösteren birçok çalışmaya rastlamak mümkündür (Jong, Mainhard, Tartwijk, Veldman, Verloop ve Wubbels, 2014; Romi, Lewis, Roache ve Riley, 2011). Sorunlu davranışların yönetiminde öğretmenlerin önleyici nitelikte olmayan tepkisel ve agresif yöntemlere başvurması öğrenciler tarafından düşmanca algılanmasına, öğrencilerin karşılığında daha fazla tepkisel davranış sergilemesine ve öğretmenlerle kurduğu ilişkileri olumsuz yönde nitelendirmesine sebep olmaktadır (Mitchell ve Bradshaw, 2013). Önleyici müdahaleler sorunlu davranışlar ortaya çıkmadan önce; dersin hızını değiştirme, ders dışı davranış belirtileri gösteren bir öğrencinin ilgisini artırmak gibi uygulamaları içerirken, tepkisel müdahaleler davranışı sonlandırma ya da cezalandırmaya dayalı stratejilerden, tepkisel müdahaleler ise herhangi bir kural ihlalinin hızlı bir şekilde önüne geçilmesi, durdurulmasını ya da cezalandırılmasını içeren stratejilerden oluşmaktadır (Zuckerman, 2007).

Sınıf yönetimi üzerine en kapsamlı araştırmalardan birini gerçekleştiren Kounin (1970), sınıf yönetiminde etkili olan öğretmenleri diğer öğretmenlerden ayıran en önemli özelliğin disiplin sorunlarını ortaya çıktıktan sonra değil çıkmadan önce engellemeleri olduğuna vurgu yapmaktadır. Benzer şekilde, Hester, Gable ve Lee-Manning (2003), ortaokul öğretmenlerinin olumlu öğrenme çevresi oluşturmaya ilişkin uygulamalarını incelediği çalışmada etkili öğretmenlerin öğrencilerin davranışlarını iyileştirmek için olumlu etkileşimler ve önleyici yönelimlerde bulduklarına dikkat çekmektedir. Sınıf içi disiplin problemlerinin yönetiminde öğretmenlerin kullandığı stratejileri inceleyen Zuckerman (2007) ise, öğretmenlerin bu sorunlarla etkili bir şekilde baş edebilmek amacıyla dersin hızını değiştirme, sözel olmayandan sözel olana doğru ilerleyen zorlayıcı olmayan müdahaleler ve bireysel konuşma gibi önleyici ve tepkisel stratejileri bir arada kullandıklarını vurgulamaktadır. Bu bağlamda, öğretmenlerin sınıf yönetiminde öğretmen merkezli ve öğrencileri kontrol eden yaklaşımlardan uzaklaşıp, özdisiplin ve öğrenci katılımını artırıcı, davranışlarının sorumluluğunu almaya dönük yaklaşımları benimsemeleri önemlidir.

Etkili yöneticiler yüksek düzeyde farkındalığa sahip olup, dersle ilgili olmayan davranışları kısa zamanda fark etmekte ve bu davranışlar yayılmadan müdahalede bulunmaktadırlar (Emmer vd., 2003; Evertson ve Emmer, 2013; Good ve Brophy, 2000; Kounin, 1970). Ancak, bu müdahaleler aşırı tepki verme şeklinde olmayıp sakin ve ılımlı bir yaklaşım sergileme şeklindedir. Bu bağlamda, ilkökul ve ortaokul

öğretmenlerinin sorunlu davranışların yönetiminde kullanabileceği bazı uygulamalar şu şekildedir (Emmer vd., 2003; Evertson ve Emmer, 2013).

- Öğrencilerle göz teması kurun ya da onlara yakın olun.
- Eğer bir öğrenci prosedürleri doğru bir şekilde takip etmiyorsa doğru prosedürü basit bir şekilde hatırlatın
- Öğrenci etkinlik dışında bir şeyle uğraşıyorsa ya da verilen bir görevi yapmıyorsa dikkati görevin üzerine yönlendirin.
- Öğrenciye uygun olmayan davranışı bırakmasını söyleyin.

Sorunlu davranışların yönetiminde öğretmenlerin öğrencileri ne kadar iyi tanıdığı ve davranışların ne sıklıkla ortaya çıktığı uygun stratejilerin belirlenmesinde etkilidir (Vijayan, Chakravarthi ve Philips, 2016). Sorunlu davranışlara yayılmadan müdahale edilmesi, öğrencilerin dikkatinin dağılmasının ve öğretime ayrılan zamanın bu tür davranışların etkisiyle boşa harcanmasının önüne geçecektir. Ancak, davranışlar hemen müdahaleyi gerektirmeyecek kadar önemsiz ise yapılan hızlı müdahaleler bu davranışların ortadan kalkmak yerine daha fazla yayılmasına sebep olabilmektedir. Bu bağlamda eğer davranış rahatsız edici değilse ya da diğer öğrencilere yayılma ihtimali düşükse derse devam edilmeli, uygun zaman geldiğinde öğrencilere beklenen davranışın nasıl olması gerektiği yanına gidip fısıldayarak ya da sözel olmayan işaretlerle ifade edilmelidir (Emmer vd., 2003; Evertson ve Emmer, 2013).

Garrett (2005), sorunlu davranışların yönetiminde öğretmenlerin olumlu bir dil kullanması gerektiğinin altını çizmekte, “vurmak yasak, arkadaşının saçını çekme” gibi ifadeler yerine “birbirinize karşı saygılı olun”, “birbirimizin güvenliğini sağlamak hepimizin görevi” gibi olumlu disiplin kodlarına dikkat çekmektedir. Demir (2009) ise farklı bir açıdan ele bakarak derse hazırlıklı gelme ve öğrencileri yakından tanımanın sorunlu davranışların yönetiminde etkili olduğunu vurgulamaktadır. Ancak, öğretmenlerin sınıf yönetimini kolaylaştırmak ve etkili bir sınıf atmosferi oluşturmak için gerekli uyarlamaları yapmadıkları, öğrencileri motive etmek ve onların dikkatlerini çekmek için gerekli öğretim teknikleri hakkında yeteri kadar bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir. Öğretmenlerin bu teknikler hakkında bilgi sahibi olsalar bile sınıfa hakimiyet kurmayı zorlaştırdığı ya da ders sürelerinin yetersiz olduğu düşüncesiyle farklı yöntemler denemekten çekindikleri dikkat çekmektedir (s. 588). Ancak, öğretmenlerin sınıf yönetiminde başarılı olabilmesinin büyük ölçüde öğretime ayrılan zamanı etkili kullanabilmesine bağlı olduğu görülmektedir. Bu sebeple, öğretmenlerin farklı disiplin stratejilerinin ve bu stratejilerin öğrencilerle olan ilişkilerine etkilerinin

farkında olması önemli hale gelmektedir (Jong vd., 2014). Öğretmenler özellikle öğretmen adayları düzen ve kontrolü sağlamada endişe yaşarken, bu endişeler öğretmenleri öğrencilere ilgi göstermek ile düzeni sağlama arasında ikileme düşürmektedir (Fallona ve Richardson, 2006; Weinstein, 1998). Ancak, düzeni sağlama ve olumlu ilişkiler geliştirme birbirinin zıttı olan ya da aynı anda var olamayan kavramlar değildir. Bu bağlamda, öğretmenler sınıfta hem düzeni sağlamalarını hem de öğrencilere ilgi göstermelerini mümkün kılan bir otorite kurabilmenin yollarını bilmeli ve bunları etkili bir şekilde uygulayabilmelidir (Özel vd., 2013; Weinstein, 1998).

2.5.2.3. Sınıfta otorite kurma yolları

Hakimiyeti sağlama, sınıf yönetiminde sıkça üzerinde durulan bir kavram olmakla birlikte bu hakimiyetin nasıl sağlanacağına dair tam bir fikir birliğinin olmadığı görülmektedir. Sınıfta hakimiyet kurma yollarının başında otorite inşası gelmektedir. Sınıf otoritesi, öğretmenler ve öğrenciler tarafından inşa edilen, parçalanmış ve yeniden inşa edilen bir toplumsal yapı olarak tanımlanmaktadır (Pace ve Hemmings, 2007). Otoritenin karmaşık ve problemlili yapısı, bu kavrama ilişkin farklı kavramsallaştırmaların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Otoriteye ilişkin ilk kavramsallaştırmalardan biri Weber'e aittir. Weber'in (1947), ideal tipine göre meşruiyeti sağlamanın farklı kaynakları bulunmaktadır. Bunlar; geleneksel, karizmatik ve yasal otoritedir. Geleneksel otorite etkisini, geleneklerden alan emir-komuta zincirine dayanan ve karşılığında sadakat bekleyen bir otorite türüdür. Bu bağlamda geleneksel otoriteye başvuran öğretmenler, öğretmen rolünde oldukları için öğrencilerin kendilerine itaat etmesini beklemektedirler (Metz, 1978). Karizmatik otorite, sıra dışı bireylerin kişilik özellikleri nedeniyle onlara adanmayı içermektedir. Karizmatik öğretmenler tutkuları ve bağlılıkları ile öğrencilere ilham verirler ve resmi kurallara ya da sözleşmelere bağlı değildirler. Yasal-rasyonel otorite (bürokratik otorite olarak da bilinir) ise rasyonel değerlere dayanan kurallar ve politikalar tarafından desteklenmektedir.

Öğretmenlerin otorite figürleri olarak meşruluğu varsayılan değil, öğrencilerle olan etkileşimlerin sonucu ortaya çıkan bir süreçtir (Pace ve Hemmings, 2007). Bu bağlamda, sınıf içinde otorite kurma sayısız ve çoğunlukla çakışan kurumsal, kültürel ve toplumsal faktörlerden etkilenmektedir (Metz, 1978). Öğretmenler sınıfta bir otorite inşa etmek için farklı güç kaynaklarına yönelmektedir. En genel anlamıyla başkalarını etkileyebilme yeteneği olarak tanımlanan güç; French ve Raven (1968), tarafından beş

farklı kaynağa ayrılarak incelenmiştir. Ödül gücü, liderlerin takipçilerini istenilen davranışları göstermeleri karşılığında ödüllendirmesinde dayanır. Baskı gücü; ödül gücünün aksine liderlerin, takipçilerini istenmeyen davranışlar sergiledikleri takdirde cezalandırarak etkilemesini ifade eder. Yasal güç ise, Weber'in yasal otoritesine benzer olarak, etkisini resmi pozisyon ve kurallardan alır. Referans gücüne sahip bireyler, sahip oldukları sıra dışı kişilikleri, iletişim becerileri gibi kişisel özellikleri ile hayran duyulanlardır. Son güç kaynağı olarak uzmanlık gücü; liderin bilgi ve becerisine dayanmaktadır. Bu bağlamda uzman gücüne sahip öğretmenler; güçlü bir konu bilgisine ve pedagojik becerilere sahip kişilerdir.

Sınıfta hâkimiyeti sağlamada, öğretmenler farklı güç kaynaklarına yönelebilirken, bazen baskı uygulayan ve cezalandıran bir tavır sergileme eğilimi gösterebilmektedir. Metz (1978), katkıda bulunan ve geliştirici olarak tanımladığı iki öğretmen tipi üzerine gerçekleştirdiği çalışmasında, katkıda bulunan öğretmenlerin daha yaşlı ve muhafazakar olma eğilimi gösterdiği ve geleneksel otoriteye dayanarak öğrencilerin kendilerinden beklendiği için öğretmenlerine itaat etmeleri gerektiği fikrini savunduğu yargısına varmıştır. Diğer yandan gelişime açık öğretmenler ise daha genç ve liberal görüşte olup çocukların gelişimine odaklanarak, potansiyellerini ortaya çıkarmada kolaylaştırıcı ve profesyonel bir rol oynamaktadırlar. Öğretmenleri liderlik stillerini inceleyen Cheong Cheng (1994), baskı gücü yerine uzman ve kişisel gücü kullanan öğretmenlerin öğrenciler üzerinde daha fazla etki yarattığı ödül ve makam gücünün öğretmenler tarafından çok fazla tercih edilmesine rağmen olumlu sınıf iklimi ya da öğrenci başarısı üzerinde etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda, öğretmenler, baskı gücü yerine uzmanlık ve referans gücünü kullanarak öğrenciler üzerinde daha fazla etki bırakabilmektedirler. Rogers'ın (2003), belirttiği gibi "ben öğretmenim" düşüncesiyle hareket eden ve baskı gücüne dayalı bir otorite etkili bir sınıf yönetiminde varlığını uzun süre devam ettiremeyecektir.

Öğretmenlerin sınıf içindeki varlığını güçlendirici pek çok farklı yol bulunmaktadır. Finger ve Bamford (2010), öğretmenlerin sınıftaki varlığını güçlendirmek için öğrencilerin isimlerini öğrenme, sınıfta olan bitene ilişkin güçlü bir farkındalığa sahip olma, kendinden emin hareket etme, beden dilini geliştirme ve sınıfta gezinme, gülümseme ve göz kontağı kurma yollarından yararlanmalarını önermektedir. Benzer şekilde Rogers (2003), öğretmenlere öğrencilerin isimlerini öğrenme, ilk derslerde kendilerini tanıtmaya, kuralları oluşturma, herhangi bir sorun yaşandığında gerekirse özür dileme ve öğrencilerle iletişimi sürdürme gibi farklı yöntemler tavsiye

etmektedir. Bu iki çalışma, öğretmenlerin otoritelerini inşa etmelerinde öğrencilerle olumlu ilişkiler kurmalarının ve sözel olmayan iletişimden yararlanmanın önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Çocukluk döneminden ergenlik dönemine girdiklerinde, öğretmenlerin davranış ve faaliyetleri organize etme ya da yönlendirme otoritesini sorgulama olasılığı artmaktadır (Emmer ve Gerwels, 2006). Bu bağlamda Pace (2003a), aynı lisede bir İngiliz öğretmeni ve bir sosyal bilgiler öğretmeniyle gerçekleştirdikleri çalışmada öğretmenlerin tek bir otorite kaynağına başvurmadağını, geleneksel, bürokratik, profesyonel ve eşitlikçi formları bir araya getirdiği sonucuna ulaşmıştır. Bazı öğretmenler, geleneksel ve bürokratik otoriteyi kullanma eğilimi gösterirken; bazıları karizmatik otoriteyi kullanmış ve bürokratik otoriteye daha az güvenmiştir.

"Noel'e kadar gülümseme", "başta otorite kurmak için sıkı olmak gerek" sınıf yönetimine nasıl yaklaşacakları konusunda yeni öğretmenler tarafından sıkça dile getirilen bir tavsiyedir. Bu tavsiyede öne sürülen varsayım, bir öğretmenin karşılaştığı birincil zorluğun öğrenciler üzerinde hâkimiyet kuramaması ve yönlendirici ve cezalandırıcı stratejilere yönelmesidir (Fallona ve Richardson, 2006; Nucci, 2006). Bu durum, bir taraftan öğretimi can sıkıcı hale getirmekte, diğer taraftan da öğrencilerin öğretmene karşı olan sevgi ve saygısını sarsarak öğretmenin öğrenciler üzerinde kontrolü kaybetmesine neden olmakta ve sınıf içi öğretmen- öğrenci ilişkilerini olumsuz yönde etkilemektedir (Celep ve Erdoğan, 2002). Öğretimi engelleyen ve ilişkileri olumsuz etkileyen geleneksel otoriteye dayalı sınıf iklimini ortadan kaldırmanın yolu öğrencilerle sempatik bir zemin üzerine inşa edilen olumlu ilişkilerden geçmektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin özerkliğini kabul eden uzlaşmacı ve dostane ilişkiler, öğretmenlerin müfredata yaklaşımlarına ve kontrol edici tavrına işleyen örtülü geleneksel otoriteyi dengeleyecektir (Pace, 2003b). Öğretmenler, öğretmen oldukları için kendilerine itaat edilmesinin beklendiği bir anlayıştan uzaklaşarak, öğrencilerle olumlu ilişkiler kuran, işbirliğini teşvik eden ve onları özgürleştiren lider öğretmenlere dönüşmelidirler.

2.5.3. Öğretmen ve öğrenci ilişkileri

Sınıf yönetimi sadece kuralları, pekiştireçleri ya da yapısal süreçleri içermenin ötesinde sosyal ve psikoloji temelli karmaşık bir süreçtir. Bu açıdan ele alındığında öğretmen ve öğrencilerin duyguları, olumlu ve olumsuz algıları, motivasyonları ya da birbirleriyle olan etkileşimleri sınıf yönetimi bağlamında önemli bir yere sahiptir.

Öğretmenler ve öğrenciler arasındaki ilişkiler karşılıklı olarak birbirini etkiler niteliklidir. Bu nedenle öğretmen ve öğrencilerin sahip olduğu psikolojik ve sosyal özellikler aralarındaki ilişkinin niteliğini etkilemektedir (Pianta, 2006). Öğretmen ve öğrenciler arasında ilişkiler düşünüldüğünde, öğretmenlerin çoğunlukla öğrenciler için yol gösterici, destekleyici ya da sorun çözücü bir rol üstlendiği görülse de öğretmenlerin güvene ve sevgiye dayalı bir aile ortamında yetişmesi ya da yaşadığı acı kayıplar ilişkideki rollerin değişmesine sebep olabilmektedir. Kişisel yaşamlarında kayıplar yaşayan öğretmenler, öğrencilerin ihtiyaçlarına göre hareket etme, ilişkilerinde duygusal ya da davranışsal sınırlar koyamama ve öğrencilerini kendileri için duygusal destek kaynağı olarak görebilmektedir (Zeller ve Pianta, 2004). Bu bağlamda bireysel deneyimler, ailevi yaşantılar ya da kişilik özellikleri her iki tarafın birbirini etkileyebileceği bir ilişki ağı yaratmaktadır.

Öğretmen, öğrenciler ve dış faktörlere göre şekillenebilen ilişkiler sınıf yönetiminin temel taşlarından biridir. Öğretmen ve öğrenciler arasındaki bu ilişkilerin akademik başarı ve sınıf içi davranış yönetimi üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğu yapılan çalışmalarda sıkça vurgulanan konulardandır (Hoy ve Weinstein, 2006; Marzano vd., 2008; Pianta ve Stuhlman, 2004; Vijayan vd., 2016). Öğretmenleriyle duygusal olarak yakın ve sıcak bir ilişki yaşayan öğrenciler okul ortamına ve iklimine ilişkin olumlu algılar geliştirmektedir (Murray ve Greenberg, 2000). Öğrenciler, duygusal destek, yakınlık ve ilgi ile şekillenen olumlu öğretmen öğrenci ilişkileri sayesinde sağlıklı bir gelişim gösterebilmektedirler. İşbirliğine dayalı öğretmen davranışları otoriter ya da yönlendirici öğretmen davranışlarına oranla daha yüksek düzeyde öğrenci motivasyonu sağlamaktadır (Wubbels, Brekelmans, den Brok ve van Tartwijk, 2006). Bu nedenle hem etkili bir sınıf yönetimi hem de öğrencilerin sağlıklı bir şekilde gelişimi için öğretmenlerin öğrencilerle olan ilişkilerini olumlu yönde inşa etmeleri önemlidir. Sınıf yönetimi üzerine yapılan araştırmaları inceledikleri meta-analiz çalışmasında Marzano vd. (2008), öğretmenlerin öğrencileriyle ilişkisi iyiye, öğrencilerin kural ve prosedürleri ve bunların ihlal sonucu ortaya çıkan disiplin cezalarını daha kolay kabul ettiği; ancak iyi bir ilişki yoksa öğrencilerin direnç gösterme eğiliminde olduğuna dikkat çekmektedir.

Sınıftaki davranış problemlerinin öğretmen ve öğrenciler arasındaki olumsuz ilişkilerden kaynaklandığını vurgulayan çalışmalara sıklıkla rastlanırken, Plax ve Kearney (1990), sorunların temelini öğretmenlerin öğrencilerle ilişkilerinde “biz” ve “onlar” gibi ayrıştırıcı bir tutum sergilemesine dayandırmaktadır. Benzer şekilde,

Gordon ve Brunch (1974) öğretmenlerin öğrencileri yargılayıcı "sen" mesajları yerine soruna neden olan davranışlara işaret eden "ben" mesajlarına odaklanması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda sınıf yönetiminde etkili bir iletişim kurabilmenin kırıcı olmayan yapıcı bir dil kullanmayı gerektirdiği düşünülmektedir. Öğretmenler iyi birer dinleyici olmalı, öğrencilerin kaygılarını ve hissettiklerini anlamaya çalışmalı ve etkili bir iletişim için üç önemli beceriyi göz önünde bulundurmalıdır (Emmer vd., 2003; Evertson ve Emmer, 2013):

- *Yapıcı özgüven:* Endişelerini açıkça belirtme, hatalı davranışın düzeltilmesinde ısrar etme ve zorlanma veya aldatmaya direnme
- *Empatik karşılık verme:* Olumlu bir ilişkiyi sürdürmek ve detaylı görüşmeyi teşvik etmek gibi yollarla öğrencilerin bakış açılarını ve tepkilerini dinleme.
- *Problem çözme:* Tatmin edici yollarla problemleri çözme, bir değişim planı yapmak için öğrencilerle ve anne babalarla birlikte çalışma

Öğrencilerin öğretmenlerle işbirliği yapıp yapmamaya ilişkin kararları öğretmenlerine duydukları sevgiye bağlı olarak değişmektedir (Hoy ve Weinstein, 2006). Öğrencilerin işbirliği yapmaya gönüllü olduğu öğretmenlerinin olumlu ilişki kurmada başarılı oldukları dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, öğrencilerle iyi ilişkiler kuran öğretmenler ilgi gösteren, saygı, sevgi ve güvene dayalı ilişkiler kuran, sabırlı olan, iyi dinleyicidirler (Cothran, Kulinna ve Garrahy, 2003; Stronge, 2002; Vijayan vd., 2016). Sınıf yönetiminde etkili olduğu düşünülen öğretmenlerin ortak özelliklerinin başında öğrencilere ilgi gösterme ve onların bireysel ihtiyaçlarını karşılamak için farklı stratejiler kullanma gelmektedir (Hardgrove, 2008; Harris, 2005; Holt, 2008; Stronge vd., 2011). Marzano vd. (2008), öğretmenlerin öğrencilerle olumlu ilişkiler kurabilmeleri için öğrencilerle bireysel olarak ilgilenme ve adil davranmanın önemine vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda öğretmenler, öğrencilerle bireysel olarak ilgilendiklerini gösteren bazı davranışlar şu şekildedir:

- Öğrencilerin ilgileri konusunda onlarla, dersten önce, sonra ya da ders sırasında resmi olmayan bir dille konuşmak.
- Öğrencilere okul dışında, örneğin, ders dışı faaliyetler sırasında ya da dükkânda gördüğünde selam vermek.
- Öğrencilerin hayatını ilgilendiren spor, tiyatro ya da diğer ders dışı faaliyetler gibi önemli olayların farkında olup onlarla ilgili yorum yapmak.
- Öğrencilere okul içi veya dışındaki önemli başarılarıyla ilgili iltifat etmek.
- Öğrencileri sınıfın dışında karşılayıp adını kullanarak tek tek selam vermek.

Olumlu ilişkiler kurmanın temeli karşılıklı güven ve değer vermeye dayanmaktadır. Öğretmenlerine güven duyan öğrenciler her türlü sorununu ya da sevincini paylaşır hale gelmektedir. Öğrencilerle öğretmenler arasında kurulan güvene dayalı ilişkilerde bireysel ve gelişimsel gereksinimlerden olan ilgi gösterme ve önemseme tüm öğrencilerin, özellikle de ailesinden yeteri kadar ilgi görmeyen ve dışlanan öğrencilerin arzuladığı durumlardan biridir (Hoy ve Weinstein, 2006). Öğrenciler öğretmenleriyle bir bağ kurmadan önce onlardan kendileriyle ilgilenmesini beklemekte ve ailevi yaşantılarına, sorunlarına, ilgi ve ihtiyaçlarına önem veren öğretmenler istemektedir (Cothran ve Ennis, 2000). Öğrenciler bir öğretmenin kendileri ile ilgilenmekte olduğunu hissettiklerinde, öğretmeni bir düşman değil müttefik olarak görürler. Tıpkı saygı duyulan ve işyerinde desteklenen yetişkinlerin daha üretken olması gibi, çocuklar da ilgi gördüklerini ve saygı duyulduklarını düşündükleri okul ortamlarında en iyi şekilde yanıt verirler (Elias ve Schwab, 2006). Buna karşın okula aidiyet duygusu hissetmeyen öğrencilerin suç işleme ve sorunlu davranışlar sergileme olasılığının daha yüksek olduğu görülmektedir (Emmer ve Gerwels, 2006). Ancak bu istek tek taraflı değildir. Öğrenciler öğretmenlerden ilgi beklerken, öğretmenler öğrencilerden otorite ve işbirliğine saygı göstermelerini istemektedir. Bu bağlamda öğrenciler güvensizlikle karşı karşıya kaldığında gardını alıp kendilerini çekerken, öğretmenler daha kontrollü ve cezalandırıcı olarak kendilerini güvende hissetmektedir (Hoy ve Weinstein, 2006). Öğretmenler ve öğrenciler arasında ortaya çıkan bu durum sağlıklı bir ilişki yürütmede arzu edilen bir şey değildir. Cezalandırıcı tutum sergileyen öğretmenler öğrenciler tarafından düşmanca algılanmakta ve bu sebeple öğrenciler öğretmenleri ile işbirliği yapmak yerine onlara direnç gösterir hale gelmektedir.

Sınıfta düzenin korunması ile akademik, sosyal ve duygusal öğrenmenin teşvik edilmesi arzu edilen bir durum olmasına rağmen öğretmenlerin zorlandığı ikilemlerin başında gelmektedir. Öğretmenler sınıfta hakimiyeti kaybetme korkusuyla sosyal duygusal öğrenmeyi geliştirecek ilişkilere odaklanmak yerine düzeni sağlamaya yönelik sert tavırlar sergileme yolunu tercih edebilmektedir (Weinstein ve Mignano, 2003). Öğretmenler “Noel’den önce gülümseme” yargısında olduğu gibi ilk derslerde sert girme, asla gülmeme gibi yanılgılara düşmektedirler. Ancak öğrencilerin gözünde iyi öğretmenler, öğrencileri ile olumlu ilişkiler geliştiren, ilgi gösteren, sert, cezalandırıcı olmadan veya haksızlık yapmadan otoritesini kullanan ve "öğrenmeyi eğlenceli hale getirmek" için yaratıcı öğretim uygulamalarından yararlanan kişilerdir (Hoy ve Weinstein, 2006).

Öğrencilerle kurulan ilişkileri olumsuz yönde etkileyen davranış problemlerinden bir diğeri ayırım yapma ya da önyargılı davranmadır. Öğretmenler bazen başarılı öğrencilere daha fazla sorumluluk verme, kurallara uyma konusunda daha az ısrar etme gibi diğeri öğrencilerden farklı davranma eğiliminde olabilmektedir (Flowerday ve Schraw, 2000). Ancak öğretmenlerin bu şekilde favori öğrencileri olması öğrencilerle kurduğu ilişkileri olumsuz yönde etkileyen sınıf içi öğrencilerin gözünden istenmeyen öğretmen davranışları arasında yer almaktadır. Bu bağlamda öğretmenlerin öğrencilere karşı adaletli olması ilişkilerin sağlam bir temel üzerine inşa edilmesinde önemlidir.

Olumlu ilişkiler kurma aradaki mesafeleri tamamen ortadan kaldırma ya da öğrencilerin her istediğini yapma anlamına gelmemektedir. Bu durumun farkında olan öğretmenler öğrencilerle kurduğu ilişkilerde makul sınırlar koymaktadır. Sağlıklı bir ilişki yürütebilmede öğretmen ve öğrenciler arasında belirli sınırların olması gerektiği görülmektedir. Bu bağlamda düzenli bir sınıf ortamı sunamayan öğretmenlere karşı daha az saygı duyma eğiliminde olan öğrenciler, sınıfta otoritesini adil ve saygılı şekilde kullanan öğretmenlerine daha fazla saygı duymaktadır (Hoy ve Weinstein, 2006). Bu nedenle başarılı sınıf yöneticileri, öğrencileri için sadece öğretmenleri olmaktan çıkıp sorumluluğu paylaşan, dışsal kontrolleri en aza indirerek hayatlarına ve ilgi alanlarına önem veren bireylerdir (Weinstein ve Mignano, 2003).

Öğrencilerle olumlu ilişkiler geliştirmede onları birer birey olarak görme ve sadece akademik başarıya odaklanmama öğretmenlere sıkça tavsiye edilen bir durumdur. Öğretmenler üzerine gerçekleştirdiği çalışmada Deaton (2003), sınıf yönetiminde öğrencilerle olumlu ilişkiler geliştiren öğretmenlerin, öğrencilerini yakından tanıdığı ve sahip olduğu bu bilgileri ilişkileri geliştirmede etkili bir yol olarak kullandığı sonucuna ulaşmıştır. Bu öğretmenler, öğrencilerini tanımaya önem vermekle birlikte, öğrencilerine kendilerini güvende ve rahat hissedebilecekleri bir öğrenme ortamı sunmaya çalışmaktadır. Güvene dayalı öğretmen öğrenci ilişkileri akademik başarı ve davranış yönetimi üzerinde büyük bir etkiye sahip olmakla birlikte öğrencilerin yalnızca okul yaşamlarının değil, geleceklerinin önemli bir parçası olmaktadır (Vijayan vd., 2016). Geleneksel ve alternatif sertifika programlarının öğretmenlerin disiplinler müdahalelerine etkisini inceleyen çalışmasında Uriegas (2012), öğretmenlerin öğrencilerin eğitimini ve hayatını etkileyen formal ve informal birçok farklı rol oynadığına vurgu yapmaktadır. Öğretmenler formal olarak, öğretim uzmanı, kaynak sağlayıcı, değişimin başlatıcısı; informal olarak ise ebeveyn, aracı/birleştirici ve

rol model görevini üstlenmektedir. Öğretmen ve öğrenciler arasında kişisel ilişkiler kurmaya yardımcı olan rollerin öğretmenlerin oynadığı informal roller olduğu dikkat çekmektedir.

Öğrencilerle olumlu ilişkiler öğretmenin sınıf yönetiminin alet kutusundan ayrılmaz bir beceridir (Del Guercio, 2011). Öğrencilerle yakın ilişkiler kurmada öğretmenlerin oynadığı informal rollerin hayatlarına dokunan akademik başarının ötesinde araştırmalarda sıkça vurgulanmaktadır (Johnson ve McElroy, 2010; Uriegas, 2012). Saygı, sevgi ve güvene dayalı bu ilişkiler sınıf içinde saygılı ve destekleyici bir öğrenme ortamının geliştirilmesi (Westbrook-Spaniel, 2008), olumsuz davranışların azalması (Marzano vd., 2008) gibi olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Aynı zamanda, öğrencilerle kurulan bu ilişkiler etkili bir sınıf yönetimi olmada önemli adımlardan biridir. Öğrencilerle yaptığı görüşmelerde Cothran vd. (2003) etkili sınıf yöneticilerinin kendileri ile yakın ilişkiler kurduğuna, ilgi ve saygı gösterdiğine, akademik sınıf iklimi dışında kendileri ile konuşmak için zaman ayırdığına vurgu yapmaktadır. Bu çalışmadaki önemli bulgulardan bir diğeri öğretmenlerin öğrencilerden saygı görebilmek için önce kendilerinin öğrencilere saygı göstermeleri gerektiğidir. Değişen toplum yapısı, ebeveynlerin her ikisinin çalışıyor olması öğrencilerin anne babasından daha çok öğretmenleri ile zaman geçirmesine hem akademik hem de sosyal hayatında yaşadıklarını öğretmenleri ile paylaşmasına sebep olmaktadır. Öğrencilerle bu kadar yakınlık ilişkisi kuramama ya da uzak kalma etkili bir sınıf yönetimini imkansız hale getirmektedir. Bu bağlamda, öğretmenler teknik bilgilerini kişiler arası becerilerle birleştirdikleri takdirde öğrenci ve öğretmen başarısını en üst düzeye çıkarabilecek etkili yöneticiler haline gelebileceklerdir (Cothran vd., 2003).

2.5.4. Öğretimin planlanması ve yönetimi

Sınıf yönetimi ve etkili öğretim birbirini etkileyen ve bir bütünün ayrılmaz iki parçası gibidir. Etkili bir öğretim olmadan sınıf yönetimi, etkili bir sınıf yönetimi olmadan ise etkili bir öğretimden söz etmek mümkün olmamaktadır. Etkili bir sınıf yönetiminin birçok bileşeni olduğu gibi etkili bir öğretim süreci yaratmak için öğretmenlerin dikkat etmesi gerek birçok nokta bulunmaktadır. Bunlardan ilki öğrenci katılımına dayalı bir öğrenme çevresi yaratmaktır. Hayatla ilişkisi kurulmuş, iyi planlanmış bir ders ortamı öğrencilerin dikkatini canlı tutmada etkiliyken, öğrenciye sınırlı katılım fırsatı tanıyan tek düze dersler sıkıcı ve monoton olup, yönetim problemlerine neden olmaktadır (Evertson ve Emmer, 2013). İyi planlanmış ve öğrenci

katılımını destekleyen başarılı bir öğretim süreci öğrencilerin akademik başarılarını arttırmakta ve istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını engellemektedir (Munk ve Repp, 1994; Westbrook-Spaniel, 2008).

Öğrencilerin ders dışı şeylerle ilgilenmesine zaman tanımayacak ve dikkatlerini sürekli kılacak dersler etkili öğretimin anahtar noktalarından biridir. Ancak sorunlu davranışlar üzerine yapılan çalışmalar öğretmenlerin öğrencilerin dikkatini derse çekebilme noktasında sorun yaşadığını göstermiştir. Öğretmenlerin öğrencilerin dikkatini çekememesinin altında yatan temel sebeplerden birinin etkili öğretim yöntemlerini kullanmamaları olduğu söylenebilir. Tuncay-Yıldız (2012), öğretmenlerin geleneksel öğretim yöntemlerinden kopmadığını materyal kullanımı konusunda eğitim almış olmalarına rağmen derslerini işlerken farklı materyallerden yararlanmadıklarına dikkat çekmektedir. Benzer şekilde Gergin (2010), öğretmenlerin düz anlatım, soru-cevap ve tartışma yöntemlerini yoğun bir şekilde kullandığını ancak laboratuvar çalışmalarını az uyguladıklarıyla da hiç uygulamadıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda öğretmenlerin, öğrencilerin ilgisini çekme, etkili ve verimli bir eğitim ortamı sunma, eğitim araç gereçlerini ders konuları ile koordine etme, öğrencileri ilgi ve yeteneklerine göre uygun etkinliklere yönlendirme konularında eğitim almaya ihtiyaçları olduğu görülmektedir (İlgar, 2007; Uçar, 2004).

Öğretmenler, farklı öğretim yöntemleri konusunda yeterince bilgi sahibi olmalı ve bunları sınıflarında kullanmaktan çekinmemelidir. Bunun en etkili sebebi öğrencilerin sadece öğretmeni dinlemek, not almak, ödev yapmak yerine etkin bir şekilde katıldıkları, dikkatlerini çeken etkinliklerin yer aldığı dersleri tercih ediyor olmalarıdır. Bu nedenle, öğrencilerin ilgisini ve derse katılımını arttıran öğretim etkinliklerinin kullanılması önemlidir (Emmer ve Gerwels, 2006). Sınıf etkinliklerinde çeşitliliği sağlamaya dönük derslerin planlamasında öğretmenlere büyük sorumluluk düşmekte ve sadece müfredata bağlı kalmaması önerilmektedir. O'Connell Schmakel (2008), öğrencilerle yapmış olduğu görüşmelerde; sınıfta karşılaşılan temel problemlerin sıkıcı bir öğretim, ilgisiz müfredat ve boşa harcanan zamana bağlı olarak ortaya çıktığı sonucuna ulaşırken, Marzano (2003), etkili öğretmenlerin uygun öğretim stratejilerini başarılı bir şekilde kullanma, müfredatı düzenleme ve uygulama rollerine vurgu yapmaktadır. Bu noktada öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verecek esnek bir müfredatın önemi ortaya çıkmaktadır. Öğretmenler değişen sınıf koşulları ve öğrenci ihtiyaçlarına göre müfredatı uyarlayabildikleri takdirde etkili birer yönetici olabilmektedir. Öğretmenlerin sadece müfredatı uygulayan olma rolünden uzaklaşarak,

öğrencilerin ihtiyaçlarına ve içinde buldukları şartlara göre müfredatı uyarlayan olması etkili bir öğretim sürecindeki önemli bir adımken tek başına yeterli değildir. Bu bağlamda bir çok çalışmada esnek bir müfredatın yanısıra işbirlikçi öğrenme stratejilerinin, mizah ve coşkunun öğretime dahil edilmesi gerektiğine dikkat çekilmektedir (Gettinger ve Kohler, 2006; O'Connell Schmakiel, 2008).

Kounin (1970), öğretim sürecini üç temel aşamada ele almıştır. (i)uygun olmayan davranışı önleme aşaması; öğretmenlerin sınıf içindeki farkındalık düzeyi ile eş zamanlı etkinliklerle başa çıkabilme becerileri ile ilişkilidir. (ii)Hareketliliği yönetme aşaması, dersin uygun bir hızda sürdürülmesi ve akıcı bir şekilde devam ettirilmesine odaklanmaktadır. (iii)Grubun odaklanmasını devam ettirme aşamasında grubu uyanık tutma, hesap verebilirliği artırma (ders katılımının izlendiği izlenimi verme) ve yüksek katılım yer almaktadır. Ders sırasında öğrencilerin uzun süre dikkatini canlı tutabilmesini sağlamak öğretim sürecindeki zorlu adımlardan biridir. Öğrencilerin dikkatini uzun süre sürdürmesi yaşça büyük öğrenciler için zor, çocuklar için ise neredeyse imkânsız hale gelmekte özellikle beş dakikadan daha uzun süren aralıksız açıklama bölümleri ilkökul öğrencileri için tavsiye edilmemektedir (Cangelosi, 2016, s. 248). Öğrencilerin dikkatini canlı tutma birçok araştırmanın odağında yer alırken, öğretmenlere kullanılabilecekleri farklı stratejiler sunulmaktadır. Kunter, Baumert ve Köller (2007), ortaokul öğrencilerinin derse yönelik ilgisini arttırmada öğretmenlerin kuralları net bir şekilde oluşturması, ders süresince öğrencileri izlemesi ve onlarla olumlu ilişkiler geliştirmesinin önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Öğrencilerin dikkatini derse çekmede etkili olan yollardan bir diğeri dikkati dağıtan unsurların ya da olayların neler olduğunun ortaya çıkarılmasıdır. Dikkat dağıtıcı unsurlardan bazıları öğretmenin dışında gelişirken, bazıları öğretmenlerin uyguladığı öğretim yöntemlerinden kaynaklı olarak ortaya çıkabilmektedir. Öğretmenin ses tonunu etkin kullanamaması, monoton bir ders anlatımı, öğrencileri derse katmama, öğrencilerin konuyu anladığından emin olmadan yeni bir konuya geçme, geri bildirim vermeme, destekleyici bir öğretim sağlamama gibi pek çok farklı sebepten öğrencilerin dikkati dağılmakta ve öğretim süreci kesintiye uğramaktadır (Cangelosi, 2016; Evertson ve Emmer, 2013; Gettinger ve Kohler, 2006). Cangelosi (2016), öğrencileri ilgisini çekecek öğretim etkinlikleri planlama ve uygulamada öğretmenlerin dikkat etmesi gereken bazı noktalara vurgu yapmaktadır. Öğretmenlerin ses tonunu etkin bir şekilde kullandığı, göz teması kurduğu, öğrencilere isimleriyle hitap ettiği, hareket halinde

olduğu, teknolojiden ve eğlenceden yararlandığı derslerin öğrencilerin dikkatini daha çok çektiği vurgulanan noktalardandır (s. 251-253).

Sınıfta etkili bir ders planı nasıl hazırlanır sorusuna yönelik farklı stratejiler sunan Finger ve Bamford (2010), öğretmenlerin dersin amacını bildiklerinden emin olmaları, öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesini dikkate almaları, gerekli materyalleri hazırlamaları, dersi düzenlemeleri (uygun bir giriş, tekniği belirleme, dersin kapanışı...) ve öğrencilerin amaçlanan bilgileri kazanıp kazanmadığını kontrol etmeleri gerektiğine dikkat çekmektedir. Öğretimi etkili bir şekilde planlama derslerin sorunsuz bir şekilde sürdürülebileceği anlamına gelmemektedir. Dersin akışını bozabilecek pek çok unsur yer almaktadır. Etkili bir öğretim sağlamada öğretimin yeterince açık bir şekilde sunulması birçok araştırmada vurgulanmaktadır (Evertson ve Emmer, 2013; Gettinger ve Kohler, 2006), Bu bağlamda, yeni konuya geçmeden önce öğretmenler bir önceki konunun tam olarak anlaşıldığından emin olmalı, öğrencilere gerekli rehberliği sağlamalıdır.

Etkili öğretmenler ilerlemeyi izlemek ve gerektiğinde yardım sağlamak için sınıf içinde gezinmekte, öğrencilerin öğrenme faaliyetlerine üretken ve bağımsız olarak katılması için gereken yardımı sağlamakta, açıklama yapmakta, modelleme ve koçluk etmektedirler (Gettinger ve Kohler, 2006). Evertson ve Emmer (2013), yeni bir içeriğin sunulmasında öğretmenlere öncelikle dersin amaçlarını açıklaması, öğrencilerin anlama düzeyini kontrol etmesi ve mutlaka geri bildirim sağlamasını önermektedir. Öğretime açıklık getirme, (i)yeni bilgilerin öğrencilerin mevcut bilgilerine bağlanmasını; (ii)amacı belirtmeyi, (iii)öğrenmeye elverişli bir düzende bilgileri sıralama veya düzenlemeyi; (iv)yeni kavramları örnekler, resimler veya benzerlikler yoluyla açıklamayı ve (v)uygun ses tonu, hızı ve üslup kullanmayı içermektedir (Gettinger ve Kohler, 2006).

Öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verebilme, gerekli yardımı sağlama ve sınıfta olan biteni etkili bir şekilde yönetebilme öğrencilerin davranışlarının farkında olmayı bu sebeple iyi birer gözlemci olmayı gerektirmektedir. Öğrencilerin davranışlarının farkında olma ve öğretim sürecini iyi bir şekilde yönetebilme öğretmenlerin sınıf içinde hareket halinde olmasını gerektirmektedir. Cangelosi (2016), öğrencilerin ne düşündüğünü ve ne yaptığını öğrenciler arasında dolaşırken gözlemleninin, sınıfın belirli bir noktasından (tahtanın önünde ya da öğretmen masasından) gözlemlmekten daha kolay olduğuna vurgu yapmaktadır. Bu nedenle, öğretmenler ders etkinliklerini buna göre organize etmeyi, büyük sınıflar da bile sınıfın için de hareket etme olanağına

sahip olmalıdır (s. 240). Öğretmenlerin sınıf içinde hareket halinde olması öğrencilerin ihtiyaçları oldukları her anda yanında olabilecek bir öğretmen algısı, güven duygusu ve otonomi inşa etmede önemlidir. Öğrencilerin otonomisini destekleyen bir sınıf yönetimi kontrole odaklanmak yerine etkili bir öğretim gerçekleştirmek için öğrencilere fırsatlar sunmaya odaklanmaktadır. Böyle bir sınıf iklimi yaratma öğretim etkinliklerini oluşturma sürecinde öğrencilerin endişelerini dinleme, anlayış gösterme, problemlerini ve ihtiyaçlarını dikkate alma dolayısıyla kendilerini o derse ait hissetme duygusu uyandırmayı içermektedir (Wallace, Sung ve Williams, 2014).

Öğrencilerin aktif katılımını teşvik eden, çıkarlarına, ihtiyaçlarına ve geçmişlerine yönelik olan dersler sadece akademik başarıyı teşvik etmekle kalmaz; verimli bir öğrenme ortamı için gerekli olan saygı ve işbirliğini arttırmaktadır (Hoy ve Weinstein, 2006). Ancak etkili bir öğretim süreci öğretmelerin; öğrencilerin özelliklerine, öğretimin türüne ve sunulan içeriğe uygun yöntem, kaynak ve stratejiler seçmesini gerektirmekte, tek bir yaklaşımın etkili olmadığını göstermektedir (Gettinger ve Kohler, 2006). Öğretmenler içinde bulunduğu koşulları iyi değerlendirmeli, öğrencilerin özelliklerini ve ihtiyaçlarını dikkate alarak uygun öğretim yöntem ve tekniklerini seçebilmelidir. Öğretmenlerin etkili birer sınıf yöneticisi olması için, öğretim yöntem ve teknikleri hakkında bilgi sahibi ve alan bilgisine yeterince hakim olmasının gerekli olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda herkesi derse katan, öğrencilerin ilgisini sürekli kılan, onları motive eden ve ödüllendiren bir öğretim çevresi yaratma sınıf yönetiminde önemli adımlardan biridir.

2.5.5. Ödüllendirme ve motivasyon

Davranışçı kuramla birlikte ortaya çıkan öğrencilerin davranışlarını pekiştireçler yoluyla şekillendirme yaklaşımı, istenilen davranışların pekiştireçler yoluyla sürdürülmesini istenmeyen davranışların ise ceza ya da olumsuz pekiştireçle ortadan kaldırılmasını amaçlamaktaydı. Ancak insanın karmaşık doğası sadece pekiştireç ve cezaya dayalı bu yaklaşımın etkili olmadığını göstermiş, insanların özyönetim becerilerini kullanması gerektiği tartışma konusu haline gelmiştir. Bu bağlamda, öğretmenler, öğrencilerinin istenilen davranışları sergilemelerini sağlamak için farklı kural, prosedür ve yöntemlerden yararlanmaktadır. Sınıf yönetimi çalışmaları incelendiğinde, öğrenciyi olumlu yönde güdüleyen ve öz yönetimi destekleyen bu yöntemlerin, cezalandırıcı ve baskılayıcı yöntemlerden daha etkili ve tercih edilebilir olduğu görülmektedir (Brophy, 2006).

İstenilen davranışların öğrencilere öğretilmesi kadar bu davranışların sürekliliğini sağlamak da önemlidir. Öğrencilerden beklenen davranışların kalıcı olmasına yeteri kadar önem verilmediğinde, sorunlu davranışların tekrarlama olasılığı artmakta ve hakimiyeti sağlamak öğretmenler için imkansız hale gelmektedir. Ancak, öğretmenler bazen öğrencilerin davranışlarındaki iyi yönleri göz ardı ederek sadece hatalara ya da sorunlara odaklanma eğilimi göstermektedir. Bu davranışlara odaklanmak önemli olmakla birlikte öğrenmenin gerçekleşmesi için olumlu bir sınıf iklimine ihtiyaç duyulmaktadır (Emmer vd, 2003; Evertson ve Emmer, 2013). Öğretmenler, akademik başarının yanısıra gösterilen çabayı da takdir ederek, öğrencilere karşı “başarabilirsin” “yapabilirsin” tutumuyla özgüven aşılıyor ve olumlu beklentiler besleyerek böyle bir iklim inşa edebileceklerdir.

Ödüller, dikkati istenmeyen davranıştan uzaklaştırarak öğrencileri arzu edilen davranışa yönlendirmekle birlikte ilgi ve heyecanı artırarak sınıftaki monoton havayı dağıtmaktadır (Evertson ve Emmer, 2013). Etkili bir sınıf yönetimi için gerekli olan önemli unsurlardan biri öğrencinin derse karşı motive olması ve ders süresince öğretim etkinliklerine etkin bir şekilde katılabilesidir. O’Connell Schmakel (2008), etkili bir öğretim için öğrencilerin derse katılımı ve başarının yeterli olmadığını öğrencilerin öğretmenleri tarafından motive edilmeye ihtiyaç duyduklarını vurgulamaktadır. Öğrenciler; sıkıcı ödevlerin ve öğretim yöntemlerinin derslere duydukları ilgiyi azalttığını, sıkılmış hissettiklerini ve bu derslere yeteri kadar önem vermediklerini ifade etmektedir (s. 735). Bu nedenle öğretmenlerin öğrencileri motive etmesi, onların ihtiyaçlarını zamanında ve doğru bir şekilde karşılaması, ödül ve pekiştiricileri yerinde kullanması, eğlence unsuru barındıran ilgi çekici dersler sunması gerekmektedir. Bu bağlamda, öğrencileri motive etmede iki tür motivasyon ortaya çıkmaktadır: içsel ve dışsal motivasyon. Dışsal motivasyon tepkisel olup çevrenin etkisiyle ortaya çıkarken, içsel motivasyon proaktif ve bireysel olarak geliştirilen psikolojik iyi olma durumudur (Reeve, 2006). Öğrenciler bir şeyleri başarmak için içsel motivasyona sahip olduklarında sonunda elde edecekleri ödül için değil kendileri için bir şeyler başarmış olmanın hazzıyla öğrenmekten daha çok keyif almakta ve daha iyi performans gösterebilmektedirler. Reeve (2006), öğrencilerin motivasyonunu artırıcı beş tür dışsal ödül söz etmektedir:

Tablo 2.2

Ödül Türleri

Ödülün türü	Açıklama
Beklenene karşı beklenmeyen:	"Ödevinizi teslim ederseniz, iki bonus puanı alacaksınız" gibi önceden düzenlenmiş ve şarta bağlı olarak verilen ödüdür. Beklenmedik bir ödül ise önceden duyurulmuş bir şart olmadan verilir.
Somut (sözele karşı):	Yiyecek ya da hediye gibi dokunulabilir, koklanabilir, görülebilir ya da tadılabilir ödüllerdir. Sözel ödüller ise övgü ya da olumlu dönüt gibi sembolik değeri olmalıdır.
Göreve bağlı (bağlı olmayan):	Talep edilen bir davranış veya görevi yerine getirmek karşılığında verilen ödüdür. Örneğin, öğretmen öğrencilere bir çalışma kağıdını tamamlamaları için bir ödül verir. Göreve bağlı olmayan ödül ise öğrencinin görevi gerçekten tamamlamış olmasına bakılmaksızın, şarta bağlı olmayan bir ödül verilir.
Derse katılma şartı:	Ödüller katılma ya da çalışmaya devam etme karşılığında verilir. Ancak verilen görevi tamamlamak şart değildir. Örneğin; öğretmen öğrencilere çok çaba sarf ettikleri için ödül verebilir.
Performans şartı:	Belli bir performans seviyesinin aşılması gibi iyi performans karşılığında verilen ödül. Örneğin, öğretmen bir teste % 80 veya daha fazla puan alan tüm öğrencilere altın yıldız vermesi.

Etkinlikler, semboller, çıkartmalar, iyi notlar, şeker, yiyecek, sertifikalar gibi maddi ödüllerin yanısıra takdir etme, fark etme, övgü gibi sözel ödüller de öğretmenlerin en çok kullandığı ödül türleridir. Emmer vd. (2003) ve Evertson ve Emmer'ın (2013) ödüllendirmeye ilişkin farklı bir sınıflama yaptığı dikkat çekmektedir.

- *Not ya da diğer semboller:* Öğretmenler öğrencilerin olumlu davranışlarını ödüllendirmek için ekstra not verme ya da gülen surat, yıldız gibi farklı sembollerden yararlanabilirler.
- *Takdir etme/Onaylama*
- *Ödül olarak kullanılan etkinlikler:* Bütün sınıfın katılımını içeren bir kütüphane gezisi, video-izleme, oyun oynama, müzik dinleme ya da sınıfta parti yapma gibi etkinliklerin öğrencileri ödüllendirmek için kullanılmalıdır.
- *Somut/Maddi Ödüller:* Somut ödüller istenilen davranışa ilişkin olarak öğrencilere verilen yiyecek, oyuncak, kalem, kitap gibi materyalleri içerir.

Özendiriciler ve ödüllerin kullanımında öğretmenlerin dikkat etmesi gereken noktalar bulunmaktadır. Öğrenciler için çok kolay ya da çok zor kazanılan ödüllerin güdüleyici etkisinin ortadan kalkması ve sadece yetenekli öğrencilerin ödüllendirilmesinin diğer öğrencilerin umutlarını yitirerek çaba harcamaktan

vazgeçmesine neden olması ödüllendirmeye ilişkin yaşanan problemlerin başında gelmektedir. Ödüllerin yerinde kullanımı olumlu sonuçlar doğururken, Reeve (2006), dışsal ödüllerin yaratacağı üç tür olumsuz etkiye dikkat çekmektedir. Bunlar; (i)etkinliğe yönelik içsel motivasyonu azaltma, (ii)öğrenme sürecini ve niteliğini olumsuz etkileme, (iii)öğrencilerin öz yönetim becerilerini azaltmadır. Bu bağlamda, beklenen, somut ve performansa dayalı ödüllerin sıklıkla kullanımı öğrencilerin iç motivasyonunu azaltabilir, pasif öğrenmeye neden olabilir ve öz düzenlemeyi ve yaratıcılığı desteklemeyebilir (Evertson ve Emmer, 2013; Reeve, 2006).

Öğretmenler ödül kullanırken, öğrencileri kontrol etmek yerine öğrencilerin iç motivasyonunu arttırmaya (ilgi çekici ya da eğlenceli bir ders ortamı), kontrol edici olmayan bilgilendirici bir dil kullanmaya (Çok çalışmalısın değil, Son zamanlarda bir şeylerin ters gittiğini fark ediyorum, konuşmak ister misin?), yapılan etkinliklerinin önemini açıklama ve gerekli olduğunu hissettirmeye çaba göstermeli, böylelikle öğrencilerin öz yönetimini destekleyen bir sınıf iklimi yaratmalıdırlar (Reeve, 2006). Öğretmenlerin öğrencilerine inandıklarını hissettirmeleri, onları takdir etmeleri ya da ödüllendirmeleri böyle bir sınıf iklimi yaratmada etkili olan davranışlardandır. Bir öğretmen, tüm öğrencilerinden yüksek beklentiye sahipse, geribildirim ve övgü doğal olarak gelecek, öğrenciler de buna saygı duyarak öğretmenlerini mutlu edecek davranışlar sergileyeceklerdir (Vijayan vd., 2016).

Öğrencileri motive etmenin etkili bir öğretimindeki öneminin farkında olmakla birlikte öğretmenlerin öğrencileri motive etmede zorlandığı dikkat çekmektedir. Yapılan birçok çalışmada öğretmenlerin öğrencilerin dikkatini çekebilecek öğretim yöntemlerini kullanmadığı vurgusu yapılmakta iken (İlgar, 2007; Uçar, 2004), Gergin (2010), öğretmenlerin öğrencileri motive etmede yaşadıkları zorlukları özellikle geçiş dönemindeki öğrencilerin belirli bir amacının olmayışına bağladığı sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda, öğrencileri okula bağlayacak, onlara aidiyet ve amaç aşılacak yollar aramak öğretmenlerin öncelikli hedefleri arasında yer almalıdır. Dilekmen ve Ada (2005), öğrencilerin yeteri kadar ilgi gördüğünde ve kendini o sınıfa ait hissettiğinde güdülenmenin arttığına dikkat çekmektedir. Öğrencilerin aidiyet hissini arttıran motive edici ödüller sınıf içi uygun davranışların sürdürülmesinde etkili olmakta iken, hangi davranışların uygun olduğuna ilişkin öğrencilere net bir resim sunan sınıf yönetimi boyutu kural ve prosedürlerin oluşturulmasıdır.

2.5.6. Sınıf içi kural ve prosedürlerin oluşturulması

Etkili sınıf yönetiminin en önemli unsurlarından biri sınıf kurallarının ve prosedürlerinin düzenlenmesi ve uygulanmasıdır. Sınıf kuralları, öğrenci davranışlarına yön vermek amacıyla önceden belirlenmiş ilkelere dayanmaktadır (Çetin, 2009). Öğrencilerin kendilerinden neler beklendiğinin farkında olması, onlara sınıf içinde uygun olan ve olmayan davranışlar hakkında bilgi verilmesi etkili ve verimli bir öğretim sağlanmasında ve güvenli bir sınıf ikliminin yaratılmasında önemli rol oynamaktadır. Sınıfta nasıl davranacağına, ne zaman gizeceğine ya da öğrenciler birbirlerini ve öğretmeni dinlemediklerinde ne yapacaklarına dair bir yol göstericisi olmayan öğretmenler öğrencilerle verimli bir şekilde çalışmamakta ve etkili bir öğretim gerçekleştirememektedir (Emmer vd., 2003 s 17). Bu nedenle sınıf içinde uyulması gereken kuralların dönem başında açık ve net bir şekilde belirlenmesi ve bu kurallara itina ile uyulmasının sağlanması etkili bir sınıf yönetimi oluşturmada önemli basamaklardan biri olarak görülmektedir. Benzer şekilde Wong ve Wong (2004), etkili kuralların ve prosedürlerin yılın başında belirlenmesi ve öğrencilerle birlikte uygulanması gerektiğinin altını çizmektedir.

Yoklama alma, tartışmalara katılma, materyalleri getirme ya da ödev kontrolü gibi genel sınıf içi kural ve prosedürlerin olmayışı öğrenme zamanının boşa geçmesine, öğrencilerin ilgisinin ve dikkatinin dağılmasına sebep olmaktadır. (Emmer vd., 2003). Sınıfın kendine özgü karmaşık yapısı ve ilişki biçimi kural koymayı ve uygulamayı gerekli kılarken, öğrencileri istenmeyen davranışlardan uzakta tutma ve öğrencilere yönelik beklentilerin gerçekleştirilmesinde yine en büyük destekçi sınıf kuralları olmaktadır (Çetin, 2009). Başarılı öğretmenlerin, kuralları ve bu kuralların nedenlerini öğrencilerine ayrıntılı bir şekilde açıkladığı, belirli bir düzeni olmayan öğretmenlerin ise öğrencileri öğretim etkinliklerinden uzaklaştıran anlık kararlar verdiği, belirli kurallarının olmadığı ya da çok sayıda ve ayrıntılı kurallar koydukları dikkat çekmektedir (Brophy ve Evertson, 1976).

Kurallar ve prosedürler davranışa ilişkin beklentileri ifade ederken, aralarındaki temel fark kuralların davranışa yönelik genel beklentileri ve standartları, prosedürlerin ise belirli davranışlara ilişkin beklentileri içermesidir (Emmer vd., 2003; Evertson ve Emmer, 2013). Prosedürler kurallardan daha dar kapsamlı ve özeldir, genel davranış standartları ile ilgili olmayıp sınıfın yönetimindeki gündelik uygulamalarla ilgilidir (Elias ve Schwab, 2006). Başkalarına saygılı davranma bir kural olarak görülürken, sınıf içi dışı etkinliklere katılım ya da ödevlerin kontrol edilmesi bir prosedür olarak

tanımlanır (Evertson ve Emmer, 2013). Öğretmenlerin öğrencileri kontrol etmek yerine onlara rehberlik etmelerine yardımcı olacak prosedürlerin ve kuralların oluşturulması etkili bir sınıf yönetimi için önemlidir. Marzano vd (2008), öğretmenlerin temelde altı ana alana ilişkin kural ve prosedürler oluşturduğuna dikkat çekmektedir. Bunlar; (i)davranış için genel beklentiler, (ii)bir ders gününün başlangıcı ve bitişi, (iii)geçişler ve bölünmeler, (iv)materyaller ve malzemeler, (v)grup çalışması, (vi) bireysel sıra çalışması ve öğretmenin yönettiği etkinlikler. Ortaokul düzeyinde sınıflar için karşılaşılan genel davranışları sıralamak güç olmakla birlikte Emmer vd. (2003), ortaokul düzeyindeki öğrenci davranışlarına ilişkin kural ve prosedürleri, (i)materyalleri sınıfa getirme, (ii)ders başladığında yerinde oturuyor olma, (iii)başkalarına karşı saygılı ve kibar olma, (iv)bir başkası konuşurken yerinde oturma ve dinleme, (v)başkalarının mülkiyetine saygı gösterme ve (vi)bütün okul kurallarına uyma olarak ifade etmektedir (s. 21- 22).

Bir ders gününün başlangıcı ve bitişi, derslerde yaşanan geçişler ve bölünmeler, öğretim etkinlikleri ve materyallerin kullanımına ilişkin kural ve prosedürler öğretime ayrılan zamanın verimli bir şekilde geçirilmesinde gerekli olan unsurlardandır. Ders süresince yaşanan bu tür geçişlere ilişkin uygulanabilecek kurallara yönelik farklı öneriler yer almaktadır. Emmer vd. (2003), ortaokul düzeyinde bir dersin başlangıcı ve bitişine ilişkin kural ve prosedürleri şöyle sıralamaktadır: (i)dersin başında yoklamayı alma, (ii)dersin başında, bir önceki derste olmadığı için konuları kaçıran öğrencilerle ilgilenme.(iii)derse geç kalan öğrencilerle ilgilenme ve (iv)dersi ödevlere ilişkin beklentileri açık bir şekilde söyleyerek sonlandırma. Geçişler ve bölünmeler olarak görülen bu süreçler ilgili kural ya da prosedürler olmadan sınıfta bir kaos ortamı yaratabilir. Başarılı öğretmenler, bir konudan diğerine geçişleri, öğretime ayrılan zamanı boşa harcamadan planlama, hazırlama ve ayı anda birçok etkinliği yapmada başarılıdır (Westbrook-Spaniel, 2008). Ortaokul düzeyinde geçişler ve bölünmelere ilişkin kural ve prosedürler genellikle şu alanlara yöneliktir (Marzano vd., 2008).

- Sınıfı terk etme
- Sınıfa geri dönme
- Yangın ve doğal afet alarmı
- Öğle arası
- Materyallerin dağıtılması
- Materyallerin toplanması
- Materyallerin yerine yerleştirilmesi

İyi bir şekilde aktarılan kuralların ve prosedürlerin hem öğrencilerin davranışını hem de akademik başarılarını etkilediği ve sınıf yönetimin önemli bir boyutu olduğu araştırma ve teorilerle desteklenmiştir (Marzano vd., 2008). Sınıf yönetimi programlarından en bilineni olan Sınıf Organizasyonu ve Yönetimi Programı (COMP) sınıfı düzenlemeye, öğrencilerin sorumluluğunu arttırmaya, öğretimi planlama ve organize etmeye, öğretimi gerçekleştirme ve sürdürme ve iyi bir başlangıç yapmaya yönelik teknikler sunmakta özellikle kural ve prosedürlerin önemine vurgu yapmaktadır. Finger ve Bamford (2010), bu süreçte öğretmenlere ilk olarak kuralları ve rutinleri sene başında oluşturmaları gerektiğini ve bunların neden önemli olduğunu mutlaka öğrencilerine açıklamaları gerektiğinin altını çizmektedir. Burden (1995) ise, öğretmenlerin kuralları seçerken göz önünde bulundurması gereken bir dizi prosedür sunmaktadır. Kuralların oluşturulması sürecine öğrencileri dahil etme, olumlu bir dil kullanma, az sayıda kural belirleme, kural ve prosedürleri sene başında oluşturma ve nedenlerini açıklama öne çıkan noktalardandır.

Kural ve prosedürleri öğrencilerle paylaşmadan önce bu kural ve prosedürleri gündelik hayattaki olaylar bağlamında öğrencilerle tartışmak yararlı olacaktır. Bu bağlamda etkili bir sınıf yöneticisinin kural ve prosedürleri öğrencilere dayatmak yerine onları kuralların ve prosedürlerin oluşturulması sürecine dahil etmesi gerekir (Marzano vd., 2008). Öğretmenlerin, sınıf kurallarını oluşturmada demokratik bir süreç izlemesi gerektiği sıklıkla vurgulanan durumlardandır (Cangelosi, 2016; Weinstein ve Mignano, 2003). Öğrencilerin kuralları benimsemesi ve kendi davranışlarının sorumluluğunu alması; kuralların nedenini onlarla tartışma, kuralların gerekliliğini onlara açıklama gibi farklı şekillerde sürece dahil olmalarını sağlamakla mümkün olacaktır (Emmer vd., 2003; Evertson ve Emmer, 2013). Kuralların oluşturulması ve uygulanması gereklidir, ancak yeterli değildir. Öğrencilerin kuralları anlamaları ve takip edebilmelerini sağlamak için, kurallar tartışılmalı, öğretilmeli, modellenmeli ve uygulanmalıdır. Bu süreçte öğretmenler kuralları açıklar, bu kurallara neden ihtiyaç duyulduğunu öğrencilerle tartışır ve öğrencilerin katılımı ile gerekli düzenlemeler yapar. Kuralların yerleşik hale gelmesi zorlu olduğu kadar zaman alıcı bir süreçtir. Bu bağlamda, kuralların oluşturulması süresince sınıfta düzen, öngörülebilirlik ve güven duygusu gelişene kadar birkaç gün beklenmesi gerekmektedir (Brady, Forton, Porter ve Wood, 2003).

Kuralların ve prosedürlerin dönemin başında mı yoksa ortasında mı belirlenmesi gerektiği araştırmacılar tarafından tartışılan konular arasındadır. Cangelosi (2016,

s.147), kuralların ve prosedürlerin dönem başında ve dönem ortasında belirlenmesinin kendi içinde farklı avantajları olduğunu belirtmektedir. Buna göre, kural ve prosedürleri okul döneminin başında belirlemenin avantajları; (i) beklentiler en baştan itibaren resmi olarak iletildiği için, bazı etkinlik dışı davranış şekillerinin ortaya çıkma imkanı bulunmaz, (ii) öğrenciler standartları ve prosedürleri öğrenme konusunda bir duruma alıştıktan sonra değil de, okul döneminin başında daha alıcı durumda olur, (iii) öğrenciler standartları ne kadar çabuk öğrenirlerse, bunlara uyma pratiği için daha fazla zamanları olacaktır. Kurallar ve prosedürlerin ne zaman oluşturulması gerektiğinin tartışmalarının özellikle okulun ilk günlerinde oluşturulması yönünde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu bağlamda, okul yılının başında ilk birkaç hafta içinde sınıf rutinlerini ne kadar başarılı bir şekilde oluşturulursa, yılın geriye kalan kısmında sınıfın o kadar iyi yönetilebileceği öğretmenlerin unutmaması gereken noktalardandır (Finger ve Bamford, 2010).

Gettinger ve Kohler (2006), kuralların öğrencilere aktarılmasında yapıcı bir dil kullanmak gerektiğinin altını çizmektedir. Olumlu olarak ifade edilen kurallar yasaklanmış davranışları içeren uzun listelerinden daha etkili şekilde öğretilmekte ve uygulanmaktadır. Bu bağlamda “konuşmayın ya da konuşmak yok” yerine “konuşmak için parmak kaldırın” gibi istenen davranışların vurgulandığı ifadelerin kullanılması önerilmektedir. Kuralların uygulanabilir hale gelmesinde nasıl sunulduğu kadar uygulanabilir olup olmaması da önemlidir. Bu nedenle öğretmenler öğrencileri çok sayıda kural ve prosedürle karşı karşıya bırakmak yerine uygun sayıda kural ve prosedürler belirlemedir. Emmer vd. (2003), öğretmenlere ortaokul düzeyinde yaklaşık yedi, ilkokul düzeyinde ise beş ya da sekiz, Thorson (2003) ise üç ya da beş tane kural ve prosedür önermektedir. Bu nedenle kuralları ve prosedürleri dikkatli seçmek önemlidir. Emmer, Evertson ve Anderson (1980), sınıf yönetiminde etkili olan öğretmenler üzerine yaptıkları çalışmada, ilk haftalarda beklentilerini tutarlı bir şekilde ifade eden bu öğretmenlerin, dönemin geri kalanında kurallara ilişkin sadece küçük hatırlatmalar ve düzeltmelerle meşgul oldukları sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda etkili yöneticiler kural ve prosedürlerin oluşturulması süresince sistematik, net ve tutarlı olma, beklentilerini açıkça dile getirme, öğrencileri izleme ve gerektiğinde müdahale edip geri bildirimde bulunma, karmaşık görevleri adım adım sunma ve geçişlerde öğrencilerin dikkati dağılmadan hızlı bir şekilde hareket etme özellikleri ile dikkat çekmektedir.

Kurallar, öğrencilerin kendilerini güvende hissedebilecekleri yapılandırılmış bir öğrenme ortamı ve tutarlı davranışlar sağlamaktadır (Levin ve Nolan, 2010; Vijayan

vd., 2016; Wong, Wong ve Seroyer 2009). İyi bir şekilde planlanan ve uygulanan kurallar, sınıf içinde ortaya çıkan sorunlu davranışların yönetiminde etkili araçlardan biridir. Öğrencilerin dersten kopmasına neden olabilecek bölünmeler ve bir etkinlikten diğerine geçişte yaşanan zaman kayıpları sınıf kuralları ve rutinleri ile ortadan kaldırılabilmektedir (Garrett, 2015). Bu açıdan ele alındığında kurallar olumlu bir sınıf atmosferi ve etkili bir sınıf yönetimi yaratmada ilk adımdır (Atıcı, 2000). Ancak, bu adımların doğru bir şekilde atılması kuralların etkili bir şekilde oluşturulmasına bağlıdır. Öğretmenlerin sınıf kurallarını nasıl belirlemeleri ve uygulamaları gerektiğine ilişkin yapılan araştırmalar; kuralın adil, kesin ve tutarlı bir şekilde oluşturulması, öğrencilere doğrudan ve basit talimatlarla sunulması gerektiğine vurgu yapmaktadır (Pedota, 2007; Hester, 2003). Kurallar ve prosedürler beklentilerin temelini oluştururken bu süreçte öğretmen kontrol eden biri değil, öğrencilere rehberlik eden biri olmalıdır (Reese, 2007). Öğretmenin rehberliğinde mantıklı bir çerçevede sunulan ve uygulanan kurallar, beklentilere ilişkin net bir çerçeve sağladığı için öğrencilerin takdirini toplayabilmektedir (Hoy ve Weinstein, 2006).

Sınıf yönetiminde başarılı olduğu düşünülen öğretmenler üzerine yapılan pek çok çalışmada bu öğretmenleri diğer öğretmenlerden ayıran özellikler arasında beklentilerini açıkça ifade edebilme becerisi gelmektedir. Hester vd. (2003) etkili ortaokul öğretmenlerinin kurallara ilişkin açık talimatlar verdiği, tutarlı olduğu, davranışa yönelik beklentileri örnek uygulamalarla gösterdiği ve sonuçlarını gözlemlediğine vurgu yapmaktadır. Etkili öğretmenler öğrencileri kuralların belirlenmesi sürecine aktif olarak dâhil eden kişilerdir (Stronge, 2002; Westbrook-Spaniel, 2008). Öğrenciler bu tür karar alma süreçlerine aktif olarak katıldığında alınan kararlara direnme ihtimalleri azalacak ve böylece öğretmenlerle işbirliği yapma, kuralları daha kısa sürede içselleştirmeleri mümkün olacaktır. Kuralların ya da yaptırımların uygulanmasında açıkça görülen tutarsızlıklar, istenilen davranışların ne olduğu konusunda karmaşa yaratırken, öğrencilerin kuralları ihlal etmelerine ya da olumsuz davranışları tekrar etmelerine sebep olabilmektedir (Evertson ve Emmer, 2013). Bu sebeple, öğrencilerin özel durumları gibi istisnalar dışında kullanılan yöntemlerde, sergilenen davranışlarda ve verilen tepkilerde tutarlı olunması istenilen davranışların ne olduğuna dair öğrencilere net bir resim sunmada önemlidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizinde kullanılan tekniklerle ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Deseni

Bu araştırmanın odağı ortaokulda görev yapan ve mesleğinde başarılı olduğu düşünülen öğretmenlerin kullandığı sınıf yönetimi stratejilerinden hareketle öğretmen tipolojilerinin oluşturulmasıdır. Bu amaçla, öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarını doğal sınıf ortamlarında gözleme ve tipolojiler bağlamında anlamlandırmaya odaklanan bu araştırmada *nitel araştırma* yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırmanın amacı, insanların hayatlarını nasıl anlamlandırdıklarıyla ilgili bir anlayış geliştirmek, anlamlandırma sürecinin ana hatlarını çizmek ve insanların deneyim yaşadığı şeyleri nasıl yorumladıklarını tarif etmektir (Merriam, 2009; s. 14). Fikir birliğine varılmış ortak bir tanımla olmamakla birlikte, nitel araştırma anlamların inşası sürecinde kullanılan farklı araştırma stratejilerini, desenlerini ya da geleneklerini içeren şemsiye bir kavram olarak bilinmektedir. Merriam (2009), nitel araştırma türlerini fenomenoloji, etnografi, gömülü teori, öyküsel analiz, eleştirel araştırma olarak ele alırken McMillan ve Schumacher (2006) ise nitel araştırma desenlerini etkileşimsel olan ve etkileşimsel olmayan şeklinde ikiye ayırmıştır. Etkileşimsel olan desenleri; etnografi, fenomenoloji, durum çalışması, gömülü teori, eleştirel araştırmalar olarak; etkileşimsel olmayan desenleri ise kavram analizi ve tarihsel analiz olarak ayırmıştır. Bu bağlamda, nitel araştırma desenleri incelenmiş ve araştırmanın doğasına ve amacına en uygun desenin *durum çalışması* deseni olduğuna karar verilmiştir.

Durum çalışması özellikle olgu ile bağlam arasındaki sınırların net olmadığı durumlarda güncel bir olguyu gerçek yaşam bağlamında inceleyen bir araştırmadır (Yin, 2003). Bu bağlamda durum çalışması bir ya da birden fazla durumun derinlemesine tanımlanması, incelenmesi ve yorumlanması olarak tanımlanabilir (McMillan ve Schumacher, 2006). Durum çalışmasına ilişkin literatürde farklı kavramsallaştırmaların yer aldığı görülmektedir. Merriam'a (2009) göre durum çalışması sınırlı bir sistemin derinlemesine incelenmesi ve betimlenmesidir. Creswell (2013, s. 97), durum çalışması araştırmasını, araştırmacının gerçek yaşam, güncel sınırlı bir sistem (bir durum) ya da

belirli bir zaman içerisindeki çoklu sınırlandırılmış sistemler (durumlar) hakkında çoklu bilgi kaynakları (gözlemler, mülakatlar, görsel-işitsel materyaller, dokümanlar ve raporlar) aracılığıyla detaylı ve derinlemesine bilgi topladığı, bir durum betimlemesi ya da durum temaları ortaya koyduğu nitel bir yaklaşım olarak tanımlanmıştır. Stake (1995) ise vaka çalışmasını, karmaşık ve özel bir vakanın kendi bağlamı içerisinde incelenerek anlaşılmasına çalışılması olarak ifade etmiştir.

Stake'e (2005, s. 443-444) göre durum çalışması metodolojik bir seçimden, bir araştırma yönteminden ziyade, neyin araştırılacağına seçimdir. Bu bağlamda deneysel bilginin üzerine yoğunlaşarak, bu bilginin sosyal, politik ve diğer bağlamlardaki etkisine odaklanır. Durum çalışmanın kendine özgü bu özellikleri göz önüne alındığında farklı sınıflamaların yapıldığı görülmektedir. Yin (2003), durum çalışmasını ele alınan durum sayısına ve analiz ünitesine göre dörde ayırmıştır. Bunlar: (i)bütüncül tekli durum, (ii)iç içe geçmiş tekli durum, (iii)bütüncül çoklu durum, (iv)iç içe geçmiş çoklu durumdur. Stake (2005) ise vaka çalışmalarını üç alt başlıkta sınıflandırmıştır. Bunlar; (i)gerçek, (ii)araçsal ve çoklu durum çalışmasıdır. Gerçek durum çalışması, araştırmacı bir konuyla özel olarak ilgilendiğinde gerçekleşirken, amaç soyut bir yapıyı, genel bir olguyu anlamak ya da teori oluşturmak değildir. Araçsal durum çalışması, bir konuyu derinlemesine anlama ya da bir genellemeyi yeniden düzenlemek için belirli bir olayın ele alınmasıdır. Bu tür çalışmalarda bir konunun açıklanması, teori oluşturma ya da genelleme önemliyken, durum ikinci planda kalmaktadır. Çoklu durum çalışması ise, araçsal durum çalışmasının bir olgu, evren ya da genel bir durum hakkında daha derinlemesine bilgi elde edebilmek için birden çok durumu kapsayacak şekilde genişletilmesidir (Stake, 2005, s.445).

Öğretmenlerin sınıf yönetiminde kullandığı uygulamalardan hareketle öğretmen tipolojilerinin ortaya çıkarılmasının amaçlandığı bu çalışmada *çoklu durum çalışması* tercih edilmiştir. Bu bağlamda her bir öğretmen tipi kendi bağlamında bir durum olarak ele alınmıştır. Stake'in (2006) belirttiği üzere, çoklu durumda yer alan durumlar bir şekilde birbirine bağlıdır. Bu çalışmada her bir durumu birbirine bağlayan ortak amaç öğretmenlerin sınıf yönetimine ilişkin deneyimleri, bilgileri ve sınıf içi uygulamalarıdır. Bu bağlamda, çoklu durum çalışmaları araştırmacılara konuya ilişkin daha güçlü çıkarımlarda bulunma imkânı verirken (Stake, 2006), güvenilirliği artırma ve bulguları genellemede kullanılan etkili bir yoldur (Merriam, 2009). Bu çalışmada çoklu durum deseninin tercih edilmesinin altındaki en güçlü varsayım her bir öğretmen tipinin kendi içinde ayrı bir durumu temsil etmesi ve bu tipleri sınıf yönetimi uygulamaları

çerçevesinde birbirine bağlanmasıdır. Her bir öğretmen tipinin ayrı bir durumu temsil etmesini sağlayan özelliklerin neler olduğunu açıklamak durumlar arası farklılıkları ve benzerlikleri daha net görebilmek açısından faydalı olacaktır.

3.1.1. Sahne sanatçısı öğretmen

Sahne sanatçısı tipindeki öğretmenler için sınıf bir sinema filmi ya da bir tiyatro sahnesi gibiyken, öğrenciler oyuncu, kendisi bazen oyuncu bazen de yönetmen rolündedir. Öğrencinin merakını ve hareketliliğini sürekli kılan tiyatro ve oyunlar bu öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarını şekillendirmede kullandığı temel unsurlardır.

3.1.2. Psikolog öğretmen

Psikolog tipindeki öğretmenlerin en belirgin özelliği öğrencileri dinleme, onların sorunlarına çözüm üretmedir. Öğretmenlerin verdiği bu güven ortamı öğrencilerin her türlü şeyi kendileri ile paylaşabildikleri bir ilişki ağı yaratmaktadır. Psikolog öğretmenler öğrencilerle sınıf içinde birebir polemige girmek yerine sorunları genelde sınıf dışında birebir konuşarak çözmektedirler.

3.1.3. Grup dinamiğini şekillendiren öğretmen

Grup dinamiğini şekillendiren öğretmenlerin, sınıf yönetimi uygulamalarını kurma ve sürdürmede öne çıkan özelliği öğrencileri yakından tanıyarak, öğrencilerin özelliklerine (grup dinamiği) göre yaklaşma ve grup dinamikleri arasında denge yaratmadır.

3.1.4. Geminin kaptanı öğretmen

Geminin kaptanı rolündeki öğretmenler sınıf yönetimi uygulamalarını oluşturma ve sürdürmede güç ve otoritesini baskın bir şekilde hissettiren öğretmenlerdir. Otoritesini diğer öğretmenlerden daha fazla hissettiren geminin kaptanı rolündeki öğretmenler çoğunlukla öğrencilerle öğretmen ve öğrenci sınırlarının belirginleştiği daha mesafeli ilişkiler kurmaktadır. Öğrencilerin sınıf içinde sergileyebileceği davranışları tahmin edebildikleri algısıyla bu öğretmenlerin istenmeyen davranışlar ortaya çıkmadan önlem alıcı ve engelleyici bir tutum sergilediği dikkat çekmektedir.

3.1.5. Ebeveyn öğretmen

Ebeveyn rolündeki öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarını sınıf içinde ve dışında tıpkı bir anne ya da baba gibi koruyucu, affedici, güven verici bir tavır sergileme ve öğrencilerle olan kişisel mesafelerini daraltma üzerine inşa ettikleri görülmektedir.

3.1.6. Teknoloji kurdu öğretmen

Teknoloji kurdu tipindeki öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarını oluşturma ve sürdürmede en belirgin özelliği öğrencilerin dilinden konuşabilmeleridir. Öğrencilerin dilinden konuşabilmek; onların ilgi ve alışkanlıklarının farkında olarak yaptıkları esprileri ve gündemde olan konuları yakından takip edebilmedir. Bu öğretmenlerin teknolojiyi özellikle sosyal medyayı etkin bir şekilde kullanmaları sayesinde öğrencilerin ilgilerini çeken olayları sınıf içinde dikkat çekme yollarından biri olarak kullandıkları görülmektedir. Bunlar bazen dersle ilgili ya da ders dışı dikkat çekici eğlenceli videolar olabilmektedir.

3.1.7. Her soruyu çözen matematikçi (Uzman)

Her soruyu çözen matematikçi tipinde yer alan öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarını oluşturma ve sürdürmede en belirgin özelliği uzmanlık gücü ile öğrenciler üzerinde yarattığı etkidir. Bu tipte yer alan öğretmenlerin öğrencilere eğlenceli, özgür ve aktif oldukları bir sınıf ortamı sunduğu görülmektedir. Sınıf içinde tüm kurallar ve mesafelerin yıkıldığı ancak sınıf dışında mesafelerin belirginleştiği bir düzen kuran bu öğretmenlerin, her zaman öğrencilerinin yanında olduğunu ve ilgi gösterdiğini hissettirse de hiçbir zaman aşırı samimi bir öğretmen öğrenci ilişkisi inşa etme çabasında olmamaktadır.

3.1.8. Savaşçı öğretmen

Savaşçı öğretmen tipinde yer alan öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamaları okulun içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve kültürel çevreye göre şekillenmektedir. Genellikle parçalanmış aile çocuklarının bulunduğu okullarda görev yapan savaşçı öğretmenlerin önceliği akademik başarıdan ziyade öğrencileri kazanabilme ve okula devamını sağlayabilmedir. Bu bağlamda öğrencileri yakından tanımak için çaba harcayan bu öğretmenlerin öğrencilerin sınıf içinde ve dışında dikkat çekme çabalarını anlayışla karşıladığı, sorunlarıyla birebir ilgilendiği ve ailesinde göremediği ilgi ve şefkati okulda sunmaya çalıştığı görülmektedir.

3.1.9. Komedyen öğretmen

Komedyen öğretmen tipinde yer alan öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarını oluşturma ve sürdürmede dikkat çeken en önemli özelliği espri ve taklit yeteneklerini kullanarak öğrencilere eğlenceli bir sınıf ortamı sunmalarıdır. Bu tipteki öğretmenler, eğlenceli ve dinamik bir sınıf ortamı yaratırken, öğrencilerle yakın diyaloglar kurabilmekte ve espriyi bu ilişkileri sağlamlaştırmak için etkili bir silah olarak kullanmaktadır.

3.1.10. Sihirbaz öğretmen

Sihirbaz rolünde yer alan öğretmenlerin, sınıf yönetimi uygulamalarını şekillendirmede öne çıkan en belirgin özelliği öğrencilerin okula ve sınıfa aidiyetini sağlamaktır. Gittiği her okulda farklı projelere imza atan sihirbaz öğretmenler, öğrencileriyle birlikte yaptıkları çiçek bahçeleri, seralar ya da hayvan barınakları gibi uygulamalarla okulları doğayla buluşturmaya çalışmıştır. Sihirbaz rolündeki öğretmenlerin, öğrencileri doğayla buluşturmak ve dikkatlerini çekmek için derse bazen kucağında bu hayvanlarla gelmesi şapkasından hayvan çıkaran bir sihirbazı akıllara getirmektedir.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu ortaokullarda görev yapan o altı öğretmenden oluşmaktadır. İlkokullarda görev yapan öğretmenlerin öğrenciler üzerindeki otoritesinin güçlü ve etkili olduğu dikkate alındığında bu çalışma kapsamında örneklem grubu olarak ortaokullarda görev yapan öğretmenler seçilmiştir. Bu çalışmada ortaokulların seçilmesinin diğer bir sebebi ortaokulun erken ergenliğe girişte önemli fiziksel, duygusal ve sosyal değişimlerin yaşandığı bir dönem olmasıdır. Bu dönemdeki öğrenciler kendilerine yetişkinlerin dünyasında bir yer bulmaya çalışmakta, duygusal gelgitler yaşamakta ve bu dengesizlikler davranışlarını da olumsuz yönde etkilemektedir.

Araştırmada kullandıkları sınıf yönetimi stratejileri açısından incelenecek öğretmenlerin seçiminde *kartopu örnekleme* kullanılmıştır. Kartopu örnekleme, araştırmacının bir örnek olayla başladığı, daha sonra o örnek olaydan aldığı bağlantılı ilişkilerle ilgili bilgilere dayanarak başka örnek olaylar belirlediği ve süreci tekrarladığı rastlantısal olmayan bir örneklemdir (Neuman, 2007). Bu araştırmada iyi örnekler sunulması amaçlandığından başarılı öğretmenlerin kullandığı sınıf yönetimi

mekanizmalarına ulaşılmaya çalışılmış, ancak Türkiye bağlamında performansa dayalı ödüllendirme ya da yılın öğretmeni gibi bu öğretmenlere ulaşabileceğimiz somut ölçütlerin olmadığı görülmüştür. Bu sebeple onları en yakından tanıyan paydaşlarından ve öğrencilerinden bilgi edinme yoluna gidilmiştir. Çalıştığı okulda başarılı ve öne çıkmış öğretmenler aynı kurumda çalıştıkları diğer öğretmenler, okul müdürleri ve öğrencilerden alınan bilgiler doğrultusunda belirlenmiştir. Çalışmaya dâhil olacak öğretmenleri seçmeden önce okul müdürü, diğer öğretmenler ve öğrencilerden alınan bilgilerle belirlenen öğretmenlerin dersleri gözlemlenerek bir örneklem havuzu oluşturulmuştur. Bu araştırma kapsamında öğretmen tipolojilerinin belirlenmesi amaçlandığından varolan tiplere benzer özellikte öğretmenlerle karşılaşmaya başlanması sonucu veri doygunluğuna ulaşıldığına karar verilmiştir. Bu bağlamda yirmi beş öğretmenin dersi gözlemlenmiştir. Çalışmanın amacı doğrultusunda öğretmen tipleri ortaya çıkarılmaya çalışıldığından benzer tipte davranış sergileyen ya da sınıf yönetimi konusunda etkili olmadığı düşünülen dokuz öğretmen araştırma dışı bırakılarak on altı öğretmenle çalışma kararı alınmıştır. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler Tablo 3.1’de sunulmuştur.

Tablo 3.1

Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

	Branş	Kıdem	Cinsiyet
Selda	Fen ve Teknoloji	22	Kadın
Gökçe	Matematik	5	Kadın
Ezgi	Matematik	8	Kadın
Ali	İngilizce	15	Erkek
Nilüfer	Türkçe	12	Kadın
Emel	Matematik	7	Kadın
Özge	Türkçe	11	Kadın
Kerim	Matematik	9	Erkek
Tamer	Fen ve Teknoloji	34	Erkek
Fevzi	Matematik	9	Erkek
Nermin	Türkçe	10	Kadın
Gülcan	Sosyal Bilgiler	19	Kadın
Merve	Sosyal Bilgiler	19	Kadın
Fırat	Türkçe	16	Erkek
Feride	Matematik	11	Kadın
Hakan	İngilizce	25	Erke

3.3. Verilerin Toplanması

Nitel araştırmanın en önemli özelliklerinden biri veri kaynaklarında çeşitlemeye gidilmesidir. Araştırmanın amacı doğrultusunda tercih edilen durum çalışması araştırmalarında veri toplama; genellikle gözlem, mülakat, dokümanlar, görsel işitsel materyaller gibi veri toplama araçlarının kullanıldığı kapsamlı bir süreçtir (Cresswell, 2013, s 100). Bu bağlamda söz konusu araştırmada durum çalışmasının doğasına uygun olan katılımcı gözlem, yarı yapılandırılmış gözlemler ve odak grup görüşmeleri, gözlem ve görüşmeler esnasında tutulan alan notları ve öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarında kullandıkları çeşitli doküman ve artifaktlar aracılığıyla veriler toplanmıştır.

3.3.1. Katılımcı gözlem

Gözlemler araştırmacılara ilgilenilen olguyla doğrudan karşılaşma imkânı sağlar. Bu araştırmada öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamaları doğal sınıf ortamlarında katılımcı gözlem yoluyla ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda sınıf yönetimi uygulamaları açısından fark olup olmadığını görmek amacıyla her bir öğretmenin bir daha hareketli bir de daha durgun nitelikteki iki sınıfı Ekim 2015- Mayıs 2016 tarihleri arasında gözlemlenmiştir. Öğretmenlerin ders programları alınarak bir gözlem planı yapılmıştır. Gözlemlerin araştırma soruları ile ilgili yeni veya farklı bilgi üretmediği nokta olan veri doygunluğu, gözlemlerin sonlandırılmasında bir ölçüt olarak kullanılmıştır (Merriam, 2009).

Kamera kaydı için resmi kanaldan izin alınmasına rağmen, bazı öğrenci velilerinin itirazı üzerine bundan vazgeçilmiş ve sınıftaki gözlemler araştırmacı tarafından not defterine zaman ve mekân belirtilerek kaydedilmiştir. Katılımcı gözlem yoluyla toplanan veriler, genellikle alan notları olarak kaydedilmektedir. Alan notları araştırmacının alanda tuttuğu notlardır. Bu bağlamda, alan notlarında ortamın, katılımcıların ve bunlarla ilgili tüm olay ve eylemlerin ayrıntılı bir şekilde betimlenmesi önemlidir (Glesne, 2006). Alan notları detaylı anlatım, tasvirler, doğrudan alıntılar ve gözlemcinin yorumlarını içermelidir (Merriam, 2009). Bu bağlamda, fiziksel ortam, sınıftaki öğrenciler, ders boyunca yapılan etkinlikler, öğretmen-öğrenci, öğrenci-öğrenci etkileşimleri ve sınıf yönetimi bağlamında öğretmenlerin kullandığı stratejiler alan notlarında yer almıştır. Sınıf gözlemlerinde kamera kaydı kullanılmaması, öğretmen ve öğrencilerin kameraya alışma sürecini ortadan kaldırırken, araştırmacı için gözlemleri not etme sürecini zorlaştırmıştır. Bu bağlamda, sınıfta meydana gelen örüntülerin hızını

yakalayabilmek için araştırmacı tarafından alan notlarında ipucu niteliğinde çeşitli kısaltmalar kullanılmıştır. Gözlemlerde yaşanılanların unutulmaması için dersler bittikten hemen sonra alan notları detaylı bir Şekilde temize çekilmiştir. Araştırma esnasında alınan notlarının, gözlem sürecinin bitiminden mümkün olduğunca çabuk yazıya geçirilmesi araştırma sürecinde üzerinde durulan noktalardandır (Merriam, 2009).

Araştırma sürecinde gözlemci açısından ortaya çıkan zorluklardan biri ilk derslerde öğrencilerin sınıfta dersi dinleyen yabancı bir kişiye duydukları meraktır. Bu durum okulların bulunduğu sosyo-ekonomik çevreye göre değişkenlik göstermiştir. Stajyer ğretmenlerin sıkça geldiği merkezi okullarda alışma süreci daha kısa sürerken, ğretmenlerinin dışında sınıfta farklı birine alışkın olmayan okullarda ise öğrencilerin ders esnasında araştırmacıyı izlemesi ve dikkat çekme çabasının sonucu olarak öğretmenlerin normalden çok daha fazla sayıda sorunlu davranışla karşılaşması gibi durumlar ortaya çıkmıştır. Ancak, uzun süreli gözlemlerin etkisiyle araştırmacı bir süre sonra sınıfın bir yesi haline gelmiştir. Öğretmenler ve öğrenciler, araştırmacıya okula gelmediği günlerde “Keşe gelebilseydiniz, çok güzel bir etkinlik yaptık. Ama size dökümanlardan ayırdım.” ya da “Haftaya kermesimiz var mutlaka bekleriz.” gibi önemseyen bir tutum sergilemeye başlamışlardır.

3.3.2.Görüşme

Bir yıl boyunca yapılan gözlemler sonucunda katılımcıların araştırmacı ile yeteri kadar etkileşime girmesi sağlanmış ve sonrasında çalışma grubunda yer alan öğretmenler ve öğrenciler ile görüşmelere başlanmıştır. Öğrencilerle ve öğretmenlerle yapılan görüşmeler gözlemlerde sergiledikleri davranışların altında yatan anlamların ve araştırmacı için belirsiz kalan noktaların ortaya çıkarılmasında faydalı olmuştur. Merriam (2009), görüşmeleri yapılandırılışlarına göre *tam yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmeler* olarak incelemiştir. Bu araştırmada yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde bireysel görüşmeler kullanılırken, sınıftaki her öğrenciyle birebir görüşmenin çok zaman alacağı ve yönetilemeyecek bir veri setine neden olacağı düşüncesiyle öğrencilerle yapılan görüşmelerde *odak grup görüşmesi* tercih edilmiştir. Ancak, ğrenciler arasında seçim yapmasının diğer öğrenciler arasında bir takım sorunlar yaratacağı düşüncesiyle bazı sınıflarda öğretmenlerin isteği üzerine tüm sınıfın katıldığı görüşmelere başvurmak zorunda kalınmıştır. Bu görüşmelerde öğrencilerle

araştırmacı baş başa kalmış, böylece öğrencilerin görüşme sorularını cevaplarken öğretmenlerinden etkilenmesinin önüne geçilmiştir. Kalabalık sınıflarda görüşme sürecine hâkim olmada zaman zaman zorluklar yaşansa da, öğrencilerin birbirini dinlemesi gerektiği ve isteyen herkesin söz alacağı yönünde uyarılarla görüşme kayıtlarının anlaşılmasını zorlaştıracak gürültüler engellenmeye çalışılmıştır.

Görüşmelerde kullanılan soruların oluşturulmasında öncelikli olarak öğretmenlerin sınıf yönetimine ilişkin olumlu-olumsuz yaşantıları ve sınıf yönetimine ilişkin uygulamalarını ortaya çıkaracak boyutlar üzerine yapılan literatür taraması, araştırma problemleri ve yapılan gözlemler dikkate alınmıştır. Sorular hazırlandıktan sonra alandaki meslektaşlardan ve uzmanlardan soruların içeriği, dil ve ifade açısından gerekli düzenlemeleri yapmaları istenmiştir. Belirlenen sorular kapsamında hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ilk olarak pilot uygulama amacıyla üç öğretmenle görüşme yapılarak uygulanmış, görüşmelerin dökümleri incelenerek gerekli değişiklikler yapılmış ve forma son hali verilmiştir. Öğrencilerle yapılan görüşmeler öğretmenlerin izniyle ders süresi içinde yapılmıştır. Ancak, öğretmenlerle yapılan görüşmelerin uzun süreceği ve ders aralarına sıkıştırılmak istenmemesi düşüncesiyle, öğretmenlerle seminer döneminde görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler Mayıs 2016-Temmuz 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu tarihlerde okullarda ders yapılmıyor olması görüşmelerin sessiz ve sakin sınıf ortamında gerçekleştirilmesini sağlamıştır. Görüşmeler olası bir veri kaybını önlemek için katılımcıların izni doğrultusunda kayıt altına alınmış ve bunun için iki adet ses kayıt cihazı aynı anda kullanılmıştır. Her bir görüşme 45-90 dakika arasında sürmüştür. Ses kayıtları dinlenerek deşifre edilmiş ve toplam 450 sayfalık ham veriye ve 300 sayfalık alan notuna ulaşılmıştır.

3.3.3. Doküman incelemesi ve artifaktlar

Merriam (2009), araştırmalarda kullanılan dokümanları *kamu kayıtları, şahsi dokümanlar, popüler kültür evrakları, görsel dokümanlar, fiziki materyaller ya da artifaktlar ve araştırmacının ürettiği dokümanlar* başlıklarında ele almıştır. Bu araştırmada öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamaları ile ilgili ödüller, çalışma kâğıtları, etkinliklerle ilgili belgeler, eşyalar ve araştırmacı tarafından çekilen fotoğraflar artifakt ve doküman incelemesi bağlamında analiz edilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Nitel çalışmada veri analizinde en çok tercih edilen yol, veri analizinin veri toplamayla eş zamanlı olarak yapılmasıdır (Merriam, 2009). Bu bağlamda, araştırma sürecinde tutulan alan notları ve görüşme dökümleri devamlı olarak çözümlenmiştir. Araştırmada elde edilen veriler *tümevarımsal nitel içerik analizi* ile analiz edilmiştir. İçerik analizi, nitel verilerden anlam çıkarma ve bunu temalar altında birleştirerek sistematik bir biçimde sunma şeklinde tanımlanmaktadır (Patton, 2014). Temalar ve kategoriler veriyle etkileşim yoluyla verilerden elde edildiği için tümevarımcı bir yaklaşım benimsenmiştir.

Yorumlama süreci, kodların geliştirilmesi, kodlardan temalar oluşturulması ve temaların daha büyük birimler halinde düzenlenmesi ile başlar (Creswell, 2013). Yazılı metinler haline getirilen görüşmelerin ses kaydı dinlenerek yeniden gözden geçirilmiş ve kelime hataları ya da anlaşılmayan kelimeler düzeltilmiştir. Bu şekilde çözümlenmeye hazır hale gelen görüşme dökümleri ve alan notlarına aşinalık arttırılmıştır. Verilerin kodlanması sürecinde ise veriler incelenerek hazırlık niteliğinde kategoriler ya da kodlar halinde özetlenmektedir. Bu bağlamda her bir satır kodlanarak, verilere daha geniş bir çerçeveden bakmayı sağlayan serbest kodlar oluşturulur. Elde edilen kodlar daha üst düzey bir kodlamaya tabi tutulmaya çalışılmıştır. Bu kodlamanın ardından bu yorumları ve notları bir araya getirerek gruplandırmak gerekmektedir (Merriam, 2009). Böylece elde edilen kodlar birbirine bağlanarak ana kategoriler elde edilmiştir. Kategoriler arası bağlantılar kurularak temel kategori ve temaların oluşturulması amaçlanmış, kod, kategori ve tema hiyerarşisi kurulmuştur. Bu bağlamda elde edilen kod ve kategoriler otoritenin inşası, öğrenci, öğretmen ve velilerle olan ilişkiler, öğretimi planlama ve gerçekleştirme, sınıf kuralları ve rutinlerini oluşturma, sorunlu davranışların yönetimi, özendiriciler ve ödülleri uygun davranışın sürdürülmesi ve öğretmenlere tavsiyeler şeklinde yedi tema altında birleştirilmiştir. Öğretmen tipolojilerinin ortaya çıkarılması amacıyla her bir durum (öğretmen) kendi içinde ve birbiri arasında analiz edilmiş, durumlar arası benzerlikler ve farklılıklara yer verilmiştir.

3.4.1. Tipolojilerin oluşturulması

Tipolojiler, dünyanın bazı yönlerini bir yelpaze boyunca parçalara ayıran kategorilerden oluşan sınıflama sistemleridir (Patton, 2014). Bir grup insanın dili onlar için neyin önemli olduğunu ortaya çıkarır, çünkü bir şeyi diğerlerinden ayırt etmek için

isimlendirmelerden yararlanılır. Alan çalışması boyunca insanların ne söylediklerinin analiz edilmesi sonucu isimlendirmeler ve bu isimlendirmeleri birbirinden ayıran özellikler belirlenmektedir (s. 457). Bu bağlamda araştırmada yer alan öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarını oluşturma ve sürdürme sürecinde kullandıkları yöntemlerden yola çıkarak tipolojiler oluşturulmuştur. Tipolojilerin amacı, gözlemlenen örüntülerin tümevarımsal analizlerle tanımlanıp, ayırt edildikten sonra diğer gözlemlerle ilişkilendirilmesidir (Patton, s. 462). Öğretmen tipolojileri arasındaki farklılık ve benzerliklerin daha kolay anlaşılması amacıyla tipolojilerin oluşturulmasında temel alınan uygulamalar ve özellikler verilerin analizinde ortaya çıkan temalar altında incelenmiştir.

3.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerlik ve güvenilirlik kavramları daha çok nicel araştırma geleneğine aittir. Nitel araştırma literatüründe kullanılan inanılırlık, nakledilebilirlik, güvenilirlik ve doğrulanabilirlik kavramları; nicel araştırmalardaki iç geçerlik, dış geçerlik, güvenilirlik ve nesnellik kavramlarına karşılık gelmektedir (Merriam, 2009).

3.5.1. İç geçerlik / İnanılırlık

İç geçerlik araştırma bulgularının dış dünyadaki gerçekliğe uyup uymadığı sorunsalı ile ilgilidir. Bir çalışmanın iç geçerliğini artırmada en çok bilinen ve uygulanan strateji üçgenleme tekniğidir (Merriam, 2009). Üçgenleme ya da üçleme, bir araştırmada farklı birkaç tür yöntem ya da verinin birlikte kullanılmasıdır (Patton, 2014). Bu araştırmada iç geçerliği sağlamak için gözlem, görüşme, alan noktaları ve dokümanlar olmak birden fazla veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca hem öğretmenler hem de öğrencilerden veri toplanarak veri kaynaklarında çeşitliliğe gidilmiştir.

İç geçerliğin sağlanmasında kullanılan diğer bir yöntem veri toplama sürecine uygun ve yeterli katılımdır. Burada dikkat edilecek en temel kural, araştırmacının veriler ve ortaya çıkmaya başlayan bulguların bir doyum noktasına geldiğini hissetmesidir (Merriam, 2009; s. 209). Bu araştırmada veri toplama sürecine uygun ve yeterli katılım kapsamlı, odaklı ve uzun görüşmeler ve gözlemler yapılarak sağlanmıştır.

İç geçerliğin sağlanmasında kullanılan stratejilerden biri de araştırmacının duruşudur. Araştırmacılar, gerçekleştirilen araştırmayla ilgili olarak kendi kişisel

önyargılarını, eğilimlerini ve varsayımlarını açıklamak zorundadırlar (Merriam, 2009; s. 210). Böylece araştırmacının kendi deneyimlerini, ön yargı ve ön kabullerini mümkün olduğunca dışarıda bırakması amaçlanmış ve araştırmacının rolü bölümünde gerekli açıklamalarda bulunulmuştur.

İç geçerliği sağlamada kullanılan stratejilerden biri olan uzman incelemesi, ham verilerin bir uzman meslektaş tarafından gözden geçirilmesini ve onlara dayanarak konulan bulguların makul ve mantıklı olup olmadıklarının denetlemesini kapsamalıdır (Merriam, 2009). Bu araştırmada verilerden elde edilen kodlar ve kategorilere ilişkin alan uzmanlarından görüş alınarak gerekli değişiklikler yapılmıştır.

3.5.2. Dış geçerlik / Nakledilebilirlik

Dış geçerlik, bir çalışmanın sonuçlarının farklı durumlara ne derece uygulanabileceği ne kadar genellenebilir olduğu ile ilgilidir. Nitel araştırmalarda araştırmacı, sunduğu bulguların uygulanabilir olup olmadığına karar vermelerinde okuyucularına ortam ve şartlar hakkında yeterli düzeyde ve detaylı bir açıklama yapmalıdır (Merriam, 2009).

Nitel bir çalışmaya ait sonuçların başka bir duruma uyarlanabilme olasılığını arttırmada en çok kullanılan strateji zengin ve yoğun betimlemedir. Zengin ve yoğun betimleme, ortam ve katılımcıların tanımlanması kadar katılımcı görüşmelerinden, araştırma notlarından ve dokümanlardan yapılan alıntılar biçiminde sunulan uygun kanıtlarla desteklenen bulguların detaylı tanımlanması anlamına da gelir (Merriam, 2009; s. 219). Bu bağlamda araştırmadaki süreçlere ve bulgulara ilişkin ayrıntılı betimlemeler yapılmış, katılımcıların görüşlerine ilişkin alıntılara sıkça yer verilmiştir.

3.5.3. Güvenirlik / Tutarlılık

İnsan davranışlarının durağan olmaması güvenirliliği sosyal bilimler için sorunlu bir alan haline getirmiştir. Bu nedenle nitel araştırmalarda güvenirlilik ulaşılan sonuçların tekrar elde dilip edilmeyeceği değil, toplanan verilerle ne kadar tutarlı olduğudur. Merriam (2009), bir nitel araştırmacının tutarlılık ya da güvenirliliği sağlamak için kullandığı stratejilerin üçgenleme, uzman incelemesi, araştırmacının konumu ve denetleme tekniği olarak sıralamıştır. Üçgenleme, uzman incelemesi ve araştırmacının konumu iç geçerlik bölümünde detaylı olarak ele alınmıştır. Denetleme tekniği ise verilerin nasıl toplandığı ve kategorilerin nasıl oluşturulduğuna ilişkin izlenen adımların ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmasını amaçlar. Bu araştırmada güvenirliliği sağlamak

için; örneklem seçimi, görüşme sorularının hazırlanması, veri toplama ve analizi, kod, kategori ve temaların oluşturulmasına ilişkin süreçler ayrıntılı olarak sunulmuştur.

3.6. Araştırmacının Rolü

Bu araştırmada araştırmacı araştırma sürecinin her aşamasında yer alan temel “araç” tır. Bu bağlamda araştırmacı görüşmeleri, gözlemleri planlayan ve yürüten, görüşme dökümlerini yapan, alan notlarını tutan ve bu verileri araştırmanın amacı doğrultusunda analiz edip sunandır. Araştırmacının tüm bu süreçlerde biriktirdiği yaşantıları, önyargıları, sosyal, kültürel ve ideolojik değerlerinden bağımsız olması düşünülemez. Bu nedenle bu araştırmada elde edilen veriler, verilerden çıkarılan bulgular ve yorumlar hakikati yansıtmaya kaygısından uzak sadece araştırılan olguya ilişkin deneyimlerin ve yaşantıların kısmi bir açıklaması niteliğindedir.

Creswell'in (2013) belirttiği gibi başarılı bir nitel araştırma yürütebilmede araştırmacılar sıklıkla katılımcıların üzerinde çalışan konu veya tecrübe ettikleri alanlardan veri toplarlar. Bu araştırmada verilerin elde edildiği çalışma grubu, öğretmenlik deneyimi olan ve sınıf yönetiminde başarılı olduğu düşünülen öğretmenlerdir. Araştırma sürecinde araştırmacının rolü katılımcıların bakış açılarını, deneyimlerini anlama, gözleme ve dinleme üzerine kurgulanmıştır. Katılımcı gözlemci olarak araştırmacı gözlemcinin varlığının gözlenenler üzerindeki etkisini en aza indirmek için alanda onlarla uzun süre vakit geçirmiştir. Alanda ortaya çıkan olaylarla ilgili mümkün olduğunca kişisel tepkiler vermemeye ve fikirlerini gözlenenleri etkileyecek şekilde açığa vurmamaya çalışmıştır. Bu bağlamda, araştırmacının amacının bireyleri yargılamak ya da değiştirmek olmadığı sadece mevcut durumu gözlemek ve kaydetmek olduğu üzerine odaklanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. Bulgular

Bu kısımda dördüncü bölüme kısa bir giriş yapılmalıdır. Bu kısımda dördüncü bölüme kısa bir giriş yapılmalıdır. Bu kısımda dördüncü bölüme kısa bir giriş yapılmalıdır. Bu kısımda dördüncü bölüme kısa bir giriş yapılmalıdır.

4.1. Merak ve Hareketliliği Sürekli Kılan Öğretmen: Sahne Sanatçısı

Sahne Sanatçısı tipindeki öğretmenlerin öğretim uygulamalarını oluşturma ve sürdürmede öne çıkan özelliği *eğlence ve yaparak yaşayarak öğrenmeye odaklılıklarıdır*. Eğlenerek öğrenmeyi sağlamada tiyatrolar ve oyunlar hazırlayan bu öğretmenler için sınıf bir sinema filmi ya da bir tiyatro sahnesi gibiyken, öğrenciler oyuncu; öğretmenler ise bazen oyuncu bazen de yönetmen rolündedir. Bu öğretmenler için *merak* en önemli unsurken, *sınıf yönetimi uygulamalarını öğrencilerinin merakını çekme ve sürdürme üzerine kurgularlar*. Bu öğretmenlerin sınıflarında; tiyatro ve oyunlar kullanılarak hareketli ve dinamik sınıf ortamları oluşmakta bu ortamlar da öğretmen ve öğrencileri birbirine yakınlaştırarak derse olan ilgi ve katılımı artırmaktadır.

Tiyatro ve farklı etkinliklerle öğrencilerin dikkatini çeken ve onları motive ederek merak ve hareketliliği sürekli kılan Sahne Sanatçısı tipindeki Selda Öğretmen, mesleğinde yirmi ikinci yılını çalışan fen ve teknoloji öğretmenidir. Selda Öğretmen, sınıf yönetimi uygulamalarını oluşturma ve sürdürmede herhangi bir eğitim almamış, kendine has bu tarzı *deneyimleyerek keşfetmiştir*. Bu süreçte özellikle iyi bir gözlemci olarak öğrenci ve kendi çocuklarını sürekli gözlemleyen Selda Öğretmen, öğrenci ve çocuklarından aldığı ipuçlarıyla kendini her gün geliştiren bir stajyer gibi hissetmektedir.

Kendi çocuklarım bana tüyolar verdi. Ne yapmaktan sıkılıyorlar, ne hoşlarına gitmiyor? Gözlediğime göre ben de kendimi hep güncelledim... Her gün yeni şeyler öğreniyorum ve sürekli kendimi güncellem gerektiğini hissediyorum... Her gün sanki yeni öğretmen olmuşum gibi çalışıyorum, araştırıyorum, buluyorum yeni yöntemleri geliştiriyorum. Çünkü çocuklar değişiyor. Bu yüzden her günüm bir stajyerin günü gibi geçiyor...

En etkili öğretmenin öğrencileri olduğunu söyleyen Selda Öğretmen, öğrencileri sayesinde sadece sınıf yönetimi uygulamaları açısından değil akademik

alandan da kendini geliştirmiş, hatta öğrencilerinin anlamadığı bir konu üzerinde geliştirdiği ders materyaliyle Türkiye derecesi almıştır. “Herkesin öğrenebileceği bir yol vardır” anlayışıyla hareket eden Selda Öğretmen, ilk yıllarında atandığı bir köy okulunda öncelikleri farklı olan öğrencilere akademik anlamda olmasa da en azından hayata dair bir şeyler kazandırdığını şu şekilde ifade etmektedir.

Farklı sosyal yaşam çevrelerinde öğretmenlik yaptım. Örneğin ilk görev yerimde çocuklar; ineği sağıyor, ekmek yapıyor daha sonra okula geliyorlardı. Taşımalı eğitim sistemi vardı. Çocukları öğrenmeye yönlendirmekte çok zorlandım. Çünkü öğrenme onların hayatlarının merkezinde hiç ama hiç yoktu. Okula sadece mecbur oldukları için -yoksa ceza para ödeyecekleri- gelen bir çevredeydim. O yüzden çok zorlandım. Yine de her yerde her bireye öğretilecek bir şeyler muhakkak vardır. Onlara da belki feni öğretmedim ama hayatın temizlik kurallarını öğrettim. Orda o şartlarda yaşayan çocuklara belki bilimsel bir şeyler öğretmedim ama hayata dair bir şeyler öğrettiğimi düşünüyorum. Herkese bir şey öğretilir. Herkesin öğreneceği bir yöntem de bulunur...

Mesleğinde yirmi yılı deviren Selda Öğretmen’in imkânsızlıklar içinde eğitim almak için verdiği mücadele ve öğretmen olma yolundaki hayallerini gerçekleştirmede azminin kaynağı; “çocukluğundan beri fen bilimlerine duyduğu ilgi ve kendine tanınmayan imkânları karşısındakine verebilme istediğidir”. Bu bağlamda, sürekli çalışma, kendini geliştirme ve üretme çabası içinde olan Selda Öğretmen’in öğretim sevgisinin altında “geçmişte kendine tanınmayan fırsatları öğrencilerine sunma çabası” yatmaktadır. Kısıtlı imkânlarla okuma şansı bulan Selda Öğretmen, öğrencilerine dersten zevk almalarını sağlayacak eğlenceli ve dinamik bir sınıf ortamı sunmayı kendine gaye edinmiş ve bunu gerçekleştirmede farklı yöntemleri denemeyi sürdürmektedir. Kalıcı öğrenmeyi sağlamada özellikle tiyatro ve oyunlardan yararlanan Selda Öğretmen, bu tür etkinliklerin derste öğrencilerin eğlenerek öğrenmesini sağladığına ve bu öğrendiklerinin yıllar geçse de unutulmadığına dikkat çekmektedir.

...ben hep öğretirken feni hayatlarına dökmeleri için çaba sarf ediyorum. Bunu da kazandırdığımı görüyorum. Aradan üç yıl geçmiş taa beşinci sınıftaki yapılan etkinlikle ilişkilendiriyor onu. Şunu şunu yapmıştık, bunun tiyatrosunu oynamıştık. Bu oyunu oynamıştık diye... Her şeye fen gözüyle bakıyorlar. Mesela birisi iyi göremedi, A vitaminini eksik almışsın diyor arkadaşı ona. ...Vaktin nasıl geçtiğini bilmiyorlar. Bu çok önemli bir şey, öyle olunca sıkılmadan mutlu oluyorlar. Dersten çıkarken mutlu çıkıyor. Of sıkıldık bir türlü ders geçmedi dememeleri çok güzel bir şey...

Sınıf yönetimi uygulamalarını merak ve hareketlilik bağlamında kurgulayan Sahne Sanatçısı tipindeki öğretmenlerin ilişkiler, sınıf kuralları, sorunlu davranışlar gibi

sınıf yönetiminde öne çıkan boyutlarda hangi stratejileri kullandıklarını görmek için bu boyutların ayrı ayrı ele alınması faydalı olacaktır. Bu bağlamda (i)otoritenin inşası, (ii)öğretmen, öğrenci ve veli ilişkileri, (iii)öğretimi planlama ve gerçekleştirme (iv)sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme, (v)sorunlu davranışların yönetimi ve (vi)özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesi boyutlarını sırasıyla ele alacağız.

4.1.1. Otoritenin inşası

Sahne sanatçısı rolündeki öğretmenimiz, sınıf içinde otoritesini öğrencilerle kurduğu sevgi bağı ve farklı etkinliklerle yarattığı merak ve hareketliliğe dayalı sınıf ortamı ile inşa etmektedir. Merak ve hareketliliğe dayalı bir sınıf ortamını nasıl sağladığı öğretimi planlama ve gerçekleştirme teması altında detaylı bir şekilde ele alındığı için bu bölümde sevgi bağı kurma ve yakınlık kategorilerine yer verilmiştir.

4.1.1.1. Sevgi bağı kurma

Sahne sanatçısı tipindeki öğretmenler, sınıf içinde otoritesini öğrencilerle kurdukları sevgi bağı ve farklı etkinliklerle yarattıkları merak ve hareketliliğe dayalı sınıf ortamıyla inşa ederler. Öğrencilere gösterdikleri anlayışlı tavırla, sınıf içerisinde sevgi ve güvene dayalı bir otorite yaratırlar. Öğrencilere karşı sevgi duymanın başarılı bir öğretmen olmadaki önemine vurgu yapan Selda Öğretmen, öğrencilerin kendilerine gösterilen ilgiyi hemen fark ettiğini ve bu farkındalığın derse ilişkin motivasyona olumlu yönde yansıdığını ifade etmektedir.

Sonsuz sevgi içinde olmak: ...Onları kendi çocuklarım gibi gördüm. Çocuklar sevgi ve alakayı hemen hissedyolar. Hemen ilişki kurunca o derse karşı ilgileri çok değişiyor. Şu anda tüm öğrenciler fen öğretmen olmak istiyor.

Bu tipteki öğretmenler; öğrencilerle sadece sınıf içinde değil sınıfın dışında da iletişim kurmaya devam ederler. Öğrencilerle sınıf dışı ortak paylaşımlar yaratarak aralarındaki bağı güçlü kılmaya ve her an yakınlarında olduğu algısını öğrencilere kazandırmaya çalışırlar.

Sokakta, ne var ne yok diyorum. Nasılsın diyorum ya da derste öğretilen bir şeyi o anda tam hayatında yakalıyorum, dışarda top oynarken yakalıyorum mesela. Denetleyici düzenleyici sistemin çalışıyor değil mi ya da düşünce yer çekimi kuvveti naparsın işte gibi şakalar yaparak çocukla bir bağ kurmaya çalışıyorum.

4.1.1.2. Vücut dili ve yakınlık

Sevgi bağı üzerine inşa ettiği otoritesini sınıf içinde sürekli hareket halinde olma ya da öğrencilerle kişisel mesafesini daraltarak güçlendirmeye çalışan bu öğretmenler, öğrencilerin davranışlarını yakından gözlemlene ve ortaya çıkacak sorunlara anında müdahale edebilme şansına sahip olmaktadır. Bu mesafeler bazen yakın diyaloglarla bazen de küçük dokunuşlarla ortadan kalkmaktadır. Saçını okşama ya da hafifçe omzuna dokunma gibi fiziksel temasların öğrenciler tarafından büyük anlamlar taşıdığı Selda Öğretmenle bir veli arasında geçen diyalogda ve öğrencilerin vurgularında açıkça görülmektedir.

Okulda çok komiksiniz anne gibisiniz ifadesini duydum. Bu konuda da bir öğrencinin annesi geldi şöyle dedi: “Oğlumun saçını okşamışınız, geldi, bana da babasına da anlattı. Çok etkilenmiş bundan, artık derse daha çok katılacaktım.” Ben de memnun oldum. Mutlu oldum. Dokunuş amacına ulaşmış.

Öğrenciler için hazırladığı oyunlar, tiyatro ya da farklı etkinliklerin bir parçası olarak öğrencilerin yanında yer alan ve onlarla eğlenen Selda Öğretmen öğrencileri tarafından “bizden biri” gibi algılanmaktadır.

Bizimle çocuk oluyor. Büyük olmasına rağmen bizimle çocuk oluyor, birlikte oynuyoruz.

Sınıftan Bir Kesit

Selda Öğretmen ders boyunca öğrencilerin arasında geziniyor. Gözlerini merakla açarak, yapılacakları heyecanlı bir şekilde hızlı hızlı anlatarak öğrencilerin dikkatini çektiği kendi heyecanını ve isteğini öğrencilere geçirdiği görülüyor. Ders Selda öğretmenin dikkat çeken mimikleri ile devam ediyor. Olayları adeta yaşıyor gibi anlatıyor. Tahtaya siz yazın, hadi koşu koşu gelin derken kendi de zıplıyor.

- *Protozonlar çöpleri parçalıyor diyor değil mi? Parçalama hareketini ellerini ve yüzünü kullanarak gösteriyor. Hadi istasyon etkinliğine geçelim diyerek tahtaya mikroskopik canlıların faydaları ve zararları yazıyor.*

Öğrenciler de defterlerinin sayfasını ikiye ayırıp bunu yazıyor. Heyecanla parmak kaldırıyorlar tahtaya gelmek için. Emir söz alıyor. Selda Öğretmen ayağa kalkarak konuş tatlım diyor. Emir hastalıkları sayıyor, verem, zatürre... Burundan girip akciğerde dolaşarak diyerek Selda Öğretmen Emir'i gıdıklar gibi yapıyor.

Size bir tüyo vereyim sınavda bağımlı bağımsız soracağım siz öğrenin diye. Sonuçlar harika olsun. Çatlmalı patlamalı deneyler, partiler yapacağız diyor Selda öğretmen. Bunu duyan öğrenciler gülmeye başlıyor.

Selda Öğretmen sınıf içerisinde öğrencilerin yakınında olarak ve sarılarak öğretmen-öğrenci arasındaki belirgin sınırları kaldırmaktadır. Vücut dilini etkili bir şekilde kullanarak dinamik bir sınıf ortamı yaratmakta, öğrencilerin dikkatini canlı

tutmakta, öğrenciler tahtaya geldiğinde onlara sarılarak güven vermektedir. Böylece sınıfta gergin bir ortamdaki ziyade yakın ilişkilerin doğurduğu samimi diyaloglarla çevrili bir sınıf iklimi hâkim olmaktadır. Öğrencilerle mesafeleri daraltarak kurduğu bu yakınlık, sınıf içindeki öğretmen farkındalığını arttırırken meydana gelebilecek olaylara yayılmadan müdahale edebilmesini sağlamaktadır.

4.1.2. Öğretmen, öğrenci ve veli ilişkileri

4.1.2.1. Öğrencilerle olan ilişkiler

Merak ve hareketliliği sürekli kılmaya çalışan Sahne Sanatçısı tipindeki öğretmenler, öğrencilerle olan ilişkilerini samimi ve sıcak bir zemin üzerine inşa etmektedirler. Bu bağlamda, hoşgörü ve anlayış geliştirme, samimi ve sevecen bir dil kullanma, değer verme, sabırlı ve gülyüzlü bir tavır sergileme, vücut dili ve yakınlık bu tema altında öne çıkan kategoriler olmuştur.

4.1.2.1.1. Hoşgörü ve anlayış geliştirme

İyi bir ilişkinin temellerini sevgi, saygı ve anlayış üzerine kuran Selda Öğretmen, öğrencilerle kurduğu güçlü iletişim sayesinde çok şey öğrendiğine, özellikle öğrencileri tanımadan yargılamanın yıkıcı sonuçları olabileceğine dikkat çekerken daha anlayışlı olma yolunda geçirdiği süreci öğrencisiyle yaşadığı bir olay üzerinden çarpıcı şekilde anlatmaktadır.

...Öğrencilerimle konuşarak sevgi, saygı, anlayış geliştirme fırsatı buldum. Mesela saçları dağınık bir öğrenciye saçlarını toplamalısın, neden toplamıyorsun dediğimde bana kulaklarının çirkin olduğunu, kepçe kulaklı olduğunu ve bağlayıp topladığı zaman utandığını söyledi. Böyle bir şey olabileceğini hiç düşünmemiştim.

Sınıftan Bir Kesit

Günaydın diyerek giriyor sınıfa Selda Öğretmen, her zamanki gülümsemesiyle. Öğrenciler de gülüyor. Selda Öğretmen bu gülüşmelerin sebebini merak ediyor.

- *Ben gelmeden önce komik bir şey olmuş galiba diyor Enes'e bakıp. Böyle mutlu olmanıza çok sevindim.*

Enes'in önünde içinde sarı renkte bir sıvı olan su şişesi var.

- *Bu Enes'in böbreklerinden çıkan bir atık değil. Öğrenciler, benziyor ama diye gülüyorlar. Selda Öğretmen de onların bu haline gülüyor.*

Öğrenciler mikroorganizma deneyi için akvaryum suyu, yoğurt ve süt getirmiş. Selda Öğretmen malzemeleri alıp masasına koyuyor.

- *Malzemelerimizi koyalım, merakla ikinci dersi bekleyelim diyerek derse geçiyor.*

Selda Öğretmen derse her zaman gülümseyerek giriyor. Bu gülümseme bulaşıcı bir şekilde Selda Öğretmen'den öğrencilere geçiyor gibi... Öğrencilerin deney için getirdikleri sarı renkli sıvı o yaş grubu için espri kaynağı oluyor. Derse girer girmez gülüşmeleri fark eden Selda Öğretmen öğrencileri yakından tanıyor ve neye güldüklerini hemen tahmin ediyor. Öğrencilere karşı anlayışlı tavrı birlikte güldükleri eğlenceli bir sınıf ortamı yaratıyor.

4.1.2.1.2. Samimi ve sevecen bir dil kullanma

Öğrencilere isimleriyle hitap etme öğrencilerle olumlu ilişkiler geliştirmede önemli adımlardan biridir. Selda Öğretmen öğrencileri yakından tanımakta ve sınıftaki herkese ismiyle hitap etmektedir. Ayrıca öğrencilerle yakın ilişkiler kuran Selda Öğretmen'in çoğu zaman onlara “bal şekerlerim, canım, yakışıklım” gibi samimi ve sevecen bir dille hitap ettiği dikkat çekmektedir. Selda Öğretmen'in kullandığı bu hitap şekillerinin özellikle öğrenciler tarafından hoşlarına giden şeyler arasında vurgulanması samimi ve sevecen bir dil kullanmanın öğrencilerle olan ilişkilerde olumlu etkiler yarattığını göstermektedir.

Bal şekerlerim demesi hoşumuza gidiyor.

Gülbeşekerlerim diyor.

4.1.2.1.3. Değer verme

Öğrencilerle kurduğu bu yakın ilişkileri onlara değer vermesine bağlayan Selda Öğretmen, her öğrencinin değerli olduğunu ve onları kazanabilecek bir yol olduğuna inanmaktadır. Bu bağlamda Selda Öğretmen, öğrencileri yaramaz ya da çalışkan gibi ifadelerle etiketlemekten kaçınıp, herkesin değişebileceğine inanarak öğrencileri kazanabileceği yollar üzerine odaklanmaktadır. Sınıf içinde ortaya çıkan problemlerin temel sebebinin öğrencilerin yaşadığı ilgi eksikliği olabileceğine vurgu yaparken, bir öğrenciyi kazanmak için büyük uğraşlar gerekmediğine küçük bir dokunuşun öğrencilerin kendini değerli hissetmesine yettiğine ve öğretmenlerin bu boşluktan girip öğrencilerin kalbinde kolayca yer edinebileceğine dikkat çekmektedir.

...Kendini değerli hissetmesi sağlanırsa her öğrenci kazanılabilir. Uslu her zaman uslu yaramaz her zaman yaramaz olacak diye bir durum yok. ...Nasıl rehberlik yapamadık. Ne yapamadık da o çocuğu kazandıramadık gibi o çocuğu suçlamak yerine önce kendimize bakmamız gerektiğini düşünüyorum. Benim yıllar önce çok yaramaz bir öğrencim vardı. Örneğin, o öğrenci boğazına çok düşkündü. Ben de ona güzel bir pasta verdim ve hadi gel birlikte yiyelim dedim. Her

çocuğun gönlüne giden kalbine giden bir şey var, onu kullanmak önemli. Sonra çocuğun yemekle, bir yemek yemekle kalbini kazandım. Ondan sonra o çocuk hiçbir derste hiçbir problem yapmadı, yapanlara da engel olacak çalışmalarda bulundu. Bir öğrenci bir şey yapmıştı, onu süpürgeyle mi kovalamıştı öyle bir şey yapmıştı. Nerden nereye.O öğrencinin ilgisini yakalamam, değerli olduğunu göstermem kendini değerli hissettirdi heralde. Arkadaşça bir yaklaşım sadece. Gel bunu birlikte yiyelim ben bu gün burda yiyorum gel sen de ye gibi ya da evden kurabiye yaptım sen seversin ye gibi. O ilgiyi yakaladıktan sonra sorun çözülüyor. Belki de problemlili öğrencilerin temel noktası ilgisizlik. Sınıf yönetiminde sanırım en önemlisi öğrenciyi tanıyıp her öğrenciyi kazanabilecek yolu bulmak, onları eğitime kazandırmak...

4.1.2.1.4. Sabırlı ve güleryüzlü bir tavır sergileme

Sabırlı ve güleryüzlü olma, öğrencilerin sevdikleri öğretmenleri anlatırken vurguladıkları özelliklerden biridir. Selda Öğretmen öğrencilere karşı sabırlı ve güleryüzlü olmasını mizacının getirdiği bir özellik olduğuna ve öğretmen olmanın bir gereği olarak böyle davrandığına dikkat çekmektedir.

Normalde arkadaşlarım bana çok sakın olduğumu söylerler. Çok sevgi dolu olduğumu söylerler. Mizacım da öyle ama öğretmenliğin gereğinin de bu olduğunu düşünerek bizzat bu şekilde davranıyorum. Öğretmenle öğrenci arasında iletişim olursa eğer ben ona bir şey öğretebilirim. Benim bi şey öğretmeden önce uğraştığım şey sevgi bağına yakalamak.

Diğer öğretmenleriyle karşılaştırdıklarında, Selda Öğretmen'in daha sevecen ve sabırlı olduğuna dikkat çeken öğrenciler, özellikle öğretmenlerinin bu yaklaşımının dersi sevmelerinde ve derse motive olmalarında büyük bir etkisi olduğunu vurgulamışlardır.

Diğer öğretmenler bazen yüzü asık giriyor. Bizim de moralimizi etkiliyor, ama Selda hoca sınıfımıza girdiğinde ne kadar mutsuz olursa olsun yine hep gülüyor. Sürekli güler yüzlü olduğu için biz de derste daha verimli oluyoruz.

Sınıftan Bir Kesit

Selda Öğretmen ders boyunca geziniyor. Yüzünde hep bir gülümseme var ve öğrencilere karşı son derece nazik davranıyor.

- *Sıcaklık enerji değilse nedir? Hadi yorum yapalım. Gel Kayra. Küçük bir tiyatro oynayalım. Ben su taneciği olayım. Sen sıcaklık ol. Deneyi hatırlatalım. Ben ateşimi veriyorum sana. Hadi alıyorsun. Ben sana ısı veriyorum naparsın. Zıpla zıpla. Daha fazla veriyorum daha çok zıpla. Pek sıcakkanlı biri. Gerçekten çok sıcak, elleri yanıyor diye öğrencinin ellerini tutuyor. Dışarıdan geldiniz, üşüdünüz. Elinizi birine verdiğiniz, ne kadar üşümüştünüz der.*

Öğrenciler hevesle derse katılmak istiyor. Gülüyorlar, eğleniyorlar. Enerjilerini tahtaya gelerek atıyorlar.

- *Bu alışverişin bir yönü var demiştik. Sıcak olan veriyor, soğuk olan alıyor. Nasıl alıyorlar.*

- *Çocuğun elinin sıcaklaşmasından.*
- *Burada çocuk ben oluyorum, benim elim daha soğuk diyerek güllüyor Selda Öğretmen.*

Öğrenciler parmak kaldırarak bu ısı alışverişini tahmin etmeye çalışıyor. Az önceki öğrenci tekrar soru soruyor.

- *Bu neden 60 oluyor başka olmuyor diye. Selda Öğretmen anladım ben seni, gel gel diyerek öğrenciyi tahtaya çağırıyor ve yüzünü okşayarak benim göstermek istediğim birinin azalıp birinin arttığı. Yoksa derecesini tam olarak bilemem. Deney yapmam lazım diyor.*

Selda Öğretmen öğrencilerle yapmış olduğu bu canlandırma eğlenceli bir sınıf ortamı yaratırken aynı zamanda öğrencilerin ilgilerini derse çekmekte ve katılımı arttırmaktadır. Öğrencilerin enerjilerini ve dikkatini bu etkinliğe yönlendirmesi sıkılma, ders dışı etkinliklerle meşgul olma gibi istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını engellemektedir. Selda Öğretmen sınıfın en hareketli öğrencisine sevecen bir şekilde yaklaşıyor ve onun üst üste gelen sorularını sabırla cevap veriyor. Onlarlar birebir ilgilendiğini ve onlara önem verdiğini hissettiriyor.

4.1.2.2. Öğretmenlerle olan ilişkiler

Merak ve hareketliliği sürekli kılan öğretmenlerin öğrencileri için harcadığı çabalar diğer öğretmen arkadaşları tarafından genelde takdir edilse de bazen çılgınca olarak nitelendirilmektedir.

4.1.2.2.1. Çılgın öğretmen

Öğrencilerle yakın ilişkiler içinde olan Selda Öğretmen, meslektaşlarıyla olan ilişkilerini iki açıdan ele almaktadır. Bazı arkadaşları onu çılgın bir öğretmen olarak görüp, “*ne gerek var bu kadar uğraşmaya*” şeklinde uyarılarda bulunurken, bazıları ise bu çabalarını takdir etmekte onu “*bilim kadını*” olarak görmektedirler. Selda Öğretmen bu tür isimlendirmelerin kendisini etkilemediğini, öğretmek mutlu olduğunu, bu yüzden de sarf ettiği uğraşlar için bir karşılık beklemediğini şu sözlerle dile getirmiştir.

...benim önlüğüm hep boyalı kir pis içindedir. Her hafta yıkarım ama konuşurken kalem hep değişiyor, çalışkan öğretmen olduğundan diyenler var hatta. Takdir edenler de var veya gereksiz görenler de var. Beni bilim insanı bilim kadını diye nitelendirenler var öğretmenler arkadaşlardan. Bazıları da çılgınlık yani ne gerek var başkası da senle aynı maaşı alıyor diye o gözle bakanlar da var. Ama ben hiç birini onlar desinler diye yapmıyorum ya da hiç bi şey için karşılık beklemiyorum. Ben kendim istediğim için uğraşıyorum. Ben böyle öğretilince mutlu oluyorum.

4.1.2.3. Velilerle olan ilişkiler

Öğretmenlerin velilerle olan ilişkileri genellikle öğrencilerle olan ilişkilerine göre şekillenmektedir. Veliler, çocuklarından aldıkları bilgilerle öğretmenler hakkında olumlu ya da olumsuz yargılar geliştirmektedirler. Öğrencilere hoşgörü ve anlayışla yaklaştığı görülen Selda Öğretmen'in velilerle olan ilişkisinde benzer şekilde ılımlı bir tavır sergilediği dikkat çekmektedir.

4.1.2.3.1. Şikayet etmek yerine çözüme odaklanma

Velilerle olan ilişkilerini empatik bir zemin üzerine inşa eden Selda Öğretmen, sürekli öğrencilerinden şikâyet eden bir öğretmenden ziyade velilerle işbirliği içinde çözüme odaklanan bir öğretmen olabilmek için uğraş vermektedir. Bu bağlamda, çocuklarına değer verdiğini hissettirerek ve velilere yapıcı bir dille yaklaşarak ilişkilerini sağlam bir zemin üzerine inşa etmeye çalışmaktadır.

Kimsenin çocuğuna karşı bir şeyimizin olmadığını, hepsini evladım gibi gördüğümü ama bazı sorunların ortaya çıkabiliyor şekline söyleyince etkili oluyor. Pozitif bir iletişim ortaya çıkıyor. Çocuğunu rencide etmeden senin çocuğun şu bu demeden ve bunların olabileceğini düzeltmek için ne yapılması gerektiğini konuşarak veliyle iletişim sağlıyorum. Ama direkt eğer çocuğun şunu şunu yapıyor gibi bir şey desem veli bi daha benim yanıma gelmeyecek, çocuğu da düzelmeyecek Yapıcı bir şekilde yaklaşıyorum. Sorunu uzun uzun konuşmamamızın hiçbir anlamı yok, onun için ne yapabiliriz bunu konuşmamız lazım diyorum.

4.1.3. Öğretimi planlama ve gerçekleştirme

Öğretimin nasıl gerçekleştirileceğinin planlanması öğretime ayrılan zamanın verimli bir şekilde kullanılmasına katkı sağlamaktadır. Sahne Sanatçısı tipindeki öğretmenler, her zaman derslerine hazırlıklı gelmeye gayret göstermektedirler. Öğrencilerin derse olan ilgisini sürekli kılmak ve eğlenerek öğrenmesini sağlamak amacıyla yararlanılan etkinliklerin sorunsuz bir şekilde gerçekleştirilmesi bunun en belirgin kanıtıdır. Öğretimin gerçekleştirilmesi aşamasında ise bu öğretmenlerin yaptığı uygulamalar iyi bir başlangıç için hazırlık yapma grubun odaklanmasını sürdürme, güvene dayalı bir sınıf iklimi oluşturma ve öğrenci çalışmalarının yönetimi boyutları altında ele alınmıştır.

4.1.3.1. İyi bir başlangıç için hazırlık yapma

Doğrudan derse geçmek yerine öğrencileri derse hazırlamak amacıyla iletişim kurma ve onları motive etme gibi etkinlikler iyi bir başlangıç yapma için önemli

adımlardan biridir. İyi bir başlangıç yapmanın hem öğretmenler hem de öğrenciler için öğretime ayrılan zamanın verimli geçmesine katkı sağladığı sıkça vurgulanan bir konudur. Sahne Sanatçısı tipindeki öğretmenler için iyi bir başlangıç yapma; motive edici bir şekilde derse girme, merak uyandırarak derse başlama ve keyifli bir ders geçeceği algısı yaratma aşamalarından oluşmaktadır.

4.1.3.1.1. Motive edici bir şekilde sınıfa girme

Selda Öğretmen öğrencileri derse hazırlamak ve enerjilerini arttırmak için bazen şarkı söyleyerek bazen de reklamlardan ürettiği sloganları sınıfa uyarlayarak derse girmekte; “okulun en güzel sınıfı, sizi gördüm daha iyi oldum” gibi cümlelerle onlara değer verdiğini hissettirmektedir. Motive edici bir şekilde derse girmenin derse olan ilgi ve motivasyonda artışa sebep olduğu öğrencilerin vurgularında ve ders gözlemlerinde dikkat çekmektedir.

Sınıftan Bir Kesit

Ders selamlaşma ile başlar.

- *Günaydın, oturunuz.*

Öğrencilerin hazır olmadığını gören Selda Öğretmen efendiler hadi kalkın bir daha;

- *En tatlı sabahlar 5/A ile başlar, 5/A diyor.*

Öğrenciler gülmeye başlıyor ve hareketleniyorlar.

4.1.3.1.2. Merak uyandırarak derse başlama

Sahne Sanatçısı tipindeki öğretmenlerin odağı öğrencilerin merakı üzerinedir. Bu öğretmenler, gündelik yaşamdan örneklerle ya da dikkat çekici sorularla öğrencilerde o günkü konuya ilişkin merak uyandırarak ilgilerini derse çekmektedirler. Dersin başında öğrencilerin ilgisini dikkat çekici sorular ve örneklerle çeken Selda Öğretmen, öğrencilerin merakını ve ilgisini sürekli kılmak için ise düz bir anlatım yerine görsel öğeler, deneyler ve etkinlikler kullanarak anlatımı zenginleştirmektedirler.

Önce çocuklarla selamlaşırım. Sonra konuya merak uyandırırım. Merak uyandıracak sorular sorarım sonra o konunun gereğini günlük yaşamdaki etkilerine ilişkin günlük yaşamdan örnekler veririm. Ondan sonra konuyla ilgili genellikle görseller hazırlarım. Onu ispatlayacak deneyler yaparım. Hiç bi zaman kuru kuruya bi bilgiyi şu şudur demem. Günlük yaşamla ve görsellerle destekleyerek merak uyandırırım.

Sınıftan Bir Kesit

- *Işık geçmezse ne olur?*
- *Tam gölge.*

- Hadi bir görelim perdeleri çekelim.

Selda Öğretmen elindeki kitabın önüne ışık yansıtıyor. Tahtada gölge oluşturuyor.

- Neden diye soruyor sınıfa?
- Opak.
- Işık bükülmez arkasına geçmediği için.
- Çok güzel. Opak değil de yarı saydam ya da saydam olsaydı ne olurdu? diyor Selda öğretmeni öğrencilere.

Elinde cam var ve onu yansıtıyor. Öğrenciler parmak kaldırarak cevap veriyor. Tahtadaki yansımayı görünce aa diye tepki veriyorlar ve dikkatle izliyorlar. Elindeki defterin saydam kısmını gösteren öğrenciyi tahtaya çağırıyor Selda öğretmeni.

- Madem merak ettin, gel birtanem. Sen yansıt diyerek cesaretlendiriyor öğrenciyi.
- Sıra yağlı kağıtta.
- Hocam ben tutayım diyorlar.
- Gel Mustafa madem merak ettin. Ama önce tahminin ne? Ne olur?
- Az gölge olur.

Mustafa ışığı tutuyor.

- Siyah kapkaranlık değil de az gölge oldu değil mi? Aferin diyerek öğrenciyi onaylıyor

Öğrenciler dikkatle izliyor. Bu etkinlikler öğrencileri hareketlendiriyor. 5/A sınıfı en güzel sınıf diyerek öğrencilerin susmasını sağlıyor.

- Oyunlardan sonra ben sizden meraklı, fenci bir bakış açısı beklerim. Hala önceki oyunun etkisinde kalmamalıyız diyerek hareketlenen öğrencileri sakinleştirmeye çalışıyor. Tahtada gölge şekli yapmak isteyen var mı diye soruyor.

Tahtaya gelen öğrenciler kuş, köpek, ördek gibi şekiller yapıyorlar. Öğrenciler hem eğleniyor hem de şaşıyor.

Selda Öğretmen sadece dersin başında değil farklı zamanlarında da dikkat çekici etkinliklerle öğrencilerin merak duygusunu harekete geçirmektedir. Sorduğu sorularla öğrencilerin çıkarımlarda bulunmasını sağladığı görülürken, deneyleri öğrencileri katarak yapması öğrencilerin katılımını ve etkinlikten aldıkları zevki artırıcı niteliktedir. Yapılan etkinlikler ve oyunlardan sonra öğrencileri derse çekmenin zor olduğu yapılan gözlemlerde öne çıkan sorunlardan olmuştur. Selda Öğretmen bu sorunu öğrencilerden beklediği davranışları dile getirerek çözmeye çalışmaktadır. Etkinliklerden sadece bilimsel olarak yararlanmadığı görülen Selda Öğretmen'in, bu etkinliklerle dersin sonunda öğrencilerin yaratıcılıklarını kullanarak eğlenmelerini sağladığı dikkat çekmektedir.

4.1.3.1.3. Keyifli bir ders geçeceği algısı yaratma

Derslerini öğrencilerin hareketliliği ve ilgisi üzerine kuran bu tipteki öğretmenler, o günkü derse ilişkin yapacaklarını dersin başında yayın akışını

söylüyorum diyerek öğrencilerde keyifli bir ders geçirecekleri algısı yaratmaktadır. Selda Öğretmen, farklı etkinliklerle zenginleştirilen bu hareketli ders ortamının sınıfta olumsuz davranışların ortaya çıkma ihtimalini düşürdüğünü ve öğrencilerin dersten keyif aldığı için başka şeylerle uğraşma ihtiyacı hissetmediklerini dile getirmektedir.

...Daha başından keyifli bir ortam geçeceği mesajını vererek onların dikkatini çekerim. Hepsi her şeyini bırakır ve beni takip ederler. Bunlar bunlar olcakmış hepsinin de içine tabi biraz ilginç şeyler de serpiştiriyorum. Merak uyandırarak derse başlıyorum her zaman. Ben hiçbir zaman öğretmen anlatsın öğrenciler dinlesin gibi öğretmen merkezli bir ders işlemem. Çocukların hareketli olmadığı bir ders geçirmem. Her zaman böyle bir tartışma, karşılıklı iletişim, hareketlilik, kalkan, oturan, anlatan, zıplayan... Böyle bir ders ve bunlar olurken hiç de gürültü olmuyor aslında. Derse odaklandıkları ve öğrenmeyi ihtiyaç hissettikleri için olabilir. Çocuk zaten derste bir keyif yaşıyor başka keyif aramıyor. Ders dışı şeylerle ilgilenme gereği duymuyor.

Sınıftan Bir Kesit

Evet, canlar bugün 5/B'nin yayın akışını söyleyeceğim. Hayvanlar konusunu işleyeceğiz. Bir belgeselimiz var. Göletten su getirmiştik onu gözlemlicez.

4.1.3.2. Grubun odaklanmasını sürdürme

Grubun odaklanmasını sürdürme, ders boyunca öğrencilerin canlılığını korunması olarak ifade edilebilir. Merakı ve hareketliliği sürekli kılan öğretmen için öğrencilerin dikkatini çekme sınıf yönetiminde vazgeçilmez unsurlardan biridir. Bu bağlamda öğretmenlerin sınıf etkinliklerinde çeşitliliği sağlama, herkesi katarak grubu canlı tutma, öğrenilenlerin değerli olduğunu hissettirme ve öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına göre dersin akışını değiştirmeye odaklandığı görülmektedir.

4.1.3.2.1. Sınıf etkinliklerinde çeşitliliği sağlama

Öğrencilerin merakını ve hareketliliğini sürekli kılmaya çalışan Selda Öğretmen derslerinde öğrencilerinin genellikle meraklı olduklarını dile getirirken bu durumun temel sebebini öğrencilerin ilgisini çekecek etkinliklere bağlamaktadır. Öğrencilerin dikkatini dramalar, oyunlar, şarkılar gibi farklı türde etkilinler kullanarak çeken Selda Öğretmen bunların öğrencilerin motivasyonunu ve başarısını önemli düzeyde etkilediğini vurgulamaktadır.

Ben ders işlerken genelde sınıf meraklı olur... Meraklarını kullanıyorum. Çocuklar zaten meraklıdır. Onu destekleyen şeylerle merak daha çok su yüzüne çıkar. Ben de onu sağlıyorum... Çocuklara her şeyi yaşatarak, somutlaştırarak, görselleştirerek öğretmeye çalışıyorum. Keyifli

bir öğrenme ortamı sağlamak için şarkılar, şiir, oyunlar, drama gibi çok farklı yöntemler kullanıyorum. Birden ilham geliyor böyle kendim de şaşırıyorum. Söylediklerime inanmıyorum. Çok farklı şeyler çıkıyor. Örneğin geçen gün fotosentezi anlattım dedim ki çimenlere çimen diyerek geçme tanı düşün binlerce yaptığı oksijeni dedim böyle bir anda.

Öğrenciler, fen dersinden zevk aldıklarını bunda özellikle öğretmenlerinin büyük bir etkisinin olduğunu dile getirmektedirler. Eğlenerek öğrendiklerine vurgu yapan öğrenciler, deney, tiyatro ve oyunlarla dersin eğlenceli ve hızlı geçtiğini ifade etmektedirler.

Tiyatro yaptırıyor. Bize şarkılar söylüyor. Oyunlar oynatıyor, eğlenceli.

Şişeyi mikrofon yapıyor. 5/A TV diyor. 5/A TV'ye çıkıp deneylerimizin sonuçlarını anlatıyoruz.

Diğer öğretmenlerden daha fazla etkinlik yaparak, deney yaparak anlatıyor. Zaman çok çabuk geçiyor.

Sınıftan Bir Kesit

- *Şimdi de bir oyun oynayalım. Daha vaktimiz var diyor Selda Öğretmen.*

Kronometreli saati olan bir öğrenciyi tahtaya çıkarıyor ve solumun sisteminin organlarını en hızlı kim sayabilecek bakalım diyor. Ama önce kendi birkaç kez tekrar ediyor.

- *Herkes gözünü kapatsın şimdi derin bir nefes alsın ve hayal etsin. Burun, yutak, bronşçuk, alveoller. Evet kim tahtaya gelmek ister.*

Öğrenciler heyecanla parmak kaldırıyorlar ve tahtaya bir öğrenci geliyor. Yüksek sesle kronometreye başla diyerek heyecanı artırıyor. Bu kız öğrenci 4 saniyede sayıyor.

- *4 sn süper diyor Selda Öğretmen. Kendinize güvenin, ucunda bir şey yok.*

Birkaç öğrenci daha tahtaya çıkıyor, rekor hala kırılmadı ama Selda Öğretmen öğrencileri teşvik etmeye çalışıyor. Ödül haftaya laboratuvarında beyaz önlük giyme... Yapamayan öğrencilere Selda Öğretmen destek olup, yardım ediyor, onlarla üzülüp onlarla seviniyor. Olsun canın sağolsun diyor.

- *Hepiniz çok iyidiniz. Çok güzel, çok başarılıydınız. Soluk almanın hikayesini öğrendiniz diyor ve ardından zil çalıyor.*

Zili duyan öğrenciler of ya, aa gibi ifadelerle dersi sona ermesinden mutsuzluk duyduklarını gösteriyorlar.

Selda Öğretmen'in öğrencilerle yapmış olduğu canlandırma ve yarışma etkinlikleri eğlenceli bir sınıf ortamı yaratırken aynı zamanda öğrencilerin ilgilerini derse çekmekte ve öğrenci katılımını arttırmaktadır. Bu etkinlik sırasında öğrencilerle sevinip üzülen Selda Öğretmen, empati kurmakta ve kişisel mesafeyi daraltarak heyecanlarını yenme konusunda onlara destek olmaktadır. Zil sesini duyan öğrencilerin verdiği tepkiler dersten keyif aldıklarını ve Selda Öğretmen'in eğlenerek öğretme hedefine ulaştığını gösterir niteliktedir.

4.1.3.2.2. Herkesi derse katarak grubu canlı tutma

Öğrencilerin derse ilgiyle katıldığı ders gözlemleriyle açıkça görülürken, Selda Öğretmen dersine olan katılım ve ilginin yüksek olmasını dersi sevdirmesine ve her öğrenciyi kazanmaya çalışmasına bağlamaktadır. Öğrencilerin sevdikleri derslerde soruları bilmeseler bile parmak kaldırarak derse katılmaya çalıştıklarını ifade etmeleri, bu yargıyı destekler niteliktedir.

Sınıftan Bir Kesit

Bugünkü konu besinler ve Selda Öğretmen geçen hafta öğrencilerden sınıfa sandviç getirmelerini istemiş. Selda Öğretmen sessiz olmazsak etkinliğe başlayamayız diye öğrencileri uyarıyor.

- *Evet, soru gelir güldür güldür gel de öğretmen beni güldür. Hazır mıyız?*

Herkes bir ağızdan evet diyor.

- *Beslenirken nelere dikkat etmeliyiz?*

Hepsi sandviçleri çıkarmış bekliyor. Selda Öğretmen ben anlatacaktım, siz bunları teneffüste yiyecektiniz diyor ama madem bu kadar heveslisiniz hadi başlayın diyor.

- *Beni dinler misiniz? Hadi artık mikrofon bende. Sessizce yemeğe devam edelim, çağırdığım öğrenciler tahtaya gelsin. İzin almadan konuşmayalım...*

Bir öğrenci sandviçinden ısırık alıp tahtaya gelir. Selda Öğretmen;

- *Sandviçin içinde ne var.*
- *Peynir*
- *Peynirin içinde ne var?*
- *Protein.*
- *Aferin sana.*
- *Protein ne işe yarar?*
- *-.....*
- *İnşallah düşmezsin bahçede oynarken, ama diyelim ki düştün, dizin yaralandı.*
- *Yaraların iyileşmesini sağlar.*
- *Aferin. Gel, yakışıklım... Senin sandviçinde ne var?*
- *Marul.*
- *Marulda ne var?*
- *Marulu bilmiyorum, ama domateste vitamin var.*
- *Aferin görevi ne peki?*
- *Kan yapar.. Kanın pıhtılaşmasını...*

Öğrenciyi kollarından tutup asılıyor, kaslarını gösteriyor. Herkes gülmeye başlıyor, çok eğlenceli diyorlar.

- *Kasların uzamasını diyor öğrenci.*
- *Evet, mikrofon arkadaşımızda sessiz olup, onu dinleyelim. Yiyecek kaydırdıktan kayıyor (yemek borusu) ve cup mideye iniyor, öğrenciler gülmeye başlıyor. Evet mide kasılıyor, gevşiyor, bu hareketi kendi üzerinde göstererek öğrencilerin dikkatlerini çekiyor ve gülüyorlar. Mide çalkalanıyor, bir sağa bir sola. Öğrencilerden biri yayık ayran gibi diyor.*

Selda Öğretmen de gülmeye başlıyor. Evet aynen öyle.

Bir uğultu başlıyor, Selda Öğretmen sessiz olun efendiler diye uyarıyor.

- *Gürültünün kimseye faydası yok dimi. Mideden sonraki hikayeyi merak etmiyor musunuz? O zaman sessiz olalım. Atom karınca parası almak isteyenler. Hop, tıp... Bilim insanı nasıldı? Az konuşup, çok düşünür demiştik. Hadi herkes bilim insanı olsun. O zaman bir oyun oynayalım. Koridor ince bağırsak olsun, şişeler parçalanmış besin, öğrenciler çok istekli oyuna katılmak için hareketleniyorlar. Hangi sıra sessiz olursa, orada oynayacağız diyor, Selda Öğretmen. Eğlenceli öğrenilebilir ama eğlencenin tadı gürültüyle kaçıyor. Hadi bana 5-A'nın karizmasını gösterin.*

Öğrencilerin katılımlarıyla işlenen bu derste Selda Öğretmen, öğrencilerle yaptığı etkinlikte öğrenenlerin kalıcı olmasını sağlarken, öğrenciler için gerçek yaşamdan deneyimler sunmaktadır. Selda Öğretmen'in sınıfında katı bir sınıf ortamından ziyade rahat bir sınıf iklimi olduğu dikkat çekmektedir. Selda Öğretmen etkinliğe başlamadan önce sessizliği sağlıyor ki yapılan etkinlik amacına ulaşabilsin. Selda Öğretmen'in ders boyunca öğrencilere karşı samimi, destekleyici ve anlayışlı bir tavır içinde olduğu görülmektedir. Bu etkinlikte Selda Öğretmen'in öğrencileri motive edecek şekilde tekerlemeler ürettiği ve onların heveslerini kırmamak için ihtiyaçlar doğrultusunda ders planında değişikliğe gittiği esnek bir öğretim planı oluşturduğu dikkat çekmektedir.

Selda Öğretmen etkinlik sırasında oluşan gürültüyü ortadan kaldırmak için öğrencileri nazik bir şekilde uyararak, onlardan beklediği davranışları “*bilim insanı duruşu*” “*mikrofon bende*” gibi dikkat çekici ifadelerle dile getirmektedir. Ayrıca sessiz olan sırayla oyuna başlama, atom puan verme ya da mideden sonraki hikâye gibi merak uyandırıcı ifadeler ya da ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesini sağlamaktadır. Öğrencilerden sadece kendi sorduğu sorunun cevabını vermesinde ısrar etmek yerine bildiği bir şeyi söylemesine fırsat vererek öğrencilerin özgüven kazanmasını sağlamaktadır.

4.1.3.2.3. Öğrenilenlerin değerli olduğunu hissettirme

Selda Öğretmen öğrencilerin öğrendiği şeylerin önemli olduğunun farkına varmalarını sağlıyor. Bunun için o yaştaki öğrencilerin hoşuna gidebilecek olan “*bildikleriyle övünme*” yolunu kullanarak “*alveoller ne kadar da havalı geliyor kulağa eve gidince bunları ailenize anlatıp, alveol deyip havanızı atın*” ifadeleriyle dikkatlerini öğrenilen konuya çekmektedir. Öğrencilerin yaşadıkları deneyimleri hevesle paylaşımları bunu destekler niteliktedir. Özellikle anlaşılması ve hatırlanması zor fen

terimlerini öğrencilerin aşına olduğu kavramlarla eşleştirmesi öğrencilerin kendilerinden bir parça bulmasını ve eğlenmesini sağlamaktadır.

Sınıftan Bir Kesit

- *Protozoa ne güzel isim değil mi?*
- *Evet dinozor gibi.*
- *Evet çok havalı. Of sizi çok kıskanıyorum. Ne güzel şeyler öğreniyorsunuz bu yaşta diyor.*

Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarının farkında olma ve buna yönelik uygulamalarda bulunma sınıf yönetiminde vurgulanan konulardan biridir. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarının farkında olma onları yakından tanımayı gerektirmektedir Selda Öğretmen'in öğrencilerle yaşamış olduğu olay, öğrencileri yakından tanıdığını ve ihtiyaçları doğrultusunda hareket edebileceği esnek bir sınıf yönetimi tarzı olduğunu göstermektedir.

Sınıftan Bir Kesit

Sınıfın hareketli öğrencisi Emir rahat durmuyor.

- *Emir sen bugün kahvaltıda ne yedin? Baya bir kalori almışsın, pekmez mi yedin? Evet yıldızlı bilgi yazıyoruz.*
- *Sizi bu yüzden seviyorum. Sizin dersinizde kendimi özgür hissediyorum diye gülüyor Emir.*
- *Ben de sizi seviyorum diyor Selda Öğretmen.*

Öğrenciler ilk derse oranla bu derste daha hareketliler. Yazı yazmak istemiyorlar. Ofluyorlar. Bir cümleyi birkaç kez tekrar ettiriyorlar. Selda Öğretmen kibar bir şekilde, sabırla ve güleryüzle onların ilgisini çekmeye çalışıyor. Bir not daha yazalım.

- *Sevirciler sıkıldı. 5/A TV'de reklamlar diyor Emir.*
- *Tamam hadi o zaman ödevlerinizi sunalım.*

Öğrencilerden biri dolaşım sistemini yapmış. Nasıl anlatacağını bilemiyor. Selda Öğretmen yardımcı oluyor. Başka bir öğrenci diş maketi yapmış. Projesi doğru diş fırçalama teknikleri. Diş fırçama unutmuşum diye üzülüyor. Selda Öğretmen bir kalem alıyor, al bunu kullan diyor. Arda'nın ardından tahtaya Emir geliyor o da diş fırçalama tekniğini anlatacak.

- *Aa senin diş fırçan varmış. Neden paylaşmadın?*
- *Puanı kırılır diye.*
- *Bir dahakine paylaşalım ama.*

Öğrencilerin ödevlerini sunmasının ardından derse geçen Selda öğretmen bir not yazdırarak devam ediyor. Bu notu bir tiyatroyla yeniden anlayalım. Elleriyle ısı alıp veriyor. Eğilip kalkıyor. Arda gel. Ben ısı veriyorum, sen ısı alacaksın. Ters olsun. Enerjisi azalan küçülüp eğiliyor. Isı miktarının sıcaklık artışına etkisi yazalım.

- *Sen gel birtanem bir de sen. Benim değerli öğrencilerim sessiz olursanız daha keyifli olur.*
- *Az ısı verdim, az zıplıyorsun. Çok verdim zıpla zıpla.*

Öğrenciler farklı hızda zıplıyorlar.

4.1.3.3. İşbirliğine dayalı öğrenme grupları oluşturma

Bu derste Selda Öğretmen hem deney hem de öğrenciler arasında yarışmaya dayalı bir ders kurgulamış. Ders sıraların küme yapılmasıyla başlıyor.

- *Bir oyun oynayacağız, yarışma yapacağız. Geçen ders teorisini anlattık. Şimdi uygulama yapalım. Grupları isimlendirelim önce. Aziz Sancar grubu. Einstein. İbn-i Sina. Hazerfen olsun. Bahçeden toplanmış bir taş. Rastgele dağıtıyorum. Bunların yoğunluğunu bulacağız. Hangi grup hızlı ve doğru bulursa kazanacak. Rastgele dağıtıyorum. Sessiz olalım, işimizi yapalım. Geçen ders öğrendiklerimizi tekrarlayalım. Herkes baksın. Elimde strafor, taş ve tahta var. Taş batıyor, tahta yüzüyor. Batması ya da yüzmesi yoğunlukla ilgiliydi. $d=m/v$ bunu kalp şeklinde olacak şekilde yazıyor. Bunu unutmuyoruz. Kütleyle nasıl buluyoruz? Bakın terazi getirdim. Hacmini nasıl buluyoruz? Suyu batırıp bulabiliriz. Herkese sürahi de getirdim. Tahta için kuvvet uygulamanız gerekebilir, ama taş için buna gerek yok. Bakalım kim doğru bulacak. Hadi bakalım gruplar yarışıyor. Her gruba su veriyorum. Önce kim yaparsa kazanır acele yok, acele etmeyin. Kim doğru yaparsa. Kavga gürültü yok, ses çıkartmıyoruz. Hesaplayarak kalıcı bir öğrenme bekliyorum sizden.*

Öğrenciler ilgiyle yapıyor, kendi aralarında konuşmaları sınıfta gürültü çıkmasına neden oluyor.

- *Efendiler, efendiler. Konuşa konuşa deney yapılmaz. Sadece iş yaparsınız. Düşüne düşünce yapacaksınız not alacaksınız. Hangi grup tam doğru ölçecek bakalım. Merak ediyorum. Gruplar bitirmiş. Sonuçları yazalım.*

Bir öğrenci ağlıyor, grubunda sorun yaşamış galiba. Yanına gidip konuşuyor.

- *Mehmet kaydediyor diyor bu öğrenci için. Hadi Mehmet biraz hareket ölçümleri yazalım. Tahtaların yoğunlukları farklı çıktı. Aynı çıkmalıydı. Bir terslik var galiba. Ver bakalım. Tahtaları suya batırıyor. Efendiler sessiz. Taşlar batıyor. Peki, şimdi kimlerin doğru? Flaş flaş açıklanıyor. Kimlerinki doğru kader anı. Üç grubunki doğru. Öğrenciler seviniyor. İbni Sina grubu ölçümleri tekrarlamalı. Olabilir. Bir bilim adamı 700 kez hesap yapmış, yanlış çıkmış. Ama 700 kez yanlış yaptığımızı bulduk demiş.*

Selda Öğretmen işbirliğine dayalı grup çalışmalarıyla öğrencilerin birlikte çalışma ve başarıma alışkanlığı kazanmasını sağlamaktadır. Selda Öğretmen, bu grup çalışmasında ilk olarak her şeyin düzgün bir şekilde işlemesi için, ne yapacaklarını adım adım anlatmış, bilgi eksikliğinden doğabilecek olumsuz durumları engellemiştir. Grup çalışmalarında öğrencilerin birlikte çalışmasından doğan gürültü Sınıftan Bir Kesitte dikkat çekiyor. Ancak bu ders dışı bir konuşma değil, öğrencilerin eğlenmesinden ve birlikte çalışmasından doğan bir gürültüdür. Selda Öğretmen ortaya çıkan gürültüyü öğrencilere kızmadan, onlardan beklendiği davranışları vurgulayarak önlemeye çalışmıştır. Öğrencilerden birinin gruptan dışlanması ve ağlaması sorununu ise o öğrenciyle birebir ilgilenerken ve grupta bir sorumluluk vererek çözmüştür. Kullandığı ifadelerle öğrencilerin heyecanını sürekli kılan Selda Öğretmen etkinliğin sonunda hata

yaptığı ortaya çıkan gruba son derece ılımlı yaklaşım hata yapmanın normal bir durum olduğu algısını yerleştirmeye çalışmıştır.

4.1.3.4. Güvene dayalı destekleyici bir sınıf iklimi yaratma

Selda Öğretmen'in "girdaba dâhil etme" olarak nitelendirdiği öğrenciyi derse çeken ve soru sormaya teşvik eden destekleyici sınıf iklimi etkili bir sınıf yönetimi için sıkça dile getirilen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, soru soran öğrencileri tebrik ederek diğer öğrencilerin sosyal öğrenme yoluyla cesaret kazanıp anlamadıklarını sorabileceği bir sınıf ortamı yaratan Selda Öğretmen, bazen sarılarak bazen de motive edici sözlerle bu güven ortamını destekleyici uygulamalarda bulunmaktadır.

...soru sormalarını ve kendilerini güvende hissedecekleri sınıf ortamını her zaman sağlarım. Hatta soru soranları tebrik ederim. Böylece cesaretlendirip diğer öğrencilerin de içinden geçenleri sormalarını sağlarım. Soru sordukça öğrenci kendini fen dersinin içinde hissettikçe bu girdaba katılıyor. Ben hiç bi şey yapamam diyen öğrenci bile kendini dersin akışına kapılmış buluyor.

Sınıftan Bir Kesit

Selda Öğretmen'in destekleyici tavrının öğrencilerin hatalarına verdiği tepkilerde görmek mümkündür. Öğrencilerin hata yapmaktan çekinmelerini ve hatalarından utanmalarını engellemek amacıyla eğlenceli bir yöntem uyguladığı görülmektedir. Öğrenciler hata yaptığında esprili bir dille "dadadadan" diyerek verdiği tepki sınıfta eğlenceli anların ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Bir öğrenci yanlış yazıyor. Dadadadan diyor Selda Öğretmen. Öğrenciler Selda Öğretmen'in bu tepkisine gülmeye başlıyorlar.

- *Bir fen okuryazarı olarak cevap verebilir misiniz? Her türlü cevabınızı söyleyin doğru ya da yanlış olabilir. Fikrinizi söyleyin. Kendinize güvenin, yanlış yapılabilir korkmayın.*

Yanlışlar düzeltilebilir diyerek öğrencileri cesaretlendiriyor. Öğrenciler tahtaya gelmek için hevesleniyor. Parmak kaldırıyorlar. Öğrenciler öğretmenim öğretmenim diyerek heyecanla parmak kaldırıyorlar.

- *Sırayla kalkmak isteyen herkesi kaldıracağım diyor. Ama kalkmak istemeyenler de gelsin. Tahtada keramet vardır diyor. Evet, aferin çok güzel diyerek içten bir şekilde öğrencileri pekiştiriyor.*

4.1.3.5. Öğrenci çalışmalarının yönetimi

Öğrenci çalışmalarının yönetimi verilen ödevlerin ve etkinliklerin sınıf içinde nasıl sunulacağı, kontrol edileceği ya da ödüllendirileceği gibi prosedürlerden oluşmaktadır. Selda Öğretmen öğrencilerin ödevlerini tahtaya gelerek sunmalarını istiyor. Bunun için 5A TV gibi motive edici bir yöntem uygulamaktadır. Yapılan ders gözlemlerinden yola çıkarak öğrenci çalışmalarının yönetimine ilişkin bir kesit aşağıdaki gibidir.

Sınıftan Bir Kesit

- *Gel bakalım yakışıklı Muhammed. (Öğrenciyi koltuğunun altına alıyor). Yok mu bir mikrofon? Elinde su şişesini öğrenciye tutuyor. Tahtadaki öğrenci deneyini anlatıyor. Hala öğrenciye sarılmaya devam ediyor.*

- *Yaparak yaşayarak oldu mu? Evet, seni 5/A TV' den uğurluyoruz. 5/A TV'ye hoş geldin Mehmet. Bize deneyini anlatır mısın? Öğrenciye sarılır mikrofon diye tuttuğu şişe hala elinde. Evet, arkadaşımız bilimsel bir çalışma yapmış. Peki, bilimsel bir çalışma için ne gerekli Prof. Dr. Mehmet.*

Tahtadaki öğrenci bir yandan gülüyor bir yandan da soruyu cevaplıyor. Daha sonra Rumeysa geliyor tahtaya. Sonuçları tablolaştırarak vermiş Selda Öğretmen bunu takdir ediyor.

- *Başka gelmek isteyen var mı? Ucunda atom puan var ama. Bilimsel çalışanlara atom puan vereceğim. Sanki biraz önce daha fazla parmak vardı. Kendinize güvenin. Yardımcı olurum. Burada öğrendiğinizi hiç unutmazsınız. Diğer sınıflara ballandıra ballandıra anlatmışsınız, kıskanmışlar. Sınavdan 5 puan daha yüksek alın patlama deneyi yapacağım. Söylemedi demeyin, sınavda sizi geçecek gibiler. Evet, 5/A TV'ye gelen öğrencilerin maaşlarını veriyorum. Bunlar atom paralar. Rumaysa kaç tane oldu.*

- 5.

- *Sınavdan da 100 alırsan sana madalya geliyor.*

Selda Öğretmen öğrencilerin çalışmalarını yönetirken kullandığı dil, kişisel temas ve destekleyici tavır ödevlerini sunmaları için öğrencileri motive etmektedir. Özellikle şişeden mikrofon yapma ve 5/A TV'ye gelip ödevlerini sunma uygulamaları öğrencilerin ilgisini çekmektedir. Ödevlerini sunduktan sonra öğretmenleri tarafından takdir edilme ve ödüllendirilme diğer öğrencileri gelip ödevlerini sunma konusunda teşvik etmektedir. Ayrıca “patlamalı çatlama” deneylerle ödüllendirme şekli, Selda Öğretmen'in öğrencilerin seviyesine uygun ödüller vermeye dikkat ettiğini göstermektedir. Ödevlerin ardından verilen ödüller ise istenilen davranışların tekrar etmesine katkı sağlamaktadır.

4.1.4. Sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme

Etkili yönetilen sınıf; düzenli işleyen, en az karmaşanın ve aksaklığın olduğu ve öğrenme için fırsatların en üst düzeyde olduğu sınıftır (Evertson ve Emmer, 2013). Dikkatli bir şekilde planlanan ve sistematik olarak öğretilen kural ve rutinler, öğrencilerden beklenen davranışları dile getirmede kolaylık sağlarken, kural ve prosedürlerin eksikliğinden doğan olumsuzlukları ortadan kaldırmaktadır. Merak ve hareketliliği sürekli kılan öğretmenlerin sınıf içinde arkadaşlarına saygılı olma, söz almadan konuşmama ve başkası konuşurken sözünü kesmeme gibi genel kurallar koydukları görülmektedir.

4.1.4.1. Davranışlarının sorumluluğunu alma ve saygılı olma

Öğrencilerin kendi davranışlarını kontrol edebilmelerinin önemine dikkat çeken Selda Öğretmen için sınıfta vazgeçemediği kurallardan en önemlisi “*öğrencilerin davranışlarının sorumluluğunu almaları*” ve “*arkadaşlarına karşı saygılı olmalarıdır*”. Selda Öğretmen’in yapılan gözlemlerde, kuralların ihmal edilmesi durumunda öğrencilerden beklediği davranışları sıkça dile getirdiği ve bunu da fen bilimi duruşu altında öğrencilere kazandırmaya çalıştığı görülmüştür.

...en temel şey arkadaşlarına karşı saygı ve sorumluluk. Bu da derste davranışlarını kontrol etmesiyle sağlanabilir. Öğrenme ortamını bozacak bir davranış arkadaşlarına sorumsuzluktur. Sorumsuzluk da hiç kimseye yakışmaz. Kendilerine yakışan bir davranış bekliyorum. Bunu fen bilimi duruşu şeklinde çocuklara yansıtıyorum. Kimsenin kimseyle dalga geçmemesi, bencilce davranmaması, sorumluluk sahibi olması, davranışlarının sorumluluğunu taşıması üzerine dikkatle dururum.

4.1.4.2. Kuralları sene başında oluşturma ve nedenleriyle dile getirme

Etkili bir sınıf yönetiminde *kural ve rutinler sene başında oluşturulmalı* ve gerekli olduğunda dönem içinde düzenlemeler yapılmalıdır. Bu bağlamda Selda Öğretmen’in kuralları sene başında oluşturduğu ve nedenleriyle birlikte öğrencilere aktardığı görülmektedir.

...dönemin başında temel şeyleri veriyorum. Bazı şeyleri de ara ara yaşandıkça verdiğim oluyor. Fen disiplinini anlatıyorum. Bu dersin de bir disiplini var. Bu dersin amacına ulaşması için gerekli davranışlar var diyerek sebeplerini açıklıyorum.

Sınıftan Bir Kesit

- *Eyvah tiyatro yakaladı seni diyor serbest kıyafetle gelen öğrenciye.*
- *3.dersimiz beden.*
- *Olabilir ama bu okul kurallarına engel mi?*
- *Hayır.*

O zaman herkes öyle gelsin haksızlık olmuyor mu diyor Selda Öğretmen.

- *Okul kıyafeti olmayanların isimlerini alacağım diyor Selda Öğretmen.*
- *Olur, olur diyor birkaç öğrenci heyecanlanıp.*
- *Bunun üzerine Selda Öğretmen parmak kaldırmadan konuşmuyoruz dimi diyerek onları uyarıyor. Aksi takdirde sırf okul kuralı olduğu için orda burda kıyafet değiştirmek zorunda kalan arkadaşlarımız oluyor diye uysal bir ses tonuyla devam ediyor. Tamam, artık kapatalım. Unuttum şimdi delete e bastım diyerek derse geçiyor.*

Sınıf kurallarının okul kurallarına uygun bir şekilde belirlenmesi gerektiği literatürde sıkça üzerinde durulan konulardan biridir. Selda Öğretmen kılık kıyafet kuralının bir okul kuralı olduğunun altını çizerek, bu kurala uymalarını gerektiğini empatik düşünme yoluyla öğrencilere kazandırmaya çalışmaktadır. Öğrencilerin, öğretmen rolüne bürünerek kendi arkadaşlarına müdahalede bulunmasını önlemeye çalışan ve öğrencilere kuralları aktarmakta amacından çıkan bu durumu Selda Öğretmen, öğretmen ve öğrenci ayrımını yaparak sonlandırdığı görülmektedir.

4.1.5. Sorunlu davranışların yönetimi

Sorunlu davranışların yönetimi davranışların sebepleri ve bu davranışlarla mücadele etmede kullanılan stratejiler olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir.

4.1.5.1. Sorunlu davranışların sebepleri

Öğrencilerin sorunlu davranışlarının sebepleri Sahne Sanatçısı tipindeki öğretmenler için kendini kontrol edememe ve yönlendirilme ihtiyacı, aşırı özgüven ve ailenin çocuğa yaklaşımı boyutlarında ele alınmıştır.

4.1.5.1.1. Kendini kontrol edememe ve yönlendirilme ihtiyacı

Selda Öğretmen öğrencilerin sınıf içinde ve dışındaki rahat tavırlarına vurgu yaparak bu rahatlığın davranışları kontrol edememe boyutunda olduğuna dikkat çekmektedir. Kendi davranışlarını kontrol edemeyen öğrencilerin nerede ne yapacaklarını bilmediklerine ve hep başkası tarafından yönlendirilmeye ihtiyaç

duyduklarına dikkat çeken Selda Öğretmen, bu durumun önemli sebeplerinden birini ailede tek çocuk olma ve yetiştirilme tarzına bağlamaktadır.

Şimdiki yeni nesil çok rahat. Kendini kontrol etme noktasında baya rahat. Hep başkası onu yönetecek. Direksiyonu kendi almıyor. Ailelerin çocuk sayıları azalmakta ve tek çocuk olmanın kendi kontrol edememe davranışında önemli bir payı var. Çocuklar ailede aşırı özgür ve rahat yetiştiriyorlar. Bunun sonuçları da eğitime yansıyor. Kontrol edilmeyen davranışların sınıfa ve dersin verimine yansması olumsuz olmaktadır. Rahat olsunlar, fikirlerini söylesinler, soracaklarını sorsunlar ama kontrollü bir şekilde. Gereksiz rahatlıktan dolayı sınıfta her şeyi konuşup, teneffüste olması gereken bir şeyi sınıfa taşımamalıdır.

4.1.5.1.2. Aşırı özgüven

Öğrencilerin kendilerini kontrol edememe sorununun yanısıra sorumluluk bilinci taşınamama ve aşırı özgüvenin yarattığı bencilce davranışlar da sınıf içindeki istenmeyen davranışların sebepleri arasında görülmektedir. Bu durum için alınabilecek önlemlerin aile ile işbirliği içinde gerçekleşmesi gerektiğini Selda Öğretmen şu sözlerle ifade etmektedir.

Aileyle öğretmenin birlikte iş birliği yapması gerekiyor. Davranış problemleri var çocuklarda yani kendilerini kontrol edememe sorunu var. Günümüzdeki öğrencilerin en büyük sorunu sorumsuzluk ve saygısızca özgüven. Özgüven değil bencilce davranışlar diyelim aslında. Her istediğimi her istediğim zaman yaparım rahatlığı eğitim ortamını bozuyor.

4.1.5.1.3. Ailenin çocuğa yaklaşımı

Aile yapısındaki farklılıkların öğrencilerin sınıf içindeki davranışlarını etkilediğine vurgu yapan Selda Öğretmen, basit uyarılarda bile sorun çıkaran velilerden çocuğunu tamamıyla öğretmene teslim eden velilere ilişkin iki uç noktadan söz etmektedir. Bu tür zıtlıkların öğrencilere yönelik davranışlarını değiştirme noktasında sıkıntı yaşadığı ifade etmektedir.

...veli portresi şey olan çocuklar şımarıklığa daha yatkınken uyarılmak istemiyorlar. Evindeki rahatlığı burda da devam ettirmek istiyor. Bir de çocuğunu öğretmene teslim eden veliler var. Eti senin kemiği benim düşüncesinde olan velilerin çocuklarına gerekli uyarıları yapabiliyoruz. Ancak diğerlerine normal bir uyarı- yavrum bunu yapma demek- bile sorun yaratıyor. Mesela yaşadığım bir şey var, çocuk yüz aldım demiş ben hiç hatırlamıyorum veli şikayete geldi. Mesela işte niye yüz aldığı zaman alamazmış gibi bakmışım. Veli portresi şey olan esen rüzgardan nem kapabiliyor. Bu da öğretmen olarak bizi zorluyor.

4.1.5.2. Sorunlu davranışların yönetiminde kullanılan stratejiler

Sınıf içindeki sorunlu davranışlar önem derecesine göre üç başlık altında ele alınmaktadır. En alt seviyede olan davranışlar öğrencilerin kafasını koyup uyuması gibi kimseyi rahatsız etmeyen davranışlardır. İkinci tür davranışlar ise öğrencilerin derse ilgi göstermediği, diğerleriyle konuştuğu ve çevresini rahatsız ettiği davranışlardır. Üçüncü tür olanlar ise öğretimi engelleyen ve kavga etme ya da hakaret etme gibi diğer öğrencileri rahatsız eden davranışlardır. Sahne Sanatçısı tipindeki öğretmenlerin sınıf içinde en sık karşılaştığı sorunlu davranışlar bu kategorilere göre ikinci basamakta yer alan kontrolsüz konuşmalar ve saygısız davranışlardır. Selda Öğretmen, bu davranışları ortadan kaldırmak için farklı yöntemler izlemektedir. Bunlar; öğrencinin kendini değerli hissetmesini sağlayacak bireysel konuşmalar, yargılayıcı olmayan betimleyici bir dil kullanma, enerjilerini derse yönlendirme, sınıftaki varlığını güçlendirme, derse hareketlilik katma, öğrencileri yakından tanıma ve grup dinamiğini dikkate almadır.

4.1.5.2.1. Sorunları sınıfın dışında bireysel konuşarak çözme

Selda Öğretmen sınıf içinde ortaya çıkan problemleri, bu davranışları sergileyen öğrencilerle ders dışında bireysel konuşarak çözmeye çalışmaktadır. Bu konuşmalarda öğrenciyi sergilediği davranış yüzünden suçlamak yerine olumlu davranışların ona neler kazandıracığına vurgu yaparak öğrencileri kazanmaya çalışmaktadır.

...kontrolsüz konuşmalar, gereksiz konuşmalar, saygısızca davranışlar en sık karşılaştığım davranışlar arasında. Bunları bireysel konuşarak çözmeye çalışıyorum. Bu konuşmalarda öğrencilere değerli olduklarını hissettiriyorum. Değerli davranışlar yaptığı zaman arkadaşları arasında çok değer kazanacağını söylüyorum. Öğrenmenin faydaları üzerine, saygılı davranışların kendisine ne katacağı üzerine bireysel ayrı bir konuşma yapıp saçını okşama gibi davranışlarla ilgi gösteriyorum ve bu öğrencilerde gerçekten değişim meydana geliyor.

4.1.5.2.2. Yargılayıcı olmayan betimleyici bir dil kullanma

Öğretmenlerin sürekli kullandığı iletişim tarzındaki küçük farklılıklar, öğrencileri kendilerini nasıl gördükleri ve işbirliğine ne kadar istekli oldukları üzerinde önemli bir belirleyici olabilir. Yargılayıcı bir dil bir davranış ya da kişiyi etiketlemeyi veya değerlendirmeyi ifade ederken, betimleyici bir dil bir durumu, davranış ya da hissi resmetmeyi ifade eder. Ben dili, empati kurdukmayı amaçlayan yargılayıcı olmayan bir dildir. Özellikle sorunlu davranışların yönetiminde *durumu açıklayıcı ben dili* kullanımı iletişim engellerini ortadan kaldırırken, öğrencilerin sorunlu davranışlar ve sonuçları

üzerinde düşünmesine imkan tanımaktadır. Selda Öğretmen, öğrencilerle iletişiminde ben dili kullandığını ve bunun çoğu öğrencinin davranışı üzerinde olumlu etki yarattığını ifade etmektedir.

Ben dilini kullanırım genelde sen değil de. Bak bu davranışın beni üzüyor. Benim senin hakkındaki güzel olumlu düşüncelerim var. BU karizmatik düşüncelerim değişmesin gibi ben dilini kullanıyorum... Hepsi için belki değil ama birçoğunun hareketlerini kontrol etmeye çalıştığını görüyorum.

Selda Öğretmen olumsuz durumları fen ile bağdaştırıp hem öğrencileri uyarmakta hem de gündelik hayatla feni bağdaştırarak öğrencilerin dikkatini çekmektedir.

Evet tek yürek oluyoruz. Sesiniz şelale gibi uyum içinde şırl şırl çıkmalı. Gürültü yaparsak amipler, terliksi hayalar kaçır.

Havayı yormayalım, çok fazla titreşim kullanmayalım.

4.1.5.2.3. Enerjilerini derse yönlendirme

Sınıf içinde sıklıkla karşılaşılan sorunlardan biri öğrencilerin fazla enerjilerini bir yere yönlendiremedikleri için bu enerjilerini bazen dersi bölecek şekilde kullanmalarındır. Selda Öğretmen öğrencilerin enerjilerini derse yöneltmek için farklı etkinlikler yaparken özellikle ödevleri sunarken ya da sorulan bir soruya cevap verirken tahtaya çağırarak enerjilerini atmalarını ve kendilerini ifade etmelerini sağlamaktadır.

...bi gün ders anlatırken çocukların dikkati dağılmıştı hadi hemen canlı yayına çevirdim. Hemen bi kaç dekor malzeme kullanarak bir ortam yarattım ve hepsinin dikkati değişti. Sonra da devam ettim, çok tuttu. Artık bi daha ki derse girdiğimde, hocam beş a tv de bu gün ne var demeye başladılar. Ben de yayın akışını söylüyorum dedim. Ondan sonra hep kullanmaya devam ettim. Çocukların şekerleri çok fazla geliyor herhalde karbonhidratı fazla tüketiyorlar. Enerjilerini harcıyamıyorlar. Beş a tv uygulamasındaki asıl amacım çocukların hareketlerini kontrollü bir şekilde derse yönlendirmek ve arkadaşlarının önünde onorize olmalarını sağlayabilmek. Bütün öğrencilerin onore olmaya ihtiyaçları var. Bu beslenme kadar önemli bir ihtiyaç aslında. Kendilerini iyi hissetmek istiyorlar.

Sınıftan Bir Kesit

Bir öğrenci konuşurken diğerlerinin dinlemediğini fark eden Selda Öğretmen bir kişi konuşurken dinleyecektim di, şöyle gel tatlım canlı tv'ye diyerek öğrenciyi tahtaya yanına alıyor. Canlı TV'de alt yazı geçiyor, dinleyin diyor. Selda Öğretmen, konuyla ilgili önemli bir açıklama yapıyor. Öğrenciler dikkatle dinliyor. Sesini değiştirerek söylüyor spiker gibi. Bu durum öğrencilerin hoşuna gidiyor ve gülmeye başlıyorlar.

4.1.5.2.4. Sınıftaki varlığını güçlendirme

Öğretmenlerin sınıftaki varlıklarını güçlendirmek amacıyla farklı yöntemlerden yararlandıkları görülmektedir. Sahne Sanatçısı tipindeki öğretmenlerin en belirgin özelliklerinden biri sınıf içinde sürekli hareket halinde olmalarıdır. Hareket halinde olmaları öğrencilerin uyanık kalmasını ve istenmeyen davranışların ortaya çıkma ihtimalinin düşmesini sağlamaktadır. Sınıfta olup biten her şeyin farkında olan bu öğretmenler, sınıftaki varlıklarını güçlendirmek için hareket halinde olmanın yanısıra göz teması kurma, kişisel mesafeyi daraltma, sesini etkili bir şekilde kullanma ve yerini değiştirme yöntemlerinden yararlanmaktadır.

Selda Öğretmen sınıf içinde meydana gelen olumsuz durumları, diğer öğrencilerin dikkatini dağıtmamak için sadece o davranışları sergileyen öğrencilere yönelerek onlarla göz teması kurmakta ya da isimleriyle seslenerek dikkatlerini çekmektedir.

Yusufcum yazıyorsun değil mi canım diyerek laf atıyor ona. Öğrencilerin aralarında dolaşarak anlatmaya devam ediyor. Konuşan öğrenciler olunca Hasan'ım diye yumuşak bir ses tonuyla onlara doğru bakarak uyarıyor.

Öğretmenlerin öğrencilerle olan mesafelerini iki amaçla daralttıkları görülmektedir. Öğrencilerle olumlu ilişkiler kurabilmek için mesafeyi daraltan öğretmenler bazen de sınıf içinde istenmeyen davranışları ortadan kaldırmak için kişisel mesafeyi daraltmaktadır. Bu durumda istenmeyen davranışlar sergileyen öğrencilerin yakınında durarak varlıklarını hissettiren öğretmenlerin, öğrenciler bu davranışları sonlandırmadığında onları tekrar derse çekmek için birebir ilgilenme yöntemini kullandıkları görülmektedir.

Selda Öğretmen sınıfın arkasında gezinerek soruları cevaplandırıyor. Selda Öğretmen dersle ilgilenmeyen öğrencileri fark ediyor ve onların yanına gidip Yusufcum nasılsın diye laf atıyor. Bu süre arkada bekliyor. Öğrenciler konuşmayı kesip ilgilerini derse veriyorlar Yusufcum yavrum sayfa... diyerek dersi arkada anlatmaya devam ediyor.

- *Çocuğumuzun çalışması lazım ama yan tarafta gitar çalınıyor. Ne yapardınız? Hey komşu burası benim evim mi dersiniz? Söyle Tufancım. (biraz önce dersle ilgilenmeyen öğrencilerden biri).*
- *Pütürlü şeyler koyarız.*
- *Evet yumurta kabı mesela. Başka? Bugün kalkmayanlardan.*
- *Evet, düşünceleriniz çok güzeldi, tebrik ederim.*

Selda Öğretmen sınıfın arka tarafında gezinerek öğrencilerin sorularını cevaplandırıyor. Yusuf ve Tufan'ın yanında durarak dersten kopmalarını engellemeye çalıştığı dikkat çekmekte.

Öğretmenler sınıftaki varlıklarını güçlendirme yollarından biri seslerini etkili bir şekilde kullanabilmeleridir. Öğretmenler sesini alçaltıp yükselterek öğrencilerin dikkatini kendi üzerinde toplayabilmekte hatta sesine heyecan katarak öğrencilerin hareketlenmesini ve motive olmasını sağlamaktadır.

Evet hadi bakalım aktif, dinamik, heyecanlı diyerek sesini yükseltiyor.

Selda Öğretmen isimle uyarıya ya da dikkat çekme gibi uyarılara rağmen olumsuz davranışlar sergilemeye devam eden öğrencilerin yerlerini değiştirme yöntemine başvuruyor.

Sürekli konuşan bir grup var artık dayanamayıp Sılacım buraya gelir misin diyerek yerini değiştiriyor.

Selda Öğretmen öğrencilerin başka şeylerle uğraşma, konuşma ve bakışlarının dağılması gibi durumlarda derse olan ilgilerinin azaldığını adeta bir sensör gibi hemen fark ettiğini ve onları tekrar derse çekmek için hemen bir hareketlilik yarattığını vurgulamaktadır. Bu hareketlilik bazen bir tiyatroyken bazen de bir şarkı, tekerleme ya da reklamlardan ürettiği sloganlar gibi dikkat çekici farklı uygulamalar olabilmektedir.

İlle öğrenecek ille illaki illaki pınar sucuk sloganını fen öğrenilecek diye uyarladım. Reklamlardan sloganlarım var sağlam basacaksın bu hayatta sağlam fen diyorum lafla demiyorum... Öyle hep reklamlardan esinlenip dikkat çekiyorum hem de derse ilgi artıyor. Fen dersini sevdirmek ve kalıcı öğretmek için elimden geleni yapıyorum.

Sınıftan Bir Kesit

Dersin son dakikalarına yaklaşan Selda Öğretmen kral koltuğu oyunu oynayacağız diyor. Öğretmen sandalyesini ortaya çekiyor. İki kişiyi tahtaya seçiyor biri koltuğa oturuyor. Bir kişi de tahtada doğru yanlışları sayacak.

- *Ben size maddeler söyleyeceğim siz fazla beklemeden doğru bir şekilde nasıl madde olduklarınızı söyleyeceksiniz. Emir koltuğa oturuyor.*
- *Bakalım dikkatli misin?*
- *Stresliyim diyerek Emir bütün sınıfı güldürüyor.*
- *Amacımız yarışmak değil, öğrenmek. Siz de dinleyin. Başlıyoruz nefesler tutuldu mu diye gültüyor Selda Öğretmen. Defter.*
- *Opak*
- *Su*
- *Saydam*
- *Hava*
- *Opak*
- *Hava opak mı?*

- *Kova anladım diye gülüyor Emir.*
- *Sıra Buğra'da.*
- *Ağaç*
- *Opak diyor Emir Buğra'nın yanında.*
- *Ama o beni yanılttı diyor Emir.*
- *Selda Öğretmen ama birisi yanlış bir davranış diye sen de mi yapmalısın diyerek Emir'e sarılıyor.*

Emir sınıftan biraz önceki davranışı için özür diliyor.

Dersin sonuna doğru Selda Öğretmen hem ilgilerini toplamak hem de öğrenenleri pekiştirmek için öğrencilere farklı oyunlar oynatıyor. Öğrencilerden bazılarının kazanma hırsı istenmeyen davranışlar ortaya çıkarsa da Selda Öğretmen'in ılımlı ve affedici tavrını koruduğu görülmektedir. Bu davranışı sergileyen öğrencinin daha sonra kimse zorlamadan gelip sınıftan özür dilemesinde Selda Öğretmen'in affedici tavrının etkisi olduğu düşünülebilir.

Öğrencileri hiçbir zaman *etiketlemediğini* söyleyen Selda Öğretmen farklı özellikteki öğrencilere aynı şekilde yaklaşmadığını grup dinamiklerini dikkatlere alarak her birini farklı yöntemlerle kazanmaya çalıştığını vurgulamaktadır.

Ben öğrencilerimi hiçbir zaman gruplandırmıyorum. Her öğrenci her zaman değişebilir. Hiç kimse olduğu gibi sürekli kalıcı değildir. Ben hiçbir zaman bu şekilde usullar, liderler, yaramazlar diye bir sınıflandırma yapmam. Yöntemlerimi değiştiriyorum. Yaramazları kontrol etmek için onlara tiyatro oynatıyorum ya da bazılarını da asistan da yaptığım oluyor. Küçük sorumluluklar veriyorum bunu yıkar mısın, götürür müsün gibi. Sonrasında ona teşekkür ediyorum. Ben teşekkür edince kendini değerli hiss ediyor, davranışlarında değişim oluyor. Bu öğrencilere sorumluluk vererek onları ders içinde aktifleştirmiş oluyorum.

Sınıflar açısından öğrenci çeşitliliği dikkate alındığında normalde hep güler yüzlü olmasına rağmen bazı sınıfların güler yüzlü olmayı kaldıramadığına dikkat çeken Selda Öğretmen bu tür sınıflarda *farklı bir mizaca büründüğünü* dile getirmektedir. Farklı bir mizaca bürünmenin sertleşme olmadığını açıklayan Selda Öğretmen bu tür hareketli sınıflarda onların hareketlerini derse yönelik kullandığını ve onlarla empati kurmaya çalıştığını vurgulamaktadır.

Farklı özellikteki sınıfları düşündüğümde o sınıflara göre materyal ya da sunum hazırlıyorum. Öğrencilerin deyimiyle kaynamaya fırsat tanımayacak şekilde, onları kontrol altında tutulacak şekilde öğretimi planlıyorum ve o hareketli sınıfları kendi kontrolümle hareket ettiriyorum. Tahtayı sildirme, bir deneyi yapma veya bazen çok ilgisiz bir öğrenciyi asistanım yaparak enerjilerini derse yönlendiriyorum.

Sert girme değil. Ben şuna çok karşıyım, öğrencileri korkutarak disiplin olayına çok çok karşıyım. Öğrenci öğrenmeye çabalayınca disiplin kendiliğinden geliyor zaten. Çocuklar çok farklı inanın onların yerine kendimizi koysak anlayabiliriz. Derslerde sıkılıyorlar o yüzden hareketlilik lazım. Aslında haksız da sayılmazlar. Bence dersler her öğrenciye hitap eder hale gelmeli. Hareketli, ilgi çekici, görselli fazla ve daha sorumluluk alacakları dersler tasarlanmalı. Her öğrenciye sorumluluk verilmeli. Yapacak bi şey olmadığından çocuk sıkılıp sorun oluşturuyor, dikkat çekmeye çalışıyor.

4.1.6. Özendiriciler ve ödüller aracılığıyla uygun davranışın sürdürülmesi

4.1.6.1. Sembolik ödüller

Selda Öğretmen öğrencilerin istenilen davranışları sergilemesini sağlamak için fen bilimi duruşu olarak tanımladığı “eFENDi” uygulamasıyla istenilen davranışları öğrencilere kazandırmaya çalışmaktadır. Derse ilişkin istenilen davranışı gösteren öğrenciler eFENDi seçilmekte ve farklı şekillerde ödüllendirilmektedir.

Derste efendi seçiyorum. Tahtaya bunu yazıyorum ve uzun süre efendi olan öğrencilere küçük bir hediye veriyorum. Bazen efendileri asistan yapıyorum deneylerde. Onunla çok gurur duyuyorlar. Önlük giydikten sonra önlükle fotoğraflarını çekiyorum ya da deney yaparken bana yardımcı olurken. Motive oluyorlar ve değerli hissediyorlar. Çocuklara kendilerinin değerli olduklarını hissettirecek davranışlarda bulunuyorum ki değerli davranışlarda bulunsunlar. Kendini değerli hissetsin. Benim temel amacım öğrencilerin kendilerini değeri hissetmelerini sağlamak. Örneğin; bir öğrenci bi şey söylüyor. Çağırıyorum bilim insanı Ahmet Mehmet'ten şunu dinliyoruz diyorum. Onu gerçekten bilimin içinde bir girdap gibi almış oluyorum. Sonraki derslerde artık bu öğrencide bilim insanı nidasında bir duruş oluyor. Etkisi oluyor.

Sınıftan Bir Kesit

Evet benim bir asistana ihtiyacım var. Herkes parmak kaldırıyor. Bugünün efendisi benim asistanım olsun. Yoğurdu sütü kim getirmişti. Muhammed o sıcak, örtülü sütü sen mi getirmiştin. Ama o hem süt getirdi, hem uslu uslu oturdu hem de benim sorularıma hep parmak kaldırdı. Gel Muhammed'cim. Siz de efendi olmaya devam edin 5/A, ben herkesi yazarım.

4.1.6.2. Somut ödüller

Öğrencileri ödüllendirmek için atom puan ve madalya uygulamasından yararlanan Selda Öğretmen, öğrencilerin atom puan almak için çabaladıklarını ve uygun davranışların bu tür ödüllerle kalıcı hale geldiğine dikkat çekmektedir. Öğrencilerle daha fazla vakit geçirerek ve sürekli iletişim halinde olarak onları yakından tanıma fırsatı yakalayan Selda Öğretmen, ödüllendirmede öğrencilerin ilgi duyduğu şeyleri

kullanmaya ve sadece akademik başarıyı değil sınıf içinde sergilenen olumlu davranışları da ödüllendirmeye dikkat ettiğini ifade etmektedir.

...atom puan belirli bir sayıda olduğu zaman madalya veriyorum. O madalya da okul sitesinde yayınlanıyor, çok onorize oluyorlar. Alamayanlar ise özel bir gayret gösteriyor madalya kazanmak için. Verdiğim tüm ev deneylerini yapıyorlar ve davranışlarına çeki düzen veriyorlar. Çünkü ben o atom puanı sadece notsal şeye değil aktif hayatta önemli olan şeylere de veriyorum. Mesela bir geri dönüşüm ürününü geri dönüşüme attığını, arkasına karşı saygılı bir davranışını gördüğüm zaman ya da çok güzel meraklı bir soruya da atom puan verebiliyorum. Merak etmiş sormuş. Meraka çok değer veriyorum. Merak eden öğrencileri hemen yakalıyorum, bir bilim adamı yakaladık edasıyla o zaman ilgi alaka her şey artıyor. Hem atom fene karşı ilgi hem de çocukların yediği cipslerin içinden para çıkıyor. Cipten para çıkacak diye ilgilerini gördüm ve ondan esinlendim. Fen dersine fenle ilgili atom puan yapayım onu kazanmaya çalışınlar dedim. Öğrencilerin ilgisini kullandım. Aslında öğretmenliğin temel şeyi öğrencileri tanımak. Çocukları tanımak. Onlarla teneffüslerde sohbet ediyorum, bu konuşmalar bana ipucu veriyor. Sevdikleri, hoşlandıkları ya da hoşlanmadıkları şeyler neler öğreniyorum. Ben öğrencilerle çok vakit geçiririm. Dersin dışında ya da ders aralarında... Teneffüslerimi hep öğrencilerimle geçiririm, bu araları çok iyi değerlendirdiğimi düşünüyorum.

Dersi sevme nedenleri arasında atom puandan ve Selda Öğretmen'in onları ödüllendirmek için dağıttığı gülbe şekerlerinden söz etmeleri, bu uygulamaların öğrenciler üzerinde olumlu bir etki yarattığını göstermektedir.

Atom puan alıyoruz. Bazen şeker dağıtıyor.

4.1.7. Öğretmenlere tavsiyeler

Hem mevcut öğretmenlere hem de mesleğe yani başlayan öğretmenlere yönelik olarak Selda Öğretmen, katı kurallarla değil sevgi ve anlayışla, işi mutfağında öğrenme, mesleğini sevme ve kendini sürekli geliştirme yönünde tavsiyelerde bulunmaktadır.

4.1.7.1. Katı kurallarla değil sevgi ve anlayışla yaklaşma

Kızarak ya da katı kurallarla hiçbir şeyin çözülmediğini gören Selda Öğretmen, her şeyin çözümünü sevgi, saygı ve anlayışta aramaktadır. Bu bağlamda öğretmenlere öğrencileri tanımaları ve onlara sevgiyle yaklaşmaları yönünde tavsiyelerde bulunmaktadır.

Tanımak çok önemli. Her zaman sevgi, saygı, anlayış diyorum. Sevgi, saygı, anlayış her şeyi çözüyor. Asla sert bakarak, kızarak ya da ceza vererek değil. Sınıf yönetimi açısından disiplinle ya da katı kurallarla hiç bi şeyin çözülmediğini gördüm. Ama sevgi, gözünün içine bakarak bir tebessüm, dışarda bir nasılsın demekle bile sorunların çözüldüğüne şahit oldum.

4.1.7.2. İşi mutfağında öğrenme

Öğretmeni bir orkestra şefine benzeten Selda Öğretmen, sınıfta çok fazla değişkenin bulunduğunu ve her şeyin yazılı olarak ellerine verilemeyeceğinin altını çizmektedir. Bu nedenle, birçok şeyin sınıf ortamında öğrenileceğine vurgu yapan öğretmenimiz, yeni öğretmenlere güvendikleri bir öğretmenin derslerini gözlemlenmelerinin faydalı olacağını ifade etmektedir.

Ortamda çok bulunmak. Böyle bazı şeyler kağıtta yazmıyor sadece yaşıyor. Sınıf aslında üç boyutlu bir resim gibi. Onu kabartan yöneten orkestra şefi olan öğretmen. Bunu yaparken çok fazla değişken var. O değişkenlerle birlikte kendimizi de değiştirmemiz gerek, bu da ancak sahada kazanılıyor. İşin mutfağında kazanılıyor. Eğer kendilerini geliştirmek istiyorlarsa okulda güvendikleri bir öğretmenin yanında uzun süreli derse girerek gözlem yapabilirler.

4.1.7.3. Mesleğini sevmeye ve kendini sürekli geliştirme

Başarılı bir öğretmenin kişisel ve mesleki açıdan sahip olması gereken yeterlikleri dile getiren Selda Öğretmen bu mesleği yapacak kişilerin öncelikle öğrencileri ve mesleği sevmeleri ve kendilerini sürekli geliştirmeleri gerektiğini “her günü aynı olan birinin öğretmen olamayacağını” vurgulayarak dile getirmektedir. Kendi öğrencilik yıllarındaki gibi çekinen bir öğrenci profilinden ziyade sürekli soran öğrencilerle karşı karşıya olduklarına dikkat çeken Selda Öğretmen, öğretmenlerin artık sadece bilgi aktarıcı değil bilgi kaynağına yönlendirici bir rol üstlendiğini vurgulamaktadır.

Öğretmenlik mesleği tembellikle gidecek bir şey değil. Her günü aynı olan birisi asla öğretmenliği götürmez. Her gün nasıl öğrenciye bir şey öğretiyorsak kendimize de bi şeyler öğretmeliyiz. Eskiden öğretmenlerin bi defteri olurmuş. Hatta sararırmuş o defterler. On yıl boyunca aynı kitaptan anlatırmış. Ama şimdi bu mümkün değil, her şey sürekli değişiyor. Bu

kadar değişkenlerin arasında değişmeden kalmak imkansız. Yeni nesil çok farklı görsel, işitsel, yaparak yaşayarak öğreniyor. Bizim zamanımızda öğretmenler sadece anlatırlardı. Hiç bi şeyin ne olduğunu bilmezdik, görmezdik. Ama şimdi çocuklar akıllı, soruyor ya da görmediği bir şeyse ısrarla ben görmedim, bilmiyorum, anlamadım öğrenmem lazım diyor. Bizim gibi yutkunup öğretmenden korkarak hiçbir şey sormayan bir çocuk yok soran bir nesil var. Bu yüzden öğrencisinin karşısında mahcup olmamalı öğretmen. Herkes her şeyi bilemeyebilir. Ama öğrencilere doğru kaynaklara yönelmeleri için rehberlik yapabilir. Bunun için öğretmenin önce kendisinin bilmesi gerekli. Bilgiye ulaşma çabası olmalı ki öğrenciye onu verebilsin.

4.2. Dertlerden Arındıran Öğretmen: Psikolog

Psikolog tipindeki öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarını oluşturma ve sürdürmede öne çıkan özelliği *öğrencilerini dinleme ve sorunlarına duyarlı* olmasıdır. Öğrencilerin sorunlarını dinleme ve çözüm üretme arayışında ilişkilerinin olumsuz yönde etkilenmesini önlemek amacıyla bu tipteki öğretmenler, sınıf-içi güç savaşlarına girmemeye özen göstermektedir. Bu savaşlarda kazanan tarafın olmadığının bilincinde olan öğretmenler genellikle sorunları dışarıda yaptıkları *bireysel konuşmalarla* çözmeye çalışmaktadır.

Psikolog tipindeki öğretmenlerin güçlü yanlarından biri öğrencilerle kurdukları yakın ilişkilere sahiptir. Bu tipteki öğretmenler, öğrencileri için öğretmenleri olmaktan daha fazlasını ifade etmektedir. Öğrencilerle olan iletişimi ders dışında da devam ettiren Psikolog tipindeki öğretmenler, öğrencileri için bazen *sırdaş* ya da *sorun çözücü* bazen de *ağlama duvarı* ya da *sığınılacak bir liman* gibidir. Öğrencilerin çekinmeden her şeyi paylaştıkları ve bu konuştuklarının öğretmenleriyle kendi aralarında kaldığından emin oldukları yönündeki vurguları, bu ilişkilerin güvene dayalı bir zemin üzerine inşa edildiğini göstermektedir. Sınıf yönetimi uygulamalarını oluşturma ve sürdürmede Psikolog tipindeki öğretmenlerin özelliklerini gösteren Gülcan Öğretmen, mesleğinde on dokuzuncu yılını çalışan bir sosyal bilgiler öğretmeni olarak kendine özgü bu tarzını deneyimleyerek kazandığına, sınıf yönetimi üzerine aldığı eğitimlerin ise kendi düzenini oturduktan sonra verilmesinin bir yararı olmadığına dikkat çekerken, eğitimi veren kişilerin bile bu eğitimlere yeterli özeni göstermediğine vurgu yapmaktadır.

Bize bu konuyla ilgili zaman zaman eğitimler veriyorlar. Ben birkaç ders almıştım. Ama ne zaman? Öğretmenliğimin onuncu yılı on beşinci yılı kendimce bir düzen oturtmuşum. İnsan ister istemez katılaştırıyor, düzenini değiştiremiyorsun belli bir yaştan sonra. Sonra bize bu eğitimleri veriyorlar. Hiçbir anlamı yok. Zaten eğitimler de amacına ulaşmıyor. Hep ütöpik kalıyor. Bir arkadaş orada oturup anlatıyor ya da ayakta, ister dinle ister dinleme havasıyla. Ama ben bu

eğitimlerde yaptıklarımın çok yanlış olmadığını, genellikle uygun tarzda davrandığımı fark ettim. Eksikler varsa da kapatmaya çalıştım ya da yanlış yaptıklarım varsa düzeltmeye çalıştım.

Öğretmenlerinin kendi üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler nedeniyle öğretmen olmayı hiç düşünmeyen hatta tarihten nefret eden Gülcan Öğretmen, yönlendirme eksikliği ve sistemsal sorunlar nedeniyle kendini tarih bölümü öğrencisi olarak bulmuştur. Tercihlerin önceden yapılması nedeniyle yüksek puan almasına rağmen tarih bölümünü kazandığını gören Gülcan Öğretmen, ablasının ısrarı üzerine öğretmenlik mesleğine adım atmıştır. Anne olduktan sonra yaşadığı rol değişimiyle daha ılımlı ve sabırlı bir öğretmene dönüştüğünü vurgularken, öğretmenlik rolünün üzerine veli rolü eklenince olgunlaştığını, öğrencilerinin yerine kendi çocuğunu, velilerin yerine de kendini koyarak empati kurduğunu ifade etmektedir.

Çocuğumdan sonra özellikle benim oğlumun yaş grubunun derslerine girdiğim dönemde olgunlaştım. Bir şey olurken aa benim oğlum da bunu yapsaydı ben anne olarak ne yapılmasını isterdim, nasıl davranılsın ya da veli olarak hangi davranışlarda bulunursa rahatsız olurduk düşünceleriyle inan bana o kadar ılımlılaştım ki. Şimdi arkadaşlar hep ne kadar sabırlısın, nasıl yapıyorsun bunu der bana. Empatiyle ilgili sanıyorum. Benim oğlum biraz asi ruhlu bir çocuk. Cevap veren, doğru bildiğinden şaşmayan bir çocuk o yüzden oldukça problem yaşadı öğretmenleriyle. O açıdan oğlumun davranışları bana örnek oldu. Empati kurmayı, sabırlı olmayı öğrendim.

Gülcan Öğretmen'in geçmiş yaşantıları ve anne olduktan sonra geçirdiği değişim sürecinin öğrencilerle olan ilişkilerini olumlu yönde etkilediği anlaşılmaktadır. Bu ilişkilerin temelini saygı ve sevgi üzerine kurduğunu belirten Gülcan Öğretmen, öğretmen olarak öncelikle öğrencilerde akademik başarıdan ziyade davranış değişikliği yaratmayı hedeflediğini belirtmektedir. Sevgi ve saygıyı kazandırdıktan sonra akademik başarının kendiliğinden geldiğini gözlemleyen Gülcan Öğretmen, sadece akademik başarıya odaklanıp öğrencileri asosyal yetiştirmenin arzu ettiği bir durum olmadığını dile getirmektedir.

...benim için davranış daha önemli. Öğrencilerin anlayışlı olması özellikle saygılı olmaları önemli. Notu çok düşükmüş ya da yüksekmüş bunlar benim önceliğim değil. Akademik başarıları hayatları için tabi ki önemli ama ben saygıyı ve sevgiyi daha ön planda tutuyorum. Öncelikli hedefim öğrencilerin davranışlarını iyileştirmek. Öğrencilerin davranışı iyi olduğu zaman akademik olarak açıklarını mutlaka kapatıyorlar. En azından ben öyle gözlemledim. Şu değil, böyle bak dinle dinle dinle yaz yaz yaz not al ezberle yüz al. Öğrencilerin bu haline üzülüyorum, gelecekte asosyal insanlar olacaklar.

Öğrencilerle kurdukları yakın ilişkilerle dikkat çeken Psikolog tipindeki öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamaları (i)otoritenin inşası, (ii)öğretmen, öğrenci ve veli ilişkileri, (iii)öğretimi planlama ve gerçekleştirme, (iv)sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme, (v)sorunlu davranışların yönetimi ve (vi)özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesi boyutlarını sırasıyla ele alacağız.

4.2.1. Otoritenin inşası

Psikolog tipindeki öğretmenlerin sınıf içerisinde yakın ilişkiler kurarak otoritelerini güçlendirdikleri dikkat çekmektedir. Yakın ilişkiler kurma, öğrencilerle ilişkiler teması altında daha detaylı bir şekilde ele alınırken; buzları zamanla eritme, öğrencilik yıllarındaki olumsuz yaşantılar, mesafe koyma ihtiyacı ve hareketli sınıflarda sert bir mizaç benimseme otoritenin inşası bölümünde incelenmiştir.

4.2.1.1. Buzları zamanla eritme

Sınıf yönetiminde “Noel’den önce gülümseme” ifadesiyle bilinen sınıfa otoriter girme ve asla gülmeme öğretmenlerin sınıftaki varlıklarını güçlendirmek için başvurdukları stratejilerden biridir. İlk haftalarda öğrencilerin tepkilerini ölçmek ve kontrolü elinde tutabilmek için böyle bir yola başvurduğunu vurgulayan Gülcan Öğretmen, öğrencilerde “öğretmen her türlü davranabilir” algısı yarattığını ve zamanla bu buzları erittiğini ifade etmektedir. Öğretmenlerin bu yaklaşımı, öğrencilerin öğretmenlerine davranışlarını değiştirdiği “hızalanma” kavramını açıklar niteliktedir.

... İlk iki hafta boyunca beni çok sert görürler. Çünkü ben genelde çok dik yürürüm, biraz da genlerle ilgili bir şey herhalde. İlk girdiğimde hiç gülümsemeden girerim ama gözüm güler aslında onlar sonra fark ediyorlar. Benim çok sert olduğumu söylerler. Hocam biz çok şaşırдық. Sizi biz çok kötüsünüz zannetmiştik derler. Amacım tepki ölçmek. Çünkü direkt gülerek, çok lakayt bir şekilde girince öğrenci bütün ders boyunca tavrını öyle sürdürüyor. Böyle sert değil de biraz daha otoriter girince öğrenci öğretmen her türlü davranabilir ona göre davranalım havasını alır diye düşünüyorum.

Gülcan Öğretmen’in ilk derslerde otoriter girerek öğrenciler üzerine yarattığı algıyı, *samimi ve ılımlı tavrıyla* kısa zamanda dağıttığı öğrencilerin onu bir anne, abla ya da arkadaş gibi yakın bulmalarından anlaşılmaktadır.

Bu hocanın yönleriyle diğer hocaların yönlerini hiç karşılaştıramayız. Böyle sıcakkanlı, cana yakın, eğlenceli. Sonuçta bütün öğretmenler aynı parayı alıyor. Dersini anlatıp gidiyorlar, bizimle pek ilişkileri yok gibi. Ama bu öğretmen öyle değil. Bize yakın davranıyor. Kuzularım

canlarım diye bize cana yakın yaklaşıyor. Böyle konuşmaya başladığında ben elektrik aldım sevdim.

4.2.1.2. Yakın ilişkiler kurma

Psikolog tipindeki öğretmenlerin, öğrencilerle kurduğu yakın ilişkiler sınıf yönetimi uygulamalarını oluşturma ve sürdürmede kolaylaştırıcı bir etki yaratmaktadır. Öğretmenlerine duydukları sevgi ve saygının etkisiyle öğrenciler, diğer derslerde sergiledikleri olumsuz davranışları bu öğretmenlerin derslerinde sergilemekten kaçınarak *kurallara isteyerek uyma eğilimi* göstermektedir. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını önemseyen ılımlı tavrın, öğretmenlerinin sınıf içinde kurduğu otoriteye saygı ve minnet duymalarında etkili olduğu öğrencilerin ifadelerinde göze çarpmaktadır.

Ahmet hocayı görünce saçımı toplarım ama o gidince direkt açarım. Ahmet hocayı sevmediğimden dolayı inatlaşıyorum. Ama Gülcan hoca saçımı toplu diyor, topluyorum ve teneffüste de açmadığım oluyor unutuyorum. Çünkü Gülcan hoca kırmadan bize önem vererek söylüyor. Bizden zaten iki üç tane şey istiyor. O bizim istediklerimizi yaptığı için biz de onunkileri yapmalıyız. Kolumdan tutup şöyle götürüp, küpelerini çıkar içine ip tak demiyor.

4.2.1.3. Öğrencilik yıllarındaki olumsuz yaşantılar

Öğrencilerle yakın ilişkiler kuran ve onların kendilerini rahatça ifade edebilecekleri bir sınıf ortamı oluşturan Gülcan Öğretmen'in böyle bir sınıf yönetimi tarzı geliştirmesinde geçmiş deneyimlerinin, özellikle kendisinde iz bırakan öğretmenlerinin etkili olduğu görülmektedir. Sınıfta *korku kültürü* yaratan öğretmenlerin, öğrenciler üzerinde bıraktığı yıkıcı izlerin zaman geçse de unutulmadığı Gülcan Öğretmen'in lise yıllarında yaşadığı bir olayı anlatırken duygularına engel olamamasından anlaşılmaktadır. Bu yıkıcı izlerin hem öğrencinin ruhunda hem de derse olan ilgi ve motivasyonda olumsuz etkiler yarattığı Gülcan Öğretmen'in vurguladığı noktalardandır.

Dokuza gidiyoruz tabi lise bir oluyor o zaman. Bir tarih öğretmenimiz var nefret ederdim ben tarihten onu söylemiş miydim? Dediler ki çok korkunç bir kadın zaten öyleydi. İki dersi vardı gelirdi bir ders "aç defterlerini" bir otururdu. Nefret ederdi bizden. Ne bakıyorsun hayvan yapardı. Bir ders gelirdi yazdırırdı ama deliler gibi, ikinci ders onları bize anlattırırdı. Haftaya şu derste sözlü yapacağım çalışın dedi. Eskiden bizde sözlüler vardı tek not verilirdi. Ablam da onun bir öğrencisiydi. Gülcan dedi valla her şeyi sorar. Bütün defteri ezberledim ama bütün defteri. Bir de şu var, yanlış yazdığın zaman bir daha sorma şansın yok asla söylemez ve dünyanın hakaretini eder. Nizamül mülkün siyasetnamesi. Siyasetnamesini yazmış ben de onu

tabi o kadar hızlı söylemiş ki siyasetnameyi muhtemelen hayatımda hiç duymadım seyahatnameyi yazmışım Evliya Çelebinin ki ama şimdi biliyorum ben onu, o zaman bilmiyordum ki. Hep öğrenci der ya ben kalkacağımı biliyordum o sırada herkes onu düşünür. İlk beni kaldırdı geldi derse. İki bin yok iki bin altı yüz doksan iki Gülcan korkudan titriyorum, ama size anlatamam ortamı. Kimse kıpırdamıyor öyle bir ortadayız. Bir soru sordu, bildim. İkinciye sordu bildim ama ezberledim. Üç bildim, dört bildim geldi buna dördüncü buydu Nizamül mülkün eseri dedi. Seyahatname dedim. Allah Allah seyahatnameymiş dedi. Bir şeyi de doğru öğren diye bana bir bağırdı, bir bağırdı. Sınıf toplama sınıf yarısını tanımıyorum, yeniyiz. Ben sana anlatamam o duygularımı. Nefret etmiştim. Gittim defterime seyahatname yazıyor. Ben bunu öğretmenime söyleyemedim yanlış yazdım diye zaten çözüm olmayacaktı hala içimde uktedir biliyor musun? Çok üzülürüm ve hep çocukları düşünürüm benim yaşımda böyle şeyleri yaşıyorlar mı diye. Yaşamamaya çalışırım. Çok kötü üzül müştüm ve nefret ederdim tarihten.

4.2.1.4. Mesafe koyma ihtiyacı

Psikolog tipindeki öğretmenlerin öğrencilerle kurduğu yakın ilişkilerin sınıf yönetimi uygulamalarında olumlu etkiler yarattığı görülmüştü. Ancak öğrencilerle kurduğu bu yakın ilişkinin bazen sınırı aştığına dikkat çeken Gülcan Öğretmen, öğrencilerin ölçü koyamadığına vurgu yapmaktadır. Bazı öğrenciler için boyut değiştiren bu ilişkide anne rolüne geçtiğini ya da zaaflarının kullanıldığını fark eden Gülcan Öğretmen, sınıftaki otoritesini korumak için zaman zaman *mesafe koyma ihtiyacı* hissettiğini ifade etmektedir.

...öğrencilerle ilişkim genelde çok yakın. Ama bu yakınlık zaman zaman problem yaratıyor bana. Çocuklar ölçü koyamıyorlar. O samimiyeti algılayamayabiliyorlar. Benim biraz fazla yakın olmamdan kaynaklanıyor... Yıllar geçtikçe onlara davranışı öğrendim mesela öğretmen ve veli ilişkisini, anne baba ilişkisini sınırlar koymayı onlarla öğrendim. Gereksiz yere fazla yakın olduğumu fark ettim ama ben bunu öğrencilerimden öğrendim. Fazla yakınlaşmalarından baktım benden annelik beklemeye başladıklarını hissettim. Sizde kalabilir miyim? Size gelebilir miyim? Annemden izin isteyin olaylarını yaşadım. O zaman ölçü koymam biraz daha sınırlamam gerektiğini anladım davranışlarımı. ...ben öğrencilerimi kıramıyorum. Bu benim zayıf yönlerimden bir tanesi.

4.2.1.5. Hareketli sınıflarda sert bir mizaç benimseme

Sınıfların dinamiğine göre farklı mizaçlar benimseyen Gülcan Öğretmen daha hareketli, dersten daha kolay kopan öğrencilerin yer aldığı sınıflarda otoritesini sağlamlaştırmak için ciddi bir şekilde derse girerken daha sonra bu ciddi havayı esprilerle yumuşattığını ifade etmektedir.

Aslında değişir biliyor musun? Ben kendim fark ediyorum. Öyle çok ciddi dersten kopacak ya da çok yaramaz tarzda diyelim çocukların sınıfına girerken biraz daha ciddi giriyorum. O zaman önce onlar kendilerini toparlıyorlar sonrasında bir fıkra anlatıyorum, espri yapıyorum, hadi diyorum tahtadan işleyelim açın sayfayı açın diyerek topluyorum Ama diğerlerine çok rahat girebiliyorum. Normal halimle girebiliyorum. Biliyorum ki ben konuya başladığımda otomatik olarak toparlayacaklar ki yapıyorlar.

4.2.2. Öğretmen, öğrenci ve veli ilişkileri

4.2.2.1. Öğrencilerle olan ilişkiler

Öğrencilerle güvene dayalı yakın ilişkiler kurduğu görülen Psikolog tipindeki öğretmenlerin, öğrencilere birer birey olarak yaklaşma ve içten davranışlar sergilemelerinin olumlu öğretmen öğrenci ilişkilerinin gelişmesinde önemli bir yere sahip olduğuna dikkat çekmektedir. Psikolog öğretmen tipinin öğrencilerle olan ilişkilerini güvene dayalı ilişkiler geliştirme, bizden biri algısı yaratma, öğrencilerin olgunluk seviyesine göre yaklaşma, adil olma, samimi ve sevecen bir dil kullanma, öğrencilerin düşüncelerine değer verme ve mesafe koyma ihtiyacı boyutlarında ele alınmıştır.

4.2.2.1.1. Güvene dayalı ilişkiler geliştirme

Gülcan Öğretmen'in öğrencilerle kurduğu güvene dayalı ilişkiler ve anlayışlı tavır öğrencileri tarafından onu diğer öğretmenlerden ayıran nitelikler arasında gösterilmektedir. Bu bağlamda, psikolog tipindeki Gülcan Öğretmen, öğrencileri için *sorunlarını dinleyen, özel hayatlarını paylaşacak kadar güvendikleri bir sırdaş ve sorun çözücü* rolünü oynamaktadır.

Ders dışındaki olaylarda ben çocuklara çok destek olmaya çalışırım. O da şurdan kaynaklanıyor, çocuklar anne babalarıyla bazı şeyleri paylaşamıyorlar. Aslında benim için de çok komik şeyler. Sevgili olayları falan oluyor genelde ama onlar için o kadar önemli ki. Öğrencinin bir tanesi dedi ki "hocam dedi ben üç gündür yemek yemiyorum sadece su içiyorum. Beni terk etti" dedi. "Gece uyumuyorum". Bunu anne babasına söylesen doktora götürürler. Ama onun için o kadar önemli ki. İleride kendisi de gülecek Ben paylaşırken destek olmaya çalışıyorum. Ailesiyle görüşülmesi gerekiyorsa çocuğu ikna edip annesi ya da babasına haber veriyorum. Olayına göre rehberlik servisiyle konuşuyorum.

Okulda en sevdiğim öğretmenlerden birisi Gülcan hoca diyebilirim. Özel hayatımı paylaşmamın sebebi bana çözüm üretecek biri olması. Gülcan hoca zaten sevdiğim sevmediğim öğrenci ya da çalışkan tembel diye ayırmıyo herkese soruyor. Önüne çıktığı zaman ne oldu neye üzüldün diye soruyor.

4.2.2.1.2. Bizden biri algısı yaratma

İlk haftalarda sert girmesinin sonucu öğrencilerle arasında oluşan buzları bir iki ders sonra eritebildiğine dikkat çeken Gülcan Öğretmen, bunu sınıfta “onlardan biri” gibi davranabilmesine bağlamaktadır. Onlardan biri gibi davrandığının en belirgin kanıtı sınıf içinde öğrencilerle olan iletişimde doğal davranmasıdır. *Doğal davranarak* öğrencilerle yakın ilişkiler geliştirdiği görülen Gülcan Öğretmen’in, bu özelliği ile öğrencilerin hayatlarında iz bıraktığı ve onlar için bir öğretmenden fazlası olduğu dikkat çekmektedir.

...ben cıvık bir öğretmenim, ciddi söylüyorum çok rahat bir kadını. Örneğin; derste su içiyorlar ya diyorum hepiniz içiyorsunuz bana vermiyorsunuz “hocam ben vereyim” diyor bir öğrenci. Alıyorum, içiyorum ama ağzımı değdirmiyorum, bak değdirmeyeceğim diyorum. Ağzıma azıcık döküyorum ay bir mutlu oluyorlar biliyor musun? Seviyorum öğrencilerimi, onlar bir insan benim arkadaşım olacaklar ileride. Geçen sene seminer döneminde ortaokuldan mezun ettiğim bir öğrencim geldi. O, benim şuanda arkadaşım ve bana dedi ki “öğretmenim tek unuttuğum öğretmenim sizsiniz ortaokuldan” dedi. Şunu düşünüyorum, bunlar bir insan bir birey. Benden farklı bir şeyleri yok ki susayabilirim o da susayabilir.

Gülcan Öğretmen’in sınıf içindeki doğal tavırları öğrenciler üzerinde olumlu bir etki yaratmaktadır. Bazı öğretmenlerin öğrenci öğretmen mesafesini daha da aşılmaz hale getirdikleri bazılarının ise onlardan biri gibi mesafeleri yıktıkları öğrencilerin ifadelerinde öne çıkmaktadır.

Genelde öğretmenler bizden daha bilgili oldukları için kendilerini üstün görüyorlar üstünler de zaten ama bir öğretmen öğrencinin karşısında ben senden daha bilgiliyim havasında olmamalı. Senle konuşurken senin seviyene inmeli. Ben sizin yaşınızdayken benim notlarım hep 100’dü. Ben bunu bildim. Biz ne yapalım senin çocukluğunu. Öğretmenler bize yakın olursa biz de onu severiz.

4.2.2.1.3. Öğrencilerin olgunluk seviyesine göre yaklaşma

Öğretmenlerin öğrencilerle olan ilişkilerinin kademelere göre farklılık gösterdiği dikkat çekmektedir. Öğrencilerin olgunluk seviyesine göre farklı davranışlar sergilediği görülen öğretmenler, özellikle ortaokul birinci kademedeki öğrencilerine daha sevecen ve bir anne gibi koruyucu yaklaştığını ifade etmektedir.

Öğrencilere karşı davranışlarım çok fazla değişmedi ama şu fark var. Ben dershaneye başladığımda üniversite hazırlıklara giriyordum. Sonra liseyle başladım milli eğitimde üç sene de liselere girdim. Bu kademelerde yaş farkından dolayı söylediğiniz sözler el kol hareketleriniz ister istemez farklı oluyor. Ben şuanda beşlere de giriyorum. Onlara daha bir anaç yaklaşmak

gerekıyor, daha sevecen. Öğrencilerin olgunluk seviyesine göre onlara karşı yaklaşımım değişebiliyor.

4.2.2.1.4. Anlayışlı ve adil davranma

Öğrencilerin gözünden istenmeyen öğretmen davranışları incelendiğinde *önyargılı olma ve ayrımcılık yapmanın* ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda, Gülcan Öğretmen'in öğrencilerine ne olursa olsun adil davrandığını vurgulayan öğrenciler, bu özelliğiyle diğer öğretmenlerinden ayrıldığını ifade etmektedir.

...diğer öğretmenlere göre gerçekten eşit davranıyor Örneğin; arkadaşımızın dediği gibi Türkçe öğretmenimiz iyidir severiz ama onda sert bir yapısı vardır. Öğrencilerin en ufak yanlışını görmezden gelemiyor. Bir kere ödev yapmadın diyelim üstüne geliyor. Ama Gülcan hoca öyle değil ne olursa olsun eşit davranıyor hepimize sevdiğim sevmediğim öğrenci ya da çalışkan tembel diye ayırmıyor.

4.2.2.1.5. Samimi ve sevecen bir dil kullanma

Gülcan Öğretmen'in derslerde öğrencilere karşı samimi ve sevecen bir dil kullandığı özellikle isimlerinin yanısıra onlara *tatlım, kuzum, annem* gibi ifadelerle hitap ettiği dikkat çekmektedir. Öğrencilerin öğretmenleri sevmeye nedenleri arasında Gülcan Öğretmen'in onlara karşı kullandığı samimi hitap cümlelerini örnek vermeleri, *samimi ve sevecen bir dil* kullanmanın öğrencilerle olan ilişkilerde önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Dediğiniz gibi herkes espri yapabilecek diye bir şey yok, her öğretmen espri yapamayabilir. Gülcan hoca her zaman espri yapmıyor ki. Bize karşı yavrucum gibi cana yakın konuşması bile yetiyor.

Sınıftan Bir Kesit

- *Kuzum, annem, akıl küplerim. Burak beni şapşırttı yanlış söyledim. 1. Dünya savaşında en ağır yenilgiyi kim aldı. Söyle Burak'ım.*
- *Alamanya.*
- *Evet Alamanya....*

Gülcan Öğretmen öğrencilerle samimi bir dil kullanarak ilişkilerini geliştirirken aynı zamanda onların dilini kullanarak sınıfta eğlenceli diyalogların ortaya çıkmasını sağlıyor.

4.2.2.1.6. Öğrencilerin düşüncelerine değer verme

Psikolog tipindeki öğretmenler öğrenci ilişkilerinde rollerin çoğu zaman değiştiği, öğretmenlerin öğrencilerinden öğrenen bir öğrenci konumuna geçtiği görülmektedir. Öğrencilerin fikirlerine önem verdiğine dikkat çeken Gülcan Öğretmen, onların tavsiyeleri doğrultusunda kendini geliştirme fırsatı bulduğu bu sebeple öğrencilerin düşüncelerine önem verdiğini ifade etmektedir.

Bir keresinde kıyafetlerimle ilgili şeyler oldu. Mesela hocam o size hiç yakışmamış diye söylüyorlar, ben de. Gerçekten yakışmadığını fark ettim onlarla. Onların bu tür uyarıları benim ilgimi çekiyor. Gerçekten bazı şeylerimi onlar sayesinde düzelttim. Mesela çok hızlı konuşurum. O kadar hızlı konuşuyordum ki öğrenciler hocam çok hızlı kaçırdım hocam, anlayamadım hocam. İnan onlar sayesinde ben konuşmamı yavaşlattım. Öğrencilerim sayesinde bunu yendim.

4.2.2.2. Öğretmenlerle olan ilişkiler

4.2.2.2.1. Fazla yakınsın eleştirileri

Öğretmenlerin gözünden nasıl bir öğretmen olduğunu aldığı eleştiriler üzerinden dile getiren Gülcan öğretmen özellikle diğer öğretmenlerin öğrencilerle yakın ilişkiler içinde olmasını eleştirdiğini vurgulamaktadır.

Bozulanlar falan oluyor. İlişkilerin farklılığından. Eleştiriler de oluyor bu kadar yakın olma.

4.2.2.3. Velilerle olan ilişkiler

Öğretmenlerin velilerle olan ilişkilerinin temel belirleyicilerinden birinin öğrenci ve ailesi arasındaki ilişkinin niteliği olduğu görülmektedir. Bu nedenle, öğretmenlerin velilerle olan ilişkileri yakınlıktan rahatsız olma ve takdir edilme olarak iki farklı ekseninde değerlendirilecektir.

4.2.2.3.1. Yakınlıktan rahatsız olma

Gülcan öğretmen velilerle olan ilişkilerinin öğrenci ve ailesi arasındaki ilişkinin yakın ya da uzak olmasına göre değiştiğini, özellikle ailesinden yeteri kadar ilgi göremeyen öğrencilerin her türlü sorununu kendisine anlattığını dile getirirken bu yakınlığın aileyi bazen rahatsız ettiğini vurgulamaktadır.

Veliye ve öğrencinin ailesiyle olan ilişkisine göre değişiyor. Bir öğrencimin ailevi sorunları vardı. Çocuk sorunlarını benimle paylaştı. Anneyle konuşamıyor babayla konuşamıyor abiyile konuşamıyor hiç kimseyle paylaşamıyor. Aslında konular çok komik şeyler ama onun için çok önemli. Ben ona kendimce yol göstermeye çalıştım. Rehberliğe sordum ne yapayım diye “biz

karışmayalım sen devam et” dediler. Yavrurum gitmiş annesine anlatmış. Kadın bana tepkiliydi. Çocuğuma benden yakın dediğini duydum Çok üzıldüm. Her veliden aynı tepkiyi alamıyorsunuz.

4.2.2.3.2. Takdir edilme

Öğrencilerin anlattıklarından yola çıkarak kendisine sempati besleyen ve bu yakınlıktan memnun olan velilerin diğer gruba göre daha fazla olduğuna dikkat çeken Gülcan Öğretmen, yine de yaşadığı bazı kötü deneyimlerin bir sonucu olarak velilerle olan ilişkilerinde öğrencilerle aileleri karşı karşıya getirmemeğe çalıştığını ve *mesafe koyma ihtiyacı* hissettiğini ifade etmektedir.

Veliler geliyorlar “kızım sizi çok seviyor”, “oğlum sizi çok seviyor” “ay canım o siz misiniz?” diyorlar. Bu şekilde olumlu yaklaşımların sayısı daha fazla. Çocuğula kurduğum yakın ilişkilere tepki veren velilerle çok nadir karşılaşıyorum. Bir kere böyle bir olay yaşadım ama çok etkilendim. O yüzden mümkün olduğu kadar ölçü koymaya çalışıyorum. Anne babalarıyla çocukları karşı karşıya getirmek istemiyorum. O çocuğum ölçü koyamamıştı. Demek ki sevgi eksikliği yaşayan bir çocuğu ailesinde. Çok üzülmüştüm.

4.2.3. Öğretimi planlama ve gerçekleştirme

Öğretimi planlama ve gerçekleştirme birçok boyuttan oluşan karmaşık bir süreçtir. Sınıfa nasıl girildiği, konunun nasıl anlatıldığı hatta dersin nasıl sonlandırıldığına bile önemli olduğu bir bütündür. Bu nedenle Psikolog tipindeki öğretmenler için öğretimi planlama ve gerçekleştirme; *iyi bir başlangıç için hazırlık yapma, derse geçiş, grubun odaklanmasını sürdürme, destekleyici bir sınıf iklimi yaratma* boyutlarından oluşmaktadır.

4.2.3.1. İyi bir başlangıç için hazırlık yapma

Öğretime ayrılan zamanı verimli bir şekilde kullanabilmede sınıfa nasıl girildiği, derse nasıl başlandığı, dersin nasıl sürdürüldüğü ve tamamlandığı önemli yer tutmaktadır. Bu sürecin ilk adımı olarak görülen sınıfa nasıl girildiği ve derse nasıl geçildiğinin hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin motivasyonlarını etkilediği dikkat çekmektedir. Psikolog tipindeki öğretmenlerin çoğunlukla sınıfa öğrencileri motive edecek şekilde gülyüzle ve hevesle girdiği görülse de, Gülcan Öğretmen her derse aynı şekilde giremediğini bazen grup dinamiğinin ya da kendi psikolojisinin buna engel olduğunu dile getirmektedir.

Sınıfa giriş şeklim sınıfa ya da psikolojime göre değişebiliyor. Bazı sınıflara o kadar mutlu giriyorum ki öğrencilerin yüzüne baktığım zaman ders anlatma ihtiyacı duyuyorum. O kadar

masumlar ki yüzüne baktığında tertemiz bir çocuk görüyorsun. Böyle içim cızlıyor gördüğüm zaman. Sınıfa girince mutlu oluyorum birden bire.

4.2.3.1.1. Motive edici bir şekilde sınıfa girme

Öğretmenlerin sınıfa motive edici şekilde güleryüzle girmelerinin öğrenciler üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu, öğrencilerin sınıfa güleryüzlü ya da asık suratlı giren öğretmenlerin bıraktığı etkiyi karşılaştırdıkları ifadelerinde açıkça görülmektedir.

Gülcan hoca mesela hop hop gülerek gelir derse. Ama İngilizce hocası hiç yüzüme bakmadan günaydın der, direkt derse geçer. Öğretmenler böyle asık suratlı girdiğinde kafamı koyup uyuyasım geliyor, yapıyorum da.

4.2.3.1.2. Duygularını açma

Hissettiklerini öğrencilere söylemekten çekinmediğini ifade eden Gülcan Öğretmen, derse girdiğinde onları ne kadar sevdiğini, özlediğini söyleyerek *duygularını açmakta* ve *öğrencilerle bağ kurmaktadır*. Öğrencilere kurduğu bu bağın onların derse ve kendine olan saygıyı etkilediğini, aynı öğrencilerin başka öğretmenlerin dersinde sergiledikleri olumsuz davranışları kendi dersinde sergilemediklerini öğrencilerle yaşadığı deneyimler üzerinden dile getirmektedir. Öğrencilerin öğretmenlerin yaklaşımına göre farklı davranışlar sergilemesi öğretmene göre hizalandıklarını göstermektedir.

...Ben hiç çekinmeden çocuklara günaydın ne yapıyorsunuz ben sizi çok özledim sizi çok seviyorum diyorum. Çocuklar böyle bakıyor, şaşırıyorlar. Benim bir sınıfım var mesela ciddi anlamda arkadaşlarla sınıfta yumruk yumruğa girme aşamasına gelmişlerdi, birçok arkadaş o sınıfta sorun yaşadı. Şöyle yaptı, böyle yaptı, hakaret etti diye şikayet ediyorlardı. Bir öğrencinin arkadaşına bile söyleyemeyeceği laflar söylenmiş bazı öğretmen arkadaşlara inanamadım. Düşünüyorum, bana böyle şeyler yapmıyorlar. Bunu arkadaşlarıma açıklayamıyorum. Ben sorun yaşamıyorum dediğimde hava atıyormuşum gibi algılandım, bana tavır aldılar, ben de bir daha bir şey söylemedim. Yapmıyorlar bana arkadaşlarımla anlattıklarıyla kıyaslıyorum o kadar korkunç uç noktalarda şeyler anlatıyorlar ki. Çocuklar bunu bana yapmayınca diyorum tamam davranış çok önemli o zaman ben de aynı davranışları sergilemeye devam ediyorum.

4.2.3.2. Derse geçiş

Derse geçiş süreci sorularla kısa bir tekrar ve konunun önemine vurgu yaparak dikkat çekme boyutlarından oluşmaktadır.

4.2.3.2.1. Sorularla kısa bir tekrar yapma

Yeni konuya geçmeden önce bir önceki konunun tekrarını soru cevap yöntemiyle yapan Gülcan Öğretmen, sadece belirli öğrencilere sormak yerine öğrencileri rastgele kaldırarak soru sormakta böylece her an soru gelebilir düşüncesiyle herkesin derse odaklanmasını sağlamaktadır. Klasik bir yöntem olsa da sözlü gibi katı bir sınıf ortamı yaratmak yerine Gülcan Öğretmen'in, öğrencilerin birbirlerinden öğrendiği ve bilemeyenlerin yargılanmadığı *destekleyici bir sınıf ortamı* yarattığı görülmektedir.

Mutlaka derse ilk girdiğimde dört beş kişiyi rastgele kaldırırım. Önceden ödev vermiş oluyorum bir de önceki dersin konusunu tekar ederim. Örneğin; Ayşe geçen haftaki şu konuyu bize özetler misin diyorum. Dört beş tane öğrenciyi mutlaka kaldırıyorum. Bu durum birkaç hafta devam edince çocuklar okumadan gelmeme ihtiyacı duymaya başlıyorlar. Birileri birbirinin eksikliğini tolere ediyor, birbirlerini destekliyorlar. Bu şekilde önceki konuları öğrencilere hatırlatmış oluyorum.

4.2.3.2.2. Konunun önemine dikkat çekme

Kısa bir tekrarın ardından derse geçmek için öncelikle öğrencilerin dikkatini çekmeye önem veren Gülcan Öğretmen'in, konunun önemine vurgu yaparak farkındalık yarattığı görülmektedir.

Gülcan Öğretmen etkileşimli tahtaya ders notlarını yansıtarak derse başlıyor.

- *Kaç kişi okumadan geldi. 7. 7'de itiraf edemeyen vardır.*
- *Kesin diyor bir öğrenci gülerek.*
- *Haftaya sınavımız olduğunu hatırlatayım.%70 TEOG etkiliydi, % 30 da sınavımız etkili. Bu konunun sınavda çıkacağını söyleyerek konuyu dikkatle dinlemelerini söylüyor.*

Gülcan Öğretmen derse geçmeden önce öğrencilerin derse hazırlıklı gelip gelmediğini öğrenmek için kimlerin konuyu okumadan geldiğini soruyor. Öğrencilerin dürüst bir şekilde parmak kaldırmalarında Gülcan Öğretmen'in sınıf içinde yarattığı ılımlı ve hoşgörüyeye dayalı iklimin etkisi olduğu düşünülebilir. Gülcan Öğretmen öğrencilerin dikkatini öğrencilerin sene içinde girecekleri sınavda çıkacak olan bir konu olduğunu vurgulayarak çekiyor.

4.2.3.3. Grubun odaklanmasını sürdürme

Öğrencilerin dikkatini derse çekerek başlayan öğretmenler, bu dikkati ders boyunca sürdürmek için farklı yöntemlerden yararlanmaktadır. Psikolog tipindeki öğretmenler grubun odaklanmasını ders boyunca sürdürmek için, *herkesi dâhil ederek*

grubu canlı tutma, görsel öğeler ve sorularla dikkat çekme, ders boyunca öğrencilerle ilgilenme ve iletişimi sürdürme, kısa molalar verme ve dinamik bir sınıf ortamı yaratmaya önem vermektedir.

4.2.3.3.1. Herkesi derse katarak grubu canlı tutma

Öğrencilerin katılımı ile ders işlediği görülen Psikolog tipindeki öğretmenlerin herkesi derse katmak için gösterdiği çaba öğrencileri tarafından vurgulanan bir durumdur. Öğretmenlerinin kendileri için harcadığı çabanın farkında olan öğrenciler özellikle diğer öğretmenlerinin aynı fedakârlığı göstermediğine vurgu yapmaktadır.

Üç beş tane kişi var. Onlara gerek yok ki anlatmasına anlatsa da bir şey olmayacak. Ben hocanın yerinde olsam uğraşmazdım. Rukiye var mesela uyuyup duruyor. Sürekli onu uyandırmaya çalışıyor. Derse onu katmaya çalışıyor. Aman dinlemezse dinlemesin yapmıyor.

Sınıftan Bir Kesit

- *Bizim başkentimiz İstanbul.*
- *Hayır Ankara.*
- *Aaa Ankara diye suratımı değiştiriyor Gülcan Öğretmen.*
- *Evet diye gülüyor öğrenciler.*
- *Sizin tepkinizi merak etmişim diye gülüyor o da*

Konunun ardından etkinliğe geçiyorlar. Öğrenciler ifadelerin doğru ya da yanlış olduğunu söylüyorlar. Slaytta gülen yüz ya da üzgün surat çıkıyor. Öğrenciler heyecanlanıyor. Buradan başlayalım demeye başlıyorlar.

- *Böyle yaparsanız konuşursanız olmaz listeden gidelim diyor Gülcan Öğretmen.*

Gülcan Öğretmen eğlenceli üslubu ve mimikleriyle öğrencilerin dikkatini çekerken, öğrencilerle arasında eğlenceli diyalogların doğmasını sağlıyor. Gülcan Öğretmen sadece vücut dili ile değil kullandığı görsel öğelerle de grubun dikkatini sürekli kılarken öğrencilerin derse olan katılımını arttırmış görünüyor. Öğrencilerin derse katılmak için heyecanlanmasından doğabilecek karmaşayı önlemek ve eşit katılımı sağlamak için sırayla söz alacakları konusunda öğrencilerde hatırlatmada bulunuyor.

4.2.3.3.2. Görsel öğelerle ve sorularla dikkat çekme

Gülcan Öğretmen öğrencilerin dikkatini çekmek için hazırlamış olduğu slaytlar üzerinden dersi işlemektedir. Öğrencilerin bir süre sonra derse olan dikkatlerinin dağıldığını dile getiren Gülcan Öğretmen, ses tonunu değiştirme ya da soru sorma gibi farklı yöntemlerle dağılan ilgiyi tekrar derse çekmeye çalıştığını vurgulamaktadır.

Mümkün olduğu kadar slaytla ders işlemeye çalışıyorum. Mutlaka görsel bir şey olsun, yazı bile olsa resim bulamasam bile o yazıyı görmelerini istiyorum. Çünkü çocuklar o zaman dikkatini toplayabiliyorlar. Öğretmeni dinlemeleri mümkün olmuyor. Bu yüzden ses tonumu çok yükseltip alçaltırım ilgi toplansın diye. O bile yeterli olmuyor zaman zaman. O yüzden her yöntemi kendimce denemeye çalışıyorum. Çok soru soruyorum...

4.2.3.3.3. Ders boyunca öğrencilerle ilgilenme ve iletişimi sürdürme

Gülcan Öğretmen öğrencileri katarak ders işlediğini belirtirken, öğretmenlerinin kendi üzerinde bıraktığı olumsuz etkilerin bunda önemli bir yeri olduğunu belirtmektedir. *Öğrenci öğretmen ne bekler* anlayışla yola çıkan Gülcan Öğretmen, sadece dersini anlatıp giden bir öğretmen olmadığını öğrencileriyle *göz teması kurmak* gibi farklı şekillerde iletişim halinde olduğunu belirtmektedir.

Öğrenciyi derse katmaya çalışırım. Derse katılmadıklarında kendim mutsuz oluyorum. Biz lisedeyken öğretmenlerimiz anlatır da anlatırdı yerinden bile kalkmazdı bir de kürsü sistemi vardı biraz yüksek hepimizi görebilirdi öğretmenler. Yüzde doksanı anlatır da anlatırlardı ya da yazdırırlardı öbür ders gelip onları sorarlardı. Diyalog kurma, yüzümüze bakma, temas, yanımızda dolaşma ya da bir gülümseme hiç biri yoktu. Ben de özlem duyardım öyle şeylere. Gerçekten böyle çok çok sevdiğim öğretmenlerimiz vardı, hiçbiri bizi umursamazdı. Öğretmen olsaydım ben böyle yapmazdım derdim. Aklıma hep o geliyor. Bir öğrenci bir öğretmenden ne bekler? Sadece konu anlatmak, akademik bilgisinin olması yeterli değil bir öğretmen için yeterli olmuyor.

Öğrencilerin, Gülcan Öğretmen'in söylediklerine paralel olarak özellikle *sohbet eder gibi eğlenceli ders anlatımının* dersi sevmelerinde etkili olduğuna vurgu yaptığı görülmektedir. Geçmiş dönemlerde aynı dersi öğretmenlerinden dolayı sevmediklerine ama şimdi Gülcan Öğretmen sayesinde yeniden sevmeye başladıklarını dile getirmeleri öğrencilerin dersi sevmesinde öğretmenlerinin etkisi olduğu yargısını destekler niteliktedir.

Öğretmeni sevdiğimiz için ders de güzel geçiyor. Gülcan hoca muhabbet ediyor gibi ders işliyor bizimle. Eğlenceli geçiyor derslerimiz. Rahat olduğumuz için öğretmene de saygı göstererek ders işliyoruz.

Ben sosyal bilgileri çok severdim aslında sonra buraya bir geldim böyle saçma sapan öğretmenler girdi dersime ve ben dersten soğudum. Buradaki saçma öğretmenlerden sonra ders hoşuma gitmemeye başladı. Sonra Gülcan hoca geldi, dersi tekrar sevdim. Gülcan hoca anlatırken sadece konuyu anlatmıyor, dersi çok çok fazla disiplinli olmadığı için sıkılmıyoruz.

4.2.3.3.4. Kısa molalar verme

Kırk dakika boyunca dikkatlerini derse vermekte zorlandıklarına dikkat çeken öğrenciler, Gülcan Öğretmen'in ilgilerinin dağıldığını fark ettiği anda bazen espriyle bazen kısa bir diyalogla *mola vermesinin* derse tekrar odaklanmalarında etkili olduğuna vurgu yapmaktadır. Dersler eğlenceli geçtiğinde ve rahat bir sınıf iklimi hâkim olduğunda, öğrencilerin dersten daha çok keyif aldıkları başka bir ifadeyle öğretmene ve sınıf ortamına göre hizalandıkları dikkat çekmektedir.

Ben inkılâp tarihi dersini sevmezdim aslında ama Gülcan hoca sadece derse odaklı davranmıyor. Mesela on saniye ara veriyor hemen bir şey söylüyor, sonra tekrar derse dönüyor. Espri veya birine laf atmak olsun eğlenceli oluyor. O, dersi eğlenceli şekilde anlatınca biz de haliyle seviyoruz.

4.2.3.3.5. Dinamik bir sınıf ortamı yaratma

Gülcan Öğretmen'in sınıf içindeki hareketli ve hızlı konuşma tarzı öğrencileri canlı tutan *dinamik bir sınıf ortamı* yaratmaktadır. Öğrenciler Gülcan Öğretmen'in dersinde uyuklamanın mümkün olmadığını ifade etmesi öğretmenlerin karakteristik özelliklerinin sınıfın ortamını etkilediğini göstermektedir.

Onun dersinde uyuklamak mümkün değil bence. Çünkü hızlı anlatıyor, hep gülümsüyor. Bütün odağımız onda olduğu için derste sıkılacak bir şey olmuyor. Eğer oturup düz anlatsaydı böyle oldu şöyle doldu diye biz de haliyle uyuklarız. Din hocası öyle mesela. Biz de uyuyoruz.

Önceki sosyal hocalarımızla karşılaştırırsam diğerleri böyle soğuk, oturduğu yerden anlatan, uyuşuk uyuşuk anlatan, saçları yataktan kalkmış gelmiş gibiydi.

4.2.3.4. Güvene dayalı destekleyici bir sınıf iklimi yaratma

Psikolog tipindeki öğretmenlerin yarattığı *güvene dayalı destekleyici sınıf iklimi* özellikle hatalara verilen ılımlı tepkiler ve öğrencilere her zaman yardımcı olma şeklinde ortaya çıkmaktadır. Öğrencilere vermiş oldukları destek, onların hata yapma korkusuyla derse katılmama ya da verdiği cevaptan utanma gibi olumsuzlukların üstesinden gelmesine imkan sağlamaktadır.

Gülcan hocayla soru çözüyoruz ve sıra birimize geldi diyelim. Gülcan hoca yapamayacağımızı anladığı zaman şöyle oluyordu dimi böyle oluyordu dimi diye her zaman yardımcı oluyor. Sen bunu yapamadın diye yargılamıyor.

4.2.4. Sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme

Sınıf kuralları ve rutinlerinin belirlenmesi ve öğrenciler tarafından benimsenmesi etkili bir sınıf yönetimi için en önemli boyutlardan biridir. Etkili bir sınıf yönetimi için öğretmenlerin dört ya da altı gibi az sayıda kural ya da prosedür belirlemesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda Psikolog tipindeki öğretmenlerin *dikkat dağınıcı davranışların ortadan kaldırılması, sınıfın temiz ve düzenli olması ve söz almadan konuşmama* gibi temel sınıf kurallarına odaklandıkları görülmektedir.

4.2.4.1. Dikkat dağınıcı davranışlar

Gülcan Öğretmen sakız çiğnememe ve saçları toplama olarak iki önemli kuralının olduğunu belirtirken bu kuralları sınıf içinde dikkat dağıttığı ve diğer öğrencileri rahatsız ettiği için koyduğunu vurgulamaktadır. Bu davranışların kendisi için geçmişten gelen takıntıları olduğunu ekleyen Gülcan Öğretmen, öğretmenlerin geçmiş deneyimlerinin kuralları belirleme sürecinde etkili olabildiğini gözler önüne sermektedir.

Sakız çiğnemek. Kızların saçını çok dağıtıp çok makyajlı gelmeleri benim takıntılarımdır. Saç benim lise hayatımdan kaynaklanıyor muhtemelen. Ben kendimle kıyaslayarak hareket ediyorum bu konularda. Ben sakız çiğnediğim zaman, örneğin kitap okuyorum sakız çiğnerken ben okuduğum kitaba adapte olamıyorum. Saçlar konusundaki sıkıntı ise çok uzun olması ve maalesef bakımsız olması. Yazı yazarken saçını bir savuruyor arkadakinin yüzüne çarpıyor, o kadar şey yaşadım ki bu konuda. Bu böyle olmayacak en iyisi toplansınlar dedim.

4.2.4.2. Sınıfın temizliği ve düzeni

Sınıf yönetimin önemli bir boyutu olarak görülen sınıfın fiziksel düzeninin hem öğretmenin hem de öğrencilerin motivasyonunu etkilediği sıkça vurgulanan bir konudur. Ancak öğrencilerin sınıfın temizliği ve düzeni konusunda yeterli özeni göstermediğinden yakınan öğretmenler, öğrencilerin yaptıklarını rahatlıkla anlatmalarına şaşırılmaktadır. Sınıfın temizliği ve düzenine kişisel takıntısı olduğu için daha fazla önem veren Gülcan Öğretmen'in bu vurgusunda öğretmenlerin kişiliğinin ve alışkanlıklarının sınıf yönetimi uygulamalarını etkilediği sonucuna ulaşmak mümkündür.

Sınıf yönetiminde benim en büyük takıntım yerlerde çöp olması olayı. Her girdiğim sınıfta ben onları toplatırım. Çocuklarımızda çevre temizliğiyle ilgili maalesef oturmuş bir kültür yok. Çocuk çok rahat bir şekilde duvara tekme atıyor ya da ayakkabısını çıkarıp atıyor İtiraf ediyorlar bir de bana. Şuraya çıkıyorlarmış orda üçü birden küçüklerden birini alıyormuş ters

çevirip tavana ayağını vurduruyormuş. Bunu doğru buluyorlar ben bunu algılayamıyorum. Bunları düzeltemiyoruz. Bende bir de simetri takıntısı var. Sıralar yamuk olduğu zaman ben ders anlatamam. Onu düzelttiriyorum girdiğimde.

4.2.4.3. Söz alarak konuşma

Öğrencilerin derse katılmaya hevesli olması bazen bir öğrenci söz almışken onun sözünü kesme ya da parmak kaldırıp onu heyecanlandırma gibi istenmeyen davranışların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu tür durumlarda Gülcan Öğretmen'in ılımlı bir tavırla öğrencileri uyardığı, kuralları hatırlattığı ve bu kuralı çiğneyen kendisi olduğunda ise öğrencilerden içtenlikle özür dilediği görülmektedir.

- *Ama beni üzüyorsunuz, çok ses çıkıyor. Hakimler hangi bakanlığa bağlı. Adalet... Ay ben yanlışlıkla ağzımdan kaçırırım. Ağzıma biber sürücem. Özür dilerim canımıniçi diyor sırası gelen öğrenciye.*

Diğer soruyu cevaplayan öğrenciyi pekiştirmek için ise

- *Oley bildi benim kızım diyor.*

Bir öğrencinin sırasıyken diğer öğrenciler parmak kaldırmaya devam edince;

- *Kolunuzu yormak istiyorsanız kaldırın sırayla gidiyoruz diyor. Kuzular böyle yaparsanız bulamaz arkadaşınız diyor. Hadi normale dönelim. İyi miyiz? Böyle söz hakkı almadan konuşmaları istemiyorum diye sesini yükseltiyor.*

4.2.5. Sorunlu davranışların yönetimi

Sorunlu davranışların sebepleri; öğretmenlerden, öğrencilerin alışkanlıkları ve özelliklerinden ve eğitim sisteminden kaynaklıdır. Öğretmenlerden kaynaklanan sebepler; öğretmenlerin yıkıcı davranışları, güç savaşlarına girilmesi, deneyimsizliğin verdiği tedirginliktir.

4.2.5.1. Sorunlu davranışın sebepleri

Sorunlu davranışların sebepleri; öğretmenlerden, öğrencilerin alışkanlıkları ve özelliklerinden ve eğitim sisteminden kaynaklı olarak üç başlık altında incelenmiştir.

4.2.5.1.1. Öğretmenlerin yıkıcı davranışları

Öğrencilerin derse olan ilgi ve davranışlarının öğretmenlerin tutumlarına göre değiştiği görülmektedir. Öğrencilerle yaşanan problemlerin büyük bir kısmının, öğretmenlerin “sadece dersimi anlatır giderim” tavrı ve öğrencilere yönelik yıkıcı davranışları sonucu ortaya çıktığına vurgu yapan öğretmenimiz, öğretmenler derslere

yeteri kadar ilgi göstermediğinde öğrencilerin de karşılığında öğretmenlerine ve derslere değer vermediğine dikkat çekmektedir.

...Klasik öğretmen tipinde o kadar çok insan var ki. Hiç tahta kullanmayan bizim branş için konuşuyorum ya da yazı yazdırmayan anlatıp giden ya da devamlı yazı yazdıran devamlı kitaptakinin aynısını deftere geçirten. O çocuk nefret ediyor öğretmeninden. Kendileri anlatıyor bunu. Hocam, dönüyor arkasını akıllı tahtaya ya da yazıyı yazdırmaya. Bütün ders yazıyor yazıyor yazıyor diyor. Sonra bize dönüyor bunları yazın çalışın gelin diyor. Göz teması kurulmuyor. Çocuklara uyarı yapıldığı zaman kırıcı anlamda ya da rencide edici uyarılar yapıyorlar. Öyle olunca çocuk onu takmıyor ki. Benim en çok üzüldüğüm olay şu yukarıya geliyor arkadaş. Nefret ediyorum bu X sınıftan, nefret ediyorum. Defolup gitseler. Ben çocuğuma söylenmiş hissi yaşıyorum. Sen bir öğrenciye bunu nasıl söylersin? Senin mesleğin bu, işin bu. Yapma arkadaşım o zaman. Kendi çocuğuna bunu söylese kıyameti kopartırlar. Başbakana kadar giderler yolunu bulsalar.

4.2.5.1.2. Güç savaşlarına girilmesi

Psikolog tipindeki öğretmenler sınıf içinde öğrencilerle polemığe girilmemesine özellikle önem vermekte, öğrencilerin bunu gururlarının zedelenmesi olarak algıladığına ve bu durumun sınıfta hâkimiyeti zorlaştıracağına vurgu yapmaktadır.

Polemığe giriyorlar. Bak en kötüsü bu aslında. Çocuklarla polemığe girmek çok yanlış çünkü onlar sınıf ortamında gurur yapıyorlar, kişiliğinin zedelenmesi olarak algılıyorlar. Kişiliğinin zedelendiğini düşündüğü için bu sefer öğretmen kim olursa olsun karşı geliyor. Öğretmen ve öğrenci sınıfta birbirine giriyor. Düşünsene otuz tane öğrencinin birisi kalksa bana siz kim oluyorsunuz tarzında bir şey yapsa, o sınıfa hakim olabilir misin?

4.2.5.1.3. Deneyimsizliğin verdiği tedirginlik

Öğretmenliğe başlayınca konuları çok ayrıntılı görmelerinin dezavantajı olarak öğrencilerin seviyesine inmekte zorluk yaşadığını, ancak sonraki yıllarda öğrenciler ben anlattığımda öğrenecek algısıyla kendini rahatlattığını suçluluk duyarak dile getiren Gülcan Öğretmen, öğretmenlik mesleğine başlamadan önce bir hazırlık aşaması olarak görülen staj dönemini sadece kâğıt üzerinde geçirmesinin yarattığı *tedirginliği* hala unutamadığına dikkat çekmektedir. Kendini birden bire öğrencilerin karşısında bulduğunda ya konuyu unutursam endişesi ile sınıfta yeteri kadar rahat olamadığını, geç saatlere kadar ders çalıştığını ve çok yıprandığını ifade etmektedir.

...Konuyu unuturum hissini çok yaşamıştım. Yaşadığım en büyük problem buydu ilk atandığımda. Çünkü bir öğretmenlik deneyimim yoktu. Gidip okullarda staj yapmadım. İlk sene inanılmaz yıprandım, konuyu unutacağım korkusuyla ben ikiye üçe kadar ezber yapıyordum.

Rahat değildim. Sınıfta yine espri yapıyordum ama iç dünyam korkunçtu. Bu konuyla ilgili nasıl bir espri bulabilirim nasıl bir fıkra buraya uygun olur diyerek resmen çalışırdım.

4.2.5.1.4. Aşırı özgüven duygusu

Sorunlu davranışların öğrencilerden kaynaklı boyutları ise aşırı özgüven duygusu, ulaşılamayan öğrenciler ve akran etkisidir. Öğrencilere özgüvene kazandırma öğretmenlerin ulaşmak istediği hedefler arasında yer alırken, günümüz öğrencilerin aşırı özgüvenli, birbirlerine saygısı olmayan bencil davranışlarının sınıfta ortaya çıkan problemlerin temel nedenlerinden biri olarak görülmektedir. Bu davranışlara sabretmenin çok zor olduğunu öğretmenimiz şu şekilde ifade etmektedir.

Sabretmekte çok zorlanıyorum. Biraz da yaşla ilgili heralde. Çünkü her geçen sene çocuklar biraz daha rahat geliyorlar. Biraz daha saygısız, biraz daha ilgisiz. Birbirlerine saygıları yok. Boş özgüvenleri çok fazla. Gerçekten boş özgüven, özgüveni yüksektir bilirsin hak eder ama bu öyle bir şey değil. Onlar beni çok üzüyor.

4.2.5.1.5. Ulaşılamayan öğrenciler

Sınıfta farklı kişilikte ve aile yapısına sahip öğrenciler düşünüldüğünde bütün öğrencilere aynı şekilde yaklaşmak her zaman işe yarayan bir yöntem değildir. Bu nedenle, *öğrencileri tanımak ve buna göre yaklaşmak* olumlu ilişkiler geliştirebilmek için önemlidir. Her öğrenciye aynı şekilde yaklaşmanın mümkün olmadığına dikkat çeken öğretmenler özellikle ailevi sorunların öğrencilerin sınıf içindeki davranışlarını çok etkilediğini ve ne yapılırsa yapılsa bu öğrencilere ulaşamadığına vurgu yapmaktadırlar.

Sınıf öğretmeni olduğum bir sınıfta bir öğrencim var, hiçbir beklentisi yok. Bu durumu rehberlik servisiyle paylaştım, aileyle irtibat kurduk. Ancak, çocuğun bizim dışımızda aileden özellikle babadan kaynaklı sorunları var. Baba tam anlamıyla olumsuz bir model. Pavyonlarda çalışan insanlardır var ya o tarz bir yaşantısı var adamın. Maşavari işler. En alt kademesinde, mayfa diyip de zengin falan zannetme. Mesela çocuk bana anlattı geçen yaz lokantalarda çalışmış, kazandığı parayı bir hesaba yatırmışlar. Sene sonunda telefon alacaklarmış. Bir bakıyor para yok. Hocam paralarımı banka yemiş diyor. O yaşta çocuk hesap açamaz mutlaka babasının üzerine bir hesaptır. Anlayacağınız babası bütün parayı çekmiş. Böyle bir aile ne yaparsanız yapın tavırları olan bir çocuk. Hiçbir şey etkilemiyor.

4.2.5.1.6. Akran etkisi

Öğrencilerin birbirinden olumsuz yönde etkilenebildiğine vurgu yapan öğretmenler, böyle bir *akran etkisinin* çoğu zaman öğretmen ya da aileden daha fazla olduğuna kendi yaşantısından bir örnekle dikkat çekmektedir.

...Ben eşimle çok fazla kitap okuyan bir insanım. Oğluma da çok kitap okurdum bebekliğinde okula başlayana kadar. Böyle resmen yatarken anlaşma yapardık nolur üç tane okuyayım anne beş tane oku, baba üç tane oku gibilerden inanılmaz bir alışkanlığı vardı. İlkokulda devam etti, ortaokulda geldi okumuyor(!) Konuştuğumuz zaman şey dedi anne dedi hiç kimse okumuyor ki ben niye okuyayım. Belli bir noktada aile de tutamıyor biliyor musun? Birbirlerinden çok fazla etkileniyorlar. Basın yayın medya şu sanal âlemdeki olaylar. Çocukları çok olumsuz yönde etkiliyor.

4.2.5.1.7. Garantide hissetme ve notla gelen saygı

Sorunlu davranışların eğitim sisteminden kaynaklı nedenleri arasında garantide hissetme ve notla gelen saygı ve ya çok sev ya da korkut bulunmaktadır. Dersten ya da sınıftan kalma olmaması öğrencilerin sınıf içindeki davranışlarına olumsuz yönde etki eden sistemsel bir sorun olarak görülmektedir. Dersten ya da sınıftan kalma olmadığı için kendini garantide hisseden öğrenciler okula ya da derse gelmeden de bir üst sınıfa geçebileceğinin bilincindedir. *Kendini garantide hissetme* halinin öğrencilerin davranışlarına saygıda azalma olarak yansıdığına dikkat çeken öğretmenler, saygının öğretmene değil notla bağlı olduğuna vurgu yapmaktadır.

Eğitim sisteminden kaynaklanan çocuklarda inanılmaz bir bozukluk var. Kalmak yok biliyorsun. Ciddi anlamda çocuğu ben derste bir kere gördüm. Bu şu anlama geliyor muhtemelen bir iki hafta okula devam etti. Hiç gelmedi. Şurada öğretmenler kurulunda geçirdik. Şimdi bu çocuk bana ne saygısı gösterebilir? Bilsin bilmesin diplomayı aldı. İşte çocuklar bunu biliyorlar. O yüzden ne bize saygısı kalıyor, ne derslerle ilgileniyor. Eskiden gördüğümüz saygıyı görmüyoruz. Çünkü çocuklar bunu nota bağlıyorlar.

4.2.5.1.8. Ya çok sev ya da korkut!

Öğretmenlerin öğrencileri tarafından saygı gösterilmesini iki zıt kutba bağlayan Gülcan Öğretmen “*ya çok seveceksin ya da senden çok korkacaklar*” diye belirtmektedir. Böyle bir durum olmadığında ise birçok öğretmenin sınıfta hakimiyet sorunu yaşadığına gözlemlediği olaylar üzerinden örnekler vererek dikkat çekmektedir.

Ya çok seveceksin o zaman çocuklar çok şey ne derler saygılı oluyorlar ya korkacaklar. Onun haricindeki öğretmenlerde ciddi anlamda sınıflarda bir hâkimiyet sorunu yaşanıyor. Ciddi

anlamda çok ciddi arkadaşlarda hâkimiyet problemi oluyor. Valla arkadaşın bir tanesi dedi ki "lütfen" dedi "bana sekiz vermeyin ben hâkim olamıyorum onlara". Ne kadar üzücü değil mi?

4.2.5.2. Sorunlu davranışlarla mücadele etmede kullanılan stratejiler

Psikolog tipindeki öğretmenlerin öne çıkan özelliklerinden biri öğrencileri dinleme ve onların sorunlarına çözüm bulabilmeydi. Bu bağlamda, öğrencilerin sorunlarını çözmek için farklı yöntemlerden yararlandıkları görülen bu öğretmenlerin sorunlu davranışlarla başa çıkma yolları arasında *güç savaşlarından uzak durma, sosyal adaleti sağlama, hareketli sınıflarda sert bir mizaç benimseme ve sınıftaki varlığını güçlendirme* yer almaktadır.

4.2.5.2.1. Güç savaşlarından uzak durma

Sınıf içinde karşılaştığı problemleri öğrencilerle polemiğe girmeden gerekirse dışarıda bireysel konuşarak çözdüğünü söyleyen öğretmenler, öğrencilerle güç savaşına girdiğinde hem kendisinin hem de bütün sınıfın olumsuz etkileneceğini vurgulamaktadır. Bu güç savaşlarının bir kazananı ya da kaybedeni olmadığını farkında olarak duygularını sınıf dışında açmayı tercih eden Gülcan Öğretmen, bu konuşmalarda bir yandan öğrencilerin olumlu yanlarına vurgu yaparken diğer yandan davranışa ilişkin beklentilerini dile getirmektedir.

...ben onlarla polemiğe girmiyorum. Kesiyorum bir şekilde sonra konuşalım diyorum dışarıda konuşalım ya da haklısın diyorum daha sonra devam ederiz. Çünkü devam ederse ben o sınıfa giremem. Girerim sınıf da mutsuz olur ben de. Böyle olan arkadaşlarımla sonraki hallerini biliyorum. O sınıftan nefret ediyorlar. O nefretle o derse girilmez. Çağırıyorum, yalnız bu çok güzel bir yöntem ben bunu sonradan fark ettim. Yaşadığım olayı anlatıyorum sana, öğrencimi dışarı çağırdım korka korka geldi yanıma. Annem niye böyle yapıyorsun dedim? Bak ne kadar yakışıklısın gözlerin ne kadar güzel, bir sorun mu var? Benle mi ilgili? "yok, hocam" evde mi bir şey oldu? "evet, hocam" peki sınıfa yansıtınca güzel mi oluyor? Bir de bak ben sana laf söylemek zorunda kaldım. Hiç yakışmadı. Bir şey olursa lütfen dışarıda konuşalım. Ben seni hiç kırmak istemiyorum yavrum, derste böyle şeyler yapma bir daha. Böyle birkaç kere düzelttim baktım ki çok işe yarıyor devam ettim. O çocuk orada kendini ispat etmeye çalışıyor. Yoksa benimle ne derdi olabilir? Benimle alıp veremediği ne olabilir yavrumun?

Sınıftan Bir Kesit

- *Sırayla gidiyorduk ama benim sıramdı diyor bir öğrenci.*

Gülcan Öğretmen sorularda sırayla gidiyoruz diye açıklama yapıyor ama öğrenci kafasını koyup ağlıyor.

- *Tamam olabilir. Hassas bir zamanına denk geldi galiba diyerek sınıfın dikkatini kendine çekiyor.*

Başka bir öğrenci soruya cevap verirken heyecanlanıyor.

- *Heyecanlanma annem, o kadar çalışmışsınız. İzzet küs müyüz diyerek biraz önceki öğrenciye laf atıyor. Top alayım mı sana. Biz seninle teneffüste konuşuruz diye gülüyor.*

4.2.5.2.2. Sosyal adaleti sağlama

Okulun içinde bulunduğu sosyoekonomik çevre öğrencilerin sınıftaki davranışlarına ve öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarına etki eden önemli boyutlardan biridir. Ailenin sosyo-ekonomik durumu öğrencilerin davranışlarını etkilemekte ve sınıf içinde sosyal adaletsizlikler yaratmaktadır. Bu olumsuzluğu ortadan kaldırmak için öğretmenler, hediye alma gibi farklı sosyal etkinliklerde herkesin imkânının yetebileceği sınırlar koymaya “sosyal adaleti sağlayıcı uygulamalara” başvurmaktadır.

Burası karışık bir okul. Annesi temizliğe giderek evi geçindirenler, tarlada pancar sökmeye gidenler de var. Bunun yanı sıra ciddi anlamda zengin olan çocuklar da var. Onları frenlemeye çalışıyorum. Sınıf ortamına bunları taşımamalarını sağlamaya çalışıyorum kendimce ya da bir şey yapılacağı zaman sınır koyuyorum. Genelde çekilişler yapılıyor. Çocuklar sever öyle şeyleri. Sınır koyuyorum. Arkadaşlar diyorum beş veya on lirayı geçmeyecek. Pahalı hediyeler almayacaksınız. Alacaksan diyorum bu çekiliş için değil başka zaman al başka yerde ver. Sınıf ortamında verme. Biri kalksa elli liralık bir hediye alsa ne kadar üzücü olur.

4.2.5.2.3. Sınıftaki varlığını güçlendirme

Psikolog tipinde yer alan öğretmenlerin sınıftaki varlıklarını güçlendirmek için kişisel mesafeyi daraltma, isimle uyarma, durumla ilgili ben dilini kullanma ve nedenini arama yollarına başvurduğu dikkat çekmektedir. Öğretmenin sınıftaki otoritesini (varlığını) güçlendirme yollarından biri olarak görülen mesafeyi daraltma, ilgisi dağılan öğrencinin yakınında olma ya da küçük bir dokunuşla varlığını hissettirme şeklinde ortaya çıkmaktadır. Gülcan Öğretmen kişisel mesafeyi daraltma yolunu kullanırken öğrencileri tanımak gerektiğine, bazı öğrencilerin bu tür dokunuşlardan hoşlanmayabileceğine vurgu yapmaktadır.

Yanlarında dolaşıyorum genelde. Bazen de okşarım çocuğu ama tabi tarzına göre. Bazıları hoşlanmayabiliyor. Bu tür dokunuşları ilgilerini toplamak için yapıyorum. Bu etkili olmuyorsa dikkati dağılan öğrencilerin yakınında dolaşmaya çalışırım ya da anlatırken omuzuna dokunurum.

Boş gözlerle bakma, başka şeylerle ilgilenme ya da konuşma gibi davranışlar sergileyen öğrencilerin ilgisinin dağıldığını kendinden yola çıkarak tahmin eden öğretmenler, bu öğrencileri *isimle uyararak* derse çekmeye çalışmaktadır.

Çocuk sana bakıyor ama dinlemiyor. Bu durumlarda öğrencileri uyarma rolünü kullanıyorum. Öyle değil mi Ayşeciğim? Ali böyle olmuştu dimi? Öğrencilerin dikkatinin dağıldığını kendimden yola çıkarak anlıyorum. Benim dikkatim dağılsa ben nasıl durumda olurum? Bakıyormuş gibi bakarım ama boş gözlerle. Elimdeki kalemle oynamaya başlarım, aşağıda bir şey yaparım, yanımdakine dönüp dönüp bakmaya başlarım buna benzer davranışları fark ettiğim zaman öyle değil mi Emineciğim diye dikkat çekmeye çalışıyorum.

Öğrencilerin konuşması gibi sınıfta ortaya çıkan küçük çaplı sorunlu yargılayıcı bir dil yerine durumu betimlemeye odaklanan ben dilini kullanan öğretmenler hem öğrencilerden beklediği davranışları dile getirmekte hem de olumsuz durumların kendi üzerinde yarattığı etkileri öğrencilere hissettirebilmektedir. *Ben dili kullanma ve nedenini sormadan yargılamama* tavrı öğrenciler üzerinde bu öğretmenlere karşı saygı ve minnet duygusu oluşturmakta ve aynı sözleri başka bir öğretmenden duyduklarında o kadar etkilenmediklerini dile getirmektedirler.

Ben Gülcan hocanın neden yapamadın diye sormadan ödevlere artı ya da eksi koyduğunu hatırlamıyorum. Bizi hemen yargılamadığı için onun dediklerini önemsiyoruz.

4.2.6. Özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesi

4.2.6.1. Somut ödüller

Öğrencileri motive etmek için küçük hediyeler, yiyecekler gibi ödülardan yararlanan Gülcan Öğretmen nota dayalı hediye vermenin öğrencileri üzdüğünü görünce sadece nota dayalı olmayan, *olumlu davranışları takdir etmeye dönük bir pekiştirme sistemine* geçmiştir. Bu bağlamda Gülcan Öğretmen, öğrencilerin ördüğü görünmez duvarları küçük hediyelerle ortadan kaldırmaya ve onları kazanmaya çalışmaktadır. Özellikle maddi imkânsızlıklar sebebiyle yitip gitmesini istemediği öğrencileriyle bireysel olarak konuşarak öğrenimlerine destek olacak yardımlarda bulunduğunu ifade etmektedir.

Ben bazı çocuklara yaklaşmak ya da onları kazanmak için küçük hediyeler alırım. Ne alırım? Kitap, kalem alırım. Mesela bu sene ben bazı kaynaklar kullandım yardımcı kaynaklar. Görsel testi çok olan. On sekiz lira falan tuttu sonra beş liralık bir şey daha aldık yirmi üç lira oldu. Bunu ödeyemeyecek bir öğrencim vardı. Onun kitaplarını aldım. Önce onu yanıma çağırdım bu aramızda kalacak, ben senin annenim kimsenin haberinin olması gerekmiyor dedim.

4.2.6.2. Sosyal öğrenme /Örnek olma

Öğrencileri ödüllendirmek için aldığı hediyeler bazı öğretmenler tarafından eleştirilirken, bazıları tarafından örnek alınmaktadır.

Arkadaşlarım bana çok kızıyorlar. Senin yüzünden bizden de istiyorlar diye. Ama aslında iyi oluyor? Geçen bir baktım arkadaş bize yukarıda çikolata dağıtıyor ay dedim ne güzel. Çocuklara almıştım bunları da size getirdim dedi. Benim yaptıklarım diğer arkadaşlarıma örnek olmuş.

4.2.7. Öğretmenlere tavsiyeler

4.2.7.1. Kendini sürekli geliştirme

Kendini sürekli geliştirme ihtiyacı içinde olduğunu dile getiren Gülcan Öğretmen bazı öğretmen arkadaşlarının yıllar geçse de değişme gereği duymadıklarını eleştirmekte ve yeni öğretmenlere *kendilerini sürekli yenilemelerini* tavsiye etmektedir.

...ben hala bak kaçınıcı senem oluyor yirmi üçüncü senemi çalışıyorum. Ben her akşam bakarım yarın ne anlatacağım diye. Çocuğa bir eksik bir şey vermeyeyim diye. Arkadaşıma bakıyorum o kadar özgüvenliler ki üç sene önce o derse girmiş, eline kitabını bile almıyor. Bütün sene girip aklına geleni anlatıyor.

4.2.7.2. Öğrencilerle yakın ilişkiler kurma

Öğrencilerle yakın ilişkiler içinde olduğunu sürekli vurgulayan Gülcan Öğretmen, bazen olumsuz durumlarla karşılaşsa ya da diğer öğretmenlerden tepki alsada öğretmenlerin *maddi manevi her anlamda öğrencilerine destek olmaları* gerektiğinin altını çizmektedir.

...ben bu yaptıklarımın çok yararını gördüm. Arkadaşlar beni çok eleştirirler o konuda gereksiz yere yakın oluyorsun, ne gereği var. Çocuğun mu? Üç gün sonra gidecekler diyorlar. Onlar bir meta değil ki benim öğrencim. Bir öğrencim var ekonomik durumu kötü, baba yok, kaç kere okulu bırakmaya çalıştı. Sınıf rehber öğretmeniyle konuşuyorduk, birkaç öğrencim var hep böyle oluyor çocukcağızımı alacaklar elimde ne yapacağımı bilemiyorum dedi. Ben iki senedir çocuğa burs veriyorum ama benim verdiğimi bilmiyor. Bilmesini de asla istemem.

4.3. Grup Dinamiğini Şekillendiren Öğretmen: Koç

Öğrencilerin sınıf içindeki davranışlarının şekillenmesinde grup dinamikleri önemli bir etkiye sahiptir. Dalga etkisi olarak da ifade edilen grup dinamiği modeli Kounin (1970) tarafından ortaya atılan bir disiplin modelidir. Kounin (1970), yaptığı sınıf gözlemlerinde, öğretmenlerin sınıf içinde istenmeyen bir öğrenci davranışını düzelttiğinde bunu gören diğer öğrencilerin kendiliğinden davranışlarını değiştirdiğini

fark etmiştir. Grup dinamiğini dikkate alan öğretmenlerin, sınıftaki öğrencilerin birbirini etkilediğine hatta bir öğrencinin bile sınıfı birbirine katabileceğine dikkat çekmektedir.

Grup dinamiğini şekillendiren öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarını kurma ve sürdürmede öne çıkan özelliği öğrencileri yakından tanıyarak, *öğrencilerin sahip olduğu farklı özelliklere göre davranabilmeleridir*. İletişim becerilerinin özellikle *empati kurma yeteneğinin* en güçlü yanı olduğuna dikkat çeken, mesleğinde on dokuzuncu yılını deviren sosyal bilgiler öğretmeni *Merve Öğretmen*, öğrencileri yakından tanıdığını ve sahip oldukları özelliklere göre onlara yaklaştığını vurgulamaktadır. Grup dinamiğini şekillendiren öğretmenler aynı zamanda, sınıfların özelliklerine göre sınıf yönetimi stratejilerini değiştirebilmektedir. Bazı sınıfların kendiliğinden öğrenmeye motive olduğuna dikkat çeken Merve Öğretmen, özellikle davranış problemleri yaşadığı sınıflarda grup dinamiğini dikkate alarak yakınlık kurmaya çaba göstermektedir.

Sınıf yönetimi becerilerini nasıl geliştirdiği sorulduğunda ise *“hayat”* cevabını veren Merve Öğretmen, özellikle öğretmenliğinin üçüncü yılında birlikte çalıştığı arkadaşlarından çok etkilendiğini *“öğrenci dostu”* olmayı öğrendiğine dikkat çekmektedir. Sınıf yönetiminde başarılı olmayı *“mesleğe biçilmiş gömlek”* olmayla bağdaştıran öğretmenimiz özellikle mesleği sevmeye, gelişime açık olma, empati kurabilme ve aileyle iletişim halinde olmanın önemine vurgu yapmaktadır.

Kesinlikle kendim keşfettim. Bu yola beraber başladığımız öğretmen arkadaşlarımla böyle bir ruh vardı bizde. Öğretmenliğimin üçüncü yılıydı İzmit’te beraber çalıştığım güzel bir grup vardı, öğrenci dostu bir grup. Öğrenciyi seven bir gruptuk. İnsan olduğumuzu unutmayan, öğrencileri seven ve bir sorunları olduğunda yanında olduğumuzu hissettiren, insani değerleri öğrencilere aşılamayan çalışan öğretmenlerdik. Siz mesleğe biçilmiş bir gömlek misiniz? Siz bu işe uygun musunuz? Sınıf yönetimi aslında bunula alakalı. Gerçekten işinizi seviyor musunuz? Gelişime açık mısınız? Bir sorun yaşıyorum bunu nasıl çözebilirim diyor musunuz? Öğrencilerle ailelerle etkili bir iletişim, empati kurabiliyor musunuz? Sınıf yönetimi iletişim kurabilmeye bağlı.

Sınıf yönetimi uygulamalarını grup dinamikleri bağlamında kurgulayan bu öğretmenlerin ilişkiler, sınıf kuralları, sorunlu davranışlar gibi sınıf yönetiminde öne çıkan boyutlarda hangi stratejileri kullandıklarını görmek için bu boyutların ayrı ayrı ele alınması faydalı olacaktır. Bu bağlamda (i)otoritenin inşası, (ii)öğretmen, öğrenci ve veli ilişkileri, (iii)öğretimi planlama ve gerçekleştirme, (iv)sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme, (v)sorunlu davranışların yönetimi ve (vi)özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesi boyutlarını sırasıyla ele alacağız.

4.3.1. Otoritenin inşası

Grup dinamiğini şekillendiren öğretmenlerin sınıf içinde otoritelerini inşa etme süreci lideri yanına çekme ve denize düşen yılanı sarılır kategorileri altında ele alınmıştır.

4.3.1.1. Lideri yanına çekme

Liderlik özelliklerinin günümüzde farklı bir boyuta taşındığı özellikle uç kişilikteki öğrencilerin lider olarak görüldüğü sınıflarda, diğer öğrencilerin bu tür baskın karakterlerin etkisi altında kaldığı grup dinamiğini şekillendiren öğretmenlerin vurguladığı noktalardır. Sınıfın lideri olarak algılanan öğrencileri “sağ kolum” gibi ifadelerle karşısına almak yerine yanına çeken öğretmenimiz, sessiz öğrencileri derse katıp kendilerini ifade etmelerini sağlayarak ya da diğer öğrencilerin bireysel özelliklerine göre yaklaşarak sınıf içi grup dinamiklerini şekillendirmekte ve sınıf içindeki varlığını güçlendirmektedir.

Günümüzde liderlik vasfının özellikleri maalesef bozuk kişilik olarak görülmekte, özellikle aykırı kişilik özelliklerine sahip kişiler lider olarak algılanıyor. Çalışkan öğrenci inek pozisyonunda. Mesela derim ki sen benim adamımsın. Sağ kolumsun. Adamım diyorum ondan sonra Bedirhan hemen susuyor. Sessizleri de parmak kaldırmaları bile kaldırıyorum. Bütün öğretmenler onları katmaya çalışsa aslında sınıfta sessiz öğrenci olmayacak. Sessiz öğrencilerimi kaldırmaya teşvik ederim. Benim kızım da öyledir. Bu yüzden onlarla empati kurabiliyorum. Sessiz öğrencileri mutlaka sesini duyurmaya, var olmaya, onların da fikirleri olduğunu göstermeye teşvik ediyorum. Güvenleri gelsin diye sessiz öğrencilere şiir ve benzeri etkinliklerde görev vermeye çalışırım. Maalesef bizim toplumunda şöyle bir anlayış var, en iyi yapana ver rezil olma. Peki, ya öbür çocuk? O zaten iyi. Biz biraz gösterişi seviyoruz. O yüzden iyi olmayan öğrenciye de sorumluluk vermeye çabalyorum. Derste tabi gezinmeye kalkışanlar olabiliyor, gezinirlerse evliya çelebi iki diyorum bazıları kinestetik zekaya sahip olabilir, hareketli bir yapıya sahip olabiliyor, bu çocuğun elinde değil. Böyle çocukların çok fazla üzerine gitmiyorum.

4.3.1.2. Denize düşen yılanı sarılır

Mesleğine yeni başlayan öğretmenlerin, en çok sorun yaşadığı alanlardan biri sınıfta hâkimiyet kurabilmedir. Bu bağlamda, otoritenin inşası sürecinde tecrübeli bir meslektaşına danışan Merve Öğretmen’in bilinçsiz bir yönlendirilmeyle kendinden uzaklaştığı ve bambaşka bir öğretmen tipi sergilediği dikkat çekmektedir. Tecrübesizliğin ve yanlış yönlendirilmenin etkisiyle yalnızca korku salarak sınıfta hâkimiyet kurabileceği algısına kapılan öğretmenimiz yaşadığı pişmanlığı anlatırken

gözyaşlarına engel olamamıştır. Yaşadığı bu üzücü olaydan sonra tayin olduğu okuldaki öğretmenlerin sorunları sevgiyle yaklaşarak çözdüğünü gördükçe, öğrencilere sevgiyle yaklaşan, empati kurarak bu tür davranışların sebebini anlamaya çalışan bir öğretmene dönüştüğü süreci şu şekilde anlatmaktadır.

Öğretmenliğimin ikinci yılı, köyden şehre geldim deprem oldu doksan dokuz depremi, Kocaeli depremini orada yaşadım. Öğrencilerim çok kötü durumdaydılar. Ben de yeni evlenmişim. Köydeydim şehre tayin oldum. Evliliğin vermiş olduğu sorunlar, köydeki öğrencilerimle şehirdeki öğrencilerimin çok farklı olması, deprem yaşamış öğrencilerle birlikte çalışmak, göç alan muhitteki bir okulda çalışıyor olmak beni çok yıprattı. Sınıfa gidiyorum hiçbir kelime dinlemiyorlar. Tecrübesizim, köydeki çocuklarla şehirdekiler çok uç, çok farklı, çok zorluk yaşadım. Bi tecrübeli öğretmen arkadaşşıma danıştım. Öğretmenim ne yapabilirim? Bana dedi ki klasiktir bir öğrenciyi çek sınıfın ortasında döv dedi. Evire çevire döv, korkut dedi. Diğerlerinin gözünü korkut o zaman etkili olur. O kadar çaresizmişim ki o zaman... Bir öğrenciyi dövdüm ama çok yaramazdı. Şuan düşünüyorum ben neden onun yaramaz olduğu üzerinde durmadım? Öksüzmüş, yoksulmuş, deprem yaşamış, babası yok. Çok üzüliyorum. Yanlış yapıyorum bu doğru değil ben niye böyle bir şey yaptım bak çocuklarla konuşularak hallolabiliyormuş dedim. Bunu özellikle o geldiğim okulda anladım. Beraber bir ekol oluşturduk çok güzel bir öğretmenlik icraatı yaptık dediğim arkadaşşıarımdan çok şey öğrendim. Çünkü oradaki rol modeller hep dayak şiddet uygulayanlardı. Hatta o okulda bir öğrenci öğretmeni dövmüştü çocuklara tak etmişti artık. Bana oradaki öğretmen ne öğretebilir ki? Ama buraya geldiğimde sevgi şefkat gösteren öğretmen arkadaşşıarımı gördüm. Örnek aldım. Bir baktım çok etkili, çok doğru. Ben de çocuklarla konuşma yolunu seçtim. Beş dakikanızı on dakikanızı ayırıyorsunuz ve onunla çok sağlıklı bir yıl geçiriyorsunuz. Yıllarca unutmuyor sizin ona ayırdığınız beş dakikayı. İz bırakıyorsunuz. O öğrencimden, öğrencimin bir sorunu varsa bir derdi vardırı öğrendim. Bunu yapıyorsa mutlaka bir nedeni vardır, önce onunla bir konuş mesajını aldım o öğrencimden.

4.3.2. Öğretmen, öğrenci ve veli ilişkileri

Grup dinamiğini şekillendiren bu öğretmenlerin kurdukları güçlü iletişim ağları öğrenci, öğretmen ve velilere göre değerlendirilecektir.

4.3.2.1. Öğrencilerle olan ilişkiler

Öğrencileri gözlemleyip, bireysel özelliklerini doğru bir şekilde tahlil etmeye çalışan bu öğretmenlerin güçlü iletişim becerilerine sahip olduğu ve öğrencileriyle empati kurabilmeye önem verdikleri görülmektedir. Bu bağlamda, öğrencilerle kurmuş oldukları ilişkiler hem yakın hem mesafeli, ne öğretildiği değil ne hissettirildiği iz bırakır, ders dışı ortak paylaşımlarda bulunma, bizden biri algısı yaratma, farklı rollere bürünme ve önemseme ve değer verme kategorileri altında ele alınmıştır.

4.3.2.1.1. Hem yakın hem mesafeli

Öğretmenlerin öğrencilerle olumlu ilişkiler geliştirmesinde sıklıkla üzerinde durulan “*kanka değil, arkadaş olun*” sözünün uygulamadaki yansımaları Merve Öğretmen’in vurgularında görmek mümkündür. öğrencilere güven veren yakın ilişkiler kurulurken, bu ilişkiler öğretmene olan saygıyı ortadan kaldıracak kadar aşırı samimi boyutlara taşınmamaktadır.

Öğrencilerle ilişkilerim çok güzel. Ben onlara arkadaşlar diye hitap ederim derste. Çocuklar ya da gençler demem. Ama benim onlara arkadaşlar demem onların bana kankayız seninle arkadaşız şeklinde davranmalarına yol açmaz. Onlarla aramda bir mesafe vardır. Nerede durmaları gerektiğini bilmelerini sağlamaya çalışırım davranışlarımla. Bir sorunuz olduğunda bana gelebilirsiniz çocuklar, her türlü maddi manevi yardıma açığım derim sene başında. Herhalde hem bunu ifade etmem hem davranışlarımda göstermem yakınlaşmamızı sağlıyor.

4.3.2.1.2. Ne öğretildiği değil ne hissettirildiği iz bırakır

Öğretmenlerin öğrenciler üzerinde derin izler bırakabildiğini kendi öğrencilik yıllarında başından geçen bir anıyı göz yaşları içinde anlatan Merve Öğretmen, öğretmenlerin öğrencilerin *hem mimarı hem de katili* olabileceğine dikkat çekmektedir. Kendisine yıkıcı bir dil kullanarak yaklaşan öğretmenlerini hiç unutamadığını ve kendisinde derin izler bıraktıklarını dile getiren öğretmenimiz, “*ne öğretildiğinden çok ne hissettirildiği iz bırakır*” düşüncesiyle öğrencilerde olumlu izler bırakmaya ve ılımlı bir tavır sergilemeye önem vermektedir.

Öğrenciliğimden öğretmenlerin ne kadar etkili olduğunu, insanların yüreklerinde yara açabileceklerini öğrendim. İnşallah ağlamadan anlatırım. Bir matematik öğretmenim bana tahtaya çıktığımda, yapamadım problemi çözemedim matematiğim iyi değildir, şimdi sana Michael Jackson’ı sorsam bilirsin dedi. Halbuki ben Michael Jackson’ı ondan öğrenmiştim. O an öğrenmiştim. Biz öğrencilerimize bilir bilmez sözler söylememeliyiz. Kırmamalıyız. Yara bırakıyor iz bırakıyor. Bakın bende kırk yaşına geldim iz bırakıyor. Demek ki dedim ki biz öğretmenler iz bırakıyoruz. O zaman bu iz olumlu olsun, iyi olsun. Benim ne öğrettiğimi değil ona nasıl davrandığımı hatırlayacak öğrencilerim. Çünkü ben öğretmenimin bana ne öğrettiğini hatırlamadım. Bana nasıl davrandığını hatırladım. Ya vurmuşsa şiddeti hatırlıyorum, sopalarla vurmuş ya tek ayaküstünde beklettiğini ya dokuz almıştım matematikten altıya düştüm diye bir tokat attığını hatırlıyorum. Sen iyi öğrenciydin nasıl altı alırsın? Ödül mü ceza mı? Öğretmenlik mesleği çok kutsal, çok önemli bir meslek. Öğretmen olan kişi bunun farkında olmalı. Doktor ve öğretmen insanlığın katilidir. Güzeli güzel şeyler doğururken kötü şeylere neden yol açalımdan hareketle öğretmenlerimi de hatırlayıp o olumsuzlukları yapmamaya gayret gösterdim hep.

4.3.2.1.3. Ders dışı ortak paylaşımlarda bulunma

Öğretmenler öğrencilerle sadece sınıf içindeki etkinliklerde değil, sınıfın dışında da iletişim kurabileceklerinin farkında olmalıdır. Grup dinamiğini şekillendiren öğretmenlerin, öğrencileri yakında tanımalarına imkân sağlayacak farklı etkinliklerden yararlandıklarını ve doğa gezilerinin bu etkinliklerin bir parçası olduğunu vurguladıkları görülmektedir.

Onları sık sık gezilere götürüp yaklaşmayı sağladım. Çevre ile ilgili bir sürü farklı etkinlikler yaptık. Yıl boyunca o kadar çok gezi yaptık ki fidan dikmeden tutun da çevre şenliğine, çevre çocuk meclisine, doğa yürüyüşüne, doğa eğitimine birçok yere beraber gittik. Yaptığımız bu etkinlikler benim öğrencilerle yaklaşmamı sağladı.

4.3.2.1.4. Bizden biri algısı yaratma

Öğrencilerle yakın ilişkiler kurabilme, onları doğru şekilde algılamaya, onlarla aynı dili konuşabilmeye ve öğretmen- öğrenci mesafesini yıkabilmeye bağlı olarak değişim gösterdiği öğretmenler tarafında sıkça dile getirilen bir olgudur. Grup dinamiğini şekillendiren öğretmenlerin, öğrencileri kazanabilmek için “doğal olma” ve “duygularını açma” yollarına başvurduğu dikkat çekmektedir.

Öğrencilerle ilişkilerimde kesinlikle doğal davranırım, insan olduğumu asla unutmam. Ben öğretmenim değil, insanım. Doğal davranır ve onları kırmayacak, dökmeyecek şeyler yapmaya çabalarım. Onları etkileyebildiğime, onlara ulaşabildiğime inanırım. Öğrencilerle aynı frekansta olmam, onlarla aynı dili konuşabilmem, hayatlarına dokunabilmem, hiçbirini ayırmadan eşit yaklaşmam, bir sorun olduğunda onları çekip özel olarak ilgilenmemden bir öğretmen olarak güçlü olduğum yanlar diyebilirim.

4.3.2.1.5. Farklı rollere bürünme

Öğretmenler duruma göre farklı rollere bürünen sahne sanatçıları gibidir. Grup dinamiklerini şekillendiren öğretmenler öğrencileri için bazen bir anne kadar yakın bazen aralarında saygı ve mesafe olan bir öğretmen bazen de birlikte gülüp eğlendikleri bir arkadaş gibidir.

Anne, arkadaş gibi yakın görün de var. Bir gün bir baktım birisi bana sarılıyor. Sarılmaya devam ettirdim ama davranışlarımla okulda böyle bir şeyin doğru olmadığını bir öğretmen öğrenci mesafesinin olması gerektiğini söyledim. Bazen arkadaş gibi bazen de öğretmen gibi bulurlar. Bir öğrenci geldi öğretmenim dedi ben bu gün para getirmeyi unutmuşum, kantinden bir şey alacağım bana borç verir misiniz? Verdim ama ödemeleri konusunda takip ederim. Neden? Bugünün küçüğü yarının büyüğü. Borcuna sadık olacak mı diye bakarım. Takip ediyorum ve gerçekten getiriyor. Yüklü bir meblağ değilse ben ona geri veriyorum diyorum ki sen bununla kendine bir şeyler alırsın. Ama aferin borcun olduğunu, sorumluluğunun olduğunu

fark ettin. Ben de senden bunu bekliyordum. Çok komik buluyorlar yeri geldiğinde. Onu söylemeyi unuttum, sık sık espri yapmaya çalışırım derste.

4.3.2.1.6. Önemseme ve değer verme

Öğrencilerin temel probleminin ilgisizlik olduğuna vurgu yapan Merve Öğretmen, biraz ilgi gösterdiğinde öğrencilerin gözünde farklı bir yere yerleştiğini bu nedenle öğretmenlik yapmanın değil öğretmen olmanın peşinden koştuğuna dikkat çekmektedir. Öğrencilerin dikkat çekme çabalarını olağan bir durum olarak gören Merve Öğretmen, teneffüslerini öğrencilere ilgi göstermek ya da onlarla yakınlaşmak için kullanmaktadır. Bu çabaların öğrencilerde “*öğretmen beni fark etti*” algısı yarattığı ve davranışların kendiliğinden düzeldiği yönündeki vurgular çarpıcı niteliktedir.

Aslında çocuklar ilgi istiyor, öğretmenleri tarafından fark edilmek istiyorlar. Anne babaları çalışıyor, onlardan göremediği ilgiyi okuldan bekliyor. Bir problemlili çocuğa yıl boyu problemlili diyip öğretmenler odasında dillendirmenin alemi yok. Teneffüste o çocuğa beş dakikayı ayıracaksın Yıl boyu rahat edeceksin. O çocuk da seni sevecek dersi sevecek. Çünkü öğretmenim bana değer verdi, beni fark etti diye düşünüyor. Çocuk değer görmek istiyor. Ben buradayım beni fark et bana dokun mesajı veriyor bizlere. Doğan Cüceloğlu’nu çok takip ederim, çok yararlanırım. O öğretmenliği şöyle tanımlar, bu işi sevmeyerek yapan öğretmenlik yapıyordur, bu işi gerçekten severek yapan öğretmen olmuştur. Öğretmenlik yapmakla öğretmen olmak çok farklı şeyler. Öğrencilerinizi sevmeniz, kendinizi onların yerine koymanız, işinizi sevmeniz, onları fark etmeniz, değer vermeniz gerçekten çok önemli. Benim ekstra yaptığım bu. Onları seviyorum, görüyorum ve onlarla ilgileniyorum. Çocuklara değer veriyorum. İsimleriyle hitap ederim. Göz teması kurarım. Onları sevdiğimi sık sık söylerim ve davranışlarımla da gösteririm.

4.3.2.2. Öğretmenlerle olan ilişkiler

Sınıf yönetimi uygulamalarını grup dinamiğini bağlı olarak şekillendiren öğretmenlerin, diğer öğretmenlerle olumlu ilişkiler kurduğu görülmektedir. Öğretmenlerle olan ilişkiler başarılı öğretmen, işini düzgün yapan öğretmen ve birbirini kıskanma boyutlarında ele alınmıştır.

4.3.2.2.1. Başarılı öğretmen

Aday öğretmenlikte danışman öğretmen olarak seçilen Merve Öğretmen’in başarılı bir öğretmen olarak algılandığı aday öğretmeniyle meslektaşısı arasında geçen diyalogda açıkça görülmektedir.

Aday öğretmenlik sürecinde ben seçilmişim. Bir arkadaşım aday öğretmenime dedi ki çok şanslısın, gerçekten iyi bir öğretmendir dedi. Başarılı bir öğretmendir, çok şanslısın dedi adayıma. Bu beni çok mutlu etti.

4.3.2.2.2. İşini düzgün yapan öğretmen

Meslektaşları arasında “işini düzgün yapar” imajı çizen Merve Öğretmen, özellikle *iletişim becerileri ve hitabet yeteneği* güçlü bir öğretmen olarak tanındığına dikkat çekmektedir.

Bir işin içinde ben varsam o iş iyi olur ya da işini düzgün yapar şeklinde bir algı oluşmuş. Mesela bir konuşma olduğunda on dokuz mayısta, yirmi üç nisanda ya da yirmi dokuz ekimde, sen varsan bu konuşma dinlenir der arkadaşlarım. Bu konuşmayı dinleriz derler çünkü hitabetim, üslubum, konuşma sanatım iyi diye düşünüyorum.

4.3.2.2.3. Birbirini kıskanma

Öğretmenlerin birbirlerinden öğrenerek gelişmesinin önündeki en büyük engellerden biri meslekte yaşanan birbirini çekememe, kıskanma sorunudur. Öğretmenler arasındaki bu kıskançlığı yıkmaya çalışan öğretmenimiz herkese yardımcı olmaya ve paylaşımda bulunmaya özellikle mesleğe yeni başlayan öğretmenlere örnek olmaya özen göstermektedir.

Bizim meslekte kıskançlık söz konusu gerçekten. Hâlbuki neyi paylaşamıyoruz? Ben hep paylaşımdan yana olmuşumdur. Mesela adayımı bırak diğer aday öğretmenler sanki benim adayım gibi onlara ne öğretebilirim, onlara da ne katkı olur diye düşünüyorum. Hocam biz sizden çok yararlandık sizin sohbetiniz için bile karşı binadan teneffüste buraya geliyoruz diyorlardı.

4.3.2.3. Velilerle olan ilişkiler

Grup dinamiğini şekillendiren öğretmenler, velilerle olan ilişkilerinde öğretmenin ünü kendilerinde önce gelir anlayışına sahiptir, güvene dayalı ilişkiler kurarlar, kendine ait bir alan bırakırlar ve bir veli olarak empati kurmaya çabalarlar.

4.3.2.3.1. Öğretmenin ünü kendinden önce gelir

Velilerin öğretmen hakkındaki algılarının çocuklarından duyduklarına göre şekillendiği görülürken, Merve Öğretmenin, veli-öğretmen ilişkisine farklı bir açıdan yaklaşmakta velilerin artık öğretmenle bir araya gelmeden önce araştırma yaptığına ve

öğretmen daha okula gelmeden hakkında fikir sahibi olduğuna “kendinden önce ününün geldiğine” vurgu yapmaktadır.

Veli toplantısı yapıyoruz sene başında. Aslında veliler sizin adınızı duyuyorlar daha önceden. Öğretmenlikte bir ün olayı var. Sizi tanımadan daha ününüz geliyor. Ben İzmit'te görev aldım buraya gelmiş. Meserrette görev aldım buraya gelmiş ya da yedinci sınıflara giriyorum buradaki beşinci sınıflar beni tanıyor. Sınıfa girdiğimde alkışlıyor çocuk dedim beni tanıyorsunuz. Tanıyoruz diyorlar ya da veli sizinle ilgili bir duyum alıyor okula geliyor.

4.3.2.3.2. Güvene dayalı ilişkiler kurma

Çocuklarına değer verdiğini hissettikleri öğretmeni takdir eden velilerin, bu öğretmenlerle güvene dayalı olan ve devam etmesini istedikleri bir ilişki kurdukları dikkat çekmektedir.

Şunu gözlemlemiş veliler ilk veli toplantısında çocuklarımızı benimsediniz dediler. Çocuklarımızı güvenle size emanet edebiliriz diyorlar. İnsan olarak davranmanın sonucu bu basit bir şey aslında. Hocam umarım seneye de bizim sınıfın sınıf öğretmeni olursunuz gibi velilerden öğrencilerden bu şekilde tepki alıyorum.

4.3.2.3.3. Kendine ait bir alan bırakma

Öğrencilerle olduğu gibi velileri ile yakın ilişkiler kurmanın “kanka” olmayı gerektirmediğine dikkat çeken Merve Öğretmen, velilerle görüşme saatleri belirleme ve telefonunu vermeme gibi yollarla mesafeli ama olumlu ilişkiler kurmaya çaba sarf etmektedir.

İletişimi iyi kurmaya çalışıyorum ama çok da kanka olmaya çalışmıyorum. Cep telefonumu vermedim pek çok veliye. Çünkü olur olmaz saatte rahatsız edip en basit şeyi sorabiliyor. Bir zamansız bir saatte arayıp. O yüzden hani bana ulaşabilirler şu saatim boş diyorum. Veli görüşme saati yapıyorum okula geldiklerinde boş olayım diye. Ayaküstü konuşmayayım, onlara zaman ayırabileyim diye mesela bir çay ısmarlarım bir muhabbet ederiz.

4.3.2.3.4. Bir veli olarak empati kurma

Okula herhangi bir öğrencinin velisi geldiğinde ki bu dersine girmedeği bir öğrenci de olsa, o veliyi hoş bir şekilde karşılamaya özen gösterdiğine dikkat çeken öğretmenimiz bu davranışını hem bir veli olarak hem de insani ilişkiler bağlamında konumlandırmaktadır.

Dersine girmedeğim herhangi bir veli geldiğinde bile öğretmenler odasında buyurun kime bakmıştınız, kimin velisiydiniz, buyurun ben öğretmenim geldiğinde gösteririm derim. Okulun bir misyonu var ona sahip çıkmam lazım diye düşünürüm. Ben de veliyim tabi onun da etkisi olabilir

mi bilmiyorum. İnsan olduğumuzun bilinciyle yaklaşıyorum aldığım tepkiler de olumlu yönde oluyor.

4.3.2.3.5. Müdahaleci veliler

Okulun içinde bulunduğu sosyo-ekonomik çevrenin veli profilini ve öğretmenlerin velilerle olan ilişkisini etkilediği görülmektedir. Sosyoekonomik düzeyi iyi olan eğitilmiş velilerin çocuklarıyla ilgilendiği ancak bazen bu ilginin öğretmenleri baskı altına alacak şekilde not kaygısına dönüştüğü dikkat çekmektedir.

Bizim okulun sosyo-ekonomik durumu iyi. Aileler daha bilinçli, ilgili. Mesela sınıftaki velilerin yüzde doksani öğretmeni benim. Bir iki tane lise ilköğretim ortaokul çok az. Üniversite mezunu çoğu ve bir çocuk iki çocuk. Daha bir bilinçliler. Çocuklarını takip ediyorlar. Ancak hırslılar ve nota çok önem veriyorlar bu da bizi üzüyor. Çocuğu düşük not almasını diye direkt okulu öğretmeni suçlar tavır içerisindedir. Böyle bir baskıları var. Müdahale ediyorlar. Mesela geçen bir veli not için geldi öğretmen arkadaşımızı tehdit etti. Benim çocuğuma düşük not vermişsin dedi. Uğraşcam sizinle dedi.

4.3.3. Öğretimi planlama ve gerçekleştirme

Grup dinamiğini şekillendiren öğretmenler için öğretimi planlama ve gerçekleştirme teması altında motive edici bir şekilde sınıfa girme, derse geçiş, grubun odaklanmasını sağlama ve işbirliğine dayalı öğrenme grupları oluşturma kategorileri öne çıkmaktadır.

4.3.3.1. Motive edici bir şekilde sınıfa girme

Öğrencilerle yapılan görüşmelerde günaydın bile demeden hemen derse geçen öğretmenlerinin olduğunu ve bu davranışlarının derse olan motivasyonlarını olumsuz yönde etkilediğine sıkça vurgu yapıldığı görülmüştür. Merve Öğretmen'in derse geçmeden önce içten bir şekilde öğrencileri selamlaması ve iyi dileklerde bulunması öğrencilerin arzu ettiği bir öğretmen imajı çizdiğini göstermektedir. Öğrencileri selamladıktan sonra günlük rutinelere geçen öğretmenimiz için, yoklamayı alma sınıfın temizliğini sağlama ve öğrencilerin ödevlerini kontrol etme günlük rutinler arasında yer almaktadır.

Sınıfa girerim, çocuklara işte günaydınsa günaydın arkadaşlar derim. Hatta öğlenciye bile gününüz aydın olsun arkadaşlar derim. Sonra ilk işimiz tabii ki sınıf defterini imzalamak yoklamayı almaktır. Bu çok önemlidir. Çünkü sen oraya bir öğrenciyi olmadığı halde var yazdığında veya var olduğu halde yok yazdığında sıkıntı olur.

4.3.3.2. Derse geçiş

Öğrencilerle selamlaştıktan ve günlük rutinleri tamamladıktan sonra derse geçilmektedir. Derse geçiş sürecinde öğretmenimiz gündelik diyaloglarla öğrencileri derse hazırlama ve sorularla kısa bir tekrar yapma yollarını izlemektedir.

4.3.3.2.1. Gündelik diyaloglarla öğrencileri derse hazırlama

Öğrencileri selamladıktan sonra onlarla diyalogunu sürdüren Merve Öğretmen, günün anlam ve önemine ilişkin konuşmalar ya da başarı elde eden bir öğrenciyi sınıfın huzurunda takdir etme gibi gündelik diyaloglarla öğrencileri derse hazırlamaktadır. Bu tür diyalogların öğrenciler üzerinde derse geçmeden önce motive edici bir işlevi olduğu sıkça vurgulanmaktadır.

Eğer o gün güncel bir şey varsa derse başlamayız biraz muhabbet ederiz. Mesela yeni bir şey oldu ya da o gün on dokuz Mayıs. Günün anlam ve önemine dair bir şeyler konuşuruz ya da dışarıda birisi ödül almışsa o sınıftan arkadaşınızı bir de biz alkışlıyoruz kutluyoruz derim. Ondan sonra iyi misiniz, bir sorun yok mu diyerek nasıl oldukları sorar ardından herkes kitaplarını açsın diyerek derse geçerim. Akıllı tahta kullanacaksa onu açarız.

4.3.3.2.2. Sorularla kısa bir tekrar yapma

Grup dinamiğini şekillendiren öğretmenlerin, günlük rutinler ve öğrencileri derse karşı motive etme aşamalarından sonra kısa bir tekrarla derse geçtiğini ve bu tekrarlarla kalıcı öğrenme sağladığına dikkat çekmektedir.

Ödevlendiriyorum hazırlıklı gelsinler. Derse başlamadan önce aslında bir önceki dersi de kısaca tekrar ediyorum. Özellikle öğrenciler onu söylüyorlarmış velilerine, öğretmenimiz konuyu bizim kafamıza yerleştirenceye kadar anlatıyor diye. Bir önceki konudan başlayarak o konuyu özetleyerek diğer konuya geçmeye çalışıyorum.

Sınıftan Bir Kesit

Merve Öğretmen öğrencilere projelerini hatırlatıp etkinliğe başlıyor. Konuyu kısaca tekrarlıyor. Sınıfta sürekli hareket halinde olduğu, jest mimiklerini etkin bir şekilde kullandığı görülüyor. Yapılması gerekenleri öğrencilere sayıp, etkileşimli tahtada hazırlamış olduğu slaytı açıyor. Bu sırada öğrencilere sessizce kaynaklar ve ihtiyaçlar bölümünü okumalarını söylüyor.

- *Arkadaşlar kaynaklar ve ihtiyaçlar başlığından ne anlıyorsunuz?*

Öğrencilere isimleriyle hitap ediyor. Sorular sorarak öğrencilere beyin fırtınası yaptırıyor, çıkarımlarda bulunmalarını sağlıyor. Onları derse katıyor. Öğrencilerin aralarında gezinerek konuyu anlatıyor, onlarla göz teması kuruyor.

- *Biz neler satıyor olabiliriz?*
- *Fındık.*

- *Bravo. Birinciyiz. O nutellalar hep bizden yapıyor.*

Öğrencilerle göz teması kurmaya jest ve mimiklerini kullanmaya devam ediyor. Canlı bir şekilde yaşıyor gibi anlatıyor dersi.

- *Petrol diyor bir öğrenci.*
- *Keşke. Allah söyletti. Rahmetli Süleyman Demirel petrol var da biz mi içmiyoruz derdi.*

Sürekli konuşuyor, hareketli bir ders ortamı hakim. Öğrencilerin cevaplarını onaylıyor ya da açıklıyor. Öğrenciler parmak kaldırarak derse katılıyor. Sorular sorarak öğrencileri derse hazırlıyor. Öğrencilere sorduğu sorularla ders devam ediyor. Öğrenciler ses yaptığında onlara isimleriyle uyarıda bulunuyor. Slaytta hazırlamış olduğu etkinlikle devam ediyor.

- *Siz parmak kaldırmayın ben kaldırayım diyor.*

Etkinliğin ardından;

- *Yeni konuya geçmeden önce bu konu anlaşıldı mı?*
- *Evet.*
- *Ben birkaç soru sorayım diyor.*

Öğrenciler parmak kaldırarak sorulara cevap veriyor.

- *Dış politikamıza geçiyoruz. İlişki durumu biraz karışık komşularımızla diyor.*
- *Dizi gibi diyor bir öğrenci.*

Gülüşmeler oluyor.

Merve Öğretmen'in hareket halinde olması, konuyu yaşar gibi anlatması dinamik bir sınıf ortamı yaratırken, sorduğu sorularla öğrencilerle etkileşimli bir ders geçirilmesini sağlıyor. Öğrencileri kendi seçerek dikkati dağılan öğrencileri de derse katabiliyor. Yeni konuya geçmeden önce kısa bir tekrar yapıyor. Öğrencilerin tepkileri fikirlerini ifade edebilecekleri, espri yapabilecekleri rahat bir sınıf ortamının olduğunu gösteriyor.

4.3.3.3. Grubun odaklanmasını sürdürme

Öğrencilerin derse olan ilgilerini canlı tutmak için grup dinamiğini şekillendiren öğretmenlerin, dinamik bir sınıf ortamı yaratma, herkesi derse katarak grubu canlı tutma ve esprilerle dikkat çekme yollarını kullandıkları görülmektedir.

4.3.3.3.1. Dinamik bir sınıf ortamı yaratma

Ders gözlemlerinde dikkat çeken noktalardan biri olan Merve Öğretmen'in jest ve mimiklerini etkin kullanarak olayları adeta yaşıyor gibi canlı ders anlatımı ve sınıf içinde sürekli hareket halinde olması dinamik bir sınıf ortamı yaratmakta ve öğrencilerin derse olan dikkatini sürekli kılmada etkili olmaktadır. Öğretmen olmanın çocuk hayali olduğuna vurgu yapan öğretmenimiz, lise yıllarındaki öğretmenlerinin

kendisine olumlu model olduklarına ve yaşıyor gibi canlı bir şekilde ders anlatma alışkanlığını onlardan kazandığına dikkat çekmektedir.

Oturduğum hiç görülmemiştir. Eğer hastaysam yürüyemeyeceğim bir şey olmuşsa başıma bi şey gelmişse onun dışında hep ayaktayım. Ortaokulda ve lisede inkılap tarihi öğretmenlerimi çok sevmiştim. Bana hem inkılap tarihini hem de öğretmenliği sevdirmişlerdi. Mesleklerini çok seviyor olmaları ve tarih konularını anlatırken yaşıyor gibi anlatmaları beni etkilemişti. Şimdi çocuklarda aynı şeyi bana söylüyor. Öğretmenim çok yaşıyorsunuz, yaşıyorsunuz resmen biz de o yüzden sizi ilgiyle dinliyoruz dönütünü alıyorum.

Sınıftan Bir Kesit

Öğrencilerin dikkatini dışarıdan gelen gürültü çekiyor Merve Öğretmen açıklama yapıyor.

- *Yarın TEOG olduğu için rehber öğretmenimiz sekizlere bütün heyecanınızı stresini balona üfleyin demiş şimdi de onları tek tek patlatıyorlar bu ses o yüzden diyor.*

Öğrenciler uzatmak isteyince arkadaşlar biz buradayız tabloya bakalım yorum yapalım diyerek öğrencilerin dikkatini derse çekiyor. Sınıf içinde sürekli gezinmesinden kaynaklı ne olup bittiğini yakından takip edebiliyor. Dışarıya bakan iki öğrenciyi fark ediyor.

- *Ama ben size açıkladım empati kurdurdum. Şimdi de siz benimle empati kurun. Perşembe günü de dersimiz gidiyor. Bugün hızlı olmamız lazım. Siz de beni anlayın.*

Öğrenciler dikkatini derse veriyor. Üretmeyen ülkeler ne yapar diyerek devam ediyor. Hadi hep aynı kişiler. Napar? Oturur kara kara düşünür mü? Kaderim alınıyız mı der. Yoksa başka ülkelerden mal alayım boş boş oturmayayım mı der. Öğrenciler derse katılmaya devam ediyor.

- *Dış mihraklar bizi bugün çok etkiledi. Ama önemli olan bu koşullarda burada olabilmek. Dışarıya rağmen diyor.*

Öğrenciler söz hakkı almaya devam ediyor. Merve Öğretmen onların cevaplarını aferin diyerek pekiştiriyor. Dışarıdan çok ses gelince son çare olarak perdeleri çektiriyor. Kısa bir süre sonra zil çalıyor.

Merve Öğretmen öğrencilerin dikkatini dağıtan ve engelleyemeyeceği unsurlarla ilgili kısa bir açıklama yaparak öğrencilerin derse dönmesini istiyor. Sınıf içinde hareketli olması olaylar büyümeden müdahale etmesini ve öğrencilerin en ufak bir ilgi dağınıklığından haberdar olmasını sağlıyor. Merve Öğretmen öğrencilerden içten bir şekilde empati kurarak onlardan da anlayış göstermelerini bekliyor. Öğrencilerin derse dönmesi, onları motive ederek tüm uyarılara rağmen derse devam edebilmenin zoru başarmak olduğu algısını yaratmaya çalışan öğretmenimizin izlediği bu yolun işe yaradığını göstermektedir.

4.3.3.3.2. Herkesi derse katarak grubu canlı tutma

Sınıfın canlılığını sürekli kılmada yararlanılan stratejilerden biri herkesi derse katarak öğrencilerin ilgi ve enerjisini derse yönlendirmelerini sağlamaktır. Merve

Öğretmen'in hep aynı öğrencilerin derse katılmasını engellemek için, katılmayanları teşvik etme ya da sürekli derse katılmak istediği için sınıfta sorun çıkaran öğrencileri yapıcı bir dille uyarma yollarını kullanarak öğrencilerin katılımını arttırmaya çalıştığı görülmektedir.

Konuyu anlatıp ardından soru cevap yapmaya, öğrencilerden dönüt almaya ve beyin fırtınası yapmaya çalışırım. Bizim konular beyin fırtınası yapmaya çok elverişli. Öğrencileri aktif yapmaya çalışıyorum derslerde. Sen ne düşünüyorsun diye sorarak özellikle derse katılmayan sessiz arkada oturan öğrencileri derse katmaya çalışırım. Bu öğrenciler derse katılmak istemeyebiliyor ya da çekiniyor. Öğretmen olarak bizim asıl bu öğrencileri motive etmemiz gerekiyor. Kendini ifade edebilen sosyal çocukların yanında bu öğrencileri de motive etmeye, söz hakkı vermeye ve derse katılımınlarını teşvik etmeye çaba harcamalıyız. Bazen sürekli ben söz hakkı alayım diyorlar böyle bir durumda çok başarılısın seni kutluyorum, biraz da diğer arkadaşlarınız katılsın, söz hakkı alsın şeklinde uyarılar yapıyorum.

4.3.3.3. Esprilerle dikkat çekme

Öğrencilerin dağılan dikkatini esprilerle derse geri çeken Merve Öğretmen, öğrencilerle birlikte gülmenin hem dersi canlı tuttuğuna hem de öğretmen ve öğrencileri birbirine yaklaştırdığına vurgu yapmaktadır.

Ders esnasında konuyla ilgili olsun ya da olmasın espriler yapmaya çalışıyorum. Çünkü çocuklar sıkılıyorlar ve insanları birbirine en çok yaklaştıran şey birlikte gülebilmek, iletişim daha etkili oluyor o zaman. O yüzden espri yaparak karşılıklı gülerек işliyorum dersleri. Onlar katılıyor, fikrini söylüyor.

4.3.3.4. İşbirliğine dayalı öğrenme gruplarının oluşturulması

Öğrencilerin ödevlerini kendisi kontrol eden Merve Öğretmen, bir sonraki ders için vermiş olduğu ödevleri tahtaya yazarak yanlış anlamaların ya da görmedim, yazamadım gibi şikayetlerin önüne geçmekte ve işbirliğine dayalı öğrenme grupları oluşturmaktadır.

Öğrenciler kitaptaki önemli bilgileri sesli bir şekilde okuyor. Bu arada ödevi yazıyor tahtaya Merve öğretmen. Sınıfta grup yapıyor. Türki Cumhuriyetleri gruplar arasında paylaşıyor. Siz anlatacaksınız. Bilgiler, görseller hazırlayalım sonra pano yapalım. İyi hazırlanın gruptan birini ben kaldıracağım diyor ve ders sona eriyor.

4.3.4. Sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme

Grup dinamiğini yeniden şekillendiren Merve Öğretmen'in sınıfta özellikle söz alana saygı duyma ve yerinden konuşmama kuralına odaklandığı görülmektedir.

4.3.4.1. Söz alana saygı duyma ve yerinden konuşmama

Toplumsal bir sorun olarak birinin diğerinin dinlememesi durumuna vurgu yapan Merve Öğretmen, öğrencilerin konuşurken birbirlerine saygı göstermediği, sözünü kestiği ya da parmak kaldırdığından yakınmaktadır.

Çocukların yerinden konuşmaları, birisinin sözü bitmeden söz istemek için ısrarla parmak kaldırmaları özellikle birinin birini dinlememe sorunu var. Çünkü biz toplum olarak dinlemeyi bilmeyen bir toplumuz. Konuşursan kendi bildiklerini tekrar edersin. Dinlersen yeni şeyler öğrenirsin. İstiyorum ki dinlesinler ve yeni bir şeyler öğrensinler. Sabırla saygı duysunlar arkadaşına, empati kursunlar o konuşurken.

Sınıftan Bir Kesit

Slaytta Türkiye haritası var. Öğretmenimiz bu harita üzerine ihraç edilen ithal edilen ürünlerin resimlerini yerleştirmiş, hareketli bir görsel. Tıklayarak hoop ithal ediyoruz diyor. Öğrenciler dinliyor ve derse katılmak istiyorlar. Sınıfta bir uğultu oluşuyor.

- *Arkadaşlarımızı dinliyoruz. Belki de bir şey öğreniriz. Hasan'cim sende fikrini söylemek ister misin diye arkadaşıyla konuşan öğrenciyi uyarıyor. Otomotiv.*

Erkekler araba konusu açılınca konuşmak istiyor. Mesude öğretmen dinliyor ama fazla uzatmalarına fırsat vermeden tarım ürünlerine geçiyor.

- *Arkadaşlar sessizliği sağlayalım. Bir öğrenci çöpe gidiyor. Derste bunu yapmıyorduk değil mi Sevgicim diyerek hatırlatmada bulunuyor.*
- *En çok ithal ettiğimiz ülke Çin. Çin mallarından aklınıza gelsin.*
- *Çin batmış öğretmenim diyor bir öğrenci.*
- *Batar da çıkar da onlar evet tekstil diyoruz.*
- *En çok ihracat yaptığımız ülkeler kimler olabilir?*

Öğrencilerin neredeyse hepsi parmak kaldırıyor derse katılıyor.

- *Ülkemiz en çok ithalat mı yapıyor yoksa ihracat mı?*

Bilal ithalat diyor parmak kaldırmadan.

- *Yerinden yönetim diyorsun Bilal diyerek gülüyor parmak kaldırmasını istiyor.*

Merve Öğretmen dikkati çekmede görsel öğeler ve eğlenceli ifadelerden yararlanıyor. Öğrenciler derse motive olmuş durumdadır. Ancak, Merve Öğretmen'in vurguladığı noktalardan biri olan söz alana saygı duymama ve yerinden konuşma sorunu ortaya çıkıyor. Bu durumda öğretmenimiz, sınıf kurallarını ılımlı ve esprili bir dille hatırlatıyor. Öğrencilerin ders dışı konuşmalarını ise bir süre dinliyor ama dersi engelleyecek kadar uzamasına fırsat vermeden diğer konuya geçiyor.

4.3.4.2. Kuralları sene başında oluşturma ve nedenleriyle dile getirme

Grup dinamiğini şekillendiren öğretmenler sınıf kuralları ve rutinlerini sene başında nedenleriyle birlikte açıklamakta ve kuralların yerleşik hale gelmesi için davranışlarıyla model olmaktadır. *Kuralların öğrencilere ilk derste oluşturulması ve nedenleriyle birlikte öğrencilere açıklanması*, öğrencilerin bu kuralları daha hızlı benimsemesinde etkili olmaktadır. Kurallar nedenleriyle açıkladığında öğrencilerin daha hızlı benimsediği yönünde vurgular bu yargıyı destekler niteliktedir.

Sene başında yeni tanıştığım sınıflara ilk hafta kurallardan bahsediyoruz. Hangi davranışlardan uzak durmamız gerektiği nedenleriyle açıklıyorum. Örneğin, küp kolye takmayalım diyorum. Neden? Çünkü kulağın yırtılabilir, boğazını çekerken boğazın yaralanabilir, kaybolabilir. Kuralları sene başında söylemeye çalışıyorum. İlk hafta özellikle kurallar konusunu işliyorum yıl içerisinde de bunu tekrarlıyorum. Örneğin, derste su içmeyin diyorum. Sıkıntısı olan öğrenci dışında ders sırasında su içmeyin. Neden? Hemen açıklıyorum. Nedenlerini açıklayarak söylediğim takdirde kuralları uyguluyorlar. Diyorum ki yavrum sen su içerken ne oluyor? Pet şişe takır takır ses çıkarıyor. Herkes bakıyor. Su dökülüyor. Haydi bakalım çevir kazı yanmasın. Pas pas gelsin çantamı nereye koyayım? Hocam defterim ıslandı, ders kopuyor. O yüzden çocuklar kurallar bunlar, gerekçeleri de bunlar diyorum.

4.3.4.3. Davranışlarıyla model olma

Öğrenciler için sınıftaki en iyi model öğretmenleri olmakta ve birçok açıdan onların davranışlarını örnek aldıkları görülmektedir. Benzer şekilde, kuralları nedenleriyle açıklayarak ilk haftalarda oluşturan Merve Öğretmen, kuralların daha hızlı benimsenmesi için davranışlarıyla model olmaktadır.

Ben de derste su içmiyorum, bu söylediklerimi uyguluyorum. Bu kurallar hepimizin huzuru, başarısı ve güvenliği için gerekli diyerek sene başında gerekçeleriyle birlikte kuralları açıklamaya özen gösteriyorum.

4.3.5. Sorunlu davranışların yönetimi

Grup dinamiğini şekillendiren öğretmenlerin, sınıf içinde ortaya çıkan sorunlu davranışları çözmek için hangi stratejileri kullandığını incelemeyen önce bu davranışların sebepleri üzerinde durmak yararlı olacaktır.

4.3.5.1. Sorunlu davranışların sebepleri

Sınıfların dengeli bir şekilde dağılmaması, ders saatlerinin erken ya da geç olması, öğretmenlerin ve ailelerin olumsuz tutumu, akran etkisi, sosyal tanınma ihtiyacı

ve denetleyici bir mekanizmanın eksikliği grup dinamiğini şekillendiren öğretmenler açısından sorunlu davranışların kaynağıdır.

4.3.5.1.1. Sınıfların dengeli bir şekilde dağılmaması

Sınıf yönetiminde öğretmenleri en çok zorlayan durumlardan biri sınıf mevcudunun kalabalık olmasıdır. Merve Öğretmen ilk yıllarında kalabalık sınıflara hâkimiyet kurmada zorlandığını ifade ederken, sınıfların özellikle cinsiyet açısından dengeli dağılmamasının bu sorunu daha da büyüttüğüne dikkat çekmektedir.

Sınıf yönetiminde en çok zorlayan şey sınıfların kalabalık olması. Öğretmenliğimin ilk yıllarında benim gittiğim okullarda kırk sekiz elli kişilik sınıflar vardı. Sınıf yönetiminde bir öğretmenin en çok zorlanacağı şey bir sınıfın kalabalık olması iki öğrencilerin dengeli bir şekilde dağıtılmamasıdır. Bu dağılım sadece başarı açısından değil cinsiyet açısından da önemlidir. Kız ya da erkek öğrencilerin yoğun olduğu sınıflar sınıf yönetimi açısından sıkıntılı olabiliyor. Sınıfların dengeli dağılmış olması çok önemli.

4.3.5.1.2. Ders saatlerinin erken ya da geç olması

Sınıf yönetiminde öğretmenler için zorluk yaratan durumlardan bir diğeri ders saatleridir. İkili öğretimden kaynaklı olarak derslerin çok erken ya da geç olması öğrenciler ve öğretmenler için birtakım zorluklar yaratabilmektedir. Öğretmenlerin sorun yaşadığı sınıflar ders saatlerinin bile önemli bir etkiye sahip olduğu öğretmenimizin ifadelerinde göze çarpmaktadır.

Benim bir sınıfım vardı bu yıl, birinci dönem biraz çatışma içerisindeydim. Çocuklara dersim sürekli altı yedi ya da yediydi. Sıkıntılı sınıflara ders saatiniz de çok etkili. Çocuklar zaten çok yorulmuş, bunalmış ve son saatte artık bıkmışlar, dinlemiyorlar. Öyle bir sıkıntı var. Bir sınıfta hepsi oraya düşmüş gibi. Bütün arkadaşlar da ah şu G falan diyerek gidiyorlardı.

4.3.5.1.3. Öğretmenlerin ve ailenin tutumu

Sorunların çözümünde öğretmen ve ailelerin işbirliği içinde olmalarının önemine sıkça vurgu yapılmaktadır. Öğretmenlerle ailelerin işbirliği içinde olması sorunların çözümünü kolaylaştırırken, ailelerin çocuğa ve okula yeteri kadar ilgi göstermemesi öğretmenlerin öğrencilerle kuracağı ilişkiyi ve yaşanan sorunların çözümünü olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Öğretmenlerin “aile zaten ilgilenmiyor” algısıyla bu öğrencileri görmezden gelmesinin sorunu iki katına çıkardığını öğretmenimiz şu şekilde ifade etmektedir.

Ailenin eğitim düzeyinin düşük olması sıkıntı yaratıyor. İlgilenmiyor çocuğuyla, eğitimi önemsemiyor hiç ilgi alaka yok davranışlarıyla ilgili bir alaka yok. Böyle olunca sorun yaşıyoruz. Biz bu çocukları işimizi sevmezsek, görmezsek sorun o zaman iki katına çıkıyor.

4.3.5.1.4. Akran etkisi

Ergenlik döneminde *akran etkisinin* aileden ya da öğretmenden daha fazla olduğu birçok öğretmen tarafından dile getirilen bir durumdur. Merve Öğretmen özellikle arkadaşları tarafından yanlış bir şey söylediği için aşağılanacağı korkusuyla birçok öğrencinin derse katılmaktan çekindiğini ifade etmektedir.

İstenmeyen davranış, hep böyle ekonomik durumu düşük, algılama düzeyi düşük, sıkıntılı öğrencilerin biraz diğer öğrenciler tarafından ezilmeye çalışılmasıyla ortaya çıkıyor. Bir de öğrencilerin söz hakkı alıp bir şeyler söylerken ya beni eleştirirlerse kaygısı var. Öğretmen eleştirir değil, arkadaş eleştirir. Akran daha etkili, ana babadan daha ön planda yaşları gereği. Çok etkileniyorlar. Bunu kızımdan da biliyorum. Ne düşünecekler şimdi yanlış bir şey söylersem. Akranlarının üzerlerinde böyle bir baskı kuruyor olması benim en çok rahatsız olduğum şey.

4.3.5.1.5. Sosyal tanınma isteği

Öğrencilerin sınıf içindeki birçok davranışının öğretmenleri tarafından fark edilmek “*ben de varım*” diyebilmek için ortaya çıktığına dikkat çeken öğretmenimiz, kendisiyle güç savaşına girmek isteyen bir öğrencisinin dışarıda bambaşka biri olduğunu fark edince ne kadar şaşırdığını ve bu olaydan hareketle öğrencilerin dikkat çekme çabalarını fark etmeye çalıştığını ifade etmektedir.

Mesela bir öğrencim oturuyordu arkada, şöyle oturuyordu. Benim işte üçüncü yılım o on sekiz yaşında eskiden sınıfta kalma vardı. Öğrencilerimizin yaşı çok büyüktü. İlyas düzgün oturur musun? Oturmasam nolur hoca! dedi. Ben o an yaş gereği herhalde biraz hiddetlenmişim. Düzgün otur falan demiştim kızmıştım. Ama sonra onunla dışarıda görüştüğümüzde merhaba hocam nasılsınız hocam dediğini saygılı bir çocuk olduğunu gördüm. O çocuk orada fark edilmek istemiş. Fark edilmek, ilgi görmek. Çocuklarımızın temel sorunu bu. Ben buradayım, beni de gör. Hep iyi öğrenciyi, hep ekonomik durumu yüksek olan hep başarılı öğrenciyi görme. Beni de gör.

4.3.5.1.6. Denetleyici bir mekanizmanın eksikliği

Toplumda oluşan ve giderek yayılan güvensizlik duygusunun çocukları dışarıdan çok eve hapsettiği görüşünde olan Merve Öğretmen, sosyalleşemeyen öğrencilerin teknolojiye bağımlı bir hayat sürdüğüne vurgu yapmaktadır. Anne- babanın çalışıyor olmasının çocuklar üzerinde başta teknoloji kullanımı olmak üzere birçok

açından *denetleyici bir mekanizmanın ortadan kalkmasına* sebep olduğunu öğretmenimiz şu sözlerle ifade etmektedir.

Sosyalleşemediklerini düşünüyorum. Dışarı çıkabilecekleri ortamlar sınırlı. Toplum güvensiz olmaya başlamış. Aileler çalışıyor. Genellikle anne de çalışıyor artık günümüzde. Çocuğu denetleyen bir mekanizma yok. Artık herkesde cep telefonu tablet var. Olmaması eksiklik eziklik kaynağı maalesef. Teknolojik gelişmelerden kaçamama anne baba çalıştıkları için çocuğu denetleyememesi sorunların temel kaynaklarından.

4.3.5.2. Sorunlu davranışlarla mücadele kullanılan stratejiler

Eğitimi öncelikle, kendini gerçekleştiren kehanetleri tersine çevirme, grup dinamiklerini şekillendirme, velilerle işbirliği yapma, yara yokken kaşırsan yara olur, beni bana şikayet edin ve kişisel mesafeyi daraltma bu bölümde ele alınan stratejilerdir.

4.3.5.2.1. Eğitimi öncelikle

Sınıfta ya da dışarıda ortaya çıkan sorunları insani değerler üzerinden tartışarak çözmeye çalışan Merve Öğretmen, öğrencilerle diyalogunu koparmamaya özen göstermektedir. Öğretimin yanında eğitime daha çok önem verdiği görülen öğretmenimizin hem davranışları hem de sözleriyle öğrencilere toplumun önem verdiği değerleri benimsetmeye ve dinamik ilişkiler kurmaya çalıştığı görülmektedir.

Ben derste öğretim yaparım ama eğitimi ön planda tutarak. Ders içerisinde bir sorun görmüşsem ben davranışla ilgili bir problem dersi bırakır ona yönelir onun öyle olmaması gerektiğini anlatırım, insani değerler üzerinde çok fazla duruyorum çocuklarla ilgili. Mesela bir merhabalaşmanın önemi burada beni gören öğrenci göz göze geldiğim öğrenci dışarıda merhaba demeyebiliyor. Onu gördüğümde çocuklara hemen söyleyip o sorunu çözmeye çalışıyorum. Bir selam bir nasılsın bir hasta olduğunda birisi bir geçmiş olsun, biri bir yakını kaybettiğinde bir taziye. Bunlar çok önemli şeyler diye dururum değerler üzerinde.

4.3.5.2.2. Kendini gerçekleştiren kehanetleri tersine çevirme

Öğretmenlerin hareketli sınıflara yönelik olumsuz ve yargılayıcı tavrı bir süre sonra kendini gerçekleştiren kehanete dönüşmekte ve öğrencilerin kendilerini dışlanmış, nefret edilen hatta çaba harcanmaya değmez hissetmelerine sebep olmaktadır. Öğretmenlerin sürekli şikayet ettiği böyle bir sınıfta kucaklayıcı bir tavır ve motive edici sözlerle ve grup dinamiğini şekillendirerek *kendini gerçekleştiren kehanetleri tersine çevirmektedir.*

Bir sınıfla sorun yaşadım. Ne yaparsam yapayım bir türlü iletişim kuramıyordum. Ben her sınıfla iyiyim niye bunlarla kötü oluyorum ki dedim. Ben bunu çözebilirim bu güç bende var.

Deneyimlerimi kullanabilirim, becerilerimi, bilgilerimi, tecrübelerimi kullanabilirim. Sonra ders saatim de onlara değişti ikinci dönem. Onun da etkisiyle çok samimi olduk. Dediğim gibi orada yaramaz öğrenciye sen adamımsın, sağ kolumsun uyarıları. Diğerleriyle teneffüste konuşmaya çalıştım, onları sevdiğimi söyledim. Çünkü o sınıflar hep tukaka olmuş. Arkadaşlar tarafından istenmeyen ve bunu hissedyorlar. Çocuk hissedyor ben size gelmek istemiyorum siz böylesiniz diyor belki arkadaş. Bizi sevmiyorlar biz dışlanıyoruz diyorlar. O sınıflarda bu sorunu tespit ettim ve ben sizi seviyorum çocuklar, siz çok iyi çocuklarsınız, istesenez her şeyi başarısınız gibi olumlu telkinlerle o sıkıntılı sınıfları hallettim. Kanka olduk. Çıt yok. Adayım dedi ki hocam herkes şu G G diyor ama biz bir sorun yaşamıyoruz diyor. Çözümü sevgi...

4.3.5.2.3. Grup dinamiklerini şekillendirme

Grup dinamiğinin en önemli etkilerinden biri sınıfta lider rolündeki öğrencilerin diğer öğrencileri olumsuz yönde etkileyebileceğidir. Merve Öğretmen'in yaşadığı olayda, lider rolündeki bir öğrencinin etkisinde kalarak tüm sınıfın bir öğrenciyi nasıl dışlar hale geldikleri dikkat çekmektedir. Öğretmenimiz sınıfın lideri özelliğini taşıyan bu öğrenciyle yaptığı bireysel konuşmalarda, yargılayıcı bir dil kullanmadan sahip olduğu liderlik özelliklerini överek güvendiğini ve sorunu birlikte çözebileceklerini hissettirmektedir.

Sınıfta arkadaşını dışlama problemi vardı. Liderlik rolündeki öğrenci o öğrenci söz alınca "of yine mi bu kalktı, o söz almasın saçmalayacak yine" gibi ifadeler kullanmaya başlıyor sınıftaki diğer öğrenciler de onun etkisiyle arkadaşlarını dışlıyordu. Problem yaratan öğrenciyi çağırdım teneffüste. Sen dedim lidersin, sen çok akıllı bir çocuksun, zeki bir çocuksun, sınıfınızda böyle böyle bir sorun var bir arkadaşınız çok dışlanıyor. Senden rica ediyorum sen sınıfın nabzını yoklarsın, arkadaşlarıyla konuş onları ikna et biz bir aileyiz. Birimiz hepimiz hepimiz birimiz için o arkadaşını içimize alalım, dışlamayalım. Ben onu çağırdım çünkü o en çok dışlayan oydu. Ona sen arkadaşını dışlıyorsun diyerek yargılasam ters tepecek hiç işe yaramayacaktı. Ben onu kullanmayı tercih ettim. Dedim ki sen lidersin, iyi bir öğrencisin sana güveniyorum. Rica ediyorum arkadaşımızı ne olur dışlamayalım diğer arkadaşlarıyla konuş yavrım içimize alalım, sana da yapılsa üzülürdün değil mi dedim. Empati kuralım, sen de bunu yapma olur mu? Bir baktım beraber oturuyorlar çok da mutlular. Yanına oturmuş beraberler. Dışlanmamış mutlu inan öyle gördüm.

4.3.5.2.4. Yara yokken kaşırsan yara olur

Sorunların nasıl çözüldüğünün yanı sıra ne zaman fark edildiği ve müdahale edildiği sorunlu davranışların yönetiminde önemlidir. Merve Öğretmen'in "yara yokken kaşırsan yara olur" ifadesi, sorun haline gelmeden hemen müdahale etmenin olayların gidişatını olumsuz yönde etkileyebileceğini ifade etmektedir.

Yara yokken kaşırsan yara oluşturursun. O yüzden sorun net olsun da o zaman çözeyim derim. Sorunu genellikle kendim çözmeye çalışırım. Beni aşarsa rehber öğretmene gönderirim.

4.3.5.2.5. Beni bana şikâyet edin

Ailelerin okula ve öğretmene ilişkin yargılayıcı ifadeleri çocukların sahip olduğu algıları olumsuz etkileyebilmektedir. Öğrencilerin okula ve öğretmenlere ilişkin olumsuz algıları kabullenme eğiliminde olduğunun farkında olan Merve Öğretmen, özellikle veli toplantılarında velilerden öğrencilerin yanında okula ilişkin yargılayıcı konuşmalar yapmak yerine *eleştirileri doğrudan kendisine yöneltmelerini rica etmektedir.*

Veli toplantısında bunu bildiğim için beni bana şikâyet edin bir sorunuz olduğunda bana söyleyin. Her türlü konuşmaya eleştiriye iletişime açığım, gelebilirsiniz diyorum. Ancak, çocuğunuzun yanında bizi eleştirmeyin, okulu eleştirmeyin. Olumlu yönleri söyleyebilirsiniz ama olumsuz sözcükler söylemeyin. Çocuk zaten eleştirmek istiyor zaten okula gelmek istemiyor sevmiyor. Bir de siz bahane vermeyin çocuğun ağzına diyorum.

4.3.5.2.6. Kişisel mesafeyi daraltma

Öğrencilerin dikkatini çekmede kullanılan bir diğer yöntem kişisel mesafeyi daraltmaktır. Öğrencilerin yanına giderek hafifçe dokunan öğretmenimiz kişisel mesafeyi daraltarak sınıftaki otoritesini güçlendirmektedir. Sınıfın dikkatinin dışarıdan gelen gürültüyle dağıldığı örnek olayda öğrencilerle olan mesafesini daraltarak ve dikkatlerini çekecek sorularla tekrar derse dönmelerini sağlamaya çalıştığı görülmektedir.

Ders hareketli bir şekilde devam ediyor. Öğle vakti olması sebebiyle öğrenciler iyice hareketleniyor. Dörtlü bir grup öğrenciden gürültü gelince yanlarına gidip arkadaşlar beraber miyiz diyerek elleriyle kendine doğru çeker gibi hareket yapıyor. Öğrencilere liman gördünüz mü hiç diyor. Dikkatini çeken ne oldu diyerek onları derse katmaya çalışıyor.

4.3.6. Özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesi

Özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesi boyutunda grup dinamiğini şekillendiren öğretmenimizin yerinde ve zamanında ödüllendirme, etkinliklerle ödüllendirme ve sosyal ödüllerden yararlanma yöntemlerini tercih ettiği görülmektedir.

4.3.6.1. Yerinde ve zamanında ödüllendirme

Ödüllendirmede dikkat edilmesi gereken noktalardan biri ödüllerin yerinde ve zamanında kullanılmasıdır. Ödüller yerinde ve zamanında kullanıldığında amacına ulaştığını öğretmenimiz şu şekilde dile getiriyor.

Belli bir mesafe koyuyorum. Aşırı vıcık vıcık değilim. Yerinde ve zamanında seni seviyorum harikasın diyorum. Sürekli yersiz bir şekilde her zaman değil, yerinde ve zamanında doğru olduğu yerde yapınca çocuk zaten onun için olduğunu biliyor şımarıyor.

4.3.6.2. Gezilerle ödüllendirme

Öğretmenler öğrencileri ödüllendirmede genellikle sosyal ya da somut ödüllerden yararlanmaktadır. Ancak Merve Öğretmen, öğrencileri ödüllendirmede dersiyle daha çok ilgili olduğunu ve öğrencilerin daha çok dikkatini çektiğini düşündüğü *doğa gezilerinden* yararlanmaktadır.

...öğrencilerime ben doğa yürüyüşüne çevre eğitimine götüreceğim diyorum, çikolata alacağım şunu alacağım değil. Çünkü o bizim o eğitim o kadar güzel ki, eğitimin ne kadar güzel olduğunu duyunca hepsi gelmek için can atıyor. Temayla ilgili Hayrettin Karaca'yı ziyarete gittik Yalova'ya. Böyle ödüller veriyorum. Sizi doğa eğitimine götüreceğim diyerek öğrencilerimi motive ediyorum.

4.3.6.3. Sözel ödüller

Öğrencileri ödüllendirmede sıkça kullanılan “aferrin, bravo” gibi sosyal ödüllerin motive edici olduğu öğretmenler tarafından dile getirilmektedir.

Aferrin diyorum bravo diyorum hiç çekinmiyorum yani bir çocuk iyi bir şey söylediğinde onu onore ediyorum. Ne kadar güzel düşündün, vallahi aklıma gelmemişti diyorum mesela ben. Ne güzel bir bakış açısı yakaladın gibi sözlerle ve bazı ödüllerle onları motive etmeye çalışıyorum.

4.3.7. Öğretmenlere tavsiyeler

4.3.7.1. Mesleğini ve öğrencilerini sevmeye

Öğretmenlerin en çok üzerinde durduğu nokta *mesleği ve öğrencileri sevebilmektir*. Öğretmenliğin sevilmeden yapılabilecek bir iş olmadığı öğretmenler tarafından sıkça dile getirilmektedir.

Başarılı bir öğretmen öncelikle kesinlikle bir, işini sevmelidir. İki, özellikle çocukları sevmelidir.

4.3.7.2. Empati kurabilme

Güçlü olduğu yanlar üzerinden vurgu yapan Merve Öğretmen, özellikle öğrencilerle iyi bir iletişim kurabilmede *empati kurabilmenin* önemine dikkat çekmektedir. Empati kurarak öğrencilerin yüreğine dokunabildiğini şu şekilde ifade etmektedir.

Bir diğeri empati kurabilmelidir. Benim bu konuda başarılı olduğumu söylerler her yerden böyle duyular alırım. Özellikle empati kurabilme ve iletişim becerileri çok önemli. Bu konuda da iyi olduğumu söylüyorlar ve ben de düşünmeye başladım hakikatten iletişim becerilerim iyi galiba onlara ulaşabiliyorum, yüreklerine dokunabiliyorum.

4.3.7.3. Kendini geliştirme

Teori ve uygulamanın çok farklı olduğuna dikkat çeken Merve Öğretmen, en iyi öğretmenin hayatın kendisi olduğunu ve bu nedenle öğretmenlerin başarıyı yakabilmeleri için *kendilerini sürekli geliştirmeleri* gerektiğini ifade etmektedir.

... Hayat. Kendilerini geliştirsinler. Hiçbir şey bizim okullarda öğretildiği gibi değil ve bence okullar bomboş. Bilim üretmiyor üniversitelerimiz.

4.3.7.4. Çocuğun her şeyi olabilme

Merve Öğretmen, öğretmen olduktan sonra zor ve fedakârlık gerektiren mesleğe adım attıklarını ve öğrencilerin her şeyi olabilme gibi büyük bir sorumluluk aldıklarının farkına varmaları gerektiğini ifade etmektedir. Öğretmenlik mesleğinin eski saygınlığını yitirdiğini düşünenlere “*bir öğretmen çocuğun her şeyidir*”, “*biz hale çok etkili ve kuvvetliyiz*” sözleriyle öğretmenlik mesleğinin kurtuluşuna vurgu yaparak cevap vermektedir.

Sadece bilgi aktaran olmadıklarını o çocuğun her şeyi olduklarının farkına varsınlar ve çocuk üzerinde hala etkili olduklarını bilsinler. Öğretmen olmakla birlikte çok büyük bir sorumluluğu yüklendiklerini fark etsinler. Çok zor bir meslek ve aynı zamanda çok meşakkatli. Çok fedakârlık isteyen bir mesleğe başladıklarını bilsinler. Bir öğretmen bir çocuğun her şeyidir. Öğretmen çok önemlidir. Bazen öğretmen arkadaşlarımız bunun farkında olamıyor. Veli ve sistem bizi çok önemsemese de hep tukkaka yapılırsa bile biz çok etkili ve kuvvetliyiz aslında.

4.3.7.5. Elinin taşın altına koyma

Öğretmenlerin sorunların görmezden gelmemeleri ve öğrencilerden sorumlu oldukları bilinciyle gerektiğinde *ellerini taşın altına koymaları* gerektiği vurgulanmıştır.

Elimi taşın altına koyuyorum. Sorunu öğretmenler odasında dillendirmiyorum. Çözüm bulmaya çalışıyorum. Bir eğitimini almadım sorunlarla karşılaşıp karşılaşıp bu sorunlar nasıl çözebilirim?

Okulda ne yapılabilir bu çocuğa? Aileyle ilgili ne yapılabilir? Ben ne yapabilirim? Çocuğu görmezden gelmedim. Bu çocuk yarın bir gün topluma karışacak, bizimle de muhattap olacak. İyi yönünde de kötü yönünde de benim sorumluluğum var. Bunu görmezden gelemez bir öğretmen, gelmemeli. Hep öğretim olmamalı.

4.4. Güç ve Otoriteyi Sürekli Kılan Öğretmen: Gemi Kaptanı

Gemi Kaptanı tipindeki öğretmenler, sınıf yönetimi uygulamalarını oluşturma ve sürdürmede *güç* ve *otoritesini* baskın bir şekilde hissettiren öğretmenlerdir. Öğretmenlerin sergilediği bu tutum katı bir disiplin uygulama, sürekli bağırma ya da fiziksel şiddet kullanma olarak algılanmamalıdır. Otoritesini diğer öğretmenlerden daha fazla hissettiren Gemi Kaptanı tipindeki öğretmenler çoğunlukla öğrencilerle öğretmen ve öğrenci sınırlarının belirginleştiği daha mesafeli ilişkiler kurmaktadır. Öğrencilerin sınıf içinde sergileyebileceği davranışları tahmin edebildikleri algısıyla bu öğretmenlerin istenmeyen davranışlar ortaya çıkmadan önlem alıcı ve engelleyici bir tutum sergilediği dikkat çekmektedir. Gemi Kaptanı tipindeki öğretmenlerin öğrencilerine, kuralların ilk haftalarda oluşturulduğu ve dönem içinde küçük hatırlatmalarla belirgin hale getirildiği düzenli bir sınıf ortamı sunduğu görülmektedir. Ancak bu durum zaman zaman durağan ve katı bir sınıf ikliminin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

Genellikle böyle terk edilmiş evler olur ya dizilerde falan sınıfta öyle bir sessizlik oluyor. Ama hocamızı seviyoruz.

Gemi kaptanı tipinde karşımıza çıkan Feride öğretmen, mesleğinde on birinci yılını çalışan bir matematik öğretmenidir. Annesinin ısrarı üzerine öğretmen lisesinde okuyup, yine onun isteğiyle matematik öğretmeni olan aslında annesinin hayalini yaşamak zorunda kalan Feride Öğretmen, istemediği bir okulda okumasının zorlu bir öğrencilik hayatı geçirmesine sebep olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda yaramaz bir öğrenci olduğuna vurgu yapan Feride Öğretmen, sınıf yönetimi uygulamalarını şekillendirmede kendi öğretmenleriyle yaşadığı deneyimlerinin büyük etkisi olduğuna dikkat çekmektedir.

Öğretmen olmayı hiç istemedim. Annemin hep söylediği şey bulunduğumuz ilçede öğretmen lisesi vardı önünden geçerken yanından geçerken ya da oranın öğrencilerini gördüğünde benim kızım da öğretmen olacak, benim kızım da bu okula gidecek, benim kızım da kravat takacak. Çünkü öğretmen liselerinin damgalı kravatı vardı, oraya gidecek. Annemin hayaliydi aslında. Öğretmen lisesini kazanamadım. Yedek kayıtlarda öğretmen lisesine kaydım oldu. Nitekim

annemin isteği yerine geldi. Dört yıl boyunca biraz hem onların burunlarından geldi hem öğretmenlerimin burunlarından geldi. Öğretmen lisesi biraz sıkıntılıydı. Baktım çare yok, öğretmen lisesinde okuyoruz öğretmen olmamız gerekiyor. Üniversite sınavına girdikten sonra tercihleri yaparken de yine annemin ve babamın ısrarı üzerine sadece öğretmenlik yazdık. Onların isteği sadece matematik öğretmenliğiydi. Diğer öğretmenlikler de değil. Mühendislik istedim, mimarlık istedim ama yazdırmadılar.

Okulun içinde bulunduğu sosyo-ekonomik çevrenin öğrencilerin davranışlarına, öğretmen, öğrenci ve veli ilişkilerine yansıdığı öğretmenlerin ifadelerinde sıkça rastlanan bir durumdur. Kenar mahallede bir okulda göreve başlayan ve sadece dizilerde olduğunu düşündüğu hayatların gerçekte yaşandığına şahit olan öğretmenimiz ilk yıllarında psikolojik olarak yıprandığını vurgulamaktadır. Kenar mahallede öğretmenlik yapmanın çok daha zor olduğunu yaşadığı üzücü olaylar üzerinden anlatan Feride Öğretmen, maddi sıkıntıların, parçalanmış ve ilgisiz ailelerin çocuk üzerindeki etkilerinin yıkıcı boyutlarda olduğunu ve böyle çocukların öğretmeni olmanın onların hayatlarına dokunmak olduğunu gözler önüne sermektedir.

Kenar semtte durum değişiyor. Kenar semtte de çalıştım iki yıl. Hatta bu iki yılın bir yılında rehber öğretmenlik yaptım. Büyük sıkıntılar var oralarda. Mesela benim kız öğrencim vardı babası tarafından tacize uğruyordu o zamanlar msn vardı okulda görüşüyorduk ayrıyeten eve gittiğinde bilgisayarını açıp msn de sürekli ben onun odasını izliyordum. Kızın durumu gerçekten kötüydü akademik başarıdan ziyade öncelikle onun ruhsal durumunu düzeltmekle uğraştık çoğunlukla. Mesela başka bir erkek öğrencimiz var, bunlar çok uç noktalar, baba gitmiş anne kendi ailesinin yanında. Küçük erkek çocuğu kekeleyerek konuşuyordu ve yaklaştığımızda kendini koruma altına alıyordu. Ben şüphelendim, anneyi çağırdım neden böyle dedim. Kadın ağlayarak anlattı bir akrabamız dedi baba olmayınca çocuğa babalık yapıyor zannediyorduk biz ama çocuğa tecavüz ediyormuş dedi. Bu durum devam edecekse çocuk esirgemeye haber verelim çocuğu alsınlar koruma altında olsun dedim. Siz koruyamıyorsanız biz böyle bir tedbir alalım ya da siz evden çıkın dedim. Nitekim velilerimizden birinin evi boşmuş. Oraya yerleştirdik. Asgari ücretle bir yere çalışmaya başladı ilk etapta kira vermedi kendini toparlayana kadar ve çocukta gözle görülür değişiklik başladı. Mesela güvenmiyordu hiçbir öğretmenin yanına iki metreden daha yakın yaklaşmazken yaklaşır oldu. Korkma sana zarar vermeyeceğiz biz sana değer veriyoruz, iyi olman için uğraşıyoruz şeklindeydi yaklaşımımız.

Gemi Kaptanı tipindeki öğretmenlerin ilişkiler, sınıf kuralları, sorunlu davranışlar gibi sınıf yönetiminde öne çıkan boyutlarda hangi stratejileri kullandıklarını görmek için bu boyutların ayrı ayrı ele alınması faydalı olacaktır. Bu bağlamda (i)otoritenin inşası, (ii)öğretmen, öğrenci ve veli ilişkileri, (iii)öğretimi planlama ve gerçekleştirme, (iv) sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme, (v)sorunlu davranışların

yönetimi ve (vi)özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesi boyutlarını sırasıyla ele alacağız.

4.4.1. Otoritenin İnşası

Sınıfta güçlü bir otorite kurduğu görülen geminin kaptanı rolündeki öğretmenlerin, bu otoriteyi nasıl inşa ettikleri iyi bir gözlemci olma, buzları zamanla eritme ve öğretmene göre hizalanma başlıkları altında açıklanmıştır.

4.4.1.1. İyi bir gözlemci olma

Çok sayıda öğretmen değiştirmesini yaramazlığının sonucu istenmeyen öğrenci ilan edilmek olarak algılamak yerine bir avantaja dönüştüren gemi kaptanı tipindeki öğretmen, öğretmenlerin yaramaz öğrencilere karşı farklı tutumlar sergilediğini ve bu sebeple dersine giren tüm öğretmenleri gözlemlediğini ve onların olumlu davranışlarını model almaya çalıştığını ifade etmektedir. Öğrencilik yıllarında tutmuş olduğu günlükleri kendi öğretmenlerinin davranışlarını hatırlama ve bir öğretmen olarak davranışlarını şekillendirmede yol gösterici nitelikte olmuştur.

...on günde bir yirmi günde bir sınıf öğretmeni değiştirdim. Okumayı hangi öğretmende öğrendim, ilkokul öğretmenimin ismi neydi hatırlamıyorum. Yaramaz bir çocuk olunca öğretmenlerinizin tavırları da çok değişiyor. Kimisi ılımlı yaklaşıyor kimisi azarlıyor. Hangisi hoşuma gittiyse hangisi benim eğitimimde pozitif yönde kalıcı olduysa onu taklit ettim. Diğerlerinin yaptığı hataları ise öğrencilerime yapmamaya çalışıyorum. Kendi öğretmenlerimin eleştirilerini zamanında çok yaptım ve günlük tutmuşum. Yıllarca günlük tutmuşum günlük baktım günlüklerimde çocukken illa ki öğretmenlerinizden bahsediyorsunuz. Öğretmenlerinizin yaptığı davranışlardan bahsediyorsunuz olumlu olumsuz. Dolayısıyla bu davranışların olumlularını yerine getirmeye çalışıyorum. Ama hoşuna gitmeyenleri kesinlikle karşımdaki öğrenciye yapmadım.

4.4.1.2. Buzları zamanla eritme /İlk derste asla gülme

Deneyimsizliğin verdiği tereddütle ilk derslerde nasıl davranacağını bilemeyen öğretmenlerin deneme yanılma yoluna başvurdukları görülmektedir. İlk dersten gülerek girdiğinde kontrolü sağlayamadığını gören Gemi Kaptanı tipindeki öğretmen, sınıfa hâkimiyet kurabilmek için ilk derslerde öğrencilerle arasına mesafe koymakta ve sert bir mizaç sergilemektedir. Literatürde özellikle mesleğe yeni başlayan sınıf yönetiminde tecrübesiz öğretmenlerin “Noel’e kadar gülme” ifadesi Feride Öğretmenin bu vurgusuyla örtüşmektedir. Bu bağlamda sınıf yönetimindeki bilgi ve deneyim

eksikliğinin, öğretmenleri sert olmazsam hâkimiyet kuramam algısını benimsemeye ittiğini söylemek mümkündür.

...Deneyerek öğrendim. İlk öğretmenlik yıllarımda sınıfa biraz daha yumuşak girdim, ilk dersimde, okul deneyimi üniversitede sınıfa hocamız danışman öğretmenimiz, rehber öğretmenimiz dersi bize bırakıp çıkmıştı. Haftanın bir günü benim o sınıf, ertesi gün diğer arkadaşın. Bir sınıfa daha sevecen girdim ve senenin sonu gelmedi. Bağırdım olmuyor. İlk etapta ne diyeyim, daha esnek daha güler yüzlü girdiğiniz takdirde kontrolü daha sonra ele alamadığımy gördüm. Sonrasında kendimce dedim ki ilk başladığımda sert gireyim. Gördüm ki ilk etapta mesafeli sert suratsız girdiğimde daha sonra olabildiğimce gevşek bıraktım hiç sıkıntı yaşamadım.

Öğrencilerin ifadelerden hareketle Feride Öğretmen'in sert mizacının öğrencilerin ondan çekinmesine ve mesafeli ilişkilerin doğmasına sebep olduğu anlaşılmaktadır. Ancak öğrencilerin öğretmenlerine yaptıkları sürprizin ve öğretmenlerinin duygularını onlarla paylaşmasının buzları eritmede önemli bir etki yarattığı söylenebilir. Öğrencilerin Feride Öğretmen'in hayattan koptuğunu ve yaptıkları sürprizin onu ne kadar mutlu ettiğini dile getirmeleri ondan çekinseler de onu önemsediklerini göstermektedir.

Feride hoca çok sert görünümlü bir hoca ama matematiği çok iyi anlatıyor.

Biz ona burada sürpriz doğum günü yapmıştık çok sevindi ve konuşma yaptı beni hayata bağladınız diye. Hayattan kopmuştu.

4.4.1.3. Öğretmene göre hizalanma

Sınıfta otoritelerini inşa edene kadar gülmeme ya da sert tavırlar sergileme yolu öğretmenlerin sadece deneyimsizlikle tutundukları bir dal olmayıp öğrencilik yıllarından model aldıkları öğretmenlerinin benimsediği bir yöntem olarak da ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda, otoritesini inşa etmede bu yolu benimseyen gemi kaptanı tipindeki öğretmenin, hayatında iz bırakan öğretmenlerini düşündüğünde samimi girenlerin dinlenmediği ancak sert girenlerin sınıfa daha iyi hâkim olduğuna ilişkin vurguları öğretmene göre hizalanma bağlamında dikkat çekmektedir.

...bu öğrencilik yıllarımdan da kaynaklanıyor. Bize gerçekten ilk etapta samimi giren hocamızı hiç dinlemediğimi biliyorum. Bizim üzerimizde kontrol sağlayamadığını ve sürekli aileme görüldüğünü disipline olunamadığını biliyorum. Ancak sert giren öğretmenden ilk etapta ufak bir korkuyorsun ondan sonra alışıyorsun. Bu biraz da buradan geliyor. Aslında kendi kendine keşfetmek değil şimdi düşündüm de geçmiş yaşantılarımdan gelen bir şey bu. Mesela bir öğretmenimiz vardı adı jilet Necla. Neden jilet Necla? Çok severdik sınıfça bayılırdık ve sadece

bir yıl girdi dersimize. Coğrafya öğretmeni, branş öğretmenleri çok akılda kalmaz. Kalıcı değildir ama onu hiç unutmam ve arkadaşlarımin hiç biri unutmamıştır eminim. Çok severdik. İlk girerken sertti ama sonrasında bizi bir özgür bıraktı derste bağırması, uyarmadı hiç. Ödev kontrollerini ilk birkaç hafta yaptı sonrasında yapmadı. Ara ara, sınıfça değil birkaç öğrenci şeklinde yaptı. Herkes otomatik olarak ödevini yapıyordu. O, ders anlatırken birbiriyle konuşan yoktu. Kadın devleşiyordu ders anlatırken zaten çok bilgiliydi. Beraber gülerdik. Hayatımda damga vuran ya da beni etkileyen öğretmenlerden biridir.

4.4.2. Öğrenci, öğretmen ve velilerle olan ilişkiler

4.4.2.1. Öğrencilerle olan ilişkiler

Sahip olduğu mizaç ve benimsediği sınıf yönetimi tarzı ile sert bir öğretmen imajı çizen Gemi Kaptanı tipindeki öğretmenin öğrencilerle başlarda daha mesafeli ilişkiler kurduğu görülmektedir. Bu ilişkilerin nasıl geliştiği ise öğrencilerin olgunluk seviyesine göre yaklaşma, ders dışında ortak paylaşımlarda bulunma ve öğrencilerin dilinden konuşabilme boyutları altında tartışılmıştır.

4.4.2.1.1. Öğrencilerin olgunluk seviyesine göre yaklaşma

İyi öğretmen olmayı öğrencilerle yakın ya da uzak ilişkiler kurma bağlamında değerlendiren Feride Öğretmen, öğrencilerle olumlu ilişkiler kurmaya önem verdiğini ifade etmektedir. Öğrencilerle olan ilişkilerinin kademelere göre değiştiği görülen öğretmenimizin, öğrencilerin yaş grubuna göre öğretmen-öğrenci ilişkilerinin niteliğinin değiştiği özellikle yedinci sınıfın kritik bir geçiş dönemi olduğu yönündeki vurguları dikkat çekmektedir. Liselerde iletişim kurmanın daha rahat olduğunu belirten Feride Öğretmen, ortaokulda ise kullanılan kelimelerden öğrencilerle aynı boy hizasına inerek göz teması kurmaya kadar birçok şeye dikkat edilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Ortaokul ve lise arasında büyük fark var. Ortaokulda karşınızdakiler çocuk, lisedekiler ise genç. Lisede görev yaparken öğrencilerim benimle yaştı hatta benden büyüklerdi. Doğuda görev yapmışım. Dolayısıyla sınıf içerisinde yaptığınız espriler daha rahat anlaşılıyor. Kendinizi sıkıyorsunuz. Birebir iletişim kurabiliyorsunuz. Ancak ortaokula geldiğinizde yaş küçüldüğü için kurduğumuz cümlelerin ya da ifadelerimizin biraz daha çocuksu olması gerekiyor. Onların yaşına uygun espriler yapılmalı ya da konuşurken onlarla aynı boy hizasında olmak, gözünün içine bakabilmek için eğilmemiz gerekiyor. Ama lisede zaten ya seninle aynı boyda ya da senden daha uzun. Aynı şeyi ortaokul içerisinde de ayırabiliriz çünkü beş ve altıncı sınıftakiler tamamıyla çocuk ama sekize geldiğinde sekizdekiler büyümüş ve her şeyi daha rahat anlayabilen bireyler oluyor. Ama yedinci sınıf arada bir sınıf. Ne çocuktur ne büyümüştür. İkisinin arasında kaldığı için yedinci sınıfla anlaşmakta sıkıntı yaşıyoruz.

4.4.2.1.2. Ders dışı ortak paylaşımlarda bulunma

Öğrencilerle ilişkileri sorulduğunda Gemi Kaptanı tipindeki Feride Öğretmen, onların gözünden baktığında kendini okulun dışında da zaman geçirebildikleri ama aralarındaki saygıyı hep korudukları bir arkadaş olarak nitelendirmektedir. Bu tanımlamadan hareketle Gemi Kaptanı tipindeki öğretmenlerin olumlu öğretmen öğrenci ilişkilerini aradaki saygıyı her zaman koruma bağlamında değerlendiği söylenebilir.

Daha çok arkadaş gibi gördüklerini düşünüyorum. Birçok dertlerini sıkıntılarını paylaşırlar. Net bir şekilde paylaşırlar, güvenerek paylaşırlar ailelerine veya büyüklerine söyleyemedikleri şeyleri paylaşırlar. Bende kalacağına bilirler tabi ki beni aşan şeyler değilse bende kalacağımı bilirler. Ama saygı sınırlarını aştıklarını görmedim işin aslı. Bahçede onlarla oynarım, beraber sinemaya gideriz, tiyatroya gideriz ya da hamburger yemeye gideriz. Bowlinge gideriz ama sınırı aştıklarını, saygısızlık yaptıklarını görmedim daha.

Okul dışında öğrencilerle ortak paylaşımlarda bulunma ilişkileri geliştirmede olumlu bir uygulama olarak düşünülse de öğretmenlerin verdikleri sözleri yerine getirmeleri öğrenciler için daha büyük anlam ifade etmektedir. Feride Öğretmenle piknik yapmış olsalar bile öğrencilerin yapılmayan etkinliklere dikkat çekmeleri bu durumun en iyi örneğidir.

Bize hep böyle etkinlikler yapmaya çalışıyor ama planlıyoruz sonuç gelmiyor. Söylüyor ama yapamıyor. Sağolsun yine çabalıyor. Ama sadece iki defa pikniğe gidebildik.

4.4.2.2. Öğretmenlerle olan ilişkiler

Geminin kaptanı rolündeki öğretmenlerin diğer öğretmenlerle olan ilişkileri önceliğim öğrencilerim ve sevilen öğretmenleri model alırım boyutlarında incelenmiştir.

4.4.2.2.1. Başkaları ne der diye düşünmeme

Meslektaşlarının gözünde nasıl bir öğretmen olarak algılandığını hiç düşünmediğini belirten gemi kaptanı öğretmen, önceliğinin öğrencileri olduğu ve davranışlarını diğer öğretmenler ne der diye değil, öğrenciler ne bekliyor düşüncesiyle değiştirdiğini ifade etmektedir.

Bunun yargılamasını hiç yapmadım. Kıyaslamadım, yargılamadım, acaba beni nasıl görüyorlar diye karşılaştırma yapmadım, etrafımdakilere göre davranmadım. Benim için önemli olan sınıfa girdiğimde aldığım maaşı hak etmektir. Benim karşımda sorumlu olduğum öğrencilerim vardı ve onlara bu kırk dakikayı en iyi şekilde nasıl değerlendiririm düşüncesindeyim.

4.4.2.2.2. Sevilen öğretmenleri model alma

Öğretmenlerle olan ilişkilerini iyi bir gözlemci olma zemininde tartışan Feride Öğretmen, özellikle öğrenciler tarafından sevilen öğretmenleri gözlemlediğini, onların neden sevildiğini anlamaya ve bu yönlerini model almaya çalıştığını ifade etmektedir.

Fen bilgisi hocamız var bu okulda çalışan. Onu gözlemledim. İlk geldiğimde baktım ki gerçekten sevilen bir öğretmen, çocuklar etrafından ayrılmıyor. Sebebi öğrenciyle aynı dilden konuşması. Çocukla çocuk oluyor. Dersi dümdüz işlemiyor. Deneyini yapıyor uygulamasını yapıyor. Soru çözen öğrenciden ziyade anlayarak öğrenen öğrenci yolunda ki keşke benim de öğretmenim olsaydı dedim. Mesela eğer çocuğu uyaracaksa direk söylemiyor. O cümleyi öyle bir çeviriyor ki çocuk diyor ki bana ne dedi bu şimdi diyor. Ben de aynı şeyi yapıyorum, çocuğa birden sus demek ya da bağırarak yerine daha pratik daha anlamlı olacak şekilde tepki veriyorum. Düşünüyor düşünüyor düşünüyor öğretmen beni uyardı diyor, susuyor, anlamaya çalışıyor. Sınıfta çocuklar tarafından kim daha çok seviliyor kimin dersinde daha çok girmek istiyorlar? Bu öğretmenlere bakarım dikkat ederim girdiğim sınıflarda. Derim ki aa neyini seviyorlar? Ben ne yapıyorum aynı durumlarda. Ona göre kendimi değiştirmeye çalışırım.

4.4.2.3. Velilerle olan ilişkiler

Bu tipte yer alan öğretmenlerin veliler tarafından her zaman ulaşılabilir ve anlayışlı olmaya önem verdiği görülmektedir.

4.4.2.3.1. Her zaman ulaşılabilir olma

Bazı öğretmenlerin velilerle olan ilişkilerinde aralarına belli bir mesafe koyduğu ve zamansız aramaların önüne geçmek için telefonlarını vermekten çekindiği görülmektedir. Ancak, velilerle olumlu ilişkiler kurduğu görülen Feride Öğretmen, daha ilk toplantıda telefon numarasını bütün velilere vererek her zaman kendisine ulaşabileceklerini ifade ederek kişisel mesafesini daraltmaktadır.

Velilerle ilgili bir sıkıntım yok. İlk veli toplantısında hepsine telefon numaramı veririm. Yedi yirmi dört istedikleri zaman arayabileceklerini söylerim. Sıkıntı olmayacağını söylerim. Okula gelemiyorsa bile derinliklerini veya problemlerini telefonla ilettikleri takdirde çözebileceğimi söylerim. Suiistimal eden de olmadı şimdiye kadar.

4.4.2.3.2. İlimli bir tavır sergileme

İlimli bir tavır ve anlayış üzerine inşa edilen insani ilişkiler öğretmen ve veliler için istenilen bir durumdur. Bu bağlamda öğrencilerle ilgili özel durumları anlayışla

karşılamaaya çalışan gemi kaptanı öğretmen, bilgisi dâhilinde olan durumlarda öğrencilere anlayış göstermektedir.

...Gayet ilımlı. Ararlar hocam işte bu akşam çocuğun kitapları yanında olmayacak. Yarın okula gelecek ama mazur görürseniz çocuğu. Hata çocuğumuzda değil bizde ve sizin dersinize öyle gelmek istemiyor, mahcup olmak istemiyor sizin karşınızda. Bana bunu söylerler tabi ki derim, sorun yok. Ertesi gün çocuk geldiğinde de ona neden defterin yok neden kitabın yok sorusunu sormam. Aksine o der ki öğretmenim tamam sorun yok akşam biz annenle konuştuk bu defalık sorun yok. Haberim var dert etme. Herhangi bir defterini çıkar oraya yaz. Sonra geçirirsin derim. Onlara anlayışlı davrandıktan sonra sorun çözüliyor.

4.4.3. Öğretimi planlama ve gerçekleştirme

Öğretimi planlama ve gerçekleştirme süreci; gündelik hayattan örneklerle derse ilişkin önyargıları yıkma, sorularla kısa bir tekrar yapma, grubun odaklanmasını sağlama ve öğrenci çalışmalarının yönetimi kategorileri altında ele alınmıştır.

4.4.3.1. Gündelik hayattan örneklerle derse ilişkin önyargıları yıkma

Öğrencilerin matematikteki konuları zor bulduğu ve gündelik hayatta ne işimize yarayacak bu konular diyerek derse karşı bir önyargıyla geldikleri hem öğrencilerin hem de gemi kaptanı öğretmenin ifadelerinde açıkça görülmektedir. Feride Öğretmen bu önyargıları yıkmak için genelde öğrencilerin aşına oldukları gündelik hayattan örneklerle derse başlamakta ve konunun onların gözlerinde büyüttükleri kadar zor olmadığı yönünde motive edici cümlelerle derse devam etmektedir.

Sınıftan Bir Kesit

Feride öğretmen matematikte en sık rastlanan sorundan yola çıkıyor.

- *Biz hep matematiği günlük hayatta nerde kullanacağız diyoruz. Ama geçen ders ne yaptık obeb okekte hep günlük hayattan örneklerle anlattık. Bugün de hayatımızda sıklıkla kullandığımız bir kavram açığı konusunu işleyeceğiz. Açığı hayatımızın neresinde? Aklınıza ne geliyor? Bakın yürüyorum. Ne oluyor? Farkında olmadan beyin bu açığı kendi ayarlıyor, adımımı daha geniş atsam düşebilirim. Ben bir örnek verdim sizin aklınıza ne geliyor?*
- *Saat, çatı, mimari, pizza, yemeklerimizi keserken, kapıyı açarken.*
- *Evet, dar açığı değil mi? Geniş açıyı açarsam koridordan geçene çarpırım. Gördüğü gibi açığı günlük hayatta her yerde. Gelelim matematiğe. Önce neler hatırlıyorsunuz bir bakalım. Açığı neydi? Söylediklerinizi sonra toparlayalım.*
- *İki çizginin birleşimiyle oluşan çizgi.*
- *Cümleni yorumluyorum. İki çizgi çizdim açığı mı bu?*
- *Hayır.*

- İki ışının başlangıç noktalarından birleştiği yer.
- Çizelim, evet aferin. Teşekkür ederim.

Tanımı yazdırdıktan sonra alıştırmalara geçiyor. Öğrencileri tahtaya çıkarıp açıları göstermelerini istiyor. Özellikle açıların okunuşuna çok önem veriyor. İleride soru çözümlerinde gerekli olan en önemli şeyin bu olduğunu vurguluyor. Öğrenciler alıştırmaların ardından tahtadakileri yazıyor.

- Konuşmadan, sadece eller çalışsın. Yazar arkasına yaslansın. Kim yazmış ben bir göreyim.

4.4.3.2. Sorularla kısa bir tekrar yapma

Öğrencilerin önceki bilgilerini hatırlamalarını sağlayacak sorularla kısa bir tekrar yapan Feride Öğretmen'in, derse geçmeden önce öğrencilerin hazırbulunuşluğunu arttırdığı söylenebilir.

... İşlenecek konuyla ilgili kısaca biraz bilgi verilir. Nasıl bilgi verilir? Mesela yedilerde tam sayılar konusundayız. Derim ki altıncı sınıfta bu konuyu görmüştünüz bir hatırlayalım. Ne hatırlıyorsunuz? Beyin fırtınasıyla ilk önce akıllarında kalanları bir onlardan alırım. Daha sonrasında tamsayılarda toplama çıkarmayı hatırlarlar birkaç örnekle.

4.4.3.3. Grubun odaklanmasını sürdürme

Öğrencilerin dikkatini derse çekmek kadar o dikkati ders boyunca sürdürmenin de önemli olduğu görülmektedir. Öğrencilerin dikkati dağıldığı için ortaya çıkan istenmeyen davranışlar, grubu canlı tutmanın önemine iyi bir örnek teşkil etmektedir. Bu bağlamda grubu canlı tutmak için Gemi Kaptanı tipindeki öğretmenin, herkesi katarak grubu canlı tutma ve gerektiğinde grubun yaramazı olma yollarını tercih ettiği görülmektedir.

4.4.3.3.1. Herkesi derse katarak grubu canlı tutma

Derslerini öğrencileri katarak işleyen Feride Öğretmen, eşit katılımı sağlamak ve grubu canlı tutmak için öğrencileri kurayla seçerek derse kattığını ifade etmektedir. Kurayla seçtiğinde öğrencilerin sadece kendine ait olan soruyu yapıp diğerleriyle ilgilenmemesi ve öğretmen ayrımcılık yapıyor gibi problemlerin önüne geçtiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda her an soru gelebilir düşüncesiyle öğrencilerin dikkatlerini canlı tutmaları gerektiği söylenebilir.

...dersimde konuyla ilgili tahtaya örnek yazarım çoğunlukla. Kalkarlar, kendileri çözerler. Sırayla kaldırmam hiçbir zaman. Buna karşıyım işte sen sen sen. Sınıf listesinden karışık kurayla seçerim ve senenin başında isimlerini kağıtlara yazarım küçük küçük oradan seçerim ya da sınıf listesinden her birine şans kime gülerse artık. Sıraya ve kendim tek tek söz vermeye karşıyım. Çünkü sınıfta ayırım yapmadığıma inanırım ama çok da güvenemem objektif olduğuma çünkü

ister istemez her sınıfta illa ki birileri daha özel ve sürekli onu kaldırmak istiyorsunuz, sürekli onunla hani iletişime geçmek istiyorsun. Buna engel olmak için hiç tek tek isim kendim söylemem mutlaka sınıf listesinden rastgele seçerim ve dolayısıyla daha adaletli oluyor. Hepsi bütün soruları çözmek zorunda kalırlar. Diğer türlü olduğunda sayıyor beşinciye beşinci soruyu çözüyor. Diğerlerini tahtadan olduğu gibi geçiriyor. Ama böyle olduğu zaman hepsi çözüyor. Tabi soruları öncelikle kendileri çözmesi için bir süre verir daha sonra kaldırırım.

Sınıftan Bir Kesit

- Matematik harici şeyleri kaldırıyoruz. Beynimizin matematik bölümünü açıyoruz. Başka da bir şeyle ilgilenmiyoruz diyor Feride Öğretmen.

Tahtaya örnek bir soru yazıyor. Bu sefer liste sırasından kura çekip kaldırıyor öğrencileri.

- Yine ben çıkmadım
- Bir kişi ile kaçırdım...
- Arkadaşınız doğru mu işaretledi?
- Evet...

Öğrenciler parmak kaldırmayınca Feride Öğretmen onları uyarıyor.

- Senenin başında ne dedik? Parmak ne demektir? Hem bunu yapıp hem de ben buldum ders ne oluyor? Sakın cümleyi kurma, aramız bozulmasın... Örneği yazdık mı? Bitiren arkasına yaslanın bakayım.

Feride Öğretmen öğrencilerin ilgisi dağıldığında sesini yükselterek evet tam aç diyor. Tam tur döndüğümüzde ne oluyor? Kendi etrafında dönerek gösteriyor.

- 360 derece.
- Komşu açılar.
- Aferin.

Öğrenciler tahtadaki alıştırmaları yaparken komşu aç konusunda zorlanıyorlar. Feride Öğretmen bunu fark ediyor ve sizin komşularınız kim? Kiminle duvarınızı paylaşıyorsunuz diye soruyor. Yanlış yapan öğrenciye komşu açığı tekrar açıklatıyor. Öğrenciler tahtaya gelip açıları göstermeye devam ediyor. Doğru cevabı yanlış yapan öğrencinin bulup söylemesini bekliyor. Ters açığı makas kullanarak açıklıyor.

- Makası açarken, kapatırken hangi taraflar aynı anda açılıp kapanıyor?

Bu konuyla ilgili alıştırmaların da yapılmasıyla ders sona erer. Öğrenciler çıkmadan Feride Öğretmen ödevlerini söylüyor.

“Beynimizin matematik bölümünü açıyoruz” ifadesiyle öğrencilerin dilini kullanarak dikkat çekmeye çalıştığı görülüyor. Kura çekerek öğrenciler arasında eşit katılım sağladığı söylenebilir. Öğrenciler parmak kaldırmadan konuşmama kuralını çiğnediğinde itiraza yer vermeyecek şekilde sert ve keskin uyarıları zaman zaman sınıfta gergin bir ortam yaratabiliyor. Feride Öğretmen’in öğrencileri derse motive etmek ve odaklanmalarını sağlamak için konuyu somutlaştıran ve daha iyi anlayabilecekleri örneklerden yararlanarak açıkladığı ve ses tonunu etkin bir şekilde kullandığı görülmektedir.

4.4.3.3.2. Gerektiğinde sınıfın yaramazı olma

Çok sessiz sınıfları hareketlendirmek için gerektiğinde sınıfın yaramazı rolünü üstlenen Feride Öğretmen, öğrencilerin hareketsiz bir şekilde ders dinlemesinden hoşlanmadığını ve derste aktif olmalarını tercih ettiğini ifade etmektedir. Grup dinamiğinden hareketle sınıfı hareketlendirebilecek öğrencileri hedef alan öğretmenimiz, bu öğrencilere laf atarak sınıf ortamını hareketlendirmeye çalışmaktadır.

Çok sessiz sınıflardan hoşlanmıyorum. Böyle put gibi oturup mota mot öğretmen dinleyen sınıflardan çok hoşlanmıyorum. Bazen onları ben dürtüklüyorum. Biraz aktif olsunlar biraz yaramazlık yapsınlar, konuşsunlar biraz daha canlı olsunlar isterim. Yaşayan sınıf olsun isterim. O yüzden sınıfa girdiğimde hedef aldığım dört beş tane öğrenci vardır gözümü diktiğim potansiyel dediğim espri yapan. Onları dürtüklerim eğer sınıf çok sessizse. Onlara sataşırım onlar da karşılığında cevap verir nitekim duramazlar, dersi öyle işlerim. Ben konuyu anlattıktan sonra işimiz bittikten sonra tahtada olanı yazarlarken hem benimle sohbet ederler hem de yazılacak olanı yazarlar dikkatli bir şekilde. Onlardan ziyade yaramazlığı sınıfta ben yapıyorum sanırım daha çok.

Sınıftan Bir Kesit

Öğrenciler derse katılmaya çok hevesli görünmüyor. Feride Öğretmen dikkat çekmek için sesini yükseltip alçaltıyor. Sıraların arasında geziniyor. Tahtaya bir kesir yazıyor ve öğrencilerle birlikte çözümlüyor. Diğer sınıflara göre bu sınıf daha durgun. Bu durgunluk Feride Öğretmene de yansımış gibi. Tavrı daha sert ve daha az gülüyor. Mesafesini koruyor izlenimi veriyor.

- 12, 073 gizli bir yaramaz çocuğum var. 12073/1 diyor.

Öğrencilerden tepki gelmiyor. Ufuk dalıp gitmişti. Bunu fark eden Feride Öğretmen Ufuk'u tahtaya çağırıyor ve alıştırmanı yaptırıyor. Yerine geçen Ufuk'un dikkati toplanmış gibi duruyor. Sınıfta hiç gürültü olmuyor, iletişim de oldukça düşük. Öğrenciler sessizce tahtayı yazıyor. Bu sırada Feride Öğretmen öğrencileri gözlemliyor.

- Bitirenler başlık atıyor. Herkes yazdı galiba. Ahmet dışarıyı izlemeye başladığına göre.

Ahmet hemen Feride Öğretmene dönüyor.

- Bu soruyu kim yapacak. Burak yapabilir bence.

Burak'tan ses çıkmıyor.

- Burak yok mu sınıfta. Gelmeyecek misin?

Burak kafasını hayır anlamında sallıyor.

- Hadi gel birlikte yapalım.

Burak en sonunda tahtaya geliyor Feride Öğretmen'in yardımıyla soruyu yapıyor. Burak yerine geçiyor. Feride Öğretmen tahtaya soru yazmaya devam ediyor.

- Tahtayı yazanlar akıllı 15'i açıyor. Örnekler var beraber yapalım. Aileleriniz markete gittiğinde çayın fiyatı 3.99 ise 4'e yuvarlar ya da 2.99'luk bir şeyi 3'e değil mi? Biz de bugün kesirlerde yuvarlama yapacağız. 99/100 neydi 1 tam. Cevap verin. Size ulaşamadığımı düşünüyorum. Yavrurum sesin çıksın. Ses verin ses. Daha yüksek sesle.

Öğrenciler daha yüksek sesle katılıyorlar derse. Alıştırmaları yapıyorlar. Feride Öğretmen aralarda dolaşıp kontrol ediyor, dikkat çekmek için sesini yükseltiyor.

Feride Öğretmen, başlangıçta sert girerim derse sonrasında yumuşarım, öğrencilerle ilk başta arama mesafe koyup onların beni tanımalarını, nerde kızacağı, kaşımı göz hareketlerimi tanımalarını isterim ama galiba bu öğrenciler benden hala çekiniyor diyerek sınıftaki durgunluğu sebebine ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Feride Öğretmen'in benimsediği bu yöntemin bazı sınıflarda sınırlı düzeyde iletişimin kurulduğu, sessiz ve dikkatin çabuk dağıldığı bir ders ortamının oluşmasına sebep olduğu görülmektedir. Yapılan gözlemlerde dikkat çeken bu durgunluğu Feride Öğretmen öğrencilerle birebir ilgilenerken, bazen sınıfın yaramazı olup onları hareketlendirmeye çalışarak, kelimeleri vurgulama ya da ses tonunu etkin kullanarak dağıtmaya çalışmaktadır. Ancak öğrencilerin olumsuz davranışlarını engelleyici, baskı altına alıcı tavrından vazgeçemediği sıkça uyarı yapmasından anlaşılmaktadır.

4.4.3.4. Öğrenci çalışmalarının yönetimi

Öğretmenlerin sorumluluk verdiği öğrencilerin diğer öğrencilere üstünlük tasladığı bir güç savaşına dönen bu ödev kontrolünden öğrencilik yıllarında nefret ettiğini vurgulayan Feride Öğretmen, ne kadar çok zaman alırsa alsın ödevleri kendisinin kontrol ettiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda ödevleri öğretmenlerin kendilerinin kontrol etmelerinin öğrenciler arasındaki çatışmaları ortadan kaldıracığı ve öğrencilerde öğretmenlerinin kendileri ile birebir ilgilendiği algısı oluşturacağı düşünülebilir.

Ödev kontrolünü bizzat kendim yapıyorum. Sınıftan herhangi bir öğrenci seçmem. Sen kontrol edeceksin demem. Çünkü öğrencilik hayatımda en nefret ettiğim şey buydu. Sınıftan bir öğrencinin seçilip işte öğretmen seçiyor sağ kolu gibi gelip işte ahkâm kesiyor, seni tehdit ediyor yapmadı diye yazarım diyor. Senin üzerinde kontrol sağlamaya kendini üstün göstermeye çalışıyor. En nefret ettiğim şeydi buydu ve bunu hiçbir zaman yapmadım. Dolayısıyla ödevleri kendim bizzat kontrol ediyorum. Birebir. İmzamı da kendim atarım. Kırk dakikamın kırkı da gitse önemli değil. Önemli olan çocuğun önemsendiğini hissetmesi.

Sınıftan Bir Kesit

Konu obeb okek. Geçen hafta konu anlatılmış bugün de alıştırmalar yapılıyor. Feride Öğretmen alıştırmaları yüksek sesle tekrarlayarak yaptırıyor. Akılı matematik kitabından bir alıştırmayı öğrencilerin kendilerinin yapmasını istiyor. Öncelikle kitabı eksik olanları bulup her sırada bir tane olacak şekilde ayarlama yapıyor. Öğrenciler alıştırmaları yaparken Feride Öğretmen sıraları tek tek dolaşıp yapılan alıştırmaları kontrol ediyor. Geçen hafta derse gelmeyen öğrencilerin yanına gidip konuyu alıştırmadan kısaca özetliyor, diğer öğrencilerin de cevaplarını kontrol etmeye devam

ediyor. Sınıfta bir kargaşa olmuyor bu esnada. Sınıfta gürültü olmaya başlayınca da sesini yükseltip beyler, bayanlar kendinize gelin diye uyarıyor.

Sınıftan Bir Kesit

Öğrenciler soruyu yazarken onların yapmış olduğu alıştırma testlerini kontrol edip geri veriyor ve dönütlerde bulunuyor.

- *Bu konuyu doğru anlarsanız, kavransanız lisede çıkacak olan konuları ya da sınavlardaki işçi havuz problemleri sorun olmaktan çıkacak. Soruyu çözüyor ve öğrenciler yazıyor. Bir öğrenci geçen hafta çözmüş olduğu testi bu derste tekrar getirmiş. Feride Öğretmen fark ediyor.*
- *Unutmuşsunuzdur diye düşündüm diyor Ömer.*
- *Her hafta bakıyorum, fark etmeyeceğimi mi sandın?*

4.4.4. Sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme

Feride Öğretmen'in derste üzerinde durduğu kurallar dürüst olma ve söz alana saygı duyma üzerinedir. Bu kuralları yerleşik hale getirmek için ise derse geç kalma cezası olarak çikolata alma, öğrencilerin ihtiyaçlarını önemseme ve ilk derslerde kararlı bir duruş sergileme yöntemlerinden yararlandığı görülmektedir.

4.4.4.1. Dürüst olma

Doğru söylemeye teşvik etmek için esnek davranabileceğini ve öğrencilerin bu davranışlarını dürüst oldukları takdir de tolere edebileceğini dile getirmektedir.

İlk kuralım yalan söylememek, dürüst olmalarına dair. Yalanı ne zaman söyler? Defter kitap getirmediğinde veya ödev yapmadığında... Benim için önemli olan doğruyu söylemeniz derim. Ödevi kontrol ederken ilk kontrol ettiğimde sınıfın atıyorum on beş kişisi yapmadı ya da on kişisi yapmadı, diğerleri yaptı. Ama diğerlerine neden yapmadın sorusunu sorduğumda doğru bir şekilde cevap almak isterim. Derim ki yalan söylemeyeceksin. Neyse o. Bahaneler uydurmayacaksın saçma sapan. Yalan söylediğin zaman affetmem diyorum. Ama doğruyu söylersen yapmadığın için kızmam bir defaya mahsus veya iki defaya mahsus görmezden gelirim. Tamam, sorun değil yarın yapıp getiriyorsun derim. Benim için önemli olan dürüst olması her halükarda dürüstçe doğru cevap vermesi. Gezmeye gidebilir, her şey olabilir ödevi yapmaması için. Nitekim öğrenciyken ben de çok düzenli ödev yapan bir öğrenci değildim.

4.4.4.2. Söz alana saygı duyma

Gemi Kaptanı tipindeki öğretmenin öğrencilerin dürüst davranmasının yanı sıra sınıfta üzerinde durduğu ikinci kural söz alana saygı duyulması kuralıdır. Öğrencilerin birbirini dinlemesi için empati kurma yolunu tercih eden öğretmenimiz, sözü kesilen öğrencilere ne hissettiklerini sorarak sözünü kestikleri arkadaşlarıyla empati kurmalarını sağlamaktadır.

...birisi derste söz aldığında diğerleri dinleyecek. Hep beraber dinleyecekler, sözü bittikten sonra parmak kaldırarak söz alacaklar. Arkadaşını dinlemeyeni ben de dinlemem diyorum. Hoşlarına gidiyor, mantıklı geliyor. Olması gereken bu diyor. Şöyle söylerim, örnek veririm Ayşe soru sorarken ben onu dinlerken Fatma araya girdi, Ali girdi Veli girdi bilmem kim girdi ee Fatma'nın sorusuna ne oldu? Arada kaynıyor. Ne hissedersin peki diyorum Fatma'ya? Hocam kendimi değersiz ve kötü hissediyorum. O zaman bunu bir başka arkadaşımıza yapmayacağız değil mi diyip böyle bir kural koyuyoruz.

4.4.4.3. Derse geç kalma cezası “çikolata alma”

Feride Öğretmen'in sınıf içerisinde önem verdiği kuralların başında dürüst, saygılı olma ve derse geç gelmeme yer almaktadır. Bu kuralların yerleşik hale gelmesi için öğrencileri kırmayacak şekilde yaptırım uygulama yolunu benimsemiştir. Derse geç gelen ya da saygısızlık yapan öğrenciler harçlıklarıyla tüm sınıfa çikolata almakla cezalandırılmaktadır.

...bütün sınıfa küçük bir çikolata alır. Derim ki sene başında benden sonra derse girilmeyecek, geç kalınmayacak. Geç kalanın da cezası var. Cezası nedir? Dört beş kişi toplanıyor sınıf otuz kişi, beş kişiye otuzu böldüğümüzde altı, kişi başı altı tane çikolata alacak. Küçük elli kuruşluk ya da bir liralık. Ama harçlığınızdan alacaksınız derim. Bunun için ailenizden para almayacaksınız. Arkadaşlarınıza çikolata alacaksınız. Getirirler ve dağıtırım, kendilerine de dağıtırım. Etkili de oluyor. O zaman çocuk hem severek hem de kırılmadan yapıyor.

4.4.4.4. Öğrencilerin ihtiyaçlarını önemseme

Öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanmaması derse ilişkin motivasyonlarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Yeme içme gibi fizyolojik ihtiyaçlar karşılanmadığında öğrencilerin derse dikkatlerini veremediğini vurgulayan Feride Öğretmen, bu kuralın kötüye kullanılmaması şartıyla sınıfta bir şeyler yiyip içmeye izin vermektedir.

...derste su içmek için benden izin istemezler. Bir şeyler yiyip içebilirler. İzin veriyorum. Su içerken zaten hiç sormasına gerek yok. Çünkü en doğal ihtiyacıdır bir öğrencinin su. Dersin akışını bozmaz. İkincisi bir şeyler yiyip içebilir ancak derim ki çerez değil fındık, fıstık değil. Malum kalabalık bir okuldayız ve kantinde sıra bekleniyor, aldı yemedi ya da teneffüste yarım kaldı. Öğrencinin yaptığı şey şudur, ben de nitekim onu yaptım, öğretmen arkasını döner dönmez sıranın altından ısırıp tekrardan yeme. Tamamıyla dersten kopuk bir halde sin. Aklın o tostta. Soğuduktan sonra zaten bir şeye benzemiyor. Ha yemişsin ha yememişsin taş gibi bir şey oluyor çok anlamsız geliyor. O yüzden derim ki yiyebilirsiniz bence sıkıntı yok. Meyve suyunuzu içebilirsiniz, açsanız. Görmezden gelirim ve buna müdahale etmem itirazım olmaz. Ama bunu kötüye kullanırsanız nedir mesela? İşte teneffüste gezeyim gezeyim nasıl olsa matematik öğretmeni izin veriyor, son dakikada gideyim alayım. Bunu hisseder ve fark edersem tamamıyla

kural ortadan kalkar su dahi içemezsiniz. Birinizin bile bunu yapmış olması yeter hepinizi aynı şekilde değerlendiririm derim.

4.4.4.5. İlk derslerde kararlı bir duruş sergileme

Sert bir mizaca sahip olduğu görülen Gemi Kaptanı tipindeki öğretmenin, özellikle ilk derslerde kuralları yerleşik hale getirmek için öğrencilerini empati kurmaya yönelttiği ancak bu süreçte hiç taviz vermediği ve gerektiğinde yaptırım uyguladığı dikkat çekmektedir. İlk derslerdeki bu sert tavrının öğrenciler üzerinde korku yarattığını ancak bir süre sonra alışınca sorunların ortadan kalktığını Feride Öğretmen şu şekilde ifade etmektedir.

... sınıfa girdiğimde ilk bir ay taviz vermem. Belli kurallar vardır o kurallar çerçevesinde ders işleriz. Bu kurallar nedir mesela birisi konuşurken diğeri onun sözünü kesmeyecek. Sen arkadaşımı dinlemezsen ben de seni dinlemem derim. Sen arkadaşına saygısızlık yaparsan ben de seni dinlemem şeklinde söylediğim vebunlara özen gösterdiğimiz için bunu yerine getirmeyeni sınıfta uyarıp azarlayıp kızdığım için o ilk bir ay biraz sıkıntılı geçer. Ama ilk bir aydan sonra o kurallara uyum sağladıktan sonra, biri konuşurken biri dinliyor. Ben dersi anlatırken hep beraber susup dersi dinleriz. Dersin on on beş dakikasında beraber sohbet ettiğimizi gördükleri ve alıştıkları takdir de hiç sıkıntı olmuyor. Sonrasında sınıfta ben sesimi hiç yükseltmem.

4.4.5. Sorunlu davranışların yönetimi

Sorunlu davranışların yönetimi teknoloji kullanım amacı, ses tonu ve vücut diliyle kararlı bir duruş sergileme, ilk haftalarda kendini tanıtmaya, sizi sizden daha iyi tanıyorum algısı yaratma, kısa molalar verme ve susup sessizce bekleme başlıkları altında ele alınmıştır.

4.4.5.1. Teknoloji kullanım amacı

Öğrencilerin alışkanlıkları ve özelliklerini değerlendirmeleri istendiğinde öğretmenlerin sıkça vurguladığı konu teknolojinin kontrolsüz kullanımı olmuştur. Teknolojinin ailenin kontrolü altında olumlu amaçlar için kullanılmasını onaylayan öğretmenlerin teknolojinin aşırı ve bilinçsiz kullanımının öğrencileri asosyal hale getirdiğine ve iç dünyalarına şiddet ve yıkımı yerleştirdiğine dikkat çektiği görülmektedir. Teknolojinin bu yıkıcı etkisinin ise eğitime şiddet içerikli ürünler ve davranış olarak yansıdığı öğretmenlerin ifadelerinde dikkat çeken noktalardandır.

Anne baba kontrolünde olursa düzenli kontrol ve takiple teknolojinin eğitimlerinde son derece yararlı olduğuna inanıyorum. Ama eğer anne baba sırf başından atmak için ya da çocuk oyalansın diye eline tableti vermişse kontrolsüz bir şekilde, o zaman çocuğa faydasının değil

zararının olduğunu görüyorum. Tamamıyla kopuyor, dışarı çıkmıyor, oyun oynamıyor, sosyalleşmiyor, anti sosyal kendi iç dünyasında ne yaşadığı belli olmuyor. Oyunlardaki vurdulu kırdılı savaş oyunlarından çocuğun iç dünyasında tamamıyla başka bir şey oluşuyor. Resim çiz diyorsunuz, çizdiği resimde acaip acaip yaratıklar birbirini vururken parçalarken resim çiziyorlar ve inanın ben gördüğümde dehşete kapılıyorum.

4.4.5.2. Ses tonu ve vücut diliyle sert ve kararlı bir duruş sergileme

Gemi Kaptanı tipindeki Feride Öğretmen, öğrencileri kendisini eleştirmeleri için teşvik ettiğini ve bu eleştiriler doğrultusunda kendisini değiştirmeye çalıştığını ifade etmektedir. Öğrencilerden gelen eleştirilen genellikle çok fazla deneme sınavı yapıldığı ve özellikle ilk derslerde öğretmenlerinin çok sert olduğu yönündedir. Feride Öğretmen'in sınıf gözlemlerinden yola çıkarak ders dışı diyaloglar gibi öğrencilerin dersleri bölmeye yönelik davranışlarını hem ses tonu hem de vücut diliyle sert ve kararlı bir şekilde engellemeye çalıştığını söylemek mümkündür. Bu durum Gemi Kaptanı tipindeki Feride Öğretmen'in sınıftaki otoritesini inşa etmek için sert ve kararlı bir mizaç benimsediği vurgusunu destekler niteliktedir.

...öz eleştiremi de yaparım sınıfta. Şikayetçi olduğunuz durumlar var mı diye sorarım. Bunun hiçbir şekilde size not olarak geri dönmeyeceğinden emin olabilirsiniz derim ve illa her sınıfta bir tane cesur öğrenci çıkar. Cesur yürekli bir öğrenci çıkar mutlaka. Tebrik ediyorum seni derim eleştireyi yapan öğrenciye, bu kadar cesaretle bu kadar düzgün cümleler kurduğun için teşekkür ederim olabilir dikkat edeceğim cümlesini kurarım. O bir kişiden sonra zaten diğerleri de aynı cesaretle olumsuz gördükleri hoşlanmadıkları, sevmedikleri davranışları söylerler. Böylelikle farkında olmadan yapmış olduğum yanlışları düzeltmeye çalışırım. Eleştiri çok fazla deneme yapıyorsunuz, ilk derslerde çok sert girdiniz, bir sene bu dersi nasıl işleriz demiştik şeklinde oluyor genelde.

4.4.5.3. İlk haftalarda kendini öğrencilere tanıtmaya

Öğrencilerin öğretmenlerini tanıması için belirli bir süreç geçmesi gerekmektedir. Gemi Kaptanı tipindeki Feride Öğretmen'in ilk haftalarını öğrencilerin kendisini tanıması için harcadığı görülmektedir. Öğrencim kaşımdan gözümde ne demek istediğimi anlar tavrıyla hareket eden Feride Öğretmen, bu tanıma sürecinden sonra sınıfta hakimiyet kurmada zorlanmadığını vurgulamaktadır.

Onlar alıştıktan sonra kaşımdan oynamasından, yüzümün düşmesinden sinirlendiğimi ya da susulması gerektiğini yüz ifademden anlıyorlar. Hiç bağırırım, bağırarak sınıf susturduğumu bilmiyorum.

4.4.5.4. Sizi sizden daha iyi tanıyorum algısı yaratma

Gemi Kaptanı tipindeki öğretmenlerin en belirgin özelliklerinden biri öğrencilerin davranışlarına yönelik önleyici bir yaklaşım sergilemeleridir. Öğrencilerine kendisinin nasıl bir öğrenci olduğundan bahseden Feride Öğretmen'in, öğrenciler üzerinde “sizi sizden daha iyi tanıyorum algısı” yarattığı dikkat çekmektedir. Öğrencilerini başından uyararak olumsuz davranışların önüne geçtiğini ifade eden Feride Öğretmen'in bu yönüyle geleneksel öğretmen rolüne bürünerek davranışçı yaklaşımın özelliklerini sergilediği söylenebilir.

Sınıfa ilk girdiğimde çocuklara unutmayın gökten zembille öğretmen olarak inmedik derim. Ben de sizin oturduğunuz sıralarda oturdum. Bir öğrencinin neler yapabileceğini inanın çok daha iyi anlıyor ve biliyorum. Sizin kaşınzın gözünüzün oynamasından kafanızdan neyi planladığınızı tahmin edebiliyorum, ben sizden daha yaramaz bir öğrenciydim derim. Aklınıza gelebilecek her şeyi yaptım. Siz denemeyin diye en başında uyardığım için belki de o yüzden sıkıntı olmuyor. Onlar da bende o potansiyeli gördükleri için -sınıf içerisinde hareketlerimden sürekli oturabilen bir öğretmen değilim asla- bana inanıyorlar.

Sınıftan Bir Kesit

Bu sınıf, Feride Öğretmen'in aynı zamanda rehber öğretmeni olduğu sınıf. Bu nedenle geçen hafta yapılan şube öğretmenler kurulu toplantısında konuşulanları iletiyor sınıfa. Not aldığı kağıda göre öğrencilerin sorunlarını söylüyor ve daha çok özen göstermelerini istiyor.

- *Benim dersimde düzelmişsin ama diğer öğretmenlerin şikayeti var. Arkalarını döner dönmez konuşuyormuşsun. Biz gökten zembille öğretmen olarak inmedik sizin oturduğunuz sıralardan geçtik. Sizin yaptıklarınızı yaptık. Görmüyoruz sanmayın sadece biraz nefes alın diye uyarıyoruz. Ben size yaramazlık yapmayın demiyorum. Ama her şeyin yeri ve zamanı var. Ders işleniyorken ders işlenecek, muhabbet ediliyorsa muhabbet edilecek. Burak, Berat ve Boğaç dikkat edilecek diye uyarıyor Feride Öğretmen.*

4.4.5.5. Kısa molalar verme

En iyi rol modelinin kendi öğrenciliği olduğunu ifade eden Feride Öğretmen'in, öğrenciler ne zaman sıkılır, sorunlu davranışlar ne zaman ortaya çıkar gibi sınıfta öğretmenlerin sıkça karşılaştıkları durumlara ilişkin öğrencilik yıllarından edindiği deneyimlerle öğrencileri sürekli ders dinlemeye zorlamak yerine “kısa molalar” vererek dikkatlerini tekrar derse toplama yöntemini tercih ettiği görülmektedir. Öğrencilerin dikkati dağıldığında verilen bu tür kısa molaların, öğretmenlerin ifadelerinden yola çıkarak ders sürecinde dikkatin dağılması sonucu meydana gelen ve öğretimi engelleyen olumsuz durumların ortadan kalkmasına yardımcı olduğu söylenebilir.

...ben dersi anlatırken yanındakiyle, önündekiyle, arkasındakiyle konuşan olmadı. Derim ki sıkıldığınızda parmak kaldırıp izin isterseniz dersi keserim. Biraz sohbet ederiz derse devam ederiz. Sorun değil derim ve bunu yaparlar. Hocam biraz ara versek mola versek derler ve bunu yaptığımızı görünce, ben ders anlatırken dinlerler. Konuşma zamanları olduğunu bildikleri için sorunlu davranışlarla karşılaşmıyorum diye düşünüyorum. Derste kendi kendime modeldim. Derste neler hoşuma gidiyor, neler sıkıcı ne zaman zıvanadan çıkıyorum, ne zaman sıkılıp öğretmeni bunalıyorum. Bunlar benim için biraz da rol model hangi öğretmenler sıkıcı, hangilerinde sıkılıyorum, hangilerinde uyuyorum ya da hangilerinde dikkatle dinliyorum, dikkatimi kim topluyor ya da kim benimle ilgileniyor, kim benimle ilgileniyor. Öğretmenlerim gerçekten çok çaktı benden.

4.4.5.6. Susup bir süre sessizce bekleme

Bağırarak ya da katı disiplinle sınıfta hâkimiyet kurmanın mümkün olmadığını savunan Feride Öğretmen, *susup bir süre bekleyerek* öğrencilerin kendiliğinden davranışlarını düzeltmesini sağlamaktadır. Bir süre susup beklediğinde öğrencilerden birinin öğretmen sustu demesi, öğretmenlerinin bu davranışına dikkat çeken ve artık susmaları gerektiğinin hatırlatan bir uyarı gibi algılanmaktadır.

Susarım, beklerim. Biri der ki öğretmen sustu susalım. Sonra virüs gibi yayılır hepsi birden susar beni beklerler. Bu çok sürmez. En fazla iki üç dakikamı alır. Ama bağırarak hiçbir zaman çocuklarla iletişim kurulabileceğine, dersin disiplinini sağlanacağına hiçbir zaman inanmadım, bunu da yapmadım. Ses ne kadar yükselirse dersin disiplinsizliği o kadar artıyor ona şahit oldum. Tam tersi bağırarak yerine susup beklemek etkili oluyor. Onların anlayacağı dilden kuralları koymak lazım daha sonra zaten ders kendiliğinden akıp gidiyor.

Sınıftan Bir Kesit

Feride Öğretmen onları dinlemeden soruyu tekrar anlatıyor. Öğrenciler konuşmaya başlayınca Feride Öğretmen yüksek sesle tamam diyor. Hiç de duymuyorum hiç de anlamıyorum demi diyerek öğrencilere bakıyor Feride Öğretmen.

- *Hocam niye bana bakıyorsunuz diyor Asım.*
- *Sana bakmıyorum önündekine bakıyorum ama anlamıyor diyor Feride Öğretmen.*

Sınıfı her fırsatta ayartmaya çalışan öğrenci anlamıyor. Arkadaşları da bakınca;

- *Hee ben diyerek susuyor.*

4.4.6. Özendiriciler ve ödüller ile uygun davranışın sürdürülmesi

Öğrencileri motive etmek ve istenilen davranışların tekrar ortaya çıkmasını sağlamak için öğretmenlerin kalem, rozet gibi somut ödüllerden yararlandığı görülmektedir.

Her sene bu ödüller değişiyor kalem dağıtıyorum. Rozet dağıtıyorum yıldız öğrenci rozeti bastırdım ve dağıttım. Daha önceki yıllarda başarılı olan öğrencime kantinden bir şeyler ısmarlıyordum. Hanene bir tane yıldız atıyorum bu yıldızların toplamı sana sözlü notu olarak gelecek diyordum önceki yıllarda. Şimdi onun yerine kalem dağıtıyorum, rozet dağıtıyorum.

Sınıftan Bir Kesit

Ödevleri Feride Öğretmen kendi kontrol ediyor. Ödev kontrolü bittikten sonra Feride Öğretmen sınav notlarına göre onlara bazı hediyeleri olduğunu söyler. Öğrencilerin hepsi meraklanıyor. 6-İ'nin matematik notu ortalaması 87. Feride Öğretmen notu 87 ve üzeri olanlara üzerinde tebrikler matematik bilgini yazan kalemlerden veriyor. Bunları kendi bastırılmış. Öğrenciler şaşırıyor.

- *Bunlar sadece benim dersine girdiğim öğrencilerde olacak...*

Feride Öğretmen 100 alanlar içinde üzerinde yıldız resmi olan rozetlerden yaptırmış. 100 alanlara altın renginde, daha sonra gümüş ve bronz renkler geliyor alınan puanlara göre. Sınıfta 7 tane 100 var.

- *Rozetleri ikinci yazılıdan hemen sonra toplayacağım. Puanlar değişebilir. Kaybetmeyin. Belki yine yüksek alırsınız sizde kalır. Sene sonunda altı tane 100 alanda altın rozetler kalacak.*

Hepsi rozetlerden almak istiyor.

Feride Öğretmen öğrencilere kendi hazırladığı ödülleri vererek onları motive ediyor. Bir sonraki yazılı sonuçlarına rozetlerin tekrar dağıtılacağını söyleyerek herkese ödül alma şansı tanıyor ve çalışmalarını için güdülüyor. Ödüllerin dağıtılmasının ardından öğrencilerin rozetleri takması ve dağıtılan kalemleri kullanmaya başlaması ödüllendirmenin öğrencilerin üzerindeki etkisini destekler niteliktedir.

4.4.7. Öğretmenlere tavsiyeler

Bu bölümde, iyi bir gözlemci olma ve mesafeyi tamamen ortadan kaldırmama kategorileri açıklanmaya çalışılmıştır.

4.4.7.1. İyi bir gözlemci olma

Gemi Kaptanı tipindeki Feride Öğretmen mesleğine yeni başlayan öğretmenlere iyi bir gözlemci olmalarını tavsiye etmektedir. Tıpkı Feride Öğretmen'in yaptığı gibi

öğretmenler, öğrencilik yıllarındaki öğretmenlerini ve mesleğe başladıktan sonra meslektaşlarını gözlemleyerek kendilerini olumlu yönde geliştirme imkanı bulabileceklerdir.

Hayatları boyunca derslerine giren öğretmenleri gözlemleyip sevdikleri ve sevmedikleri yanları çıkartıp, ona göre bir şeyler anlatmaya çalışırlarsa faydalı olur diye düşünüyorum. Sonuçta hepimiz öğrenci olduk ve öğretmenlik yaşayarak öğrenilen bir şey. Benim mantığım o ve onu uyguluyorum zaten. Disiplini, otoriteyi reddeden bir çocuktum. Çocuklar üzerinde disiplin kurmaya çalışmıyorum. Bağırarak otorite kurmaya çalışmıyorum. Daha çok tatlı sert uyarılardan yararlanıyorum.

4.4.7.2. Mesafeleri tamamen ortadan kaldırmama

Öğretmen öğrenci arasındaki mesafelerin tamamen ortadan kaldırılmaması gerektiğine vurgu yapan Feride Öğretmen, ne kadar yakın olursa olsunlar öğrencilerin karşılardakinin öğretmenleri olduğunu unutmamaları gerektiğine dikkat çekmektedir. Bu ifadelerden hareketle sağlıklı öğretmen öğrenci ilişkilerinde karşılıklı saygının Gemi Kaptanı tipindeki öğretmenler için önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

Çocukla çocuk olmak lazım ama bunun sınırını yeri ve zamanını iyi ayarlamak lazım. Karşılardakinin öğretmenleri olduğunu da unutmamaları gerekiyor. Bu ayar ince bir ayar ne çok sapıtacaksınız ne çok sertleşeceksiniz. Yeri ve zamanı geldiğinde yüzünüzün ifadesiyle direkt sınırı anlayıp normale dönmeleri gerekiyor işin aslı bu. Ben bunları uyguluyorum başarılı mıyım? Değil miyim? Çok sevilen miyim? Değil miyim? Bilmiyorum. Şimdiye kadar sizi sevmiyoruz diyen olmadı. Hep de öğretmenim sizi çok özledik keşke siz girseniz diye peşimde dolandıklarını biliyorum. Mezun ettiğim çocuklardan da aklımızda kalan tek öğretmen modelisiniz diyen de oluyor.

4.5. Kişisel Mesafeyi Daraltan Öğretmen: Ebeveyn

Öğretmenlerin, kişisel mesafeyi daraltma yöntemini iki farklı amaçla kullandığı görülmektedir. Bunlardan ilki özellikle sınıf içinde istenmeyen davranışlar sergileyen öğrencilerin yanına giderek sınıftaki varlığını bu öğrencilere hissettirme ve bu davranışların son bulmasını sağlamadır. Diğeri ise özellikle Ebeveyn tipindeki öğretmenlerin yararlandığı öğrencilerle ilişkilerini geliştirmek ve onların her zaman yakınlarında olduğuna dair güven verebilmek amacıyla öğrencilere karşı duygusal ya da dokunma gibi fiziksel yakınlık göstermeleridir. Bu bağlamda Ebeveyn tipindeki öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarını sınıf içinde ve dışında tıpkı bir anne ya da baba gibi koruyucu, affedici ve güven verici bir tavır sergileme ya da öğrencilerle olan

kişisel mesafelerini daraltma üzerine inşa ettikleri görülmektedir.

Sınıf yönetiminde en güçlü yönlerinin öğrencilerle olumlu ilişkiler kurabilme olduğunu belirten bu öğretmenler, öğrencileri tanımaya önem vermektedir. Öğrencileri tanıyarak aileleri, ilgi alanları ya da yaşadıkları problemler hakkında bilgi sahibi olan bu öğretmenler, sınıf içinde ve dışında öğrencilere karşı ılımlı bir tavırla yaklaşmakta ve birebir ilgi göstererek öğrencilerle olan ilişkilerinin sağlam bir zemin üzerine inşa edilmesine imkân tanımaktadır. Öğrencilerin yaşadığı birçok sorunun kaynağının ilgi eksikliği olduğuna vurgu yapan öğretmenlerin bu ifadelerinden hareketle Ebeveyn tipindeki öğretmenlerin göstermiş olduğu ilgi ve yakınlığın sınıf içi uygulamalarda, öğrencilerin desteğini almalarında kolaylaştırıcı bir etki sağladığı düşünülebilir. Ebeveyn tipindeki öğretmenlerin özelliklerini sergileyen *Nilüfer Öğretmen* mesleğinde on ikinci yılını çalışan bir Türkçe öğretmenidir. Daha önce yatılı bölge okulları da dâhil olmak üzere farklı yerlerde görev yaptığını ifade eden Nilüfer Öğretmen özellikle çocukları çok sevdiği için öğretmen olmaya karar verdiğini ve anne olduktan sonra öğrencilere karşı daha ilgili ve başlarına bir şey gelirse korkusuyla daha tedirgin bir öğretmen haline geldiğini dile getirmektedir.

Öğretmen olmaya lisede karar verdim, lisede bir edebiyat öğretmenim vardı, çok özverili bir öğretmendi, onu model aldım. Gerçekten bir öğretmende olması gereken kriterlerin çoğu zihnimde yerleştirdiğim kriterlerin çoğu bu öğretmene birebir uyuyordu. Daha sonra dershanedeki Türkçe öğretmenim başarıyı görünce beni Türkçe öğretmenliğine yönlendirdi. Çok farklı bir hikâyem yok... Çocukları sevdiğim için öğretmenliği seçtim zaten. Ancak anne olunca daha bir içgüdüsel farklı yaklaşıyorsunuz çocuklara. Bir anne olarak düşmesinler, sıraların köşelerine çarpmasınlar diye daha tedirgin olmaya başladım.

Bir öğretmen olarak akademik başarıdan ziyade öğrencilerin mutluluğu için çabaladığı görülen Nilüfer Öğretmen, öğretmenlikten aldığı en büyük hazın öğrencilerin dersten mutlu ayrı almaları olduğunu şu sözlerle dile getirmektedir.

Öğretmenlikte başarmayı hedeflediğim ilk şey çocukların mutlu olması, öğrencilerim önce mutlu olmalılar. Okula geldiğinde mutlu olmalılar, derse girdiğinde mutlu olmalılar. Türkçedeki dilbilgisi kurallarını öğrenip öğrenmemeleri çok da önemli değil benim için bana verilen müfredat gereği ben o hedeflere ulaşırsam ki ulaşıyorum. O kazanımları çocuklara veriyorsam ve mutlu olarak bir yılı tamamlıyorsak bu benim için yeterli. Öncelikle sağlıklı ve mutlu olmaları, daha sonra başarı zaten geliyor. Çocuk derste mutlu olunca başarmayı da istiyor zaten.

Öğretmenlikte tecrübenin önemli bir yere sahip olduğunu vurgulayan Nilüfer Öğretmen sınıf yönetiminde birçok şeyi deneyimleyerek öğrendiğini ifade etmektedir.

Öğrencilere yönelik uygulamalarının yararlı olup olmadığını süreç içinde görme imkânı bulan Nilüfer Öğretmen özellikle ilk yıllarındaki öğrencilerinin adeta denek olduklarını bu yüzden onlar için üzüldüğünü dile getirmektedir. Nilüfer Öğretmen'in bu ifadesi sınıf yönetimi literatüründe vurgulanan ilk üç yılın sorunlu geçtiği ve birçok öğretmenin bu üç yılda sınıf yönetiminde yaşadıkları sorunlar nedeniyle öğretmenliği bıraktığı ya da tükenmişlik yaşadığı vurgusuyla örtüşmektedir.

Öğretmenlik yaşayarak öğrenilecek bir meslek. Eşimle de konuşuyorum o da öğretmen diyorum ki ilk yılımda okulda öğrendiğim tüm bilgileri direkt öğrencilerime aktarmaya çalışmışım çok yüklenmişim çocuklara, ne öğrendiysem ilk yılımda uygulamaya çalışmışım. Zavallı öğrencilerim diyorum haklarını helal etsinler. Tabi ki o süreç içerisinde yaptığımız bir uygulamanın olumlu olumsuz sonuçlarını görüyorsunuz, bir sonraki yılda ya da bir sonraki eğitim öğretim döneminde o uygulamanın eksiklerini göz önünde bulundurup daha farklı bir yöntem deniyorsunuz. Yıllar içerisinde değişiyor, tecrübe çok önemli öğretmenlikte. O yüzden ilk öğretmenlik yılımdaki öğrencilerime acıyorum.

Ebeveyn tipindeki öğretmenlerin ilişkiler, sınıf kuralları, sorunlu davranışlar gibi sınıf yönetiminde öne çıkan boyutlarda hangi stratejileri kullandıklarını görmek için bu boyutların ayrı ayrı ele alınması faydalı olacaktır. Bu bağlamda (i)otoritenin inşası, (ii)öğretmen, öğrenci ve veli ilişkileri, (iii)öğretimi planlama ve gerçekleştirme, (iv)sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme, (v)sorunlu davranışların yönetimi ve (vi)özendiriciler ve ödülleriyle uygun davranışın sürdürülmesi boyutlarını sırasıyla ele alacağız.

4.5.1. Otoritenin inşası

Öğrencilerle güvene dayalı ve saygıyı aşmayan ilişkiler kurma ve kendilerini ifade edebilecekleri bir ders ortamı sunma ebeveyn öğretmenlerin otorite inşa etme yollarıdır.

4.5.1.1. Güvene dayalı saygıyı aşmayan ilişkiler kurma

Ebeveyn rolünü oynayan Nilüfer Öğretmen'in sınıf içinde otoritesini öğrencilerle kurduğu yakın ilişkiler üzerine inşa etmektedir. Öğrencilerle kişisel mesafesini daraltarak, her zaman yanlarında olduğunu hissettirmeye çalışan Nilüfer Öğretmen, öğrencilerin gözünden kendini değerlendirdiğinde onlar için bir anne olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda öğrencilerle *yakın ilişkiler* kurduğu ve öğrencilerin her şeyi paylaşabildikleri bir *güven ortamı* yarattığı dikkat çekmektedir. Ancak ne kadar yakın olursa olsun öğrencileriyle aralarındaki öğretmen öğrenci

saygısının kaybedilmediği yönündeki vurgular öğrencilerle yakınlık kurmanın saygıyı ortadan kaldırmayacağını göstermektedir.

Öğrencilerimle ilişkilerimde daha samimi olmaya çalışıyorum. Sınıf ortamında da öyleyim ama bazen bu yakınlık konudan konuya değişiklik gösterebiliyor. Yeri geliyor otorite kurmaya çalışıyorsun yeri geliyor onlarla oyun oynuyorsun arkadaş gibi oluyorsunuz. Öğrencinin gözünde anne gibi diyebilirim kendim açısından. Anne gibi yakın hissediyorlar çok özel şeylerini, anılarını bile paylaşabiliyorlar benimle, o da hoşuma gidiyor. Ama o sınırı koyabiliyoruz. Böyle çok samimi öğretmen öğrenci ilişkisinden çıkan bir ilişki olmuyor.

4.5.1.2. Kendilerini ifade edebilecekleri bir ders ortamı sunma

Ders gözlemlerinde, öğrencilerin ve Nilüfer Öğretmen'in vurgularında öğrencileri konuşmaya ve birbirini dinlemeye yönelten bir sınıf ortamının hâkim olduğu görülmektedir. Böyle bir sınıf ortamında öğrencilerin fikirlerini rahatça ifade edebildikleri, farklı düşüncelerin ortaya çıktığı tartışmalar üzerinden derslerin işlendiği dikkat çekmektedir.

Türkçenin zaten dört ayağı vardır; okuma, yazma, konuşma, dinleme. Okumayı metinlerin üzerinde yapıyoruz, yazmayı da farklı şekillerde yaptırıyorum. Dinleme ve konuşmada problemimiz var zaten toplum olarak problemimiz var. O yüzden çocukları daha çok konuşturmaya ve diğerlerini de dinlemeye yöneltiyorum. Dinleme yaş gruplarına göre değişiyor. Beşinci sınıflarda henüz yerine oturmuş bir davranış değil, ama zamanla olacak. Özgüven kazansınlar, kendilerini rahatça ifade edebilsinler diye öğrencilerimi konuşmaya teşvik ediyorum.

Öğretmenler üzerinde en çok iz bırakan kişilerin kendi öğrencilik yıllarındaki öğretmenleri olduğu dikkat çekmektedir. Olumlu modeller olsa da, öğretmenlerin kendileri için ders çıkardığı “*asla böyle bir öğretmen olmayacağım*” dediği olumsuz modellerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Nilüfer Öğretmen'in öğrencilik yıllarındaki Türkçe öğretmenin yarattığı katı disiplin ortamının verdiği olumsuz etkiyle kendi sınıflarında herkesin fikrini özgürce dile getirmesine imkân sağlayan bir öğretmen olduğu dikkat çekmektedir.

Çok disiplinli bir ortamda verimli bir ders işleneceğini düşünmüyorum. Ortaokulda bir Türkçe öğretmenimiz vardı onu her zaman öğrencilerimle de paylaşımdır. Sınıfa öğretmenimiz girdiğinde nefes almaktan bile korkardık o derece bir otorite kurardı sınıfta. Bu da iyi değildi parmak kaldırıp fikrimizi söyleme çekinirdik. Böyle bir ortam oluşmasını hiçbir zaman istemedim. Öğrencilerimi doğru ya da yanlış hiç önemli değil, konuyla ilgili fikirlerini söylemeleri için cesaretlendirmeye çaba harcıyorum.

4.5.2. Öğretmen, öğrenci ve velilerle olan ilişkiler

4.5.2.1. Öğrencilerle olan ilişkiler

Ebeveyn rolündeki öğretmenlerin öğrencilerle olan ilişkileri; öğrenciyi tanıma, farklı rollere bürünme, ilgi gösterme ve önemseme, grup dinamiğini dikkate alma, kendini açma, sakin ve ılımlı bir ses tonu kullanma boyutlarında değerlendirilmiştir.

4.5.2.1.1. Öğrenciyi tanıma

Ebeveyn tipindeki öğretmenler öğrencilerle olumlu ilişkiler geliştirmenin ilk basamağını *öğrenciyi tanıma* olarak görmektedir. Öğrencileri tanımanın sadece isimlerini öğrenmek olmadığı vurgulayan Nilüfer Öğretmen, özellikle *ev ziyaretleriyle* öğrencinin ailesinin yaşantısını bilmenin öğretmenlere öğrencilerin yaşadığı sorunlara ve hissettiklerine ilişkin farklı bir bakış açısı kazandıracağına dikkat çekmektedir. Öğrencileri tanımadan sürekli bir şeyler öğretme çabasında olmanın ise öğrencileri ve öğretmenleri başarıya ulaştırmayacağı görülmektedir. Bu bağlamda öğrencileri tanımanın sorunların temelinde yatan nedenlere ilişkin daha gerçekçi çözümler üretebilmelerine imkân sağlayacağı söylenebilir.

İyi bir öğretmen bence öğrenciyi tanımalı, çevresel faktörler gerçekten çok önemli, öğrencinin aile durumu çok önemli, maddi manevi durumu, anne baba ilişkisi, kardeş sayısı hepsi etkiliyor başarıyı. Okula geldi tanışık adını soyadını öğrendik ama bu çocuk nasıl bir çocuk, nereden geldi, hangi ortamdan geldi, nasıl bir yerde büyüdü onları öğrenmeliyiz ki ona göre yaklaşalım. Çünkü çocukların aile durumundan kaynaklanan, maddi durumdan kaynaklanan sorunları oluyor. Bunların farkında olmadan çocuğa sürekli bir şeyler öğretmeye çalıştığımızda başarıyı yakalayamıyoruz. Bazen çocuk ağlayabiliyor, isteksiz oluyor, öğrenmelere karşı kapalı oluyor. Bu yüzden önce onun sorunlarını çözmek lazım, onu tanımak lazım. Daha sonra birlikte bir yol izlenip başarıya ulaşılabilir.

Nilüfer Öğretmen öğrencileri yakından tanımak için sınıf öğretmeni olduğu öğrencilere ev ziyaretleri yapmakta ya da sene başında bir anket uygulamaktadır. Çocuğu aile ortamında tanımayı ve sorunlara daha bütüncül bakabilmeyi sağlama açısından ev ziyaretlerinin önemli olduğu göze çarpmaktadır.

Sınıf öğretmenliği yıllarımda ev ziyaretlerinde çok sık bulunuyorduk, arkadaşlarım da öyle yapıyor gerçi bu yıl da. Ev ziyaretlerinde öğrenciyi birebir yaşadığı ortamda tanıyorsunuz, ailesini tanıyorsunuz, her ne kadar veli toplantılarında veli okula gelse orada tanışsanız da evinde tanımak daha bir farklı oluyor. Öyle bir yöntem izlerdim evlerini gezerdim çocukların. Onlara bir anket uygulardım senenin başında, onları dosyamda tutuyorum, bunu o şekilde yıl boyunca yönlendirmeler yapıyorum kendimce.

Öğretmenlerin öğrencilerle kurduğu ilişkinin niteliğini etkileyen çok sayıda ve farklı değişken olduğu görülmektedir. Bu ilişkileri etkileyen değişkenler bazen öğrencinin ailevi yaşantıları bazen de öğretmenlerin görev yaptığı kurum ya da kademeler olabilmektedir. Öğrencilerin yaşına göre öğretmenlerin yaklaşımlarını değiştirmesi gerektiğine vurgu yapan Nilüfer Öğretmen, yatılı bölge okullarında çalışmanın birçok zorlu durumla baş etmeyi, öğrencilerin ailesi, arkadaşı kısaca her şeyi olabilmeyi gerektirdiğini yaşadığı deneyimler üzerinden dile getirmektedir.

Farklı kurum olarak yatılı bölge okulunda görev yapmışım. O şartlarda daha zordu öğretmenlik. Çünkü öğrenciler ailelerinden uzaktı, ilköğretim olduğu için birinci kademedeki ikinci kademeye, bir ders yılına kadar tüm öğrenciler yatılı olarak kalıyor ve biz pansiyonda nöbetçi öğretmen olarak başlarında kalıyorduk. Her türlü sıkıntıyı birlikte yaşadık. Yeri geldi pirelendiler, yeri geldi ranzadan düştüler, acillerde tomografilerle uğraştık. Onlarla ilişkileriniz çok farklı oluyor. Aynı şekilde ilköğretim öğretmenliği yaptıktan sonra ortaokul öğretmenliğine geçince öğrencilere karşı yaklaşımınız farklılaşıyor. Çünkü ilköğretim öğrencileri daha çocuk, onların ihtiyaçları, gereksinimleri, ilgileri farklı ama ortaokul öğrencileri biraz daha böyle ergenliğe yakın oldukları için onların ihtiyaçları farklı, öğretmen onu göz önünde bulundurmalı. Öğrencilerle kurulan ilişkilerde yaş aralığı çok önemli.

Öğretmenlerin öğrencilerle olan ilişkilerinde dil, kültür gibi çevresel faktörlerin belirleyici bir etkiye sahip olduğu ve yabancı olduğu bir çevrede öğretmenlik yapan bireylerin farklı zorluklarla karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Sınıf yönetiminde zorlandığı durumlar sorulduğunda, Nilüfer Öğretmen ilk yıllarında öğrencileriyle dil problemi yaşadığını bu nedenle iletişim kurmakta zorlandığını dile getirmiştir.

İlk yılım dediğim gibi Hakkâri'deydim çevresel faktörler çok etkiliydi terör olayları, korkular, endişeler. Bunların yanısıra dil başlı başına bir problemdi. Velilerimle iletişim kuramıyorduk araya bir tercüman koyuyordum. Öğrencilerim de aynı şekilde Türkçe çok farklı bir dildi onlar için ana dilleri Kürtçe olduğu için Türkçede sıkıntılar yaşadık dili öğretmek anlamında.

4.5.2.1.2. Farklı rollere bürünme

Öğrencilerle yakın ilişkiler kurduğu görülen Nilüfer Öğretmen, öğrenciler için sadece öğretmenleri olmaktan çıkıp bazen anne ya da abla rolünü oynadığını ifade etmektedir. Öğrencilerle öğretmenler arasındaki ilişkilerin tartışıldığı durumlarda şüphesiz akla ilk gelen bu mesafenin nasıl olması gerektiğidir. Bu bağlamda Nilüfer Öğretmen, öğrencilerle olan ilişkilerinde kuralları net bir şekilde belirlediği takdirde öğrencilerine yakın olmada ya da mesafeyi daraltmada sıkıntı yaşamadığına dikkat çekmektedir. Bir öğretmen olarak öğrencilerin ihtiyaçlarına göre *her türlü role*

büründüğüne vurgu yapan Nilüfer Öğretmen, öğretmenlik yıllarında yaşadığı bir olayda öğrenciler üşüdüğü için onları derse motive etmek amacıyla sınıf içinde öğrencilerle birlikte koşmak zorunda kaldığını dile getirmektedir.

Her türlü modele giriyoruz öğretmen her şey oluyor sınıf içerisinde. Hakkari’de bir keresinde çok iyi hatırlıyorum çok çetin kış geçiriyorduk kaloriferlerimiz yanmıyordu yakıt bitmişti, sınıfa girdim çocuklar montlarla atkı berelerle, eldivenlerle oturuyorlar. Ders işlemek mümkün değil hepsi titriyor karşınızda. Çocuklar ne yapalım ne yapalım? Sıraların hepsini ortaya şöyle tepe şeklinde yığdık, bir alan açtık kendimize sınıf ortamında. Beden eğitiminde nasıl boy sırasına geçiyorsanız boy sırasına geçin dedim. Geçtiler. Birlikte sınıfın içirişinde on tur koşacağız çocuklar. Sınıf içerisinde on tur koştuk birlikte ve daha sonra kan ter içinde kaldılar tabii soyunmaya başladılar. Evet, şimdi derse geçebiliriz dedim. Sıralarımızı tekrar düzelttik ve derse geçtik. Öğretmen şartlara göre değişebilen biri olmalı.

4.5.2.1.3. İlgi gösterme ve önemseme

Ebeveyn tipindeki öğretmenlerin sınıf yönetiminde en güçlü olduğu boyutlardan biri öğrencilerle kurdukları yakın ilişkilidir. Bu bağlamda öğrencilerle birebir ilgilendikleri özellikle teneffüsleri öğrencilerle yakınlaşmak için bir fırsat olarak gördüğü dikkat çekmektedir. Benzer şekilde, öğrencileri tarafından da iyi iletişim kuran ve herkesle birebir ilgilenmeye özen gösteren bir öğretmen olarak algılanmaktadır. Öğrencilere ulaşmak için çaba harcayan Nilüfer Öğretmen, bazı öğrencilerin farklı sebeplerden dolayı duvarları olduğunu ve bu engelleri aşma konusunda kendini bazen yetersiz hissettiğini vurgulamaktadır.

Sınıf içinde veya sınıf dışında güçlü olduğum yön; öğrencilerle ilişkilerim olabilir. Onları birebir anlamaya çalışıyorum, birebir konuştuğum çok öğrenci olur. Teneffüslerde hemen yanıma giderim, bugün sen çok durgundun ne oldu, bir şey mi oldu diye hemen araştırırım. Bunun güçlü yönüm olduğunu düşünüyorum. Bazen her öğrenciye aynı anda ulaşamayabiliyorum, o da zayıf yönüm. Mesela o an çocuk öğrenmeye kapalıdır, derse kapalıdır, ilgisizdir, onu derse katmak zaman alabiliyor bazen hiç olmayabiliyor, gerçekleşmeyebiliyor. Böyle bir şeyle karşılaştığımda hemen onu derse çekebilmek adına küçük yollar bulmayı isterdim.

4.5.2.1.4. Grup dinamiğini dikkate alma

Ebeveyn tipindeki öğretmenlerin öğrencilerle ilişkilerini grup dinamiğini bağlamında şekillendirdikleri görülmektedir. Her öğrenciye aynı davranmanın mümkün olmadığına vurgu yapan Nilüfer Öğretmen, liderlik yönü ağır basan, çekingen ya da hareketli olan öğrencilere özellikleri doğrultusunda sorumluluk verme, cesaretlendirme

ya da kuralları yerleşik hale getirme gibi farklı şekillerde yakınlık kurmaya çalıştığına dikkat çekmektedir.

...Hepsine aynı yaklaşmanız mümkün değil çünkü hepsinin dersten beklentileri farklı. Liderlik özelliği olan bir öğrenciye görev verdikçe motive oluyor. Dolayısıyla öğrencilerin özelliklerine göre farklı yaklaşımlar sergilemeniz gerekiyor. Sessiz olan öğrenciyi konuşturma adına ona farklı görevler veriyorsunuz, etkinliklerde görev aldırıyorsunuz. Bir drama da şiir okuma, yazı okuma o tür görevler veriyorsunuz ki çocuk biraz açılsın, kendine gelsin, kendini ifade edebilsin diye bir ortam hazırlamaya çalışıyorsunuz. Çok yaramaz bir öğrenciye kuralları oturtması gerektiğini sınıfta bu şekilde davranmaman gerekir bu ders ortamı, arkadaşlarına bu şekilde davranman gerekiyor diye hatırlatmalarda bulunmak gerekiyor.

4.5.2.1.5. Kendini açma

Öğretmenlerin kendi hayatlarından verdiği örneklerin öğrencilerin daha çok dikkatini çektiğine ve öğretmenin hayatın içinden biri olduğu algısını güçlendirdiğine sıkça vurgu yapılmaktadır. Nilüfer Öğretmen'in ifadelerinden hareketle öğretmenin kendisini açmasının, mutluluğu ya da hüznünü paylaşmasının öğrenci öğretmeni birbirine yaklaştırdığı aradaki mesafeleri duygusal anlamda daralttığı söylenebilir.

Kendi yaşanmışlıklarınızı anlatınca çocuk kendine pay çıkarıyor. Bir metinden okuduğunuz şeyle karşınızdaki öğretmenin size anlattığı şey çocukta çok farklı bir yere ulaşıyor. Çok sıkıldıklarını hissettiğim anda kendi çocuklarımdan bahsediyorum bazen. Çanakkale geçilmez çizgi filmini izlemişler orada öğretmeni şunu anlatmış Seyit Onbaşı'nı bize evde taklit ediyor sırtına bir şişe almış ben mermi taşıyorum Seyit Onbaşı gibi deyip bize hareketler ediyor diye böyle anlatınca hoşlarına gidiyor. Dikkatleri hemen dağılmışken topluyorum, sonra hemen derse geçiyorum. O anlamda hoşlarına gidiyor. Bir öğrencim vardı tam bir kitap kurduydum. Ben onun yaşındayken o kadar okuduğumu hatırlamıyordum kendimden utanç duymuştum onu görünce ve hep örnek veririm öğrencilerime yeter ki isteyin çocuklar okumanın yeri zamanı yoktur, şartlar ne olursa olsun mutlaka kendinize okumak için bir fırsat yaratabilirsiniz şeklinde eski öğrencilerimden örnek veriyorum. Mutlu ya da mutsuz olduğum şeyleri de anlatıyorum çocuklar bugün çok mutluyum başıma şöyle şöyle bir olay geldi şeklinde. Üzüntülerimi de paylaşıyorum yeri geliyor onlarla. Neticede insanız insani ilişkileri yaşatmaya çalışıyoruz okulda.

4.5.2.1.6. Sakin ve ılımlı bir ses tonu kullanma

Ders gözlemlerinde Nilüfer Öğretmen'in sesini nadiren yükselttiği genellikle öğrencileri rahatlatıcı ılımlı bir ses tonu kullandığı görülmektedir. Öğrencilerin Nilüfer Öğretmeni sevme nedenleri arasında anlaşılır ve yumuşak bir ses tonu kullanmasına

yönelik ifadeleri, ses tonundaki ılımlı tavrın öğretmen ve öğrencileri birbirine yaklaştırmada önemli bir etkiye olduğunu destekler niteliktedir.

İyi bir öğretmen. Hem de çok iyi anlatıyo böyle o kadar güzel bir konuşması var ki yüzünde güller açıyo, insanı rahatlatıyo.

Anlaşılır konuşuyo. Bizimle anlaşılabilir şekilde konuşuyo. Bizim anlamamızı istiyor ve bunu para için değil bizim gerçekten öğrenmemiz için yapıyo.

4.5.2.2. Öğretmenlerle olan ilişkiler

Nilüfer Öğretmen; meslektaşlarının gözünde evrak işlerini eksiksiz yapan, düzenli ve yeni projeler üreten bir öğretmen imajına sahip olduğunu ifade etmektedir.

Öğretmen arkadaşlarım genelde beni evrak yönüm tam, düzenli, çalışkan biri olarak görürler. Farklı projelerle karşımıza gelen birisin diye söylerler. Bu da beni mutlu ediyor tabi ki.

4.5.2.3. Velilerle olan ilişkiler

Velilerin okula ve çocuklarının durumuna ilişkin gösterdiği ilgi hem öğretmenlerle olan ilişkileri hem de öğrencilerin eğitimdeki başarısını etkileyen önemli faktörlerden biri olarak algılanmaktadır. Bu bağlamda Nilüfer Öğretmen veliler ilgili olduğunda öğrenciler hakkında birlikte çözüm bulmaya çalıştıklarına, ancak velilerden bu özveriyi göremediğinde tek başına harcadığı çabaların çözüme ulaşmada yeterli olmadığına dikkat çekmektedir. Edindiği tecrübelerle “öğrencilerin ailelerinin aynası” olduğunu gören Nilüfer Öğretmen, eğer çocukta bir sorun varsa genellikle ailesinde de problem yaşandığına dikkat çekmektedir.

İlgisiz veli çocuktan belli oluyor. Her zaman diyorum öğrencilerime diyorum siz ailenizin aynasıdır. Ailelerini bize bire bir yansıtıyorlar. Eğer bu çocukta sorun varsa muhakkak bakıyorum tecrübelerime dayanarak söylüyorum ailede bir problem oluyor. Çocuğun şiddet eğilimi varsa, sorumsuzluğu varsa, derse karşı ilgisizliği varsa bir araştırıyorum genelde parçalanmış aile çocukları oluyor. Ama eğer ilgili veliyse daha sık görüşüyoruz, ilişkiler daha iyi oluyor birlikte oturup konuşabiliyoruz ne yapsak bu çocuk şöyle şu gibi eksiklerimiz var birlikte ortak bir karar verelim ben okuldan yöneteyim, siz evden çocuğun bu eksikliğini giderelim şeklinde işbirliği yoluna gidebiliyoruz. Ama tabi ki velinin de biraz özverili olması gerekiyor.

4.5.3. Öğretimi planlama ve gerçekleştirme

Bu bölümde iyi bir başlangıç için hazırlık yapma, derse geçiş, aidiyet hissi yaratma, güvene dayalı destekleyici bir sınıf ortamı sunma, sınıf etkinliklerinde çeşitliliği sağlama boyutları ele alınmıştır.

4.5.3.1. İyi bir başlangıç için hazırlık yapma

İyi bir başlangıç için hazırlık yapma süreci derse geçmeden önce öğrencilerin derse nasıl hazırlandığı ile ilgili bir aşama olup, Ebeveyn tipindeki öğretmenlerin bu süreçte grup dinamiğine göre derse giriş şeklini değiştirme, etkinliklerle kısa bir tekrar yapma, dersin akışı hakkında bilgi verme adımlarını takip ettiği görülmektedir.

4.5.3.1.1. Grup dinamiğine göre derse giriş şeklini değiştirme

Hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin vurgularında *motive edici bir şekilde derse girmenin* öğrencilerin derse olan ilgi ve motivasyonunda olumlu bir etki yarattığı görülmektedir. Nilüfer Öğretmen'in her dersine mutlaka gülümseyerek girdiği ve öğrencilerine gülümsemenin yaydığı pozitif enerjiyi vermeyi hedeflediği görülmektedir. Her derse motive edici bir şekilde girmeye çalışan Nilüfer Öğretmen, sınıfın dinamiğine göre bazen farklı uygulamalardan yararlandığını ifade etmektedir. Sessiz ya da durağan bir sınıf iklimin hâkim olduğu sınıfları espri, oyun ya da kendi hayatından hikâyelerle hareketlendirmeye çalışırken, hareketli sınıfları ise bir hikâye okuma gibi dinlemeye yönelik etkinliklerle derse hazırlamaktadır.

Öyle bir sınıf oluyor ki sınıfın geneli çok sessiz öğrencilerden oluşuyor, sınıfa girdiğinizde böyle çok sessiz bir ortam oluyor. Oyun oynuyorsun, etkinlik yapıyorsun ama bir ruhsuzluk hissediyorsun. O seni rahatsız ediyor. Dersin ya da konunun bir gereği olarak hareketlilik istiyorsun. O yüzden onları açmaya çalışıyorum biraz konuşturuyorum, espriler yapıyorum farklı şeyler anlatıyorum kendi hayatımdan örnekler veriyorum. Öğretmenin kendi hayatından örnekler vermesi öğrenciyi çok etkiliyor. Çok yaramaz bir sınıfsa çok hareketli bir sınıfsa diyeyim onları sakinleştirmek adına farklı yöntem, mesela bir hikâye okuyarak derse girebiliyorum sadece dinleme amaçlı biraz sessiz sakinleşiyorlar daha sonra derse geçiyoruz.

4.5.3.1.2. Dersin akışı hakkında bilgi verme

Ebeveyn tipindeki öğretmenler için derse geçmeden önceki son adım ise *ders akışının* öğrencilere sunulmasıdır. Dersin kazanımları ve ders boyunca yapılacak olanların öğrencilere dersin başında verilmesinin öğrencilere derse ilişkin farkındalık yarattığı söylenebilir.

...daha sonra nerde kaldığımızı öğrencilere hatırlatıp bu derste neler alabileceğimiz, hangi hedef davranışlara ulaşacağımız hakkında ipuçları veriyorum. Bu ders çocuklar bunu yapacağız, bugünün sonunda şöyle olacak, şöyle bir değerlendirme var, o yöntem ve tekniklerinizden biraz bahsedip o günkü konumuz neyse işlemeye başlıyoruz.

Sınıftan Bir Kesit

Bugün çok işimiz var, etkinlikler var, parçamız var. Bitirmemiz gerek.

- *Önce parçamızı okuyalım, okuma sırası kimde kaldı?*

Nilüfer Öğretmen parçayı öğrenciler arasında paylaşıyor. Suriye'den gelmiş bir öğrenci var sınıfta. Onlar okurken, en arka sırada oturan öğrencinin yanına gidip, defterini açtırıp, yanına oturuyor. Bu öğrenci Suriye'den gelmiş, okuma yazma bilmiyor. Nilüfer Öğretmen ona alfabeyi öğretiyor. Kısa bir süre sonra Nilüfer Öğretmen kalkıp derse devam ediyor. Öğrenciler parçayı okumaya devam ediyor. Okuma bittikten sonra Nilüfer Öğretmen parçayı yaşar gibi hikayeleştirerek, neden ve nasıl soruları sorarak öğrencilerden aldığı cevaplarla özetliyor ve ilgiyi kendine çekiyor. Bu parçadan ne anladınız, neden yazılmış, neden okuduk sizce, bize neler kattı diyerek öğrencilerin çıkarımlarda bulunmasını istiyor. Herkes derse katılmaya çalışıyor.

Derse katılmayan öğrenciler dikkatini çekiyor Nilüfer Öğretmen'in.

- *Hadi bilmediğimiz kelimelere bakalım neler yazdınız. Bir öğrenci yazmamış. Hiç bilmediğin kelime yok öyle mi? Birazdan sorarım ama diyor, Nilüfer Öğretmen.*
- *Parlamento neymiş, hadi cümle içinde de kullanalım.*

Öğrenciler parçada geçen bilmedikleri kelimeleri bulup anlamlarını defterlerine yazıp, cümle içinde kullanmışlar. Ödevi yapan öğrenciler okurken en önde iki öğrenci derse ilgi göstermiyor. Nilüfer Öğretmen yanlarına gidip, kağıdı gösterip, takip edelim hadi diyor. Ellerinde bir kalem birbirleriyle uğraşıyorlar, ama dersin huzurunu bozacak düzeyde değil. Nilüfer Öğretmen bunu fark ediyor ve ellerindeki kalemi alıp, derse dönemlerini sağlıyor.

- *Hep aynı kişiler parmak kaldırıyor ama bugün. Parmak kaldırmayan bir öğrenciye söz veriyor.*
- *Onu yapmadım öğretmenim*
- *Neden? Hasta mıydın? Telifi edelim ama onu yapalım mutlaka.*
- *Arda az önce anlamını bilmediğim kelime yok diyordun hadi söyle bakalım politika neymiş?*
- *Cevap yok.*
- *O zaman cümle içinde kullanalım. Arda böyle olmuyor ama dalıp dalıp gidiyorsun derste, dersi takip de etmiyorsun.*

Nilüfer Öğretmen öğrencileri selamladıktan sonra dersin akışı hakkında bilgi vermekte ve yapacakları etkinliklere öğrencileri motive etmeye çalışmaktadır. Öğrenciler okuma parçasını okurken, sınıftaki okuma yazma bilmeyen öğrenciyle ilgilenerken ona okuma yazma öğrettiği görülmektedir. Birebir ilgilenerken onun kendisini sınıfa ait hissetmesini sağladığı ve dersten kopmasını önlemeye çalıştığı söylenebilir. Öğrencilerin fikirlerini rahatça ifade edebilecekleri özgür bir ortam sunarak derse katılımı arttırmakta ve ifade becerilerinin artmasına katkı sağlamaktadır. Nilüfer Öğretmen dersi dinlemeyen öğrencilerin yanına giderek ve dikkatlerini dağıtan unsurları ortadan kaldırarak derse odaklanmalarını sağlıyor. Nilüfer Öğretmen'in derste herkese ulaşmaya çalıştığı dikkat çekmektedir. Arda'nın yalan söylediğinin farkına varıyor ancak

kırmadan arda arda gösterdiği olumsuz davranışlarına dikkat etmesini belirtip, bunun onun iyiliği için olduğunu hissettiriyor.

4.5.3.2. Derse geçiş

Derse geçiş aşaması Ebeveyn tipindeki öğretmenler için etkinliklerle kısa bir tekrar yapma ve gündelik diyaloglarla öğrencileri derse hazırlama adımlarından oluşmaktadır.

4.5.3.2.1. Etkinliklerle kısa bir tekrar yapma

Günlük rutinlerin ardından derse geçmeye hazırlanan Nilüfer Öğretmen'in geçen derste gördükleri *konunun kısa bir tekrarını yaparak* yeni konuya geçmeden önce öğrencilerin bilgilerini tazelediği söylenebilir. Nilüfer Öğretmen'in bu tekrar sürecini eğlenceli hale getirmek için yaş grubuna göre öğrencilerin dikkatini çekecek etkinliklerden ve oyunlardan yararlandığı görülmektedir.

...ilk olarak bir önceki ders verilen kazanımlarımızı değerlendiriyorum. Yaş grubuna göre dersi verirken oyunlaştırma gibi onları dersin içine katmak adına küçük şeyler yapıyorum. Gruplar arası yarışmalar yapıyorum. Küçük bir kumbaramız var. Sorularımızı atıyoruz kendileri soru oluşturuyorlar. Kendilerini bir öğretmenmiş gibi düşünüyorlar. Soruları oluşturup kumbaraya atıyoruz, sonra gruplar kumbaradan kâğıt çıkarıp soruları yanıtlamaya çalışıyor, artı-eksi şeklinde ya da puanlama şeklinde değerlendiriyoruz. Hem konu tekrarı oluyor hem de eğleniyorlar.

Sınıftan Bir Kesit

Nilüfer Öğretmen'in dikkatini Can Polat çekiyor. Can Polat ders dışında bir şeyle uğraşiyor Arif de aynı şekilde. Nilüfer Öğretmen onların dikkatini çekmek için;

- *Can Polat yazdın mı? Arif bitti mi cümlelerin diyerek uyarıyor. Öğrenciler derse dönüyorlar.*

Hadi bitirin kumbara oyunu oynayacağız. Öğrenciler bunu duyunca heyecanlanıyor. Cümlelerini bitirenler tahtaya gelip yazıyor. Can Polat hadi diğer alıştırma sen yap diyerek Nilüfer Öğretmen öğrencinin dikkatini çekiyor. Kumbara oyunu oynayacaklar. Herkes heyecanlanıyor. Nilüfer Öğretmen kağıt dağıtıyor. Öğrenciler dağıtılan kağıtları bölüp iki farklı soru yazıyorlar. Daha sonra bu soruları Nilüfer Öğretmene gösterip onun onayını alıp kumbaraya atıyorlar. Öğrenciler heyecanla soruları gösteriyor.

Yaşasın 1. Sorumu yazdım cümleleri duyuluyor.

- *Çok güzel sorular geliyor, zor sorular geliyor hadi bakalım diye öğrencileri heyecanlandırıyor. Sorular geliyor, kumbara doluyor.*

Can Polat ile Arif de heyecanla sorularını yazıyorlar. Öğrenciler fazla gürültü yapmadan sorularını kumbaraya atıyorlar.

- *Çok acımasızsınız, sizden öğretmen olmaz. Nasıl zor sorular geliyor diyerek gülüyor Nilüfer Öğretmen.*

Sınıfı üç gruba arıyor. Ses çıkarmak yok, yoksa grubumuz eksi alır diyerek öğrencilerin gürültü yapmalarını ve birbirlerine kopya vermelerini engellemeye çalışıyor. İlk öğrenci geliyor. Kumbaradan soruyu çekiyor. Biraz düşünüyor ama cevap veremiyor. Nilüfer Öğretmen cesaretlendirmeye çalışıyor, ama öğrenci hatırlayamıyor. Öğrenciler 10'dan geriye doğru saymaya başlıyorlar. Öğrenci bilemeyince grubu eksi alıyor. Nilüfer Öğretmen soruyu sınıfa soruyor. Öğrenciler parmak kaldırarak cevap veriyor. Sıra diğer gruba geçiyor. Öğrenciler heyecanla arkadaşlarını destekliyorlar. Nilüfer Öğretmen tahtadaki öğrenciye sarılıyor. Öğrenci soruyu çekiyor ama o da bilemiyor. Öğrenciler gülüp eğleniyor. Papaz her gün pılav yemez atasözünün anlamı sorulmuştu. Nilüfer Öğretmen sınıfa soruyor ve cevabı alıyor. Ders bir sonraki grubun da gelmesiyle devam ediyor. Bu öğrenci soruyu yapıyor ve grubu artı alıyor. Nilüfer Öğretmen böylece ders tekrarı yapmış oluyor ama cevap veremeyen öğrencilere üzülüyor.

Oyun oynama fikri öğrencileri heyecanlandırıyor. Derse daha istekli katılıyorlar. Kumbara oyunu öğrencilerin hoşuna gidiyor. Hem eğleniyorlar hem de öğrendiklerini tekrar ediyorlar. Bu oyunun dikkati dağılan öğrencilerin tekrar istekle derse dönmesini sağladığı görülüyor. Nilüfer Öğretmen istenmeyen davranışların sonuçlarını başlangıçta öğrencilere bildirerek olumsuz durumların ortaya çıkmasını engelliyor. Nilüfer Öğretmen oyun sırasında öğrencilerle birlikte heyecanlanıyor, onlara destek oluyor ve sarılarak güven vermeye çalışıyor.

4.5.3.2.2. Gündelik diyaloglarla öğrencileri derse hazırlama

Öğrencilerin derse katılımının yüksek olduğu belirten Nilüfer Öğretmen, bunun en önemli sebebinin *dersi gündelik hayatla kolayca ilişkilendirilebilmesine* bağlamaktadır. Öğrencilerin kendilerinden örnek verilmesi istendiğinde derse ilişkin katılımlarının arttığına dikkat çekilmektedir. Ancak bu her öğrenci için geçerli olmayabilmekte, Nilüfer Öğretmen duvarları olan öğrencilere ulaşmak için onlarla birebir ilgilenmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır.

Türkçe dersi renkli, çok yönlü bir ders. Günlük hayatla çok rahat ilişkilendirebiliyoruz çoğu konuyu. Kendi yaşamlarından örnekler istediğimde çocuğu direkt derse katıyorsunuz zaten. Okumak nedir sizce çocuklar, neden okumalıyız, kütüphaneye giden var mı diye başladığımızda çocuklar hemen sökülüyor hocam ben şuraya gitmişim, buraya gitmişim diyerek kendi hayatlarından örnekler veriyorlar. Anularını paylaşıyorlar. Dersin içine girmiş oluyorlar. Ancak bazı öğrencilerin duvarları oluyor, onlara hemen ulaşamıyorsunuz birebir ilgilenmeniz gerekiyor.

4.5.3.3. Aidiyet hissi yaratma

Öğrencilerin derse tamamıyla dâhil olabilmesinin kendini o derse ait hissetmesine bağlayan Nilüfer Öğretmen model aldığı bir öğretmeni üzerinden bu konuyu tartışmaktadır. Öğrenciler gerçekten bu benim dersim algısıyla derse sahiplendiğinde ve kendini ait hissettiğinde başarının geldiğine dikkat çekilmektedir. Öğrencilerin kendi yaşamından örnekler vererek derse katılmalarının sağlanması, aidiyet hissini güçlendiren uygulamalardan biri olarak düşünülebilir.

Lisedeki edebiyat öğretmenim özgür bir ortam oluşturuyordu. Araştırmalara yönlendiriyordu, şiir okutuyordu ezberletiyordu, kitap incelemeleri yapıyorduk romanlar hikâyeler okuyorduk ve kendimizi derse ait hissediyorduk. Öğrencinin kendini derse ait hissetmesi evet bu benim dersim, bu derse seviyorum, başarabiliyorum diyebilmesi başarıyı beraberinde getiriyor. O yüzden öğrencinin derste kendinden bir şeyler bulabilmesi sınıf yönetiminde çok önemli.

Sınıftan Bir Kesit

Nilüfer Öğretmen okuma parçasını işleyecek ama önce bir arkamıza yaslanalım diyerek öğrencileri derse hazır hale getirmek istiyor. Öncelikle sorular sorarak öğrencilerin dikkatini çekiyor ve onları derse katıyor.

- Sizler çocuk musunuz?
- Evet. 18 yaşına kadar.
- Peki oynadığınız oyunlardan bahseder misiniz? Bilgisayar oyunu hariç.

Öğrenciler parmak kaldırarak cevap veriyorlar. Konu ilgilerini çekiyor heyecanla söz almak istiyorlar.

- ZBK diyor bir öğrenci.

Herkes gülüyor Nilüfer Öğretmen anlamıyor, soruyor.

- Zile basıp kaçma oyunu diyorlar.

Öğrenciler çok gülüyor ve hepsi yaşadığı maceraları anlatmak istiyor bu oyunla ilgili.

- Tamam tamam kirli oyunlarınızı anlatmayın diyor Nilüfer Öğretmen. Peki 5/B soruyorum size dışarda oynadığımız oyunlar mı, bilgisayar oyunlarınızı daha zevkli. Hadi oyalalım.

Parmaklar kalkıyor.

- İşte görmek istediğimiz tablo bu diyor dışarda oynadığımız oyunlara kalkan parmakları görünce.

Öğrenciler yaşasın diyerek gülüyorlar.

- Bastım bastım gölgene bastım oyunu. Hadi arkamıza yaslanalım. Kitapları kapatalım. Beni dikkatle dinleyin aralarda soru saracağım diyerek okumaya başlıyor Nilüfer Öğretmen.

Öğrenciler dikkatle dinliyor. Nilüfer Öğretmen sorduğu sorularla öğrencilerin hikayenin gidişatını tahmin etmelerini sağlayacak bir tartışma ortamı yaratıyor. Öğrenciler fikirlerini söylüyor. Nilüfer Öğretmen her birinin fikrine saygı duyuyor. Bedriye sınıfın en hareketli öğrencisi Nilüfer Öğretmen söz vermese bile mutlaka bir şeyler söylemek istiyor. Nilüfer Öğretmen Bedriye'ye karşı sabırlı ve fikirlerini kırmadan dinliyor.

Nilüfer Öğretmen tartışma ortamı yaratabilecek ve öğrencilerin fikir yürütmelerini sağlayacak sorularla dikkat çekiyor. Öğrencilerin kendi hayatlarından örnekler vermesini sağlayan bu tür soruların derse olan ilgi ve katılımı arttırdığını söylemek mümkün. Kendi hayatından yola çıkarak öğrenciler için verdiği örnekler ve tavsiyeler dikkatlerin kendisinde toplanmasını sağlıyor.

4.5.3.4. Güvene dayalı destekleyici bir sınıf ortamı sunma

Sınıftan Bir Kesit

Öğrenciler Atatürk'ün sözlerinin ve resimlerinin yer aldığı renkli fon kartonlarına posterler hazırlamış. Nilüfer Öğretmen herkes yaptığı fon kartonunu kaldırsın diyor. Herkes kartonunu kaldırıyor. Nilüfer Öğretmen ooo, çok güzel olmuş hepsi, seçmek gerçekten çok zor olacak...

- *Sizden Atatürk'le ilgili şiir yazmanızı istemiştım. Gönüllüleri alayım. En güzel şairi seçeceğiz. Ona göre herkes birbirini çok iyi dinlesin.*

Öğrenciler sırayla tahtaya gelip, şiirlerini okuyorlar. Bir kız öğrenci kendi yazmış olduğu şiirde kafiye kullanmış, Nilüfer Öğretmen öğrencilerin bilgilerini hatırlatmak için sorular soruyor ve kafiyeyi tekrar ediyor. Şiir okuyan öğrenciyi aferin çok güzel diyerek pekiştiriyor. Bir diğer öğrenci tahtaya geliyor. Şiiri gerçekten çok güzel, Nilüfer Öğretmen bunu vurgulamak için Tuğba'nın şiirlerinin güzel olduğunu siz bana söylemiştiniz zaten, aferin gerçekten çok güzel olmuş küçük şair deyip, sarılıyor.

- *Evet, gönüllülerden devam edelim. Sonra gönülsüzlere geçeceğiz. Bakalım kimler şiirine güvenmiyor.*

Gönüllüler bittikten sonra gün talihlisi kimmiş bakalım diyerek Nilüfer Öğretmen listeden bir öğrenci seçiyor, şiirini okuması için. Seçil şiirini okuyor. Nilüfer Öğretmen Seçil'in şiiri kendisinin yazmadığını anlıyor. Bu dizelerin hepsi sana mı ait diye soruyor.

- *Bazıları ordan, burdan öğretmenim.*
- *Seçil gözden kaçırılmış galiba. Tamamı kendi dizeleriniz olacaktı, ben sizin yazmanızı istemiştım. İçinizde şairler var, bunları keşfetmek istemiştım.*

Nilüfer Öğretmen sıraların arasında gezinerek, geçen hafta vermiş olduğu çalışma kağıtlarını çıkarmalarını ister. Alıştırılmaları yapmaya parmak kaldırmayan bir öğrenciden başlar.

- *Yapamadım öğretmenim.*
- *Bence yapabilirsin, hadi alfabeyi say bana Celil. (Alıştırımda kelimeleri alfabetik olarak sıralamalar istenmekte)*

Her doğru cevabın ardından mutlaka olumlu pekiştireçler kullanıyor.

Günün anlam ve önemine ilişkin sunulan çalışmaları içten bir dille pekiştirmekte ve diğer öğrencilerin şiirlerini okumaları için motive edici ifadeler kullanmaktadır. Tahtada şiirini okuyan öğrencilere bir anne şefkatiyle yaklaştığı ve kişisel mesafesini daralttığı dikkat çekmektedir. Ders boyunca bu destekleyici tavrın devam ettiği görülmektedir. Öğrencileri yakından tanıyor, kimlerin neyi ne kadar yazabileceğinin

farkında. Ancak bu olumsuz durumu öğrenciyi kırmadan, utandırmadan, yapıcı bir şekilde yönetiyor. Affedici bir tavır sergileyip burada önemli olanın öğrencilerin kendilerinin neler yapabileceğini görmek olduğunu nazikçe vurguluyor.

4.5.3.5. Sınıf içi etkinliklerde çeşitliliği sağlama

Öğrencilerin vurgularında ve yapılan gözlemlerde Nilüfer Öğretmen'in öğrencilerin derse olan ilgisini canlı tutmak için farklı etkinliklerden yararlandığı görülmektedir. Bu etkinlikler ve oyunlar öğrencilerin derse sevmeye nedenleri arasında belirtilmektedir. Öğrencilerin özellikle öğretmenlerinin *derse hazırlıklı geldiğine* ve onlara *her zaman ılımlı ve sevecen* bir şekilde yaklaştığına vurgu yaptıkları görülmektedir.

Bize bir tane harf veriyor. Biz o harfin başıyla kelime türetiyoruz. Boşluk doldurma yazıyo.

En son yaptığımız etkinlikte bizim kutularımız var onları getirmiştik. Onların içinden anı seçip kağıda yazmıştık üst katta panoya astık. Herkes anısını yazdı. Biz kumbaraya attık. Ordan çektik, kağıda yazıp, panoya astık.

Öğretmenimiz bize bir konuyu anlamamız için etkinlikler yaptırıyor. Etkinlik yaptırırken de bizimle ilgileniyor bize fikirler veriyor. Çalışma kağıtları dağıtıyor. Kendi hazırlıyor. Bize de anlayış gösteriyor. Bize oyunlar oynatıyor. Mendil kapmaca oynadık önceki ders. Kelime türetmece. Etkinlikler çok güzel oluyor.

Sınıftan Bir Kesit

Ders sesli okuma ile başlayacak. Nilüfer Öğretmen okuma parçasını öğrenciler arasında paylaşıyor. Öğrenciler liste sırasına göre okuyor. İlk olarak Bedriye başlıyor. Parça okunduktan sonra Nilüfer Öğretmen sorular soruyor.

- *Bu oyun en iyi ne zaman oynanır diyerek akıl yürütmelerini sağlıyor.*

Öğrenciler parmak kaldırarak yorum yapıyorlar. Etkinliğe geçilecek ama Bedriye başta olmak üzere birkaç öğrenci ekinlik kısmını yapmak istemiyor. Nilüfer Öğretmen onları motive etmek için bu etkinlikten sonra dersin son on dakikası sizi bahçeye çıkaracağım ve mendil kapmaca oynayacağız. Bunu duyan öğrenciler sevinçten zıplıyor. Bedriye canım hocam deyip sarılıyor. Mehmetcan'la Semanur sınavdan yüksek aldıkları için dondurma kazanıyorlar. Ama Nilüfer Öğretmen hava tam ısınmadığı için biraz geçsin öyle alacağım diyor. Çocukluğum ve oyunlarım konulu bir kompozisyon yazmalarını istiyor.

- *Bilgisayar oyunları var mı?*
- *Hayır diyerek gülüyor.*

Şimdi toplanın ama sıkı giyinin diyor. Öğrencileri iki gruba ayırıyor. Öğrenciler heyecanla toparlanıyorlar. Bazıları Nilüfer Öğretmene sarılıyor. O da gülüyor. Bahçede heyecanla oynuyor öğrencilerle. Onlarla çocuk oluyor gibi. Mendili o tutuyor. Diğer sınıflardaki öğrenciler camdan bakıp el sallıyorlar.

Son ders olduğu için öğrencilerin motivasyonu düşmüş durumda. Nilüfer Öğretmen onları motive etmek için dersin son on dakikasında oyun oynayacaklarının sözünü veriyor. Bunu duyan öğrenciler farklı şekiller sevinçlerini gösteriyor, bazıları sarılıyor. Bu da Nilüfer Öğretmeni kendilerine yakın gördüklerini kanıtlıyor. Dersin son dakikalarında oynanan bu oyun öğrencileri çok mutlu ediyor, enerjilerini atıyorlar. Derste işlenen konuya paralel olarak geleneksel çocuk oyunlarından birini oynamış oluyorlar.

4.5.4. Sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme

Sınıf kuralları ve rutinlerinin belirlenmesi; sınıf içi kural ve rutinler ile bu kural ve rutinlerin nasıl oluşturulduğu süreçlerini izlemektedir. Ebeveyn tipindeki öğretmenler için sınıf içindeki kural ve rutinler; davranış problemlerine ilişkin kurallar ile atasözü bulma etkinliğinden oluşmaktadır.

4.5.4.1. Davranış problemlerine ilişkin kurallar

Kuralların sadece düzenli bir sınıf ortamı için değil öğretime ayrılan zamanı daha verimli kullanmak için de gerekli olduğu görülmektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin genellikle sınıf içerisinde öğrencilerin birbirine sataşması ya da eşya fırlatması gibi davranış problemlerine ilişkin kurallar belirlediği söylenebilir.

Sınıf ortamını daha düzenli hale getirmek için kurallara ihtiyaç duyuyorum. Öğrenci hazır olmayınca fiziksel olarak düşünün sınıfa girdiğinizde yirmi öğrenci varsayın on beşi ayaktaysa tabi derse hazırlık süreci uzayacaktır. Zaten 40 dakikalık bir süremiz var onu bir 10-15 dakikasını yerinize geçin çocuklar, kitabınızı defterinizi açın demekle geçirmek verimli olmuyor. O nedenle bu kuralları koymak gerekiyor. Kural ve prensiplerim. Öğrencilerin birbirlerine zarar vermemesini sağlamak ilk kuralım. Bu yüzden birbirlerine kalem, silgi atma gibi şeylerin önüne geçmeye çalışıyorum.

4.5.4.2. Atasözü bulma etkinliği

Nilüfer Öğretmen'in günlük rutinlerden biri atasözü bulma etkinliğidir. Bu etkinlikte, her hafta bir öğrenci tahtaya gelip bir atasözü yazıyor ve öğrenciler derse geçmeden önce bu atasözünün anlamının ne olabileceği üzerine tartışıyorlar. Bu süreçte sınıfı yönetme sorumluluğu tahtadaki öğrenciye ait oluyor ve Nilüfer Öğretmen yorumları yargılamadan dinliyor ve daha sonra sürece dâhil olup atasözünün anlamı

hakkında bilgi veriyor. Öğrencilerin kelime dağarcığını geliştirmede faydalı etkinliklerden biri olduğu söylenebilir.

Sınıftan Bir Kesit

Bu sınıfta atasözü sırası var. Öğrenciler sırayla atasözü yazıyor ve anlamını sınıfta tartışıyorlar. Bugün sırası olan öğrenci derse girmeden önce atasözünü tahtaya yazmış. Nilüfer Öğretmen anlamını öğrencilere soruyor. Öğrenciler parmak kaldırarak anlamı hakkında yorum yapıyorlar. Nilüfer Öğretmen sınıfın yönetimi atasözünü yazan kız öğrenciye bırakıyor. Sen söz hakkı ver diyor. Öğrencilerin yorumlarının ardından (Nilüfer Öğretmen yorumları yargılamadan dinliyor), Semanur atasözünün anlamını okuyor. Nilüfer Öğretmen daha sonra bu atasözünün anlamını yazdırıyor.

4.5.4.3. Zaman alıcı bir süreç

Öğretmenlerin üzerinde durduğu önemli noktalardan biri değişen eğitim sistemiyle ortaokul kademesinde yer alan beşinci sınıfların henüz yeterli olgunluğa erişemediği ve bu sınıflarda davranış problemlerinin sıkça yaşandığıdır. Benzer şekilde Nilüfer Öğretmen beşinci sınıflarda bir alışma süreci yaşandığını ve kuralları yerleşik hale getirmekte oldukça zorlandığını neredeyse bir dönem boyunca uğraştığını vurgulamaktadır.

5'nci sınıflar çocukluktan çıkıp ortaokula geldiğinde onlarda bir bocalama dönemi oluyor. Kuralları oturturmak bir döneminizi alıyor. Sınıfa girdiğimizde yerimize oturmalıyız, ayağa kalkmamalıyız, öğretmenle konuşmadan önce parmak kaldırmalıyız, öncelikle bu kuralları oturtmaya çalışıyoruz. Daha sonra birbirlerine zarar vermeyecek davranışlar kazandırmaya çalışıyoruz.

Kuralların yerleşik hale getirilmesi sadece yaşa göre değil, öğrencilerin sosyo-kültürel özelliklerine göre de zaman alıcı bir süreç haline dönüşmektedir. Görev yaptığı okulun göç alan ve eğitim seviyesi düşük bir çevrede yer aldığını belirten Nilüfer Öğretmen, özellikle kuralların esnek ve ilişkilerin yakın olduğu küçük okullardan gelen öğrencilerin sınıf kurallarını benimsemede zorlandığını ifade etmektedir.

Velilerin eğitim düzeyleri çok yüksek değil ortaokul lise mezunu genelde ya da ilkokul. Eskişehir'in yerlisi değil de çevre illerden iş nedeniyle buraya gelmiş yerleşmiş velilerimiz çok var. Kuralların benimsenmesi sürecinde öğrencilerin içinde yaşadığı çevrenin de etkisi oluyor. Sürekli il merkezinde yaşamış ilde bir okula gitmiş öğrenciyle köyde yaşamış köyden yeni gelmiş ortaokula burada devam etmekte olan öğrencinin davranışları farklı oluyor. Bu öğrencilerde sınıf yönetiminde kuralları oturturmak prensipleri kabul ettirmek zaman alıyor. Çünkü köy okulları daha esnek, küçük okullar, sınıf mevcutları az, öğretmenle ilişkileri farklı öğrencilerin. Ama illerdeki okullar daha farklı, kalabalık ortamlardan geliyor çocuklar, kurallar oturmuş olarak geliyor illaki fark ediyor.

4.5.4.4. Kuralları öğrencilerle birlikte oluşturma

Nilüfer Öğretmen kuralları öğrencilere birlikte oluşturmakta ve yerleşik hale geçirmek için *kâğıtlara yazarak öğrencilerin sürekli görebilecekleri bir panoya asma* gibi farklı yollardan yararlanmaktadır. Kuralların belirlenmesi sürecine *öğrencilerin dâhil etmesi* bu kuralların öğrenciler tarafından daha hızlı bir şekilde benimsenmesini sağlamaktadır.

Kurallara öğrencilerle birlikte karar veriyoruz, tahtaya not alıyoruz daha sonra onları düzenli bir şekilde kâğıtlara yazdırıyorum, panoya asıyorum. Yaklaşık bir iki hafta o panomuzda kalıyor ve her kural ihlalinde diyorum ki bak hatırlatırım üçüncü maddede dinlemede şunu yazmıştık. Hatta panodan okutturuyorum öğrenciye, kuralları o şekilde yerleştirmeye çalışıyorum.

4.5.5. Sorunlu davranışların yönetimi

Ebeveyn öğretmenler için, öğrencilerin sorunlu davranışlarının sebepleri arasında sosyal medya aracılığıyla olumsuz davranışların normalleştirilmesi gelmektedir. Bu öğretmenler, sorunlu davranışlarla başa çıkabilmek için ses tonu ve vücut diliyle mesaj verme, güç savaşlarından uzak durma, dikkat dağıtıcı nesnelere ortamdaki uzaklaştırma ve ekstra görevler verme yollarına başvurmaktadır.

4.5.5.1. Normalleştirme aracı olarak sosyal medya

Öğrencilerin ilgi ve alışkanlıklarının ne olduğu ve eğitime nasıl yansıdığı sorusuna gelen cevapların büyük bir kısmı teknoloji bağımlılığına işaret etmektedir. Özellikle sosyal medyada paylaşılanların öğrenciler üzerinde olumsuz etkileri olduğuna ve sosyal medyanın bu tür olumsuz davranışları normalleştirici bir rol oynadığına dikkat çekilmektedir.

Günümüz öğrencileri tamamen teknolojik, takıntılı olan öğrenciler. Her gün öğretmenim sınıfa telefon getireyim mi, tablet getireyim mi, çağın gereği çocuklara da bir şey diyemiyoruz kendi çocuklarımız da aynı şekilde. Teknoloji eğitimi hem olumlu hem de olumsuz yönde etkileyebiliyor. Teknolojiyi kullanmaları elbette güzel. Bilgisayarları, akıllı tahtaları benden daha iyi kullanıyorlar. Ama tabii bunun bir de sosyal medya ayağı var. Buradaki paylaşımlar onlara kötü örnek olabiliyor ve eğitimlerini olumsuz yönde etkiliyor. Mesela öğrenciler sosyal medyada birbirlerine sataşılıyor ya da ağzında sigaralar vesaireler bunları paylaşıyorlar. Bu paylaşımları gören diğer öğrenciler bu tür olumsuz davranışları normalmiş gibi algılıyor ve aynı davranışları sergilemeye başlayabiliyor.

4.5.5.2. Ses tonu ve vücut diliyle mesaj verme

Öğretmenlerin bazen ses tonunu yükselterek bazen de vücut diliyle örneğin yüz ifadesini değiştirerek dikkat çekmeye ya da sorunlu davranışları sonlandırmaya dönük mesajlar verdiği görülmektedir. Bu tür mesajlar bütün sınıfın dikkati dağılmadan ya da sorunlu davranışlar dersi bölecek şekilde büyümeden sadece iletilmesini istenilen öğrencilere yönelik olabileceği gibi bütün sınıfı da hedef alabilmektedir. Derse ilişkin kuralların ne olduğu öğrencilere sorulduğunda alınan yanıtlar arasında ıslık çalmama ve arkadaşları konuşurken sözlerini kesmeme yer almaktadır. Kuralların belirlenmesi süreci sadece kuralların ne olduğuyula ilişkili olmayıp, öğrenciler arasında nasıl işler hale geldiği ile de ilgilidir. Bu bağlamda, gözlemlerde ve öğrencilerin vurgularında dikkat çeken noktalardan birinin ebeveyn rolündeki öğretmenlerin ılımlı tavrının ve sakinleştirici ses tonunun kuralların öğrenciler tarafından benimsenmesi sürecinde etkili olduğudur.

Ses tonumu iyi kullanmaya çalışıyorum. Öğrenci benim aslında ses tonumu yükselttiğim anda kızdığımın ya da bir şeylerden rahatsız olduğumun farkına varıyor ya da sadece susuyorum hiç konuşmuyorum o zaman da anlıyorlar öğretmen bizi bekliyor diyorlar.

4.5.5.3. Güç savaşlarından uzak durma

Öğrencilerin yaşantılarının, alışkanlıklarının ve kişilik özelliklerinden doğan farklılıkları ya da sorunları sınıfa taşıdığını ifade eden Nilüfer Öğretmen'in öğrencisiyle yaşadığı olayın dikkat çekme ve güç savaşlarının bir sonucu olduğunu söylemek mümkündür. Böyle bir savaşta ne yapacağını bilemeyen Nilüfer Öğretmen, yeri geldiğinde kendi çocuğuna kızabilen bir anne olarak öfke kontrolünü sağlamada zorlandığını dile getirmekte ve öğrencileri sahip oldukları özellikleri ile kabul etmenin gerekliliğine vurgu yapmaktadır.

...öğrencilerin davranışları farklılık gösteriyor. Neticede insandır, aileyi yansıttığı da önemli demiştim. Çevresel olarak çocuk etkileniyor bir şeylerden ve okula gelince bunu bize gösteriyor, arkadaşlarına yansıtıyor. Öğrencimden ders esnasında bir şey yapmasını istedim tahtaya çıkıp soruyu çözmesini istedim. Çok konuşuyordu herhalde. Sıralara vura vura ayaklarıyla tekme ata ata tahtaya çıktı o an ne yapacağımı şaşırdım çok öfkelen dim ama öfkeme de engel olmak zorundayım. Biraz sesimi yükselttim sonra da pişmanlık duydum. Öğrencim karşılık vermedi ama o da kendi kendine böyle homurdana homurdana kendince bana karşılık verdi. İlk başta görmezden geldim o şekilde çözmeye çalıştım ama sınıf yönetiminde bazen öfkeyi durdurmak zor oluyor. Onun için de bir eğitim almak gerekiyor bence öğretmenler adına. Çünkü yeri geliyor

kendi ailemizde bile çocuğumuza kızabiliyoruz. Neticede çocuklarda çok farklılar var, ona göre davranmak gerekiyor.

4.5.5.4. Dikkat dağıtıcı nesnelere ortamdan uzaklaştırma

Nilüfer Öğretmen öğrencilerin dikkat dağınıklığı sonucu ortaya çıkan ders dışında başka şeylerle ilgilenme davranışının önüne geçmek için *dikkati dağıtan nesnelere ortadan kaldırma* ya da sorularla bu öğrencileri derse çekme yollarından yararlanmaktadır.

İstenmeyen davranışlar dediğim gibi birbirine zarar verebilirler ya da ders esnasında öğrenci ders dışı şeylerle ilgilenebilir. Silgi kalem ya da kendilerince bir oyuncak getiriyorlar sınıflara onunla ilgileniyorlar. Bu istenmeyen davranışlardan biri. Bu durumda dersi derste dinlemek gerektiğini ilk başta vurguluyoruz. Bunlarla nasıl baş ediyorum; ya onu ortamdaki kaldırıyorum öğrencinin elinden alıyorum ya da onun kaldırmasını istiyorum. Sürekli sorularla onu uyanık tutmaya çalışıyorum eğer çocuğun ilgisinin kaydığını hissedersen. Evet, söyle bakalım bu neydi, şöyle miydi böyle miydi şeklinde onun dikkatini canlı tutmaya çalışıyorum.

4.5.5.5. Ekstra görevler verme

Öğrencilerin ilgilerinin dağıldığını başka şeylerle ilgilenmeye başladıklarında fark eden Nilüfer Öğretmen, bu ilgi dağınıklığının bazen öğrenciler arasındaki seviye farkından meydana geldiğine dikkat çekmektedir. Verilen alıştırmayı diğer öğrencilerden daha hızlı yapan ve etrafına rahatsızlık vermeye başlayan öğrencilere *ekstra görevler* vererek onların dersten kopmalarını engellemektedir.

Çocuğun dikkati dağılırsa zaten defterden kitaptan ziyade kalemlerle ilgilenir, silgiyle ilgilenir, arkadaşının saçını çekmekle, çantayla, sıranın altındaki bir şeylerle ilgilenmeye başlar. Sağına soluna bakmaya başlar. Anlarsınız ki çocuk bir şeylerden sıkılmış ve dikkati dağılmaya başlamış. Ya başaramadığı için dikkati dağılıyor, etkinliği yapamıyor ya da verilen bir şeyi istenilen bir şeyi gerçekleştiriyor, ya da etkinlik ona basit geliyor. Basit gelince de dikkati dağılıyor. Biran önce yapıyor sıkılıyor çünkü onun için basit bir seviyede kalıyor. Onu canlı tutmak adına bazen farklı görevler verebiliyorum bakıyorum dikkati dağılmış hadi sen tahtaya çık da şunu yazmaya başla arkadaşların bu etkinliği yapana kadar diyorum, o arada başka şeyle ilgilenirken yine derse girmiş oluyor.

4.5.6. Özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesi

Nilüfer Öğretmen öğrencileri başarılı olduklarında bazen çikolata, kek gibi küçük ödüllerle bazen de onlara yemek ısmarlayarak ödüllendirmektedir. Ayrıca öğrencilerini sadece sınav başarılarına göre değil yılsonunda okudukları kitaplara göre

de ödüllendiren Nilüfer Öğretmen, en çok kitap okuyan öğrencisine *kitap kurdu belgesi* hazırlamaktadır.

Şimdi küçük yaş grubu dediğim gibi ikinci kademe 5'nci sınıf olduğu için çocuklar genelde çikolatayla şekerle falan böyle kanabilecek yaşlar. Denemelerde özellikle Türkçeden tam çıkaran öğrencilerime dedim ki okulumuzda bir dönemde iki tane deneme sınavı yapıyoruz Türkçe beni ilgileniyor tabi ki dersim gereği. Türkçeden tam çıkaran olursa lahmacun yemeğe gideceğiz çocuklar sizinle birlikte, lahmacun ayran ısmarlayacağım bende yanınızda olacağım diyorum. Bir de çok kitap okuyan öğrencilerime belge veriyorum Kitap Kurdu Belgesi veriyorum, tabi sadece yiyecek içecek değil. Kendim hazırlıyorum belgeyi. Yıl içerisinde kitap okuma saati yapıyoruz zümremizdeki kararlar gereği. Bu kitap okuma saatlerinde kimin ne kadar okuduğunu not alıyorum, dönem sonunda ya da yılsonunda bunu değerlendirip en çok kitap okuyana Kitap Kurdu Belgesi ve yanında bir de kitap hediye ediyorum.

4.5.7. Öğretmenlere tavsiyeler

Ebeveyn rolündeki öğretmenler, meslektaşlarına kendilerini geliştirmeleri ve öğrencilerini tanımaları yönünde önerilerde bulunmuştur.

4.5.7.1. Kendini geliştirme

Öğretmenlerin genel vurgusu sınıf yönetimi uygulamalarını deneyimleyerek kazandıkları yönüdeyken Nilüfer Öğretmen bu konuda aldığı eğitimlerin kendisine çok faydası olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda yeni öğretmenlere öğrencilerin sürekli değiştiğini hatırlatarak *kendilerini değişen koşullara adapte etmeleri gerektiğinin altını çizmektedir.*

Çocukların ilgileri ne olabilir, derste onları nasıl derse katabilirim şeklinde sürekli kendini yenilemeli öğretmen. Eğitim fakültesinde öğrendiğimiz bilgiler çoğu belki unutuldu ama öğretmenin okuması gerekiyor araştırması gerekiyor. Yeniçağın öğrencilerini yeniçağın çocuklarını tanıması gerekiyor.

4.5.7.2. Öğrencileri tanıma

Ebeveyn tipindeki öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarını oluşturma ve sürdürmede öğrencilerin desteğini almalarında onları yakından tanımalarının etkili olduğu görülmüştü. Bu bağlamda Nilüfer Öğretmen, diğer öğretmenlere *öğrencilerini yakından tanımlarını* tavsiye etmektedir. Öğrencileri tanımadan önce göz önünde bulundurulması gereken ilk koşul ise *öğretmenliği severek yapmaları* gerektiğidir.

Öğretmenler her şeyden önce dersine girdiği öğrenciyi tanıyacak. Hazırbulunuşluk seviyesini öğrenmeli bir şekilde onu hangi ortamdan geldiğini öğrenmeli. Öğrencinin istekleri ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalı. Yaş grubu çok önemli o göz önünde bulundurulmalı. Sınıf yönetimi adına öğrenciyi tanıyınca zaten onlara yaklaşımınız değişecek sınıf yönetiminde ne istiyorsanız rahat bir ortam mı, özgür bir ortam mı istiyorsanız ona ulaşmanız daha kolay olacaktır. O yüzden öğretmenlik severek, isteyerek yapılmalıdır.

4.6. Günümüz Öğrencisinin Dilinden Konuşabilen Öğretmen: Teknoloji Kurdu

Teknoloji Kurdu tipindeki öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarını oluşturma ve sürdürmede en belirgin özelliği öğrencilerin dilinden konuşabilmeleridir. Öğrencilerin dilinden konuşabilmek; onların ilgi ve alışkanlıklarının farkında olarak yaptıkları esprileri ve gündemde olan konuları yakından takip edebilmedir. Bu öğretmenlerin teknolojiyi özellikle sosyal medyayı etkin bir şekilde kullanmaları sayesinde öğrencilerin ilgilerini çeken olayları sınıf içinde dikkat çekme yollarından biri olarak kullandıkları görülmektedir. Bunlar bazen dersle ilgili videolar ya da ders dışı dikkat çekici eğlenceli videolar olabilmektedir. Teknoloji Kurdu tipindeki öğretmenlerin genç olmalarının verdiği enerji ve teknolojiyle iç içe olmalarının sağladığı avantajla öğrencilerin ilgilerinin farkında oldukları ve onları daha iyi anladıklarına yönelik vurguladıkları dikkat çekmektedir. En güçlü yanlarının öğrencilerle olumlu ilişkiler kurmak olduğunu vurgulayan öğretmenlerin öğrencilik yıllarında da iletişim yönünden kendilerini etkileyen öğretmenleri model aldıkları görülmektedir.

Model aldığım biri ilkokul öğretmenimdi. Hala da görüşüyorum. İlk model aldığım kişi oydu. Öğretmenliği de onun sayesinde kendime hedef edindim ve küçük yaştan beri gerçekten hep öğretmen olmak istiyordum, hedefime de ulaştım. Bize karşı yaklaşımı, bizimle iletişimi. Çok iyi bir öğretmendi gerçekten, hatta diğer öğretmenlere kıyasla okulda çok sevilen veliler tarafından da çok takdir edilen bir öğretmendi. Bizimle olan iletişimi çok iyiydi. Öğrencilerle iyi iletişim kurması açıdan hep kendime onu örnek almışım.

Teknoloji kurdu tipinde yer alan öğretmenlerden Ezgi ve Fevzi öğretmen, mesleğinde sekizinci ve dokuzuncu yıllarını çalışan matematik öğretmenleriyken, Gökçe öğretmen ise beşinci yılında bir matematik öğretmenidir. Çocukluk ideali, aile mesleği ya da öğretmenlerinin etkisiyle mesleğe adım atan bu öğretmenlerin vurguları, özellikle öğrencilik yıllarındaki deneyimlerin öğretmenler üzerinde büyük etkiler bıraktığının kanıtı niteliğindedir. Lise yıllarında ders anlatışı, hitabeti hatta giyim tarzıyla örnek aldığı İngilizce öğretmenin ardından dil bölümünü seçmeye karar veren

Ezgi Öğretmen'in, öğrencilerle hiç ilgilenmeyen ve sürekli bağıran bir İngilizce öğretmeniyle karşılaşmasının ardından bu dersten soğuduğu ve sayısal bölümü tercih ettiği dikkat çekmektedir.

Lisedeki öğretmenlerimden etkilendim, İngilizce öğretmenimden özellikle. Lise sürecinde İngilizce öğretmeni olmak istiyordum fakat daha sonra 9'ncu sınıf falandı galiba o öğretmeni model aldım fakat 10'ncu sınıfta öğretmenimiz değişti başka bir öğretmen geldi o zaman İngilizceden kesinlikle soğudum ama öğretmen olma hayalim devam etti. Ders anlatışı, giyim tarzı, hitabet yeteneği... Derslerini böyle istekle beklerdik. Onlar etkili oldu. Ama o öğretmenden sonra gelen öğretmenimiz tam tersiydi, sürekli bağırdı, işte giyimi kuşamıyla hiç ilgilenmezdi. O yüzden İngilizce öğretmeni olmaktan vazgeçtim, yoksa yabancı dili seçecektim o dönemde. Sayısalı seçtim o yüzden.

Teknoloji Kurdu tipindeki öğretmenlerin, öğretmenlikte gerçekleştirmek istedikleri hedeflerinin ne olduğu sorulduğunda gelen cevapların öğrencilerle olumlu ilişkiler kurmak ve dersi sevdirmek olduğu görülmektedir. Bu bağlamda sınıf yönetimi uygulamalarını öğrencilerle olan ilişkilerini geliştirme ve derse olan ilgilerini artırma bağlamında şekillendirdikleri dikkat çekmektedir. Genç olmanın verdiği avantajla öğrencilerle daha yakın ilişkiler kurabildiğini ifade eden Gökçe Öğretmen, öğrencilerin matematiğe yönelik olumsuz algısını kırmak için farklı etkinlikler bulmaya çalıştığını vurgulamaktadır.

...kendime model aldığım öğretmenimde olduğu gibi öğrencilerle iletişim çok önemli, önce kendime onu hedef koydum. Genç olmamdan kaynaklı olarak öğrencilere kendimi daha yakın hissediyorum. İlk hedefim olumlu iletişim kurmak sonrasında branşımı sevdirmek. Matematik genel olarak korkulan bir ders öncelikle matematiği sevmeyi sevdirmeyi hedefledim çocuklara ve buna ulaştığımı düşünüyorum. Çocuklara matematiği zevkli yollarla öğretmeye çalışıyorum. Hem günlük yaşamdaki şeylerle ilişkilendiriyorum hem de biraz daha eğlenceli oyunlarla kazanımları vermeye çalışıyorum. İnternette araştırıyorum genelde bu tarz şeyleri, değişik şeyleri seviyor çocuklar.

Öğrencilerin başarısında etkili olan faktörleri esprili bir dille vurgulayan Fevzi öğretmen ise özellikle kendi öğrencilik hayatından yola çıkarak öğrencilerin dersi sevmelerinde öğretmenin büyük bir yere sahip olduğunu gördüğünü ve bu nedenle ilk olarak öğrencilere *kendini sevdirmeye* uğraştığını vurgulamaktadır.

Başarılı bir öğretmenin olmazsa olmazı kesinlikle öğrenciyi sevmek, işini sevmek. Bu ikisinden geçiyor. Dün internette bir yazı paylaştım öğrenci başarısını arttıran unsurlardan birincisi öğretmenin nefesi, ikincisi öğrencinin hevesi, üçüncüsü velinin kesesi, dördüncüsü de en önemlisi de sevgi, sevgi olmazsa olmaz. Kendi öğrencilik hayatımdan bu düşündüm öğretmenini

sevmiyorsanız dersini de sevmezsiniz. Önce öğrencinin sizi sevmesi gerekiyor ki arkasından dersinizi sevmesi gerekiyor, sevgi olduğu zaman da başarı geliyor diye düşünüyorum.

Yapılan gözlemler ve öğrencilerin ifadeleri, öğrencilerin dersleri sevmelerinde öğretmenlerinin önemli bir etki olduğunu göstermektedir. Farklı etkinlikler ve videolarla öğretmenlerin dikkatlerini çektiğine vurgu yapan öğrenciler, eğlenerek öğrenilenlerin daha kalıcı olduğunu ifade etmektedir.

Mesela bizim sıkıldığımızı anlıyo ve onu eğlenceye dönüştürüyo. Matematik normalde bunaltıcı ve sıkıcı bir ders hep işlem işlem. Öğretmen bunu biraz daha eğlenceli hale getiriyor. Bizim dersimizi daha iyi anlamamız için etkinlikler yapıyo bizi eğlendiriyö böyle daha iyi aklımızda kalıyo oyunlarla. Eren'in dediği gibi kesirlerde bize sıraları ayırtıyordu, yarış yaptırıyordu sadeleştirmelerde. Komik videolar izliyoruz.

Teknoloji Kurdu tipindeki öğretmenlerin ilişkiler, sınıf kuralları, sorunlu davranışlar gibi sınıf yönetiminde öne çıkan boyutlarda hangi stratejileri kullandıklarını görmek için bu boyutların ayrı ayrı ele alınması faydalı olacaktır. Bu bağlamda (i)otoritenin inşası, (ii)öğretmen, öğrenci ve veli ilişkileri, (iii) öğretimi planlama ve gerçekleştirme (iv)sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme, (v) sorunlu davranışların yönetimi ve (vi)özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesi boyutlarını sırasıyla ele alacağız.

4.6.1. Otoritenin inşası

Teknoloji kurdu rolündeki öğretmenler için otoritenin inşası, eğlenceli bir sınıf ortamı yaratma, ilişkileri geliştirmeye odaklanma, baskıyla değil sevgiyle sınıfı yönetme beklentileri karşılayan öğretmen olma, öğretmene göre hizalanma ve yaşanan zorluklar kategorilerinden oluşmaktadır. Eğlenceli bir sınıf ortamının nasıl sağlandığı öğretimi planlama ve gerçekleştirme başlığı altında detaylı bir şekilde incelenirken, diğer kategoriler bu bölümde ele alınmıştır.

4.6.1.1. İlişkileri geliştirmeye odaklanma

Teknoloji Kurdu tipindeki öğretmenler sınıf yönetimi alanında aldıkları eğitimlerin uygulamalarına katkı sağlayacak kadar etkili olmadığı, sınıf yönetiminde etkili olduğunu düşündükleri uygulamaları *deneyimleyerek* keşfettiklerini ifade etmektedirler. Sınıf içinde otoritelerini inşa etmede öncelikle öğrencilerle olumlu ilişkiler kurmaya odaklandıkları görülen öğretmenler, öğrencilerle olumlu ilişkiler kurduktan sonra başarı ve disiplinin kendiliğinden geliştiğine vurgu yapmaktadır.

Öncelikle ilişkiler, çocuklarla olan iletişim. Onun arkasından zaten iletişimi oturttuğunuz zaman disiplin geliyor ve bunlar birleşince başarı da sağlanmış oluyor.

Öğrencilerle olan ilişkilerinin ve verdiği tepkilerin zamanla olgunlaştığını ifade eden öğretmenler tecrübe kazandıkça artık eskiden kızdığı şeylere daha ılımlı tepkiler verdiğini öğretmenliğin bir tecrübe işi olduğunu vurgularken, Teknoloji Kurdu tipindeki diğer öğretmenlerin öğrencilerle kurdukları bu yakın ilişkileri kurallar, *motivasyon ve destekleyici bir sınıf ortamı ve derse hazırlanarak gelme* ile bütünleştirdiği ve sınıf yönetimi uygulamalarını şekillendirdiği görülmektedir.

...sınıfa girdiğimde motivasyon sağlamaya yönelik şeyler yaparım, sorarım nasılsınız, ne yapıyorsunuz diye. Hafta sonu bir şey yaptıysam mesela onu anlatırım ya da geçmişten anılar anlatırım biraz. Ondan sonra güleriz, eğleniriz. Bazısına takılırım işte kıyafetine, saçına, şey yapmak anlamında değil de gülelim eğlenelim diye. Sonra derse başlarım. Hemen bodoslama hadi açın defterleri şuradan başlıyoruz zaten geç kaldık diye hiç başlamam. Sonuçta yetişiyor müfredat da yetişiyor, her şey yetişiyor.

...Evde önce o gün izleteceğim konuyu bir dinlerim ne anlatıyor, hangi konulara vurgu yapıyor ona bakarım, etkinliklere bakarım hangi sorular var diye.

4.6.1.2. Baskıyla değil sevgiyle sınıfı yönetme

Teknoloji Kurdu öğretmenlerin sınıf içinde otorite kurma yollarından ilki, öğrencilerle kurdukları *yakın ilişkiler* olduğu görülmektedir. Bu tipte yer alan öğretmenlerin ilişkilerini sevgi temeline dayalı olarak inşa ettiği dikkat çekmektedir. Bu bağlamda öğretmenler özellikle kendi öğrencilik yıllarındaki öğretmenlerinin sınıf yönetimi uygulamalarını düşündüğünde birçoğunun yanlış olduğunu ve baskıyla ya da zorla değil sevgiyle yapılan şeylerin daha kalıcı izler bıraktığını ifade etmektedir. Öğretmelerinin sınav kağıdını isterseniz puanınız kırılır ya da derste sağınıza solunuza dönmeyin gibi baskılayıcı tavırlarının kendi öğrencilik yıllarında derin izler bıraktığı ve öğrencilerine bu tür yanlış davranışları yapmamaya özen gösterdikleri bu tipte yer alan öğretmenlerin ifadelerinde öne çıkmaktadır.

Açık konuşalım ben ortaokulda okuduğum zamanda kendi öğretmenlerimin sınıf yönetiminin yüzde 80'inin yanlış olduğunu düşünüyorum çünkü tamamen otoriter tarzdaydı. Sağıma soluma dönemezdim. Bir yazılıya girmediğim zaman o yazılıdan zayıf alacağımı bilirdim. O kadar hasta olmama rağmen o yazılıya katılmaya çalışırdım. Ödevleri zorunluluktan yapardım. Severek değil zorunluluktan yapardım. Şimdi bunların yanlış olduğunu düşünüyorum. Sevgi yoluyla değil de baskı yoluyla öğretim olmasından kaynaklıydı. Çünkü zorla yapılan şeyin, sevmeyerek yapılan şeyin kalıcı olmadığına inanıyorum. Kalıcı olması içinse sevgi olması gerek ben o şekilde

yapıyorum. Mesela 6 yıl önceki mezun ettiğim öğrenci gelip hocam sen başkaymışsın dediği zaman mutlu oluyorum.

4.6.1.3. Beklentileri karşılayan öğretmen olma

Öğretmenlerin öğrencilerle ilişkilerini öğretmen yeterlikleri bağlamında değerlendiren Fevzi Öğretmen, öğrencilerin öğretmenlerini hem mesleki hem de teknoloji açısından yeterli görmüyorsa saygı duymadıklarını vurgulamaktadır. Bu bağlamda, öğrencilerin gözünde teknolojiyi etkin kullanmanın öğretmen yeterlikleri açısından önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Öğrencilerin gözünde *beklentileri karşılayan bir öğretmen* olma yolunda ilerleyen öğretmenlerin vurguları dikkat çekmektedir.

5'lerdeki öğrencilerle 8'lerdeki öğrencilerin öğretmenlerle olan ilişkisi tabii ki bir değil. Öğrenci öğretmenin teknolojik yönden donanımlı olmasını istiyor. Siz öğrencinin gözünde teknolojik açıdan veya alan bilgisi açısından öğrencinin gözünde belli bir seviyedeyseniz her şey çok daha kolay oluyor. Karşıya iletmek istediklerinizi çok daha net aktarabiliyorsunuz. Onun haricinde öğrenci sizin bu konulara yeterli olduğunuzu düşünmüyorsa saygı duymuyor.

4.6.1.4. İlk derslerde kendini tanıtmaya

Fevzi Öğretmen'in "öğrencilerim beni bir iki ders sonra tanımaya başlar ve nerde nasıl tepki vereceğimi bilirler ve ona göre davranırlar" ifadesi hem sorunlu davranışların yönetiminde hem de olumlu ilişkiler geliştirmede öğrencilerin öğretmene göre hizalanmalarının önemine vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda öğretmenlerin sınıftaki otoritesini ilk derslerde kendini doğru bir şekilde aktarabilme üzerine inşa ettiği dikkat çekmektedir.

...40 dakikalık bir dersin 40 dakikasını da karşı tarafa aktararak, ders anlatarak geçiremem. Mümkün değil, insanın yapısına aykırı bir şey ya aralarda işte beş dakika, iki dakika, ne bileyim bir video izletiyorum, bir espri yapıyoruz bir şey oluyor ama tekrar derse döndüğüm zaman o öğrenci o derse dönüyor. Onu öğreniyor. Onu öğrendiği zaman sıkıntı yaşamıyoruz... Hiç susun dediğimi hatırlamıyorum bile. Çünkü 5'nci sınıfta öğrenciyi almışsam ilk bir iki ay içerisinde oturmuş oluyor. Öğrenci sizin neye tepki verdiğinizi ölçüyor ona göre davranmaya başlıyor zaten, arkamı tahtaya döndüğüm anda ders anlatmaya başladığımı, tahtaya döndüğüm anda öğrenci zaten bunu anlamış oluyor ve direkt susuyor çünkü bireysel olarak birkaç kere uyardığım zaman ikincisinde, üçüncüsünde bunu tekrarlamıyor. Yerleşmiş oluyor.

Fevzi Öğretmen'in vurgularına paralel olarak öğrencilerinin sınıftaki kuralların farkında olduğu görülmektedir. Yapılan gözlemlerde Fevzi Öğretmen espri yaptığı

öğrencilerin de espri yaptığı ve espri bittiğinde tekrar derse dönüldüğü dikkat çekmektedir. Öğrencilerin “*esprinin suyunu çıkarmayın*”, “*hoca arkasını döndüğünde konuşmayın*” ifadeleri öğrencilerin öğretmenin davranışlarına göre hizalandığının göstergesi niteliğindedir.

4.6.1.5. Yaşanılan zorluklar

4.6.1.5.1. Özel grupların yönetimi

Teknoloji Kurdu tipinde yer alan Gökçe Öğretmen, sınıf yönetiminde özellikle ilk yıllarda en çok zorlandığı konunun özel grupların yönetimi olduğunu ifade etmekte, hem bu öğrencilere hem de diğer öğrencilere seviyelerine uygun kazanımları vermede zaman ve imkânların yeterli olmadığına dikkat çekmektedir. Diğer yandan sınıfta yer alan özel öğrencilere karşı sergilediği *anlayış ve sevecen tavırlarla* dikkat çeken Fevzi Öğretmen’in dersinden bir kesit şu şekildedir.

Sınıftan Bir Kesit

Fevzi Öğretmen başka bir soru daha soruyor. Öğrenciler soruyu yaparken onların yanlarına gidiyor, sıraların arasında dolaşiyor. Aferin bravo gibi pekiştireçler kullanıyor ya da eliyle onaylama işareti yapıyor.

- *Baktıklarım parmaklarını indirsin diyor. Böylelikle karmaşayı ve sınıftaki oluşacak gürültüyü engelliyor. Sonrasında herhangi birini seçip hadi birlikte yapalım diyor. Sınıfın hepsi doğru yaptı aferin diyor.*

Sezer soruyu yapmaya çalışıyor. Ancak hem heyecanlanıyor hem de biraz karıştırıyor. Sezer, Fevzi Öğretmen’in desteğiyle soruyu yapıyor.

- *Öğretmenim ğ unuttunuz diyor Nazif.*
- *Unutmadım diyor Nazif’in yanaklarını sıkarak. Ona değer verdiğini onu sevdiğini hissettiriyor. Kalemliğindeki karta bakıyor.*
- *Fareler kemirmiş öğretmenim ucunu diyerek gülüyor Nazif.*

Soruyu çözmek için heyecanlanan öğrenciler hocam hocam diye parmak kaldırıyorlar. Bunun üzerine Fevzi Öğretmen tabi ki hocam diyenlere söz hakkı vermeyeceğim diyor. Arkadaki iki öğrenci senin kaç sorun doğru bunu doğru yaptın mı diyerek tatlı bir yarışa sokuyorlar kendilerini. Fevzi Öğretmen sınıftaki havayı dağıtmak öğrencileri sakinleştirmek için ben size matematiğin günlük hayatta neden gerekli olduğuna dair bir şey izlettin mi? Fevzi Öğretmen videoyu açıyor. Sessiz olalım hadi. Komik bir video izletiyor matematiğin gerekliliği ile ilgili. Öğrenciler ilgiyle izliyor Nazif de dâhil olmak üzere tüm sınıf gülüyor.

Fevzi Öğretmen sıraların aralarında gezinerek öğrencilerle olan mesafesini daraltıyor. Öğrencilerin defterlerine bakarak kargaşayı ve gereksiz konuşmaları önlemeye çalışıyor. Öğrencileri sözel pekiştireçlerle takdir ediyor. Fevzi Öğretmen özel

öğrencilerle ilgilenerek onların sınıfa ait olmasını ve değerli hissetmelerini sağlıyor. Heyecanlanan öğrenciye destek olarak onun sakinleşmesini ve kendine güven duymasını sağlıyor. Fevzi Öğretmen özel öğrencilerle yakın bir ilişki içinde ve onlara sevecen bir şekilde yaklaşıyor. Öğrencilerin ilgisini çekmek ve enerjilerini toplamaları için izlettiği video sınıfın havasını değiştirerek öğrencilerin canlanmasını sağlıyor.

4.6.1.5.2. Neyi ne kadar öğreteceğinin farkında olmama

Öğretmenlerin sıkça vurguladığı konulardan biri de öğretmenliğe başladıklarında neyi ne kadar öğretecekleri konusunda yeterli deneyime sahip olmadıkları ve ilk öğrencilerinin bu konuda birer *denek* haline geldiğidir. Bu bağlamda Ezgi Öğretmen ilk yıllarda hangi konuyu nasıl öğreteceğine dair sorunlar yaşadığını ve bazı konuları derinlemesine ele alamadan geçmek zorunda kaldığını ifade etmektedir.

... ilk seneler hakikaten derse giriyorduk ama dersin sonrasını bilemiyorduk, yani ne anlatacağız. Sadece o gün ne anlatacağımızı biliyorduk. Ondan sonra akşam eve gidip çalışıyorduk ne anlatacağımıza. Ama fazla derinleşemiyorduk konuda, anlatıyorduk yazdırıyorduk. Sınıf yönetiminde zamanı ayarlama, daha basit düzeyde sorular sorma gibi birçok sorun yaşıyordum. Şimdi biraz daha detay sorabiliyoruz ya da bir sorunun cevabını verdikten sonra başka bir soru yöneltebiliyoruz. O zamandan sonra cevabı bu deyip devam ediyordum. Şimdi internette de yararlanıyorum, farklı etkinlikler ya da soru tarzlarını görebiliyorum.

4.6.2. Öğrenci, öğretmen ve veliyle olan ilişkiler

4.6.2.1. Öğrencilerle olan ilişkiler

Öğrencilerin yakından tanınmanın zaman alan bir süreç olup öğrencinin ailesini ya da derse ilişkin seviyesini bilmeden yaklaşmanın olumsuz sonuçlar doğurabileceği açıktır. Bu bağlamda teknoloji kurdu tipindeki öğretmenlerin öğrencilerle yakın ilişkiler geliştirmeye önem verdiği görülmektedir.

4.6.2.1.1. İsimlerini öğrenme

Öğrencileri tanımada öğretmenler için ilk adım *isimlerini öğrenmedir*. Öğretmenler kendi öğrencilik yıllarını düşündüğünde isimle hitap etmenin öğrenciler üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu vurgulamaktadır. Benzer şekilde öğrencilerin öğretmenlerinin isimlerini ezberlemesinden keyif aldıkları yönündeki ifadeler dikkat çekmektedir.

Sınıfa ilk girdiğimde çocukların isimlerini ezberlemeye çalışıyorum, bence bu çok önemli. Çocuklara sen kalk tahtaya demektense veya kızım oğlum demektense onlara ismiyle hitap etmek onlarda iyi bir etki bırakıyor. Kendimi düşünüyorum öğrencilik yıllarımı, öğretmenim isimle hitap ettiğinde biraz daha farklı hissedirdim. O yüzden iletişim açısından öncelikle buna önem veriyorum.

Çoğu öğrenci kendi adını bilen hocaları sever. Fevzi hoca daha ilk dersten adlarımızı ezberledi. Mutlu olmuştuk.

4.6.2.1.2. Öğrencileri birbirinden farklı bireyler olarak görme

Öğrencilerle yakın ilişkiler geliştirirken her birinin *farklı bir birey* olduğunu unutmayan öğretmenler, bazı öğrencilerle daha kolay ilişkiler kurarken, içine kapanık öğrencileri kazanmak için biraz daha fazla zaman ve çaba gerektiğini ifade etmektedir. Öğretmenlerin ifadelerinden hareketle olumlu öğretmen öğrenci ilişkilerinin dersteki başarıya yansıdığı ve meslekte tecrübe kazandıkça öğrencilerin davranışlarını daha iyi anlamlandırdıklarını söylemek mümkündür.

Öğrencilerin hepsi birbirinden farklı, onlara birer birey olarak yaklaşmak lazım. Bu yüzden öğrencileri birbirinden farklı bireyler olarak benimsedim. O şekilde davranıyorum hepsine. Yakın bir ilişkim var ama kendini çeken uzak öğrenciler de var. Onları birazcık yavaş yavaş içimize katmaya, açmaya çalışıyoruz. Ama kesinlikle öğrenmen öğrenci ilişkisinin direkt derse yansıdığını düşünüyorum, özellikle dersteki başarıya. Tecrübe kazandıkça çok daha farklı oluyor. Hem onların tepkilerini öğreniyorsunuz size karşı davranışlarını daha iyi anlıyorsunuz. Benim ilk çalıştığım okul köy okuluydu, oradaki öğrenciler biraz daha farklıydı daha sessiz sakin öğrencilerdi.

4.6.2.1.3. Farklı rollere bürünme

Teknoloji Kurdu tipinde yer alan öğretmenlerin yakın ilişkilerinin bir sonucu olarak öğrencilerin gözünde bazen anne bazen de arkadaş rolü oynadıkları görülmektedir. Bir sıkıntıları olduğunda öğrencilerin direkt kendisine geldiğini ifade eden Ezgi Öğretmen, öğrencilerin ne olursa olsun kendisinin sorunlarıyla ilgileneceğinin başından savmayacağına fakında olmalarına bağlamaktadır. Öğrencilerle yakın ilişkiler kurduğu görülen Gökçe Öğretmen ise kurallar konusunda çok hassas olduğunu ve kurallar çiğnendiğinde anne ya da arkadaş rolünden sıyrılıp sertleşebildiğine dikkat çekmektedir. Öğretmen olma bazen duruma göre *farklı rollere bürünmeyi* gerektirmektedir. Bu bağlamda Fevzi Öğretmen, öğrencilerin gözündeki

rolünün her bir öğrenci için farklı olabileceğine ve sınırları aşan durumlarda gerekli tepkileri koyduğunu vurgulamaktadır.

Her öğrenciye göre farklı bir role bürünüyoruz. Kimi öğrenci anne-baba ayırsa sizi babası gibi görüyor, öğrenciyle olan iletişiminize göre değişen bir şey bu. Kimi öğrenci sizi çok otoriter görüyor ne yaparsanız yapın o öğrenciye ulaşamıyorsunuz. Mesela o öğrenci size hep korkarak bakıyor yakınlaşmıyor, açılmıyor. Kimi öğrenci samimiyeti abartıyor, laubali olmaya kalkışıyor. O öğrenciye göre biz de değişiyoruz. Bu çok nadir olan bir şey, 100 öğrenciden 1 öğrenci bu şekilde ama bu öğrenciye sınırlarını bildiriyorum. Öğrenci sizin hoşlanmadığınız bir hareketi yaptığı zaman o anda o öğrenciyle konuşmayı kesip bırakıp gidebilirim. O öğrenciyle arkadaşsam yani sosyal medya üzerinden diyorum arkadaşlığımı bitirebilirim. Bu şekilde direkt tepkiyi gördüğü zaman öğrenci ona göre bir sonrakinde daha usturuplu bir şekilde davranıyor.

Duruma göre farklı rollere büründüğünü ifade eden öğretmenleri, öğrencilerin genellikle anne, baba ya da arkadaş gibi kendilerine yakın gördükleri dikkat çekmektedir. Bu bağlamda öğrenciler özellikle öğretmenlerinin ders içinde ve dışında kendilerine ilgi gösterdiğine ve birlikte vakit geçirdiklerine vurgu yapmaktadırlar.

Bizimle muhabbet ediyor. Ders işledikten sonra beş dakika muhabbet ediyoruz. Herkesin halini hatırlıyor soruyor. Mutlu oluyoruz. Bizi düşündüğünü anlıyoruz. Bize değer verdiğini, düşündüğünü, sevdiğini anlıyoruz.

Derslerde bizim başarılı olduğumuzu gördüğünde bize eğlenceli şeyler yaptırıyor. İkinci dönemdi bu Perşembe günü öğlenleyin herkes burada kalmıştı çiğ köfte yemiştik Tuğçe öğretmenle birlikte. Çok mutlu olmuştuk.

Ezgi Öğretmen bazen bizimle oyunlar oynuyo. Bazen dışarı çıkıp yakar top oynadığımız da olmuştu öğle aralarında tenefüslerde.

4.6.2.1.4. Ayrım yapmama

Ayrım yapmama özellikle öğrencilerin öğretmenlerde aradıkları ve sevdikleri öğretmenlerinde vurguladıkları davranışlardan biridir. Bu bağlamda öğrencilere eşit davranmadığını veliler ve öğrencilerden aldığı tepkiler sonucu fark eden Gökçe Öğretmen, bu olumsuzluktan bir ders çıkardığını ve artık çok daha dikkatli olduğunu ifade etmektedir.

...öğrenciler arasında ayrımcılık yaptığımda çıkan öğrenciler olmuştu, ondan sonra böyle bir silkelemişimdir kendimi evet gerçekten çocuklara eşit davranmalı. Bunu biliyoruz aslında çocuklara eşit davranılmalı ama bir yerde ipin ucu kaçıyor ama şimdi çok çok daha dikkatliyim. Çalışkan öğrencilerin daha fazla herhâlde üstlerine gittim hem de TEOG dönemi onlarla çok daha fazla ilgilenmişim. Hem ders açısından olsun hem ilişkiler açısından. Bu da biraz daha

dersteki başarısı düşük olan öğrencilere kötü yansımış sanırım çünkü velilerden öyle bir tepki almıştım.

Sınıftan Bir Kesit

Bu derste öğrenciler daha önce çekilen kuraya göre yılbaşı hediyelerini dağıtacaklar.

- *Evet, bugün insanlık hali olabilir. Hediyesini unutmuş olan var mı aranızda?*

Birkaç öğrenci parmak kaldırıyor.

- *Sizler yarın birer çikolata alıp hediyeyle birlikte vereceksiniz. Küçük bir ceza olsun. Evet seneye görüşürüz esprisine hepimiz maruz kalmıştık.*

Bununla ilgili internetten bulduğu komik bir video izletiyor. Öğrenciler gülmeye başlıyor ve ilgiyle izliyorlar. Öğrenciler bir yandan gülüp bir yandan çikolatalarını yiyorlar. Öğrencilerin Fevzi Öğretmeni çok sevdikleri belli oluyor. Hediyeler verilirken Fevzi Öğretmen fotoğraf çekmek istiyor. Şimdi iki seçenek var. Ya tek tek hediyeleşeceksiniz ya da...

- *Alla hu ekber hocam diyor öğrenciler.*

Herkes gülüyor.

- *İkinciye ne kadar abartacağımızı bildiğim için sırayla gidelim diyor gülümseyerek.*
- *Bu arada Ayça tebrik ederim üç sınavın da 100. Bunu duyan öğrenci zıplıyor, arkadaşları gülüyor.*

Öğrenciler sırayla hediyelerini veriyorlar. Fevzi Öğretmen de bir yandan fotoğraf çekiyor.

- *Hocam şu an şoktayım. Kimin çıktığını hatırlamıyorum.*
- *Hediye aldın mı?*
- *Aldım hocam hıh hatırladım.*
- *Fevzi Öğretmen arada öğrencilere takılıyor. Bari mutlu yıllar deseydin hediyeni verdin arkanı döndün diyor. Unutanların yarın çikolatalarını da getirsin diyor.*
- *Bütün sınıf hediyesini alıyor. Hediyeleri açıyorlar ve ardından Fevzi Öğretmen derse dönüyor. Üç sınavın üçü de 100 olanlar için matematik başarı belgesi hazırlamış öğrencilerin adına. Bunu akıllı tahtada gösteriyor. Ayça soyadın çantaş mı çantaş mı?*
- *Fark etmez öğretmenim ben de bilmiyorum. Olur mu öyle şey.*
- *Aa hocam iki tane mi hazırladınız.*
- *Tabi, benim için bu önemli olurdu. E-okulda çantaş yazıyor, kimliğinde nasıl. O zaman çantaştır.*

Fevzi Öğretmen başarı belgesi alanları gösteriyor. Sınıfın büyük bir kısmı yüksek not almış.

Fevzi Öğretmen öğrencileriyle yılbaşı çekilişi yapmış ve birbirlerine hediye verirken hem kaynaştıkları hem de eğlenceli diyalogların ortaya çıktığı görülmekte. Hediye verirken çekilen fotoğraflar sene sonunda veliler ve öğrencilerle izlenen videoda yer alırken öğrencilerin her zaman hatırlayacağı bir hatıra olarak kalıyor. Başarı belgesini soyadından emin olamadığı için iki tane hazırlayan Fevzi Öğretmenin öğrencinin kendisi bile şaşırırken aslında onları ne kadar önemseytiği görülüyor.

4.6.2.1.5. Öğrencilerin ilgi ve alışkanlıklarının farkında olma

Öğretmen ve öğrenciler arasındaki ilişkiyi şekillendiren unsurlardan biri de öğrencilerin ilgi ve alışkanlıklarıdır. Öğrencilerin ilgi ve alışkanlıklarını yaşadıkları sosyo-ekonomik çevre bağlamında ele alan öğretmenler, özellikle kırsal kesimde yaşayan öğrencilerin daha çekingen olduğunu ve rahatça iletişim kuramadıklarını vurgularken, kent merkezindeki okullardaki öğrencilerin derslerde daha hareketli olduğuna dikkat çekmektedir. Her iki bölgenin kendine göre artıları olduğunu ifade eden Ezgi Öğretmen öğrencilerle yakın ilişkiler kurmasını her öğrenciyle birebir ilgileniyor ve onları takip ediyor olmasına bağlamaktadır. Öğrencilerin teknolojiyle iç içe olduğunu dile getiren birçok öğretmen özellikle teknolojinin öğrenciler üzerinde olumsuz etkilerine değinirken, Fevzi Öğretmen *teknolojiyle içi içe olmayı öğrencilerle aynı dili konuşmada bir araç olarak kullandığına* dikkat çekmektedir.

...çocuklarım olduktan sonra öğrencilerin seviyesine daha çok inebildiğimi düşünüyorum. Öğrencilerin arasında kullanılan kelimeler o kadar ilginç ki. Birçoğunu internet kelimeleri, herhalde yüzde 90'nını, yüzde 95'ini bende anlıyorum çünkü sosyal medyayı çok fazla kullanıyorum. Ekşi sözlük gibi sözlük sitelerini çok fazla okuduğum için belki de. Onların anlattığı dili anlayabiliyorum, kullandıkları kısaltmaları biliyorum. Yaptıkları bir espride evet bu hoca biliyordur diyorlar onu anlıyorum.

Teknoloji Kurdu öğretmenlerinin öne çıkan en belirgin özelliği öğrencilerin ilgi ve alışkanlıklarının farkında olması ve bunu sınıf ortamında etkin bir şekilde kullanabilmesidir. Bu bağlamda öğrencilerin ifadelerinde bu öğretmenleri diğer öğretmenlerinden ayıran özelliğin *öğrencilerin dilinden konuşabilmesi* olduğu açıkça görülmektedir.

Kanka gibi. Caps açıyor. Diğer matematik hocalarımız pi günü diye bir şey bilmiyor. Ama biz Fevzi hoca ile parti bile yaptık o gün. Etkinlikler yapıyoruz.

Hocamız tüm etkinliklerimize katılmaya çalışıyor. Robotta var. Pi gününde var. Tübitakta var, aşağıda hayvanlar için yer bile yaptı.

Öğretmen arkadaşlarının kendini *yardımsever ve öğrencileri seven* bir öğretmen olarak gördüklerini Gökçe Öğretmen şu sözlerle dile getirmektedir.

Yardımsever diyebilirim çünkü elimden geldiğince hepsine yardım etmeye çalışıyorum. Yardım sever gördüklerini ve öğrencileri de çok sevdiğimi biliyorlar.

Sadece dersine girdiği öğrencilerle değil tüm öğrencilerle ilgilenmeye çalışan Ezgi Öğretmen bu davranışıyla bazen öğretmenlerden tepki aldığını vurgulamaktadır. Bazı öğretmenlerin kendini yıpratıyorsun, bu kadar şeye ne gerek var dediği, bazılarının

ise sınıf öğretmeni olduğunu öğrencilerin bile kendine değil Ezgi Öğretmene gelmelerine sitem ettiği dikkat çekmektedir.

Bazen kızıyorlar bu kadar çok şey yapma, kendini yıpraniyorsun yoruluyorsun diyorlar. Mesela 5-D sınıfı var onun sınıf öğretmeni Ali Bey. Onların sınıflarıyla da çok ilgilenirim, kendi sınıfıma ne yaptıysam onun sınıfına da yapmaya çalışırım hatta bazen takılır anlayamıyorum niye sana geliyorlar, niye bana gelmiyorlar bir şey oldukları zaman. Özellikle de erkeklerin sana karşı bir şeyi var Ezgi Hoca diyorlar başka bir şey demiyorlar diye takılır.

4.6.2.2. Öğretmenlerle olan ilişkiler

4.6.2.2.1. Teknoloji kurdu

Çalıştığı kurumda kendisinden daha kıdemli öğretmenlerin çoğunlukta olması nedeniyle Fevzi Öğretmen *teknoloji kullanımı konusunda öne çıkan bir öğretmen* olarak algılandığını vurgulamaktadır.

Çalıştığım okul yaş itibarıyla yaşı büyük öğretmenlerin ve meslekte kıdemli öğretmenlerin olduğu bir okul, birazcık teknolojiye uzaklar. Beni teknolojiyle çok uğraşan biri olarak görüyorlardı. Çünkü teneffüslerde genelde ya elimde telefon vardır ya da okulun bilgisayarında bir şeyle uğraşıyorumdur.

4.6.2.3. Velilerle olan ilişkiler

4.6.2.3.1. Çocuklarının gözünden görme

Velilerin öğretmenler hakkında algılarının çocuklarından duydukları ile şekillendiğini vurgulayan öğretmenler, hiç görüşmedikleri veliler bile toplantılarda karşılaştıklarında çocuklar matematiği sizin sayenizde sevdi, sizi sevdiği için başarısı arttı gibi takdir edici sözlerle karşılaştıklarını ifade etmektedirler.

...velilerle olan görüşmemizden ziyade öğrencilerin annesine babasına bizi nasıl anlattığı önemli oluyor. Çocuk, öğretmeni nasıl anlatıyorsa veli de o gözle yaklaşıyor size. Öğrenciler işinizi ciddi yaptığınızı biliyorsa ona göre davranıyor, eve gittiği zaman da ona göre anlatıyor sizi. Dün bir tane velim yazmış onu göstermek istiyorum size. Sevgili Fevzi Hocam devlet okulunda hizmet verip, işini hakkıyla yapan nadir eğitimcilerimizdensiniz. Bizim için çok değerlisiniz, evlatlarımıza verdiğiniz önem ve değer için sonsuz teşekkür ederim diye yazmış. Bu veliyle ben hiç yüz yüze gelmedim, ama telefonla konuştuk. Velilerin beni tanıması yüzde 90, yüzde 95 çocuğu yoluyla oluyor.

4.6.2.3.2. İşbirliği içinde olma

Sınıf yönetiminde velilerle işbirliği yapmanın sorunlara daha hızlı ve sağlıklı çözümler üretebilmeye katkı sağladığına dikkat çekilmektedir. Bu bağlamda Teknoloji

Kurdu öğretmenlerin ev ziyaretleri yapma ya da whatsapp grubu kurma gibi farklı yollarla velilerle iletişimi sürdürmeye çalıştıkları görülmektedir. Velileri tanımak için iletişim halinde olmak gerektiğinin altını çizen öğretmenlerin, özellikle öğrencilerle ilgili olumsuz bir durumdan şüphelendiklerinde velileri bu konuda dikkatli olması ve çocuklarını yakından gözlemlemeleri konusunda bilinçlendirerek veli öğretmen işbirliğini arttırdıkları söylenebilir.

5-B öğrencileri ve veliler ilk defa geldiler okulumuza o yüzden ben dedim veli görüşmeleri yapalım eve gidelim dedim rehber öğretmene. 24 kişiyiz, 16 veliye gittik, birebir görüştük. Daha sonra işte WhatsApp grubu kurdum. Çalışmalarla ilgili bazı notlar bilgiler paylaşıyorum. Velilerle görüşmem çok iyi oldu en azından telefon ettiğinde karşı tarafta kim olduğunu, muhabatım kim olduğunu daha iyi biliyorum, o da rahatlıyor insanı. Mesela bir öğrencinin sigara içiyor gibi bir şey geldi kulağıma, o zaman direkt ailesine telefon açtım. Böyle böyle bir durum var takip edin ama direkt suçlamayın dedim. Bakın bir takip edin nerelerde kiminle görüşüyor dedim.

4.6.2.3.3. Müdahaleci veliler

Velilerin aşırı hırsı nedeniyle bazen öğretmeni sorgular duruma gelmeleri velilerle öğretmenler arasındaki ilişkiyi farklı bir boyuta taşımaktadır. Öğrencisini verdiği notun veli tarafından düşük bulunarak okul müdürüne şikâyet edilmesiyle karşı karşıya kalan Gökçe Öğretmen, bazı velilerin ise sürekli mesaj atarak çocukların deneme sınavı sonuçlarını öğrenmeye çalıştığını ve bu hırsın çocuklara da yansıdığını ifade etmektedir.

İlk dönem bir öğrencime 100-100-95 vermişim sözlü notunu, çalışkan da bir öğrenci ama 100-100-100'lük öğrenci benim için çok daha mükemmel bir öğrenciydi, o yüzden ona 100-100-95 vermişim ve karne gününe bir gün kala karneler basılmış artık. Müdüre gidildi ve şikâyet edildim. Niye 95 vermişim o üçüncü notu niye 100 vermemişim. Çok çok hırslı velilerin çocukları çok daha başarılı. Mesela yine kendi sınıfımda bir öğrencim var çok başarılı çok iyi bir öğrenci okul ikincisi olmuştu ilk dönem. Velisinin sürekli okul kapandığından beri bana mesaj atıyor inanır mısın işte kızım okul genelinde kaçınıcı oldu bu dönem diye. Daha belli olmadı ben size haber vereceğim dedim. Dün akşam baktım yine mesaj atmış belli oldu mu hocam diye.

4.6.3. Öğretimi planlama ve gerçekleştirme

Teknoloji kurdu öğretmenler için öğretimi planlama ve gerçekleştirme; iyi bir başlangıç yapma, derse geçiş ve grubun odaklanmasını sürdürme boyutlarından oluşmaktadır.

4.6.3.1. İyi bir başlangıç için hazırlık yapma

Bu bölümde, grubun dinamiğine göre şekil alma, motive edici bir şekilde derse girme ve öğrencilerin önemsedini hissettirme boyutları ele alınmıştır.

4.6.3.1.1. Grubun dinamiğine göre şekil alma

Her sınıfın aynı özelliklere sahip olmadığını daha hareketli, sessiz ya da konuşmaya meyilli sınıflarının olduğu belirten öğretmenler derse gitmeden önce *hangi sınıfa gidecekse ona göre hazırlandığını* ifade etmektedir. Gökçe Öğretmen, özellikle kendi rehber öğretmeni olduğu sınıfta birbirini şikâyet etme gibi sorunlarla daha fazla karşılaşacağını farkında olarak kendini hazırlamakta ve bu sınıfta bazen konuları yetiştiremediği için zil çaldığında değil ben çıkabilirsiniz dediğim de zil çalmış olur kuralını koymak zorunda kalmıştır. Sınıflar arasındaki farklılığı hareketli olma bağlamında ele alan Fevzi Öğretmen ise enerjisi düşük sınıflarında daha canlı bir ses tonu kullanmaya dikkat ederek öğrencileri hareketlendirmeye çalıştığını ifade etmektedir.

Kesinlikle değişiyor. Mesela kendi sınıfım, rehber öğretmeni olduğum sınıf çok hareketli bir sınıf. O sınıftan sonra girdiğim 6-O sınıfı mesela çok farklı. O sınıfın da enerjisi çok düşük. Ders anlatırken ikisine de aynı tondan anlatmamaya çalışıyorum bir kere, ses tonuma kadar değiştirmeye çalışıyorum. Çünkü diğer sınıfta öğrencilerin hareketlerini söndürmeye yönelik, diğer sınıfın ise zaten sönmüş olan hareketlerini daha da alevlendirmeye çalışarak ders işlemeye çalışıyorum.

4.6.3.1.2. Motive edici bir şekilde derse girme

Teknoloji Kurdu tipindeki öğretmenlerin diğer öğretmen tiplerinde olduğu gibi sınıfa *motive edici bir şekilde girmeye* ve mutlaka öğrencilere nasıl olduklarını sormaya önem verdikleri görülmektedir. Sınıfa motive edici bir şekilde girebilmek için evde hazırlandığını belirten Ezgi Öğretmen, derse gelmeden önce konuyla ilgili dikkat çekici örnekler ya da etkinlikler bulmaya çalıştığını dile getirmektedir. Öğrencileri derse karşı motive etmek ve hareketlendirmek için ilginç bir yöntem uygulayan Fevzi Öğretmen özellikle bir önceki ders sözel bir derse ya da sınıf zaten çok hareketli değilse onları hareketlendirmek için “*Meksika Dalgası*” yaparak sıralarına oturmalarını istemektedir.

Bazı sınıfların enerjisi çok düşük, enerjisi düşük olan sınıflarda öğretmenin de enerjisi düşüyor. 40 dakika karşımda sus pus oturan öğrenci istemiyorum, öğrenci hareketli olsun, aktif olsun ama bunu derse kanalize etmeye çalışıyorum. Benim bu şekilde iki tane sınıfım var onlarda Meksika dalgasını yapıyorum. O derse girişte böyle bir hareket getirmek için ya da mesela bir önceki

dersleri din kültürü olmuş oluyor veya sosyal gibi sözel bir ders olmuş oluyor, bu derslerde öğrenci 40 dakika boyunca dersi dinlemiş nerdeyse hiç yazı yazmamış sadece tahtaya bakmış. Bu yüzden onları hareketlendirmem gerekiyor, Meksika dalgası yöntemine başvuruyorum.

4.6.3.1.3. Öğrencileri önemsedğini hissettirme

Selamlaşma ve kısa bir diyalogun ardından günlük rutinlerle devam eden öğretmenlerin dersin başında öğrencilerin ihtiyaçlarını ve sorunlarını dikkate alıp, çözüme ulaştırmaya çalışmaktadırlar. Bu bağlamda Teknoloji Kurdu öğretmenler; dersin gidişatını bozmayacak şekilde sınıfta özellikle hasta olan, bir önceki derse gelmeyen, morali bozuk görünen ya da sorunu olan öğrencilerle *birebir ilgilenerek* sorunlarını çözmeye çalıştıklarını vurgulamaktadır. Öğretmenlerin bu yaklaşımı öğrencileri önemsediklerini ve ihtiyaçlarını dikkate aldıklarını gösterir niteliktedir.

Öğrenciler yerlerine oturduktan sonra direkt yoklamamı alırım. Yoklamayı alırken bir taraftan da dün olmayan öğrenciler varsa veya onlara neden olmadıklarını hasta olan varsa neden gelmediğini, neden hasta olduğunu soruyorum. İlla böyle bir şey olmasına gerek yok, sessiz bir öğrencidir girdiğimde başka bir şeyle uğraşıyordur, günaydın derken bile yüzüme bakmadan günaydın demiştir, ona nasılsın diye soruyorum ki dikkatim sende demeye çalışıyorum. Arkasından dersime yavaş yavaş başlıyorum, öğrencilere ben yoklamayı alırken siz de ders hazırlığınızı yapın, defterinizi kitabınızı çıkartın masanın üzerine diyorum.

Sınıftan Bir Kesit

- *Görüşmeyeli nasılsınız diyerek öğrencileri selamlıyor.*
- *İyiyiz.*
- *Sizi gördük daha iyi olduk hocam.*

Ders sınıf yoklamasıyla başlar. Tek tek isimler okunur. Herkes sessizce bekler.

- *Münir Furkan, geçen hafta yoktun. Evet öğretmenim hastaydım.*
- *Geçmiş olsun, neyin var?*
- *Boğazım ağrıyor.*
- *Geçmiş olsun.*

Evet, başlık olarak açılar yazıyoruz. Başlığı at ve arakana yaslan. Sınıf sessizce bekliyor. Fevzi Öğretmen kısa bir tekrar yapıp derse başlıyor.

Fevzi Öğretmen öğrencileri içten bir şekilde selamlayıp nasıl olduklarını sorarken, öğrencilerin de öğretmenlerini aynı içtenlikle karşıladığı görülmektedir. Ayrıca, derse neden gelmediklerini sorarak öğrencilerle birebir ilgileniyor ve onları önemsedğini hissettiriyor.

4.6.3.2. Derse geçiş

4.6.3.2.1. Gündelik hayattan örneklerle öğrencileri derse hazırlama

Kısa bir tekrarın ardından o günkü konuya geçmeye hazırlanan öğretmenler, *konuyu gündelik hayatla ilişkilendirerek* öğrencilerin dikkatini çekmeye çalıştıklarını ifade etmektedir. Teknoloji Kurdu tipinde yer alan Gökçe Öğretmen'in, öğrencilerin gündelik hayatlarından örnek vermelerini ve bir önceki konuyla ilişkilendirmelerini isteyerek konuyu direkt aktarmak yerine sentez basamağında uygulamalarda bulunduğu dikkat çekmektedir.

O gün işleyeceğim konudan kazanımdan bahsediyorum çocuklara. Mesela alan konusu işledim diyelim, günlük yaşamda nasıl çıkıyor karşımıza alan konusu, bununla ilgili günlük yaşamdan örnekler vermelerini istiyorum. Bir önceki konu, çevre konusu işlemişim onunla nasıl bir fark var onları kıyaslamalarını istiyorum. Sonra örneklerle çocukların kendilerinin keşfetmesini sağlıyorum, bol bol örnek çözüyoruz, tahtaya kaldırarak onlara çözdürüyorum.

4.6.3.3. Grubun odaklanmasını sürdürme

Grubun odaklanmasını sürdürme teması, dinamik bir sınıf ortamı yaratma, kısa videolar ve etkinliklerle dikkati çekme ve herkesi derse katarak grubun odaklanmasını sağlama kategorileri altında incelenmiştir.

4.6.3.3.1. Dinamik bir sınıf ortamı yaratma

Öğrencilerin insan olmanın gereği olarak kırk dakika boyunca put gibi hareketsiz durmalarının mümkün olmadığını vurgulayan Fevzi Öğretmen, böyle bir çapa içinde olmadığını ve öğrencilerin *ders boyunca hareketli olmalarının* aslında düşünüldüğü gibi olumsuz bir durum yaratmadığına dikkat çekmektedir. Bu bağlamda öğrencilerden sessiz bir şekilde öğretmeni dinlemeleri istendiğinde gerçekten kendilerini derse vererek dinlemediklerini bu nedenle dersin akışını bozmadığı sürece öğrencilerin rahatça davranabilecekleri bir sınıf ortamı sunduğunu ifade etmektedir.

Günümüz öğrencileri internet gençliği dediğimiz gençlik. Bir kere inanılmaz zeki olduklarını düşünüyorum, doğru kanaldan yaklaşabilirseniz öğrenemeyecek öğrenci yok. Bir de imkânlar çok fazla şimdi sınıflarda akıllı tahtalar var, bir sürü yayın var, bilgiye ulaşmak çok kolay artık, dolayısıyla öğrencinin de hevesi varsa arkası geliyor. 30 kişilik bir sınıfta ben ders anlatırken 30 kişinin de böyle tabiri caizse dikilip durup kafasını tahtadan ayırmayıp, sağına soluna bakmayıp, uslu durup beni dinlemesini tercih etmiyorum. Öğrenci hareketli olsun bu kötü bir şey değil. İnsanın doğasına aykırı zaten, o şekilde yarım saat hiç sağına soluna bakmadan ders dinlemek. Ben olsam ben de dinleyemezdim. Öğrencinin dersteyken konuşmasına kızmıyorum zaten belirli

bir yere kadar bunu tolere edebilirim. Öğrenci tabi ki konuşacak, tabi ki ders haricinde de konuşacak, yanındaki arkadaşına aklına başka bir şey geldiği zaman onu da soracak yoksa ders boyunca onu aklına takıp teneffüse kadar aklında tuttuğu zaman daha kötü.

4.6.3.3.2. Kısa videolar ve etkinliklerle dikkati çekme

Teknoloji Kurdu tipinde yer alan öğretmenlerin en belirgin özelliği derslerinde teknolojiden farklı şekillerde yararlanabilmeleridir. Bu tipte yer alan Gökçe ve Fevzi Öğretmenler işlenen konunun anlaşılır hale gelmesi ve dikkati dağılan öğrencilerin dikkatini tekrar toplama amaçlarıyla kendi imkânlarıyla internetten buldukları eğlenceli videoları öğrencilerle paylaştıklarını ifade etmektedir. Öğrencilerin *ilgisini çekebilecek güncel videoları sınıf içinde paylaşmaları* sosyal medyadaki güncel olayları yakından takip ettiklerinin ve öğrencileri iyi tanıdıklarının bir göstergesi olabilir.

Mesela bir şey sorarlar, evet şu da olabilir mi diye, hemen interneti açar onların resmini gösterir, videosunu gösteririm. Akıllı tahtalı internetimiz yok ama ben her derste jet, Vodafone gibi mobil internetten açıyorum mutlaka kendi imkânlarımla. Etkileşimli tahta olduğu için dersi daha çok seviyorlar. Arkasından etkinlikler geliyor, tek tek çıkıp kendileri yapıyorlar. Seviyorlar, ilgilerini çekiyor.

...hemen hemen iki yıldan beri etkileşimli tahtayı kullanmadığım dersim yoktur, her dersimde kullanıyorum. Çok fazla dokümana sahibim bu konuda. Öğrencinin inanılmaz derecede dikkatini çektiğini, konuyu anlaşılır hale getirdiğini, daha kolay öğrendiğini düşünüyorum. Dediğim gibi günümüz gençliğinin böyle şeylere alakası çok fazla. Öğrencinin dikkati düşüğü zaman konuyla alakalı ama izlettiğim videolar konudan kopuk videolar değil. Mesela ders anlatırken dikkati düşmüş ya da dersi dinlemeyen öğrencinin dikkatini çekmek için önceden hazırlamış olduğum günümüzde çok meşhur olan capsler, videolar gösteriyorum onlara.

4.6.3.3.3. Herkesi derse katarak grubu canlı tutma

Öğrencilerin derse istekle katıldıklarını belirten öğretmenler, derse olan bu ilgiyi farklı nedenlere bağladıkları görülmektedir. Bu bağlamda, öğrencilerle kurdukları olumlu ilişkiler, kullanılan pekiştiriciler ve etkileşimli tahtadan işlenen dersler öğretmenler tarafından katılımı arttıran etkenler arasında gösterilmektedir. Etkileşimli tahtanın yanısıra, Fevzi Öğretmen, öğrencilerin katılımını kendi çabalarına bağlamaktadır. Bu bağlamda ilk dersinde bütün yıl boyunca işleyeceği konuları öğrencilere açıkladığını ve geçen sene gördüklerinden çok farklı olmadığını sadece birkaç değişiklik olduğunu ifade ederek öğrencilerin özellikle *matematiğe yönelik korkusunu yenmeye, önce kendini sonra da dersini sevdirmeye çalıştığını* ifade

etmektedir.

...Bir kere dönem başında bir yıl boyunca göreceklere konuları gösteriyorum tahtayı açıp. Bu yıl doğal sayılarla başlıyor, arkasından kesirler geliyor şu şu şu diye gösteriyorum. Aslında matematikte bir önceki yıl anlatılan konuların bir tekrarının olduğunu görüyorlar, sadece bir doz daha zorlaşıyor belki konular. Çok da farklı bir şey görmeyeceklerini, korkmaları gerekmediğini gösteriyorum. O şekilde bir matematik korkusunu yenmiş oluyoruz önce. Matematik korkusunu yendikten sonra da zaten öğretmeni severek dersin kendisini sevdireyim. Ders dinlemelerinde yüzde 70'inin dersi sevdiği için, yüzde 30'unun da benim payımın olduğunu düşünüyorum.

Sınıftan Bir Kesit

Bakanlığın kurslar için hazırlanmış olduğu sorulara başlıyor. Soruyu yazıp yanına da şıkları kopyalıyor. Öğrencilerin aralarında dolaşarak defterlerine bakıyor.

- A mı B mi diye soracağım, indir parmakları. Bitti mi? Evet kapat gözleri. A mı B mi, C mi D mi? (Fevzi Öğretmen öğrenciler birbirlerinden etkilenmesinler diye gözlerini kapattırıyor. Öğrencilerin kafası sırada doğru cevap için parmak kaldırıyorlar. Hiçbir fikrim yok diyenler? Ot gibi oturuyorum burada diyenler? Yapamadım diyenler? Öğrenciler bu sözlere gülüyor ve parmak kaldırıyorlar.
- Cevap C. Nasıl oluyor İrem.

İrem soruyu yaptırıyor. Bir soruyu çözerken devamını da Kıvanç yaptırın diyerek Kıvanç'ın dikkatini çekiyor ve onu derse kattıyor. Kıvanç soruyu yaptırırken, diğer öğrenciler de dinleyip cevabı defterlerine yazıyorlar. Fevzi Öğretmen başka bir soru yazıyor ve öğrencilerin aralarında dolaşmaya başlıyor.

- Ayşin yeni yıla hızlı girmiş, çok parmak kaldırıyor bugün. Hep böyle devam etsin. Ayşin hadi bakalım nasıl yapıyor?

Ders soruların çözümünüyle devam ediyor. Gürültü olmuyor. Öğrenciler sessizce dinliyor ve derse katılıp soruları çözmeye çalışıyorlar. Dışarıdan sesler geliyor.

- Hocam süper lig diyorlar.
- Konsantrasyonun mu bozuluyor?
- Bizi beden eğitimi hocamız dışarı çıkarmıyor Cuma sabahları
- Bir de sınıf öğretmenin olacak diye gülüyor Fevzi Öğretmen.
- Keşke siz olsaydınız diyor bu dörtlünden biri.
- Ama iyi yapıyor. Hasta olursunuz.
- Hocam zaten Alper dışarı çıkarsa okul yıkılır diyor bir erkek öğrenci gülüşmeler başlıyor.
- Alper sataşma var diyor Fevzi Öğretmen.
- Hocam o çıkınca da Eskişehir sallanır, deprem olur. Öğrenciler bu atışmaya gülüyorlar
- Facebook ta ben bir fotoğraf paylaşmıştım gördünüz mü?
- Nutella ile ilgili olan mı hocam.
- Evet. Bu örnekten de yola çıkarak ben pazara çıktığımda örneğin bir ürünün birim fiyatını bulabilir miyim? Nasıl? Toplam fiyatı adete bölerek değil mi? Biraz önce bir resimden bahsetmiştim onunla ilgili bir video vardı. Matematikğin günlük hayatta ne işe yaradığı ile

ilgili.

- Öğretmenim izleyelim.

Fevzi Öğretmen videoyu açıyor. Matematiğin günlük hayatta ne işe yaradığı ile ilgili komik bir video. Videodan sonra Fevzi Öğretmen derse geçiyor. Öğrenciler de tahtadaki soruyu sessizce yazıyorlar.

Fevzi Öğretmen öğrencilere gözleri kapalı halde seçtikleri şıkkı sorarak onların gerginliğini alıyor, birbirlerinden etkilenmelerini engelliyor ve korkmadan yaptıkları cevabı söylemelerini sağlıyor. Kimseyi yargılamıyor bazen doğru yapanlarla bazen de yanlış yapanlarla tahtada soruyu çözüyor. Öğrencilerin arasında dolaşarak mesafeyi daraltıyor, onların ne yaptığından haberdar oluyor. Öğrencilerin derse ilgili olduğu ve katıldığı görülüyor. Videolar öğrencileri eğlendirirken dikkatlerini topluyor ve derse odaklanıyorlar. Öğrencilerin verdikleri tepkiler ve kurdukları diyaloglar öğretmenleri ile yakın bir ilişkileri olduğunu ve buna imkân tanıyan özgür bir sınıf ortamının var olduğunu gösteriyor.

4.6.4. Sınıf kurallarının ve rutinlerinin belirlenmesi

Teknoloji kurdu öğretmenler için sınıfın fiziksel düzenini koruma ve ders boyunca göz temasını yitirmeme üzerinde durulan iki temel kuraldır. Öğretmenler bu kuralları yerleşik hale getirmek için öğrencilerin katılımı ile kuralların oluşturulmasına ve örnek davranışların takdir edilmesine önem vermişlerdir.

4.6.4.1. Sınıfın fiziksel düzenini koruma

Teknoloji Kurdu öğretmenlerin sınıf içinde önem verdiği kuralların başında sınıfın düzeni gelmektedir. İletişimleri iyi olsa da kurallar konusunda hassas olduklarını dile getiren öğretmenler özellikle *oturma düzeninin rastgele değişmemesi* ve *sınıfın fiziksel olarak dağınık olmaması* yönünde kurallar belirlediklerini ifade etmektedirler.

Aslında çocuklarla iletişimim iyi böyle iyimser bir öğretmen gibi görünüyorum ama sınıf içinde de bir o kadar kuralcıyım hatta bunu kendi sınıfım çok çok iyi bilir o yüzden hiçbir şekilde kuralları bozmamaya uğraşıyorlar. Mesela sınıf düzenini ben yaptıysam o şekilde oturuyorlar.

Sınıfa girer girmez sıralar düzgün olacak, birinci kural o. Dağınık olmayacak. Dolapların üstünde bir şey olmayacak, her yer düzgün olacak. Perdeler düzgün olacak. Değilse başta düzeltiyorum hepsini tek tek düzeltirim, perdeleri de düzeltirim, camları kapattırırım çünkü ses geliyor dışarıdan. Ne kadar sessiz olsa da araba gürültüsü geliyor. O şekilde önce bir ayarlarım, ondan sonra derse başlarım.

4.6.4.2. Ders boyunca göz temasını yitirmeme

Öğrencilerin derse yönelik dikkatlerinin dağılması sonucu ortaya çıkan ders dışı şeylerle uğraşma davranışının önüne geçmeye çalışan Fevzi Öğretmen, öğrencilerden konu anlattığı sürede kendisiyle göz teması kurmalarını istemektedir. Sınıf içinde üzerinde kurduğu en önemli kuralın öğrencilerin dikkatlerini vererek dinlemeleri olduğunu belirten Ezgi Öğretmen bu kuralın öğrencilerin hareketsizce oturduğu katı bir sınıf ortamı yaratılması olarak algılanmamasının altını çizmektedir.

Ben ders anlatırken bir kere o sınıfta 30 öğrenci varsa 30 tane gözü de kendimde görmek istiyorum. Şöyle baktığım zaman bir başka bir şeyle ilgilenen bir öğrenci olmayacak, ben derse başladığım zaman o öğrenci neyle ilgileniyorsa bırakacak, iyi dinleyecek çünkü iyi dinleyen öğrencinin anlayamayacağı şeyin olmadığını düşünüyorum. Bu benim olmazsa olmaz kuralım. Onun haricinde sağına dönmüş, solundan kalem almış falan öyle şeylere kızmam, o öğrencinin doğasında olan şeyler ve o yaş grubundaki çocuklar 40 dakika oturacak şekilde tasarlanmadı.

4.6.4.3. Öğrencilerin katılımı ile kuralların oluşturulması

Sınıf yönetiminde kuralların öğrenciler tarafından daha hızlı benimsenmesinde ilk derste öğrencilerle birlikte kuralların oluşturulması gerektiğine vurgu yapılırken, Teknoloji Kurdu rolündeki öğretmenin *kuralları süreç içinde ihtiyaç duyuldukça öğrencilerle birlikte oluşturduğu* dikkat çekmektedir.

Bu kurallar sorunlarla karşılaştıkça gelişti. İlk başta derse girdiğim gibi tak tak tak böyle kuralları saymadım çocuklara. Süreç içerisinde bu olaylarla karşılaştıkça kuralları da kendimiz belirlemiş olduk, onlarla konuşarak. Bundan sonra dersime bu kıyafetle değil de formayla girmek zorundasınız. Bir kişi kalmıştır onun üzerine çocuklarla konuşmuşumdur, derse geçme kalmayın diye.

4.6.4.4. Örnek davranışların takdir edilmesi

Kuralların benimsenmesi sürecinin hızlı olmadığı ve her öğrenci için farklı şekillerde ortaya çıktığı öğretmenlerin vurgularında dikkat çeken noktalardandır. Bu bağlamda özellikle beşinci sınıflarda ilkokuldan tam olarak çıkamamış olmalarının verdiği çekingenlikle kurallara hemen adapte olamadıkları ifade eden Gökçe Öğretmen'in *örnek davranışları sınıfın önünde takdir ederek* bu süreci hızlandırmaya çalıştığı söylenebilir.

Bazı çocuklarda hemen yerleşiyor ama bazı çocuklar için gerçekten zaman alıyor. Ama yavaş yavaş onlarda da gelişiyor bu kurallar. Diğer çocuklar için, biraz zorlandım. İlk başlarda biraz çekingendi çocuklarım çünkü hem okula yeni gelmişlerdi 5'nci sınıf oldukları için hem de

ilkokuldan çıkmışlar böyle bir şaşkınlık var, ortaokulda öğretmenler değişiyor her bransa ayrı öğretmen giriyor. Onlar da zaten ilk başta olmasa da süreç içerisinde birkaç kere yaşandıkça artık yapmamayı öğreniyorlar. Diğer arkadaşlarını çok örnek gösteriyorum onlara, olmadı tahtaya çıkarıp işte onlarla gurur duyduğumu söylüyorum. Onları sürekli örnek göstererek özendirme yoluna gidiyorum.

4.6.5. Sorunlu davranışların yönetimi

Teknoloji kurdu tipindeki öğretmenlerin en sık karşılaştığı sorunlu davranışla ders dışı konuşma ve şikayetler, ödevlerin yapılmaması ve liderin sınıfı ele geçirmesidir. Öğretmenler bu davranışları ortadan kaldırmak için duygularını açma, bireysel konuşma, velilerle işbirliği yapma, dikkati kendinde toplama ve sessizce durup bekleme yöntemlerine başvurmaktadır.

4.6.5.1. Ders dışı konuşma ve şikayetler

Sorunlu davranışlar; ders dışı konuşmalar ve şikayetler, ödevlerin yapılmaması ve liderin sınıfı ele geçirmesinden oluşmaktadır. Teknoloji Kurdu öğretmenlerin en çok üzerinde durduğu sorunlu davranışların ders dışı konuşmalar ve şikayetler olduğu görülmektedir. Öğretmenler fısıltı halinde olsa bile birkaç öğrencinin konuşması birleşince sınıfta ortaya çıkan gürültünün öğretmene olumsuz yansıdığına dikkat çekmektedir. Ders dışı konuşmaların yanısıra özellikle beşinci sınıflarda sıklıkla karşılaştığı birbirini şikâyet etme davranışından çok rahatsız olduğunu Ezgi Öğretmen şu şekilde ifade etmektedir.

Birbirini şikâyet ettikleri zaman çok rahatsız oluyorum. O bana vurdu, o benim sıram, o benim çantamı yere attı, o bana şunu dedi, o bana bunu dedi. Bu da ilkokuldan gelen şey hala onu atlatamadılar.

4.6.5.2. Ödevlerin yapılmaması

Öğrencilerin verilen ödevleri yapmadan gelmesini sınıf içi istemeyen davranış olarak gören Fevzi Öğretmen, bu durumun önüne geçmek için ödevleri ve ders defterlerini kendi kontrol etmeye özen göstermektedir.

Ödevini yapmayan öğrenci benim için istenmeyen bir davranış. Her derse geldiğim zaman ödev kontrolünü kendim yapmaya çalışıyorum, yüzde 90 kendim yapıyorum zaten. Yapamayacaksam bir sonraki derse bırakıyorum. Yılsonuna kadar ders defterleri dahil hepsini sene sonunda bir kere kontrol ediyorum.

4.6.5.3. Liderin sınıfı ele geçirmesi

Grup dinamiğinin öğrenci davranışlarını etkilediği sıkça vurgulanan bir konu olup, öğretmenlerin bu etkileri ortadan kaldırmak için özellikle *lider rolündeki öğrencileri yanlarına çekme ve onlarla yakın ilişkiler kurmaya* çalıştıkları dikkat çekmektedir. Fevzi Öğretmen grup dinamiğini lider rolündeki bir öğrencinin yaptığı esprinin diğer öğrencilerinkinden ne kadar farklı bir etki yarattığından yola çıkarak açıklamaktadır.

...sınıfta birkaç tane dediğim gibi sınıfın nasıl derler hareketli öğrencisi var, o hareketli öğrenciler genelde o sınıfta lider öğrenci olmuş oluyor, o öğrencilerin ders esnasında dikkatleri kaybolduğu zaman mesela başka bir öğrencinin ders dışı espri yapmasıyla o lider olan öğrencinin ders dışı espri yapması bir değil. Ötekinin etkisi on saniye sürerken, lider öğrencinin yaptığı beş dakika sürüyor. Her sınıfta bir iki tane lider öğrenci var, o lider öğrenciyle iş oluyor. O öğrenciyi tabiri caizse kafaya aldıktan sonra gerisi çok basit geliyor. Çünkü sınıf o öğrenci nasıl davranırsa onun gibi davranıyor. Onun üzerinden gitmek daha kolay oluyor.

4.6.5.4. Duygularını açma

Öğrencilerin şikâyetleriyle başa çıkmak için öğretmenlerin bu durumdan rahatsız olduğunu içtenlikle dile getirme ve sınıfa göre hazırlanma yollarını kullandığı görülmektedir. Öğretmenlerin duydukları rahatsızlığı ve ne kadar üzüldüklerini dile getirdikten sonra öğrencilerin davranışlarına dikkat etmesi öğretmenlerine sevgi ve saygı duyduklarının bir göstergesi niteliğindedir.

Bilirler benim üzüldüğümü. Ben söylerim mutlaka bu ders böyle olmamalıydı derim, o yüzden sonrasında dikkat ederler. Bazı sınıflar yapı olarak çok hareketli o yüzden onlarla derse başlamak biraz vakit alabiliyor. Genelde birbirlerinden şikâyetçi oluyorlar. Bazı sınıflarımda da hazırbulunuşluk biraz düşük oluyor, seviyeleri nasıl diye öncesinde bakmam gerekiyor. Bazı sınıflarda direkt başlayabilirsin, hiçbir sıkıntı yok. Hemen adapte olurlar.

4.6.5.5. Bireysel konuşma

Öğretmenliğinin ilk yıllarında parçalanmış aile çocuklarının bulunduğu bir okulda çalışan Ezgi Öğretmen, öğrencilerin dersi bölmek için kendilerini yere atmaya kadar birçok olumsuz davranış gösterdiğini vurgulamaktadır. Bu sorunları çözmeden derse başlamanın mümkün olmadığına dikkat çeken Ezgi Öğretmen bazen tüm sınıfa yönelik bazen de bu öğrencilerle *bireysel konuşarak* sorunları çözmeye çalıştığını ifade etmektedir.

Öyle durumlarda dersi durduruyorum bir iki üç dakika konuşuyorum. Ya onun kendisine ya da genel olarak konuşuyorum o kendisine alınsın diye. Sürekli devam ediyorsa direkt kendisine konuşurum. Eğer hala devam ediyorsa ayrı bir çekip konuşurum. Kocaeli’de çalışırken oradaki öğrenciler çok farklıydı, derse hiç başlayamıyorduk. Tam başlıyorduk bir öğrenci kendini yere atıyordu hadi onu toplayıp sıraya oturtuyorduk. Bir tanesi birisinin sırtına ensesine vuruyordu. Onları hiç unutamıyorum, o ortamı. Hiç dersle alakası yoktu yapamıyorduk dersi, o şeyleri çözmekten. Çünkü inadına yapıyorlardı ders bozulsun diye.

4.6.5.6. Velilerle işbirliği yapma

Öğrencilerle ilgili ciddi boyutlardaki sorunlarda velilerle işbirliği yapmanın önemine dikkat çeken öğretmenler, bu işbirliği sayesinde çocuktaki değişimin daha hızlı olduğunu, aksi takdir de velilerden yeteri kadar destek görmediklerinde bir öğretmen olarak kendilerini geri çekmek zorunda kaldıklarını ifade etmektedirler.

...uğraşıyorsun veliyi işin içine koyuyorsun senin ilgilendiğin kadar veli ilgilenmiyorsa bu sefer kendini geri çekiyorsun bir öğretmen olarak çünkü velinin de taşın altına elini sokması lazım. Onun bize yardımcı olması lazım. Ama bazı veliler hiç umursamıyor ödevini yapmadı diye arıyorum, öyle mi hocam işte falan filan, insan bir gelip bir konuşmaz mı öğretmenine şöyle mi böyle mi diye. Hiç tanışmadığımız veliler var diğer sınıflarda. Telefonda görüşüyorum söylüyorum. Bazıları etkili oluyor fark ediyorum ödevini falan yapıyor, bazıları hiç etkili olmuyor ne kadar söylesem de, ben de geri çekiyorum o durumlarda.

4.6.5.7. Dikkati kendinde toplama

Teknoloji Kurdu öğretmenler, öğrencilerin dağılan dikkati tekrar toplamak için kişisel mesafeyi daraltarak dikkati dağılan öğrencilerle birebir ilgilenmeye ve ders boyunca her öğrenciyle göz teması kurmaya önem vermektedir. Öğrencilerin dikkatini derse vermesini isteyen Fevzi Öğretmen, öğrencileri fiziksel olarak hazırlamakta dik durmalarını ve üç kez derin nefes alıp vermelerini isteyerek tekrar derse dönmektedir. Sorunlu davranışları sergileyen öğrencileri sürekli uyarmanın bir çözüm olmadığını fark eden Gökçe Öğretmen ise öğrencilerin derste aktif olduklarında olumsuz davranışların azaldığına dikkat çekmektedir. Bu bağlamda farklı etkinliklerle ve sorumluk vererek bütün öğrencileri derse katmaya çalıştığını vurgulamaktadır.

Sürekli uyararak olmuyor ama dediğim gibi çocukları derse daha çok katarsak, daha aktif oldukları zaman konuşmalar azalmış oluyor, daha dikkatli dinliyorlar dersi. Bir de aralarından seçiyorum, her zaman parmak kaldıranları seçmiyorum, karışık bir şekilde söz hakkı veriyorum. Öğrenciler derse ilgi duydukları sayede ders dışı konuşmaları son buluyor.

4.6.5.8. Sessizce durup bekleme

Teknoloji Kurdu tipinde yer alan Fevzi Öğretmen'in kuralların yerleşik hale gelme sürecini öğretmene göre hizalanma kavramıyla özdeşleştirdiği görülmektedir. Sözel olarak ya da vücut diliyle öğrencilere mesaj vermeye çalışan Ezgi Öğretmen, bir süre sonra öğrencilerin kendini tanıdığını ve nerde nasıl tepki vereceğini tahmin ettiklerini ona göre davranışlarını şekillendirdiklerini ifade etmektedir.

İlk seferlerinde dersi anlatırken öğrenci benim istemediğim hareketi yapmışsa sözel olarak uyarıyorum veya hiçbir şey söylememe gerek yok biranda dersi anlatmayı bırakıp bir on saniye sessiz durduğum zaman sadece ona doğru baktığım zaman bunu anlamış oluyor. İkincide, üçüncüde zaten bu oturmuş oluyor, sizin neye kızıp neye kızmayacağımızı biliyor, ona göre davranıyor.

4.6.6. Özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesi

Bu bölümde, az ödül bol pekiştireç, somut ödüller, ödüllerin teşvik edici rolü ve model olma adı altındaki kategoriler ele alınmıştır.

4.6.6.1. Az ödül bol pekiştireç

Verdiği ödüllerin değerli olduğunu hissettirmek için öğretmenlerin belli kriterler dahilinde az ödül ama bol pekiştireç vermeyi tercih ettikleri görülmektedir. Fevzi Öğretmen kendine belli ölçütler koyarak öğrenciler bu ölçütleri yerine getirdiğinde dönem içinde ve sonunda öğrencileri farklı şekillerde ödüllendirmektedir. Bu ödülleri de ilk derste öğrencilere açıkladığını şu şekilde ifade etmektedir.

...az ödül veriyorum ama değerli ödül olduğunu hissettiriyorum, bol pekiştireç veriyorum kesinlikle. Mesela dönem başında dönemin sonuna kadar olan süreçte nasıl ilerlediklerini ve dönem sonunda benim istediğim düzeyde bir gelişme gösterirlerse alacakları ödülleri söylüyorum. Bunlar sabit ödüller, dönem başından belli olan ödüller, dönem sonunda verileceği ya da dönem arasında verileceği belli olan ödüller. Şu şu şu kriterleri yerine getirirseniz bu ödülü alacaksınız diyorum.

4.6.6.2. Somut ödüller

Öğretmenlerin öğrencileri ödüllendirmek için *yıldızlı soru, başarı belgeleri ya da rozetler* gibi farklı somut ödüllerden yararlandıkları ve bunların öğrenciler üzerinde motive edici bir işlevi olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Bu ödüller arasında Fevzi Öğretmen'in öğrenciler arasında son dönemde yaygın olan selfie kavramını öğrencileri ödüllendirme yoluna dönüştürdüğü görülmektedir. *Öğrencilerle çektiği fotoğrafları*

yazılı kağıtlarına koyarak ya da onlara sene sonunda bu fotoğraflardan oluşan bir video ve magnet hazırlayarak öğrencilerle aralarındaki bağı güçlendirdiği söylenebilir.

Fotoğraflarını çekiyorum. Öğrenciler arasında selfie çekmek çok moda olduğu için selfilerini çekip yazılı kâğıtlarına sanki soruları onlar soruyormuş gibi fotoğraflarını koyuyorum. Çocuklarla beraber mesela fotoğraf çekiniyoruz, o çektiğimiz fotoğrafta da birinci soruyu mesela işte Ali'yle çekilmişim Ali'yle çektiğimiz soruyu baloncuk yapıp sanki Ali soruyormuş gibi soruyu sorduruyorum. Çok hoşlarına gidiyor. Matematik yazılısından yüksek not aldı veya kısa vadede ödüllendirmem gerekiyor, beraber fotoğraf çekinip yazılı kâğıdında soruyu öğrenci soruyormuş gibi gösteriyorum.

4.6.6.3. Ödüllerin teşvik edici rolü

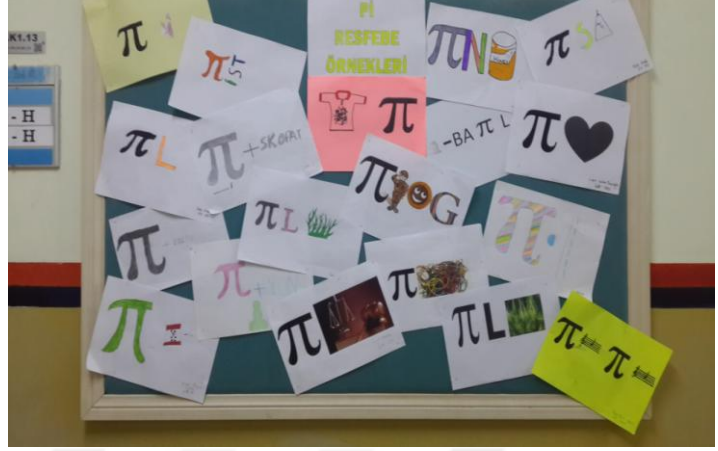
Öğrencileri ödüllendirmede her bir ödül için farklı bir ölçüt koyan Fevzi Öğretmen, hem bu ölçütleri yıkmamaya hem de ödülllerinden herkesi kapsayacak şekilde olmasına dikkat etmektedir. Her bir öğrencinin aldığı ödül farklı olurken, buradaki amacım bir üst ödüle ulaşmak için öğrencileri teşvik etme olduğunu ifade etmektedir.

Yılsonu ortalamasına göre sınıftaki ilk 10 kişiye altın belge, sonraki 10 kişiye gümüş belge, sonraki 10 kişiye bronz belge şeklinde veriyorum. Ha bu neden 10 kişi 10 kişi, çünkü sınıf 30 kişi, herkesi kapsasın istiyorum. Ama dediğim gibi o belgenin veriliş amacı o öğrencide istek uyandırıp bir sonraki belgeyi daha iyi belgeyi alabilmesi. Matematikten üç yazılısının üçü de 100 olanlara matematik üstün başarı belgesi diye bir belge düzenliyorum. Bunu da iki yazılı 100, üçüncü yazılısı 98 olsa bile vermiyorum. Bir kere benim öğrencim bunun farkında, hocam bir puan alabilir miyim diye hiçbir öğrencim gelmez. Hiçbir öğrenci çünkü vermem. Adaletli olduğunuzu bilirlerse daha kolay oluyor her şey. Kurallı olmak çok iyi bir şey bir kere esnetmeye kalkarsanız sonu gelmiyor hiç esnetmeyeceksiniz, kurallarınız olacak.

4.6.6.4. Model olma/Diğerlerini peşinden sürükleme

Teknoloji Kurdu öğretmenlerinden Fevzi Öğretmen'in ifadelerinden hareketle farklı ödüllendirme yollarının diğer öğretmenler tarafından örnek alındığı ve öğretmenlere bu açıdan model olduğu görülmektedir.

Bu okulda hiçbirisi yoktu bunların, hiç birisini görmemiştim. Ama şimdi birçok kişi yapıyor bunu. Şuan herkes hemen hemen öğrencilere belge hazırlamaya başladı. Çünkü çok daha fazla motive ediyor öğrenciyi. Takdir ve teşekkür belgesinden çok daha yüksek bir gücü olduğunu düşünüyorum... Benim her yıl bir kere stajyer öğrencilerim oluyor, bir yıl sonrada atanıyorlar öğretmen oluyorlar. Onlar dersteyken işte dinleyip birçok şeyi gördüklerini ve gittikleri okullarda da birçok şeyi tekrar uyguladıklarını düşünüyorum ki sosyal medyadan da görüyorum, uyguluyorlar gittikleri okullarda. Bu konuda örnek olduğumu düşünüyorum.

4.6.7. Öğretmenlere tavsiyeler

Öğrencileri tanıma, kural koyma, ilk derslerde bırakılan izlenim, mesleğini sevme ve dersini sevdirmeye ve sınıfları karşılaştırmama bu tema altında yer alan başlıklardır.

4.6.7.1. Öğrencileri tanıma

Öğrencileri tanımadan yaklaşmanın olumsuz sonuçlar doğurduğunu sıkça vurgulayan Teknoloji Kurdu tipindeki öğretmenlerin yeni öğretmenlere ilk tavsiyesi öğrencileri yakından tanımaları ve doğru bir iletişim kurmalarınıdır.

Öncelikle çocukları çok iyi tanımaları gerekiyor. Evet, matematik dersinde matematik işleyecek ama çocukları tanımadan da olmuyor. Sadece kendi rehberlik yaptığı sınıftaki öğrencileri değil dersine girdiği bütün öğrencileri çok iyi tanımaları gerekiyor, onlarla iletişim kurup ona göre derse katmaları gerekiyor onları.

4.6.7.2. Kural koyma

Sınıf yönetiminde başarılı olmanın altın kurallarından biri sınıf kuralları olduğuna değinen öğretmenlerin, kuralları iyi bir şekilde oturttuklarında başarının geleceğine vurgu yapmaktadırlar.

Dediğim gibi yine kuralları olmalı öğretmenlerin ve dersi de sevdirecek şekilde işlemeli kesinlikle.

4.6.7.3. İlk derste bırakılan izlenim

Okul müdürünün mesleğe başladığı gün söylediği sözü hatırlayarak öğretmenler için ilk dersin önemli olduğunu değinen Ezgi Öğretmen'in, öğretmen ve öğrenci arasında yakın ama saygıya dayalı dengeli bir ilişkinin kurulması gerektiği yönündeki tavsiyesi dikkat çekmektedir.

Öğretmen olarak göreve başladığımda müdürün odasına gittik o zaman bana müdür bey şey demişti: “Kedinin bacağını baştan ayıracaksın” demişti. Onu hiç unutmuyorum. Dönemin başında hep o aklıma gelir ve kedinin bacağını baştan ayıracaksın. O ilk giriş ilk dersler çok önemli, o derste zaten öğrenci senin ne olduğunu az çok anlıyor. Yumuşak başlı mısın, sert misin, nasılsın duruşundan konuşmandan, kendine olan güveninden anlıyor. O yüzden ilk günler gayet sert girmeye çalışırım hiç taviz vermem. Ama daha sonrasında biraz yumuşarım onlar beni tanıdıkça ben onları tanıdıkça. Ama hiç bozulmaz o saygısı, edepsizlik falan hiç yapmazlar Allah'a şükür. O dengeyi de çok iyi kurmaları lazım, öğretmen arkadaş gibiyiz ama o saygının mutlaka olması lazım, laubalilik olmaması lazım, o denge mutlaka sağlanmalı.

4.6.7.4. Mesleğini sevmek ve dersini sevdirmek

Öğretmenlikte olmazsa olmazın mesleği sevmek olduğuna sıklıkla vurgu yapan öğretmenlerin, otorite ve baskıya dayalı bir yönetimin onları iyi bir öğretmen yapmayacağını öncelikle derslerini öğrencilere sevdirmeleri gerektiğini bu mesleğe başlayacak öğretmenlere tavsiye ettikleri görülmektedir. Derslerini sevdirmek başarıyı yakalayacaklarını ve her zaman öğrencileri için model olduklarını unutmamalarını vurgulayan Fevzi öğretmen, yeni atanan bir öğrencisinin kendisini örnek almasından duyduğu hazzı dile getirmektedir.

Feride diye bir stajyer öğrencim vardı geçen yıl. Bu yıl meslekte ilk yılı. Ağrı'nın Doğansu diye bir yerine atandı, Facebook üzerinden arkadaş olduğumuz için görüyorum. Benim yaptığım etkinliklerin birebir aynısını yapıyor, öğrencilerle etkileşimi çok güzel. Mesleğe severek başladı. Buradaki okulla oradaki okulu kıyaslamıyorum arasında tabii ki çok fazla fark var ama öğrencilere matematiği sevdirdi, bu çok güzel bir şey. Maddi imkânsızlıklara rağmen, öğrencileri için çaba sarf etmeye elinden geleni yapmaya çalışıyor.

4.6.7.5. Sınıfları karşılaştırmama

Kendine yönelik bir öz eleştiri yapan Gökçe Öğretmen, öğretmenlerin sınıflarını karşılaştırmaması gerektiğinin ve her öğrencinin farklı olduğu algısının altını çizmektedir.

Sınıfları biraz karşılaştırıyorum galiba. 5-D'de iyi bir ders verdimse 5-C'ye girdiğimde biraz gürlü olduysa falan bakın 5-D şöyleydi, şimdi çok güzel ders yaptım oradan çıktım, siz niye böyle yapıyorsunuz gibi bir kıyaslamaya gidiyorum ara sıra, sonra fark edince duraksıyorum çünkü hoş bir şey değil açıkçası. Her sınıf farklı sonuçta, her öğrencinin farklı olduğu unutulmamalı.

4.7. Her Soruyu Çözen Öğretmen Matematikçi: Uzman

Her soruyu çözen matematikçi tipindeki öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarını oluşturma ve sürdürmede en belirgin özelliği uzmanlık gücü ile öğrenciler üzerinde yarattığı etkidir. Uzmanlık gücünün yarattığı güven duygusu; olumlu bir sınıf iklimi yaratmada ve öğrencilerin sınıf içi ve dışı davranışlarını ve öğretmen öğrenci ilişkilerini şekillendirmede önemli bir etkiye sahiptir. Bu tipte yer alan öğretmenlerin öğrencilere eğlenceli, özgür ve aktif oldukları bir sınıf ortamı sunduğu görülmektedir. Sınıf içinde tüm kurallar ve mesafelerin yıkıldığı ancak sınıf dışında mesafelerin belirginleştiği bir düzen kuran bu öğretmenlerin, her zaman öğrencilerinin yanında olduğunu ve ilgi gösterdiğini hissettirse de hiçbir zaman aşırı samimi bir öğretmen öğrenci ilişkisi inşa etme çabasında olmadığı dikkat çekmektedir.

...çocuklara karşı tatlı sert mi diyelim artık birazcık sert mizaçlı bir insanım ama ders işlerken bu tamamen değişiyor. Herkesin belli bir kuralları vardır ama benim kurallarım kesinlikle değişmez. Ama derste tabi her şey esnektir, kuralların hepsini yıkarak ders işlerim.

Fazla kural koymanın kuralların etkisini azalttığının farkında olan öğrenciler, kuralların esnetildiği ve kendilerini sıkmayan özgür bir sınıf ortamını öğretmenlerinin onlarla empati kurabildiği yönünde algılamaktadır. Öğrenciler, ne kadar yakın olsalar da öğretmenlerinin her zaman belirli bir sınırı olduğunu vurgulamaktadır.

Diğer öğretmenler su içmeyi yasaklarken Kerim hoca serbest bırakıyor. Mesela oturmaktan sıkılırsak ayakta durarak yazmak, ayakta ders dinlemek serbest. Bunun gibi kurallar var. Kerim hoca şunu söyledi bize. Bir şeyi ne kadar çok kuralla sıkarsan çocuk da onu o kadar yapma isteğinde bulunur. Bizim halimizden anlıyor.

Mesela geçen seneye kadar ben Kerim hocanın sırtına atlıyordum. Kerim hoca mesela bir daha yapmamı çok abartı olduğunu söylediği zaman durdum bir daha yapmadım.

Her soruyu çözen matematikçi tipinde yer alan Kerim Öğretmen, mesleğinde dokuzuncu yılını çalışan bir matematik öğretmenidir. Öğretmen olarak atanmadan önce babasının vefatıyla dershanede çalışarak ailesine katkı sağlamaya çalışan Kerim Öğretmen'in burada elde ettiği dört yıllık deneyimin alan bilgisine katkısı olduğunu

söylemek mümkündür. Konuya hakimliği ve soruları ipuçlarıyla pratik bir şekilde çözmesi bunun en belirgin kanıtlarındandır. Öğretmen olmaya dershanedeki matematik öğretmenin etkisiyle karar veren öğretmenimiz, bu öğretmenin en çok heyecanlı, canlı ve aktif bir şekilde ders işleme şeklinden etkilendiğini vurgulamaktadır. Ders gözlemlerinde tıpkı örnek aldığı öğretmeni gibi aktif ve canlı bir ders işleme tarzı olduğu görülen Kerim Öğretmen, öncelikli hedefinin “*matematiği sevdirmek*” olduğunu ifade etmektedir. Öğrencinin nitelikli olması öğretmenlerin nitelikli olmasına bağlıdır düşüncesiyle yola çıkan öğretmenimiz, matematiğe yönelik önyargıları kırmak için öğretmenlerin eğitim alması gerektiğine ve bu yönde projeleri olduğuna vurgu yapmaktadır.

...benim hedefim matematik öğretmenlerinin eğitimini sağlamak açıkçası. Bununla ilgili bir projem var geçmiş dönemlerde bazı girişimlerim oldu ama başarılı olmadı. Bu süreçte projemi biraz daha geliştirdim ve inşallah dönem sonunda Milli Eğitim ile görüşeceğim. Bu proje il bazında matematik öğretmenlerinin eğitiminin planlamasını içerecek, öğretmen eğitimi. Çünkü öğrencileri eğiten kişiler öğretmenler, öğretmen eğer kaliteli değilse öğrenci de kaliteli değildir. Öğrenci matematiği sevmiyorsa zaten düşünme gücü de bir nebze kısıtlıdır bana göre. Çünkü analitik düşünmeyi sağlıyor farklı bakış açılarını geliştiriyor matematik. Matematiği yapamayan öğrencinin bile matematiği sevmesi gerekiyor, benim her zaman planladığım ve hayatta önceliğim budur. Matematiği sevmeleri.

Kerim Öğretmen’in dersini sevdirmeye ulaştığı öğrencilerin vurgularında dikkat çekmektedir. Öğretmenlerinin kendileri için çabaladığının farkında olan öğrenciler, hangi derse girerse girsin o derse severiz diyerek öğretmenlerine durdukları sevgiyi dile getirmektedir.

Kerim hocanın zaten kendisinin söyledi bir söz var. Ben bu derste matematiği öğretmek istemiyorum, size bu derste matematiği sevdirtmek istiyorum diyor. Derse girdiğinizde of yine mi matematik dersi değil severek girin dediğinden matematik dersini daha çok seviyoruz.

Hiç oturmuyor, bizim için uğraşiyor. Kerim hoca hepimize değer verdiği için güzel anlattığı için seviyoruz.

Uzman tipindeki öğretmenlerin ilişkiler, sınıf kuralları, sorunlu davranışlar gibi sınıf yönetiminde öne çıkan boyutlarda hangi stratejileri kullandıklarını görmek için bu boyutların ayrı ayrı ele alınması faydalı olacaktır. Bu bağlamda (i)otoritenin inşası, (ii)öğretmen, öğrenci ve veli ilişkileri, (iii)öğretimi planlama ve gerçekleştirme, (iv)sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme, (v)sorunlu davranışların yönetimi ve (vi)özendiriciler ve ödülleriyle uygun davranışın sürdürülmesi boyutlarını sırasıyla ele alacağız.

4.7.1. Otoritenin İnşası

Sınıf yönetimine ilişkin aldığı eğitimlerden aklına kalan tek şeyin sembolik ödüllendirme olduğunu belirten Kerim Öğretmen, kendi sınıf yönetimi tarzını deneyimleyerek ve öğrencilik hayatındaki öğretmenlerini gözlemleyerek kazandığını vurgulamaktadır. Sınıfta otoritelerini inşa etmede bu tipte yer alan öğretmenlerin öncelikli amacının dersi sevdirmek olduğu ve bu amaçla mesafeleri yıkma, öğrencileri dinleyen olma, ilk izlenim ve uzmanlık gücünü kullanma boyutlarında inşa ettikleri görülmektedir.

4.7.1.1. Mesafeleri yıkma

Öğrencilerle yapılan görüşmelerde bir dersi sevmelerin büyük ölçüde o dersin öğretmenini sevmeye bağlı olduğu görülmüştür. Bu durumun farkında olan Kerim Öğretmen, öğrencilerine dersini sevdirmek için öncelikli olarak onlarla aralarındaki mesafeleri yıkmaya çalışmaktadır. Öğrencilik yıllarında matematiği hiç sevmediğini ve dershanedeki öğretmenine kadar sevdirmek için kimsenin çaba harcamadığını ifade eden öğretmenimiz, öncelikle dersini sevdirmek için uğraş vermektedir. Öğrencilerin sevgisini kazanmanın mesafeleri yıkmaktan geçtiğini ifade ederken, gözlemlerde dikkat çeken öğrencilerle derslerde kurduğu yakın ve eğlenceli diyaloglar mesafelerin yıkıldığını gösterir niteliktedir.

...benim amacım matematik sevgisi. 5'nci sınıftaki bir çocuk matematiği benden çok daha iyi anlatan birinden lisede öğrenebilir. Dört işlemi veya başka konuları hepsini öğrenebilir ama matematiği sevmez mesela. Benim öncelikli amacım sevdirmeye üzerine ve bu sevgiyi kazandırabilmenin yolu duvarları yıkmak, mesafeleri kaldırmak. Belli bir mesafe olduğu zaman çocuklara yaklaşmıyoruz, yaklaşmıyorum ya da ben öyle söyleyeyim. Çocuklar da yaklaşmıyorlar. Bunu bir yerden okumadım, mantıksal düşünerek uyguladığım bir yöntem. Çocuklara sevdirmek için ne yapmalıyım? Bende matematik sevmeyen bir insandım. O matematik öğretmenimle karşılaşana kadar lise 2'de karşılaştım ben dershanede, o, o zaman stajyerdi yeni mezun olmuş hatta ben lise 2'deyken. Lise 2'ye kadar ben de matematikten çok başarılı olan bir öğrenci değildim ama yapamadığım için başarılı olamıyordum, sevmiyordum da, çünkü kimse sevdirmek için çaba harcamadı. Sevdirmeye üzerine duruyordum açıkçası.

4.7.1.2. Öğrencileri dinleyen olma

Sınıf yönetimi uygulamalarını şekillendirmede öğretmenler üzerinde en çok etki bırakan kendi öğrencilik yıllarındaki öğretmenleridir. Bu öğretmenleri ya çok sert ya da çok iyi ilişkiler kurdukları için hatırlayan öğretmenlerin, öğrencilik yıllarındaki

gözlemlerinden kendilerine ders çıkardıkları görülmektedir. Benzer şekilde lisedeki coğrafya öğretmenini hiç unutamadığını belirten Kerim Öğretmen, daha koridorun başında onu gördüklerinde ceketlerini iliklediklerini ve elleri dizlerinde dersi dinlediklerini ifade etmektedir. Öğretmen olduktan sonra bu olumsuz örnekleri hatırladıkça kendi kendine asla öğrenciyi dinlemeyen ve başından saven bir öğretmen olmayacağı sözünü verdiği dikkat çekmektedir.

... Ben lise 2'de matematiği sevdim lise 3'de öğretmen olmaya karar verdim. Bir sene hazırlandım öğretmen oldum. Öğretmenlik ikinci plandaydı benim için, olmazsa öğretmen olurum şeklinde düşünerek öğretmen oldum. Ama bu öğretmenin şöyle bir davranışı var ben öğretmen olayım veya bu öğretmen şöyle davranıyor ben böyle bir öğretmen olmam dediğim bir şey yok ama öğretmen olduktan sonra tabi olay değişiyor. Öğrenciyi dinlemeyen bir öğretmen olmak istemedim mesela öğretmen olduktan sonra veya dinliyormuş gibi yapıp dinlemeyen ya da tamam ben hallederim sen git diyen. Yapamayacağı şeyler için tamam diyen bir öğretmen de olmak istemedim hiçbir zaman.

4.7.1.3. Bırakılan ilk izlenimin olumlu olması

Öğrencilerin ilk derslere neyi ne kadar bildiğini ya da nasıl tepki vereceğini gözlemlediğini ve ona göre davranış sergilediklerini belirten öğretmenimiz, öğrencilerin öğretmene ilişkin algılarının ilk dersten oluştuğunu bu sebeple öğrencileri umursamayan bir tavır takınmamaya dikkat ettiğini ifade etmektedir.

Öğrenciler öncelikle öğretmeni tartarlar. 7 ya da 8'inci sınıf bir öğrencisiyle ilk karşılaşmada mutlaka öğrenciler neyi ne kadar bildiğini tartar öğretmenin. Bu sadece matematik için değil bütün dersler için geçerli bence. Nasıl davranacağını tartar. Neyi ne kadar bildiğini tartar ve ona göre davranış sergiler. Sorduğu bir soruya ya ben bir bakayım dediğin anda olay biter. Öğrenciler öğretmenin ne bildiğini mutlaka tartarlar ve ona göre hareket ederler. Konu, davranış, yani nasıl davranacak acaba diye düşünürler. Öğrenciler bunu mutlaka yapar ve sınıftaki yönetim şekli o zaman belli olur.

4.7.1.4. Uzmanlık gücünü kullanma

Uzman tipindeki öğretmenler öğrencilerinin gözünde alan bilgisine hayranlık duyulan, pratik yollar sunan ve güvenilen bir öğretmen olarak algılanmaktadır. Dershanede edindiği soru çözme pratikliğini sınıf ortamına taşıyan öğretmenimiz, özellikle öğrenciler üzerindeki TEOG sınavının yarattığı baskıyı dağıtmakta, güvene dayalı bir sınıf iklimi inşa etmektedir. Bu bağlamda Kerim Öğretmen öğrencilerin ilk

karşılaştıkları konulara karşı sahip oldukları önyargıları kendisine duydukları güvenden yola çıkarak yıktığını ve öğrencileri dersi dinlemeye motive ettiğini ifade etmektedir.

Yeni bir konu ama çocuklar bir şekilde bir yerlerden duydukları için bu konu çok zormuş diye geliyorlar. Herkes anlatsa tamam zor olur ama ben anlatacağım diyorum. Siz bana güveniyor musunuz güvenmiyor musunuz? Orada da güvenden devreye giriyorum. 7'nci sınıfın ikinci dönemi ve 8'nci sınıfta başımıza geldiği için çocuklar belli bir güven alıyorlar zaten. Siz bana güveniyorsanız bana bırakın diyorum o şekilde çocukları motive etmeye çalışıyorum özellikle ilk defa karşılaştıkları konularda.

4.7.2. Öğrenciler, öğretmenler ve velilerle ilişkiler

4.7.2.1. Öğrencilerle olan ilişkiler

Bu bölümde, derste serbestlik tanıyan dışarıda sınır koyan, öğrencilerin olgunluk seviyesine göre yaklaşma, ilgi gösterme ve önemseme ve farklı rollere bürünme kategorilerine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

4.7.2.1.1. Derste serbestlik tanıyan dışarıda sınır koyan

Derslerde öğrencilerine birbirlerini rahatsız etmedikleri ya da saygıyı aşan bir durum olmadığı sürece her türlü serbestliği tanıyan Kerim Öğretmen, sınıf dışında öğretmen-öğrenci mesafesini korumaya önem vermektedir. Sınıf içinde *mesafeleri yıkarak* tam anlamıyla aktif ve eğlenceli bir ders işlenebileceği yönündeki vurguları dikkat çekmektedir.

...çok fazla samimi olmayan bir insanım, ders dışında kesinlikle öğrenciler Kerim hoca geliyor diyerek çekinerek yaklaşırlar bana. Ama derste dediğim gibi her şey yıkılır, derste her şey serbesttir tutup da birbirine çok gereksiz şekilde bağırma sürece derste konuşmak da serbesttir veyahut da kalkıp dolaşmak da. Öğrenciler derste her şeyi yaparlar benimle birlikte yaparlar, başka öğretmenin girip de hocam siz mi vardınız dediğini biliyorum sınıflarımda. Çok sesli ve aktif ders işlemeye çalışan bir insanım. O yüzden ders içerisinde böyle çok fazla bir sınırlamam yoktur ama ders dışında ciddi sınırlamalarım vardır. O yüzden öğrenciler tanıdıktan sonra ders içinde her şeyi yaparlar ama ama susun bir şey anlatıyorum dediğim zaman mutlaka susmaları gerektiğini bilirler.

4.7.2.1.2. Öğrencilerin olgunluk seviyesine göre yaklaşma

Öğrencilere ilişkileri kurallar çerçevesinde ele alan Kerim Öğretmen, özellikle alt kademe matematikle ilk kez tanışacak öğrencilerin tedirginliğini almak ve dersi sevdirmek için kuralları çok esnettiğine dikkat çekmektedir. Ancak bu sınıflardaki

yaklaşımını daha üst kademelere uygulamaya kalktığında öğrenciler tarafından dikkate alınmayacağını düşünerek yaşla birlikte kurallarının arttığını ifade etmektedir.

Girdiğimiz sınıf seviyelerine göre mutlaka davranışlar değişiklik gösterir. 5'nci sınıftaki bir çocukla 8'nci sınıftaki bir çocuğa davranışım aynı değil kesinlikle. 5'nci sınıftaki çocuk geldiğinde matematiği sevmiyor gibi düşünüyorum ve onu sevdirmek için kurallar ciddi düzeyde hafiflemiş durumda uygulanıyor. 6-7 oldukları zaman kurallar daha sertleşiyor. Yaptırımları artıyor. O yüzden davranış mutlaka değişiyor öğrenci kademesine göre. Öncelikli amaç sevdirmek olduğu için direkt katı olarak girdiğim zaman 5'nci sınıfta bu sefer benden çekinerek ya da matematikten çekinerek olaya bakmaya başladığı anda kopup gideceğini düşünüyorum. 5'deki davranışımı da 7'de uygularsam bu sefer de o çocuklara hafif gelecek aman deyip geçecekler. O yüzden çocukların yaşı arttıkça benim de kurallarım artıyor.

4.7.2.1.3. İlgı gösterme ve önemseme

Öğrencilere ilgi gösterdiği için her türlü sorunda kendine geldiklerini ifade eden Kerim Öğretmen, bu durumu öğrencilerle arasındaki mesafeleri yıkmasına bağlamaktadır. Öğrencilerin ilgi gösteren ve öğrencileri önemseyen öğretmen davranışlarının farkına vardığını dile getiren öğretmenimiz, öğrencilerin gözünde başları sıkıştığında yardım istedikleri ilk kişidir.

Biri başka birine bir şey yaptığı zaman beni buluyorlar. Ben senin sınıf öğretmenim değilim diyorum, ama hocam sınıf öğretmenimiz bizimle ilgilenmiyor diyorlar. 4 tane sınıfım vardı hepsi de sanki sınıf öğretmeni ne yapıyorsa 4 sınıfımın hepsiyle de sınıf öğretmeniymiş gibi 4 sene boyunca ilgilendim ben. Seviyorum, çocukları seviyorum. Aramdaki bağı kaldırıyorum hiçbir şekilde bak öğretmene böyle mi davranılır demiyorum. Ama arkadaş, şişt pişt yaparlarsa çok kızarım. Yapılmaması gereken bir şeyi yapmadıkları zaman hiçbir problem yoktur süt limandır dediğim gibi. Her istediklerini söyleyebilirler sınıfta, arkadaşlarına hakaret etmemek, başkasının hakkında atıp tutmamak kaydıyla her türlü konuşma geçebilir sınıf içerisinde. Bunu bildikleri için mesafe koymuyoruz mesafe koymadığımız için de çocuklar samimi şekilde davranan kişiyi biliyorlar. Kim yalandan tamam bakarız diyor kim gerçekten bakıyor işini yapıyor onu çocuklar ayırt ediyor.

4.7.2.1.4. Farklı rollere bürünme

Öğrenciler Kerim Öğretmen'in dersinde çok eğlendiklerini sıklıkla dile getirirken sınıf ortamının ve öğretmenlerinin yaklaşımının anlatılan konuya göre değiştiğini vurgulamaktadır. Öğrencilerin ifadelerinden yola çıkarak Kerim Öğretmen'in onlar için bazen komedyen, bazen otoriter bazen de konuyu hikayeleştiren bir masalcı gibi farklı roller oynadığı anlaşılmaktadır.

Konunun ağırlığına göre belirliyor. Mesela konu zorsa onu bize birazcık daha sıkarak anlatmaya çalışıyor. Ama konu basitse esprili ve anlayabileceğimiz tarzda anlatıyor.

Öğretirken eğlenerek öğretiyor. Konuyu anlatırken sadece bilgileri aktarmaktansa konuyu hikayeleştirip daha eğlenceli bir şekilde anlatmayı tercih ediyor. Mesela kesirli sayılarda bölmede Muhammed arkadaşımızı ters çevirerek Furkan'a çarptırarak ders anlatmıştı. Mesela sin. Cos. Tan ı anlattı. Dört kardeş olarak anlattı. Tan. cos. mantıklı konuşurdu cont. mantıksız konuşuyordu gibi onu hikayeleştirerek anlattı. Bizim aklımızda daha iyi kaldı.

4.7.2.2. Öğretmenlerle olan ilişkiler

4.7.2.2.1. Soğuk ve mesafeli biri

Geçmişte yaşadığı olumsuz deneyimler yüzünden insanlara hemen güvenemediğini belirten Kerim Öğretmen, mesafeli tavırları nedeniyle diğer öğretmenler tarafından soğuk biri olarak algılandığını ve bunun zayıf noktası olduğunu düşünmektedir.

Soğuk, insanlara karşı çok mesafeli yaklaşan biriyim. Burada ikinci günüm tanıştığım kimse yok mesela. Aşırı mesafeli bir insanım. Belli duvarlarım vardır insanlara karşı. Öğretmen olmama vesile olan hocadan kaynaklanıyor benim ağabeyim dediğim bir insandı ama belli bir süre sonra farklı problemlerden dolayı görüşemeyince o dönemden itibaren insanlara çok ciddi tedbir koymaya başladım. O yüzden ayrıldığım okulumdan 100 kişiden belki 5 kişiyle çok ciddi düzeyde samimiydim 95'in 50'siyle, 60'yla selamlaşıp geri kalanıyla da hiç karşılaşmayan karşılaşmamaya özen gösteren bir insanım.

4.7.2.3. Velilerle olan ilişkiler

4.7.2.3.1. Velileri bilinçlendirme

Velilerle olan ilişkilerini bilgilendirme ve işbirliğine davet etme bağlamında geliştirmeye çalışan Kerim Öğretmen, ilk haftalarda velilerle toplantı yapmakta ve beklentilerini dile getirmektedir. Bu toplantılarda baskı yoluyla değil anlayışla çocuklarına yaklaşımları ve eğitimlerine destek olmaları gerektiğinde konuşmalar yapan öğretmenimiz, bir süre sonra okul yönetimin her toplantıdan sonra velilerden okula yardım için para istemesinin yüz yirmi veliden sadece otuzunun düzenli olarak toplantılara devam etmesine neden olduğunu dile getirmektedir. Velilerin ilgisizliğinin öğrencilerin başarısını olumsuz etkilediğinin farkında olan öğretmenimiz pes etmeyerek, velilerle birebir iletişime geçmeye çalıştığını ve çocuklarıyla ilgilenmelerinin ne kadar önemli olduğunu kendi hayatından örnekler vererek kazandırmaya çalıştığını ifade etmektedir.

...bireysel görüşmeye kadar verdim sınıftaki öğrenci velileriyle telefonlarına ulaştım ve dönemde neler yapmaları gerektiği konusunda onları bilgilendirdim. Tek tek aradım. Bazı dönemlerde mesaj gönderdim. Çok fazla gelen veli de yoktu bu okulun bulunduğu bölgeden de kaynaklanıyor birazcık. Çok aşırı ilgili veliler değillerdi maalesef. Ha ilgili olanlar da öğrenciler ciddi düzeyde başarı sağladılar iyi okullara yerleştiler. Çocuğun arkasını mutlaka arayın derim ben her zaman veliye. Ben liseye giderken annem beni her gün okula kadar takip edermiş nerelere gidiyor bu diye ve ben bunu üniversiteden mezun olduktan sonra öğrendim. Okula gidiyor mu, okula giderken ne yapıyo şuanda belki mümkün değil bu ama bunu kontrol etmenin farklı yollarını bulmalısınız dedim. Bu şekilde birebir bilgilendirmeler sağlamaya çalışıyorum.

4.7.2.3.2. İlgiye göre değişen ilişkiler

Velilerle çok yakın bir ilişki içinde olmadığı görülen Kerim Öğretmen, bu ilişkilerin velinin öğrencinin okula yaşamına olan ilgisine göre değişebildiğine vurgu yapmaktadır. Velilerle ilgili bir dosyası olan öğretmenimiz, hangi velinin ne kadar sıklıkla geldiğini ve çocuğuyla ne kadar ilgilendiğini bu şekilde takip ettiğini ve ilgi gösteren velilerle daha fazla ilgilendiğini ancak okula bile uğramayan veliler için bir süre sonra çabalamaktan vazgeçtiğini ifade etmektedir.

İlgi gösteren veliyle öğrenciyle daha fazla ilgilenmeye çalışıyorum açıkçası. Öncelikle velileri çağırıp toplantı yapıyorum aldığım sınıflarda, toplantıya gelmemişse zaten gelenlerin bütün bilgileri var elimde. O kadar fazla doküman var ki bir öğrenci hakkında belki bir dosya doküman çıkar evimden. 5'den beri doküman alıyorum, kimin velisi gelmiş, kimin velisi ne zaman gelmiş, sene başı toplantısına gelmiş mi, sene sonu toplantısına gelmiş mi, sene içinde hangi tarihlerde gelmiş her öğrencinin bir dosyası vardır bende. Sonuçta o dosyanın kalınlığından belli oluyor ne zaman gelip ne zaman gittiği. Bu kadar çabaya rağmen veliler gelmemişse artık bir şey diyemiyorum.

4.7.3. Öğretimi planlama ve gerçekleştirilme

Öğretimin planlaması ve gerçekleştirilmesi; mesafeleri yıkarak derse başlama, öğrenci öğretmene öğretmen öğrenciye alışmalı, eğlenceli bir sınıf ortamı yaratma, haftalık plan yapma, herkesi derse katarak grubu canlı tutma, öğrenci çalışmalarının yönetimi, sabırlı ve destekleyici bir tavır sergileme ve derse ilişkin önyargıları yıkma bağlamında ele alınmıştır.

4.7.3.1. Mesafeleri yıkarak derse başlama

Derse genellikle bazı öğrencilerle uğraşarak başlayan Kerim Öğretmen, bunu öğrencilerle arasındaki mesafeyi daraltmak ve kendilerini sınıf ortamında rahat

hissetmelerini sağlamak için yaptığını vurgulamaktadır. Kerim Öğretmen'in kendi ruh halinin iyi olmadığı günlerde öğrencilerle uğraşmadan derse başladığında öğrencilerin bu durumu kendisine hatırlatması sınıfta bu davranışa ilişkin olumlu bir beklenti oluştuğunu düşündürmektedir.

...genellikle birilerine takılarak başlarım her sınıfta üç dört tane böyle potansiyel takılacak öğrenci bulurum bir şekilde bunların dört tanesi iki tanesi çok kötüdür, iki tanesi veya biri çok iyi biri de orta düzeyde bir öğrencidir, onlara takılarak başlarım derse. Çocuklarla aramdaki mesafeyi daraltmak aynı seviyede olmak için yaparım bunu. Öğretmen öğrenci ilişkisinden ziyade aramızdaki ilişkiyi güçlendirmek, mesafeyi azaltmak adına kullanıyorum onu. Çok da etkili olduğunu düşünüyorum, çocuklar ne istiyorlarsa rahatça söyleyebiliyorlar. Şimdi her insanın her anı birbirini tutmuyor sinirli olduğum gün bile hocam bize bugün takılmadınız, bugün niye benle uğraşmadınız diyen bile oluyor yani.

4.7.3.2. Öğrenci öğretmene öğretmen öğrenciye alışmalı

Derse bir önceki dersin kısa bir tekrarı ile başlayan öğretmenimiz, ilk aylarda öncelikle öğrencilerin matematik seviyelerini öğrenmek için çaba harcadığını ifade etmektedir. Bu bağlamda bir öğretmenin öğrencilerini beşinci sınıftan alıp mezun olana kadar okutmanın öğrencinin öğretmene öğretmenin öğrenciye alışması açısından önemli olduğuna dikkat çekmektedir.

Bir önceki konu bitmişse yeni konuya başlayacaksam girer girmez geçen derste ne yaptığımı sorarım genellikle. Önce şundan bahsedeyim, bir öğrenci grubunu aldığım zaman mezun etmelisin yani bu sene 5 okutayım gelecek sene başka öğrencileri alayım, 7 okutayım. Bu bana göre yanlış bir durum. Aldığı öğrenciyi mezun edene kadar o öğretmen okutmalı ki öğretmen öğrenciye, öğrenci öğretmene alışsın ve ona göre davranabilsin. Ben şimdi girdiğim zaman derse en az bir iki ay öğrencilerin matematiksel seviyelerini öğrenmek için zaman harcıyorum aksi takdir de bireysel eğitim yapamıyoruz. Hangi öğrenciye nasıl davranacağımı çıkarmam iki ayımı alıyor, sonuçta her öğrencinin notlarına bakarak anlaşılıyor matematik düzeyi. O yüzden aldığımız öğrencileri bitirme taraftarı olan bir insanım ve bu belli bir alışkanlık 5'nci sınıftan sonra alışkanlık haline geliyor çocuklarda. Derse öncelikle bir önceki konunun tekrarı ile başlarım. Konuyu baştan itibaren toparlayıp yeni konuyu daha sonra anlatırım ve aynı şekilde devam ederim.

4.7.3.3. Eğlenceli bir sınıf ortamı yaratma

Uzman tipindeki öğretmenler, öğrencilerin dikkatini derse çekmek ya da eğlenceli bir sınıf ortamı yaratmak için konuyu hikayeleştirme, espriler ya da öğrencilerle uğraşma gibi farklı yollara başvurmaktadır.

Kerim Öğretmen akıllı tahtada pdf i açmaya çalışırken öğrenciler kendi aralarında eğleniyorlar. Ama bu rahatsız edici bir gürültü yaratmıyor. Konu trigonometrik oranlar. Trigonometrik oranların tanımını hatırlatarak başlıyor derse. Öğrenciler için bir çalışma kâğıdı hazırlamış. Biraz önce kendi aralarında konuşan öğrenciler sessizce dinlemeye başlıyorlar.

- *Sin. Cos. Tan ve cotan. Mahşerin dört atlısını anlatacağız. Sin. ve cos. ile ilgili şöyle bir hikayemiz var. Bunlar birbirine düşman kardeşlermiş. Birbirlerinin hep tersini söylerlermiş. Ama mutlaka hipotenüste buluşuyorlar, çünkü bunlar kardeşler. Mahşerin dört atlısı dedim ama aslında bunlar kardeşler. Bir kavga sırasında cos. gidip cont. a söylüyor. Sin. 'le de Emirhan çok iyi arkadaş değil mi diyerek dikkati dağılmış öğrenciye laf atıyor.*

Kerim Öğretmen dersi öğrencilerle göz teması kurarak anlatıyor. Hep ayakta ve soru çözümlerinde ise öğrencilerin arasında dolaşiyor. Önemli noktalarını dikkat çekmek için birkaç kez vurguluyor. Öğrenciler Kerim Öğretmeni dikkatle dinliyor ders haricinde konuşmalar ya da gürültü olmuyor.

- *Tavsiyem bu notları ezberlemeniz ama diyelim ki laf dinlemeyip ezberlemediniz o zaman hemen bir dik üçgen çizip yerleştireceğiz. 30 60 90 üçgeni çizip yerleştiriyor. Kerim öğretmen bu üçgen üzerinde cos. Sin. Tan. Cotan. değerlerini açıklıyor. Bunun ardından aynı işlemi 45 45 90 üçgeni üzerinden açıklıyor. Bunları ezberlemenizi tavsiye ediyorum. Zaten 6 değer var.*

Kerim Öğretmen öğrencilerin zihninde daha iyi kalması için değerleri tekrar ettiriyor.

- *Ne oldu Buse? diyor Kerim Öğretmen onun bakışlarından anlamadığını fark ederek.*
- *Biraz karıştı.*
- *Neresi karıştı?*
- *Genel olarak.*
- *Genel olarak karışmasın. Sor. Sadece bu 6 değeri ezberleyeceğiz. Bunlar diyerek diğer 6 değeri tahtadan siliyor.*

Tekrar Buse'ye dönerek anlatıyor. Benzer bir örnekle devam ediyor. Sin. Cos. hikayesini hatırlatınca öğrenciler değerleri rahatlıkla söylüyor.

4.7.3.4. Haftalık plan yapma

Beşinci sınıftan beri okuttuğu sekizinci sınıf öğrencilerini artık yakından tanıdığını belirten Kerim Öğretmen, öğrencilerin seviyesine göre *bireysel öğretim* yapmaya çalıştığını ve her sınıfı aynı konuda bırakmaya özen gösterdiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda yapacağı etkinlikleri haftalık olarak planlamakta ve derse girdiği tüm sınıflarda uygulamaktadır.

4 tane sınıfım vardı benim geçen sene 4'ncü senemdi o gruplarla, artık öğrenciler alışmıştı her grup aynı yerde kalıyordu bir şekilde her sınıfı aynı seviyede ve konunun aynı noktasında bırakmaya çalışıyordum. Hafta sonu o hafta içerisinde yapacağım etkinlikleri planlayarak derse giriyorum. Haftalık planlama yapıyorum, günlük planlamadan ziyade. O hafta ne işlerim şeklinde planlama yapıyorum. O yüzden nerde kaldık sadece çocuklara hatırlatma sorusudur biz ne yaptık geçen ders, onlara hatırlasınlar diye, o şekilde bir soru sorarak başlarım.

4.7.3.5. Herkesi derse katarak grubu canlı tutma

Öğrencilerin derse aktif bir şekilde katılımı hem sınıf ortamını dinamikleştiren hem de öğrencilerin canlı tutan bir boyuttur. Yapılan ders gözlemlerinde öğrencilerin derse ilgisi göre katılımlarının değiştiğini göstermektedir. Özellikle küçük yaş grubundaki öğrencilerin ilgilerinin çabuk dağıldığı ve sınıfta onları canlı tutacak ilgilerini çekecek eğlenceli bir şeyler aradıkları fark edilmektedir. Bu bağlamda Kerim Öğretmen'in herkesi derse katarak grubu canlı tutmak için ilişkilerinin verdiği yakınlıkla öğrencilerle uğraşma ya da esprili bir dil kullanma gibi yollara başvurduğu görülmektedir.

Sınıftan Bir Kesit

Konu denklem ve özdeşlik. Kerim Öğretmen tahtaya önemli tanımları yazarak başlıyor derse. Cebirsel ifadenin tanımını soruyor özellikle parmak kaldırmayanlara.

- *Evet, burada olmayanları bulalım. Tanımları öğrencilerin hatırlamalarını bekliyor. Çıkarımlarda bulunmalarını istiyor.*
- *Kat sayısı neydi?*
- *Ben bunu söyledim işte*
- *Söyle İsmail. Ahmet şu sessizliği boz bakalım bi.*

Ahmet cevabı söyleyince Selim öğretmen aferin diyerek pekiştiriyor. Özellikle parmak kaldırmayan öğrencilere sorup, derse katılmalarını sağlıyor.

- *Dağılma özelliği. İsimler biraz garip gelebilir ama hatırlayacaksınız.*

Tahtaya parantez içinde iki ifade yazıyor ve oklarla gösteriyor. Öğrencilerden biri hatırladım diyor.

- *Söyle o zaman*
- *9.*
- *Evet çarpım tablosunu bilmek bakın ne kadar önemli.*

Sınıfta gülüşmeler başlıyor. Öğrencilerden biri cevabı yaparken heyecanlanıyor, çarpamıyor.

- *Hadi çarp Çaçla derin nefes al. Şükür, ben demiştim zaten. Oo hadi geri kalanı yaparsın artık.*

Kerim Öğretmen o öğrenci soruyu yapıcaya kadar çabalyor. Sonrasında da öğrencilerden tahtayı yazmalarını istiyor.

4.7.3.6. Öğrenci çalışmalarının yönetimi

Kerim öğretmen öğrencilere karşı anlayışlı tavırları ile dikkat çekerken, ödevler konusunda hassas olduğu görülmektedir. Konuyu belli bir yere geldiğinde ödev verdiğini vurgulayan öğretmenimiz, aşağıdaki kesitte öğrencilerin verilen ödevleri yapmadığını görünce harcadığı çabanın ve verdiği değer karşılığını göremediği hissine kapılarak kırgınlığını öğrencilere dile getirmektedir. Velileri bilgilendirerek öğrencilerin durumun ciddiyetini anlamalarını sağladığı ve bu davranışlarını velilerle

işbirliği yaparak çözmeye çalıştığı dikkat çekmektedir. Bu kesitte dikkat çeken noktalardan kırgınlığının yarattığı havanın genelde hareketli olan sınıf ortamını durgunlaştırdığı ancak Kerim Öğretmen'in esprilerle kısa bir süre içinde bu havayı dağıtabildiğidir.

Sınıftan Bir Kesit

İlk olarak ödevlerini yapmayanları (vermiş olduğu fotokopileri defterlerine yazmayanları) tek tek soruyor. Yazmayanlar ayağa kalkıyor. Birçoğu yazmayı unutmuş. Kerim Öğretmen onların isimlerini yazıyor kağıda. Velilerinin numarasını istiyor. Onlara mesaj atacağım diyor. 12 kişi ödevini yapmamış Kerim Öğretmen bunu bu sınıfa yakıştıramıyor ben sizi her toplantıda savunuyorum iyi sınıf diyorum yazıklar olsun diyor. Suratı asık bir şekilde konuyu kapatıp vermiş olduğu testin cevap anahtarını okuyor.

- *Size değer verip test hazırlıyorum. Ama siz... Ben bugün trigonometriyi bitireceğim ama ne gerek var ya. Siz değer verdiğiniz bir sınıftınız. Ama J'de hikayeymiş. Diyordlardı da inanmıyordum. Şu an konuşuyorsam surf yapanlar yüzünden.*

Bu sırada bir öğrenci Kerim Öğretme'nin dağıtmış olduğu fotokopileri dağıtıyor. Siz bunları da yazmazsınız ama dağıtayım diyor. Konu trigonometrik oranlar. Öğrenciler sessizce dinliyor. Selim öğretmen ciddi bir şekilde dersi anlatıyor.

- *Siz sin. Olun ben cos. Olayım kötü olan. Bunlar iki kardeş hep kavga ediyorlar. Sizinle benim gibi.*

Kerim Öğretmen hiç espri yapmıyor. Ders anlatıyor sadece. Öğrenciler de Kerim Öğretme'nin kendilerine kızdığını farkında hiç konuşmadan dersi dinliyorlar. İkinci derse giren Kerim Öğretmen velileri teneffüste aramış, ulaşmadıkları için öğrencilerden başka numara istiyor.

- *Bu size son değer verişim bakın. Değer verdiğim için arıyorum. Size karşı gardımı indirmiştim. Bir darbe alınca böyle oluyor sarsıldım diyor.*

4.7.3.7. Sabırlı ve destekleyici bir tavır sergileme

Öğrenciler anlamadıkları kısımları sorduğunda daha yumuşak bir ses tonuyla anlatmaya özen gösterdiğini söyleyen Kerim Öğretmen, burada iki amaç güttüğünü belirtmektedir. İlk olarak öğrencilerin anlamadıkları şeyleri sormaları için teşvik etmek, ikinci olarak ise eksiği olan ve farkında olmayan öğrencilerin bu eksikliklerini kapatabilmesidir.

Soru sorduklarında daha yumuşatarak anlatmaya çalışırım. Çünkü anlamadıkları bir şey varsa tekrar sorsunlar isterim. Şu konuda gerçekten iddialyım, ben anlatamıyorsun o çocuk onu anlamak istemiyordur. Birazcık mükemmeliyetçi bir insanım herkesin anlamasını isterim. Ams bu mümkün olmuyor, çünkü geçmiş yaşantılar çok önemli matematikte, geçmişteki bilgileri eğer yeterli değilse o konuyu öğrenemeyecektir. Ama ben gene de hiç anlayamayacak birine bile sorduğu zaman anlatırım. Oradaki ikinci amacım da bir eksiği olan varsa kapatsın. Mutlaka bu arkadaşın ne sordu diye de sorarım, ne demek istedi diye sorarım ki, soru net anlaşılsın. Çünkü

öğrenciler dediğim gibi düşünmeden baktıkları için olaya ne sorulduğunu da anlamıyorlar, arkadaşlarının ne sorduklarını da anlamıyorlar, o nedenle soruyu tekrar duysunlar ki vereceğim cevapla birleşsin istiyorum.

Kerim Öğretmen'in *sabırlı ve destekleyici* tavrının özellikle öğrencilerde matematik dersinin yarattığı gerginliği dağıtmak için dikkati kendi üzerine çekecek espriler, konuşma şeklini değiştirme ya da öğrencileri eğlendirecek davranışlar sergileme olarak yansıdığı ders gözlemlerinde dikkat çeken noktalardandır. Benzer şekilde, öğrenciler bu destekleyici ve sabırlı yaklaşımının öğretmenlerini diğer öğretmenlerden ayıran önemli bir özellik olarak vurgulamaktadır.

Kerim Öğretmen yapamadığımız sorularda ipucu verirken diğerleri vermiyor hatta daha üstüne kızıyor. Öğretmen değildir ki bir öğrenciye hakaret eden, kızan ya da sorunun cevabını yanlış söylediye üzerine gelen.

4.7.3.8. Derse ilişkin önyargıları yıkma

Öğrencilerin matematiğe karşı önyargılı olduğunu ve bazı konulara karşı daha başlamadan olumsuz yargılarla kendilerini kapattıklarını ifade eden Kerim Öğretmen, öğrencilerin kendini kapattığı bu yeni konuya başlanılan dersleri kötü geçen dersler olarak görmektedir. Bu bağlamda bu derslerde ilk olarak öğrencilerinin kendine duyduğu güvenden yola çıkarak önyargıları yıkmaya çalıştığını ifade etmektedir.

Kötü geçti dediğim derste, öğrencilerin hiç daha önce duymadıkları bir konuya başladığımda genellikle dersler kötü geçiyor çünkü öğrenciler bir yerlerden duyuyorlar şimdi öğrencilerin çoğunda artık imkân çok fazla hani zahmet edip de bir defter kitap açtuklarında veya hangi konuyu işleyeceğiz diye sorduklarında atıyorum trigonometri konusunu işleyeceğiz diyorum. Trigonometri neymiş hocam söyleyemiyoruz bile adını. Bir ön yargıyla başladıkları için o ders kötü geçiyor. Ama ikinci ders tamamen o bitiyor çünkü ismini bile söyleyemedikleri konunun kolay olduğunu görüyorlar. Kötü geçen derslerde genellikle ilk karşılaşma dersleri oluyor.

Sınıftan Bir Kesit

Konumuz trigonometri.

- *Oof. Zor diyor öğrenciler.*
- *Zor zor durun bakalım bir de ben anlatayım diyor Kerim öğretmen.*
- *Tri*
- *Üç*
- *Dört beş.*

Kerim öğretmen Latincelerini söylüyor öğrenciler Türkçe karşılıklarını bu durum hoşlarına gidiyor. Ardından akıllı tahtada trigonometrik oranlarla ilgili hazırlamış olduğu çalışma kağıdını açıyor.

- *Dört kavramla karşılaşacağız diye başlıyor sin, cos, cotan ve tan. Türkçe’de olumsuz nasıl yapıyoruz. Ma me. Yapma durma oturma konuşmaa. Ama Latince de olumsuz başına co getirerek yapıyoruz. Bunları yazmanıza gerek yok. Sadece bir şeyler açıklamak için söylüyorum. Co tan olumsuz tersi gibi.*

Kerim Öğretmen bu sınıfa da dört kardeş hikayesini anlatıyor. Öğrencilerin hoşuna gidiyor daha net anlıyor gibiler. Eğleniyorlar. Kerim Öğretmen hikayeden sonra örneklere geçiyor.

- *Şimdi Selinay gözlerini kapatıp bunları söyleyebilir misin? Kapat gözünü. Sana bir kopya. Cos.cotan bak ikisi de ko ile başlıyor o zaman komşu bölü karşı.*
- *Aa çok mantıklı.*
- *Ee her şey bir anda söylenmez ki diyerek gülüyor Kerim Öğretmen. Sırayla bak s önce ı sonra.*

Öğrenciler gülmeye başlıyor. Diğer soruya geçiyor.

4.7.4. Sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme

Bu bölümde derste telefon kullanımı, başka öğretmen ya da öğrenciler hakkında konuşma ve derse katılım ve kendini ifade etme kategorilerine ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur

4.7.4.1. Derste telefon kullanımı

Öğrencilerin teknoloji bağımlısı olduğu yönündeki vurgular dikkat çekerken, Kerim Öğretmen öğrencilerin bu bağımlılığının okullara derslerde telefonla oynama olarak yansıdığını ifade etmektedir. Derse telefonla girmeme konusunda oldukça hassas olan öğretmenimiz, öğrencilerin bu bağımlılığını en azından okulda azaltmak için arama yaptığı ve telefonları topladığı ancak okul idaresinden destek göremeyince çareyi velilerle konuşmakta bulduğunu ifade etmektedir.

Telefon görmeye dayanmam sınıfta. Kapalı bile olsa dayanmam. Arama yapıyorum. Bugün Kerim hocanın dersi var valla ben telefon getirmem dediklerini duydum mesela. Arıyorum alıyorum, müdür yardımcısına gidiyorum, müdür yardımcı tabi sağ olsun telefonları geri veriyor bir teneffüs sonra. Bundan sonra veliniz gelsin dedim artık en son çare vermiyorum telefonları, isimlerini yazdım, topladım, dolabıma kilitledim. Veliler geldiler yalvardılar hocam biz verdik. Vermeyin, yasak dedim. Bir şekilde telefonu engellemek gerekiyor çünkü gerçekten mahvediyor çocukları.

4.7.4.2. Başka öğretmen ya da öğrenciler hakkında konuşmama

Sınıfta üzerinde en çok durduğu kural olan telefon kullanımından sonra önemseydiği bir diğer kural öğrencilerin arkadaşları ve diğer öğretmenler hakkında konuşmamasıdır.

Öğrencilerin birbiri hakkında veyahut ta sınıfta olmayan bir öğretmen hakkında ya da bir öğrenci hakkında atıp tutmaları. O yüzden böyle katı kurallar koymamın sebebi o. Başkasına benim yanımda herhangi bir şey söyleyemezler sınıfta. Ali o gün gelmemiş Ali böyle böyle böyle yaptı. Onu konuşamazlar Ali geldiği zaman konuşurlar veya bir öğretmen hakkında bir öğretmenimiz şöyle şöyle şöyle yaptı diyemezler çünkü yetkili mercii o anda ben değilim eğer çok büyük problem yaşıyorsanız gidin okul yönetimiyle görüşün derim.

4.7.4.3. Derse katılım ve kendini ifade edebilme

Öğrencilerin ders süresince konuşmasını, kendilerini ifade etmelerini isteyen Kerim Öğretmen'in ders gözlemlerinde öğrencilerin katılımı ile ders işlediği özellikle onları konuşturmaya çalıştığı görülmüştür. Bu bağlamda birçok öğretmen için olumsuz bir durum olarak algılanan ders içi konuşmalar Kerim Öğretmen için derslerinin olmazsa olmazıdır.

Sınıfta olan olayları kesinlikle konuşuruz. Konuşma açısından kesinlikle problem yaşamayız, öğrencilerin özellikle konuşmasını isterim sınıfta. Bu dersle ilgili olmasa bile kendilerini ifade etmelerini isterim çünkü bu çocuklarda girişimciliğe karşı suçluluk dönemi var Piaget'nin 2-4 yaş arası galiba yanlış hatırlamıyorsam. Bu çocuklar o dönemde maalesef bir girişim oluşması gerekiyor çocuklarda, bir şeyleri başardıkları hissi. Bu yüzden sınıfta da kendilerini ifade edebilmelerini sağlamaya çalışıyorum. O yüzden konuşma çoğu öğretmen için vazgeçilmezdir konuşmayacaksınız kesinlikle sınıfta derler. Bende de konuşacaksınız kesinlikle sınıfta.

4.7.5. Sorunlu davranışları yönetimi

4.7.5.1. Sorunlu davranışların sebepleri

Sorunlu davranışların sebepleri iki başlık altında gruplanmıştır. Bunlardan ilki; teknoloji bağımlılığı iken diğeri ailevi problemlerin öğrencilere yansımalarıdır.

4.7.5.1.1. Teknoloji bağımlılığı

Günümüzde öğrencilerin en sık karşılaşılan alışkanlığının teknolojinin amacının dışında aşırı şekilde kullanılması olduğuna vurgu yapan öğretmenlerin bu alışkanlığın sınıf içinde bazı sorunlu davranışların sebebi olabileceğine dikkat çektiği görülmektedir. Telefon bağımlılığın öğrencileri mahvettiğine ve düşünemeyen bir toplum yarattığına vurgu yapan Kerim Öğretmen, velilerin de bu soruna katkı sağladığına değinmektedir. Nerdeyse her öğrencinin telefonu olduğuna ve velilerin bunun sebebi olarak çocuklarını merak ettiklerini göstermelerini eleştirmektedir.

Telefon, bilgisayar ve internet çocuklarımızı köreltiyor. Kesinlikle mahvediyor. Önceden bize şöyle söylerlerdi; test çocuğu bunlar işte “Ne yiyeceksin?” “Şıklarda ne var?” diye söylerdi. Şimdi öyle değil “Bakayım bir Google’a sorayım” diyorlar şuanda. Şuan durum tamamen bilişim üzerine odaklanmış vaziyette, her çocuğun neredeyse cep telefonu var mezun ettiğim 8’lerin yüzde 80’inde telefon vardır. Bu telefon olayı bilgisayardan daha kötü bir alışkanlık Hani benzetmek hiç uygun bir şey değil ama sigaradan bile kötü bir alışkanlık çünkü sigarayı belli yerlerde içemiyorlar ama telefonu her yerde kullanabiliyorlar. Benim dersim haricinde tabi. Çocuklar düşünemiyor, bir ders önce yapabildiği şeyi kafasında telefon olduğu için ikinci ders yapamıyor. Düşünemediği için de kör bir toplum yetişiyor maalesef. Veliye bile söylediğimizde çok yakinen tanıdığım bir veli “ben merak ediyorum çocuğumu” diyor. Sen öyle mi yetiştin çocuğunu keseceğimiz mi okulda başına bir şey mi gelecek. Bir şekilde ulaşırsın sen istediğin anda. Ama maalesef velilerden de kaynaklı çok büyük problem var.

4.7.5.1.2. Ailevi problemlerin öğrencilere yansımaları

Ailevi yaşantılar öğrencilerin okuldaki davranışlarını şekillendiren etkenlerin başında gelmektedir. Bu bağlamda Kerim Öğretmen, öğrencilerin ailede yaşadıklarını bir ayna gibi yansıttığını dile getirmektedir.

Velileri mesela anne-baba ayrı olan öğrencinin davranışıyla ailesinde bir parçalanma olmamış öğrencinin davranışı farklı. Açıkça söyleyeyim annesi baskın olan öğrencinin sınıftaki davranışıyla babası baskın olan sınıftaki öğrencinin davranışı bile farklı. Okulda yaşadıklarını eve, evde yaşadıklarını okula ayna gibi yansıtıyor çocuklar.

4.7.5.2. Sorunlu davranışlarla mücadelede kullanılan stratejiler

Bu bölümde öğretmenlerin kullandığı stratejiler; elini taşın altına koyma, kişisel mesafeyi daraltma, sorun yaratan davranışları adım adım önleme, ekstra görevler verme ve sessizce durup bekleme şeklinde sunulmuştur.

4.7.5.2.1. Elini taşın altına koyma/Sorunlu davranışların üstüne gitme

Birçok öğretmenin öğrencilerin olumsuz davranışlarını görmezden geldiğini ve bu davranışlara çözüm üretmeye çalışmadığından yakınan Kerim Öğretmen, öğrencilerin sergiledikleri davranışların yanlış olduğunun farkına varmaları için gerekli yaptırımları uyguladığına “*elini taşın altına koyduğuna*” dikkat çekmektedir. Veliyle ya da okul yönetimiyle iletişime geçme, öğrenciyle birebir konuşma uzman tipindeki öğretmenin sorunlu davranışların yönetiminde başvurduğu yollar arasındadır.

Yanlış davranışlara çoğu kişi göz yumuyor maalesef. Ellerini taşın altına koymuyorlar yanlış davrandıkları zaman söylüyorlar ama bir yaptırım uygulamıyorlar. Ben velisini arıyorum, okul

yönetimiyle alıyorum gidiyorum birebir konuşuyorum veyahut da çekiyorum kenara konuşuyorum.

4.7.5.2.2. *Kişisel mesafeyi daraltma*

Dershanede çalıştığı zamanlarda kalma bir alışkanlık olarak derste hiç oturmadığı ve sürekli gezindiğini belirten Kerim Öğretmen, bu şekilde hareket halinde olmanın sınıfta olan bitenden daha kolay haberdar olmayı ve olumsuz durumlar büyümeden müdahale etmeyi sağladığına dikkat çekmektedir. *Kişisel mesafeyi daraltma*, öğrencilere destek olma ve çalışmalarına dönüt verme gibi amaçlarla da öğretmenler tarafından tercih edilen yöntemlerden biri olmaktadır.

Sınıfı o şekilde hâkimiyet altına alıyorum biri birine bir şey yaptığı anda görüyorum. Gereken cezayı da alıyor. Bazı noktalarda ya yeter artık eğitime şiddeti getireceksiniz bile dediğim oluyor. sSınıf hâkim olmak için etkili olduğunu düşünüyorum. Masadan sınıfın hepsi görünüyor ama sınıfın hepsine hâkim olamıyorsunuz, mutlaka o öğrencinin orada ne yaptığını görmek gerekiyor. Kim ne yapıyor, soruyu nasıl çözüyor onlara da bakarım gezerken. Yapamadıkları anda müdahale etmek, bireysel eğitimi de sağlamak için sürekli gezerim sınıfta.

4.7.5.2.3. *Sorun yaratan davranışları adım adım önleme*

Sınıf içinde en sık karşılaştığı ve rahatsızlık duyduğu davranışların silgini verir misin, kalemi uzatır mısın gibi öğrencilerin birbirlerinin dikkatini dağıtan davranışlar olduğunu vurgulayan Kerim Öğretmen, bu davranışları *adım adım* önlemeye çalıştığını ifade etmektedir. Sorunu öncelikle sınıfın içinde çözmeye çalışan öğretmenimiz, ilk olarak öğrencinin yerini değiştirmekte, daha sonra farklı sorumluluklar vermektedir. Sorun sınıf içinde çözülemediğinde ise dışarıda bireysel konuşma ve son olarak da velileri bilgilendirme yollarını izlemektedir. Velileri hangi aşamada bilgilendireceği konusunda bir ikilem yaşadığını ve hangi durumun öğrenci için iyi olduğunu bilmediğini ise şu şekilde ifade etmektedir.

Belki bu da zayıf yön olarak değerlendirilebilir çünkü veliyle birazcık problemin başında iletişim kurulsa bilmiyorum ne düzeyde başarılı olunur, sorunlar daha kısa sürede çözülebilir mi yoksa veliye yansıdığı için öğrenci uzaklaşır mı öğretmenden onu tam kestiremiyorum. Ben veliye son aşamada yansıtıyorum bununla ilgilide ciddi serzenişler aldım velilerden hocam keşke önce söyleseydiniz diye. Ama önce söylediğim zaman da bu sefer öğrenciyle aramdaki bağın kopacağını düşünüyorum. O yüzden çok da önce söylemek isteyen bir insan değilim.

4.7.5.2.4. Ekstra görev verme

Farkındalığını öğrencileri yakından tanıma ile bütünleştiren öğretmenimiz, öğrencilerin seviyelerine göre soru çözme hızlarının farklı olduğunu ve onların dersten kopmasını engellemek ve sınıfta bir denge kurmak amacıyla kişisel mesafesini daraltarak öğrencilerin defterlerine bazen *ekstra sorular* yazdığını vurgulamaktadır.

İyi bir öğrenci soruyu tak diye çözüyor, şimdi on saniyede çözüyor. O soruyu normal bir öğrenci bir dakikada çözecek. Kötü bir öğrenci iki dakikada çözecek diyelim. On saniyede çözüyor bu sefer sağ sola bakmaya başlıyor. Hemen gidiyorum defterine bir soru yazıyorum mesela. Onun iki dakikada çözebileceği sınıfın orta düzey öğrencisinin on dakikada çözeceği, kötü öğrencinin çözemeyeceği bir soru mesela. O onunla uğraşırken diğer öğrencilerde tahtadaki soruyu çözüyorlar. Bunu ortaya yaklaşan öğrenciler için de uyguluyorum, sen tahtadaki soruyu bil, şu soruyu çöz diye defterine de soru yazdığım oluyor. Davranışlarım mutlaka değişiyor. Tamam, sınıf içerisinde 20 kişilik-30 kişilik bir sınıfta eğitim yapıyoruz ama bireysel olarak davranmaya özen gösteriyorum.

4.7.5.2.5. Sessizce durup bekleme

Kerim Öğretmen'in sergiledikleri olumsuz davranışları *sessizce durup susmalarını bekleyerek* sonlandırmaya çalıştığı öğrenciler tarafından dile getirilen bir olgu olup, öğretmenlerinin hareketlerinin ne anlama geldiğini iyi bildiklerini göstermektedir.

Bekliyor. Duruyor ya mesela böyle yapıp sınıfı izlediği zaman herkes susuyor.

4.7.6. Özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesi

Öğrencilere gerçekten samimi bir şekilde ilgi gösterme ve sorunlarıyla ilgilenmenin öğrencinin gözünde en büyük ödül olduğunu vurgulayan Kerim Öğretmen, ilgi göstermenin dışında öğrencileri derse bağlamak için sembolik ödüllerden yararlandığını ifade etmektedir. Yıldız ya da artı gibi sembolik ödüllerin öğrencilerin yaşı ne olursa olsun motive edici bir işlevi olduğu öğretmenlerin ifadelerinde sıkça karşılaşılan vurgulardandır.

... Soru çözene bir tane yıldız mühür yaptırılmışım, defterlerine yıldız basıyordum, soruyu doğru çözenlere. 8'nci sınıfta bile çocuk, "hocam bu sene yıldızlı soru çözmeyeceğiz mi" diyor. "Ya ben sizi kandırdım" falan yapıyorum ama yok hocam illa yıldızlı soru çözelim... İşte on tane yıldızın olursa bir tane gülen yüz. İşte yirmi tane gülen yüzün olursa bir tane artı şeklinde böyle çocukları kandırmaya yönelik ama tabi bu kesinlikle benim on üç yıldızım oldu, benim beş gülen yüzüm oldu şeklinde değil, çocukların soru çözmeye olan istediğini arttırmak aslında amaç.

Defterlerini getirip gösteriyorlar, bağıyorlar çağırıyorlar bu şekilde ders işleniyor. Ara ara konulara bağlı olarak mesela kesirleri işlerken her sınıfa girerken bir poşet elmayla girer elma keser elmanın üçte ikisi, işte elmanın dörtte birini yedi, o şekilde bir ders işleme izliyorum genellikle.

4.7.7. Öğretmenlere tavsiyeler

4.7.7.1. Dersi sevdirmeye

Öğretmenlerin vurgularından yola çıkarak dersi sevdirmenin öğrenciler üzerinde önemli bir etki yarattığı söylenebilir. Bu bağlamda Kerim Öğretmen ilk olarak branşı ne olursa olsun öğretmenlerin *derslerini sevdirmeye* çalışmaları konusunda tavsiyede bulunmaktadır. Öğretmenlerin dersini sevdirmeleri için ilk adım bir öğretmen olarak *kendilerini sevdirmeleridir*. Bu bağlamda kendisini sevdirmek için öğretmenlerin *mesafeleri azaltması* tavsiye edilmektedir.

Branşına ait dersi sevdirmeye çalışmalılar bence. Bu çok önemli çünkü tabi dersi sevmesi için de öğrencinin öğretmeni sevmesi gerekiyor. Öğretmeni sevmesi için de bence sınırların ciddi düzeyde azaltılması gerekiyor.

4.7.7.2. İyi bir alan bilgisine sahip olma

Sınıftaki otoritesini alan bilgisinin yarattığı güven ve etkiyle oluşturan Kerim Öğretmen için yeni öğretmenlere sağlam bir *alan bilgisine ve ifade gücüne* sahip olmalarını tavsiye etmesi kendi sınıf yönetimi tarzını destekler tavsiyelerdendir.

Konu hakimiyeti çok önemli dediğim gibi öğrenci öğretmenle karşılaştığı zaman tartar öğretmeni. Tarttığında eğer olumlu yanıt alamazsa o öğretmenden hiçbir şekilde verim alamaz öğrenci. O yüzden alan bilgisinin çok sağlam olması gerekiyor ve ifade gücünün de yüksek olması gerekiyor. Ne öğretmenler var ki her şeyi biliyor ama anlatamıyor. Anlatılması gerekeni bilsin, anlatabilsin yeterli.

4.8. Her Mücadeleden Başarıyla Çıkan Öğretmen: Savaşçı

Savaşçı öğretmen tipinde yer alan öğretmenler sınıf yönetimi uygulamalarını okulun bulunduğu sosyo-ekonomik ve kültürel çevreye göre şekillenmektedir. Genellikle parçalanmış aile çocuklarının bulunduğu okullarda görev yapan savaşçı öğretmenlerin önceliği akademik başarıdan ziyade öğrencileri kazanabilme ve okula devamını sağlayabilmedir. Bu bağlamda öğrencileri yakından tanımak için çaba harcayan bu öğretmenlerin öğrencilerin sınıf içinde ve dışında dikkat çekme çabalarını anlayışla karşılaştırırken, sorunlarıyla birebir ilgilenmekte ve ailesinde göremediği ilgi ve

şefkati okulda sunmaya çalışmaktadır. Özge öğretmen bu çalışmada her mücadelen başarıyla çıkan bir savaşçı öğretmen olarak mesleğinde on yedinci yılını çalışan bir Türkçe öğretmenidir. Öğretmenlerinin kendilerine değer verdiğini ve sevdiğini ifade eden öğrenciler özellikle Özge Öğretmen'i ve dersini sevme nedenleri arasında sınıfta oluşan eğlenceli ortamı ve yapılan esprileri göstermektedir. Özellikle ilgilerinin dağıldığı anda yapılan esprilerin öğrencileri tekrar derse çekmede etkili olduğu görülürken, sınavlarda başarılı olmaları için Özge Öğretmen'in kendileri için harcadığı çabayı takdir ettikleri dikkat çekmektedir. Öğrencilerinin başarıma hissini tatması için çaba harcayan öğretmenimizin öğrencileri zorlayıcı bir akademik başarı kaygısında olmadığı söylenebilir.

Ben Türkçe derslerini çok eğlenceli buluyorum. Türkçe hocası olarak Özge hocayı çok seviyorum. Onun dersi gelince seviniyorum. Güzel geçiyor.

Özge hoca güzel anlatıyo. Esprili anlatıyo. Sınavlarda yardımcı olarak ilk baş deneme sınavı yaptırıyo. Yüksek almamızı istiyö. Çok iyi anlatıyo.

Öğrencileri kazanabilmenin temelini onları yakından tanıma, değer verme ve ilgi göstermeye dayandığı söylenebilir. Bunun için her öğrenciyle mutlaka iletişim kurmaya çalışan savaşçı öğretmenimiz, öğrencilerin sahip olduğu *bireysel farklılıklara* göre onlara yaklaşmaya özen göstermektedir. Fark edildiğini hissettiklerinde öğrencilerin dünyalarında yer yerinden oynayabilmekte ve onlara değer veren öğretmenleri hayatlarında iz bırakan kişilerden biri haline gelmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin dikkat çekme çabalarını fark eden savaşçı öğretmenler, çocukları kazanmanın yollarını aramakta ve bu zor şartlarda tutunabilecekleri dalları olmaktadır. Bunun en güzel örnekleri öğretmenimizin vurguladığı gibi, öğretmenlerin öğrencilere ve onların başarabileceğine olan inançlarını gösterebilmeleri ve başarılarını takdir edebilmedir.

...Yazma bizim işimizi çocukları tanımak açısından kolaylaştırıyor aslında. Birkaç kelime verdim bunlarla bana kısa bir yazı yazın hemen şimdi dedim. Çünkü o kelimelerden çocukların ruh dünyasını çıkarabiliyorsunuz, ben o açıdan şanslıyım. Çocukların duygu dünyalarını tanıyabiliyorum. Ondan sonra aa Cemal bir okudu hatta biz onu okul panosuna astık. İyi yazarları asacağım dedim. Cemal bir şey yazmış ama nasıl diyeyim Cemal Süreyya'dan çıkmış sanki. Devrik cümlelerle şiir formunda yazmış ama bilmeden yazmış çocuk. Kompozisyon doğru dürüst yazamıyor ama onu devrik cümlelerle o anda içinden o gelmiş. İşte deniz, yelkenli, vesaire, kelimelerimiz onlardı. Ben dedim bunu dışarıdaki panoya asıyorum. Panoya astık çocukta o günden itibaren bana karşı da Türkçe dersine karşı da olumlu yönde değişiklikler oldu. Mesela Cemal'i ben kazandığıma inanıyorum. Beni Facebook'da eklemiş, bende kabul

ettim, ekledim. Şimdi yatılı bir okulda okuyor, meslek lisesi. Geçen geldi hocam elinizi öpmek istiyorum dedi...

Öğrencilerin yaşadığı maddi imkânsızlıklar ve ailevi sorunlarla mücadelede savaştığı öğretmen rolüne bürünen Özge Öğretmen, bu süreçte imkansızlıklara olumlu tarafından bakmayı öğrenmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin yaşadığı imkansızlıklar nedeniyle dershaneye gidemediği için derslerde işlenen konulara ilişkin önbilgilerinin olmaması daha istekli ve meraklı olmalarını sağlamaktadır.

Diyelim ki 8'lerde ilk konumuz fiilimsi bunlar heyecanlı olarak giriyor özellikle kız grubumuz var. Gerçekten mi, fiilimsileri çok merak ediyorum ya da fiilde çatı. Ya öğretmenim nasıl bir şey bu çatı fiilide. Ben 17 yıllık öğretmenim bu okulda bunu gördüm özellikle. Çünkü daha önce hep merkez okullarda çalıştım çocuklar hazır olarak geliyorlardı özel dersler dershaneler vesaire ama bu okulda biraz da çocuklar bilgiye açlar. Fiilimsi diyorsunuz aa gerçekten mi diye merak ediyorlar, tabi ki bütün sınıf için bunu söyleyemem ama büyük çoğunluğu yaa fiilde çatı nasıl bir şeymiş heyecanla ellerinde kalemleri dikkatle sanki ben üniversitede ders anlatıyorum gibi dinliyorlar.

Sınıftan Bir Kesit

Dersin başında ön sıraya gelen öğrencinin kafası karışıyor. Art arda sorular soruyor. Bunun üzerine Özge Öğretmen;

- *Nisanur öne geldiğine pişman oldu. Gültüşmeler oluyor. Bak ne güzel oldu, daha çok konsantre oldun. Sen hep burada otur. Kitap okuyorum. Anlamca olumlu, biçimce olumlu.*
- *Hocam olumsuz nasıl olur.*
- *Bekleyin çocuğum.*
- *Anlamcası, öğrenci yanlış söyleyince Özge Öğretmen ortamı sakinleştirmek için, bakın bu sınıfın Türkçesi böyle bozuldu diyor. Öğrenciler gülüyor ve sorular biraz duruluyor.*
- *Aynı anda onlarca soru soruyorsunuz. Benim bilgiye aç çocuklarım bekleyin. Sorularınızın cevabı bende. Ama az sonra...*
- *Reklamlardan sonra diyor bir öğrenci. Köpeğim öldü bakın şimdi daha iyi anlayacaksınız. Biçimce olumlu ama anlamca olumsuz. İnsani duygularınız katın.*
- *Ben şimdi anladım.*
- *2 dk sabretseniz öğreneceksiniz zaten. Elif'in bir cümlesi vardı. Aleyna sen beklemede kal. Bilgiye aç yavrularım. Paramı kaybettim. Kimse parasını kaybettiği için zil takıp oynamaz herhalde. Öğrenciler gülüyor ve derse ilgiyle katılmaya devam ediyorlar. Aferin güzel bir örnekti Aleyna.*

Öğrenciler soru sormak ve derse katılmak için çok hevesli. Özge Öğretmen onların heveslerini kırmadan onları sakinleştirmeye çalışıyor. Öğrencilerle tek tek ilgilenerik sorularını cevapsız bırakmıyor.

Anne babanın ayrı olmasının üstüne maddi imkânsızlıkların eklendiği ailelerde çocukların çok küçük yaşta kaldıramayacakları bir yükün altına girdikleri

görülmektedir. Maddi imkansızlıkların yarattığı sıkıntı ve evde göremediği ilgisizliği, sevgisizliği okula yansıtan çocukların özellikle derslerde *dikkat çekme* çabası içine girdiği görülmektedir. Ailesinden göremediği sevgiyi ve ilgiyi öğretmenlerinde arayan öğrenciler, bunun karşılığını alamadığında olumsuz davranışlar sergileme eğilimi göstermektedir. Savaşçı öğretmenler için sınıftaki en önemli zorlayıcının öğrencilerin dikkat çekme çabaları olduğu söylenebilir.

...çocuk ilgi çekmek istiyor annede göremediği ilgiyi, babada göremediği ilgiyi bizden istiyor, şımarık olabiliyor arkadaşına vurarak bunu yapıyor yeter ki öğretmen onunla ilgilensin. Parçalanmış aileler bu açıdan kesinlikle etkiliyor bu okulda.

Savaşçı öğretmen tipindeki öğretmenlerin ilişkiler, sınıf kuralları, sorunlu davranışlar gibi sınıf yönetiminde öne çıkan boyutlarda hangi stratejileri kullandıklarını görmek için bu boyutların ayrı ayrı ele alınması faydalı olacaktır. Bu bağlamda (i)otoritenin inşası, (ii)öğretmen, öğrenci ve veli ilişkileri, (iii)öğretimi planlama ve gerçekleştirme (iv)sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme, (v)sorunlu davranışların yönetimi ve (vi)özendiriciler ve ödülleri uygun davranışın sürdürülmesi boyutlarını sırasıyla ele alacağız.

4.8.1. Otoritenin İnşası

Öğretmen olmanın çocukluk hayali olduğunu dile getiren Özge Öğretmen, küçükken oyuncak bebeklerini alıp onlara sürekli bir şeyler öğretme çabalarının içindeki öğretme isteğini körüklediğini ve edebiyat öğretmenin etkisiyle de Türkçe öğretmeni olmaya karar verdiğini ifade etmektedir. Mesleğinin ilk yılında liseye atanan Özge Öğretmen, öğrencileriyle neredeyse aynı yaşta olduğunu ve sınıfta otoritesini inşa etmek için saçlarına röfle yaptırdığı ve yaşından büyük kıyafetler giymeye çalıştığı günleri gülümseyerek anlatmaktadır. Öğretmenliğin ilk yıllarında sınıf yönetiminde en çok zorlandığı şeyin kalabalık sınıflar olduğunu dile getiren öğretmenimiz, kimin neyi ne kadar anladığını bu sınıflarda fark edemediği için gerildiğini ifade etmektedir. Kalabalık sınıfların yanı sıra zorlandığı bir diğer nokta öğrencilerin duygusal yanını kullanabiliyor olmasıdır. Bu bağlamda öğretmenlerin zaman zaman hayır diyebilmeleri gerektiğine dikkat çekmektedir. Parçalanmış aile çocuklarının bulunduğu bir kenar mahalle okulunda görev yapan Özge Öğretmen'in otoritesini yakın ilişkilerle öğrencileri kazanabilme, farklı rollere bürünme, planlı ve kuralcı olma ve öğrencilerin verdiği mesajları doğru okuyabilme üzerine inşa etmeye çalıştığı görülmektedir.

4.8.1.1. Öğrenciyi kazanabilme/Hayatına dokunabilme

Parçalanmış ve gelir düzeyi düşük aile çocuklarıyla çalışmak öğretmenlerin önceliklerini etkileyebilmektedir. Maddi imkansızların ve ailevi sorunlarla baş etmek zorunda kalan öğrencilerin bu sıkıntılarını çoğu zaman sınıf ortamına taşımaktadırlar. Öğrencilerin önceliklerinin farklı olduğunun bilincinde olan öğretmenimiz, onlara bir şeyler kazandırabilme ve *hayatlarına dokunabilmeye* odaklanmaktadır. Bu bağlamda akademik başarıdan önce öğrencileriyle olumlu ilişkiler kurmaya çalıştığı görülmektedir.

...Öncelikli olarak öğrenciyi kazanmaktır benim hedefim. Öğrenciyle koridorda, teneffüste veya dışarıda, çarşıda bir yerde göz göze geldiğimde bana tebessüm ettirebiliyor ya da selam verebiliyorsa benim için önemli olan budur. Yakın bir ilişki kurmak, yakın ilişkiden kastım evet bir öğretmenimiz vardı benim üzerimde etkili oldu. Bana selamlaşmayı öğretti, teşekkür etmeyi öğretti veya kitap okumayı sevdirdi gibi. Öncelikli olarak öğrenciyle o yakın teması sağlayabilmek amacım. İkinci aşamada akademik başarı puanımın 90-100 olması gelir benim için. Öncelikli olarak o yakın ilişkiyi kurabilmektir benim için önemli olan.

4.8.1.2. Farklı rollere bürünme

Sınıf yönetimiyle ilgili aldığı eğitimlerin birçoğunun teorik bilgi vermekten ibaret olduğunu ifade eden Özge Öğretmen, tatlı sert bir sınıf yönetimi tarzı oluşturmaya çalıştığını bunu da deneyimleyerek edindiğini vurgulamaktadır. Her sınıf için tek bir sınıf yönetimi tarzını uygulamanın mümkün olmadığına değinen öğretmenimiz, sınıfların ya da öğrencilerin özelliğine göre *farklı rollere bürünmek* gerektiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda öğretmenliğin iyi bir tiyatrocun olmayı gerektirdiği dikkat çekmektedir.

...tatlı sert yöntemi çok işe yarıyor. Her öğrencinin bir yapısı varsa her sınıfın da bir yapısı var. Bazı sınıflar gırgır şamata ile ders işlemeyi çok seviyor. Bazı sınıflar çok ciddiyetle dinlemeyi seviyor. Dolayısıyla benim şu tarzım var ben her sınıfta bunu uygularım diye bir şey kesinlikle yok. Her sınıfın dediğim gibi o günkü ruh hali bile etkiliyor. Çocukların hasta olması veya o gün bir şey yaşamış olabilir sınıf ortak bir şey yaşamış olabilir. Bunlar da etkili ama dediğim gibi sınıf yönetiminde o an o ders önemli. 10 Mayıs 2016 tarihindeki 7-A'nın durumu şubat'ta işlediğim bir dersle tutmayabilir, bu öğrencinin hazır bulmuşluğu ya da çocukların o günkü durumuyla ilgili olabilir. Tiyatrocun olmak, o kalıba girebilmek önemli.

Farklı rollere bürünmesi öğrencilerin öğretmenlerini diğer öğretmenlerden ayıran özelliklerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Özge Öğretmen'in kendileri için

bazen anne ya da arkadaş bazen de onları koruyan, birlikte gülüp eğlendikleri ya da onları kendinden daha çok düşünen ve seven biri haline bürünebilmektedir.

Çok sakın. Bizimle arkadaş gibi konuşuyo. Sıcak davranıyo. O yüzden de iletişimimiz iyi oluyo.

Bizi yeri geldiğinde koruyo.

Türkçe sınavından 89 aldım valla o benden daha çok sevindi.

4.8.1.3. Planlı ve kurallı olma

Sınıf yönetiminde kritik yıllar olarak görülen ve çoğu öğretmenin tükenmişliği yoğun bir şekilde yaşadığı hatta mesleğinden ayrıldığı ilk üç yıl, Özge Öğretmen'in vurgularında da öne çıkmaktadır. İlk üç yılında neyin neden yaptığının farkında olmadığını ve sonrasında kendisine ait bir düzen geliştirdiğini vurgulayan öğretmenimiz, *kurallı ve planlı olma* kişilik özelliğini sınıfa yansıttığını ifade etmektedir. Sınıftaki otoritesini inşa etme ve güçlendirmede sınıf kurallarını oluşturmaya ve bu kurallara uyulmasına özen gösterdiği dikkat çekmektedir.

Yapı olarak kuralları olan bir insanım. Evde de böyledir mesela karambole derse gelmem, paldır küldür oradan kitaplarımı alayım 8-A'da ben ne işliyordum aa hemen bakayım değil. Kurallı olmak ama nasıl diyeyim değişmeyen kurallar değil bunlar biraz disiplinli olmakla ilgili. Yapım işime yansıyor herhâlde. Ben bunu yaklaşık 3'ncü yılımdan sonra keşfettim. İlk 3 yıl daha ne olduğunu tam anlayamamışım ben mesleğin. Evet, çok severek çok küçük yaştan beri istediğim bir meslekti ama okulda gördükleriniz ayrı bir dünya okul çok ayrı bir dünya. Zaten 1'nci yılı stajyer öğretemdim toplam 3 yıl neyin ne olduğunu keşfetmekle geçti aslında. Şöyle davranırsam böyle olur veya ödev kontrolü yaptırmazsam mesela çocuk evet bunu kullanabilir gibi. 3 yıldan sonra yavaş yavaş oturmaya başladı sistem haline geldi.

4.8.1.4. Öğrencilerin verdiği mesajları doğru okuyabilme

Savaşçı öğretmeni diğer öğretmenlerden ayıran en belirgin özellik imkânların yetersiz olduğu zor şartlarda çalışıyor olmalarıdır. Bu şartlarda öğrencilerin öncelikleri değişirken, öğretmenlerin öğrencilere yaklaşımında dikkat etmeleri gereken farklı noktalar öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki ve en önemlisi ailevi yaşantılardır. Çalıştığı okullardaki öğrencilerin çoğunlukla parçalanmış aile çocukları olduğunu belirten Özge Öğretmen, ilk yıllarında öğrencileri aldıkları notlarla etiketleme hatasına düştüğünü ama bu öğrencileri tanıdıkça her birinin aslında farklı bir mesaj vermeye çalıştığını gördüğünü ifade etmektedir. Bu mesleği ve çocukları gerçekten seven öğretmenlerin, öğrencilerin davranışlarının altında yatan *gizli mesajları doğru bir şekilde okuyabileceğine* dikkat çekilmektedir. Bu mesajlar doğru algılandığında ve öğrencileri

tanılarak onlara yaklaşıldığında öğretmen ve öğrenci arasında gerçek bir bağ kurulabilecektir.

Bu mesleği yapmak öncelikli olarak bu mesleği sevmekle ve çocukları sevmekle ilgili. Sevmeden bu mesleği kesinlikle yapamazsınız. Sevgiyle yaklaştığınızda aslında çocukların her biri size bir mesaj veriyor. Mesela ilk 3 yıl dedim ya ben şunu sanıyordum öğretmenlikte, bir de üniversitenin getirmiş olduğu etki herhalde, 100 alan, 90 alan çocuk çok iyi çocuktur veya çocuk mesela kitap getirmiyor, defter getirmiyor, üstü başı yırtık pırtık işte niye böyle, niye böylesin diye çocukları yargılıyordum. Ama sonra anladım ki hepsinden aslında bir mesaj çıkarılabilir somut bir şey söyleyemem belki ama onların aile durumuna bakmak gerekiyor. Mesela ilk 3 yıl ben bunu hiç anlamamışım yaşımın da verdiği herhalde toydukla, hiç anlamamışım, bilmiyorum ya çevremde parçalanmış aile çok görmediğim için. Ama çocukların hayata tutunma çabalarını görüyorsunuz. Ben deprem bölgesinde başlamıştım ilk göreve mesela orada da öncelikli olarak insan hayatının değerli olduğunu anlıyorsunuz. Hiçbir şey yok, ev gitmiş bark gitmiş, anne ölmüş baba ölmüş öyle bir ortamda çalıştım 1 yıl. Öncelikli olarak çocuğu iyice incelemek gerekiyor. Hepsi bir mesaj veriyor. Yunus örneği, siz de takip ettiniz. O çocuk da bir mesaj veriyor aslında parçalanmış aile çocuğuyum ben diye bas bas bağıriyor çocuk bana daha dikkatli yaklaşın diyor.

Sınıftan Bir Kesit

Sıra Yunus'a geliyor. Ama defteri açık bile değil. Arkadaşı defterini ona veriyor. Özge Öğretmen doğru cevabı bulabilmesi için yardımcı oluyor.

- *Yine geç mi uyudun Yunus?*
- *12'de.*
- *Naptın o saate kadar?*
- *Kitap okuyorum.*
- *Kaçıncı sayfaya geldin?*
- *29.*
- *Aferin, ama bir daha o kadar geç saate bırakma.*

Yunus parmak kaldırıp, örnek veriyor ama alıştırmalarla ilgili olmayan bir örnek. Özge hoca yine de onun şevkini kırmak istemiyor ve dinliyor. Özge Öğretmen soru sorarak konuyu işliyor, konu şahıs ve kip ekleri. Öğrenciler parmak kaldırarak cevap veriyor. O da aferin diyerek onları pekiştiriyor. Yunus sırasından kalkıp başka bir yerde duran çantasını alıyor ve kitap okumaya başlıyor.

- *Çok mu sevdin kitabını Yunus?*
- *Evet hocam.*
- *Ama şimdi kaldıralım. Yunus çok kitapsever bir çocuk. Bakın bunu sevmiş. Yunus bunu kitaplığımızı aldı değil mi yunus?*
- *Evet hocam.*

Bir erkek öğrenci;

- *Hocam Yunus çantamı itiyor.*
- *Yunuscum hadi sen ön sıraya geç. Bakın Emre'nin yanına geçince nasıl da ciddileşti.*

Alıştırmaların sırayla yapılacak olması derse hazırlıksız gelen öğrencilerin ortaya çıkmasını sağlıyor. Bu öğrencilerden biri olan Yunus'la birebir ilgileniyor Özge Öğretmen. Parçalanmış bir aileden geldiği ve çeşitli problemlerinin olduğunu farkında ve Yunus'a değer vererek onun derse katılma çabalarını takdir ediyor, yardımcı olmaya çalışıyor. Yunus'un derse katılma çabaları bir süre sonra dikkat çekmeye dönüyor. İlimli bir tavır sergileyen Özge Öğretmen, bu davranışların altında yatan nedenin farkında olarak onu kibarca uyarıyor bu işe yaramayınca yerini değiştiriyor.

4.8.2. Öğrenciler, öğretmenler ve velilerle olan ilişkiler

4.8.2.1. Öğrencilerle olan ilişkiler

Öğrencilerle olumlu ilişkiler kurabilmenin en güçlü yanı olduğunu ifade eden savaşçı öğretmenin öğrencilerle olan ilişkileri; öğrencileri birbirinden farklı bireyler olarak görme, ilgi gösterme ve önemseme, kuralcı ama eğlenceli ve değerli hissettirme boyutlarında ele alınmıştır.

4.8.2.1.1. Öğrencileri birbirinden farklı bireyler olarak görme

Öğrencileri yakından tanıma olumlu öğretmen öğrenci ilişkilerinin temel taşlarından biri olarak kabul edilebilir. Her bireyin farklı özellikleri olduğu düşüncesinin konu sınıf ortamı olduğunda göz ardı edildiği ve her öğrencinin aynı şekilde davranmasının beklendiği görülmektedir. Benzer şekilde öğretmenlerin de eşit davranmalıyım düşüncesiyle her öğrenciye aynı şekilde yaklaşmaya çalıştığı dikkat çekmektedir. Öğrencilerin içinde bulunduğu koşulların belki de zor bir çevrede öğretmenlik yaptığı için daha iyi farkında olan öğretmenimiz birçok zorlukla baş ederken yaşantılarının çocuklar üzerinde yarattığı etkileri göz önünde bulundurarak *her bir öğrenciye ayrı bir birey olarak yaklaştığını* ifade etmektedir.

Öncelikli olarak her çocuğun farklı kişilik özelliklerine sahip olduğuna inanmak gerekiyor. Bütün öğrenciler matematikten 100 alacak, Türkçe dersinden 100 alacak bu en iyidir, değil. Hepsinin yetiştiği koşullar farklı, aile çevresi farklı, sosyoekonomik durumları farklı hâlbuki hepsinin psikolojileri de farklı. Mesela Yunus'u takip ettiniz siz yıl boyunca Yunus, onun yanında başka Serhat çok çalışkan bir öğrencidir, öğretmen gözüyle bakıldığında ama şimdi ikisinin de koşulları farklı, birisi anne-baba olan bir evde yetişiyor, diğeri parçalanmış bir ailede; baba, anneyi göstermiyor kesinlikle. Yunus'a yaklaşımı bu şekilde temellendirmeliyim. Serhat'a davrandığım gibi Yunus'a davranırsam o çocuğu kaybederiz. Ne kadarını kazanabildik Yunus'un hani soru işaretleri ama en azından Yunus'ta gözle görülür değişimler olduğunu ben görüyorum.

Ama temeli nedir, hepsinin farklı kişilik özellikleri hepsinin sosyal aile durumlarının farklı olduğunu göz önünde bulundurmak gerekiyor. Öğrenciyi tanımak...

4.8.2.1.2. İlgi gösterme ve önemseme

Öğrencilere gösterilen *ilgi* ve verilen *değer* öğretmenle öğrenciler arasındaki görünmez duvarların bir anda yıkılmasına sebep olmaktadır. Öğretmenlerin “merhaba”, “neyin var” ya da “nasılsın” gibi gündelik hayatta iletişim kurarken sıklıkla kullandığımız basit soruların özellikle ilgi eksikliği yaşayan ve dikkat çekme çabasındaki öğrencilerde tahmin edilenden daha büyük bir etki yarattığı öğretmenlerin ifadelerinden açıkça anlaşılmaktadır.

...öğrenci geliyor dikkat çekmek istiyor herkes şen şakrak teneffüse çıkarken Yunus geliyor önümden özellikle suratını asarak geçiyor. Ne oldu Yunus dememi bekliyor, ben bunu fark ediyorum. Ne oldu Yunus diyorum, onun rol yaptığını o anda belki biliyorum ya da gerçekten üzgün, ne oldu Yunus diyorum? Anneme gidecektim hafta sonu babam yine izin vermedi diyor. Bunu bana anlatma gereği duyuyor çocuk. Çocuk böyle kazanılıyor. Olsun, Yunus öteki hafta görürsün diyorum. Sen belki derslerinde daha iyi olursan bizden olumlu şeyler duyarsa baban belki gösterir anneni diyorum. Çocuğu tanımak gerekiyor herhalde temelinde.

4.8.2.1.3. Kuralcı ama eğlenceli

Öğrencilerin gözünden *kuralcı ama eğlenceli* biri olarak görüldüğünü belirten Özge Öğretmen, hiç ara vermeden ders işleme çabasında olmadığını bazen taklit yaparak bazen de kendi anılarını paylaşarak eğlenceli bir sınıf ortamı yarattığına vurgu yapmaktadır. Öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda sıkıldıklarını anladığında bu şekilde dikkat çekici yöntemlere başvuran öğretmenimiz, öğrencilerin esprileri fazla uzatmadan derse dönmelerini davranışlarının ne anlama geldiğinin farkında olmalarına bağlamaktadır.

Bütün öğrencilerin dediği şu; öğretmenim siz çok kuralcısınız ama biz sizden sıkılmıyoruz ve çok komiksiniz diyorlar bana. Bilmiyorum komik miyim ama nasıl diyeyim güler yüzlü bir insanım, insanın mizacı herhalde iş ortamına da yansıyor. Ben iki karış suratla ders anlatamam. Tiyatroculuk, öğrencilere espri yaparım, taklitler yaparım gerektiği zaman hem sertim hem komiğimdir ve bunu sınıftaki çocuklar bilirler. Espri yaparım mesela iki dakika içinde güldün bitirin derim biter. Onu bilirler veya anılarımı anlatırım, öğrencilik yıllarımdan en azından bir mesaj alabilecekleri anılarımı anlatırım. Öğretmenim ama çocuklara öğretmenim biz sıkıldık bir anınızı anlatır mısınız diyebilecekleri bir ortam sunarım. Eğlenceli bir kişiliğim varmış onu söylüyorlar.

4.8.2.1.4. Değerli hissettirme

İnsani ilişkilerin gerekliliklerinden biri olan değer verme, olumlu öğretmen öğrenci ilişkilerinin temel taşlarından biridir. Kendilerinin değerli olduğunu hissettiren öğretmenler, öğrencilerin gözünde diğer öğretmenlerden ayrılarak farklı bir yere konmaktadır. Özellikle öğretmenleri tarafından takdir edilmeye alışık olmayan öğrenciler, *değerli olduğunu hissettiren* öğretmenlerle bir bağ kurmaktadır. Bu bağlamda öğrencilerine değer verdiğini mutlaka davranışlarıyla göstermeye çalışan Özge Öğretmen'in, öğrencilerini sergiledikleri olumlu davranışlar karşısında takdir ettiği ve onlara inandığı dikkat çekmektedir.

Davranış kesinlikle önemli. Mesela x öğrencisi çok başarısızdır ama o gün çok güzel bir cevap vermiştir ve bu çocuktan gerçekten bir şey olmaz dersiniz akademik olarak ama öyle güzel bir kompozisyon yazar ki hatta böyle bir olay geldi başıma. Arkadaşları aa bunu sen mi yazdın dediler. Kim yardım etti sana, çocuk, öğretmenim gerçekten valla billa ben yazdım dedi. Çocuk da o enerjiyi hissediyorsunuz. Alkışlayın Kadir'i derim. Kadir bakın ne kadar güzel bir kompozisyon yazmış. Çocuk ilk defa okşanmış hayatında, utandı, sıkıldı teneffüste yanıma geldi öğretmenim ben... Öğretmenim siz bana inandınız dedi valla billa ben yazmıştım. Ben sana inanıyorum o yüzden alkışlattım zaten dedim.

4.8.2.1.5. İsimleriyle hitap etme

Öğrencilere en iyi hitap etme şeklinin isimleriyle hitap etme olduğu vurgulanmaktadır. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde isimlerini öğrenen öğretmenlerini daha çok sevdikleri ve onların kendilerine daha çok değer verdiğine dair bir algıya sahip oldukları dikkat çekmiştir. Benzer şekilde, Özge Öğretmen ilk haftalarda öğrencilerin *isimlerini öğrenmek için çaba sarf ettiği hatta bunu bir oyun haline getirdiğine* vurgu yapmaktadır.

İsimleriyle hitap ediyorum kesinlikle, isimleriyle hitap etmek çok önemli. Benim ezberim iyidir hemen öğreniyorum. Ama çocuklara diyorum çocuklar bakın bir hafta hani sen sen diye hitap ederim kusuruma bakmayın bir hafta geçmesi gerekiyor. İkinci haftadan itibaren artık yavaş yavaş öğreniyorum. Eğlence haline getiririz hocam ikinci haftanın başında öğretmenim öğrendiniz mi isimlerimizi yazıyorlar buralarına yazmayın diyorum beyin jimnastiği olsun. Başlıyorum işte Hasan, Ali, İrem mutlu oluyorlar benim öğrenmiş olmama.

4.8.2.2. Öğretmenlerle olan ilişkiler

4.8.2.2.1. Hiperaktif

Özge Öğretmen, diğer öğretmenlerle olan ilişkilerini düşündüğünde yerinde duramayan ve okul içinde sürekli etkinlik düzenleyen bir öğretmen olarak kendisini tanımlayabileceklerini ifade etmektedir.

Öncelikli olarak hiperaktif görüyorlar. Çünkü benim bir dakikam bile boş geçmiyor. Okul kursları vardı bu sene, tiyatro çıkaramadık, bu okula geldiğimden beri tiyatro çıkarıyoruz. Sosyal anlamda da çocuklarla ilişkiler kurmaya çalışıyoruz veya ödül için çocukları alıyoruz mesela Pino'ya götürdük geçenlerde. Kompozisyon yarışması açtık, her seferinde kitap veriyoruz, başka bir şey veriyoruz roman veriyoruz dedik bu sefer Pino'ya götürelim çocukları. Gittik orada sohbet ettik kompozisyon birincilerini aldık orada sohbet ettik.

4.8.2.2.2. Öğrencilerle iletişimi iyi olan

Küçük bir okulda çalışmanın öğretmenlerin birbirini yakından tanımayı sağladığını vurgulayan öğretmenimiz, diğer öğretmenlerin gözünde hiperaktif ve iletişimi güçlü bir öğretmen olarak algılandığını ifade etmektedir. Öğrencilerle farklı etkinliklere katılması ve onlara arkadaşça yaklaşması kurdukları olumlu ilişkilerin göstergesi niteliğindedir. Anne babadan çok arkadaş olmayı tercih eden Özge Öğretmen, iyi ilişkiler kurabilmenin öğrencilere değer vermeye, bu değeri hissettirmeye ve en basitinden göz teması kurabilmeye bağlı olduğuna vurgu yapmaktadır.

...çocuklarla iletişimi iyi biri diye düşünüyor olabilirler. Geçen ay 5'lere girdiğimde çocuklar koşup sarılıyorlardı. Bir anne şefkati mi dersiniz, diyenlerde oldu mesela bu seneki 8'lerde, öğretmenim keşke sizin gibi bir annemiz olsaydı diye. Tabi ki en önemli kısmı da arkadaş olmak. Çocuklar bana gelirler evlerinde yaşadıklarını anlatırlar, mutlu ya da kötü olaylarını anlatırlar veya öğretmenim dışarıda sizinle oturup konuşalım mı diyen öğrenciler de var. Arkadaş olabilmek ama en temeli aslında çocuğa değer vermek, sen de insansın, yaşım senden büyük olabilir ama sen değerlisin hissi verebilmek. Bunun göz teması kurmak bile çocuklar için çok önemli.

4.8.3. Öğretimi planlama ve gerçekleştirme

Bu bölümde, motive edici bir şekilde derse giriş, kısa bir tekrar yapma, grubu canlı tutma ve aidiyeti sağlama, gündelik hayatla ilişkilendirerek ders işleme ve destekleyici bir sınıf ortamı sunma kategorileri ele alınmıştır.

4.8.3.1. Motive edici bir şekilde derse giriş

Öğretmenliği iyi bir tiyatrocun olmaya benzeten Özge Öğretmen, fiziksel bir rahatsızlığı olmadığı sürece tüm sıkıntılarını gizleyip ne olursa olsun sınıfa *enerjik bir şekilde girmeye çalıştığını* vurgulamaktadır.

Fiziksel bir rahatsızlık olur, yüzüme vurur o ayrı konu çocuklara da söylerim zaten. Çocuklar özür dilerim bugün sesim çıkmıyor veya sizinle bugün çok fazla şakalaşamayacağım. Derslerimiz bizim hareketli geçiyor gözlemlediniz, ama bugün ben durgun olabilirim bunun sebebi de rahatsızlığımdır diye açıklama yaparım. Çocuklar buna anlayış gösterir zaten, ama temelinde bunun hep samimiyet yatıyor. Ne hissediyorsanız o anda onu söyleyeceksiniz. Tiyatro dedim ya bu aşamada başlıyor. Moraliniz bozuk olabilir ama derse girdiğinizde çocuğa bunu yansıtmak hiç doğru değil, o gün o ders yine işlenecek. Enerjik girmeye çalışıyorum kesinlikle, çünkü bu enerji çocuklara da yansıyor. Hallerini hatırlarını mutlaka sorarım. 17 yıldan beri bunu mutlaka yaparım paldır küldür derse başlasam benim de hoşuma gitmez diye düşünürüm...

4.8.3.2. Kısa bir tekrar yapma

Selamlaşmanın ardından derse kısa bir tekrarla başlıyor ve öğrencilerin katılımı ile gündelik hayatla ilişkilendirilerek devam ediyor.

...sonra geçen ders nerde kalmıştık çünkü 5 saat bazı sınıflarda 6 saat Türkçe dersi, nerde kalmıştık der genel tekrardan başlarım kopukluk olmasın diye. Okuma metni ise öğrencilerle öncelikli olarak sessiz okuma sonra sesli okuma yaparız. Sonrasında Türkçe dersi zaten sosyal bir ders olduğu için günlük hayatla ilişkilendirerek işleriz.

4.8.3.3. Grubu canlı tutma ve aidiyeti sağlama

Öğrencilerin katılımı ile canlı bir ders işleyen savaştıcı öğretmen, bu dinamik sınıf ortamının öğrencilerin moduna göre değişebileceğine dikkat çekmektedir. *Herkesi katarak grubu canlı tutmaya çalışan öğretmenimiz, dikkat çekme çabasında olan öğrencilerin dersle ilgili olmasa bile söz alıp konuşma davranışını sınıfa aidiyetini sağlamak için anlayışla karşılamaktadır.*

Sınıfın yapısına bakarım mesela o gün diyelim ki iki sınava girdi öğrenci bakıyorum ki -onu da gözlemek gerekiyor- -dökülüyor oluyor sınıf, bazı dönemler bir salgın hastalık gibi hepsi grip oluyor mesela. Hepsi halsiz oluyor o da çok önemli. Dersin işlenişini bunlardan etkileniyor aslında. Okuma metnimiz varsa okuyoruz sorular cevaplar şeklinde öğrenciyi katmaya çalışıyorum genelde. Bütün öğrencilere söz hakkı vermeye çalışıyorum sadece parmak kaldıranlara değil. En basit verdiğimiz örnek Yunus. Yunus zaten konuşmaya çabalayan bir öğrencidir ve saçma sapanda da olsa derse katılsın çocuk derim. Bu sınıfa ait olduğunu hissetsin.

4.8.3.4. Gündelik hayatla ilişkilendirerek ders işleme

Öğretmenlerin kişilik yapısının sınıf yönetimi uygulamalarını etkilediği görülmektedir. Hareketli bir yapıya sahip olan Özge Öğretmen, sınıf içerisinde bu hareketliliği ile dinamik bir ortam yaratmakta hatta sahip olduğu bu enerji öğrencileri şaşırtmaktadır. Hareketli yapısıyla öğrencileri canlı tutan öğretmenimiz, dersi *gündelik hayatla bağdaştırarak* her öğrencinin kendisinden bir şeyler bulmasını sağlamaya çalıştığını ifade etmektedir.

40 dakikanın 40'ında da ders anlatacağız diye bir şey yok ben onu yapmıyorum. Zaten çocukların dinleme kapasitesi maksimum 20 dakikadır. O gün kar yağıyorsa bakın çocuklar kar yağıyor. Mesela kardan konu açılır çünkü dersimizde buna müsait sözel ders olduğu için. Çocukların biraz da günlük hayatta çok sevdiği o dönemde mesela Bağdat şarkısı çok meşhur hadi Bağdat şarkısındaki cümlelerin öğelerini bulalım. Aa diyorlar, en dinlemeyen çocuk bile yapıyor. Aa burada benle ilgili bir şey var ben Bağdat şarkısını duymuştum, demek ki öğretmen bununla ilgili bir şey anlatıyor diyor. En alakasız çocuk da bile ben bunu görüyorum.

4.8.3.5. Destekleyici bir sınıf ortamı sunma

Öğrencilerin derse katılımını sağladığı *destekleyici ortamına* bağlayan savaştı rolündeki öğretmenimiz, öğrencilerin fikirlerini önemseyerek hissettirerek yanlış cevap verseler bile yargılayıcı bir tavır sergilemediğini ifade etmektedir. Katılımlarının performans notlarında etkili olduğuna dair vurgular ve derse katılma davranışını pekiştirme uygulamalarının öğrencilerin derse katılımında etkili olduğu söylenebilir.

...ben kesinlikle azarlamam ne kadar yanlış cevap verirse versin öğrenci kesinlikle bu yanlış oldu niye böyle bir cevap veriyorsun demem. Bu durum öğrenciyi bitirir. Yanlış bile olsa teşekkür ederim, mutlaka teşekkür ederim verdiği cevaptan dolayı. Bakın arkadaşımızın böyle bir görüşü varmış katılıyor musunuz katılmıyor musunuz sınıfa sorarım, ben bu yanlış otur eski öğretmenler gibi senin sözlü notun şudur, böyle bir şey yok. Ne kadar güzel derse katılıyorsun bak ben zaten bunlara puan veriyorum. Eylül döneminde en başta bunu söylüyorum katılımınız ders içi performansınız benim için önemli yanlış da söyleyen yeter ki derse katıl, fikrini söyle. Burada sadece benim fikrim değil veya üç beş kişinin değil derse katılan bütün öğrencilerin, senin de fikrin burada önemli diyorum.

4.8.4. Sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme

Saygı temelli ilişkiler kurma, ders materyallerinin tam olması, yerinde ve dozunda espri yapma savaştı öğretmenlerin sınıf içinde belirlediği kurallardır. Öğretmenler, bu kuralların öğrenciler tarafından benimsenmesi için kuralları dönem

başında oluşturma, özendirme ve dürüst olmaya teşvik etme yollarına başvurmaktadırlar.

4.8.4.1. Saygı temelli ilişkiler kurma

Öğrencilerle yakın ilişkiler içinde olmasına rağmen hem öğretmen hem de öğrenci açısından sonsuz iltimas olmayacağına vurgu yapan öğretmenimiz için ilk kural ilişkilerin saygı temeli üzerine inşa edilmesidir.

Beni sevmek zorunda değilsiniz ama bana saygı duymak zorundasınız, ben de size saygı duymak zorundayım. Kimse kimseye sonsuz iltimas veremez, benden size sonsuz iltimas yok. Ama neye göre belirleyeceksiniz, burada okul var resmi bir kurum var, öğretmen öğrenci ilişkisi var öncelikli olarak bu saygı temelini oturtacağız ilişkimize.

4.8.4.2. Ders materyallerinin tam olması

Ders gözlemlerinde dikkat çeken sorunlardan biri öğrencilerin *ders materyallerinin* yanında bulundurmamasıdır. Bu durum öğrencilerin derse dahil olamaması, diğer öğrencilerin dersten kopması ya da öğrenme sürecinin aksaması gibi olumsuz durumların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu sorunla bazı sınıflarında sıkça karşılaştığı görülen Özge Öğretmen'in, *ders materyallerini yanında bulundurmaya* bir kural haline getirdiği ve ödev yapma ya da materyallerini eksiksiz bir şekilde yanında bulundurma sorumluluklarının devam etmesi için ödüllendirme yolunu kullandığı görülmektedir.

Üçüncüsü; kesinlikle derse materyalsin gelmiyorsunuz. Çünkü çocuğun önüne kitabı olmadığı zaman dolayısıyla çocuk konsantre olamıyor ne yaptığına bilemiyor orada. Bu sefer ne yapıyor sağı solu doğayı izlemeye başlıyor... Türkçe olduğu için dersimiz sözlük imla kılavuzu mutlaka yanlarında olacak derslerde. Sorumluluklar yerine gelecek, ödev yapılıyorsa ödevsiz öğrenci mutlaka vardır bir öğrenciyi görevlendiririm. O bir sorumluluk işidir bundan zaten puan veriyorum bunlar temel kurallar.

4.8.4.3. Yerinde ve dozunda espri yapma

Öğrencilerin öğretmene göre hizalandığı ve sınıftaki ortama göre davranışlarının değiştiği dikkat çekmektedir. Bu bağlamda Özge Öğretmen'in yarattığı rahat sınıf iklimi ve kendisinin de espriler yapıyor olması öğrencilerin espri yaptığı hatta bazen esprilerin dozunu kaçırdığı bir ders ortamı ortaya çıkarabilmektedir. Bu nedenle öğrencilerin gözünde belirgin kurallardan biri *sınıf içinde dozunda ve yerinde espri yapmaktır*.

Oktay mesela bir derste 10 defa 20 defa espri yapıyor. Özge Öğretmen diyor ki bir deste bi tane yap iki yap. Ama üçü dördü geçme. O, yirmiyi geçiyo yani yirmiye ulaşmak istiyor (gülüşmeler oluyor). Bi de bu derste bence şımarıklık diye bir şey yok. Kimse şımarılmıyor.

4.8.4.4. Kuralları sene başında oluşturma

Sınıf kurallarını sene başında oluşturmaya özen gösteren Özge Öğretmen, sınıf kurallarının uyulmasına dikkat ettiğini hatta bazen öğrencileri tarafından kuralcı biri olarak algılandığını ifade etmektedir. Ancak burada ifade edilen kuralcı öğretmen, katı kurallar koyan ve bu kuralları asla çığnemeyen bir öğretmen tipi olarak algılanmamalıdır.

Kural olmadan olmaz benim hayatımda. Kuralları kesinlikle, başköşeye oturturum. Dediğim gibi Eylül ayında zaten bahsediyorum kurallardan. Öncelikli olarak birbirimize saygılı olmalıyız kuralı ile başlarım.

4.8.4.5. Özendirme

Bir kuralın yerleşik hale gelmesi için öğrencilerin somut örnekler görmesi gerektiğini ifade eden öğretmenimiz, ders materyallerini eksiksiz getirme örneğinden yola çıkarak öğrencilerin dikkatini sorumluluklarını yerine getirmediği için kaçırdıkları fırsatlara “özendirme” yoluna başvurmaktadır.

Genelde uyuyorlar ama kitabını unutan çocuk tabi ki olabiliyor öğretmenim unutmuşum diyor onun yerine sosyal kitabını getirmişim diyor, oluyor bunlar. Ne oluyor, o da fark ediyor zaten bir boşlukta kaldığını. Ne diyorum mesela bu soruyu bilene 100 puan vereceğim. Mesela üçüncü etkinliği doğru yapana 100 puan vereceğim. Çocuk çırpınıyor ne yapsam bana kitabını verir misin, işte yanındakine diyor bende yapayım. Bak kitabını getirsen ne olur, sende buna katılabilirsin. Çocuk somut bir şeyler görmek istiyor.

4.8.4.6. Dürüst olmaya teşvik etme

Öğrencilerin sorumluluklarını yerine getirme davranışlarını ödüllendirme ya da özendirme yoluyla sağlamaya çalışan Özge Öğretmen, bu süreci yönetirken öğrencilerin dürüst olmalarını sağlamaktadır. Dürüstçe cevap verdiğinde azarlanmadığını gören öğrenciler bahaneler üretmek ya da yalana başvurmak yerine davranışlarının sonuçlarına katlanmayı seçmektedir.

Ödev yapmıyor, eksi aldı mı, ayağa kaldırıyorum, neden yapmadın bana sebebini söyle ama dürüst ol. Temel kuralımız bu hepsi bunu bilir. Açıkça çocuklar bana şunu söyleyebiliyorlar, gerçekten canım istemedi diyen çocuklarda var teşekkür ederim dürüst davrandın diyorum.

Çocuklar bunu görünce benim iyi niyetimi anlıyor benim ona yaklaşımında sıfırcı olmadığımı görüyor.

4.8.5. Sorunlu davranışların yönetimi

Sorunlu davranışların yönetimi; sorunların sebepleri ve sorunlu davranışlarla mücadele etmede kullanılan stratejiler olarak iki ana kategori altında ele alınmıştır.

4.8.5.1. Sorunlu davranışların sebepleri

Sorunlu davranışların sebepleri savaşçı rolündeki öğretmenler için; normalleştirme aracı olarak teknoloji, sosyal tanınma çabası ve hakkını savunmak ile ukalalık arasındaki ince çizgi kategorilerinden oluşmaktadır.

4.8.5.1.1. Normalleştirme aracı olarak teknoloji

Günümüz öğrencilerinin en sık karşılaşılan özelliği, öğretmenlerin hepsi tarafından dile getirilen teknoloji bağımlılığıdır. Teknoloji olumsuz etkilerinin olumlu etkilerini geçebildiğine vurgu yapan öğretmenler özellikle internetin cazibesine kapılan öğrencilerin her türlü bilgiye çok çabuk ulaşmalarının yol açtığı tembelliğe ve internet oyunlarından aldıkları zevki kitap okumaya tercih ettiklerine vurgu yapmaktadır. Ancak bu oyunlar her zaman bir eğlence aracı olarak değil, bazen de olumsuz durumları normalleştiren bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrencilerin okullarda sergilediği şiddet içerikli davranışları internet oyunları nedeniyle normal algıladığına değinen Özge Öğretmen, otokontrolün olmadığı ailelerde bu durumun çok daha kötüye gittiğine dikkat çekmektedir.

... bu oyunların öğrenciler üzerinde şiddet eğilimi gösterdiğini de görüyoruz. Teneffüslerde nöbet tuttuğumuz sıralarda görüyoruz bunları. Çocuk tekme atıyor, niye attın diyorsun ben şaka yaptım öteki de halinden memnun biz onu oyunda görmüştük öğretmenim diyor. Adını bilemediğim İngilizce isimleri olan oyunlar ama ikisine de normal geliyor. Benim en çok gözlemlediğim şey bu, o ona tekme atıyor öğretmenim biz şakalaşıyorduk veya şu oyunda bu vardı zaten, bu çocuklara çok normal geliyor en kötüsü de bu. Çocuk bazı şeyleri çok çok doğal görmeye başlıyor. Dolayısıyla bunu da çok rahat konuşabiliyor, bazı öğrencilerde bu küfre kadar bile gidiyor özellikle otokontrolün olmadığı parçalanmış ailelerde durum daha kötü oluyor.

4.8.5.1.2. Sosyal tanınma çabası

Öğrencilerin istenmeyen davranışlarının ana sebeplerinden biri sınıf içinde *dikkat çekme çabalarıdır*. Savaşçı öğretmenler için öğrencilerin dikkat çekme çabaları çok daha ciddi boyutlara ulaşmaktadır. Parçalanmış ailede yetişen ve ailesinden yeteri kadar sevgi ve ilgi göremeyen öğrenciler için sosyal tanınmanın en önemli aracı sınıftır. Bu bağlamda Özge Öğretmen, ilgisizlik ve sevgisizlik yaşayan öğrencilerin dikkat çekme çabalarının sadece konuşmayla kalmadığı yerlerde sürünmeye kadar gittiğine dikkat çekmektedir.

...temeline baktığınızda işte sevgisizlik bir ilgi çekme ilgi odağı olma budur. Olmaz diyorsunuz ama oluyor. Kendini yere atıyor bütün derslerde.

4.8.5.1.3. Hakkını savunma ve ukalalık arasındaki ince çizgi

Savaşçı öğretmen tipindeki Özge Öğretmen için, kötü geçen bir ders öğrencilerin hakkını aramaya yönelik *özgüven ile ukalalık arasındaki ince çizgiyi* aştıkları ve müfredatta yer almayan konuların öğrencilere verilmesi ve öğretmenlerin ikilem yaşadığı derslerdir.

İzmir'de çalıştığım okulda sınıflar çok çok kalabalıktı nerdeyse 41-42 kişilik sınıflar birde İzmir Karşıyaka'nın çocuğu, özgüven patlama yapmış aile evden biraz daha çocuklara özgüven aşıladıklarını sanıyorlar ama bilakis bunun şımarıklık olduğunu bilmiyor aileler. Öğretmene mutlaka bunu söyle hakkını ara diyor aileler. Ama bu, hakkını aramak değil ukalalık oluyor ne yazık ki Sıkça karşılaştığımız sorunlardan bir diğeri ise dersane ve okul müfredatı arasında yaşanan ikilemdir. Mesela çocuk7'nci sınıfta diyelim dershaneye gidiyor. Dersane 8'nci sınıfın konusu olan filimsiyi anlatıyor. Çocuk kalkıyor öğretmenim niye siz bize filimsiyi anlatmıyorsunuz demeye başlıyor.

4.8.5.2. Sorunlu davranışlarla mücadelede kullanılan stratejiler

Bu bölümde öğretmenlerin sorunlu davranışlarla mücadelede kullandıklarını ifade ettikleri empati kurma ve anlayış gösterme, öğrenci otokontrolü, saygı ve minnet duyma ve dikkati kendinde toplama stratejilerine odaklanılmıştır.

4.8.5.2.1. Empati kurma ve anlayış gösterme

Bütün öğretmenlerin yaka silktiği, okulda ün salmış bir sınıfta çok güzel bir şekilde ders işlediğini hatta okul müdürünün bir gün gelip sınıfta kimse yok mu merak ettim diyerek kapıyı açtığını anlatan öğretmenimiz, bu durumu öğrencilere *empati kurarak ve anlayış göstererek* yaklaşmasına bağlamaktadır. Öğretmenlerin sınıfta sorun

yaratılan öğrencilere yönelik azarlayıcı ve aşağılayıcı tavırları öğrencilerin kendilerini değersiz hissetmelerine ve bir kabulleniş içine girmelerine sebep olmaktadır. Bu bağlamda, kendilerini değerli hissettirecek küçük bir dokunuş öğrencileri kazanmada etkili olabilmektedir.

Bir gün müdür bey geldi 8-C'deyim sınıf yine sessiz. Müdür ne yapıyorlar dedi, etkinlik yapıyorlar dedim. Tamam, o zaman dedi çıktı. Dönüşte geri geldi teneffüste hocam dedi 8-C'den çok dedi yani şikâyet var nasıl sessiz öyle. Çünkü bütün gürültüler dışarı taşar 8-C'de, öyle değişik bir sınıftı. Mesela Alper vardı boyu benim iki üç katım başka maddelerde kullandığı söyleniyordu onun üzerine gittik gene parçalanmış aile. Roza aynı şekilde parçalanmış aile. Ama mesela Alper bana şunu dedi; öğretmenim var mı yamuk yapan, varsa bana söyleyin. Ha ben çocuğa gidip de yavrum seni çok seviyorum demedim, ama sadece sınıf öğretmenleri değilim en çok ben giriyorum 5 saat Türkçe dersi ama çocuklar bakın işte öğretmenleriniz sizden şikâyet ediyor ama niye böyle yapıyorsunuz. Yapmayın. Bakın sizde 8-A gibi 8-B gibi olabilirsiniz siz niye böylesiniz. Sizin içinizde pırlanta gibi insanlar var bunu dışarı çıkarın. Bu şekilde yani o 8-C'de böyle bir sınıftı ama ben yine günahlarını almak istemem ben hiç problem yaşamadım.

Roza diye bir öğrencimiz vardı. Kız Fransa'da yaşamış belli bir yıla kadar sonra buraya geliyor uyum sağlamakta zorluk çekiyor. Bu kültürü beğenmiyorum ben zaten ateistim diyor, saçlarını değişik kestiriyor, söz geçiremiyoruz, ojeli geliyor. Bütün öğretmenler Roza o ojeler çıkacak sen ne kadar terbiyesiz bir kızsın diye yaklaşıyor. Ben bunu yapmadım, Roza'yı çağırdım konuştum. Roza bak bu okulun bir kuralı var hep söylenen şeyler bunlar ama bak sen güzel bir kızsın fikirlerin bizimkilerden farklı olabilir, tamam sen böylesin, biz seni bu şekilde kabul ederiz ama o elindeki ojeler hoş değil. Sen beni bu şekilde üzüyorsun. Çocuklara duygusal olarak yaklaşınca -bak beni üzüyorsun gibi- etkili oluyor. Bu konuşmamın ardından hiçbir dersi dinlemeyen Roza benimkini dinliyor hatta derse katılıyordu. Öğretmenler bana zaten bağıyorlar hiç biri zaten bana düzgün davranmıyor ben de karşılık veriyordum diyordu. Ben Roza'ya sen insansın, sen değerlisin, sen bunları yapabilirsin niye bunu yapıyorsun diye yaklaştım, onunla empati kurmaya çalıştım.

4.8.5.2.2. Öğrenci otokontrolü

Özge Öğretmen özellikle bir sınıfta erkek öğrencilerin derslerle hiçbir ilgisi olmadığını, kendilerine farklı bir yön çizdiklerini ancak kız öğrencilerin kendilerini kurtarmak için çabaladıklarını ifade etmektedir. Erkek öğrencileri kazanmaya çalışmasına rağmen başarılı olamadığını ancak dersin huzurunu bozmadan dinlediklerini vurgulamaktadır. Bu durum öğretmenlerin ne kadar uğraşsalar da bazı öğrencileri değiştiremedikleri gerçeğini ortaya çıkarmaktadır.

8-A'da kızlar çok hiperaktif ders anlamında çok iyiler erkekler de bir o kadar durgun içe kapalı dersle alakaları yok. Dinliyor sadece bakıyor. Valla size plaket vermek istiyorum çok iyi etkisiz

eleman oldunuz. Ama o sınıfta bir de şöyle bir durum var; kızlar mesela 100 alan kızlar var Türkçede, gidip tebrik ediyor çocuk. Arkadaşlıkları da çok iyi o sınıfın. Ne amacın senin, amacın ne bana onu söyle, öğretmenim ben okumayı sevmiyorum okumak istemiyorum ben tornacı olacağım. O zaman ne yapmamız gerekiyor, ya elinden gelenin yine en iyisini yap, dersleri dinle, ben baştan bitirdim değil, senin onlardan ne eksikğin var, hiçbir eksikğin yok. Çalışma eksikğin var.

Sınıftan Bir Kesit

Özge Öğretmen erkekleri de derse katmak için espri yapıyor.

- *Evet, Çamkoru'da simit saati yaklaşıyor dimi, Enes. Bugün kaç tane alacaksın? Dün karborsaya düşmüştü. Cemal, paraları hazırlamışsın bakıyorum hadi koy onu kenara. Alıştırmayı sen oku bakalım.*
- *Öğretmenin kitabım yok.*
- *Kitapsız olmaz, ne demek unuttum. Evin şurası. Teneffüste hemen gidip alıp gel. Gizemle aramızda bir sır, Tavuk suyuna çorba. Size neyi hatırlatıyor. Enes (derse ilgisi olmayan öğrencilerden biri), sen de bu kitabı alıp okuyabilirsin. Kitabı alır, simit sırasında okursun.*

Özge Öğretmen hep ayakta dolaşarak alıştırmaları yapıyor. Sınavla ilgili öğrencilerin dikkatini çekecek ipuçları vermeye devam ediyor. Öğrencileri iyi tanıyor ve iletişimleri oldukça iyi. Bugünkü konu cümlelerin öğeleri, tahtaya şema çizerek anlatıyor. Kız öğrencilerden biri böyle şema çizince çok iyi aklımda kalıyor diyor.

- *Öğrencilerden biri bu konudan çok korktum diyor.*
- *Neden ki, filimsilerden de korkmuştunuz ama çok iyi anladınız. Merak etmeyin bunu da iyi anlayacaksınız. Önyargılı olmayın. Bazı öğrencilerin gözü uçan sineklerde. Özge Öğretmen bizim Hüseyinlerimiz var diyor, sinekler için. Tıpkı onun gibi yüklem de bizim arkadaşımız. Yüklemsiz cümle olmaz, neymiş Cemal.*

Erkekler sıralarında rahat durmuyor, ama dersin işleyişini de bozmuyorlar. Özge Öğretmen göz ucuyla onlara bakıp, sıraların aralarında dolaşarak ders kitabı elinde konunun önemli kısımlarını yazdırıyor.

Özge Öğretmen erkek öğrencilerin dikkatini çekmek için onların gündelik hayatlarından örnekler vererek esprili bir dil kullanıyor. Öğrencilerin önyargılarını yıkmaları ve korkularından uzaklaşmaları için onları destekliyor ve cesaretlendirerek motive ediyor. İstenmeyen davranışları öğrencilerle olan mesafesini daraltarak, varlığını hissettirerek ve o öğrencilerle göz teması kurarak, bazen de o öğrencileri görmezden gelerek sorunun büyümesini, diğer öğrencilerin dikkatinin dağılmasını engelliyor.

4.8.5.2.3. Saygı ve minnet duyma

Öğrencilerle iletişim kurmanın ve onları kazanmanın en etkili yollarından biri gerçekten değer verdiğinizi hissettirmektir. Öğrenciler kendilerine farklı bir şekilde yaklaşan ve değer veren öğretmenleri hemen fark etmekte ve onlara karşı saygı ve

minnet duygusu geliştirmektedirler. Öğretmenlerin olumsuz algı ve davranışlarının öğrencilerde kendilerine ilişkin olumsuz algılar oluşmasına ve vazgeçme eğilimi göstermelerine neden olurken, alışılmışın dışında davranan bir öğretmenle karşılaştıklarında onu üzmemek için çaba harcadıkları ve davranışlarına özen gösterdikleri dikkat çekicidir.

Yapım gereği yine yapıya geliyor iş, balık burcuymum yumuşak yapım var ben hiç kimseye şimdiye kadar yüksek sesle konuşmamışım, konuşamam zaten. Herhalde çocuklarda bunu hissediyorlar. Özge Öğretmen'in yapısı bu, kötü bir şey olsa biz onu üzmüş oluruz diyorlar. Üzülüşümü fark ediyorlar. Tabi ki gürültü yapmadılar mı ilk başlarda yaptılar. 6-A'yken mesela. Hiç bir öğretmen bunları gezmeye götürmemiş. Öğretmenim herkes bize kötüsünüz diyor, Ben de üzülüveriyorum orada, çocuklar hadi geziye gidiyoruz dedim. Mesela Alper dediğimiz öğrenci, çocuk kabadayının Allah'ıydı yani. Ama gelip bana size bir şey diye olursa gelip bana söyleyin hocam diyen bir öğrenci oldu. Nasıl diyeyim işte çocuk bunu hissediyor. Hani illa ben burada öğretmenim benim dediklerim olur, değil. Bende insanım bunu hissettiriyorum çocuklara, onların seviyesine inmeye onları anlamaya çalışıyorum.

4.8.5.2.4. Dikkati kendinde toplama

Sınıf içinde sıkça rastlanan olumsuz durumlardan biri öğrencilerin dikkatinin dağılması ve bu dikkat dağınıklığının sınıf iklimini olumsuz yönde etkileyen davranışlara sebep olmasıdır. Kırk dakika boyunca dikkatleri dağılmadan ders dinlemenin mümkün olmadığına değinen öğretmenler ve öğrenciler için verilen kısa molalar *dikkatleri tekrar toplamada* önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda öğrencilerin dikkati dağıldığında farklı etkinliklerle onları derse çekmeye çalışan Özge Öğretmen'in, bazen gözlerini kapattırıp kısa bir öykü okuduğu bazen de kendilerinden bir şeyler paylaşmalarını sağlayan kısa diyaloglar geliştirdiği görülmektedir.

...işte bir şey anlatıyorum veya hikâye kitaplarım vardır yanımda mutlaka eğer çok yoğun değilse o gün dersi yetiştirebileceksem açarım bir hikâye okurum. Siz şimdi gözlerinizi kapatın derim ondan sonra oradan kısa böyle öyküler onları okurum. Onun dışında Hasan senin canın sıkıldı şimdi ne olacak ben iyi anlatamadım mı? Yok öğretmenim hayır öyle bir şey yok öğretmenim gerçekten siz çok iyi anlatıyorsunuz. Hasan ne yedin öğlen yemekte? Çocuk hemen kendine geliyor. Hani o anda çocuğun karnı aç olabilir veya çok yemiş olabilir öğlen. E annen ne pişirmiş öğlen. Öğretmenim çok güzel bir yemek pişirmiş. İşte o yemeğin tarifini ver bakalım. Ama öğretmenim ben almadım. Çocuklar kikirdemeye başlıyorlar, kendilerine geliyorlar. Camları açarız işte eğer oksijensiz kalmışlarsa. Baharda bahçeye çıkarırım mesela çocukları, kitap okuma saatlerini bahçede yaparız, o çok keyifli olur. Kitap okuma saatlerini dışarıda yaparız, bazen müzik açarım mesela klasik müzik bunu dinleyin bakın hem kulak dolgunluğunuz olsun bu da sanatın bir dalıdır gibi.

Sınıftan Bir Kesit

- *Günlük hayatta empati kuruyor muyuz?*
- *Hocam ben dün düşen bir çocuk gördüm, önce güldüm sonra utandım.*
- *Evet çocuklar en kötüsü de yalnız düşmek bakın size bir şey anlatayım da gülün biraz.*

Hepsi dikkat kesiliyor. Sınıfın havası bir anda değişiyor.

- *Biz Buharniye’de oturuyoruz. Merkeze uzak bir yer. O yüzden merkeze inileceği zaman bütün işler biriktirilir o gün halledilir. Banka, tamir... Annem de benim topuklu ayakkabı giymeye bayılır. O gün yine giymiş. Almış eline de çaydanlığı tamir ettirecek. Dolaşmış baya işlerini halletmiş, elinde çaydanlık yürürken, ayağı takılıyor ve düşüyor. Her şey elinden düşüyor. Çaydanlık da tangur tungur yuvarlanıyor. Sınıfta gülüşmeler oluyor, Uğur da dikkatle dinliyor. Hepsinin yüzünde bir tebessüm var. Özge Öğretmen devam ediyor.*
- *Annem sonra bir komşusunu arıyor. Bunu duyan teyze ebe kızım hem kokoşluğundan ödün vermiyorsun hem de çaydanlığı tamire gelmişsin.*
- *Yazık, öğretmenim anneniz hala topuklu giyiyor mu?*
- *Evet hala.*

Öğrenciler gülüyor.

- *Annenize selam söyleyin hocam.*
- *Olur 8/b’nin selamı var derim. Yani ne yapmayalım ana fikir. Düşene gülmeyelim. Evet döndük, toparlanalım. Ne yapıyorsunuz üç dakika gülüp, toparlanıyoruz. Ana fikirler, yardımcı fikirler. Bu metinde yardımcı fikirler neler olabilir.*

Öğrencilerin Özge Öğretmenle kurduğu diyaloglar onların kendilerini Özge Öğretmene yakın gördükleri ve rahat bir sınıf ortamının hâkim olduğunu gösteriyor. Öğrencilerin derse olan ilgisini canlı tutmak ve konuyu gündelik hayatla ilişkilendirmek için kendi hayatından eğlenceli bir anı paylaşıyor. Bu anı öğrencileri eğlendiriyor ve sınıfın havasını değiştiriyor. Bu eğlencenin daha fazla uzamasını istemeyen Özge Öğretmen, konuyu derse bağlayıp kaldıkları yerden devam ediyor.

4.8.6. Ödüller ve özendiricilerle uygun davranışın sürdürülmesi

4.8.6.1. Somut ödüller

Öğretmenlerin genellikle öğrencileri akademik başarı gösterdiğinde ödüllendirme eğilimi göstermektedir. Oysaki akademik başarısı düşük olan ancak farklı alanlarda ilerleme gösteren ya da başarılar kazanan öğrenciler mevcuttur. İyi bir gözlemci olarak öğrencilerin gelişimini izleyen Özge Öğretmen, sadece akademik başarıları ödüllendirmemekte ve öğrencilerin seviyesine uygun ilgilerini çekebilecek somut ödüller seçmeye özen göstermektedir.

...ödümlü çocuğu tahmin edemediğiniz kadar mutlu ediyor. Ben ne yapıyorum mesela yazılı sonuçlarını açıkladığımda benim kara kaplı defterim vardır aslında kırmızı kaplı da kara kaplı

defter denir ya, kırmızı bir defterim vardır çocuklar bunu çok merak eder içinde ne var ne yok diye. Mesela çocukları bir hafta boyunca gözlemlerim. Hep iyi öğrencileri değil kötü olup da o hafta iyi bir şey yapan öğrencilere de dikkat ederim. Mesela bahsetmiştim Kadir dediğim öğrencim ondan beklenmeyecek bir performans sergiledi kısacık bir yazı yazdı ama o kadar etkili kelimeler kullanmış ki. İlerdeki haftalarda da bunu geliştirdi. Mesela ne yapıyorum hafta sonu çarşıya çıktığımda bir kitap alıyorum onun seviyesine uygun. Sıkıcı Türk klasikleri, dünya klasikleri değil yeni çıkan kitapları takip ediyorum mesela Dünyamızı Keşfedelim, Haritada Kaybolmak matematiği anlatıyor ama orada bir haritayı buluyorlar macera kitabı. Mesela ona onu alıyorum herkesin içinde çocuklar bakın arkadaşınız çok güzel bir kompozisyon yazdı hadi alkışlayın, ödülünü verelim. Çocukları sıkımayacak seviyelerine de uygun kitaplar seçiyorum. Çünkü çocuklar kitaptan kaçıyorlar ama bu okulda kitap okuma seviyelerini yükselttiğime inanıyorum. İlla kitap almak değil. Hediye bir kalem veriyorum çantamda hep çikolata olur. En ufak bir şeyde söylemem mesela çikolata vereceğimi çok güzel bir cevap verir birisi bak şimdi arkadaşınız çikolata kazandı derim.

4.8.6.2. Etkinlikleri ödüllendirme aracı olarak kullanma

Geziler ya da farklı etkinlikler öğretmenler tarafından öğrencileri ödüllendirmede kullanılan yollardan biridir. Kompozisyon yarışmasında ödül alan öğrencileriyle yemeğe çıkan ve bir günü birlikte geçiren Özge Öğretmen'in ifadelerinden yola çıkarak, bu tür etkinliklerin katılmayan öğrencileri motive eden katılan öğrencileri ise öğretmenleriyle yakınlaştıran etkili bir araç olduğu söylenebilir.

Birkaç etkinliğimiz oldu, okul gezisi yaptık Bursa gezisi yaptık, başarılılara ücretsiz oldu. Bakın arkadaşınız bunu kazandı siz niye kazanamayasınız. Pino'ya götürdük. Pişman oldular, katılın çocuklar organizasyon yaptık bakın bir kompozisyon yarışmamız var, katılın. Ödülün ne olduğunu bilmiyorlardı. Ben yazamam öğretmenin şudur budur. Ama Pino'ya giderken arkamızdan baktılar. Öğretmenimiz biz de seneye katılacağız. Küçük şeyler çok önemli mesela o Pino'ya gittiğimizde sohbet ettik muhabbet ettik. Çocuklar keşke bugün hiç bitmese demeye başladılar. Bunu duymak çok güzeldi.

4.8.7. Öğretmenlere tavsiyeler

Mesleği sevmeye, derse hazırlıklı gelme, grup dinamiğini dikkate alma, değer verme ve iletişim kurarak çocuğu tanıma öğretmenlere tavsiyeler bölümünde ele alınan kategorilerdir.

4.8.7.1. Mesleği sevmeye

Öğretmenlik mesleğini seçecek kişilere ilk olarak gerçekten bu işi seviyorlarsa yapmaları gerektiği tavsiye edilmektedir. Sevmiyorlarsa yaptıkları iş hem öğrencileri hem de kendileri için eziyete dönüşecektir.

Öncelikli olarak bu mesleği severek yapınlar, bu meslek sevilmeden yapılacak bir meslek değil, para kazanmak için yapılacak bir meslek değil. Yeri geliyor kafamız şişiyor, yeri geliyor başım ağrıyarak derse giriyorum ama o civıltıyı çekeceksiniz, o civıltı bana kuş civıltısı gibi gelir. Ama mesleğini sevmeden yapan bir öğretmen için ayın 15'ini maaş olarak düşünüyorsa bu iş onun için çok büyük eziyet olur. Öğretmenliği gerçekten çocukları seven insanlar yapın.

4.8.7.2. Derse hazırlıklı gelme

Savaşçı rolündeki öğretmenimizin üzerinde durduğu tavsiyelerden bir diğeri derse hazırlıklı gelmedir.

İkincisi; mutlaka derse hazırlıklı gelsinler hangi sınıf olursa olsun en kötü sınıf bile olsa. Karambole ya 8-B'ye dersim varmış, hop aldım 8-B'yi aa ne işliyorduk çocuklar, nerde kaldık, ne yapıyorduk dememek gerekiyor. Benim hepsi için ayraçlarım vardır, not defterim vardır. Çünkü söz uçar yazı kalır unutabilirim şu sınıfta şunu yapacaktım, bu sınıfta bunu yapacaktım. Program plan çok önemli. Tabi biz programımızı planımızı yapıyoruz ama biraz da içsel plan da önemli.

4.8.7.3. Grup dinamiğini dikkate alma

Her sınıfın kendi içinde bir dinamiği olduğunu belirten Özge Öğretmen, öğretmenlerin sınıfları tanıyarak bir yönetim tarzı belirlemelerini tavsiye etmektedir. Kendi deneyimlerinden yola çıkarak bazı sınıflarda konuyu daha basit yollarla anlatması ya da bazı sessiz sınıfları ise canlandırmak için farklı etkinlikler bulması gerektiğini ifade etmektedir.

Sınıfın ortamına göre davranmak. Bir sınıfta çok daha basit anlatırım, bir sınıfta gerçekten üst perdeden anlatırım, o sınıfın ortamı çok önemli, ona dikkat etmek gerekiyor. Ben bunu illa ki burada anlatacağım değil, evet anlatacağım ama yöntemini biraz farklılaştırmak gerekiyor. Ben biraz daha canlandırmaya çalışıyorum dolayısıyla yaptığımız etkinliklere tabi ki yansıyor.

4.8.7.4. Değer verme

Bazen küçük bir dokunuş bazen de tatlı bir sözle öğrencilere değer verdiğinizi hissettirmek onların hayatında hayal edilenden çok daha fazla şeyi değiştirebilmektedir.

Onun dışında dediğim gibi insan olarak değer vermek gerekiyor çocuğa, bir başını okşamak bile onda çok büyük şeyler değiştirebiliyor.

4.8.7.5. İletişim kurarak çocuğu tanıma

Öğrencileri tanımanın en kolay yolu onlarla *iletişim kurmaktır*. Öğretmenlerin iletişim kurmak için özel anlar yaratmalarına gerek olmadığına teneffüslerin öğrencilerle konuşmak için en verimli zamanlar olduğuna dikkat çekilmektir. Öğrencilerle iletişim halinde olan öğretmenlerin, onları yakından tanıdığına ve bir yargıya varmadan önce içinde buldukları koşulları daha iyi tahlil edebildiklerini ifade eden Özge Öğretmen, sadece akademik başarısı iyi olan öğrencileri görmek yerine tüm öğrencilere dikkat edip onların da gün yüzüne çıkmayı bekleyen cevherleri olabileceğine vurgu yapmaktadır.

İletişim kesinlikle önemli. Çocuğu okuldan soğutmamak gerekiyor, kim olursa olsun. Yunus bile okula hiç devamsızlık yapmayan öğrencilerimizden birisi. Çocuğu soğutmamak gerekiyor. İletişim çok çok önemli. Bütün çocuklar matematikte süper, Türkçede süper diye bir şey yok birisi beden eğitimi dersinde başarılıdır. Bir öğrencimiz 7-C'de Emirkan dediğim gibi etkisiz olan öğrencilerden birisi varlığıyla yokluğu bir. Hiç sesi çıkmaz etmez ama gülle atmış birinci olmuş çocuk. Bizim haberimiz yok, dedim niye söylemiyorsun bunu hatta sonra madalya yaptırarak verdik. Biraz iletişim ben dışarıda nöbetçidim Emirkan gel dedim bir muhabbet edelim öyle çıktı ortaya, bu yüzden dersin dışında çocuklarla muhabbet etmek çok önemli. Nöbetler bunun için bire bir. Soruyorsun kaç kardeşsin, ne yapıyorsun evde... Çocuğu biz yargılıyoruz bu çocuk böyle çok kötü bir çocuk ama altından neler çıkıyor, ne hikâyeler çıkıyor. O yüzden çok iyi tanımak gerekiyor çocuğu.

4.9. Eğlenceli Sınıf Ortamı Oluşturan Öğretmen: Komedyen

Komedyen öğretmen tipinde yer alan öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarını oluşturma ve sürdürmede dikkat çeken en önemli özelliği espri ve taklit yeteneklerini kullanarak öğrencilere eğlenceli bir sınıf ortamı sunmalarıdır. Komedyen öğretmenlerin espri ve taklit yeteneklerini sınıf içinde farklı amaçlarla kullandıkları dikkat çekmektedir. Öğrencilerin dağılan dikkatini tekrar derse çekme, öğrencileri derse karşı motive etme ve sınıfın atmosferini değiştirme bu amaçların başında gelmektedir. Bu tipteki öğretmenler, eğlenceli ve dinamik bir sınıf ortamı yaratırken, öğrencilerle yakın diyaloglar kurabilmekte ve espriyi ilişkileri sağlamlaştırmak için etkili bir silah olarak kullanmaktadır. Komedyen öğretmenlerin dikkati çekmek için kullandığı esprilerin amacına ulaştığı öğrencilerin ifadelerinde açıkça görülmektedir. İkili öğretimin uygulandığı okullarda özellikle erken saatlerde başlayan derslerde

uykularının henüz dağılmadığı görülen öğrenciler, komedyen öğretmenlerin yarattığı eğlenceli ve dinamik sınıf ortamı sayesinde canlandıklarını ve esprilerle verilen molaların ardından derse daha aktif bir şekilde katıldıklarını ifade etmektedir.

Derslerimiz hep ilk iki derse denk geliyo sınıf o zaman uyku modunda oluyo. Hakan hocanın ben hiçbir zaman iki ders 80 dk boyunca aralıksız bir şekilde ders anlattığını görmedim. O konuya yönelik bir espri yapıyor ve bizi o sırada güldürüyor. Tekrar derse bağlandığı zaman daha aktif bir şekilde olabiliyoruz. Ama bunu her hoca yapmıyor. Bazı hocalar geliyor burada 80 dk ilk iki ders başlıyo sürekli ders anlatıyo. Benim hatta dikkat eksikliğinden dolayı bugün Osmangazi Üniversitesinde randevum var ilacımın dozu değişiyor. Ama ona rağmen İngilizce dersindeyken çok dikkatli bir şekilde dinliyorum dersi. Bizimle konuştuğu şeyler de genelde İngilizceyle ilgili oluyor. Mesela kelimelerin nasıl yazıldığı okunduğu o kelimenin hikayesi varsa onu anlatıyor.

Komedyen tipindeki öğretmenlerin öğrencilerle yakın ilişkiler kuran, sorunlarına çözüm bulmaya çalışan ve sadece öğretmenleri olmaktan çıkıp hayatlarına dokunmaya çalışan biri rolünü oynadığı görülmektedir. Bu bağlamda önyargılarını sınıfın dışında bırakarak her öğrencinin değerli olduğu algısıyla hareket eden komedyen öğretmenler, sınıf yönetimi uygulamalarını herkesi kazanabilme üzerine inşa etmektedir. Bu yönleriyle komedyen öğretmenlerin kişisel mesafeyi daraltan, psikolog ve savaşçı öğretmenlerle benzer yönlerinin olduğu görülmektedir. Öğrencilere eğlenerek öğrenebilecekleri bir sınıf ortamı sunmaya çalışan komedyen tipindeki öğretmenler, keyif alınan şeylerin sevildiği anlayışıyla öğrencilerinin desten mutlu ayrılmalarını amaçlamaktadır. Nitekim öğrencilerin öğretmenlerde aradıkları özelliklerin başında esprili olmalarının gelmesi öğretmenlerin ulaşmayı istedikleri amaçlarda haklı olduğunu gösterir niteliktedir.

Bu bölümde komedyen tipinde ikisi İngilizce biri Türkçe branşında üç öğretmen yer almaktadır. Hakan öğretmen, yirmi beşinci yılını çalışan bir İngilizce öğretmeni, Ali öğretmen mesleğinde onuncu beşinci yılını çalışan bir İngilizce öğretmeni iken, Nermin öğretmen ise mesleğinde onuncu yılını çalışan bir Türkçe öğretmenidir. Öğrencilerle yakın ilişkiler kurduğu görülen bu öğretmenlerin özellikle çocuk sahibi olduktan sonra öğrencilerinin dünyasını daha iyi anlayan ve daha hoşgörülü bireyler haline geldikleri yönündeki vurguları dikkat çekmektedir. Bu ifadelerden hareketle, anne baba olmanın öğretmenlikte yeni bir dönem başlattığı söylenebilir. Anne baba olmanın öğretmenler üzerinde yarattığı dönüşümden önce, öğretmenlik mesleğini seçmelerinde ve nasıl bir öğretmen olacaklarına dair aldıkları kararlarda öğrencilik yıllarında iz bırakan öğretmenlerin büyük bir etkisinin olduğu görülmektedir. Öğrencilik yıllarında

edindikleri deneyimlerle özellikle kendileriyle yakın ilişki kuran ve ilgi gösteren öğretmenlerini model aldıkları dikkat çeken komedyen rolündeki öğretmenlerin, öğrencileriyle olan ilişkilerinde benzer bir yol izlediği görülmektedir.

Ben öğretmenlik yaparken ilk sözüm şuydu ben bana yapılmasını istemediğim şeyleri öğrencilerime yapmıycam yaptysam da muhakkak bir süre geçtikten sonra öğrencimi çekip kenara konuşarak bunu halledicem, onun gönlünü alıcam. Çünkü biliyorum öğrenci öğretmene küserse derse de küsüyor sevmiyor nefret ediyor bunlar benim olmazsa olmazlarım.

Her öğretmenin ulaşmak istediği farklı hedefler mevcuttur. Komedyen öğretmenlerin, bir öğretmen olarak hedeflediği şeylerin başında her öğrenciye ulaşabilmek ve onları kazanabilmek gelmektedir. Bu hedefe ulaşma yolunda öğrencileri için sadece öğretmenleri olmaktan çıkıp hayatlarına dokunan, iz bırakan kişiler olma yolunda çaba göstermektedirler. Bazı öğretmenlerin sınıfında bulunan özel gereksinimli öğrencilerden yakındığı ve istemediğine şahit olan komedyen rolündeki öğretmenimiz iyi öğretmen olmanın yirmi beş soruda yirmi beş yaptırmak değil o öğrenciyi bir şekilde topluma kazandırmak olduğuna dikkat çekmektedir. Bir çocuğun öğretmeni olmak; sadece okul saatleri ile sınırlı kalmadığı öğretmenliğin yıllar sonra hayatlarına dokundukları öğrencilerle karşı karşıya kalındığında harcanan emeklerinin karşılığını gördükleri uzun soluklu bir uğraş gibidir.

Dün Orhan oğuzdan bir öğrencim geldi mesela. Onun hayatında benim çok önemli bir yerim var. Neden var? Çünkü bu kız evden kaçtı ve evden kaçtığında ben buldum onu ben ulaşabildim çünkü bir tek benim telefonuma cevap verdi ve ben onu taa Hamidiyeden kırk kilometre ki o yıl ben onun öğretmeni değildim yani mezun olmuştu gelip o çocuğu istasyondan alıp ailesine götürüp teslim ettim. Tabi önce aileyle görüşmeler yaptım, onları bi hazırladım öncesinde ve sonrasında. Dün buraya çocuğuyla geldi o dört yaşında çocuğu var ve burdaydı dün. Ben müdür beye benim torun diye tanıştırdım hakkatten öyle hissediyorum. Çünkü ben o öğrencim için de babasından öndeyim duygusal anlamda ben bunu hissediyorum. O da bunu her defasında dile getirir zaten. Bu tür şeyler yapmak da bizi daha keyifli kılıyor daha çok gaza getiriyor. Benim bu işten daha çok zevk almamı sağlıyor çünkü bir sonuç görüyorsunuz. Olumlu şeyler olmuş, şimdi onun çok düzenli bir hayatı var çok güzel bir evliliği var. Bu günü düşünerek yapmamaya çalışıyorum işimi sadece orda gelip de İngilizce öğretmek değil ki öğretmenlik. O çocuğun eğer siz yüreğine dokunabiliyorsanız, hayattan birkaç şey anlatabilip öğretebiliyorsanız ona o zaman öğretmensiniz.

Komedyen tipindeki öğretmenlerin ilişkiler, sınıf kuralları, sorunlu davranışlar gibi sınıf yönetiminde öne çıkan boyutlarda hangi stratejileri kullandıklarını görmek için bu boyutların ayrı ayrı ele alınması faydalı olacaktır. Bu bağlamda (*i*)*otoritenin*

inşası, (ii)öğretmen, öğrenci ve veli ilişkileri, (iii)öğretimi planlama ve gerçekleştirme, (iv)sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme, (v)sorunlu davranışların yönetimi ve (vi)özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesi boyutlarını sırasıyla ele alacağız.

4.9.1. Otoritenin inşası

Otoritenin inşası; öğretmenliği öğrenme, öğrencilerin dersten mutlu ayrılmasını sağlama ve öğrencilerin sevgi dilini keşfetme başlıkları altında ele alınmıştır.

4.9.1.1. Öğretmenliği öğrenme

Sınıf yönetiminde yeteri kadar eğitim almama ya da alınan eğitimlerin teorik kalması öğretmenleri birden bire kırk kişiyle birlikte bir hücreye kapatılmış gibi yapayalnız ve ne yapacağını bilmez hissettirmektedir. Öğretmen her şeyi bilen hata yapmayan kişidir anlayışıyla ve kırk kişiyle baş başa kalmanın verdiği tedirginlikle nasıl davranacağını bilemeyen öğretmenler çareyi sınıfta otoritelerini daha çok hissettireceklerine inandıkları sert tavırlar sergilemede bulmaktadır. İlk yıllarında bu hataya düşen komedyen öğretmenler, bağırmanın ya da korkutmanın en kolay yol olduğunun ve sadece bir an için düzeni sağlamaya yaradığının farkına vararak, yaşadıkları acı deneyimler sonucunda sevgiyle ve anlayışla yaklaşan bir öğretmene dönüşmüşlerdir. Öğrencisiyle yaşadığı bir anısını anlatırken gözleri dolan komedyen öğretmen, bu deneyimin sonucunda mesleğinin onuncu yılında öğretmenliği öğrendiğini ifade etmektedir.

İlk başta çok başka bir öğretemdim çok sert ilk zamanlar böyle bazı şeyleri sertlikle halledebileceğimi, dik durursam yapmıycaklarını düşünüyordum. Bunun hiçbir işe yaramadığını on yıl sonra anladım. Bir öğrencimle çok kötü bir şey oldu koluna vurdum koluna baya sert bi şekilde vurdum, çünkü kız öğrencime şiddet uyguladı. Bir ders önce ben uyardım kız öğrencinin karnına yumruk atıp anasına küfrettiği için. Uyardım bi daha yaparsan ben de sana aynısını burda yapcam dedim ve derse girdiğimde aynısını yapmıştı ve koluna şöyle nasıl oluyormuş diye bir tane yapıştırdım. O kadar korktu ki çocuk altına kaçırıldı çok kötü bir travmaydı. Allaha en ön sıra ve sıranın önü kapıydı. Çık dışarı çabuk dedim o anda zeka çalıştı dışarı çıkarttı. Hemen kıyafetlerini aldım, ben bunu eve göndericem dedim kıyafetlerini niye alıyorum biliyor musun? Montuyla bağlasın kamufle etsin diye koştum servise gitmiş oturmuş. Gel çabuk benimle dedim, hemen verdim montunu bağladı. Ben bağla bile demedim o kendisi anladı geç arabaya dedim, arabayla evine kadar götürdüm. Dersten son on dakika çıkmış oldum, sonra gittim çok kötü oldum. Çok etkilendim, ağladım ondan sonra kendi kendime söz verdim dedim ki ben bundan sonra asla hiçbir öğrencime fiziksel şiddet uygulayamıcam. O günden beri de asla

uygulamadım ve o gece sabahı gittim aa özür dilerim bir şey unuttum. Hemen okul çıkışı çocuğu bıraktıktan sonra dosdoğru velinin yanına gittim dedim ki ben böyle böyle bir şey yaptım hocam eline sağlık dediler. Dedim ki demeyin öyle yanlış yaptım ben yanlış yaptığımı bu gün anlıyorum çok geç ama kaç yıllık öğretmenim. Bu gün ben dedim hayatımın dersini aldım bu da sizin çocuğunuz sayesinde oldu. O çocukla ben hala görüşüyorum samimi söylüyorum o çocuktan özür diledim sana böyle bir şey yaşattığım için çok özür dilerim dedim ben senin sayesinde öğretmenliği öğrendim dedim.

4.9.1.2. Öğrencilerin dersten mutlu ayrılmasını sağlama

Komedyen öğretmenler için öncelikli hedef öğrencilerin dersten mutlu ayrılmalarını sağlamaktır. Sınıf içinde esprili ve eğlenceli hareketleriyle dikkat çeken komedyen öğretmenler, öğrencilerin mutlu olabileceği eğlenceli bir ders ortamı yaratma bağlamında otoritelerini şekillendirmektedir. Öğretmeni severseniz o dersi seversiniz anlayışla hareket eden öğretmenler, öğrencilerle olumlu ilişkiler kurmaya özen göstermektedir.

Çünkü bir öğretmeni seviyorsanız onun dersinde başarılı olursunuz ama sevmiyorsanız o ders bitmiştir. Ben matematik dersini çok severim normalde ama lisede bir öğretmenimiz vardı beni matematikten soğuttu, nefret ettirdi. Şimdi sebep ne? Dersi çok seviyorsunuz ama görmek istemediğiniz biri karşınızda size ders anlatıyor size not veriyor ve siz ona bazı durumlardan dolayı zorunlusunuz ne kadar kötü bir şey. Haftanın 6 saati benimle geçecek 30 saat dersleri varsa bunun 6 saati en fazlası bana ait benim o yüzden çocuklarla aramdaki ilişkinin çok güzel olması gerekiyor ki devamında başarı ya da disiplin gelebilsin, yoksa kesinlikle hiçbiri olmaz.

Bir öğretmen olarak en güçlü yanlarının öğrencilerle olumlu ilişkiler kurabilme olduğunu belirten öğretmenler özellikle öğrencilik yıllarında kendilerine şiddet uygulayan ya da kötü davranan öğretmenlerini değil, yakın ilişkiler kuran öğretmenlerini model almaktadır. Öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarında örnek aldıkları kişiler genellikle öğretmenleri olmaktadır. Öğretmenler öğrenciler üzerinde farkında olmadan olumlu ya da olumsuz yönde derin izler bırakmaktadır. İlk öğretmeni babası olan Hakan öğretmen ise öğrencilere olan ilişkilerinde ve sorunların çözümünde babasının kendisine karşı olan yaklaşımlarını model aldığını ifade etmektedir.

Benim için en önemli şeylerden biri bi defa benim dersimde çocuk sıkılmamalı ve benim dersimde üf püf dememeli. Onu sıkımyacak şekilde ders yaptığım zaman kendimi çok iyi hissediyorum. Ben ilk lisede göreve başladım orda bir öğrencim bana hocam ben ilk defa bir derste sıkılmadım demişti. O beni çok etkilemişti. Bakın bunu keşfedemezsiniz bu sizin yapınızdır. Bu sizin taa ailenizden gelen bi şey. Ben iyi bi şey yaptığımda öpüldüm başım okşandı sevildim onore edildim. Kötü bir şey yaptığımda çekip kenara konuşuldum asla beni ailem başkalarının

içinde küçük düşürmedi benim çok cahil ama çok ilgili babam vardı saatlerce benimle sohbet ederdi, akşam geliyordu bütün akşamım benim kardeşlerim ve babamla sohbetle geçiyordu. Bizim babamız rol modeldi önümüzde.

Öğrencilerin komedyen öğretmenlerin derslerini sevmeye nedenleri arasında farklı etkinlikler, oyunlar ya da esprilerle yarattıkları eğlenceli ders ortamı ve kurdukları yakın ilişkiler gelmektedir. Komedyen tipindeki öğretmenlerinin dersine geldiklerinde sanki rehberlik dersindeymiş gibi rahatladıklarını ve dersten keyif alarak ayrıldıklarını ifade etmektedirler. Alınan bu keyfin dersin ne olduğundan değil, öğretmenlerinden kaynaklanması öğretmenlerin dersi sevmedeki etkisini kanıtlar niteliktedir.

Zaten en sevdiğim ders. Hakan hoca bunu daha eğlenceli hale getiriyor. Esprileriyle ders anlatış şekliyle. İngilizce dersine girdiğimde mutlaka o dersten bir şeyler öğrenerek çıkıyorum.

İngilizceyi sevmeme rağmen Hakan hocayla birlikte keyifli bir şekilde öğrenebiliyorum. Mesela İngilizce notlarımla yükselme oldu. Daha iyi anlıyoruz eğlenceli oluyor.

4.9.1.3. Öğrencilerin sevgi dilini keşfetme

Öğrencileri her biri farklı kişilik özelliklerine sahip bireyler olarak kabul etme bu özellikleri çerçevesinde yaklaşmayı gerektirir. Bu bağlamda bir öğrencinin hoşuna gidebilecek bir davranış diğer öğrenci için istemediği bir duruma dönüşebilir. Öğretmenlerin öğrencileri yakından tanıması ve ona göre davranması arzu edilen bir durumdur. Öğrencilerle sevgi temelli ilişkiler kurmaya çalışan komedyen rolündeki öğretmenimiz, insanların sevgi dili üzerine okuduğu bir kitaptan etkilenecek öğrencilerine sevgi dilleri ne ise o yönde yaklaşmaya özen göstermektedir. Bunun için öğrencilerde eksik olan yanı bulmaya ve onun üzerine giderek öğrenciyi kazanmaya çalıştığını ifade etmektedir.

...insanların sevgi dilini keşfetmeyi öğrendim. Kimi çocuğa elimi şöyle uzattığımda kaçırıyor, diyorum ki bunun sevgi dili fiziksel temas değil. Bu çocuğa yavaş yavaş sonradan dokunucam ama bu da bi eksiklik çünkü bakın burası bir eğitim yuvası ben o çocuğa dokunmayı da öğretmeliyim diye düşünüyorum. Korkmamayı, zararsız dokunmanın ona bir şey yapmıycanı. Bunun bir ihtiyaç hatta bir paylaşım olduğunu ona göstermeye çalışıyorum. Bunun için mesela zaman zaman yavaş yavaş ufak ufak onu alıştırıyorum buna. Bir başka çocuk bakıyorum mesela bir onore ettiğimde ondan sonra ki derslerimde sürekli parmağı havada. Batuhan var ya en öndeki Batuhan'a bir iş verin koparır yapamıycağı iş yok. Mesela bir görev olduğunda bir şey alınacağında dışarda Batuhan'ı çekiyorum diyorum Batuhan koş şunu al gel gelince de Batuhan bu işi senden çabuk kimse halledemezdi helal sana bi gaz o çocuk dersi biraz daha fazla dinlemeye başlıyor, hepsi birbirine bağlı. Onları tanıdığınızı onlara da göstermeniz gerekiyor kimi de tam tersine mesela fiziksel temastan çok hoşlanıyor evde çok sevilen bir çocuk başı

okşanan bir çocuk mesela dersten çıkarken hop aliveriyorum kolumun altına yanağını bir makaslıyorum diyorum ki napıcaz bakalım bak bu sınav iyi değil. Onların üzerine gidiyorum ve sonunda da başarı geliyor zaten o çocuğu kazanıyorum.

4.9.2. Öğrenci, öğretmen ve velilerle olan ilişkiler

4.9.2.1. Öğrencilere olan ilişkiler

Komedyen öğretmenlerin öğrencilerle kurduğu ilişkiler; verdiği sözleri tutma, ilgi gösterme ve önemseme, herkese ulaşabilme, öğrencilerin olgunluk seviyesine göre yaklaşma, bizden biri algısı yaratma, öğretmen olma ya da öğretmencilik oynama, kendini açma, farklı rollere bürünme ve öğrencide eksik olanı ona sunma başlıkları altında ele alınmıştır.

4.9.2.1.1. Verdiği sözleri tutma

İnsani ilişkilerin temeli iki tarafın birbirine güvenmesine dayanır. Öğretmenlerin öğrencilerle olumlu ve yakın ilişkiler kurabilmesinin ilk adımı iki tarafın birbirini tanıması ve güvenmesidir. Öğretmenler öğrencilere tutamadığı sözler verdiği bu güven sarsılmakta ve öğrencilerde önyargılar oluşmaktadır. Bu durumun farkında olan komedyen tipindeki öğretmenimiz, ilk derslerinde öğrencilerin bu yöndeki önyargılarına dikkati çekerek dönem içinde nasıl bir öğretmen olacağına dair açıklamalarda bulunarak kendini ifade etmektedir. Sürekli sözler veren ancak tutamayan öğretmenlerden olmadığını dönem içinde yaptıklarıyla gösteren öğretmenimiz, öğrencilerin güvenini kazandığını ve öğrencilerden aldığı dönütlerle kendini geliştirmeye devam ettiğini vurgulamaktadır.

...bi çok çocuğun kalbine dokunmak onun yüreğine dokunmak ona olumlu bazı davranışlar öğretebilmek ona örnek olabilmek, tabi söyleyerek olmuyor bu öğretmenlikte. Ben hep ilk derse girdiğimde derim çocuklar ben bu gün atıcam hepsini atıyorum neden çünkü siz şimdi kalbinizde gönlünüzde öyle diyorsunuz kafanızda diyorsunuz ki öğretmen şimdi atıyor. Herkesi yiyor bu adam diyorsunuz ama bunu bu attıklarımı zamanla tek tek size sorucam. Ben bunu gerçekten yapıyor muyum diye. Mesela anket yapıyorum senenin belli bir bölümünde çocuklar beni biraz tanıdıktan sonra birer kağıt çıkartın isimleri yazmayın beni eleştirin olumlu ya da olumsuz diyorum. Bunlardan çok şey öğreniyorum. Bunu biraz da sınıfta ulaşamadığım kaç kişi var onu görmek için de yapıyorum. Hem de kendimi tekrar bi gözden geçirmiş oluyorum. Bizim işimiz gönül işi sevmiyorsan yapamazsın.

Öğretmenlerin ilk derslerde bıraktığı etki öğrencilerin üzerinde durduğu noktalardandır. Komedyen öğretmen tipindeki öğretmenler, ilk derslerde verdikleri

sözleri tutarak öğrenciler üzerinde dediğini yapan güvenilir bir öğretmen imajına sahiptir.

Dönemin başında öyle bir girdi ki sınıfa. Bir öğretmen için en önemli şey sınıfın üzerinde çok iyi etki bırakması olduğunu düşünüyorum. Bunu yaptı. Mesela diyerek girdi ama zaten herkes onun söylediği şeyleri yapacağını farkındaydı.

4.9.2.1.2 İlgi gösterme ve önemseme

Eğlenceli kişiliği ile sınıf içinde ve dışında öğrencilerle yakın ilişkiler kurduğu görülen komedyen öğretmenler, öğretmenliği sadece okulla sınırlamadığı eve gittiğinde öğrencilerin hayatına, davranışlarına ilişkin düşüncelerle boğuştuğunu vurgulamaktadır. Herkese ulaştığınız zaman öğretmensinizdir anlayışıyla hareket eden komedyen öğretmenler, öğrencileri değiştirebilmenin tek yolunun onlarla yakınlaşmayı sağlayacak güvene dayalı ilişkiler kurma olduğuna inanmakta, bazen rehber öğretmenin görevini üstelendiğini esprili bir şekilde dile getirmektedir.

Onlar benim çocuklarım gibi girdiğim her sınıftaki öğrencimle birebir muhakkak ilgileniyorum. Çoğu defa rehberlik öğretmenimizle de dalga geçiyorum senin maaşına ortak olmam gerekiyor diye çünkü onlara ayrı ayrı tek tek rehberlik de yapıyorum. Onların ruh sağlığına, beden sağlığına, oturmalarına, yedikleri her şeye en ufak ayrıntıya kadar dikkat ediyorum, kendi çocuğum gibi. Çünkü bir öğrenciyi kazanmak bundan geçiyor. O öğrenciyi kazanırsanız hayatında ufacak hareketlerle çok büyük değişimler meydana getiriyorsunuz.

Bir çocuğun her şeyi olabildiğiniz zaman gerçek anlamda öğretmen olmuş sayılırsınız. Çocuğun her şeyi olabilmek başta iyi bir gözlemci olabilmeyi ve çocuğu yakından tanımayı gerektirir. Ne gibi sorunları var, içlerinde ne saklıyorlar düşünceleriyle öğrencileri bir dedektif gibi çözmeye çalışan komedyen öğretmenler, çocukların ailesinde gördüğü ilginin bu ilişkilerin seyrini değiştiren bir etken olduğuna dikkat çekmektedir.

...bir şey seziyorsunuz bu çocukta bir şey var usulca yolda girerken giriveriyorum koluna, gel bakalım diyorum. Napıyosun nası gidiyo falan filan seninle ben bi ara görüşmek istiyorum, ben senin bir şeyler sakladığını hissediyorum benden diyorum. Hayır, yok hocam ne saklaması ne saklıycam ki diyor. Başta tepki veriyor, bu ön hazırlık arkasından birkaç gün sonra onu tekrar ben sana söylemişim hazır mısın diyorum benimle konuşmaya. Hayır, hocam daha değilim diyor, kaçıyor. Bazısı kaçıyor bazısı da hemen geliyor kolunuzun altına sığınyor. Anne baba eğer evde çok ilgili değilse bunu çok kolay yapıyorsun çünkü çocuk hemen sizi anne babanın yerine koyuyor, size bütün içini açıyor. Ama çok ilgili ailelerden gelen çocuklarsa onların içine çok zor giriliyor onun içine girmeniz için en az onların annesi babası kadar güvenilir bir adam ve öğretmen olmanız lazım. Sırrı bu onu başardığımız zaman çocuk size açılıyor yoksa açılmıyor.

4.9.2.1.3. Herkese ulaşabilme

Öğrencilerle sürekli iletişim halinde olan komedyen öğretmenler, kendi öğrencilik yıllarını hatırlayarak öğretmenlerin öğrencilere selam vermesinin kendilerini değerli hissetmelerini sağladığı yönünde empati kurmaktadır. Öğretmen olmak, sadece başarılı öğrencilere ulaşmak ve dersi onlarla işletmek değil, öğrencileri kendi yaşantıları ve özellikleri ile değerlendirip herkese ulaşabilmektir. Öğrencilerin sahip olduğu farklı kişilik özellikleri, bazı öğrencilerin derslerde ön plana çıkmasına bazılarının ise daha çekingen durmasına sebep olmaktadır. Herkese ulaşabilme sadece akademik başarı açısından değerlendirilmeyip, kişilik özelliklerine göre öğrencilerin sınıf içindeki davranışlarını dengelemeyi gerektirmektedir. Komedyen rolündeki öğretmenler bu dengeyi, ezilene destek olma, iyi olanı onore etme gibi farklı şekillerde sağlamaktadır.

...baskın tipler var her arkadaş dikkat etmiyor mesela sınıfta sürekli her sorunun cevabını alabilen baskın tipler var ve bunlar napıyorlar bundan keyif alıyorlar eziyorlar bazı çocukları resmen. Ben zayıfın yanındayım. Türk milleti gibi yani ben zayıfın yanındayım. Ama bu gün Talha'yı da çok onore ettik onu da unutmıycaksınız iyi öğrenciyi de unutmıycaksınız... Yanlış yaptığı için öğrenciye asla kızmam onun için parmak kaldırmaktan korkmayın. Çocuk şunu hissediyor o zaman işte hoca benim arkamda ben yanlış yapsam da beni savunacak onun için kalkıyor söylüyor.

Sınıftan Bir Kesit

Rumeysa evden kuşyemi getirmiş, teneffüste Hakan öğretmenin yanına gelip veriyor. Hakan öğretmen sınıfa gelip öğrencileri selamladıktan sonra size bir şey söylemek istiyorum diyerek başlıyor.

- *Rumeysa bize kuşyemi getirmiş. Bir davranışı çok hoşuma gitti. Öğretmenler odasında usulca yanıma geldi ve yemi verdi. Bu davranışından dolayı çok teşekkür ederim. Başka biri olsa ben getirdim diye sınıfta reklama başlar. Anne babana da teşekkür ederim senin gibi bir evlat yetiştirdikleri için.*

4.9.2.1.4. Öğrencilerin olgunluk seviyesine göre yaklaşma

Öğretmenlerin öğrencilerin bulunduğu kademeye göre farklı şekillerde davranış sergilediği görülmektedir. Buradaki yaygın anlayış küçük yaş grubundaki öğrencilere daha çok anne şefkatiyle yaklaşma ve daha rahat tavırlar sergileyebilme yönündedir. Erken ergenliğe geçişte kritik dönemlerden biri olarak kabul edilen ortaokullar, özellikle üst kademedeki öğrencilerin gösterdiği alıngan tavırlar nedeniyle, öğretmenler davranışlarına ve sözlerine daha çok dikkat ettiklerini vurgulamaktadırlar.

Mesela çok büyük çocuklara çok fazla espri yapamıyorsun. Yaptığında yanlış anlaşılmalara neden olacak ve ergen seviyelerdeki öğrenciler bunu ters anlayabiliyor, sıkıntı olabiliyor.

Onlara biraz daha mesafeli yaklaşmak gerekiyor. Hani en azından konuşmalarında bunlara dikkat etmem gerekiyor ama küçük sınıflarda espri yapabiliyoruz, rahat rahat gülebiliyoruz, oynayabiliyoruz.

4.9.2.1.5. Bizden biri algısı yaratma

Öğrencilerle kurulan olumlu ilişkilerin önemli unsurlarından biri öğrencilerin seviyesine inebilmedir. Öğrencilerin seviyesine inebilme sadece akademik anlamda düşünülmemelidir. Öğrencileri anlayabilmek onların dilinden konuşabilmek sınıf yönetiminde öğretmen ve öğrenciyi birbirine yaklaştıran faktörlerdendir. Bu bağlamda bazen büyük olmakta zorlandığını itiraf eden öğretmenimiz, sınıf içinde ve dışında yaptığı şakalar ya da sergilediği davranışlarla öğrencilerin gözünden “bizden biri” algısı yaratmakta ve mesafeleri yıkarak onların dünyalarına girmeye çalışmaktadır.

...sanırım bu benim içimden gelen bir şey. Kendi çocuklarımla bile evde çocuk olabiliyorum bazen büyük olmakta zorluk çektiğim olabiliyor o ayrı bir konu. Ne bileyim evde bile çocuklarıma mısır patlatırken mesela işte çeşitli şekilde pıp pıp yaparak müzikler yapıyoruz, işte beraber patlatırken bir şeyler gösteriyoruz falan. Sanırım mesleğimi sevmek ve çocukları sevmekten geçiyor. Onlar gibi düşünmeye çalışıyorum onları anlayabildiğim kadarıyla. Öğrencilerimle benim ilişkilerim hep böyle samimi sıcak böyle höt höt ya da bazı kuralları direterek bunları yapacaksınız şeklinde değil, çocuk gibi. Derslerde çoğu zaman böyle giderim birinin saçını çekerim, birinin arkasından dokunurum başka arkadaşı dokunmuş gibi hisseder. İlişkimiz bizim hep böyle, arkadaş halindedir.

4.9.2.1.6. Öğretmen olma ya da öğretmencilik oynama

Öğrencilerin gözünde öğretmen olmanın yolu doğal olmak ve bu doğallığı samimiyeti öğrencilere yansıtabilmekten geçmektedir. Öğretmen olmanın sadece gelip tahtada ders anlatmak olmadığı, o doğallığı öğrencilerle birlikte yakalayabilmek olduğunun altı çizilmektedir. Öğrencileri kazanabilmenin ve onlarda değişimi başlatabilmenin en etkili yollarından biri öğretmenlerin öğrencilerine inandığını hissettirebilmesidir. Derslerde öğrencilerin başaracağına olan inançlarını sürekli dile getiren komedyen öğretmenlerin, öğrencileri destekleyen ve cesaretlendiren davranışlar sergilediği dikkat çekmektedir.

...siz öğretmeni oynamaya kalkarsanız işte elinde bir tane çubuk tahtada bir şeyleri gösteren, yazısı çok güzel tahtada inci gibi yazısı olan. Yok, alakası yok benim çok da özenmediğimi görüyorsunuz o anda içimden nasıl geliyorsa öyle yazıyorum. Sırrı doğallık aslında. Siz o çocuklara doğal olduğunuzda onlar onu hemen ayırıyorlar fark ediyorlar ve ona göre değer veriyorlar. Öğretmensin bi çok role geçmen gerekiyor, hesapsız kitapsız olduğunuzu çocuk

görmeli ona belli bir amaç için yaklaşmadığınızı bilmeli. Bunu yaptığınızda çocuk zaten sizi samimi buluyor diyor ki bu hoca bizden dedirtmelisiniz, bu hoca bizden diyorsa çocuk tamam kazandınız. Bir sıfır önde başlıyorsunuz, sonrası geliyor zaten. İngilizce başarısı bir anda yükseliveriyor.

4.9.2.1.7. Kendini açma

Öğretmenlerin hayatlarını açması ya da duygularını paylaşması öğretmeni öğrencilerden uzak bir otorite figürü olmaktan çıkararak üzüntüleri, sevinçleri ya da hataları olan bir insan haline getirmektedir. Komedyen öğretmenlerin sıkça başvurduğu hayatından örnekler verme ya da bir anısını paylaşma gibi kendini açma mesafeleri daraltarak öğrenci ve öğretmeni birbirine yaklaştıran bir yöntemdir.

...kendinizden örnek vermelisiniz zaman zaman öğretmen de sıradan bir insan. Ona sıradan gelmelisiniz o zaman kendinizi sizin seviyenizde görüp daha rahat açılıyor, çocuk o zaman açılıyor.

4.9.2.1.8. Farklı rollere bürünme

Öğretmenlik iyi bir sahne sanatçısı olabilmektir. Girdiği farklı rollerle komedyen öğretmen, öğrencilerinin gözünde bazen bir ebeveyn ya da arkadaş gibi yakın biri bazen de derse geçtiğinde ciddileşen bir öğretmendir. Öğrencilerle yakın ilişkiler kuran komedyen öğretmenlerin, öğrencilere karşı kullandığı yavrucum, çocuğum gibi sevecen ve sahiplenici hitap şekilleri bu ilişkilerin niteliğini etkileyen faktörlerdendir.

... Siz derslere girdiniz gözlemlediniz ben espri yaptığımda onlar da espri yapıyorlar arkadaş olduk sonra bir yerleri kanyor bi şey oluyor ben koşuyorum gel bakalım diyorum kızına erkeğine. Çünkü bir babalık faktörümüz var zaten evden gelen bir rolümüz var bunu buraya da taşıyoruz ister istemez. Ben onlara şu lafı çok kullanıyorum çocuklarım benim diye çok hoşlarına gidiyor yavruların benim diyorum. Hemen onla ilgilenip yarasına pansuman yapmanız bile o çocuk için çok önemli ya da burnu akıyor bi kağıt mendil tutup da hadi sen bi git dışarı çık demeniz bile ona ona anne hissini veriyor anne baba rolünü yaşattıyor ya da ders anında bi anda birden bire bi şey olduğunda aa ama uzattınız tamam geçiyoruz derse dediğimde dönüveriyorlar.

4.9.2.1.9. Öğrencide eksik olanı ona sunma

Çocuğun hayatı sadece okulda görülenlerle sınırlı değildir. Ailede yetişme tarzı, anne babanın çocuğa sergilediği davranışlar ya da yaşanan sorunlar okuldaki davranışlarının gizli ama en önemli şekillendiricisidir. Bu gizli kaynağı ortaya çıkarma sürecinde öğretmenler, iyi birer gözlemci olarak neye ihtiyacı olduğunu bazen velilerden daha iyi bilmektedir. Kendilerine alışkın oldukları tarzın dışında davranan bu

öğretmenleri fark eden öğrenciler, onlarla diğer öğretmenlerinden farklı bir bağ kurmaktadır.

...tek bir cümle kurdu bana dedi ki ilkokul öğretmenim beni hiçbir geziye götürmedi ve benim yüzümden sınıf arkadaşlarımı da götürmedi, ben yaramazlık yapıyorum diye ama siz beni bir geziye götürdünüz dedi. Ufacık bir hareket aslında bir geziye götürmek ki parasını kendisi veriyor ben sadece ona gözetmenlik ediyorum ve çocukta büyük bir değişim meydana geldi. Emre bana aslında şunu öğretti; yaramaz bir öğrenciye karşı iyi niyetle yaklaşıp bütün arkadaşlar şimdi vurun abalıya misali tek bir suçlu arayıp onu suçlu görürler ya. Herkes onu suçlarken ben onu savunduğum için ve ona güvendiğim için sanırım değişti, değişime uğradı. Mesela Tokat'ta da bir öğrencim vardı zihinsel engelliydi ve bir öğretmen arkadaşımızın yaptığı olumsuz bir hareket işte zihinsel engelli olduğu için birazcık da ileri boyuttaydı Serhat'tı ismi. Nermin öğretmenin işte Galatasaraylıymış diyordu, o da Fenerbahçeli. Aa tamam sevmiyorum onu sevmiyorum arabasını kıracağım, bilmem ne yapacağım böyle yapıyordu ve gerçekten de biraz etrafına da zarar veren bir çocuktü. Ben onu kazanabilmek için mesela Fenerbahçeli bir tane atkı örmüştüm. Yaklaşımlar o çocuğun ilgi alaka ya da ne gereksinimi varsa ona göre değişiyor.

4.9.2.2. Öğretmenlerle olan ilişkiler

4.9.2.2.1 Esprili

Komedyen öğretmen öğrencileri arasında olduğu gibi öğretmenleri tarafından da eğlenceli espriyapan biri olarak algılanmaktadır.

Beni de herhalde esprili bir şekilde espri yapan onları güldüren falan bir kişi olarak görüyorlardır, öyle düşünüyorum.

4.9.2.2.2. Uyumsuz, sivri

Öğretmenlerin birbirlerinin arkasından konuşmalarına şahit olan komedyen öğretmen, kendini çekerek bu kişilerden uzak durmaya ve haksızlıklar karşısında sessiz kalamadığı için sivri uyumsuz biri olarak algılandığını ifade etmektedir.

Diğer öğretmen arkadaşlarımın beni çok da iyi gördüklerini zannetmiyorum çünkü neden, ben son yıllarda özellikle biraz sivrildim sebebi de haksızlıklara gelemiyorum özellikle bu okulda gördüğüm bir şey birbirinin arkasından konuşmalar çok fazla oluyor, çok fazla eleştirilerde bulunuyor. Çok az öğretmen arkadaşımınla samimiyim o bir kaç kişinin dışında merhaba merhabanın dışına çıkmamaya çalışıyorum.

4.9.2.3. Velilerle olan ilişkiler

4.9.2.3.1. Bir veli olarak empati kurma

Bir veli olarak kendisine nasıl davranılmasını istiyorsa velilerine o şekilde davranmaya çalışan öğretmenler, velilerin öğretmenlere ilişkin algılarının öğrencilerin evde anlattıklarına ya da öğretmenlerini sevip sevmediklerine göre değiştiğine dikkat çekmektedir.

...onları elimden geldiğince anlamaya çalışıyorum. Sonuç itibariyle onların çocukları var benim de çocuklarım var ben kendi çocuğumun öğretmeninden ne bekliyorsam nasıl konuşmak istiyorsam ya da öğretmenin bana nasıl davranmasını istiyorsam aynı o şekilde velilerime karşı davranmaya çalışıyorum. Velilerim zaten çocukları beni çok sevdiği için onlar da çok seviyorlar, evde konuşuluyor. Çok iyi bir Türkçe öğretmenisiniz, dikkat ettiğiniz konular çok güzel, çocuğum sizin sayenizde Türkçeyi sevdi, bunlar yetiyor bana. Yani velilerimle iyiyim çünkü siz iyi olursanız onlar da iyi oluyor.

4.9.2.3.2. Öğretmen bir araç mı saygı duyulan mı?

Öğretmenlerin velilerle kurduğu ilişki bazen iki uç noktada yer alabilmekte ve velilerin öğretmenlere olan yaklaşımına göre değişmektedir. Öğretmenleri sadece bir araç olan gören ve ona işini öğretmeye çalışan velilerle arasındaki mesafeyi korumaya çalışan komedyen tipindeki öğretmenimiz, öğrencileri mezun olsa bile hala görüştüğü ve saygısını koruyan velilerinin de olduğunu ifade etmektedir.

... öğrenciyi nasıl tanıyoruz veliyi de tanıyoruz bir süre sonra bazı veliler çok geliyor çok görüşüyoruz mesela benim şu anda bile burdan mezun oldu öğrencim var velisiyle biz sürekli görüşüyoruz ben aradım sınavını sordum mesela böyle velilerim de var yolda gördüğümde kafasını çeviren velilerim de var. Bazı insanlar için öğretmen sadece bir araç bazı insanlar için gerçekten oğlunun bir büyüğü ona rehberlik eden bir kişi ve saygı duyuyor bunu da size hissettiriyor o kişilerle daha yakın oluyosunuz... Ama yine de arada bir mesafe olmalı bazısı haddini aşıyor mesela size İngilizceyi nasıl öğreteceğinizi öğretmeye kalkanlar mı ararsınız bunu söylemeye cüret edenleri mi ararsınız...

4.9.2.3.3. Hırsıyla çocuğu boğan veliler

Velilerin aşırı hırsının kurbanı olan çocukların, kendi yeteneklerinin çok daha üstünde bir performans sergilemeye zorlandıkları dikkat çekmektedir. Velinin bu tavrı öğretmenlerle velileri karşı karşıya getirmekte ve arada kalan çocuklar olmaktadır. Öğrencileri kendi ailelerinden korumak zorunda kalan öğretmenler, velilerin karşısında

kötü kişi olmayı ya da şikayet edilmeği göze alarak asıl sorunun kendilerinde olduğunu veliye söylemekten çekinmemekte ve sivri dilli bir öğretmen konumuna düşmektedir.

...çok kötüyümdür çok sivri dilliyimdir veliye direk söylüyorum iki velimi burdan ağlatıp gönderdim, ağladılar ve gittiler. Siz hastasınız gidin tedavi görün dedim çocuğunuz normal sizde hastalık var dedim. Samimi söylüyorum, çünkü o kadar bi hırs var ki ailede çocuğu yemiş bitirmişler. Çocuk şahane bir çocuk zaten Türkiye derecesi yaptı ama aile için hala yeterli değil. Hırs... Kendileri yapamamışlar şimdi bi şey dicem de küçümsemek gibi olmasın. Bazı annede babada şu var kendileri ot olmuş karşındaki çocuktan orkide olmasını bekliyor yok böyle bir şey... Biraz objektif olmak lazım bunu da veliye ben açık açık söylüyorum yüzlerine götsinler şikâyet etsinler hiç de umrumda değil valla ben gider başka okulda da çalışırım.

4.9.3. Öğretimi planlama ve gerçekleştirme

Öğretimi planlama ve gerçekleştirme süreci komedyen öğretmenler için motive edici bir şekilde derse giriş, kısa bir tekrarla derse başlama ve grubun odaklanmasını sürdürme aşamalarından oluşmaktadır.

4.9.3.1. Motive edici bir şekilde derse giriş

Komedyen rolündeki öğretmenler derse gülyüzlü bir şekilde girmeye özen göstermekte ve derse geçmeden önce mutlaka öğrencilerle selamlaşp nasıl olduklarını sormaktadır. Öğretmenlerin de bir insan olduğu, evde ya da bir önceki sınıfta yaşadığı sorunların bir sonraki sınıfa sinirli ya da moral bozukluğu ile girmelerine sebep olabileceği ancak öğretmen olmanın tüm bunları unutup ne olursa olsun derse güler yüzle girmeyi gerektirdiği komedyen öğretmenlerin vurguları arasındadır. Sınıfın yaramaz çocuğu rolünü üstlenen Nermin öğretmen ise, öğrencileri motive etmek için öğrencilerle şakalaştığını birlikte gülerek motive olduklarını ifade etmektedir.

Derse her girişim benim farklı oluyor bazen çok muzipliğim üstümde olduğu için sınıfın kapısını aralayıp işte böyle kafamı uzatıp geri çekebiliyorum. Tabi çocuklar benim geldiğimi fark ediyorlar, gülüyorlar böyle şaka yaptığımı farkındalar. Derse girip küçük bir selamlaşmadan sonra tabi ki önce yoklama defterini imzalıyorum, dersimi yazıyorum daha sonra çocuklarla önce bir hal hatır soruyorum. Çünkü bazen iyi oluyorlar bazen olmuyorlar onlarla hal hatır sorduktan sonra o gün ki ders akışımız nasılsa diyelim ki kitap okuyacaksa okuma saati yapıyoruz.

4.9.3.2. Kısa bir tekrarla derse başlama

Yeni bir konuya geçmeden önceki bilgilerin tekrar edilmesi ve yeni bilgilerle bağlantı kurulması konunun daha iyi öğrenilmesine katkı sağlayan uygulamalardır. Bu bağlamda komedyen rolündeki öğretmenler selamlaşma ve sınıf yoklamasını alma gibi rutinlerden sonra konuyu kısaca tekrar edip yeni konuya giriş yapmaktadır.

Yoklama yapıyoruz, ardından işte bir giriş yapıyoruz o konuyla ilgili. Daha önce bilgileri varsa falan onları bir gözden geçiriyoruz. Yeni giriş yapıyoruz, bir ısınma yapıyoruz yeni bilgilerle. Ondan sonra konuyu anlatıyoruz.

4.9.3.3. Grubun odaklanmasını sürdürme

Bu bölümde, herkesi derse katarak grubu canlı tutma ve eğlenceli ve destekleyici bir sınıf ortamı yaratma üzerinde durulmuştur.

4.9.3.3.1. Herkesi derse katarak grubu canlı tutma

Sınıftaki öğrencilerin katılımı ile işlenen dersler dinamik bir sınıf ortamı yaratırken öğrencilerin dikkatini ve motivasyonunu canlı tutmaktadır. Komedyen öğretmenler, öğrencilerin derse katılmadığı bir sınıf ortamının oldukça monoton olduğu ve bu ortamda öğrencilerin dikkatinin çabuk dağıldığını dile getirmekte ve her öğrenciyi derse dâhil etmeye özen göstermektedir. Metni en iyi okuyan okusun ya da derse katılanlarla işlerim gerisi beni ilgilendirmez gibi yanılgıların aksine komedyen rolündeki öğretmenlerin, herkesin katılımını sağlamak amacıyla tüm sınıfın katılımını sağlayan etkinliklere odaklanmaktadır. Ancak, katılmayan öğrencileri derse katılmaya zorlama bazen amacının dışına çıkarak öğrencileri dersten soğutan bir duruma dönüşmektedir. Sürekli aynı kişiler üzerine odaklanmanın öğretmen bana taktı algısı yaratacağını ifade eden komedyen öğretmen, etkinlikleri sürekli sırayla yaptırmanın ise öğrencilerin alıştırmaları ezberleyerek diğer öğrencileri dinlememesine sebep olacağını vurgulamaktadır. Bunun için komedyen öğretmenler, derse katılmayan öğrencilerle birebir konuşarak onların nasıl bir sorunu olduğunu anlamaya odaklanmaktadır.

...çok üzerine de gitmemek lazım mesela sürekli kaldır kaldır o zaman çocuk taktı bana diyor. Bunu ara sıra yapıyorum. Bu gün tabi Buğra da yaptım. Sırayla yaptırmam da o nedenden herkese söz hakkı doğsun herkes yapsın. Aslında sırayla yaptırmanın bir dezavantajı da çocuk soruyu ezberliyor oraya gelene kadar. Ama doğru söyleyince mutlu da oluyor. Ben sürekli sırayla yaptırmam karışık da kaldırırım. Mesela sen kalk sen söyle hadi sen söyle diyorum fark etmişsindir ama bunu her gün yapmamamız lazım. Çünkü çocuk korkuyor, çok ürkütmeden ara sıra yapmak lazım. Böyle bazen de kenara çekip o katılmayan, korkan çocuklara işte sen niye

katılmıyorsun bir nedeni var mı sana geçmişte bi şey yapmışlar gibi içindikileri söylediğinizde aa bu hoca beni çok önemsiyor. Bak anlamış beni diyip bi dahaki dersinizde parmağı inmiyor

Öğrencilerin derse katılımını etkileyen farklı unsurlar mevcuttur. Bunlar bazen öğrencilerin kişilik yapısından kaynaklı olabileceği gibi bazen de geçmiş yaşantısına bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Derse katılmaktan çekinen öğrencilerde en sık rastlanan durumlardan biri arkadaşlarının önünde küçük düşme ya da dalga geçilme korkusudur. Arkadaşları tarafından söylediği bir kelime ya da cümle yüzünden küçük düşürülmüş ya da alay edilmiş öğrencilerin yaşadığı bu olumsuzluğu yıkmak için özellikle bu öğrencilerin üzerine eğilen komedyen rolündeki öğretmenin, bu öğrencilere ulaştığı zaman öğretmen ve ders amacına ulaşmış olur ifadesi dikkat çekmektedir. Öğrencilerin yaşantılarının yanısıra öğretmenlerin derslerine gösterdiği ilgi de öğrencilerin derse yönelik katılımını ve motivasyonunu etkileyen değişkenler arasında vurgulanmaktadır.

...eğer siz bir öğrenciyle ilgiliyseniz o sınıfa karşı ilginizi alakanızı gösterebiliyorsanız onlar da sizin dersinize karşı ilgi göstermeye başlıyorlar. Ama siz onları önemsemezseniz onlar da sizin dersinizi önemsemeyiz. Yani önce öğretmenin önemsemesi gerekiyor dersi. Mesela diyelim ki okuma becerileri seçmeli dersimiz var eğer ben o seçmeli dersi nasılsa boş ders çok da önemli ders değil deyip lakayt bir şekilde derse girersem öğrenci de o dersi önemsemiyor. O derse verdiğiniz notları, okunacak kitapları hiçbir şeyi önemsemiyor, ilgi alakaları eksik kalıyor. Kitap okur gibi yapıp alttan alta yazışmalar, çizimler muhakkak oluyor. Ama ben o dersi önemsemsem çocuklara bir kitap listesi verip günü gününe kontrollerini sağlarsam çocuklar o dersi ciddiye alıyorlar, ilgileri alakaları artıyor.

Sınıftan Bir Kesit

Öğrencileri derse katmak için eğlenceli bir yöntem uygulayan komedyen rolündeki Nermin öğretmen, öğrencilere tercih şansı sunmakta ama aralarında derse katılmama gibi bir şık bulunmamaktadır. Bu durum biri derse katılmak istemediğinde öğrencilerin birbirlerine şıkları hatırlattığı eğlenceli bir oyuna dönüşmektedir.

Ali Eren söylemek ister misin?

- Cık.
- Cık. Ama öyle bir şıkkımız yoktu biliyorsunuz.
- A) Derse katılmak istiyorum.
- B) Derse katılmayı çok istiyorum.
- C) Derse katılmayı çok çok istiyorum.
- D) Derse katılmayı çok çok çok istiyorum olabilir.

4.9.3.3.2. Eğlenceli ve destekleyici bir sınıf ortamı yaratma

Sınıf içinde esprili yönüyle dikkat çeken komedyen öğretmenler, öğretmen ve öğrenci arasında geçmiş yaşantılardan doğan önyargıları ortadan kaldırmak kendi ifadeleriyle buzları eritmek, eğlenceli ve hareketli bir sınıf ortamı yaratmak için esprilerden yararlanmaktadır. Öğrencilerin eğlendiklerinde daha çok derse katıldığı ve öğretmenlerinin kendilerini derse katılmaları yönünde zorlamasına gerek kalmadığına ilişkin vurgularının yanısıra, Nermin öğretmenin öğrencilerinin kendine göre davranış değiştirdiği yönündeki ifadeleri dikkat çekmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin öğretmene göre hizalandığı öğretmen ciddiye ciddi, daha rahat tavırlar sergiliyorsa öğrencilerin de rahat davrandığı, öğretmenlerin davranışlarının ise anlatılan konunun önemine ya da etkinliklere göre değiştiği ifade edilmektedir.

...Ben şımarıksam şımarık, ben ciddiysem ciddiler. İşte şımarıksam beraber şımarırız onlarla, konuşurlar gülüşürler. Ciddiysem dersi dinlerler ve ciddi bir şekilde ders anlatıyorsam o dersi muhakkak dinlerler özellikle dil bilgisi konularında birazcık ciddiyet gerekiyor. Ama onun dışında metin işleme yapıyorsak muhakkak şımarırız çünkü kendilerini rahat hissetmeleri gerekiyor, konuşurken rahat olmaları lazım. Ben uslu durmadığım vakit ben de çok yaramazlık yapıyorum derslerde, onlar da muhakkak ufak tefek yaramazlıklar yapıyorlar. Şimdi kendim yaramazlık yaparken onların yapmasına da kızamam, zaten kızılacak şeyler de değil.

Komedyen öğretmenlerin derste espriyi kullanma amaçların bir diğeri öğrencilerin dağılan dikkatini tekrar derse çekebilmedir. Eğlenceli ve öğrencilerin rahat olduğu kendi ifadeleriyle put gibi oturmadığı bir sınıf iklimi yaratan öğretmenler, esprinin ardından derse dönme sürecini, öğrencilerin espriyi kendilerine verilmiş bir ödül gibi algıladığı ve esprinin ardından derse dönerek öğretmenlerine hediyein karşılığını verdikleri karşılıklı bir alışverişe benzetmektedir. Öğrencileri kırk dakika boyunca hiç ara vermeden ders dinlemeye zorlamak yerine esprilerle ya da kısa molalarla dikkati canlı tutan öğretmenler, ne kadar verimli olduğu tartışmaya açık olan kırk dakika yerine öğrencilerin dikkatini verdiği verimli bir dersi tercih etmektedir.

...benim ders işleyişimi biliyorsunuz çok rahat olmalı öğrenci yani put gibi oturmamalı. Asla kırk dakika ders yapmam. En az yirmi yirmi beş dakika ders işlerim ve bu sırada tüm öğrencilerin beni pür dikkat dinlemesi gerek. Onların dikkatlerini bir şekilde çekmem lazım. Onun için de farklı şekillerde ona takılıyorum buna takılıyorum. Bazen bir espri yapıyorum ama sonra bendesiniz diyorum. Çünkü sınıfta bir şaka yapmak bir espri yapmak çocuğa bir hediyedir. Hediyeyi veriyorsunuz sonra karşılığını istiyorsunuz dinliyorlar bu kadar basit dinliyorlar. Birden derse dönmeleri ondan size ayıp olmasın hocamıza ayıp olmasın bak adam bizi güldürdü

eğlendik ne güzel geçiyor ders dedirtiyorsanız. Zaten yirmi beş dakika ful ders işliyorsanız ve bir öğrencinin de yirmi bir dakika verimli ders dinleme saati olduğunu düşünürsek iyi bir zaman.

Sınıftan Bir Kesit.

Bir yandan öğrencilere hatalarını sorarken diğer yandan da doğru cevapları söylüyor Hakan öğretmen. Espirili bir dille bu sorular üzerinden yorum yapıyor.

- *Evet Furki.*
- *Hocam ben landsports u duymadım.*
- *Çocuklar açın kitapları. Kaçınıcı sayfaaa... 43. Evet sayın güzel Furki. Kocaman ne yazıyor.*
- *Golf – indoor yazmışım true diyor. Elinde bir çubuk adam atıyor topu taa nereye gidiyor (golf oynarmış gibi hareket ediyor). Indoor diyorsunuz. Sanki evin içinde oynuyoruz. Karşıda teyze bağılıyor. Sen benim kocama nasıl top atarsın diye (burada sesini değiştiriyor, öğrenciler gülmeye başlıyor.)*
- *Surfing- saloon sports. Cycling- saloon sports. True demişsiniz. Sanki evin salonunda sörf yapıyorsunuz. Spor salonunda bisiklet varmış. Bu bisikletler gidiyor mu? Dışarıdakiler bisiklet değil değil mi? Azra dinler misin? Azra ve diğerleri ben dersin başında sınavınız nasıl geçti diye sordum çok güzel dediniz. Şimdi açıkladıkça okumayın diyorsunuz. Öğretmediğim bir şey var mı sınavda? Dürüst olun? Biz bunları görmedik diye suç atmayın. Şimdi sizin taklidinizi yapacağım. Gidiyorsunuz eve. Her tipik Türk öğrencisi gibi (Öğrenciler gülmeye başlıyor). Anneee sınav çok zordu. Hoca hiç bilmediğimiz yerden sormuş. Anne babanız da buna inanıyor. Vay vicdansız diyorlar. Geliyorlar yanıma. Hocam sınav zor muydu? Yoo. O sınıfta yedi tane 100 alan var. Aaa öyle mi? Bana hiç bunları söylemedi.*

Öğrenciler gülüyor ama bir yandan da Hakan öğretmene hak veriyorlar.

4.9.4. Sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme

Komedyen öğretmenler için sınıf içindeki kural ve rutinler; kılık kıyafet kuralı, söz alana saygı ve söz alarak konuşma ve isimleri ezberlemedir. Öğretmenler bu kuralları yerleşik hale getirmek için oto kontrolü sağlama ve tutarlı tepkiler verme yollarını tercih etmektedirler.

4.9.4.1. Kılık kıyafet kuralı

Kılık kıyafet konusunda hassas davranan öğretmenimiz, öğrencilerin giydiği kıyafetlerin farklılıkları özellikle sosyoekonomik açıdan daha belirgin hale getirdiğini ileri sürmektedir. Kendi dersinde kılık kıyafet kuralına uymalarını sağlasa da bu uygulamanın okul düzeyinde yaygınlaşmadığı dikkat çekmektedir.

Çok iyi bilir öğrenci şimdi kılık kıyafet bakın ben çocuğun saçına bir şey demem. Saç onlar için bu yaşta çok önemli beni saçları ilgilendirmiyor. Ama mesela kıyafet ilgilendiriyor. Çünkü herkesin maddi durumu aynı değil bazıları sürekli markalı giyinip okul kıyafetinden kaçıyorlar.

Ama diğeri alamıyor o okul kıyafetiyle geliyor ona haksızlık olarak gördüğüm için ben izin vermiyorum ben girdiğimde farkındaysanız hepsi üzerindeki çıkıyorlar. Benim dersimde o şekilde oturamazlar çünkü burda verilmek istenen mesaj şu hepiniz benim için birsiniz, çocuk o mesajı alıyor.

4.9.4.2. Söz alana saygı ve söz alarak konuşma

Sınıf içinde öğretmenler tarafından en çok üzerinde durulan söz alma ve söz alana saygı duyma kuralıdır. Bu kuralın yerleşik hale gelmesi sınıf içinde arzu edilen durumlardan biri olan derse katılımının bir kaos ortamı yaratmasına engel olmaktadır.

...parmak kaldırmak benim için önemli. Bir de diğer arkadaşı konuşurken onu dinlemeleri, bu çok önemli.

4.9.4.3. İsimlerini ezberleme

Sınıf içi kural ve prosedürler sorulduğunda öğretmenlerin genellikle öğrenciler için oluşturduğu kurallardan bahsetme eğiliminde olduğu görülmektedir. Ancak Nermin öğretmen, kendisi için koyduğu ilk kuralın öğrencilerinin isimlerini ezberlemek olduğunu ve kendisine bunun için bir hafta verdiğini ifade etmektedir. Öğrencilere isimleriyle hitap etme öğretmenlerinin kendilerini tanıdığını ve önemseydiğini hissettiren adımlardan biri olarak algılanmaktadır.

Vazgeçemediğim kurallardan bir diğer de şu; muhakkak öğrencinin ismini öğrenmem gerekiyor, ilk bir hafta en fazla kendime 7 gün süre veriyorum. Çünkü 7 günü geçtiği vakit isimlerini öğrenmediğim vakit kendimi onların yerine koyuyorum. Biri bana hişt sen hişt mavili filan dese herhalde sinirim bozulur, ilk kuralım bu onların isimlerini öğrenmek. Başlangıçta kâğıtlara yazdırıyorum. İlk tanışma esnasında eğer yeni girdiğim bir sınıfsa tanışma esnasında muhakkak kartları oluyor.

4.9.4.4. Oto-kontrolü geliştirme

Derslerin daha verimli geçmesi ve olumlu bir sınıf ikliminin oluşması için bu kurallara ihtiyaç duyduğunu belirten öğretmenler, kuralların sene başında oluşturulmasına önem vermektedir. Öğrencilerin dönem başında kuralardan haberdar olması kuralların yerleşik hale gelme sürecini hızlandırırken, öğretmenlerini tanıma ve beklentilerini öğrenmelerini sağlamaktadır. Bu bağlamda, öğrencileri kurallara boğmak yerine oto-kontrolü geliştirmeye çalışan komedyen rolündeki öğretmenimiz, bazı şeylerin öğrencilerinin kendilerinin farkına varmasını sağlamaya ve yargılayıcı ya da

cezalandırıcı bir tavır sergilemek yerine öğrencilere kuralların sebebini açıklamaya çalıştığını ifade etmektedir.

Belli başlı kuralım yok çünkü kural koymak insanları sınırlandırmak bana göre. Herkesin kendi hayatında bir kuralı vardır. Kendisi bunun farkına varabilir varamıyorsa ben ona farkına varacak hareketlerde ya da sözlerde bulunabilirim. Onun dışında işte şu kural var buna uymak zorundasın demiyorum. Mesela bana bir öğrenci somut bir örnek verecek olursak diyelim ki kıyafeti okul kıyafeti değil ben onu okul kıyafetini giymemişsin bak bu yanlış, neden yanlış. Bence okul kıyafetlerini giymelisin şeklinde söylemek daha mantıklı ama onların isimlerini alıp sen bu kurala uymadın kıyafetini giymedin dediğimizde bu her öğrenci için etkili olmuyor.

4.9.4.5. Tutarlı tepkiler verme

Komedyen öğretmenler için kuralların yerleşik hale gelmesinde ilk kural herkese aynı şekilde tepki verebilmedir. Burada önemli olan öğretmenlerin davranışlara verilen tepkilerinde tutarlı olması ve her öğrenciye eşit davranabilmesidir. Öğretmenlerin belirttiği gibi öğrencileri en çok üzen ve küstüren durum öğrenciler arasında ayırım yapılmasıdır. Bu ayırım hem akademik hem de cinsiyet ayırımı olarak ortaya çıkabilmektedir. Öğrenciler arasında bir denge kurulduğunda ve öğrenci bu dengeyi hissettiğinde size istediğiniz şeyi verecektir diyen komedyen öğretmen, bu konuyu öğrencilik yıllarında yaşadığı benzer bir olay üzerinden tartışarak herkese değer vermenin öğrenciler üzerinde yarattığı değişime vurgu yapmaktadır.

...üniversitede mesela çok etkilendiğim bir olay olmuştu. Amfide ders yapıyoruz bir bayan öğretmenimize bir kız arkadaşımız hocam ben şurayı anlamadım bir daha tekrar eder misiniz dediğinde sen geri zekâlı mısın niye anlamıyorsun diye cevap verdi. Arkasından eşime dedim ki bak dedim seyret. Yanımda da eşim oturuyor parmağımı kaldırdım hocam çok özür dilerim ama arkadaşına ben de katılıyorum ben de orayı biraz kaçırdım sanki anlamadım hocam rica etsem tekrar anlatır mısınız dedim. Ah yavrum böyle söylersin de ben anlatmam mı dedi ve tekrarladı. O arkadaş küstü ve dinlemedi. Bana işte o gün hayatımın dersini verdi o öğretmen. Cinsiyet ayırımı olmayacak, olmamalı bazen mesela şu oluyor başarısız çocuklar soru soruyor gereksiz yere iş olsun diye soru soruyor, bakın soru sordum demek için soruyor. Ben aslında bunu görüyorum, biliyorum ama yemiş gibi davranıp ona çok güzel bir şekilde anlatıyorum. Çocuk diyor ki aa bana da anlattı bi daha ben dinliyim bi daha bi şey olursa gene sorayım. Bi bakıyorsunuz teneffüste de gelmeye başlıyor bi bakıyorsunuz çocuk değişmiş dersi düzelmiş. Bunlar oluyor, ha bir sınıfta otuz kişide bir kişi iki kişi oluyor ama oluyor yeter o da yeter yani onun için değmez dememek lazım.

4.9.5. Sorunlu davranışların yönetimi

4.9.5.1. Sorunlu davranışların sebepleri

Teknoloji bağımlılığı, değişen öğrenci profili ve ailevi sebepler, sorunlu davranışların sebepleri başlığı altında detaylı olarak açıklanmıştır.

4.9.5.1.1. Teknoloji bağımlılığı

Günümüz öğrencilerin sahip olduğu önemli alışkanlık ve özellikler sorulduğunda öğretmenlerden gelen ilk yanıt teknoloji bağımlılığı olmaktadır. Teknolojinin eğitim hayatlarına katkısını yadsımayan öğretmenler, öğrencilerin tablet ve bilgisayar başında çok fazla zaman harcamalarından, kitap okuma alışkanlıklarının azalmasından ve internetteki olumsuz ortamlara karşı tamamen savunmasız kalmalarından yakınmaktadır. Velilerin bu konuda öğretmenlerle işbirliği yapmaktan uzak olması, çocuklarından haber alabilmek için öğretmene ya da okula ulaşma imkânı varken okula telefonlarını götürmelerine izin vermeleri, derste telefonla ilgilenme ve öğretmenlerini videoya çekme gibi farklı olumsuz durumları ortaya çıkardığı öğretmenlerin vurguları arasındadır.

...öğrenmelerini de etkiliyor, çünkü çocuk derste dahi olsa telefonunu açıp muhakkak telefonda bir şeylerle uğraşiyor. Aileden de kaynaklı, aile telefonu yanında götür sana ulaşamıyorum diyor. Aslında isteseler okuldan öğretmenden ulaşabilirler. Bir ödev veriyoruz önceden biz kütüphanelere gider kitapları karıştırır bulurduk ve kendimiz yazardık. Şimdi çocuklar direkt internet ortamından yazıyor, sonrasında kendileri araştırmıyorlar hatta yazmadan geliyorlar.

4.9.5.1.2. Değişen öğrenci profili

Öğrenci profilinde bir değişim olduğuna dikkat çeken komedyen öğretmenler, daha az çalışan, öğretmene karşı saygı sınırını çok rahat aşabilen öğrencilerle karşı karşıya olduklarını ifade etmektedirler. Ne için okula geldiğini ve ne uğruna çaba sarf edeceğini bilmeyen öğrenciler, adeta rüzgârda savrulan bir yaprak gibi amaçsız bir şekilde her gün okula gidip gelerek sadece anı yaşama çabası içinde gibidirler. Bir amacı olmayan her birey gibi boşvermişlik yaşayan öğrencilerin sınavları olduğunu bile okula geldiklerinde öğrendiği, akademik kaygı ya da öğretmene saygı duymaktan uzak hareketler sergilediği dikkat çekmektedir.

...öğretmenlerine karşı davranışları çok rahatlar, aşırı rahatlar. Belki bir yönden iyi ama bu bazen saygısızlık boyutuna varabiliyor. Ben buna karşıyım aradaki mesafe korunmalı, saygı mesafesi korunmalı. Ama onun dışında tabii öğrenci rahat olabilmeli. İsteddiği şeyi sorabilmeli, o

yönleri güzel. Ama ders çalışma, kitap okuma, konusunda çok gevşeklik var. Çoğu öğrencinin yazılı olduğu günden haberi yok veli yazılın var diyor o şekilde yazılıya giriyor, ders çalışmayı boş veriyor. Öyle bir öğrenci profili var karşımızda. Bu tabii akademik başarıya yansıyor.

4.9.5.1.3. Ailevi sebepler

Ailenin çocuğuna yeteri kadar ilgi göstermemesi, çocuğu yetiştirme şekli ya da parçalanmış ailelerde yaşanan sorunlar öğrencilerin davranışlarını etkileyen faktörler arasında önemli bir yer tutmaktadır. Ailelerinin aynası olan öğrenciler evde kendilerine nasıl davranılıyorsa okulda öğretmenlerine ve arkadaşlarına aynı şekilde davranmaktadırlar. Ailede verilen eğitimlerin yetersiz kalması, ailede alınması gereken temel eğitimin sorumluluğunu öğretmene yüklemektedir. Bu bağlamda öğretmenler, öğretime ayrılan zamanın büyük bir kısmını öğrencilere bu değerleri vermekle geçirdiklerini ifade etmektedir.

...ailenin vermediği bu değerleri biz okulda vermeye çalıştığımızda dersti, sınıf yönetimiydi, çocuğa ne vereceğimi bazen şaşırıyorum. Bir dersimde tamamen bu tarz değerleri anlattığımı da biliyorum bazen iki ders üst üste anlattığımı da biliyorum istenmeyen davranışı yok etmek için.

...aile çocuğu tamamen etkiliyor ve çocuk aslında aileyi yansıtıyor direkt. Kaynağını bulmaya çalışıyorum, o hırçınlık nerden geliyor? Acaba anne ya da baba sürekli ona bağırarak mı davranıyor ya da işte sakinler mi kardeşi varda arada bir kıskançlık olduğu için mi hırçınlık var. Bunu öğrenip o çocuğun sorununu gidermeye çalışıyorum çünkü o sorun gitmeden o çocuk ne derste başarılı olabilecek ne hayatta ne toplumda hiçbir yerde başarılı olması mümkün değil.

4.9.5.2. Sorunlu davranışlarla mücadelede kullanılan stratejiler

Birebir konuşma, diğer öğretmenlerle işbirliği yapma, psikolojik sözleşme yapma, öğretmene saygı ve minnet duyma, verdiği sözleri tutma, grup dinamiğini dikkate alma, farkındalık ve empati kurdurma bu bölüm altında incelenen kategorilerdir.

4.9.5.2.1. Birebir konuşma

Sınıfta öne çıkmak isteyen, dersin akışını bozan konuşmalar ve espriler yapan öğrencileri derste uyaran öğretmenler, ders sonrasında yaptıkları bireysel konuşmaların daha etkili olduğunu ifade etmektedir. Sergilediği olumsuz davranışlar için öğrencileri uyarma kısa süreli bir çözümdür. Bu bağlamda, öğrencilere eğlenmeleri için gerekli zamanı tanıyan komedyen rolünde öğretmenimiz, olumsuz davranış sergileyen öğrencilerle neden bu davranışları sergilemeye gerek duyduklarına ilişkin bireysel konuşmalar yapmaktadır.

...bi kaç gün geçer onu kenara çekerim hadi gel bakalım şimdi söyle o gün senin yaptığın doğru muydu diye bi daha sorarım. Ona bunu söyletmek lazım evet ben o gün yanlış yaptım çocuk illa söyleyince bir şeyi anladığını hissediyor ya da söyleyince bi daha dikkat ediyor söz alıyorum bi daha diyorum bu tür davranışlar yapma, ben zaten sana müsaade etmiyor muyum derste? Ben kırk dakika ders mi işliyorum diyorum hayır hocam o zaman niye böyle bir şeye gerek duyuyorsun dersimi bozdun benim diyorum bin bir pişman ağlamaklı gidiyor ve etkiliyorsunuz onu.

4.9.5.2.2. Diğer öğretmenlerle işbirliği yapma

Öğrencilerin sorunlu davranışlarının yönetiminin tek bir öğretmenin çabasıyla tamamen ortadan kalkmamaktadır. Bu davranışların üzerine eğilen öğretmenlerin derslerinde davranışlarına özen gösteren öğrenciler başka bir öğretmenin dersinde aynı özeni göstermekten kaçınabilmektedir. Bu bağlamda, öğretmenlerin öğrencilerin olumsuz davranışlarını ortadan kaldırmak için işbirliği içinde çalışması önem taşımaktadır.

...mümkün olduğu kadar uyarıyoruz. Ama belli bir yere kadar oluyor. Tek kişinin yapacağı bir şey değil bu, tüm okul tüm öğretmenler bunu yapmalı, aile aynı şekilde olaya sahip çıkmalı, ancak öyle olur. Biz mümkün olduğu kadar uyarmaya çalışıyoruz, yapmayın etmeyin böyle yapılmaz edilmez diye. Faydası oluyor mu, belki seni görünce oluyor ama senden sonra değişebiliyor her şey. O istemediğiniz davranışı size yapmıyor ama bir başka öğretmene yapabiliyor.

4.9.5.2.3. Psikolojik sözleşme yapma

Öğrencilerin istenmeyen davranışlarının yönetiminde etkili olduğunu düşünülen yollardan biri psikolojik sözleşmedir. Geçmişte yaşadığı bir olay üzerinden, karşılıklı sözler vermeye dayanan bu yöntemin etkililiğini tartışan öğretmenimiz, bu yöntemle hiç ders işleyemediği bir sınıfla yaşadığı dönüşümü şöyle açıklamaktadır.

...ben yirmi beş yıl önce bu işe başladığımda bana verilen ilk sınıf altı sosyal sınıfı sözel sınıf otuz üç tane öğrencinin altısı kız yirmi yedisi erkek böyle bir sınıf verildi bana. O sınıfı kimse istememiş ben de yeni başlamışım öğretmenliğe bana o sınıfı verdiler ve ilk günlerde Allahım yedik birbirimizi bir türlü ayarlayamıyorum dozajı olmuyor sonra bir gün bir olay vesile oldu kızlar erkeklerden çok şikayetçiler benimle konuşmak istediler altı kız aldım erkekleri dışarı çıkarttım önce kızları dinledim sonra kızları dışarı çıkartıp erkekleri dinledim dediler ki daha girer girmez hocam adammışsınız niye dedim bi tek onları dinleseydiniz silmiştik hocam sizi dediler bizi iyi ki dinlediniz çünkü onların anlattığı gibi değil her şey dediler sonra onları da dinledim ben o sınıfı öyle bir hale getirdim ki bunu övünerek söylüyorum gururla söylüyorum o

sınıf okulun en gözde sınıflarından biri oldu biliyor musunuz ders anlamında derse girdiği zaman arkadaşlarım müthiş keyif alıyorlardı naptın sen diyorlardı bu sınıfa söz aldım sadece yaptığım bu söz aldım otuz üç kişiden söz aldım dedim ki bakın gelin bi anlaşma yapalım tamam siz İngilizceden nefret ediyorsunuz dört saat dersiniz var bunun üç saati ben ders yapıcım tabi ki arada esprilerimiz olacak şakalarımız olacak bi saati sizin siz ne isterseniz onu yapcaz dedim rehberlik yapıcız ama o üç saati tam istiyorum tamam mı tamam peki bunun karşılığında ayrıca dedim ben sizden bi şey daha istiyorum bundan sonra her öğretmene bu sınıf çok değişti dedirtceksiniz bunu nasıl yapcaksınız otokontrolü çalıştırdık şimdi kendi sınıfımda da uyguluyorum her sıranın bir sorumlusu var uyarıyor diyor ki bak söz vermiştik sus söz vermiştik hocaya.

4.9.5.2.4. Öğretmene saygı ve minnet duyma

Öğrencilerin sınıf içinde sergiledikleri davranışların büyük bir kısmının öğretmene göre şekillendiği aynı öğrencilerin sevdikleri ve sevmedikleri öğretmenlere karşı farklı davranışlar sergiledikleri görülmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin sevdikleri öğretmenlerin derslerinde davranışlara daha çok özen gösterdiği hatta otokontrol uygulayarak birbirlerinin davranışlarını düzelttikleri dikkat çeken bir durumdur. Öğretmenlerin öğrencilerle kurduğu yakın ilişkiler, her zaman yanlarında olduğuna dair verdiği güven ve değerli oldukları hissi öğrencilerin öğretmenlerine karşı saygı ve minnet duygusu geliştirmelerini sağlamaktadır. Öğrenciler öğretmenlerine ayıp olacağını hissettikleri bir durumda kendiliğinden davranışlarını düzeltme ya da birbirlerini uyarma yönünde davranışlar sergileyebilmektedir.

Eğitim ortamımız duygusal anlamda bozuluyor günden güne mesela bu yıl ben şimdi yedinci sınıflara giriyorum çok acımasızlar, bir anda ufak bir şeyle sizi bir anda silebiliyorlar ama bir anda da size hayran olabiliyorlar çok gel git akıllılar. Şimdi siz sözünüzü tuttuğunuzda onlar da tutuyorlar bu kadar basit. Dedim ya size ilk girdiğimde atıyorum atıyorum diye başlıyorum çocuk şimdi görüyor ki ben atmıyorum ee diyo ki bu hoca dediğini yapıyo bu öbürlerinden değil diyor. Sizi ayırması lazım o ayırmadığı zaman sizi özel bir yere koymadığı zaman zaten sizin onun gözünde hiçbir değeriniz yok sınıfa arkanızı döndüğünüz an arkanızdan her türlü hareket yapılır her tür şey söylenir. Ama siz adam gibi öğretmenseniz o çocukların yüreğine girdiyerseniz kesinlikle bakın iddia ediyorum otuz kişiden bir tanesi yapmaya kalksa yirmi dokuzu boğar onu uyarıyor sus diyor rahat dur bak Hakan hocanın dersi yapma böyle diyor. Bana bir minnet borcu olduğunu düşünüyor çocuk çünkü ben onun ufak tefek hatalarını görmezden gelip bunları hep onun lehine çeviriyorum.

4.9.5.2.5. Verdiği sözleri tutma

Öğretmenler verdiği sözde durduğunda öğrencilerin güvenini kazanmakta ve bu güven duygusu sınıf yönetiminde birçok kapıyı açan anahtar rolünü oynamaktadır. Espri yeteneği olan bir kişi için zor olan eğlenceli bir sınıf ortamı yaratmak değil, bu esprilerin ardından dağılan öğrencileri derse geri çekebilmektedir. Hakan öğretmen için burada en etkili silahı öğretmenlerin verdiği sözleri tutabilmesi ve ciddi olduğunu gösterebilmesidir. Öğretmenlerinin verdiği sözleri tutup tutamayacağını test eden öğrenciler ufak bir sarsıntıda öğretmene duydukları güveni yitirmekte ve öğretmenlerinin diğer kişilerden bir farkı kalmamaktadır. Bu bağlamda öğrencilerin güven testinden geçen bir öğretmen olarak, gülmeleri gerektiği yerde gülen, derse dönülmesi gerektiği yerde derse dönen iki farklı role bürüne komedyen öğretmenler öğrencilerin bu ayrımın farkına varmasını sağlamaktadır.

...bakın benim dersimde sıkılmıycaksınız evet ben çok gır gır şamata ders yaparım nasıl öğrendiğinizi bile anlamayacaksınız öyle yapmaya çalışıyorum biraz büyük konuşuyorum hatta diyorum ki onlara bakın ben şimdi atıyorum kesiyorum böyle bir öğretmen var mı yok ki diyorum ondan sonra ama diyorum derse döndüğüm an arkamı sınıfa döndüğüm an eğer arkadan biriniz konuşursa -bir süre sonra sizin hepinizin sesini tanıycam- adınızı söyler uyarırım ve bunu biliyorlar. Mesela dün 7i'de test ettiler beni. Arkam dönüktü biri konuştu dedim ki bilmem kim sus aa diyor valla tanıdı falan. Hepinizi tanıyorum dedim test yapalım biriniz konuşun biri konuştu Duru. Duru sus dedim aa valla biliyor diyorlar, dediğinizi yaptığımız zaman iş bitiyor bu kadar basit. Sözüünüzde duracaksınız. Sizin dersteki ciddiyetinizi gördüğünde çocuk derse geçtiğiniz anda zaten o ayrımı yapıyor ha bitti Hakan hoca şimdi derse geçti ve iki tane Hakan hoca var sınıfta. Biri onların şaka yaptıkları, takıldıkları hatta çok rahat yanında konuşabildikleri büyükleri, baba ya da abi. Bir de akademik anlamda onlara bir şey vermeye çalışan öğretmen var onu ayırıyorlar. Bu biraz zaman alıyor ama oluyor.

4.9.5.2.6. Grup dinamiğini dikkate alma

Sınıfların dengeli bir şekilde dağılmaması sınıflar arasında belirgin farklılıkların doğmasına sebep olmaktadır. Bu farklılıklar bazen akademik başarı bazen de sınıfta yaşanan sorunlu davranışların sıklığı ve türü açısından olabilmektedir. Bu bağlamda, liderlik özelliği gösteren bir grup öğrencinin bir araya gelmesi sınıfı istedikleri gibi yönlendirebildikleri bir yer haline getirmektedir. Sınıfta yokken dersi çok iyi dinleyen ve katılan öğrenciler, bu öğrencilerin etkisiyle dersi bölmeye yönelik eylemler sergileyen kişiler haline gelmektedir. Liderlik özelliği sergileyen bu öğrencileri karşısına almak yerine bireysel görüşmelerle onlarla bağ kurmayı deneyen

öğretmenimiz, bu öğrencileri yanına çekerek grup dinamiğini kendi istediği yönde şekillendirebilmektedir.

...bir kız grubu var fark etmişindir onu. O kız grubu lider bütün sınıfa onlar yön veriyor onlar dalga geçtiği zaman kimse parmak kaldırmıyor onlar derse katıldığı zaman herkes derse katılıyor. Resmen sınıfı onlar yönlendiriyor bu doğal oluşmuş. O beş kıza hükmetmem gerekiyor benim. Ben o beş kıyı elimin içine aldım şimdi nasıl aldım hep bireysel görüşmelerle aldım. Hep onları tek tek çekip konuştum hep gaz verdim ki sen aslında çok iyisin. Sen çok akıllı bir kızsın ama niye böyle davranıyorsun, sınıfta beni çok üzüyorsun. Tehdit değil, tehdit etmiyorum tam tersine hep gönül koyarak konuşuyorum. Vicdanı rahatsız ediyorum bak beni çok üzüyorsun ben sana değer veriyorum ama sen bana vermiyorsun gibi kelime oyunları ile bağliyorum onu. Liderleri iyi kullanmak lazım sınıfın liderlerini dışlarsanız ki birçok öğretmenin yaptığı hata sınıftaki liderlerle savaş haline giriyorlar hayır.

4.9.5.2.7. Farkındalık

Sınıf içinde olanlardan haberdar olma anlamına gelen farkındalık, öğretmenlerin öğrencilerin davranışları hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlayan etkili bir silah gibidir. Sınıf içinde farkındalığı yüksek bir öğretmen, öğrencilerin dikkatlerinin dağıldığının kısa bir süre içinde farkına vararak ve bunu öğrencilere hissettirerek istenmeyen davranışların ortaya çıkma ihtimalini azaltabilmektedir. Öğrencilerin ders dışı şeylerle ilgilenmeye başladıkları ya da göz teması kurmayı bıraktıkları anda dikkatlerinin dağıldığını fark eden komedyen öğretmenler, göz teması kurma, isimle uyarma, sessizce bekleme ya da kişisel mesafeyi daraltma yollarına başvurmaktadır.

Hemen görünüyor, ayna gibi o sırtıyor çünkü yirmi dokuz göz size bakıyor bir tanesi gülüyor, cam tarafına bakıp gülüyor onları kaçırmadığınızı göstermeniz gerekiyor çocuklara Hakan hoca bir şeyi kaçırmıyor aman konuşmıyım dikkat ediyim ya da derse veriyim kendimi diyor çocuk o zaman. İlk önce göz teması kurmaya çalışıyorum. Anlamazsa ismini söylüyorum ya da hiçbir şey söylemeden sadece ciddi bakıyorum.

Sınıftan Bir Kesit

- *Şimdi sizden çok iyi bir katılım bekliyorum. Çok eğlenceli bir alıştırma. Bu kadar parmak bana yetmez. Bakalım hangi sıra daha fazla parmak kaldıracak. Parmaktan çıkamayacağım sıra hangisi olacak.*

Hakan öğretmenin yarattığı yarışma ortamı öğrencileri heveslendiriyor ve parmaklar artıyor bir anda. Hakan öğretmen cam, orta ve duvar kenarı olmak üzere üç grup yapıyor. Tek tek sıraları dolaşiyor. Öğrencilere tek tek soruyor, sıraların arasında dolaşiyor. Parmak kaldıran öğrenciler kaldırmayan arkadaşlarına kızıp, hırslanıyorlar.

- *Hadi sıra süper duvar kenarında diyerek öğrencileri teşvik etmeye çalışıyor Hakan öğretmen.*

Öğrenciler bu yarışmadan memnun görünüyorlar. Hepsi çok eğleniyor ve hevesle katılıyor derse. Hakan öğretmen sıraların arasında dolaşiyor.

Hiç parmak kaldırmayan bir öğrencinin yanına eğilip;

- *Merve Hanım nasılsınız? Katılmak ister misiniz? diyor.*
- *Bilmiyorum diyerek çekingen bir tavırla gülüyor öğrenci.*
- *Sadece kendine zarar vermiyorsun bak grubunu da satıyorsun diyerek öğrenciyi teşvik etmeye çalışıyor Hakan öğretmen.*

Melisa'nın ev halini canlandırıyor. Hurry up cümlesi üzerinden.

- *Bakın kesin babası aşağıya inmiştir. Hep erkekler daha önce hazırlanır ya. Annesi de kapıya çkmıştır. Hurry up diye seslenir ama Merve ay anne dur geliyorum diye aynada saçını düzeltir.*

Tahtada bu hareketi zıplayarak, saçını düzelterek canlandırıyor. Melisa da dahil olmak üzere öğrenciler gülmeye başlıyor.

Öğrencilerin dikkatinin dağıldığını fark eden komedyen öğretmen, öğrencilerin derse katılımını arttırmak için katılıma dayalı bir yarışma düzenliyor. Öğrencilerin yarışma lafını duyar duymaz hareketlendiklerini belirten öğretmenimiz, öğrencilerin dikkatini çekmek için bazen bu yöntem başvurduğunu ifade etmektedir. Bu etkinlikte sınıf kurallarına uyulmasına önem veren öğretmenimiz, parmak kaldırmadan konuşan grubu diskalifiye etmektedir. Bazı öğrenciler çekingen tavırlar sergileyerek derse katılmama eğilimi gösterebilmektedir. Bu durumda onların hayatlarından örnek vererek derse dahil olmalarını sağlamaktadır. Taklit yeteneği ise bu durumu daha eğlenceli hale getiriyor.

4.9.5.2.8. Empati kurdurma

Öğrencilerin istenmeyen davranışlarını ortadan kaldırmada etkili yollardan biri yaptıkları davranışların etkisinin farkına varabilmeleridir. Bir öğretmen olarak öğrencileri tarafından sürekli bölündüğünde ne hissettiğini öğrencilerine empati kurdurarak hissettirmeye çalışmaktadır.

- *Karşımdaki beni dinlemediğinde ben de anlatmayı bırakırım. Annem babam eşim de dahil. Bir önceki derste ki pencere olayını düşünün. Yasin'den başladı. Sami, Duygu, Azra. Doğukan ayağa kalktı kapatayım mı kapatmayayım mı diye düşünüyor. Ebru kalk ayağa. Eve gittin annene babana bir şeyler anlatıyorsun. Bakıyorsun onlar dinlemiyor. Ne hissedersin?*
- *Değersiz.*
- *İşte ben de ders anlatırken siz dinlemeyince kendimi değersiz hissediyorum. Demek ki Okan sen ders anlatamıyorsun dinlettiremiyorsun diyorum. Saygılı olacağız. Empati kuracağız. Konuşurken de tartışırken de. Ben hepimize farklı davranırım. Birine yaptığım espriyi diğerine yapmam çünkü o kaldıramayabilir. Ben arkamı döndüğümde bile sizin konuştuğunuzda kim olduğunuzu tanımlıyor muyum? Duygu olmadı mı bu olay?*

- *Hatta sesimi bile tanıdınız dedim hocam.*

4.9.6. Özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesi

4.9.6.1. Somut ödüller

Öğretmenlerin ilgi alanlarının sınıf yönetimi uygulamalarına yansıdığı görülmektedir. Keçeden ya da örgüden bir şeyler yapmayı seven öğretmenimiz, bu yeteneğini ve ilgisini öğrencileri ödüllendirmede kullanmaktadır. Kitap okuma alışkanlığı kazandırmak için böyle bir yola başvuran öğretmenimiz, çok fazla kitap okumayan bir öğrencinin bu ödülü kazanmak için sürekli kitap okuması ödüllerin motive edici gücünü göstermektedir.

Kitap okuyanları ödüllendirmek... Amigurumi dediğimiz bebek örüyorlar böyle ben çok seviyorum bu tarz şeyleri. Keçeydi, boncuktu, örgüydü çok seviyorum. Onlara böyle eşek mi diyelim inek mi böyle bir tane hayvan kafası yapmıştım kitap ayracı, onlara her ay veriyordum. O dönemdekilere her ay en fazla kitap okuyan sayısı kimdeyse sayfa sayısı ona birinci olarak o hediyeyi veriyordum. Şimdikilere dönem sonunda yaptım bir keçeden kitap ayracı. Mesela kitap kabı yaptım bir de içine kitabını da satın aldım onu da koydum. Bu onlar için çok büyük bir motive, okumaları için çünkü hiç okumayan bir öğrencim bile okuyor. Hasan Emre diye bir öğrencim vardı ablası bana gelip dedi ki o da 8'deydi. Nermin öğretmenim ne zaman bitecek bu yarışma dedi. Dedim ki ne oldu Nisanur? Hocam dedi Hasan Emre eve gidiyor yemeğini yiyor geçiyor odaya kitap okuyor saat gece ikiye kadar okuyor yatıyor 5'te kalkıyor tekrar okuyor sırf kazanmak için dedi. Ben de dedim ki kazanır o zaman inşallah ve hakkıyla da gerçekten kazandı. O çocuğa okutabiliysem gecelerin ikisine kadar benim için çok büyük bir başarı.

4.9.6.2. Sevgi kupasını doldurma

Öğrencileri motive etmek için her zaman büyük ödüllerin peşinden koşmayan öğretmenler, ihtiyacı olan sevgiyi verdiklerinde öğrencilerin yüzlerinde oluşan gülümsemenin onları motive ettiğini dile getirmektedir. Öğretmenlerin öğrencilere yönelik aşağılayıcı tavırlardan yakınan komedyen rolündeki öğretmenler, öğrencilerin kendilerini değerli hissetmelerini sağlamak için kullandıkları motive edici sözler ya da kişisel temasla onların sevgi kupalarını her gün doldurmaya çalışmaktadır.

Bazen gidip bir saçını okşamak, onlara sarılmak bile mutluluk oluyor. Mesela 6-E sınıfı, onların motive olduğu tek şey ben derse girdiğimde gelip bana sarılmaları. Öğretmenim bir tane sarılabilir miyim diyorlar gel diyorum biri geliyor hepsi geliyor sonra tabi biz gene bir duvara yapıyoruz muhtemelen. Önce sarılıyorlar gözlerinin içi gülüyor hepsinin. Motive oluyorlar derse, böylelikle derse çok rahatlıkla geçebiliyoruz. Çocukların elimden geldiğince sevgi kupasını bir dakika da olsa doldurmaya çalışıyorum çünkü ben derse girdiğimde o iki dakikayı

üç dakikayı sarılarak geçiyorum ama onlardan rica etsem teneffüste iki üç dakika uzatsam hiç biri de hayır demiyorlar, önemli olan bu.

...hepsine çok akıllı olduklarını söylüyorum genelde bunu zaten seviyorlar çünkü eksiklik var hepsine sen salaksın deniyor ya hayatta sen çok iyisin diyince çocukların bu çok hoşuna gidiyor.

4.9.7. Öğretmenlere tavsiyeler

Komedyen öğretmenler, öğrencileri tanıma, önyargıları bırakıp sevgiyle yaklaşma, eleştiriyeye açık olma ve mesafesi daraltma tavsiyelerinde bulunmuşlardır.

4.9.7.1. Öğrencileri tanıma

Öğretmenlerin gözünden sınıf yönetiminde başarılı olmanın ilk şartı öğrencileri yakından tanımadır. Öğrencileri dinleyerek ve ilgi göstererek tanımaya çalışan öğretmenlerin, öğrencilerin sevgisini kazandıklarında başarıyı yakaladıklarını dile getirmektedir. Öğrencilerin derse olan ilgi ve motivasyonu büyük ölçüde öğretmenlerin sergiledikleri davranışlardan etkilenmektedir. Bu bağlamda bir önceki öğretmenin öğrenciler üzerinde bıraktığı olumsuz etkileri yıkmamanın kolay olmadığı belirten komedyen öğretmenler, böyle durumlarda öğrencileri şaşırtmayı denemektedir.

Çocukları tanımaya çalışınlar onlara değer versinler onları dinlesinler hayatlarına girsinler kalplerine dokunmaları lazım. Eğer çocuk size sevgi duymuyorsa sizi saymıyacaktır dersinizi de dinlemeyecektir, o dersten de ömür boyunca nefret edecektir. Bir dersin ilk öğretmeni çok önemlidir mesela İngilizce de ilk derse giren öğretmen çok önemlidir çünkü o çocuğun hayatını İngilizceyle olan ilişkisini o belirliyor bence. O, eğer çok sevdirdiyse çok seviyor nefret ettirdiyse nefret ediyor. Onu bir daha yıkmak bize çok zor geliyor, ama yıkılmıyor mu yıkılıyor, ters köşe yapıcaksınız. Öğrenciyi biraz şaşırtmak gerek, onu anladığınızı ona göstermek gerek. Bu bi çorba, o çorbanın içine bilmem ne kadar et sebze koyulacak. Öğretmenlik de böyle bir şey, ne kadar, sevgi ilgi.

Sınıftan Bir Kesit

Alıştırma öğrencilerden resimleri verilmiş olan hayvanların İngilizce isimlerini yazmaları gerekiyor. Öğrenciler parmak kaldırıyorlar ama söz verildiğinde cevaplarından emin olamıyorlar.

- *Hocam söyleyeceğim ama emin değilim.*
- *Yağmur böyle diyeceğini biliyordum. Çünkü bu sınıfta herkesin bir başlama şekli var. Sen böyle başlıyorsun. Banu öhöhö diyerek.*

Banu gülüyor ve kafa sallıyor.

- *Korkmayın. Ahmet Hakan sen parmak mı kaldırıyorsun?*
- *Yok hocam şöyle kolumu koydum.*
- *Tüh ben de umutlandım söyleyeceksin diye.*

Ahmet Hakan parmak kaldırıp cevabı söylüyor bunun üzerine.

Komedyen öğretmenimiz, öğrencileri yakından tanıyor. Herkesin bir başlama şekli var diyerek onların birbirlerinden farklı olduğuna ve kendisinin onları yakından tanıdığına dikkat çekiyor. Sınıfta güven ortamı yaratarak öğrencileri derse katılmaları konusunda cesaretlendirmeye çalışıyor.

4.9.7.2. Önyargıları bırakıp sevgiyle yaklaşma

Öğrencileri kazanmaya çalışmanın en önemli şartlarından biri öğretmenlerin önyargılarından uzaklaşarak her çocuk için çaba sarf edebilmesi ve her çocuğun değişebileceğine inanmasıdır. Öğretmenler öğrencilerden vazgeçtiklerinde öğrencilerin de kendilerinden vazgeçtiği unutulmamalıdır.

...onlara şartlı bakmamak gerekiyor. Problemleri çocuklara bile şartlı bakmamak gerekiyor. Bedirhan bazında söylersek, aslında çok zeki bir çocuk, sınıfın belki en zeki çocuğu. Ama çocuğa şimdi o gözle baktığımız zaman çocuk da kendisi kabulleniyor sonra zekiliğini olumsuz yönde kullanmaya başlıyor. Sevgiyle baktığımızda ben değişeceğine inanıyorum. Bütün öğretmen arkadaşlarımız da o şekilde bakmalı bence. Kendi çocukları bilmeli tüm öğrencileri. Okuldaki yani kendi okullarındaki bütün öğrencilerini kendi çocukları gibi sevsinler çünkü çocuklar sadece sevmek için masum ve en kötü diye düşündükleri öğrencilerin bile içinde aslında bir iyilik var ve onları kötü yapan biziz aslında, gerçekten biziz.

4.9.7.3. Eleştiriye açık olma

Öğretmen her şeyi bilir, sınıftaki tek otoritedir anlayışıyla hata yapmaktan korkan öğretmenlere, komedyen öğretmenin tavsiyesi eleştiriye açık olmaları özellikle öğrencilerden gelen dönütlere göre kendilerini değiştirmeleridir.

Çocuklara sorabilirler, kendilerini eleştirebilirler çocuklara yanlışlarını görebilirler bir ayna misali çünkü biz her zaman kendimizi mükemmel gibi düşünüyoruz. Eleştiriye de açık değiliz

çoğu zaman, ben öğretmenim sen beni eleştiremezsin. Hayır. Vay efendim ben düştüm sen bana nasıl gülersin? Gülsün çünkü gülünecek bir hareket, düştüysem hep beraber güleceğiz. Benim yaptığım bu.

4.9.7.4. Mesafeyi daraltma

Öğrencilerle kurdukları yakın ilişkilerle dikkat çeken komedyen öğretmenler, öğrencilerin şekil verilmeye hazır bir hamur olduklarını, onları iyi ya da kötü yapmanın kendi ellerinde olduğunu ifade ederken, öğrencilerin buna izin vermesinin tek yolunun olumlu ilişkiler kurma ve onları birer biery olarak görmeye bağlı olduğunu vurgulamaktadırlar.

...aralarında uçurum olmasın ya da bir set olmasın, o set gerektiğinde çıkıp gerektiğinde insin. Kararında dedikleri şey arada bir onu açıp kapatmak gerekiyor sadece ne zaman olduğu önemli, bu çok önemli. Öğrenciler bilmiyorum ya geleceğimizi temsil eden şeyler ve onların tek bir sözünüzle tek bir hareketinizle ya geleceğini mahvedersiniz ya da geleceğini süper bir hale getirirsiniz. Siz öğrenciye ne kadar iyi davranırsanız onlarla nasıl içli dışlı olursanız böyle kendi içinizden biriymiş gibi davranırsanız o öğrenciler diyor ki al benimle ne yaparsan yap diyor, ister kurabiye yap ister kek yap ne yaparsanız yap diyor ve onlar şekillendirilmeye hazır bireyler ve birey olduğunu hissettirmeniz gerekiyor onlara.

4.10. Öğrenme Odaklı Mükemmeliyetçi Öğretmen: Sihirbaz

Sihirbaz rolünde yer alan öğretmenlerin, sınıf yönetimi uygulamalarını şekillendirmede öne çıkan en belirgin özelliği öğrencilerin okula ve sınıfa aidiyetini sağlamaktır. Gittiği her okulda farklı projelere imza atan sihirbaz öğretmenler, öğrencileriyle birlikte yaptıkları çiçek bahçeleri, seralar ya da hayvan barınakları gibi uygulamalarla okulları doğayla buluşturmaya çalışmaktadır. Öğrencilerin okula aidiyetini sağlamada okul çapında projeler düzenleyen sihirbaz öğretmenler, öğrencilere sorumluluk kazandırmaya odaklanarak “Hayat Okulda Projesi” ile özellikle devamsızlığı yüksek olan öğrencileri okula çekebilmek için farklı türde hayvanların yer aldığı bir proje odası oluşturulmuştur. Bu proje ile öğrencilerin hayvanların bakımı ile ilgili sorumlulukları almaları sağlanmakta ve okula devamlarının artması amaçlanmaktadır. Öğrencilerin teneffüs aralarında bu odaya gelmek ve hayvanları sevmek için öğretmenlerinden istekte bulunması bu projenin amacına ulaşacağını göstermektedir. Sihirbaz tipindeki öğretmenlerin, öğrencileri doğayla buluşturmak ve dikkatlerini çekmek için derse bazen kucağında bu hayvanlarla geldiği görülmektedir. Dersin ilk dakikalarını hayvanları severek geçiren öğrencilerin derse geçmeden önce

motive oldukları ve mutlu oldukları dikkat çeken noktalardandır.

İlk ünite 8'nci sınıflarda genetik, bir canlının yaşam döngüsü 6'larda da var. Doğurarak üreyen, yumurtlayarak üreyenler 6'ncı sınıfta. 8'nci sınıfta genetik var, anne ve babadan gelen kalıtsal özellikleri gösterecek. Fareleri çiftleştiriyoruz yavruları çok oluyor, onların yavruları anne babadan gelen karakterleri gösteriyoruz. İlk olarak fareler vardı sonrasında hayvan türleri arttı. Kemirgenler, kuşlar, memeliler getirdik proje odasına. Proje odasında her öğrenci gelip çalışabiliyorlardı. Ancak yerimiz dar gelmeye başladı. Onun için arkaya bir hayvan barınağı yaptık. Orada değişik cins hayvanlar saf ırklar bulunduruyoruz, önümüzdeki sene yapacağımız çalışma için. Bu sene okula sürekli devamsızlık yapan haftada iki gün gelen üç gün gelmeyen ya da kaynaştırma eğitimi, özel eğitim alan öğrencileri de onların genel dökümlerini çıkartacağız, seneye bu öğrencilere orada görev vereceğiz. Sevdikleri hayvanların bakımlarını üstlenecekler. Onları okula çekebilir miyiz, daha düzenli hale getirebilir miyiz? Planlı olmasa hayvanlar ölecek, aç kalacak. Çocuğa soruyorsun dün ne yaptın okulda, hiçbir şeyi hatırlamıyor, çocuk gelmiş gitmiş buraya iç turizmi hareketlendirmiş. Niçin geldiğini bilmiyor. Acaba bu öğrencilerin okula geliş süresini arttırabilir mi, bir başarı elde edebilir mi bu süreci takip edeceğiz.

Sınıftan Bir Kesit

Tamer Öğretmen derse elinde yavru bir ördekle geliyor. Okulda küçük bir oda var. Burada projeler üretiliyor ve farklı türde hayvanlar var. Öğrenciler dikkatle izlerken, Tamer Öğretmen bu ördeğin bakımından bahsediyor biraz. Bazı öğrenciler ördeğe bakmak için ayağa kalkıyor. Tamer Öğretmen ördeği bırakmak için sınıftan çıkıyor. Ama çok gürültü olmuyor. Sonrasında yeni doğan bir bildircin yavrusu getiriyor, hepsi dikkatle izliyor.

- *Ay çok tatlı.*
- *Daha 4 günlük. Tavşanımız da doğurdu ama onu ellemiyoruz. Çünkü kemiklilerin yavrusu ellenmez. Kendi tüylerinden yuva yapıyor annesi. Biz ellersek bir daha yaklaşmaz ona.*
- *Fedakar anne.*
- *Evet, annelerinizin kıymetini bilin... Gelelim derse. Eşeyli üreme yazıyoruz.*

Sihirbaz öğretmen tipinde yer alan Tamer öğretmen otuz dördüncü yılını çalışan fen ve teknoloji öğretmeni iken, Fırat öğretmen ise on altıncı yıllık bir kıdeme sahip Türkçe öğretmenidir. Öğrencilerin kendilerine ve hayata dair farkındalık kazanmalarına odaklanan sihirbaz öğretmenler, kendilerini kalıplara uymayan öğretmenler olarak tanımlamaktadır. Sınıfa getirdikleri materyaller ya da giydikleri kıyafetlerle, şapkadan tavşan çıkaran ve ilüzyon yapan sihirbazlar gibi öğrencileri şaşırtan bir rol üstlenmektedir. Bu bağlamda, öğrenciler Fırat öğretmenin eğlenceli bir sınıf ortamı yarattığını, konuları farklı etkinliklerle zenginleştirerek daha kalıcı ve eğlenceli bir şekilde anlattığını, birlikte eğlenerek öğrendiklerini dile getirmektedir.

Babam benim bu okul hayatına başlamamdan sonra bazı şeyleri bilmediğini fark etti. Sadece esnaflık iyi insan olmak için yeterli değilmiş bunu anladı babam. Benden sonra hemen biraderlerime okumaları yönünde ne gerekiyorsa yaptı. Ailemde bir farkındalık oluştu. Ben daha sonraki yaşamımda bu tip aileleri görürsem bunların elinden tutayım istedim. Onların da hayatlarında farkındalık olsun. Zaten bu durum otomatik olarak çocuklarına yansıyor. Ben işin kökünden halletmeyi düşündüm ve daha çok ailelerle iletişime geçtim, öğrencilerimin aileleriyle. Onların bakış açılarını değiştirmeye çalıştım. Kaynağı değiştirirsen çıkan ürün de ona göre geliyor. Sırf okulda bana gelip karşımda gördüğüm çocukla uğraşmadım, arka planına ulaştım öncelikli hedefim aileler oldu. Bu yüzden sokakta çarşıda benim çoğu öğrencimin ailesi aile dostum gibi oldu. İşlerini güçlerini bilirim, dükkânlarına giderim. Beni abi gibi görürler, aileden biri gibi görürler.

Sihirbaz tipindeki öğretmenlerin ilişkiler, sınıf kuralları, sorunlu davranışlar gibi sınıf yönetiminde öne çıkan boyutlarda hangi stratejileri kullandıklarını görmek için bu boyutların ayrı ayrı ele alınması faydalı olacaktır. Bu bağlamda (i)otoritenin inşası, (ii)öğretmen, öğrenci ve veli ilişkileri, (iii)öğretimi planlama ve gerçekleştirme (iv)sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme, (v)sorunlu davranışların yönetimi ve (vi)özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesi boyutlarını sırasıyla ele alacağız.

4.10.1. Otoritenin inşası

Otoritenin inşası; merak duygusunu teşvik eden özgür bir ortam yaratma ile kural ve sorumluluklara odaklanma olarak iki başlık altında incelenmiştir.

4.10.1.1. Merak duygusunu teşvik eden özgür bir ortam yaratma

Sihirbaz tipindeki öğretmenler, öğrencilerin davranışlarını kısıtlamayan esnek bir yönetim anlayışına sahiptir. Öğrencilerin kendini rahatça ifade edebilecekleri ya da merak ettiklerini sorabilecekleri özgür bir sınıf ortamı yaratırken, öğrencilerden sorumluluklarının tam anlamıyla yerine getirmelerini beklemektedir. Derslerde esnek bir yönetim anlayışı benimsediği görülen sihirbaz öğretmenler, öğrencilerini kendilerini rahatça ifade edebilecekleri *özgür bir sınıf ortamı* yaratma çabasıdadır. Bu doğrultuda öğrencilerin *zihinsel rahatlığı*; sınıfın düzeni, ısısı gibi başarıyı arttıran önemli etkenlerden biri olarak ele alınmaktadır.

Amacım çocuğun konuşması, kendini ifade etmesi. Bizim ortaokulda en büyük eksiklerimiz bu. İlkokulda öğretmenler çocuğu çok iyi yetiştiriyor fakat ortaokula geldiği zaman çocuk biraz köreliyor biz konuşma fırsatı vermiyoruz. Çocuğu derse katacağız, beyin fırtınası yapacak, yanlış neden yanlış, yanlış da olsa söyleyecek onu. Rahat bir ortam, sunacağız. Beyin rahat değilse

çocuk dersi anlamaz, beyin rahat olacak. Rahatlık sınıfın boyası, ısısı, demokratik ortam gibi sınıfta başarıyı arttıran önemli etmenlerden biridir.

4.10.1.2. Kural ve sorumluluklara odaklanma

Kurallar ve sorumluluklar konusunda hassas olan sihirbaz öğretmenler, kuralların ya da sorumlulukların yerine getirilmediği durumlarda asla taviz vermemektedir. Örneğin; deneyler için eldivenlerini getirmeyen öğrenciler o gün deneye katılamamaktadır. Buradaki amacın sorumlulukları yerine getirmenin bir takım sonuçları olacağı ve bunlara katlanılacağı anlayışını yerleştirmek olduğu düşünülebilir. Öğrencileri doğrudan uyarmak yerine yaptıkları hataların sonuçlarını anlamaları için daha düşündürücü cümleler ve bağlantılar kurmaya çalışan Sihirbaz tipindeki öğretmenler, sınıf içinde gündelik hayatla ilişkilendirdiği ders anlatımlarının yanısıra öğrencilere hayata dair farkındalık kazanmaları için verdiği tavsiyelerle dikkat çekmektedir.

4.10.2. Öğrenci, öğretmen ve velilerle olan ilişkiler

4.10.2.1. Öğrencilerle olan ilişkiler

Öğrencilerle olan ilişkiler altında; yaş ilerledikçe daha anlayışlı davranma, hem sevilen hem çekinilen olma, çocukların ruhunu besleme, bizden biri algısı yaratma, herkese eşit davranma ve önyargılardan kurtulma kategorileri detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

4.10.2.1.1. Yaş ilerledikçe daha anlayışlı davranma

Mesleğinde yirmi dördüncü yılını çalışan Sihirbaz tipindeki Tamer Öğretmen, yaşı ilerledikçe öğrencilerin davranışlarına daha *hoşgörülü* yaklaştığını ifade ederken, genç öğretmenlerin daha sert ve otoriter olabildiğine vurgu yapmaktadır.

Bu aynı askerlik gibi genç subaylar daha sert ve sıkı oluyorlar. Yaş ilerledikçe olgunlaştıkça, albaylık rütbesine geldikçe subaylar daha böyle iyimser oluyor. Bizde tabi şimdi baba şefkatiyle yaklaşıyoruz onlar da bunun farkındalar. Öğrencileri uyarıyoruz tabi bu uyarılar bağırarak amaçlı değil önemsedığımız için, daha iyi olmaları için. Ama hep daha hoşgörülü davranmaya çalışıyoruz.

4.10.2.1.2. Hem sevilen hem çekinilen olma

Esnaf kültürü ile yetişmenin insanlarla samimi ilişkiler kurabilme yönünü geliştirdiğine vurgu yapan Sihirbaz tipindeki Fırat Öğretmen, resmi ilişkilerin insanları

sınırlandırdığı ve perde arkasında bıraktığı düşüncesiyle öğrencilerle *samimi ilişkiler* geliştirmektedir. Ancak bu ilişkilerin sevme ve korkma olarak iki uca ayrıldığı dikkat çekmektedir. Öğrencilerle sağlıklı ilişkiler kurabilmenin bu iki uç arasında bir *denge kurmaya* bağlı olduğunu vurgulayan sihirbaz öğretmen, bunu sağlamanın en etkili yolunun ödül ve cezadan geçtiğine “*hem sevilen hem de çekinilen öğretmen*” olduğuna inanmaktadır.

Şimdi öğrencilerim beni hem severler hem benden çok korkarlar. Bence öğretmenliğin sihirli noktalarından birisi de bu. Hem yağmurda, karda, fırtınada sığınacak küçük bir ormancı kulübesi olmak lazım hem de son çare. Mesela bu nasıl oluyor biliyor musun? Birinci adımı şu, ben ödül ve cezaya inanırım. Ama tabi bu vurup kırma değil. Kullanmayı en çok sevdiğim sözlerden birisi bak gönlümde seninle ilgili güzel bir defter var yaptığın her davranışta yanlıştı bir sayfasını koparıyorsun. Bir gün sadece defterin kabuğu kalacak içine bir şey yazamam dediğim zaman aa diyor ben Fırat hocanın gönlünde miymişim diyor. Ufak da olsa acite yapıyorum sakın bitirme kredini diyorum. O zaman nerede frene basması gerektiğini otomatik ayarlıyor öğrenci ve bu cezalandırmalarımı da onların vicdanlarına sorup yapıyorum, ben de aynısını yapardım diyor. O zaman arka planda kin oluşmuyor, bu adam bana haksız yere ceza verdi demiyor.

4.10.2.1.3. Çocukların ruhunu besleme

Değişen toplum yapısı tek çocuklu ailelerin sayısında artışa ve ailelerin çocuklarına yönelik daha koruyucu bir yaklaşım sergilemesine sebep olmaktadır. İmkanlar ve kısıtlanmışlıklar arasında bıraktıkları çocuklarının mutluluğa duydukları özlemleri tüketim çılgınlığında, daha çok kıyafet daha pahalı telefonlarda ya da özel derslerde arayan bu tür aileleri sihirbaz öğretmenler *ahtapot aileler* olarak tanımlamaktadır. Ailelerin bu koruyucu tavrı çocukların küçük şeylerden çok fazla etkilenip kırılmalarına neden olmaktadır. Bu bağlamda öğretmenlerden ailede görülen şefkat ve hassasiyeti devam ettirmeleri beklenir hale gelmektedir. Kendi çocukluğunda dışarıda oyun oynayarak yetişen, paylaşmayı öğrenen sihirbaz öğretmenler, yaşanan olumsuz olaylar nedeniyle dışarıda oynamaya korkan, kabuğundan çıkamayan ve *ruhu beslenmeyen çocukların* yetiştiğine vurgu yapmaktadır.

...Bizim imkanlarımız yoktu ama kısıtlanmamız da yoktu. Mesela hiç yeşil soğandan düdük yaptın mı sen? Ben çok güzel yaparım yeşil soğandan. Kendimiz bulup icat edip oynuyorduk. Şimdiki çocuklara baktığımda dedim ya kısıtlanmışlıkla imkanlar ters orantıda büyüyor. O kadar çok imkan var, eksi yönde de kısıtlama var. Çocuklar mutlu olamıyor. Çünkü bizler ruhumuzu az önce söylediğim şeylerden besledik bu günün çocukları alışverişten besleniyor ya da aileler onların böyle beslendiğini düşünüyor. Çocuğun elinden tutup da Esparka götürüp de iyi bir

kıyafet iyi bir ayakkabı telefon aldığında, iyi bir lokantada bir şeyler yedirdiğinde markalı giydirdiğinde çocuğunun ruhunun beslendiğini hissediyor. Yok öyle bir şey. Öyle bir şey yok. Öyle bir şey olsaydı bu gün okullarımızda çatışan ve mutsuz çocuklar olmazdı. Her şeyi olan çocuklar var okullarımızda ama hiçbir şeyleri yok aslında. Paylaşamıyorlar, paylaşmayı bilmiyorlar.

4.10.2.1.4. Bizden biri algısı yaratma

Öğrencilerle yakın ilişkiler kurduğu görülen sihirbaz öğretmenlerden Mehmet öğretmen, öğrencilerin kendisini “*Mahmut Hoca*” gibi gördüğünü ifade etmektedir. Böyle bir benzetmede bulunmasının en güçlü sebebi her koşulda onlarla iç içe onlardan biri gibi olabilmesidir.

Mahmut Hoca. Mesela, dışarıda top oynuyoruz hadi gel Fırat Hocam derler. Benim üstüm batar, kirlenir. Ayağımda iskarpin var, patlayıversin iskarpin. On çift ayakkabım var evde başka giyiveririm ne olacak? Onlarla oynarım. Kartopu oynarım onlarla, dolaşırım ederim bunları herkes yapmıyor hocam. Mesela iyiy biraz kenarda dur bakayım çocuğum diyen öğretmene rastladım. Mesela annesi babası boşanmış çocuklar özellikle o kadar yakın duruyorlar ki bana bazen hocam biraz harçlığım bitti diyor al bakayım bunu diyorum git ertesi gün üç gün beş gün sonra getiriyor. Bunu almak benim dediğim şeyleri başarmış olmak.

4.10.2.1.5. Herkese eşit davranma

Planlı olma ve öğrencilere sorumluluk kazandırma yönü ağır basan sihirbaz öğretmenlerden Tamer Öğretmen’in, öğrencilere bu alışkanlıkları kazandırmak için bazen fazla ısrarcı olabildiğine ve bu sebeple otoriter bir öğretmen olarak algılanabileceğine ilişkin vurguları dikkat çekmektedir. Bu ısrarcı tavrının sadece belirli öğrencilere değil, herkese yönelik olduğunu belirten Tamer Öğretmen, öğretmenlik mesleğinde her öğrenciye *eşit davranmanın* ve destek olmanın önemine vurgu yapmaktadır.

Bazıları otoriter görebilir. Otoriter mesela şöyle; çok düzensiz bir çocuğun üzerine bazen çok gittiğimi fark ediyorum. Takip ediyorum aslında onu tabi bu sefer sınıftaki diğer öğrenciler etkileniyor bir kişinin üzerine odaklandığında ya da bir kişiye çok iyi davrandığın zaman diğerleri de aynı şeyi senden bekliyor. Bir kere öğretmen tarafsız, eşit olacak onun bir ayrıcalığı yok, herkes eşit. Amaç burada, iyiyi hep iyide tutmak, zayıfı da yükseltmek.

Öğrencilere eşit davranma öğretmenler için arzu edilen durumlardan biri olsa da, ailevi yaşantılar ya da çocukların içinde bulunduğu özel durumları göz önünde bulunduklarında öğretmenler kendilerini parçalanmış aile çocuklarına daha fazla ilgi ya da tahammül gösterirken bulmaktadır. Gösterdiği iyi niyetin suiistimal edildiğini bir

yaşadığı olayla dile getiren Sihirbaz tipindeki öğretmenler, pişman olsa da parçalanmış aile çocuklarını düşündüğünde duygusal yönünün ağır basmasına engel olamadığını ifade etmektedir.

...Boşanmış aile çocuğu. Sürekli ben onu derslerde tolere ettim. Benden, yıllık ödev aldı. Az önce söyledim esneğimdir. Bir hafta önceden hatırlatırım on gün önceden hatırlatırım bir kez verip de o gün getir demem. Defalarca hatırlatmama rağmen çocuk o gün getirmedi. Tamam dedim. Sonra getiriver sen, sıkıntı olmaz dedim. Farkında değilim, belki başka bir şey de söylemiş olabilirim. Onu üzmüş de olabilirim ama sanmıyorum kızdığımı. Kızmam, kendimi biliyorum. Akşam bir telefon numarası, alo dedim ben filanın babası bilmem ne okulu müdürü Ali Veli Hasan. Buyrun hocam dedim. Hocam benim kızım ödevi yapmasa da olur istediği zaman yapar yapmaz da size ne? gibi bir ifade kullandı bana. O zaman çok üzülmiştim ben. İyi niyetin öldürülmesiyle ilgili. Ondan sonra bunu yapmayayım dedim ama yine duramadım sözümde yine onlara istisna sağlamaya devam ettim. Çünkü o çocuk eve gittiğinde ya babası yok ya annesi çünkü parçalanmış, yumurta pişirip kendi yemek zorunda.

Beni daha çok sınıfta çocukların huzursuz ve rahatsız olması çok üzüyor. Mesela annesi yok, babası yok, anne-baba ayrı zaten sorun onlardan kaynaklanıyor ya da maddi durum, maddi durum da çok önemli. Çocukların eğitimde bizim bazı şeyleri sabitlememiz gerekiyor. Her çocuğa maaş, yani maaş dediğim okuldan verilmeli. Mesela nasıl şimdi süt dağıtıyorlar ilkokulda her çocuğa o gün bir elma verilmeli, para harcanmamalı okulda, para olmamalı okulda.

4.10.2.1.6. Önyargılardan kurtulma

Öğretmenler her zaman öğrencilere bir şeyler öğretiyor gibi algılsa da öğretmenlerin de hayatlarında iz bırakan, yaşadıkları olaylardan ders çıkarıp davranışlarını değiştirmelerine sebep olan öğrencilerle karşı karşıya kaldıkları görülmektedir. Öğretmenler, öğrencilerden bir soruya ilişkin farklı bir bakış açısı ya da çözüm yolu gibi akademik bilgiler edinebileceği gibi hayata dair daha anlamlı dersler çıkarabilmektedir. *Önyargılarının kurbanı* olduğunu belirten Sihirbaz tipindeki Tamer Öğretmen, kapüşonunu çıkarmaya zorladığı öğrencisinin kulağının olmadığını öğrendiğinde *öğrencileri tanımadan hiçbir şeye zorlamamak gerektiğine* dair ders çıkardığını ifade etmektedir.

...bir çocuğa kızdım ben hatta şuanda da var bizde bak mesela 7-B sınıfında bir kız var, kulağı yok. O kız hep şapka ile oturur sınıfta. 7-B'de görmüştür belki sen de. Kapüşonlu giyiyor, onun bir kulağı yok mesela. Onu ben sonradan duydum ama bazı öğretmen arkadaşlar onu çıkarsana, çıkarsana dedi çok üzülmiştim mesela, özür diledim. Öğretmen ilk haftalarda öğrencileri çok iyi tanıyacak önyargılı olmayacak. Yazmıyorum, niye yazmıyorsun diyorsun.

Adamın eli tutmuyor. Sol elini, sağ elini kullanamıyor. Dış görünüşe aldanmamamız lazım o zaman çok üzülmuştüm, özür dilemiştim. Sınıfın huzurunda da diledim. Öğretmen gerektiğinde özür dileyebilmeli, bu çok önemli.

4.10.2.2. Öğretmenlerle olan ilişkiler

4.10.2.2.1. Sivri bir tip

Planlı olmanın bir göstergesi olarak her şeyi zamanında yapma davranışı sihirbaz öğretmenlerin, diğer öğretmenler arasında *sivri bir tip* olarak algılanmasına sebep olmaktadır. Öğretmenlerin birbiri ile yaşadığı sorunların sadece kendi aralarında kalmamakta ve birbirlerinin öğrencilerden öç almaya dönen bir güç savaşı yaratılabilmektedir. Bu şekilde eleştiriye tahammülü olmayan ve kendi aralarında yaşadığı problemleri öğrencilere yansıtan öğretmenlerle mesafesini korumaya özen göstermesi sihirbaz öğretmenlerin meslektaşlarıyla olan ilişkilerinde dikkat çeken noktalardandır.

Genelde sivriyim. Çünkü az önce de söyledim, o an yapılması gerekenin yapılması gerektiğine inanırım. Ertelemem işlerimi. Mesela bu gün sabah rehberlik öğretmeni raporları istedi. Çıktık yazdım ilk ben verdim. Bu çok çalışkanlık ya da sağlıkla ilgili değil. O an ne yapılması gerekiyorsa yapacaksın onu. Derslerimde de böyleyim. İşlerimde de böyleyim. Bunlar yapılmadığı zaman o da benim aslında kötü yönlerimden biri, bazen sesli eleştiri yapıyorum. Bu benim sivri yönüm beni tanıyan arkadaşlarım için hiçbir sıkıntı yaratmıyor. Ama genelde bu gün insanlar hep köşeli biliyorsun. Önceden insanlar bu kadar köşeli değildi. Eğleniyorduk. Fikirlerimizi birbirimizi yıpratmak için değil çeşitlilik olsun diye kullanıyorduk. Şimdi ayrıştık. Herkes köşeli. Köşeler birbirine değince acıtıyor. Dolayısıyla ben köşeli gördüğüm arkadaşlarla sadece insani değerlerle, merhaba öğretmenim gibi... Belki benim sınıf öğretmeni olduğum sınıfa o da giriyordur. Fırat Hocanın sınıfı diye öğrencilerime kötü davranır. Bunun ayırına varamayan öğretmenler de var.

4.10.2.2.2. Yenilikçi öğretmen

Sihirbaz öğretmenlerin diğer öğretmenler arasında problem yaratan sivri bir tip olarak algılanması sadece yapılması gereken işleri zamanında yapmalarından değil, okulda *yeni projeler başlatan* farklı şeyler deneyen öğretmenler olmalarından da kaynaklanmaktadır. Kişisel ve mesleki gelişimine önem veren Tamer öğretmenin, mesleğinde otuz dördüncü yılını çalışıyor olmasına rağmen öğrencileriyle ve genç öğretmenlerle birlikte öğrenmekten ve araştırmaktan asla vazgeçmediği “*yeniliklere açık bir öğretmen*” olduğu görülmektedir.

Valla bazıları problem çıkararak adam olarak görüyor çünkü hep yenilikleri bizim okulda başlatıyoruz. Proje fuarları, şunlar, bunlar, etkinlikler. Diyorlar hep senin başının altından çıkıyor bunlar. Bazıları memnun değil, bazıları memnun. Ama genç öğretmenlerin ben görüyorum iyileri çok iyileri de var, iyi yetiştiklerine inanıyorum. Şimdi öğretmenin formatına göre de öğrenci geliyor. Kuşak çatışması yok hiçbir zaman bende, ben gençleri çok seviyorum genç çocukların da iyi olacağına inanıyorum.

4.10.2.3. Velilerle olan ilişkiler

4.10.2.3.1. Tercih edilen öğretmen olma

Velilerle *güvene dayalı ilişkiler* kuran sihirbaz öğretmenler, öğrencilere olan yaklaşımı ve alanında yaptığı çalışmalarla velilerin takdiri toplayan ve *tercih edilen* öğretmenlerdir.

Çok güvenir veliler. Mesela o da şundan geliyor, hep kılavuz olarak söylediğiniz şeylerin doğru çıkması, süreç içinde devam etmesi, o mahalledeki ailelerin üç dört çocuklu olmasından dolayı abilerini okuttuktan sonra kardeşlerinin de çoğunlukla beni tercih ederek gelmeleri, okul idaresinin bu konuda çok başı ağrıyor.

Valla biz yaptığımız çalışmalardan dolayı herhalde biraz da ön plana çıktık. Etkinlikler, yaptığımız çalışmalar duyuluyor, duyulunca veliler de geliyor illa istekte bulunuyorlar. Daha çok yapılacak şey var aslında tam yapıyoruz diyemiyorum ben, daha çok yapılacak şey var.

4.10.2.3.2. Model olma

Öğrencilerine hazırladığı etkinliklerin, özellikle öğretmen olan velilerinin dikkatini çektiği ve kendi sınıflarında kullanmak için istediklerini dile getiren sihirbaz öğretmenlerin, sadece çocuklarının öğretmeni değil, bir meslektaş olarak velilerine de *model* olduğu görülmektedir.

Sınıfı yönetebilmelisin. O yeterliliğe sahip olmalısın. Bu iki yönlü oluyor. Bir, bilgi ile yönetme. Mesela benim sınıflarımda Bilsemli öğrenciler var. Çok üst düzey. Anneleri babaları Türkçe öğretmeni edebiyat öğretmeni olanlar var. Anneciğim bak bunun pratik yolu böyle diyor eve gittiğinde. Mesela az önce anlattığım bu yön ifadesini evinde anlatıyor annesi. Çoğu öğrencim biliyor musunuz ne yapar? Annesi Türkçe öğretmeni olanlar var, öğretmenim etkinliklerden birer tane fazla alacağım diyor bana hepsinden anneme götüreceğim. İsteyene veriyorum ben de.

4.10.2.3.3. İşbirliği içinde olma

Eğitim ve sosyoekonomik açıdan yüksek ailelerin bulunduğu bir çevrede öğretmenlik yapan Sihirbaz tipindeki Tamer öğretmen, velileriyle işbirliği içinde olduğunu birbirleriyle bilgi paylaşımında bulunduğunu ifade etmektedir. Eğitimli

velilerin öğretmenler üzerinde daha çok baskı kurduğuna dair genel anlayışın tersine öğretmenler yeterli özgüvene sahip olduklarında ve bunu gösterdiklerinde velilerin bu mesafeyi koruyacağına dikkat çekilmektedir.

...onlardan da destek görüyoruz mesela bazı malzeme ihtiyaçlarımızı karşılıyorlar. Bizim tabi branş itibariyle kısa kaldığımız yerler oluyor onlardan destek alıyoruz... Ama tabi bu da senin kendine olan özgüveninden kaynaklanıyor. Hoca geliyor o da o konuda uzman mesela diyelim fizik doçenti, sen fizikte bir konu anlatıyorsun geliyor bana diyor mesela hocam diyor çocuğum bunu sordu anlatayım mı diyor. Diyorum hocam seviyeyi fazla aşmamak kaydıyla şu seviyede anlatıyorum. Tamam diyor, yani danışıyorlar.

Sınıftan Bir Kesit

Başka sınıftan bir öğrencinin velisi iki tane göz getirmiş. Birini diğer sınıfta kesen Tamer Öğretmen bu haftanın konusu göz olmamasına rağmen öğrenciler gözü görebilsin diye bu hafta göz konusuna geçiyor. Tahtaya göz şekli çiziyor ve gözün bölümlerini yazıyor.

- *Evet geldik göze. Kırmızı gözlü gördünüz mü hiç?*
- *Evet, vampirli filmde vardı.*
- *Albinolu tavşan.*
- *Evet, bir de kalitesiz fotoğraf makinesi öyle gösterir dimi? diyor ve öğrenciler gülmeye başlıyor.*

Tamer Öğretmen gözü kesiyor. Öğrenciler çok heyecanlı diyor ve görmek için önlere gelmek istiyor. Ama Tamer Öğretmen burada herkes eşit, geçin yerinize ben dolaştıracağım diyor.

- *Öğretmenim değebilir miyim?*

Öğrenciler ilgiyle izliyorlar. Tamer Öğretmen gözü tek tek dolaştırıp öğrencilerin yakından görmesini sağlıyor.

Birkaç öğrenci eldiven getirmemiş, arkadaşlarından istiyor. Tamer Öğretmen bunu fark ediyor.

- *Kimse kimseye eldiven vermeyecek, bilgiyi paylaşacağız ama malzemeyi asla. Sen verirsen hazıra alışacak, haftaya tekrar unutacak, getirmeyecek...*

Gözü içi siyah bir maddeden oluşuyor, bunu fotoğraf makinesiyle gözü karşılaştırarak anlatıyor. Göz merceğini çıkarıyor.

- *Açın defterleri, bu merceklerle harflere bakacağız. Tek tek dolaştırıp harflerin üstüne koyuyor, harflerin büyüdüğünü gören öğrenciler şaşırıyor. Sınıfta yine bir uğultu oluyor. Kendi vücuduna, beynine hakim olamayanlar var. Şoför örneği gibi. Gözünüz mercekte, kulağınız ben de olsun. Gözün hangi kısımlarını gördük, söyleyin bakalım.*

Bir öğrenci parmak kaldırıp sayıyor. Tamer Öğretmen tekrarlıyor. Gözün ana bölümlerini sayıyor.

Tamer Öğretmen öğrencilerin gözü inceleme fırsatını kaçırmamaları için konuların gidişatını değiştirip, haftaya anlatacağı konuyu şimdi işlemeye karar veriyor. Deneyler öğrencilerin ilgisini çekiyor, merak edip heyecanla önlere geliyorlar. Derse olan ilgileri artmış görünüyor. Tamer Öğretmen kurallar konusunda çok hassas, asla taviz vermiyor. Öğrencilerin sorumluluk kazanmasını istiyor. Sorumluluğunu ihmal

etmenin sonuçları olacağı ve bunlara katlanacakları anlayışını yerleştirmeye çalışıyor gibi. Tamer Öğretmen deneylerle öğrencilerin dikkatini çekiyor sıraların arasında dolaşarak herkesin görmesini ve derse katılmasını sağlıyor.

4.10.2.3.4. Empati kurma

Velilerle olumlu ilişkiler kurmasında etkili olduğunu düşündüğü yollardan birinin bir veli olarak *empati* kurabilmesi olduğunu belirten Fırat Öğretmen, veli toplantılarında özellikle velilerle birlikte sıraya oturarak kişisel mesafeyi daraltmaktadır.

Mesela veli toplantılarında ben asla bireysel konuşmam. Hiçbir zaman Mehmet Bey sizin çocuğunuz demem. Ortadan konuşurum, herkes çocuğunu, ailesini, evini biliyor. Ben de sizinle burada veliyim. Benim kızım da bu sınıfta. Toplantıda filan ben buraya oturmam, ortaya otururum hep bir konuşuruz. Çünkü ben de orada veliyim.

4.10.3. Öğretimi planlama ve gerçekleştirme

Bu bölümde iyi bir başlangıç için hazırlık yapma ve grubun odaklanmasını sürdürme kategorilerine ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur.

4.10.3.1. İyi bir başlangıç için hazırlık yapma

İyi bir başlangıç yapma; motive edici bir giriş ve öğrencilerin ihtiyaçlarını dikkate alma aşamalarından oluşmaktadır.

4.10.3.1.1. Motive edici bir giriş

Derse mutlu bir şekilde girmenin öğrencileri motive ettiği hem öğretmenlerin hem öğrencilerin sıkça vurguladığı noktalardandır. Sınıfa mutlu bir şekilde girmeye özen gösteren Tamer Öğretmen hem öğrencilerini motive etmek hem de kendini rahatlatmak için proje odasında yer alan hayvanlardan bazılarını sınıfa getirerek özellikle erken saatlerde başlayan dersler nedeniyle uykulu olan öğrencilerin dikkatlerini çekerek hareketlenmelerini sağlamaktadır. Kendi hayatında yaşadığı eğlenceli anıları paylaşarak, müzikle ya da Bilim Teknik dergisinde yer alan *merak uyandıracak* bir konuyla derse başlayan Sihirbaz Öğretmenler, öğrencileri derse hazırlamak için sınıfın fiziksel düzenine önem vermekte ve mutlaka sıraların düzgün olmasına ya da yerde çöp varsa atılmasına özen göstermektedir.

Mesela iyi bir sınıfa girerken daha böyle günaydın deriz, Ben herkes kendi yerinde otursun isterim, gelmeyi görmem lazım. Burada bugün bir öğrenci yok, benim onu görmem lazım. Yani başkana sormamam lazım ya da yoklamadan önce sınıfa girer girmez ha burada bugün şu şu şu

yok gibi hemen onu bulmam lazım. Bir bakarım önce bir sınıfın temizliğine, hijyenine bakarım çünkü o önemlidir hijyen, sınıfın havası, o günkü durum hava durumu. ben sınıfın temiz olmasını istiyorum motivasyon açısından... Aa bugün hava çok güzel, kar da yağsa, çok soğuk da olsa güne mutlu başlamak lazım. Daha sonra dersin bitiminde de artık o gün güzel bir şey varsa laboratuvaradaysa müzik çalarız günün anlam ve önemini belirten bir müzik olabilir. Yeni girdiğimiz bir sınıfsa o ayki Bilim Tekniği bir yorumlarınız, bu sayıda bunlar var, bunlar var merak uyandırmak için. Hayvan beni terapi ediyor. Öğrenciler gülüyor ben gülüyorum sınıftaki hava yumuşuyor. O da beni terapi ediyor. O açıdan hayvanları da kullanıyorum.

Sınıftan Bir Kesit

Tamer Öğretmen derse girer girmez öncelikle sınıfın düzenlenmesiyle ilgileniyor. Perdeler, sıralar, çantalar, yerdeki çöpler...

- Göreyim, evet göreyim, perdeler bu perdeleri söyleyin taksınlar. Sınıf düzensiz olunca benim de motivasyonum düşüyor. Bugün günlerden ne?
- 12 Kasım...
- Güzel bir kasım günü. Her mevsimden zevk almayı bileceğiz, bakın ağaçlara... Bunları nasıl hissediyoruz? Ruhsal duyum değil mi? Kimin görevi bu?
- Beynin.
- Evet, beynin... Sınıfta kimler nasıl, rahatsız olan var mı? Geldim, sınıf çok düzensiz, beni bu düzensizlik rahatsız ediyor, sınıf ev gibi olacak. Sınavdan kim 100 almıştı? Gel bakalım, şu mandalina çöpünü al, at. Bu sınıfta çöpü bile sınavdan 100 alan atar. Evet, nerede kalmıştık?

Elinde limonla bu ne diye sınıfta gezinmeye başlar. Deney yapacağız bugün. Limonu kesiyor, öğrenciler öğretmenim yapmayın ağızımız sulanıyor diyor. Limonu sıkıyor, öğrenciler dikkatle izliyor. Eline sıkıyor, bakın aynı zamanda mikrop öldürücü.

- Şu anda hangi organımız aktif?

Tamer Öğretmen çevrelerinde yaşanan değişimleri fen ile bağdaştırarak dikkat çekiyor. Derse geçmeden önce öğrencilerin ne durumda olduğuyla ilgileniyor. Tamer Öğretmen sınıfın düzensizliğinden duyduğu rahatsızlığı dile getiriyor. Öğrencilerin de motivasyonunun bundan etkilenebileceğinin farkında. Öğrencileri bu sürece katan ve eşitlikçi bir kültür yaratma çabasında olan öğretmenimiz, kurgulamış olduğu deneyle öğrencilerin dikkat derse çekmekte ve eğlenceli bir şekilde bir önceki konunun tekrarını yapmış olmaktadır.

4.10.3.1.2. Öğrencilerin ihtiyaçlarını dikkate alma

İyi bir başlangıç yapmak ve verimli bir ders geçirmek için öğrencilerin ihtiyaçlarının dikkate alınması ve karşılanması gerekmektedir. Derse geçmeden önce öğrencilerin nasıl olduklarını sormak hem ihtiyaçları hakkında bilgi sahibi olmayı hem de kendilerini değerli hissetmelerini sağlayacaktır. Bu bağlamda öğrenciler derse

başlamadan önce moralleri bozursa, öğretmenlerinin önce morallerini düzeltmek için uğraştığını vurgulamaktadır.

Bizim öğretmenimizi sevmemizin nedenlerinden biri bizi çok iyi anlaması. Diğer öğretmenlerimiz gibi anlayışsız değil. Mesela bir önceki dersimiz moral bozucu bir dersse, o derste konu işlemeden sohbet ediyoruz. Moralimizi düzeltiyor. Hem bu ders iyi geçiyor hem de diğer ders moralimiz daha iyi oluyo.

4.10.3.2. Grubun odaklanmasını sağlama

Grubun odaklanmasını sağlama; kendini ifade edebilecekleri özgür bir ortam yaratma, öğrencilerde merak uyandıran etkinliklerde bulunma, herkesi derse katarak grubu canlı tutma ve gündelik hayattan diyaloglarla kısa molalar verme aşamalarından oluşmuştur.

4.10.3.2.1. Kendini ifade edebilecekleri özgür bir ortam yaratma

İnsanların en büyük probleminin kendini ifade edememe olduğunu belirten öğretmenler, sınıfında öğrencilerin rahatça konuşabileceği bir sınıf ortamı yaratarak kendilerini rahatça ifade etme becerisi kazandırmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda derslerini genelde konuşma ya da tartışma üzerine kurgulayan Sihirbaz tipindeki Fırat Öğretmen, bilgileri öğrencilere hazır bir şekilde sunmak yerine bilgiyi nasıl keşfedecekleri ve kullanacaklarına dayalı *aktif bir ders* işlemektedir.

Genelde benim derslerim sözel ağırlıklı olur. Fazla not tutturma falan filan o bizim zamanımızdaydı. Şimdi çocuğun elinde telefonu var kitap bile almıyor. Google ı açipta fil nedir yazdığında iki yüz elli milyon sayfa bilgi çıkıyor, ne yazdırayım ben. Artık o bitti. Bunun yerine daha çok diyalog var. Nasıl yapılır? Nasıl çözümlenir? Bilgiyi yerinde nasıl kullanırım? Zaten günümüzdeki sıkıntılardan birisi de bu, insanların konuşmaması, ifade edememesi. Bu gün öğretmenler kurul toplantısında bir öğretmen ayağa kalktığında çoğu zaman söyleyeceği şeyleri sıralarken zorlanıyor. Ben benimkilerde o olsun istemiyorum. Takır takır takır takır konuşsunlar. Rahatlıkla kalkıp bir hikaye anlatsın bana, okuma anlama düşünme değil mi benim dersimin kazanımları zaten.

4.10.3.2.2. Öğrencilerde merak uyandıran etkinliklerden yararlanma

Öğretmenlerin alanında bilgi sahibi olması kadar bu bilgileri öğrencilere aktarabilmesi de önemlidir. Bildiğini aktaramayan, öğrencilerin seviyesine inemeyen öğretmenler, öğrencileri üzerinde istedikleri etkiyi yaratamayacaktır. Herkes bilir ama öğretmenin asıl hünerinin bu bilgileri *öğrencilerin seviyesine uygun* bir şekilde sunmada olduğunu dile getiren Sihirbaz tipindeki öğretmenler, genç öğretmenlerin öğrencilerin

seviyesine inmekte zorlandığına özellikle öğrencilerin dikkatini çeken ve seviyelerine uygun etkinliklerin kullanılması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

Mesela genç arkadaşlarımız çok biliyorlar seviyeye inemiyorlar, satamıyorlar yani. Bazıları bunu çok seviyeyi yüksek tutuyor çocuk anlamıyor. Kazanımların dışına çıkmamak gerekiyor. Kazanım içini doldurabilirsin, farklı örneklerle, değişik sorularla, değişik testlerle, deneylerle pekiştireceksin. Senin artık hünerin burada başlıyor. Laboratuvarı bir kere kullanacak öğretmenler, mutlaka kullanacak. Fen dersi olarak konuşuyorum mutlaka kullanacak ve hünerini orada gösterecek. Bir patlıcanla bir kıymadan kaç çeşit yemek oluyorsa hepsini yapacaksın.

Sihirbaz öğretmenler her türlü imkâna sahip öğrencilerin dikkatini derse çekebilmek için öğretmenlerin kendilerini tekrar etmeden öğrencileri şaşırtacak yollar bulması gerektiğini belirtmektedir. Öğrencilerin merak duygusunu kullanmaya çalışan sihirbaz öğretmenler, düz anlatıma dayalı bir desten ziyade öğrenilenlerin öğrencilerin zihninde somutlaşmasını sağlayan konuyu hikâyeleştiren eğlenceli bir ders anlatımını tercih etmektedir. Bu yönüyle merak ve hareketliliği sürekli kılan öğretmenlere benzeyen Sihirbaz tipindeki öğretmenler, öğrencilerin hem eğlenmelerini hem de kalıcı bir öğrenmenin gerçekleşmesini sağlamaktadır.

...Şimdi gel diyorum tahtaya abi misin kardeş misin? diyorum. Ben diyor abiyim diyor. Şimdi sen mi önce doğdun kardeşin mi diyorum. Ben öğretmenim diyor. Sınıf izliyor şimdi ne yapacak bu bilgileri. Bir de bu çok önemli sürekli merak unsuru uyandıracaksın. Öğrenci senin ne zaman ne yapacağını bilemeyecek. Hep dersini tekrar ediyorsan ya Fırat hoca gelir yazdırır gider gelir. Benim her derste arkası yarın dizisi gibi acaba bu ders ne olacak merakı var. Onu devam ettirebilmek ve kendini tekrar etmediğin sürece işte o başarı geliyor. Şimdi gel diyorum, ben Asya'yım ben ortadayım. Şimdi sen mi önce geldin kardeşin mi diyorum. Ben diyor. O zaman önce gelen bu diyorum. Peki önce gelen mi büyük oluyor sonra gelen mi? diyorum. Önce gelen diyor. O zaman Kuzey Asya yazarsam K nasıl olacak diyorum haa büyük diyor. Asya'nın kuzeyi yazdım bu kardeşin oluyor o büyük mü küçük mü diyorum küçük öğretmenim diyor. O zaman Asya'nın kuzeyinde K ne olacak diyorum küçük öğretmenim diyor. Haa tamam hocam diyor. Mesela Güney Marmara dersem ben güneyim değil mi diyor. Peki diyorum Marmara'nın batısı dersem diyorum o kardeşim diyor. Burada bitiyor iş. Ben bunu yazdırsam, yazın bakayım yönlerin yazımı, yönler bilmem ne hangisi daha kalıcı olur sence? Tam da o zaman öğrenme gerçekleşiyor.

Sınıftan Bir Kesit

Konu cümlede vurgu. Vurgu konusunu en sevilen oyuncak ya da eşyadan yola çıkarak anlatıyor ve cümlede en sevilen kısımdır diyor.

- *Yükleme hemen yapışır tıpkı vagonların trene yapışması gibi.*
- *Dört öğrenciyi tahtaya alıyor. Biri yüklem oluyor. Dün gece babam eve geldi cümlesinin öğelerini öğrencilere paylaşıyor. Özneyi vurgulayın, dolaylı tümleci vurgulayın diyor*

öğrenciler yer değiştirip yüklem yanına geliyorlar. Kim anladı diyerek soruyor sınıfa. Herkes parmak kaldırıyor. Cümlelerin öğelerini vagon ve tren benzetmesinden yola çıkarak anlatıyor. Öğrenciler bunu kâğıtlara çizmiş, hepsinin yanında. Soruyu çözerken vagon tekniğini kullanıyor öğrenciler.

- *Annesiyle buluşmak için/Ankara'ya/gitti. Aralardaki işaretler vagonların bağlanma noktaları. A diyenler. Babamın bıyığı diyenler. Canım ceviz çekti diyenler. Damdan düştüm diyenler. Düştün yani Pelin diye gülüyor. Sınıf çok bölündü. Kim 500 milyar ister gibi oldu.*

Öğrencilerden biri soruyu çözüyor. Ders sorularının çözümü ile devam ediyor.

- *Babasının isminde J olan soruyu çözsün diye gülüyor. Yok mu? C olanlar.*
- *Ben Tezcan.*
- *Tamam çöz bakalım diye gülüyor.*

Fırat Öğretmen konuyu farklı etkinliklerle kalıcı şekilde öğretiyor. Hem öğrencilerin ilgisini çekiyor hem de dinamik bir sınıf ortamı ortaya çıkıyor. Öğrencilerin eğlenerek öğrenmesi ve sorulara cevap vermesi bunun bir göstergesi niteliğinde. Cümlelerin öğelerini anlatmak için öğrencilere çizdiği tren resmini kendi istedikleri şekilde boyamalarına izin vermiş. Bu etkinlik öğrencilerin kalıcı bir şekilde öğrenmesini sağlarken, konuya ilişkin pratik bir yol sunmaktadır. Fırat öğretmenin komik tekerlemelerle dersi eğlenceli hale getirdiği ve klasik soru cevap tekniğinden uzaklaşarak öğrencilerin dersten keyif almasını sağladığı dikkat çekmektedir.

4.10.3.2.3. Herkesi derse katarak grubu canlı tutma

Derslerin öğrencilerin *kendinden bir şeyler bulabilmelerini* sağlayacak şekilde planlaması derse olan ilgi ve katılımı artırıcı bir etkiye sahiptir. Öğrencilerin özellikle eğlendiği kendilerini aktif hissettikleri durağan olmayan derslerden zevk aldığı ve daha çok katılım gösterdiği görülmüştür. Öğrencilerin *merak duygusunu* kullanarak, şaşırtmaya ve eğlendirmeye çalışan Sihirbaz öğretmenler herkesin kendini sınıfa ait hissetmesi için tüm sınıfın katılımına özen göstermekte ve gerekli destek ve güveni sağlamaktadır. Öğretmenlerinden aldıkları destek ve güvenle bir sonraki etkinlikte öğrencilerin kendi isteğiyle katıldığı Sihirbaz öğretmenlerin derse olan ilgi ve katılımı ilgili öne çıkan vurgularındandır.

Her biri kendinden bir şey buluyor. Ben de ayırım yok, sen sen sen yapamazsın sana kağıt vermeyeceğim veya kağıtları çözümlerken sen atla yanındaki devam etsin yok. Ben sezdirmeden, çaktırmadan tabi ki bazıları zayıf. Mesela Enes buradaki sıfat değil mi oğlum diyorum. Mesela kırmızı kalem, burada ki ne sarı ondan ha evet bu renk bu da sıfat diyor. Ona ben yardımcı oluyorum ufaktan. İkinci üçüncü tekrarda zaten yapıyor. Bir düşünsene, bir insanda ilk karşılaştığında sana kırıcı davranırsa ikinci kez karşılaşırsın mı? Birincide ondan biraz yakınlık

görürsen ikinci gün bir yerde karşılaştığında onunla yine hemen sohbete geçersin. İkinci turda Enes kendi yapıyor. O güveni kazanıyor. Bu şekilde olduğundan da herkes otomatik katılıyor.

Sınıftan Bir Kesit

Fırat Öğretmen ayağa kalkıyor elinde hazırlamış olduğu çalışma kağıtları var. Yüzünde ciddi bir ifade oluşuyor.

- *Eğleneceğimiz zaman eğleniriz, ama bugün konumuz önemli. Sınavda çıkacak artı bu konu lisede de devam edecek. Bu konuya bugün dikkat ederseniz, sizin için önemli. Biliyorsunuz ben de dikkat dağınıklığı var. Dikkatimi çekecek bir şey yapmayın. Mesajı aldık mı?*

Öğrenciler dikkatle dinliyor ve evet diye cevap veriyorlar.

- *Herkes kalemlerini çıkarsın hadi bakalım.*

Öğrenciler kalemleri çıkarırken Fırat öğretmen anlatım bozuklukları ile ilgili hazırlamış olduğu çalışma kağıdını dağıtıyor.

- *Bu alıştırmaları sırayla yapacağız ama sayıp da altıncı soru bana geliyor deyip onunla uğraşmayalım. Açılışı ben yapıyorum.*

Öğrenciler arkadaşlarından biri beklenmeyen bir performans gösterince alkışlıyor.

- *Ön sayfadan hiçbir şey anlamadım diyen, üç şey anladım diyen, on üç şey anladım diyen. Karnım çok acıktı, annem ne yaptı acaba diyen.*

Öğrenciler gülmeye başlıyor. Diğer alıştırmalara geçiyor. Sınıf içinde geziniyor.

- *Gönül hadi gönülsüz bir cümle yap bakalım.*

Fırat öğretmen yapamayanlara yardımcı oluyor. Esprilerle öğrencileri derse çekiyor.

Fırat öğretmen, anlatım bozuklukları konusunun her zaman öğrencilerin karşısına çıkacağını belirterek, konunun önemine dikkat çekiyor ve öğrencileri derse karşı motive ediyor. Ders dışı istemeyen davranışları önlemek için ben diline başvurduğu görülmekte. Alıştırmaları sırayla yaptırarak herkesin derse katılımını sağlarken, yapamayanlara destek olduğu görülüyor. Alıştırmalar bittikten sonra öğrenciler anlatılan konuya ve derse ilişkin dönütlerde bulunmalarını isteyerek kimin anlayıp anlamadığı konusunda bilgi ediniyor.

4.10.3.2.4. Gündelik hayattan diyaloglarla kısa molalar verme

Sihirbaz öğretmenlerin, derslerde öne çıkan özelliklerinden biri öğrencilerle yaptığı *gündelik hayatla iç içe geçmiş diyaloglar*dır. Bu diyaloglarda öğrencilere hayata dair farklı bakış açıları kazandırmaya çalışan sihirbaz öğretmenler, hem öğrencilerin dikkatini çekmekte hem de eğlenceli bir sınıf ortamı yaratmaktadır.

Tamer Öğretmen öğrencilere sorular sorarak dersi işlemeye devam ediyor. Şekerin yapısı nasıldı?

- *Kristal.*
- *Dediğimi yaptınız mı? Kristal bardaktan su içtiniz mi?*
- *Yok.*

- Süs içinmiş.
- Annem senden değerli dedi diyor bir öğrenci.

Tamer Öğretmen bir yandan tahtaya karışımlarla ilgili şekiller çiziyor, bir yandan da öğrencilerin konuşmalarını dinliyor. Öğrencilerin bu konuşmayla derse olan ilgisi artmış gibi görünüyor. Tamer Öğretmen;

- Bugün de eve gittiğiniz de misafir kaşığı ile yemek yemeği deneyin bakalım diyor.
- Bir kız öğrenci terliği kafama yerim diyerek gülüyor.
- Bunları neden söylüyorsunuz hayatımızda bazı şeyler değişsin diye.
- Ben misafir odasında otursam çayı bilerek dökerim diyerek öğrencileri gülüyorlar. Öğrencilere espriler yaparak takılıyor. Bu, öğrencileri derse karşı motive ediyor. Kullanılan eskiyen şey güzeldir. Öğrenciler dikkatle dinlemeye devam ediyor. Hadi derse dönelim diyerek onları derse çekiyor. Önce işimizi yapalım, karıştırmayalım.

Öğrenciler toplanıp derse dönüyor. Parmak kaldırarak tahtadaki soruyu yapmak için derse katılıyorlar

4.10.3.3. İşbirliğine dayalı grup çalışmalarının yönetimi

Sınıfın tamamını derse katabilmek, herkesin kendinden bir şeyler bulabilmesini sağlamak amacıyla öğrencileri çoklu zekâ gruplarına göre ayıran Sihirbaz öğretmenler, hem öğrencilerin birbirlerini başarılı oldukları alanlara göre kabul etmelerini hem de herkesin bir alanda işe yaradığını hissetmesini sağlayan işbirliğine dayalı grup çalışmalarından yararlanmaktadır. Öğrencilerle yaptığı grup çalışmalarında zekâ alanlarını dengeli bir şekilde dağıtmaya özen gösterdiğini ifade eden öğretmenler, herkese kendi başarılı olacağı alana göre sorumluluk verdiklerini vurgulamaktadır.

Türkiye finaline gittik, İnter. İnter teknolojiyi en iyi kullanan okul. Türkiye’de ilk 10’a kaldık. Ankara’da finale gittik. Şimdi biz buraya giderken gitmeden önceden grubumuzdaki bir çocuk şimdi bunlar üniversite 1’e gidiyor bu öğrencilerim, Türkiye 1’ncisi olduk o sene. Bir erkek, altı kız grup vardı grupta. Ankara’ya gittik, daha gitmeden önce bunlara dedim ki bir şiir yazılacak bu projeye, dedik sen yaz. Resim yapan, dil yeteneği üstün olan, gitmeden takımlar oluşturduğun zaman herkesin birbirine yakın olduğu görünüyor. O zaman çalışkanlık, yaramazlık da kalmıyor. Çünkü herkes işe yarıyor. Herkese bir işe yaradığını hissettireceksin. Girdiğimiz sınıflarda da bu mutlaka yapılmalı. Ben istiyorum ama yapılmıyor. Bunu Türkiye genelinde yapmak lazım. Mesela bir projenin, deneyin yapılması için siz diyorum bunu bana bilgisayarda broşürünü yapın. Şunu yapın, sunun. Sınıfta sunun diyorum. O zaman herkes görev almak zorunda. Poster yapın diyorum, orada resmi iyi olan çocuk var o yapıyor. Mesela laboratuvardaki oturma grupları 6’şar kişilik gruplar çoklu zekâya göre ayırıyorum.

Sınıftan Bir Kesit

- Evet karışımları ayırma yöntemleri bir neydi?
- Eleme.
- Bu grup mu yapıyor?

- *Evet hocam.*
- *Gelsin bu grup. Evet şimdi beni dinle. Elimizde mercimek, fasulye ve un var. Bunların hepsini karıştırdık. Kim verelim kim elesin?*
- *Öğrenciler ben ben diyerek hareketleniyorlar. Bazıları ayağa kalkıyor.*
- *Evet dur dur bakalım diyerek elini kaldırıyor ve gülüyor.*
- *Grubun içinde eldiveni olan eleyecek. Kimin yanında eldiven var?*
- *Aa çantada kaldı.*
- *O zaman bi tek ben de eldiven var, ben eleyeceğim.*
- *Yaa hocam.*
- *Çantamda alıp gelsem...*
- *Senenin başında ne dedik. Çantanızda iki tane eldiven olacak dedik. Hala anlamayanlar var. Sen de anlamamışsın sana 100 verdik ama. Ben eliyorum. Kimyasal ne olduğunu bilmiyorum. Bakın. Unu eliyorum, görüyorsunuz gayet de zevkli diyerek öğrencilerin arasında dolaştırarak gülüyor.*

Öğrenciler gülüp hevesle bakıyorlar. Hocam yaa...

- *Peki bakıyoruz, unu eledik. Şimdi bu ikisini nasıl elicez. Evet. Bunlara adi karışım diyoruz diyerek öğrencilerin görebileceği şekilde kaldırıyor elindekileri.*
- *Katı katı.*
- *Annen hiç mercimekli fasulye yapıyo mu?*
- *Evet. Ayıkla bakalım. Sınıfın basın sözcüsü açıklıyor diye gülüyor Umut Kağan'a.*
- *Umut mercimekle fasulyeyi ayıklıyor. Öğrenciler de izliyor.*
- *Bir öğrenci ayıklanan karışımı diğer öğrencilerin görmesi için gezdiriyor.*

Öğrenciler dikkatle Tamer Öğretmeni izliyor.

Deney için öğrencilere sorumluluk veriyor. Öğrenciler hevesle katılmak istiyor. Tamer Öğretmen öğrencilerin eldiven taşımaları gerektiği sorumluluğunu hep hatırlatıyor, ama öğrenciler bunu ihmal ediyor. Bu durumu görmezden gelmek yerine öğrencileri deney yapmaktan mahrum bırakarak sonuçlarına katlanmalarını ve bir dahaki sefere unutmamalarını sağlamaya çalışıyor. Özendirerek bu süreci etkiliyor. Soru sorarak öğrencileri derse katıyor, öğrenciler derse ilgi ve istekle katılıyor.

4.10.4. Sınıf kurallarının ve rutinlerinin belirlenmesi

Sihirbaz öğretmenler için sınıf içindeki kural ve rutinlerin yapılan ders gözlemlerinde özellikle *sınıfın fiziksel düzenine* önem verme ve *ders materyallerinin eksiksiz getirilmesi* üzerine olduğu görülmüştür. Derse girer girmez sıraları düzelten ve çöpleri attıran Tamer öğretmen, eldivensiz gelen öğrencilerin asla deneye katılmasına müsaade etmemektedir. Sınıf kural ve rutinlerinin belirlenmesi ise bu öğretmenler için; vicdani yükümlülük kazandırma ve planlı olma alışkanlığı kazandırma aşamalarından oluşmaktadır.

4.10.4.1. Vicdani yükümlülük kazandırma

Öğrencilerin verilen ödevleri yapmadan gelmeleri öğretmenlerin en çok şikayet ettiği ve üzerinde durduğu noktalardandır. Öğrencilere ödev yapma sorumluluğu kazandırmak için ödevleri her zaman değil, ara ara kontrol eden Sihirbaz tipindeki Fırat Öğretmen “*öğretmen her zaman ödevleri kontrol edebilir*” algısını yaratmaya çalışmaktadır. Öğrencileri ödevlerden soğutan durumların başında çok sayıda ve amacına hizmet etmeyen ödevlerin verilmesidir. Öğrencilere ödev yapma sorumluluğu kazandırmak için standart ödevler yerine *bireysel ödevler* vermeyi tercih etmekte ve her öğrenciyi kendi başarabilecekleri şeyler bağlamında değerlendirmektedir.

Mesela ödev kontrolü yapmam veyahut da yapmıyormuş gibi gözükürüm. Ama hepsi yapar. Çünkü derler ki ansızın bakabilir. O bilinci kazansınlar. Çok aşırı ödev vermem. Genelde de serbest bırakırım. Biliyor musunuz insanları vicdanlarıyla bırakmak en iyi ölçüttür. Bunu herkes yapacak dediğim an arkadaşından kopya çekiyor. Herkes bildiği kadar örnek yapsın dediğim zaman benim yeteneğim ben süperim otuz örnek getiriyorum. Enes emin üç örnek getiriyor. Standart ödev uygulaması bizim yanlışlarımızdan birisi. Hangimiz birbirimizle eşitiz? Benim yeteneğim bu kadar. Bu şekilde verdiğimde geri dönüşler bir de herkesin yapmasını istediğim kadar yaptığı için ödevsizlik olmuyor.

4.10.4.2. Planlı olma alışkanlığı kazandırma

Günümüz insanların en büyük probleminin zaman yönetimi olduğundan yola çıkan Sihirbaz öğretmenler, öğrencilerine planlı olma alışkanlığı kazandırmayı hedeflemektedir. Aileler çocuklarını kısıtladıkça cazip gelen yasaklar peşinde isyanı getirmektedir. Ailelerin yaptığı en büyük yanlışın çocuklarından bekledikleri ders çalışma davranışını sosyal hayatlarını kısıtlamak olduğunu ifade eden Sihirbaz öğretmenler, hem aileler hem de öğrencileri için günlük plan yapmayı tavsiye etmekte hatta kendisi plan hazırlamaktadır. Plansız olma sınıf içerisinde özellikle ders araç ve gereçlerinin eksik olması şeklinde kendini göstermektedir.

Bir kere öğrenci mutlaka ders araç gerecini mutlaka getirecek. Her zaman onu söylüyorum mesela sabahleyin bugün kalktın hava durumu Eskişehir’de kaç derece, yağmur mu yağacak ona göre giyineceksin, şemsiyeni hazırlayacaksın, kitabın düzensiz olmayacak. Plansız başarı şansa kalmıştır. Planlı olacaksın her şeyin planının olduğunu söylüyoruz ona evin planı, mahallenin planı, okulun planı, şehrin planı ama senin de bir planın olmalı diyoruz. Bu plana uyacaksın öteleme yok. Öteleme bir gün sonraki işlerin aksaması demek. Bunu onlara kazandırmaya çalışıyorum.

Öğrencilere planlı olma alışkanlığı kazandırmada en etkili yolun kendi davranışlarıyla model olma olduğuna dikkat çekilmektedir. Öğrencilerle ilgili hiçbir şeyi unutmadığını onlara göstermeye çalışan Sihirbaz öğretmen, her şeyi not alarak öğrencileri yakından takip ettiğini hissettirmektedir. Tamer öğretmenin zaman yönetimi ve planlı olma konusunda hassas olduğu öğrencileri tarafından da dile getirilen bir durumdur. Öğrencilerin konulan tarihe uymalarını ve sorumluluklarının farkında olmalarını sağlamaya çalıştığı söylenebilir.

Siz planlı öğrenciye örnek olacaksınız, sizdeki yaptığınız çalışmaları çocuğun görmesi lazım. Onu görüyor sizde. Mesela ben sürekli takip ediyorum takip ettiğimi biliyor işaretliyorum, oraya yazıyorum, aradan altı ay geçsin onun o altı ay önceki eksikliğini söylüyorum. Sen şunu şöyle yapmıştın ne yaptın şimdi? Şimdi nasılsın? Dediğim zaman hoca diyor unutmuyor. Bende diyorum onlara hanım diyorum ekmek istese unuturum ama seni unutmam diyorum ödevini yapmazsan. Bir öğretmen olarak çok tutarlı olman gerekiyor.

4.10.5. Sorunlu davranışların yönetimi

4.10.5.1. Dikkati kendinde toplama

Öğrencilerin dikkatinin bazen bir önceki dersten kızgın çıkmış olma ya da bir sonraki ders sınava girecek olma gibi kendi derslerinden kaynaklamayan etkenlere bazen de işlenen konunun zorluğuna bağlı olarak öğrencilerin dikkatinin dağılabildiği vurgulanmaktadır. Ders boyunca öğrencilerle göz temasını yitirmemeye çalışan öğretmenler, kendilerini açarak öğrencilerin dikkatini çekebilecek anekdotlar paylaşarak ya da ses tonunu etkin bir şekilde kullanarak Sihirbaz öğretmenler dikkati kendilerinde toplamaya çalışmaktadır.

Onun yanına gidip göz teması kurup sen bunu anlarsın, bir de basit soruyla tahtada çözdürürsen o zaman hoşuna gidiyor. Her çocuk sevmek istiyor aslında bu çağda. Hemen araya bir anekdot en çok öğrencilerin sevdiği şey o dur öğretmenin aciz anıları hatıraları. Hemen bir anekdotla giriyoruz, ben diyorum bugün yolda bir kara kediye rastladım, merdiven altından geçtim, şöyle oldu böyle oldu, düştüm herkes pür dikkat dinliyor dikkat toplanıyor. Hadi geçelim derse diyorum. Ne oldu diyorlar, rüya görmüşüm diyorum. Bilmedikleri yeni konular dikkati çekiyor. Ama şuanda da dikkatini çekebilecek materyal bulmak çok zor. Eskiden de renkli tebeşir sorunu çözerdi. Ben mesela şapkalı mantarı anlatırken derse şapkaıyla girerdim.

Konuların zorluğuyla ilgili bu. Mesela bazı konular gerçekten zor. O zor konular geldiğinde dikkat eşliğinin düştüğünü anladığımda tamam diyorum herkes şimdi kalemi bıraksın. Biraz esnesin herkes diyorum. Kapat gözleri diyorum, kapatın. Kuşlar uçuyor... Onlar tam böyle dalıyor sakın uyumayın diye sesimi yükseltiyorum, bir insanı soğuk suya atarsın ya... Tekrar dönün bakayım derse. O bir anda hepsi toplanıp kendine geliyorlar.

4.10.6. Özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesi

4.10.6.1. Somut ödüller

Öğrencileri motive etmek için farklı ödüllerden yararlanan Sihirbaz öğretmenler, ödüllendirmede öğretmenlerin *verdiği sözleri tutması* gerektiğine vurgu yapmaktadır. Sınavdan yüksek not alan öğrencileri ödüllendirmek için onların fotoğraflarını bitkilerin fotosentez yapmasıyla sardunya bitkisinin üzerine basıp hediye edecekken havaların yağışlı gitmesi sonucu Tamer Öğretmen verdiği sözü tutabilmek için evde lambayla fotosentez olayını gerçekleştirebilmek için uğraştığını belirtmektedir.

Bu sene söz verdim, bir de öğretmen söz verdi mi kesin tutacak tutmayacağı sözü kesinlikle vermeyecek, çocuklar buna çok önem veriyor. Bakın ben aldım altı tane öğrencinin fotoğrafını duruyor evde havalar çok yağışlı gitti sardunyanın yaprakları büyümedi. Fotoğraflarını aldım ama onların fotoğrafını yapamam bile Atatürk'ün fotoğrafını yapıp onlara artık lambayla evde ışık yaparak yapıp hediye edeceğim, mutlaka yapmam lazım, söz verdim. Bunlar onları motive ediyor. 100 alana diyorsun şunu yapacağım özellikle ilginç şeyler dikkatlerini çekiyor.

4.10.6.2. Gezileri ödüllendirme amacıyla kullanma

Öğrenci başarı sıralamasına sokmadan öğrenilen konuların daha iyi anlaşılması için, bilim deney merkezleri gibi öğrencilerin fenle iç içe olmasını sağlayacak *bilimsel geziler* öğrencileri motive etmek için kullanılmaktadır.

Gezilere götürüyoruz, Bilim Deney Merkezine gittik. Tarımsal araştırmaya gittik Geçit Kuşağı'na. Geziye daha çok gitmemiz lazım ama işte zaman yok, araç yok. Birde bizim okulun yapısı, taşımalı bir okul gibi revaçta tutulan bir okul. 20-25 minibüsle öğrenci geliyor, ben bir yere götürsem geri götürüp dağıtmam çok zor evlerine. Sorumluluk var.

4.10.6.3. Öğrenmeyi ihtiyaç haline getirme

Öğrencileri derse karşı motive etmek için öğrenecekleri konunun sürekli karşılıklarına çıkacağını göstererek *öğrenmeyi ihtiyaç haline getirme* yolunu tercih eden Fırat Öğretmen, bir sonraki adımı göstermenin çok güdüleyici olduğunu ifade etmektedir.

Diyelim ki fiildeki kipleri anlattım. Sonra akıllı tahtayı açıyorum lise bir deki soru modelini lise ikidekini, üniversite sınavında çıkmış fiil sorusunu gösteriyorum. Aa bizim konunun aynısı diyor. Anladınız mı bunları niye öğrenmeniz lazım diyorum. Haa.. Eğer bunu şimdi öğrenmezseniz diyorum dokuzda bir daha, onda bir daha, on birde bir daha, üniversite sınavında bir daha çalışacaksınız. O yüzden bak şimdi bunları öğrenseniz diyorum, tamam hemen yazalım hocam

zaten ablama da götüreceğim ben bunları diyor. Hep bir sonraki adımı göstererek kazanıyorum. Bir sonraki adım çok güdüleyici oluyor.

4.10.7. Öğretmenlere tavsiyeler

Sihirbaz öğretmenler; atanmış değil adanmış öğretmen olma, öğrencilerin dikkatini çekebilecek şeylerin farkında olma, tutarlı ve eşit davranma, iyi bir dinleyici olma ve hata yapabileceğinin farkında olma yönünde tavsiyelerde bulunmuştur.

4.10.7.1. Atanmış değil adanmış öğretmen olma

Atanmış değil adanmış öğretmen olmak, öğretmenlik mesleğine gönül vermeyi ve bu mesleği hakkıyla icra etmeyi gerektirir. Sihirbaz öğretmenler, mesleğe yeni başlayacak öğretmenler için gerçekten bu *mesleği ve çocukları seviyorsa* öğretmenliğe adım atmaları gerektiğini, dersler geçmiyor, teneffüsler çok kısa gibi şikayetlerle ya da maddi kaygılarla yapılacak bir iş olmadığını vurgulamaktadırlar. *Adanmış öğretmenler* bir şeyler başarmanın mutluluğu ile her gün kendilerini yenilerken, *atanmış öğretmenler* memnuniyetsizlikleriyle her geçen gün kendilerini tüketmeye devam etmektedir.

Mesela odada otururken ben işitiyorum diyor ki oh be bu derste bitti. Bu teneffüs neden kısa diyor öğretmenler. Kendilerini tüketiyorlar. Bu tükenmişlikle öğrencilerine de bir şey vermiyorlar. Dolayısıyla iyi bir öğretmenin atanmadan ziyade adanmış olması gerekiyor. Eğer adanmış bir öğretmense ruhu her gün yenileniyor. İnsan bir domates ekmek yer doyar vücudu biyolojik olarak doyurur ama bir öğretmenin doyması için sevgi gerekiyor. Adanmışlık gerekiyor. Başka bir öğretmenin ya yaramaz at gitsin onu benden hep on alıyor dediği öğrenci sizin dersinizde seksen doksan alıyorsa işte orada başlıyor öğretmenlik. Bu yüzden bence adanmış olmalı öğretmen.

Mesela bana bu sene gelen bir stajyer üç hafta geldi beş hafta yok. Geldi son gün dedi ki hocam dedi şurayı imzalar mısın? Sen gelmedin dedim. Senin mesleğin sen öğretmen olacaksın hiç olma. Senin mesleğine saygın yok bir kere, sen nasıl öğretmen olacaksın? Çok moralim bozuldu şahsen. Böyle kişilerin de öğretmen olması KPSS'yle öğretmen olunmaz bence. O kişinin yapacağı öğretmenlikten ben şüphe ederim. Ama genç öğretmenler bir kere çocuğu sevecek, bu mesleği sevecek. Ben puan aldım da buraya girdim, öğretmen oldum. Maaş için yapmayacak bu işi. Hobisi olacak insanın işi. Severek yapacak. Mesela ayakları geri geri gidiyorsa, ben emekli ne zaman olacağım, ay benim daha emekliliğime yirmi yıl var diyorsa bu olmaz. Sevecek öğrenciyi sevecek en önemlisi o.

4.10.7.2. Öğrencilerin ilgisini çekecek şeylerin farkında olma

Öğretmenler öğrencileri yakından tanıdığına ve dikkatlerini çekecek şeylere odaklandıklarında çok daha kolay etki bırakabilmektedir. Giydiği bir kıyafetle öğrencilerinin dikkatini çeken ve *hoca bizden* algısı yaratan Sihirbaz öğretmen, doğrudan uyarmak ya da tavsiyede bulunmak yerine vermek istediği mesajı daha etkili bir şekilde öğrencilere iletebilmektedir.

Günceli takip etsinler, mesela t-shirtüm call of duty. Niye giyiyorum bunu ben? Gömleğim yok mu sence? Bir sürü var. Hoca da bizden oğlum, hoca da bizden. Hiç benle alakası olmayan çocuk teneffüste hocam call of duty kaçı oynadınız? Oğlum ben birden beri oynuyorum ama yaz tatillerinde. Ama yaz tatillerinde okul zamanı oynamam oğlum diyorum. Haa hocam tamam diyor. Şimdi o evde oynuyor ya. Bizim hoca da oynuyor ama yaz tatillerinde. Dur ben biraz kapatayım da derse bakıvereyim diyor... Her alanda eğitilmeli çocuklar. Her şeyinle bir mesaj verebilirsin. Ben buna inanıyorum.

4.10.7.3. Tutarlı ve eşit davranma

Öğrencilerin gözündeki ideal öğretmen tipi asla öğrencileri arasında ayırım yapmayandır. Öğretmenlerinin en çok ayırım yapma ve önyargılı olma davranışlarından rahatsız olan öğrencilerle benzer şekilde sihirbaz öğretmenler, öğrenciler ve velilere *eşit davranmaya ve tutarlı olmaya* dikkat çekmektedir.

Hiç kimseye ayırım yapmayacak. Ne veli, ne öğrenci, ne din, ne ırk, hiçbir şeye yapmayacak. Sınıf yönetiminde de sınıfta eşit davranacak herkese. Öğrenciye eşit davranacak, tutarlı olacak öğretmen, tutarlı. Her zaman öğretmen haklıdır değil demokratik bir ortam olacak sınıfta.

4.10.7.4. İyi bir dinleyici olma

Öğrencilerin aileleriyle paylaşmadığı birçok sorununu paylaştığı öğretmenler iyi birer dinleyici olmalıdır. *İyi bir dinleyici olma* Sihirbaz öğretmenler için, öğrencileri anlayan, morallerin bozmadan yapıcı bir dil kullanan kişilerdir.

Sonra iyi dinleyici olacak. Hiçbir zaman moral bozmayacak hep artı, artılarını görecektir onun. Eksilerini de birlikte kapatacaklar. Çocuğu hiçbir zaman demorize etmeyeceğiz ve kendi yaşlılarıyla kendisinden daha ileri çocuklarla bir araya getirmeye çalışacağız. Bu da ne olabilir, projeler olabilir.

4.10.7.5. Hata yapabileceğini kabul etme

Herkes hata yapabilir vurgusu bazen öğretmenlerin kabul etmekte zorlandığı ve hata yaptıklarında tüm saygınlığını kaybedeceklerine inandıkları korkulan bir duruma

dönüşmektedir. Bu bağlamda öğretmenler hata yaptıklarında *hatalarını kabul edecek* cesareti öğrencilerin önünde göstermeleri ve birlikte öğrenebilecekleri algısı yaratmalıdır. Öğretmenlerin öğrencilerden gelen dönütleri dikkate alması gerektiğine vurgu yapan sihirbaz öğretmenler, açık bir dille yanlış yaptıklarında ben burada yanlış yapmışım diyebilmeleri gerektiğini tavsiye etmektedir.

Hata yaptığı zaman özür dileyecek gerekirse. Öğretmen her şeyi doğru bilen değildir, eğer yanlış anlattıysa bir gün sonra onu düzeltecek, yanlış bilgi vermeyecek. Çocuklar ben burada böyle bir hata yapmışım bunu düzeltiyorum. Silin şöyle yazın diyecek ya da sizin bir hatanızı gören öğrenci varsa yanlış yaptığınızı diyelim dışardan takviye alıyor çocuk sizin bir hatanızı gördü, senin dediğin doğru değildir demeyecek ona da bakacak süzgecinden geçirecek yanlışsa düzeltecek. Ben burada bir hata yapmışım diyebilecek öğretmen.

4.11. İdeal Öğretmen Tipi

Öğrencilerin bir derse gösterdiği ilgi, verdiği önem ya da derste sergilediği olumlu ve olumsuz davranışları etkileyen pek çok etken bulunmaktadır. Dersin ne olduğu, öğrencilerin derse ilişkin sahip olduğu önyargılar, ilgi ve yetenekler bu süreçte etkili olurken, anlatım teknikleri ve öğrencilerle olan ilişkileriyle öğretmenler öğrencilerin bir dersi sevmesinde ya da o dersten soğumasında önemli bir role sahiptir. Öğrencilerin öğretmenlere duyduğu sevginin derse yönelik ilgi ve başarıya olumlu yönde yansıdığı görülmektedir. Öğrenciler derse duydukları ilgi ve sevgiyi öğretmenleri sevmeye ilişkilendirirken, bir dersi severken öğretmenlerin tutumu nedeniyle o dersten soğuduğunu ya da bir dersi sevmezken öğretmenleri sayesinde o derse ilgi duyar hale geldiklerini ifade etmektedir.

Öğretmeni sevmek önemli, dersi ne kadar çok seversen sev öğretmeni sevmezsen konsantre olamazsın. Öğretmenin davranışlarına göre biz derste etkin oluyoruz.

Ben de öğretmenin daha etkili olduğunu düşünüyorum. Ben ilkokulda sosyalden nefret ediyordum. Bize sonra 5. ve 6. Sınıfta iki tane sosyal öğretmeni geldi ve bana sosyal gerçekten sevdirdiler, anlıyorum. Ama bu yıl gelen sosyal öğretmenimiz yüzünden yine nefret ettim. Sadece anlatıyo anlattıkları bana masalmış gibi geliyor. Yazdırdığı zamanda hiçbir şey anlamadan yazıyoruz boşlukları dolduruyoruz sadece.

Öğretmenlerin davranışlarına göre öğrencilerin sınıf içinde sergiledikleri davranışları şekillendirmeleri hizalanma kavramı altında tartışılabilir. Hizalanma, öğrencilerin davranışlarının öğretmenlerin onlarla kurdukları ilişkilere, yaklaşımlarına ya da oluşturdukları sınıf ortamına değişmesi anlamına gelmektedir. Bu bağlamda

öğrencilerin sevdikleri ve sevmedikleri öğretmenlerin derslerinde bambaşka iki karaktere büründükleri görülmektedir. Sevdikleri öğretmenlerin dersinde, derse katılan, sorumluluklarını yerine getiren, ilgiyle dersi dinleyen ve dersi bölmeye çalışan arkadaşlarını dahi uyaran yönde davranışlar sergilemektedirler. Öğrencilerin bu davranışlarının altında yatan temel öğretmenlerin sınıf içinde sergilediği davranışlar ve yarattığı ortamdır. Öğretmenleri espri için espri yapan, öğretmenleri derse ilgi gösterdiği için derslere daha fazla ilgi gösteren ve sınıf içinde yaratılan özgür ortam nedeniyle çekinmeden rahatça kendileri ifade edip derse katılan öğrenciler öğretmenlerinin davranışlarına göre hizalanmakta ve sevdikleri öğretmenlerin derslerinde uyum sağlayan bir öğrenci tipi çizmektedir.

Sevdiğim derste uslu dururum. Hocayı üzmemeye çalışırım. Üzen arkadaşlar varsa arkadaşlar yapmayın derim.

Sevdiğim bir hocanın dersinde sürekli parmak kaldırım derse katılırım. Soruyu bilmesem bile parmak kaldırım. Sevdiğim bir derste öğretmen anlatırken başka şeylere bakmam. Öğretmeni dinlerim.

100 almaya çalışırım. Öğretmenle daha çok ilgilenmeye çalışırım. Onu gözüne girmeye çalışırım. Diğer arkadaşlarımla birlikte nasıl uğraştığımı görsün isterim.

Sevdiğimde hocayla şakalaşyorum. Espri yapıyorum. Eğlenceli oluyorum. Onun bize davrandığı gibi. O espri yapıyorsa ben de yaparım.

Bence derse ilgi karşılıklı. Öğretmen de ne kadar ilgili davranırsa biz de derse o kadar ilgili davranıyoruz.

Öğretmelerine duydukları hisleri derslerine yansıtan öğrencilerin sevmedikleri öğretmenlerin dersinde, bilse bile derse katılmayan, ödevlerini yapmayan ders dışı şeylerle uğraşan, uyuklayan, dersin dinlemeyen, hatta sınıfın huzurunu bozmak için daha çok konuşma ya da arkadaşlarını rahatsız etme gibi olumsuz davranışlar sergileyen öğrencilere dönüşmeleri dikkat çekmektedir.

Defterin arkasını açıp resim çiziyorum. Matematik dersinde clash of clans oynuyoruz. Kulaklarımı kapatıyor ya da kalemlerden kule yapıyorum.

Dinliyor gibi görünüyorum ama hayal kuruyorum. Sevmeyince ödev de yapmak gelmiyor içimden.

Sevdikleri öğretmenlerin dersinde öğretmene uyum sağlamaya dönük olumlu davranışlar sergileme eğilimde olan öğrenciler, sevmedikleri öğretmenlerin derslerine

girdiklerinde kendilerini mutsuz ve tükenmiş hissetmekte olumsuz davranışlar sergileme eğilimi göstermektedirler. Bu derslerde öğrencilerin bir kısmı kendi kabuklarına çekilerek öğretmenleriyle iletişim kurmamayı seçerken, bir kısmı öğretmenleri ile inatlaşarak dersin huzurunu bozma ya da onları sinir etme eğilimi göstermektedir.

Sevmediğim ders yok ama genel olarak hepsine katılmaya çalışıyorum. Ama hocadan rahatsız oluyorsam oturuyorum ve hocayla iletişim kurmamaya çalışıyorum.

Ders programını görünce bile bazen kötü oluyoruz. Mutsuz oluyorum.

Sevmediğimiz derste böyle somurtur otururuz. İçime kapınıyorum.

Hep böyle korku içinde oluyorum. Ya yanlış bir şey yaparsam ya kızarsa diye

Ben normalde din dersini çok severim. Ama öğretmeni sevmediğimden yaramazlık yaparım. Dersi kaynatmaya çalışırım. Konuşurum.

Dersi dağıtmaya çalışırım şaka yaparak.

Gıcık kapığım öğretmenlerde şımarırım. Mesela diğer arkadaşın kafasına bir tane vururum.

İnadına konuşuyorum. Tahtaya döndüğü zaman ikimiz konuşuyoruz. Sonra baktığı zaman dinliyor gibi yapıyoruz ama dinlemiyoruz.

Genellikle sınıf olarak aynı hocaları sevmiyoruz. Sevmediğimiz hocalarda biraz daha inatlaşabiliyoruz.

Öğrencilerin sevdikleri ve sevmedikleri öğretmenlerin derslerinde sergiledikleri davranışların iki uç noktada toplanması dikkat çekicidir. Sevilen öğretmenlerin dersinde öğrenciler uyum sağlayan ve işbirliği yapan bir yaklaşım sergilerken, aynı öğrenciler sevmedikleri öğretmenlerin dersin işleyişini bozan davranışlar sergilemekte ve bunu öğretmenleri ile inatlaşmak için yapmaktadır. Bu bağlamda etkili bir sınıf yönetimi için öğretmenlerin öğrencilerin sevgisini kazanabilmesi ve olumlu ilişkiler geliştirmesi önem taşımaktadır. Öğrencilerin sevdikleri ve sevmedikleri öğretmenlerin, ideal öğretmen algıları ve kendileri nasıl bir öğretmen olurlardı sorusuna ilişkin görüşlerinden yola çıkarak öğrencilerin gözünden arzu edilen öğretmen, ideal öğretmen, tipini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu çalışmada elde edilen diğer öğretmen tipleri ile karşılaştırabilmek için ideal öğretmen tipi öğrencilerle olan ilişkiler, öğretimi planlama ve gerçekleştirme, sınıf kurallarını ve prosedürlerini oluşturma, sorunlu davranışların yönetimi ve uygun davranışın sürdürülmesi başlıkları altında incelenmiştir.

4.11.1. Öğrencilerle yakın ilişkiler kurma

4.11.1.1. İlgı gösterme ve önemseme

Öğretmenlerin öğrencilerle kurduğu olumlu ilişkiler, öğrencilerin derse yönelik ilgi, başarı ve davranışlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Öğretmenlerinin öğrencilere bekledikleri ilgiyi göstermemesi, ihtiyaçlarını ve ilgilerinin farkında olmadan yaklaşması ve destekleyici bir tavır sergilememesi öğrencilerin en çok şikayet ettiği ve olumlu ilişkiler kurmayı engelleyen durumlardır. Bu bağlamda ideal öğretmen tipi öğrencilerle yakın ilişkiler kuran kişilerdir. Öğrencilerle yakın ilişkiler kurmanın ilk adımı *ilgi gösterme ve önemsemedir*.

Öğrencilere değer vermeli. Çünkü öğretmenin eğiteceği kişiler tahta, sıra, sınıf, okul, dersler değil öğrenciler. Öncelikle onlara çok değer vermesi gerekiyor.

Derste bizle göz teması kurarak ilgi verdiğini göstermesi.

Sınıfa genel değil de sanki kişiye özel davranıyor gibi. Herkese özel. Birine bir şey olduğu zaman Selim hocayı hemen koş koş yanımıza gelir görürüz.

4.11.1.2. Kişisel mesafeyi daraltma

Kişisel mesafeyi daraltma, öğretmenlerin öğrencilerin kişisel alanlarına girebilecek güveni kazanmakta ve yakın ilişkiler kurabilmektedir. Öğretmenlerinin kendileri için bir ebeveyn ya da arkadaş gibi yakın olmasını isteyen öğrencilerin, öğretmenlerinden yeteri kadar samimiyet ve ilgi gördüklerinde, bu öğretmenlerine sevgi ve güven beslemekte, diğer öğretmenlerinden farklı bir yerde konumlandırırmaktadırlar.

Çocuğu gibi davransın yeter bana. Her öğretmen bir anne ya da baba olmalı.

Sevdiğim hocalar samimi davranıyorlar. Dışarıda selam verirsem karşılık veriyorlar. Öğrencilere karşı çok sevecen olmalı. Sıcakkanlı olmalı

Öğretmen olsa öğretmen gibi değil de abisi gibi olurum. Babası da değil. Mesela bir şey oldu babana söylemeyebilirsin ama abine söyleyebilirsin.

Kişisel mesafeyi daraltan öğretmenler, öğrencileriyle ders sürecinde yakın mesafede hareket etmektedir. Öğrencilerin gözünden bakıldığında öğretmenlerin sınıf içinde hareket halinde olması derse olan ilgilerini canlı tutan ve öğretmenlerinin kendileriyle ilgilendiğini gösteren bir durumdur.

Masadan kalkardım. Sizinle ilgilediğini hissediyorsunuz. Mesela geliyor, senin ne yaptığını görüyor.

Orda oturduğunda ilgisiz hissediyoruz kendimizi. Mesela geziyor, bizim yanımıza geliyor. Yapamadığımız soruyu soruyoruz

4.11.1.3. Sevecen ve samimi bir dil kullanma

Öğrenciler için kendilerini değerli hissettiren öğretmen davranışlarından biri *öğretmenlerinin isimlerini ezberlemeleridir*. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde bir velisinin gelip, ismini ezberlediği için duyduğu mutluluğu eve gelip paylaşan çocuğuyla yaşadığı olayda görüldüğü gibi öğretmenlerinin isimlerini ezberlemesi öğrenciler üzerinde etki bırakan ve kendilerini özel hissettiren bir durumdur. Bazı öğretmenlerinin kendilerine “kuzum, canım, bal şekerleri” gibi daha *sevecen şekilde hitap etmesinin* kendilerini mutlu ettiğini ifade eden öğrenciler, kendileri öğretmen olsaydı öğrencilerinin isimlerini öğreneceklerine vurgu yapmaktadır.

Kuzucuğum canım derdim Gönül hoca gibi.

İsimlerine önem verirdim.

4.11.1.4. İyi bir dinleyici olma

Öğrencilerin gözünde ideal öğretmenler, sorunlarını ya da ailelerine anlatamadıklarını paylaşabildiği kişilerdir. Öğrencilerin kimseyle paylaşamadığı konularını öğretmenleri ile paylaşabilmesi güvene dayalı ilişkilerin kurulmasını gerektirir. Sevdikleri öğretmenleri ile her şeyi paylaşabildiğini dile getiren öğrenciler, öğretmenlerin *iyi birer dinleyici olmalarını*, nedenini sormadan öğrencileri yargılamamaları gerektiğini vurgulamaktadır.

Bence iyi hoca çocuğu iyi dinlemeli. Geçen sene hocam ben resim yapmayı unutmuştum. Haberim yoktu ödevden. Ben bi şey dıcektim. Hoca bir başladı nefes almıyo. Bitmiyo şeyleri. Hoca bi dursa doğruları anlaticam ama hayır yalan söylüyorsun, kesin onu da annen baban yaptı diyo.

Sıcakkanlı olmalı bir öğretmen. Öğrencilerin dertlerini dinlemeli onlara çözüm bulabilmeli.

Sevdiğim öğretmenlerle her istediğimi paylaşabiliyorum.

Derdini öğrenirdim. Nasıl davranacağımı anlardım. Mesela bir öğrencinin psikolojik sorunu olabilir herkesin içinde rencide edemem. Bence hiçbir insanın vicdanına sığacak bir şey değil.

4.11.1.5. Ayrımcılık yapmama/Adaletli davranma

Öğretmenlerinin öğrenciler arasında *ayrım yapmasından* çok şikâyet eden öğrenciler, ideal öğretmen tipinde öğrencilere eşit davranmaya sıkça vurgu yapmaktadır. Eşitlik ve adalet kavramlarının tartışılması gereken bu bağlamda öğrencilerin öğretmenlerinden gördükleri olumsuz davranışları sergilemekten uzak durdukları dikkat çekmektedir. Hak edene hakkını verirdim vurguları öğretmenlerin öğrencilerin çabalarını görmezden geldiğini, akılları sevmezdim vurgusu ise öğretmenlerin favori öğrencileri ve geri kalanlar öğrenciler konusunu tartışmaya açmaktadır.

Öğrencileri arasında ayrım yapmamalı. İyi bir öğretmen adaletli olmalı. Yaramazlık yapana cezasını, derse katılana ödülünü vermeli.

Mesela birsinin notu yüksek olsa diğerinin düşük olsa o konuda ayrımcılık yapmam öğrencilere karşı.

Açıkçası ben eşit davranmazdım. Akıllıları sevmezdim bi kere. Onlar zaten akıllı.

4.11.1.6. Öğrencileri tanıma ve anlama

Öğrencilerle yakın ilişkiler kurabilmenin en önemli adımlarından biri onları *yakından tanıyabilmedir*. Öğrencileri tanımak için çaba harcayan öğretmenler, ailesinden yeteri kadar ilgi görmeyen öğrencilerin kendilerini daha kolay açtığını ama ailesiyle bağları kuvvetli olan öğrencilerin duvarlarını yıkmanın zor olduğuna değinmişlerdir. Bu bağlamda öğrencilerin aileleri ile olan ilişkilerinin niteliği öğretmenleri ile olan ilişkilerinin sınırlarını çizen bir etkidir. Sevdikleri ve arzu ettikleri öğretmen tiplerinde *öğrencileri tanıma* ve onların *ilgi ve ihtiyaçlarına göre yaklaşma* öğrenciler tarafından vurgulanan ortak özelliklerdendir.

Bizi anlamaya çalışmalı. Bazı hocalar sıkılsak bunalsak bile dersi anlatmaya devam ediyor. Öğrenciyi sevmeli ve öğrencilerin nelerden hoşlandığını tahmin edebilmeli. Biz sıkıldığımızda bizi eğlendirecek bir şeyler yapmalı.

Bizi dinlemeli. Bizim istediğimiz ya da anlayamadığımız konulara göre hareket etmeli.

Niyazi hoca bizim ilgilendiğimiz şeylerle ilgileniyor. Mesela Niyazi hocaya sorsanız trol ne demek bilir ama İlhami hoca bilmez.

4.11.1.7. Öğrencileri sevme ve saygı gösterme

Öğretmenlerin mesleğe yeni başlayacak öğretmenlere yönelik tavsiyelerinin başında *çocukları ve mesleği sevme* gelmektedir. Mesleği ve çocukları sevmeyen bir

öğretmen için yapılabilecek bir iş olmadığına öğretmenleri destekler nitelikte, öğrenciler de öğretmenlerin öğrencileri sevmesi ve saygı göstermesine vurgu yapmaktadır.

Saygı sevgi dengesini kurmalı.

Öğretmenin iyi olduktan sonra her dersi anlatırsın. İyi olan kısmı bizi sevmesi, çocuklara düşkün olması.

4.11.1.8. Kendini açma

Öğrencilerle bağ kurmada kendi hayatından alıntılarda bulunan öğretmenler bu yöntemi özellikle öğrencilerin dağılan ilgisini tekrar derse çekmek ve öğretmen de sıradan biri algısı yaratarak öğrencilerle olan mesafeyi daraltmak için kullandıkları bir yoldu. Öğrencilerin öğretmenlerin *kendilerini açmaları* gerektiği yönündeki vurgusu anıların paylaşılmasından duydukları hazzı destekler niteliktedir.

Kendi sıkıntısını da paylaşacak gerekirse çok mahreme girmeden.

Bir dersi seviyorum. Çünkü hoca anılarını anlatıyor.

4.11.1.9. Ders dışı ortak paylaşımlarda bulunma

Öğretmenler *ders dışında buldukları ortak paylaşımlardan* bahseden öğrenciler, bu paylaşımların kendi üzerinde bıraktığı olumlu etkilerden yola çıkarak öğretmen olsalardı öğrencileri tanımak için onlarla bu tür paylaşımlarda bulunacaklarına değinmektedir.

Ben az önce giren hocayı çok seviyorum bize çok iyi davranıyor. Çok yakın davranıyor. Mesela derste bugün kahvaltı yaptık.

Matematik hocamızı hepimiz seviyoruz. Bizi de koruyo. Zaten bir hoca bütün sınıfı çarşıya götürür mü yemek yemeğe.

Ben onları eğlendirmek onları tanımak isterdim. Onlarla güzel vakit geçirmek isterdim.

4.11.1.10. Öğrencilerin seviyesine inebilme /Bizden biri algısı yaratma

Öğretmenlerinin kendilerini üstün görerek öğretmen öğrenci mesafesini aşılmaz hale getirdiğinden yakınan öğrenciler, ideal öğretmen tipinde yer alması beklenen öğretmenlerde *öğrencilerin seviyesine inebilmesi* ve *onlardan biri* olabilmesine önem vermektedir.

Genelde öğretmenler bizden daha bilgili oldukları için kendilerini üstün görüyorlar üstünler de zaten ama bir öğretmen öğrencinin karşısında ben senden daha bilgiliyim havasında olmıcak. Öğrencinin seviyesine inebilmeli.

4.11.2. Öğretimi planlama ve gerçekleştirme

Öğretimi planlama ve gerçekleştirme sürecinde etkili olan öğretmenler, öğrenciler üzerinde olumlu etkiler bırakmaktadır. Öğrencilerin gözünden sınıf içinde istenmeyen öğretmen davranışları incelendiğinde öğretim ilke ve yöntemlerindeki yetersizlik sıkça vurgulanan bir durum olmuştur. Öğretmenlerin derse karşı isteksiz olması, sıkıcı ve tekdüze anlatım, sürekli ders işleme isteği, derse hazırlıksız gelme, konudan uzaklaşma ya da konuları hızlı geçme, ders dışı şeylerle meşgul olma gibi birçok olumsuzluk öğrencilerin gözünden yansıyanlardandır. Bu bağlamda ideal öğretmenlerin öğretim ilke ve yöntemleri konusunda gerekli yeterliklere sahip olması ve öğrenciler üzerinde olumlu bir izlenim bırakması gerekmektedir.

4.11.2.1. İyi bir izlenim bırakma

Öğretmenlerin *ilk derste bıraktığı izlenim* hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin önem verdiği bir durumdur.

Öğretmenlerin ilk girdiklerinde bıraktıkları izlenim bence çok önemli.

4.11.2.2. Derse hazırlıklı gelme

Öğretmenlerinin derse gelip hiçbir şey anlatmadığı, bazen kendi hayatından söz açıp anılarını anlattığı bazen bir futbol maçından bahsettiğinden yakınan öğrencilerin derslerinin büyük bir kısmının verimsiz geçtiği yönündeki vurguları dikkat çekicidir. Bu bağlamda verimli bir şekilde ders işledikleri öğretmenlerini daha çok sevdikleri görülen öğrencilerin, öğretene olsaydım düzenli olarak Her konuya çalışır derse hazırlıklı gelirdim yönündeki vurguları ideal öğretmen tipinde aradıkları özellikler arasında *derse hazırlıklı gelmenin* önemli bir yere sahip olduğunu gösterir niteliktedir.

...bir fen hocamız vardı. Kadın hiçbir şey anlatmıyordu. Geliyordu oturuyordu, sözlüsünüz diyordu soru soruyordu. Dersi biz anlatıyorduk resmen o sadece orda oturuyordu. Onu hiç sevmiyordum.

...Ben de sosyalden nefret ediyordum. Çünkü hocamız hiçbir şey anlatmıyordu. Öyle oturuyordu. Beşiktaşlıydı sürekli Beşiktaş'ın maçlarından bahsediyordu.

Düzenli olarak her konuya çalışırdım. Hazırlıklı gelirdim. Öğrencilerim daha iyi anlasın diye. Onların başarılı olması için bi kez daha üstünden geçerdim. Kalemlerle bunları bunları not alın kırmızıyla yazın derdim. Çok da yazdırmazdım ama öğrencilerin fikirlerini alırdım. Daha çok da fikirlerini almaya önem verirdim.

4.11.2.3. Motive edici bir giriş

Öğretmenlerin sıkça üzerinde durduğu konulardan biri derse *motive edici bir şekilde girerek* öğrencilerin dikkatini çekebilme ve iyi bir başlangıç yapabilmektir. Bu bağlamda derse gülümseyerek girmeye önem veren öğretmenler, derse geçmeden önce mutlaka öğrencilerle kısa bir diyalog kurup onlarla ilgilendiğini göstermeye özen göstermektedir. Benzer şekilde, öğrenciler için derse gülümseyerek girme ve öğrencilerle iletişim kurma derse *iyi bir başlangıç yapmak* için önemlidir.

...böyle sert davranmıyor da böyle gelince hiç günaydın falan demiyor sadece dersini işleyip gidiyor. Ama Gönül hoca mesela hop hop gülererek gelir derse. Ama İngilizce hocası hiç yüzüme bakmadan günaydın der, direkt giriyor

...diğer öğretmenler bazen yüzü asık giriyor. Bizim de moralimizi etkiliyor, ama Selma hoca sınıfımıza girdiğinde ne kadar mutsuz olursa olsun yine hep gülüyor.

Öğretmen bir dersi daha güler yüzlü ve verimli bir şekilde anlattırsa onu daha çok seviyorum.

4.11.2.4. Derse ilgi gösterme

İyi bir başlangıç yapma öğrencilerin derse olan motivasyonunu önemli ölçüde etkilerden öğretmenlerinden aldıkları enerji bu motivasyonun sürdürülmesinde ya da ortadan kalkmasında etkili bir unsurdur. Öğretmenlerinden derse karşı yeteri kadar *ilgi ve istek* göremeyen öğrenciler, kendi ilgi ve isteklerini kaybettiklerini ifade etmektedir.

Öğretmen çok ilgisizse ders dışında bir şeyler anlatıyorsa veya bağırıyorsa gülmüyorsa o zaman dersten soğumaya başlıyorum.

Bana göre öğretmen daha etkili. Öğretmen bir dersi daha güler yüzlü ve verimli bir şekilde anlattırsa onu daha çok seviyorum

...başka şeylerle uğraşılıyor. Ders anlatmak yerine ayakkabısını siliyor derste telefonuyla oynuyor, kitap okuyor.

4.11.2.5. Dikkati kendinde toplama

Uzun süre dikkatlerini derse veremediklerini ifade eden öğrencilerin, sevdikleri öğretmenlerinin bunun farkında olarak dikkatleri dağıldığını anda farklı yollarla tekrar

derse dönmelerini sağladıkları dikkat çekmektedir. Her öğretmenin sınıf yönetimi uygulamalarına göre farklılık gösteren *dikkat çekme yolları*, öğrenciler açısından eğlenerek öğrenebilecekleri bir sınıf ortamı yaratma, sınıf etkinliklerinde çeşitliliği sağlama, teknolojiden yararlanma ve herkesi katarak grubu canlı tutma şeklindedir.

Öğrencinin derse ilgisini arttırmalı bence.

İlla espriye gerek yok. Niyazi hoca bizim yaşutlarımızın ilgi alanları ile ilgili şeyleri biliyor. Bu etkili oluyor. Mesela fen öğretmenimiz tam tersi bir espri yapıyor biz anlamıyoruz.

Kitap, gitar gibi farklı köşeler yaptırarak sınıfın her yerini süslerdim.

4.11.2.6. Eğlenerek öğrenebilecekleri bir sınıf ortamı sunma

Öğrenciler için *eğlenerek öğrendikleri dersler* her zaman daha çok zevk aldıkları derslerdir. Sevdikleri öğretilerden ve derslerden bahsederken bu derslerde farklı şekillerde de olsa hep bir eğlence unsurunun olduğu bunu destekler niteliktedir. Dikkatlerini tekrar derse çekmek esprilerden ya da hikayelerden yararlanan öğretmenlerinin derslerinin, sadece gelip düz bir anlatımla dersini geçiren öğretmenlerinin dersinden daha verimli geçtiği ifade edilmektedir. Düz bir anlatımla geçen derslerden hiç verim alamadığını ve bu derslerde sessizliğin sağlanmadığını ifade eden öğrenciler dikkatlerini uzun süre koruyamadıklarını ve derslerde kısa molalara ihtiyaç duyduklarını vurgulamaktadır.

İngilizce öğretmenimiz arada espriler yapıyor mesela derste hocam biz hiç katılmadığımız da hemen bir espri yapıp derse katıyor. Mesela bir öğretmen hikayeleştirerek eğlenmemizi sağlıyor. O öğretmen girdiğine surf okuyup geçiyor sadece bizim anlayıp anlamadığımız önemli olmuyor.

Öncelikle dersi sevdirmeye çalışırdım. Derste sadece ders işlemek yerine eğlenceli etkinlikler yaptırırdım. Dersi eğlenceli yapardım. Bağırمام kızamam.

Bence öğretmenlerin özellikle para için çalışmaması lazım. Hoca geliyor internette aldığı konuyu açıyor bize yazdırıyor elinde telefon başka bir şey yapmıyor. Sessizlik de olmuyo kimse yazmıyor ve çok uzun sürüyo ders boşa gidiyo. Ben olsam arada espri yapmak lazım. Öğrenci çok fazla ciddi duramıyor. Özellikle bizim yaşımızdakiler çok fazla ciddiyetini koruyamıyor. Arada espri yapıp ara vermemize izin vermesi lazım. Yoksa şaklabanlar çıkıyor dakika başı bir şey söylüyorlar. Sınıf gülüyor. Kontrolde çıkıyo.

Sadece öğretmeye çalıştığı zaman bir süre sonra sıkınlık getiriyor. Dersten kopuyorsun. Fakat eğlenerek öğrettiği zaman ikisini de birlikte yürüttüğü zaman derse daha iyi konsantre olup daha çok öğrenebiliyorsun.

4.11.2.7. Sınıf içi etkinliklerde çeşitliliği sağlama

Sevilen öğretmenlerin *eğlenceli ve dinamik bir ders ortamı* kurguladıkları dikkat çekerken, öğrenciler özellikle bu derslerde kullanılan farklı etkinliklere vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda öğrenciler sevdikleri öğretmenlerin derslerinden yola çıkarak oyunlar ve etkinliklerle çeşitliliğe dayalı bir ders ortamı hayal etmektedir. Bu derslerin hem öğretmenler hem de öğrenciler açısından daha verimli, eğlenceli ve öğrencilerin katılımı ile daha canlı geçtiği gözlemlerde dikkat çeken noktalardandır.

Dersi çok severek anlatıyo. Herkesi farklı farklı seviyo. Mesela bize herkese beyaz t-shirt getirtti. Matematik t-shirt ü boyadık.

Eğlenceli geçiyor. Küçük küçük kağıtlar veriyo onları yapıştırmanızı istiyo. Ben fotokopi dağıttığında çok eğleniyorum. Böyle farklı kitaplardan bulduğu fotokopileri kesiyo yapıştırıyo teker teker onları. Onları fotokopi çektiriyo. Bize veriyo böyle küçük küçük onları ters çeviriyoruz falan. Çok eğlenceli oluyo.

Mesela sadece matematik değil İngilizce derslerinde de sadece ders işlemiyoruz. Öğretmenimiz bize etkinlikler yaptırıyor. Dersimizde mesela bir üniteye geçiyoruz onunla ilgili etkinlikler yaptırıyor sınıf içinde. Parti ünitesine geçmiştik sınıfta parti verdik.

Sadece tahtaya bir şeyler yazıp anlatmazdım. Çocuklarla daha çok ilgilenir oyun oynatırdım. Şarkı söyleyerek eğlenceli anlatırdım.

4.11.2.8. Teknolojiden yararlanma

Nerdeyse her sınıfta bulunan *etkileşimli tahtalar* öğretmenlere derslerini daha verimli geçirmelerini sağlayacak pek çok yol sunmaktadır. Ancak etkileşimli tahta tüm sorunlara çözüm bulan sihirli bir araç ya da kaçış yolu değildir. Bu bağlamda öğretmenlerinin sadece etkileşimli tahtayı açarak oradan okuyarak ders anlatmalarından sıkıldıklarını ifade eden öğrenciler, etkileşimli tahtaların uygun bir şekilde ve dozda kullanıldığında dikkatlerini derse çektiğini vurgulamaktadır.

Akıllı tahta. Dersle daha çok ilgileniyoruz o açık olursa. Daha güzel görünüyor. Renklendiriyor. Güzel geçiyor ders.

En sevdiğim derste hoca sürekli tahtayı açıyor. Dikkatimizi çekiyor. Ders güzel geçiyor.

Hocamız beni belki seviyor olabilir. İyi bir öğretmen ama öğretmenliğini tartışabiliriz. Sorun bizim bu akıllı tahta bıktı artık. Açılıyor sadece ordan anlatıyor.

4.11.2.9. Herkesi derse katarak grubu canlı tutma

Öğrencilerin kendinden bir şeyler bulduğu ve katıldığı dersler daha dinamik ve verimli geçerken, öğrencilerin de en sevdiği derslerin *aktif bir şekilde katıldıkları dersler* olduğu görülmektedir. Bu derslerde yapılan etkinliklerin ve öğretmenlerin öğrencileri derse katma çabalarının, öğrencilerin derslere aktif olarak katılması ve dikkatlerinin canlı tutulmasında etkili olduğu görülmektedir.

Tahtaya kaldırıyor. Soruları bize çözdürüyor.

4.11.2.10. Uygun bir ses tonu ve konuşma tarzı

Öğretmenlerin sınıf içinde dikkat çekme için sıkça başvurduğu yollardan biri olan *ses tonunu etkili bir şekilde kullanma*, öğrencilerin üzerinde durduğu bir konu olmuştur. Öğretmenlerinin ses tonunu etkili bir şekilde kullanamadığını ya da konuşmaz tarzından rahatsız olduklarını vurgulayan öğrenciler, sınıf içinde rahatsızlık vermeyecek bir ses tonu ve konuşma tarzı kullanmayı tavsiye etmektedir.

...bir hocamız çok yavaş konuşuyor. Okul tarihinde en yavaş konuşan hocamız. Ders geçmiyor o yüzden.

Hem sesinde yükseklik hem alçaklık olacak kimseyi rahatsız etmicek.

4.11.2.11. Hareket halinde olma

Sınıf içinde *hareketli olma, gezinme, jest ve mimiklerini kullanma* gibi yüksek bir enerjiye sahip olma öğrencilerin derse ilişkin dikkatini arttıran ve her öğretilerde bulunmasını istediği niteliklerdendir.

Jest ve mimik kullanmalı. Sırasında oturmamalı ve öğrencilere karşı iyi davranmalı.

Bence öğretmen dolaşarak konu anlatmalı. Hem bizimle iletişim kuruyor hem de daha çok ilgimizi çekiyor.

Derste enerjisi yüksek olmalı. Mesela son ders diye geldiğinde Selim hoca buraya yani enerjisi yüksek oluyor. Ne olursa olsun bize aktarmaya çalışıyor. Diğer öğretmenler böyle davranamayabiliyor.

4.11.2.12. Öğrencilerin seviyesine inerek ve tekrarlayarak ders anlatma

Öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlikler arasında yer alan alan bilgisi öğrencilerin öğretmenlere karşı duyduğu güven ve hayranlığın temel basamaklarından. Ancak iyi bir alan bilgisine sahip olma kadar bu bilgileri öğrencilerin anlayabileceği şekilde aktarabilme de o önemlidir. Bazı öğretmenlerinin konuyu hızlı geçtiği ya da seviyelerine inerek anlatamadığından yakınan öğrenciler, basitten zora doğru giden, somutlaştıran ve anlamadıklarında sürekli tekrar etmekten sıkılmayan “seviyelerine inebilen” öğretmenlerini ideal öğretmen tipinde görmektedir.

Konuyu herkesin zeka seviyesine göre anlatması dersi sevmeme de etkili. Matematik öğretmenimiz hemen bodoslama başlıyor ama Türkçe öğretmenimiz hemen konuyu yavaştan anlatıp daha sonra zorlaştırdığı için herkes anlıyor.

Karşıdaki hiçbir şey bilmiyormuş gibi anlatınca daha iyi anlıyoruz.

Sabırlı olmalı. Diyelim çocuk anlamadı diğer hocalar hiç takmıyo böyle gidiyo arkaya. Ya da arkadaş sorunca böyle nitelikli anlatmıyo kısaca geçiyor. Ama Canan hoca en baştan gene anlatıyo.

4.11.2.13. Destekleyici bir sınıf ortamı sunma

İdeal öğretmen tipi öğrenciler için destekleyici bir sınıf ortamı sunan, yardıma ihtiyacı olduklarında yardım eden ve çabalarını takdir edendir.

Öğrenci bir soruyu yapamadığı zaman ona güven verirdim yapabilirsin diye desteklerdim.

Bir öğretmen mesela dersi sevmeyen bir öğrencinin üstüne daha fazla gitmeli kötü anlamda değil hani yapacaksın diyerek.

Benim matematiğim berbat. Davranışları kötü dediğim diğer öğrencilerle aynı. Ama ona rağmen hoca sürekli olumlu şeyler söylüyor. Gülüyor sürekli geliyor yanıma. Diğerleriyle ayrımcılık değil de ben senin ne kadar çaba gösterdiğini biliyorum diyo dersteki çabanı görüyorum diyo suçlamaya yönelik konuşmuyo.

4.11.2.14. Not kaygısı taşımama

Öğretmenlerin çoğu zaman başarılı öğrencileri gördüğünü ve öğrenciler arasında ayırım yapabildiğini belirten öğrenciler, sınırdan kalan notları yükseltme konusunda öğretmenlerinin aksine not kaygısı taşımayan öğretmenler olacaklarını ifade etmektedir.

Öğretmenler bize günahını vermiyor biz onlardan puan istiyoruz. Ben kesin öyle biri oldum bonkör biri olurdum.

Ben bir puanı çocuklardan esirgemezdim.

Sınıftaki en kötü 20 mi aldı 60 verirdim meslek lisesine gitmesin diye. Herkese verirdim adaletsizlik olmasın.

Genellikle sözlü notlarını yüksek verirdim, sınırdı bırakmazdım.

4.11.2.15. Öğrenci çalışmalarının yönetimi

Öğretmenlerin sıkça üzerinde durduğu ve şikâyet ettiği davranışlardan biri öğrencilerin verilen ödevleri yapmamasıdır. Öğretmenler öğrencilerin ödev yapmamasından şikâyet ederken, öğrenciler *çok fazla ödev verilmesinden* ve bu ödevlerin tehdit ya da silah olarak kullanılmasından şikâyet etmektedir. Bu bağlamda öğretmen olsalardı daha az ödev vereceklerini ve bu ödevleri ya da sınavları öğrencileri asla korkutmak için kullanmayacaklarını vurgulamaktadır.

Öğrencileri ödevle korkutmamalı. Ödevi bir silah olarak kullanmamalı.

Tahtaya o kadar bazı öğretmenler o kadar çok yazı yazıyor ki. Bilişim hocası son verdiğiğinde altı sayfa fotokopi vermişti. Bizim yazmamızı istemişti. Bizi çok bıktırmişti.

Ben de ödevleri düzenli olarak verirdim. Onları sıkımcık şekilde yapardım. Çünkü öğrenciler sıkılınca anlayamıyorlar istekleri gidiyor.

Çocuklar çektiğimiz acıları çekmesin diye ödev vermezdim.

4.11.3. Sınıf kurallarını ve rutinlerini belirleme

4.11.3.1. Uygun sayıda ve esnetilebilen kurallar

Öğretmenlerin kuralları olması gerektiğine vurgu yapan öğrenciler, *kuralların sayısı ve niteliği* üzerine önerilerde bulunmaktadır. Kuralların uygun sayıda olması gerektiğine ve öğretmenlerin kurallara sıkı sıkıya bağlı kalmak yerine uygun zaman ve şekilde kuralları esnetebilmeleri gerektiğine dikkat çekilmektedir.

Ne çok kuralcı ne de az kuralcı olacak.

Katı kuralları olmalı, ancak bu kuralları esnetmeyi bilmeli.

Kurallı ama çok sıkı değil.

4.11.4. Sorunlu davranışların yönetimi

Sınıf yönetimine ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde büyük bir kısmının sınıftaki problemleri öğrencilerin başlattığına odaklanırken, konuşma, öğretmenin sözünü kesme, derse ilgi göstermeme gibi birçok istenmeyen durumun kaynağının da öğrenciler olduğunu vurguladığı görülmektedir. Bu bağlamda, yapılan çalışmaların büyük bir kısmının öğrencilerin istenmeyen davranışlarına ve öğretmenlerin bu davranışlarla başa çıkma yollarının ne olduğuna odaklandığı görülmektedir. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde öğretmenlerin bu davranışlarla başa çıkmada genelde fiziksel ve sözel şiddet kullanma, önyargılı davranma, ayrımcılık yapma ya da aşırı disiplinli bir sınıf ortamı yaratma eğiliminde oldukları dikkat çekmektedir. Bu olumsuzluklardan yola çıkarak öğrenciler sevdikleri ve ideal öğretmen tiplerinin sorunlu davranışların yönetiminde kullandıkları ve kullanmasını arzu ettikleri yöntemler ele alınmaktadır.

4.11.4.1. Aşırı disiplinli ya da katı bir sınıf ortamı yaratmama

Öğretmenlerinin kendilerini tamamen serbest bırakmaması gerektiğini sınıfta disiplini sağlamanın gerektiği yönündeki vurguları ile dikkat çeken öğrencilerin bunun sınıfta sesini çıkarmamak gibi aşırı disiplinli bir ortam anlamına gelmediğini ifade etmektedir. Aşırı disiplinli bir sınıfta korkudan öğrenciler derse katılmaktan çekinirken, *özgür bir sınıf ortamında* kendilerini rahatça ifade edebilmekte, derse dâhil olabilmektedir.

Fen en sevdiğim ders ama hocaya soru sormak istediğim soramıyorum merak ettiğim şeyleri soramıyorum bu da benim öğrenmemi etkiliyo. Çekiniyorum.

...hiç ilişki kuramadığımız öğretmenlerimiz de var. Hocaya bir şey söylüyoruz sus otur yeter yeter tamam diye bağırıyor. Hocam ağızımıza lafı resmen geri ittiriyor. Biz konuşamıyoruz böyle. Özgür ortam değil skolastik düşünce bizimki.

Bence sınıfta özgür bir ortam oluşması çok önemli. Öğrencinin kendini rahatça ifade edebilmesi. Her öğretmenin dersinde böyle olmuyo.

4.11.4.2. Sözel ve fiziksel şiddet kullanmama

Öğrencilerin ifadelerinden yola çıkarak sorunlu davranışların yönetiminde öğretmenlerin öfke kontrolü yapamadıkları ve fiziksel ya da sözel şiddete başvurabildikleri görülmektedir. Öğretmenlerin özellikle hata yaptıklarında sınıf içinde

kendilerini rencide edici sözler kullandığından şikâyet eden öğrenciler, ideal öğretmen tipinde öğretmenlerin öğrencilerini sınıf içinde *küçük düşürücü davranışlardan sakınması* gerektiğini vurgulamaktadır.

Öğrencilere öncelikle iyi davranmalı. Onları aşağılayacak şeyler yapmamalı. Küfretmemeli. Dövmemeli. Saygıyla uyarmalı.

Bize öyle çok rahat davranmaması lazım biraz disiplinli olması lazım.

Bir de şunu söylemek istiyorum bir öğrenci hata yaptığına bütün sınıfın önünde bağırp rencide etmem. Ayırı bir yerde kendim konuşurum. Sınıfın içinde rencide edemezsin.

4.11.4.3. Ders dışında bireysel konuşma

Sergiledikleri davranışlar nedeniyle sınıf içinde rencide edilmek yerine *dışarıda bireysel konuşmanın* daha etkili olduğuna dikkat çekilmektedir. Çalışma kapsamında öğrencilerin sevdikleri öğretmenlerin sorunlu davranışların yönetiminde öğrencilerle dışarıda bireysel konuşmaları öğrencilerin etkili bulunduğu bir yöntemi tercih ettiklerini göstermektedir.

Mesela hepimizin bir hatası olduğunda. Biz farkında olmadan hepimizi ayrı ayrı kenara çekip konuşuyo hatamızı söylüyor. Böyle yapmamamız gerektiğini anlatıyo.

4.11.4.4. Anlayışlı ve ılımlı bir tavır sergileme

Öğretmenlerinin kendilerine *anlayışlı ve ılımlı bir şekilde yaklaşmasını* isteyen öğrenciler, bazı öğretmenlerinin nedenini sormadan kendilerini yargıladıklarını ve hissettikleri üzüntüyü ifade etmektedir. Ödev yapmama, sorumluluklarını yerine getirmeme ya da farklı olumsuz davranışların bir nedeni olabileceği, olayların kaynağına inilerek eğer bir sebebi varsa anlayış gösterilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Ödev yapamadığımızda mesela bir nedeni olabiliyor anlayışla karşılamalı.

Bilemediğimiz sorular için kızmamalı.

Bir öğrenci derslerinde başarısız olduğu zaman onu kötülememeli. Anlayış göstermeli.

Kötü bir şey yaptıklarında kızmadım kibarca uyarırdım.

4.11.4.5. Kısa molalarla dikkat çekme

Öğretmenlerin ara vermeden sürekli ders işleme isteğinde olduğunu belirten öğrenciler, esprilerle ya da farklı etkinliklerle *küçük molalar* vermesinin dağılan dikkatlerini tekrar derse topladığını ve derslerin bu şekilde daha verimli geçtiğine vurgu yapmaktadır.

Öyle ders ders ders son 5 dk kala bırak. Biz o zaman daha çok sıkılıyoruz. Uyuyoruz derste hiçbir şey anlamıyoruz.

Mesela derste şey yapsa hoca sıkıldığımız an sıkıldınız mı dese iki üç laf atsa şunu mu yapacaksınız şöyle yapalım öteki ders onla ilgili bir muhabbet kursa. Onu hemen geçsek tekrar derse dönsek.

Uzun süre ders işleyince öğrenci sıkılıyor. Ben olsam sürekli akıllı tahtadan yazdırmazdım arasıra küçük molalar verirdim. Espri yapardım. Öğrenciler söz hakkı verirdim onları derse katardım.

4.11.4.6. Tüm sınıfı cezalandırmama

Öğretmenler bazen bir ya da birkaç kişiye kızıp *tüm sınıfı cezalandırma* eğilimi gösterebilmektedir. Bir kişiye kızıp hıncını bizden çıkarıyor vurgusu öğretmenlerin tüm sınıfı cezalandırma eğilimlerinin öğrenciler üzerinde yarattığı etkiye dikkat çeker niteliktedir.

Bir kişiye kızdığı zaman derste hıncını bizden çıkarmaması.

4.11.5. Özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesi

Öğrencilerin ödüllendirme kavramına önem verdikleri, kendileri öğretmen olsalardı öğrencilerini mutlu etmek için teneffüslerde, etkinliklerin ardından ya da sene sonunda somut ödüller, etkinlikler ve sembolik ödüllerden yararlanacaklarını vurgulamaktadır.

Mesela bir etkinlik yaptırırdım. O etkinlikte çıkartma, çikolata gibi hediyeler verirdim.

Karnesine seni seviyorum yazarım. 4.sınıf hocamız böyle yapardı. Gülen yüz koyup, nazar boncuğu yapıştırırdı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin sonuçlara yer verilmiş, bu sonuçlar üzerinden öğretmenlerin sınıflarında uyguladığı yönetim stratejileri ve bu stratejilerden elde edilen öğretmen tipolojileri tartışılmış ve öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarına ilişkin öneriler verilmeye çalışılmıştır.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada öğrenciler tarafından sevilen ve başarılı öğretmenlerin uyguladığı sınıf yönetimi stratejilerinin incelenmesi ve bu stratejiler ışığında öğretmen tipolojilerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırma kapsamında otoritenin inşası, öğrenciler, öğretmen ve velilerle olan ilişkiler, öğretimi planlama ve gerçekleştirme, sınıf kurallarını ve rutinlerini oluşturma, sorunlu davranışların yönetimi, özendiriciler ve ödüllerle uygun davranışın sürdürülmesi ve öğretmenlere tavsiyeler olarak yedi tema belirlenmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarından yola çıkarak on bir farklı öğretmen tipolojisine ulaşılmıştır. Bu tipolojiler, sahne sanatçısı, psikolog, grup dinamiğini şekillendiren, gemi kaptanı, ebeveyn, teknoloji kurdu, uzman, savaşçı, komedyen, sihirbaz ve ideal öğretmen olarak belirlenmiştir.

Sahne sanatçısı öğretmen tipinde, öğrencinin merakını ve hareketliliğini sürekli kılan tiyatro ve oyunlar sınıf yönetimi uygulamalarını şekillendirmede kullanılan ana unsurlardır. Psikolog tipindeki öğretmenlerin en belirgin özelliği öğrencileri dinleme ve yarattıkları güven ortamı sayesinde öğrencilerin her türlü şeyi paylaşabildikleri bir ilişki ağı yaratmalarıdır. Grup dinamiğini şekillendiren öğretmenlerin, sınıf yönetimi uygulamalarını kurma ve sürdürmede öne çıkan özelliği öğrencileri yakından tanıyarak, öğrencilerin özelliklerine (grup dinamiği) göre yaklaşmalarıdır. Gemi kaptanı tipindeki öğretmenler sınıf yönetimi uygulamalarını oluşturma ve sürdürmede güç ve otoritesini baskın bir şekilde hissettiren öğretmenlerdir. Otoritesini diğer öğretmenlerden daha fazla hissettiren bu öğretmenler çoğunlukla öğrencilerle öğretmen ve öğrenci sınırlarının belirginleştiği daha mesafeli ilişkiler kurmaktadır. Ebeveyn tipindeki öğretmenler, sınıf yönetimi uygulamalarını tıpkı bir anne ya da baba gibi koruyucu, affedici, güven verici bir tavır sergileme ve öğrencilerle olan kişisel mesafelerini

daraltma üzerine inşa etmektedir. Teknoloji kurdu tipindeki öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarını oluşturma ve sürdürmede en belirgin özelliği öğrencilerin dilinden konuşabilmeleridir. Sosyal medyayı etkin bir şekilde kullanmaları öğrencilerin dikkatlerini çeken popüler konuları sınıf ortamına taşıyabilmelerini öğrencilerde bizden biri algısı yaratabilmelerini sağlamaktadır.

Uzman tipinde yer alan öğretmenler sahip oldukları uzman gücü ile öğrencilerde güven ve hayranlık duygusu uyandırmaktadır. Bu tipte yer alan öğretmenler; eğlenceli, özgür ve öğrencilerin aktif olduğu bir sınıf ortamı yaratmaktadır. Genellikle parçalanmış aile çocuklarının bulunduğu okullarda görev yapan savaşçı öğretmenlerin önceliği ise akademik başarıdan ziyade öğrencileri kazanabilme ve onların okula devamını sağlayabilmedir. Bu bağlamda öğrencileri yakından tanımak için çaba harcayan bu öğretmenlerin öğrencilerinin sınıf içinde ve dışında dikkat çekme çabalarını anlayışla karşıladığı, sorunlarıyla birebir ilgilendiği ve ailesinde göremediği ilgi ve şefkati okulda sunmaya çalıştığı görülmektedir. Komedyen öğretmen tipinde yer alan öğretmenler, eğlenceli ve dinamik bir sınıf ortamı yaratırken, öğrencilerle yakın diyaloglar kurabilmekte ve espriyi bu ilişkileri sağlamlaştırmak için etkili bir silah olarak kullanmaktadır. Sihirbaz öğretmenlerin, öğrencileri doğayla buluşturmak ve dikkatlerini çekmek için derse bazen kucağında hayvanlarla gelmesi şapkasından tavşan çıkaran bir sihirbazı akıllara getirmektedir. İdeal öğretmen ise öğrencilerin sevdikleri, sevmedikleri öğretmenlerinin özellikleri ve zihinlerindeki ideal öğretmen algısından yola çıkarak oluşturulmuş bir öğretmen tipidir. Öğrencilerin ideal öğretmen tanımlarında etkili bir öğretim sunma ve sosyal tanınma ihtiyacını karşılamının öne çıktığı görülmüştür. Öğrenciler eğlenceli bir ders ortamı sunan ve kendilerini fark eden, ilgi gösteren öğretmenlerini ideal öğretmen olarak tanımlamaktadır.

Elde edilen bulgular, ilk aşamada bu öğretmenlerin sınıf yönetimi becerilerini nasıl kazandığı ve neden böyle bir öğretmen oldukları sorusunu ortaya koymaktadır. Araştırmanın temel varsayımı öğretmenlere etkili birer yönetici olabilmeleri için gerekli sınıf yönetimi becerilerine ilişkin yeterince eğitim verilmediği ve bu sebeple öğretmenlerin öğrencilerle karşı karşıya kaldıklarında deneyimsizliğin verdiği tedirginlikle ne yapacağını bilemez halde hem kendilerini hem de öğrencileri olumsuz etkileyen uygulamalara başvurduğu yönündeydi. Araştırmada yer alan öğretmenlerin tamamı uyguladıkları yöntemlerin etkili olup olmadığını deneyimleyerek keşfettiklerini, sınıf yönetimine ilişkin herhangi bir eğitim almadıklarını ya da aldıkları eğitimin karşılaştıkları sorunlara çözüm bulmada yetersiz kaldığını belirtmiştir. Öğretmenler,

verilen eğitimlerin teorik kalması, sorunların çözümüne yönelik olmaması, eğitimi veren kişilerin bile eğitimlere gerekli özeni göstermemesi ve eğitimlerin geç kalması belirli bir düzen oturtuktan sonra değişimin çok zor gerçekleştiği yönünde eleştirilerde bulunmuşlardır. Bu bağlamda elde edilen bulgular araştırmanın temel varsayımını destekler niteliktedir. Ünal (2001), benzer şekilde öğretmenlerden aldığı görüşler doğrultusunda zamanın uygunsuzluğunun ve öğretmenlerin ihtiyaçlarının göz ardı edilmesinin eğitimlerin verimini düşürdüğü sonucuna ulaşmıştır. Mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin aldıkları eğitimlerin yetersiz kaldığı ve yaşadığı zorluklar birçok çalışmanın odak noktası olmuştur (Brouwer ve Korthagen, 2005; Fantilli ve McDougall, 2009; Flores ve Day, 2006; Herbert ve Worhty, 2001; Pellegrino, 2010). Bu öğretmenlerin birçok şeyi deneyimleyerek öğrendiği ve deneyimle öğrenmenin en etkili yol olduğunu düşündükleri dikkat çekmektedir (Del Guercio, 2011; Flores ve Day, 2006; Garrahy vd., 2005; Westbrook-Spaniel, 2008).

Alınan eğitimlerin yetersiz kalması öğretmenleri kimlik arayışında farklı yollar aramaya itmiştir. Öğretmenler, kendilerine bir rol model seçme, bireysel deneyimlerinden ders çıkarma ya da kişilik özelliklerini ön plan çıkarma gibi birçok farklı yolu deneyerek nasıl bir öğretmen olacaklarına karar vermişlerdir. Bu bağlamda, araştırmada yer alan öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarını şekillendirmelerinde öğrencilik yıllarındaki öğretmenlerinin büyük bir etkisinin olduğu görülmüştür. Unutulmayan öğretmenler sevgi, şefkat, ilgi gösterme ve değer verme gibi olumlu özellikleriyle ya da yaşanan trajik olaylarla öğrenciler üzerinde yıllar geçse de hatırlanan izler bırakmıştır. Katılımcılar, öğrencilik deneyimlerinin etkisiyle öğretmenlerinin beğendikleri özelliklerini kendi davranışlarına yansıtma, hoşlanmadıkları davranışlarından ise kaçınma eğilimi göstermiştir. Bu bağlamda öğretmenlerin, kendi öğretmenlerinin davranışlarını bir “çerçeve” olarak kullandığını söylemek mümkündür.

Öğretmenlerin kimliklerinin şekillenmeye başlamasıyla birlikte ilk günlerde yaşanan belirsizlikler yerini hangi uygulamaların öğrenciler üzerinde daha etkili ya da etkisiz olduğunu keşfetmeye bırakmıştır. Bu nedenle öğretmenler öğrencileriyle yaşadıkları deneyimlerin sınıf yönetimi bağlamında en etkili öğretmenleri olduğunu ifade etmişlerdir. Sahne sanatçısı tipindeki öğretmenin sınıfta sorun çıkaran öğrencisiyle yemeğini paylaşmasının ardından bu öğrencinin kendini değerli hissetmesi ve davranışlarını düzeltmesi, komedyen ve grup dinamiğini şekillendiren öğretmenlerin ise sınıfta hâkimiyeti sağlamak için fiziksel şiddete yönelmesi ve yaşadığı pişmanlığın

ardından öğrencilere sevgi gösteren ve onları tanımaya önem veren öğretmenler haline dönüşmeleri öğretmenlerin öğrencilerle yaşadığı deneyimlerin sonucunda farklı kimlikler kazandıkları görülmüştür. Ayrıca çalışmada yer alan öğretmenlerin, kendi çocuklarını gözlemleyerek, onların hoşlarına giden şeyleri öğrencilerine uygulayarak ya da kendi kişilik özellikleri gereği bu öğretmen tiplerini benimsedikleri dikkat çekmektedir. Jones'un (2006) belirttiği gibi öğretmenlerin mesleğe başlamadan önce edindiği deneyim ve inançlar sınıf yönetimi uygulamalarında bir filtre görevi görmüş, bu inanç ve deneyimler, öğretmenlerin bir öğretmen olarak kendilerini algılama şeklini etkilemiştir.

Öğretmenlerin sahip olduğu inançlar ve öğrencilerle etkileşimleri sonucunda elde edilen deneyimler sınıf yönetimi becerilerinin durağan olmadığını, içinde bulunulan farklı durumlara göre şekillendiğini ortaya koymaktadır. Katılımcıların büyük bir kısmı özellikle anne baba olduktan sonra öğrencileriyle farklı bir bağ kurduğunu, onları daha iyi anladığını ve bambaşka bir öğretmene dönüştüklerini ifade etmiştir. Öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarını inceleyen Foxworthy (2006), öğretmenlerin sınıf yönetimine ilişkin inançlarının ve stratejilerinin öğretmenliğe başladığı günden itibaren değişmeye başladığını, deneyimler ya da mesleki gelişim yoluyla gerçekleşen bu değişimin etkili bir sınıf yöneticisi olmanın bir koşulu olduğunu vurgulamaktadır. Öğretmenler; bireysel tercihleri, kişilik özellikleri ve öğretmenlikte değer verdiği şeylere bağlı olarak farklı yönetim stillerini tercih edebilmektedir (Vijayan vd., 2016). Cüceloğlu ve Erdoğan (2016), bu durumu kendinden hareket etme olarak tanımlamaktadır. Öğretmenlerin çocukluğundan, gençliğinden, ailesinden ya da mahallesinden edindiği deneyimlerin eğitim amaçlı kullanabilmesi öğretmenler için zengin bir bilgi kaynağı sunduğu çıkarımında bulunulabilir.

Çalışmada yer alan öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamaları incelendiğinde, öğretmenlerin aynı anda birden fazla tipolojiye ait özellikler sergilediği bu sebeple tipolojiler arasında geçirgenliklerin olduğu dikkat çekmektedir. Hoy ve Weistein'in (2006) belirttiği gibi öğretmenler duruma bağlı olarak farklı yöntemler sergilemekte ve bu sebeple öğretmenler tek bir tipe bağlı olarak hareket etmemektedir. Bu durumda, öğretmenlerin etkili olabilmek için öğrencilerin sahip olduğu bireysel farklılıklara, ihtiyaçlara ve içinde buldukları şartlara uygun sınıf yönetimi uygulamalarını benimsemeleri gerekmektedir. Tipolojiler arasındaki geçişler dikkate alındığında, bütün öğretmenlerin öğrencileri dinleyen, sorunlarına çözüm bulmaya çalışan ve güvene dayalı ilişkiler kuran psikolog öğretmenin özelliklerini sergilediği görülmektedir.

Psikolog öğretmenin özelliklerinin yanısıra, öğretmenlerin özellikle öğrencilerle olumlu ilişkiler kurma ve sorunlu davranışların yönetiminde kişisel mesafeyi daraltma ve grup dinamiklerine göre yaklaşma stratejilerinden sıkça yararlandığı görülmüştür. Bu bağlamda çalışmada yer alan öğretmenlerin, psikolog, ebeveyn ve grup dinamiğini şekillendiren öğretmenlerin özelliklerine doğru bir geçiş gösterdiği söylenebilir. Öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamaları incelendiğinde öğrencilerin zihinlerindeki ideal öğretmen algısına en yakın tipolojinin olumlu ilişkiler kurma açısından psikolog öğretmen, eğlenceli ve dinamik bir öğrenme ortamı sunma açısından ise komedyen ve sahne sanatçısının olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarını içinde buldukları duruma göre değiştirebilme becerisinin etkili bir sınıf yönetimi için önemli olduğu bu çalışmada dikkat çeken noktalardandır. Zuckerman'ın (2007), vurguladığı gibi bir öğretmenin sınıfında etkili olan teknik diğer öğretmenlerin sınıfında etkisiz hale gelebilmekte, bu nedenle tek bir yönetim stratejisinden bahsetmek mümkün olmamaktadır. Bu bağlamda iyi bir sınıf yönetimi tarzı öğretim amacına, sınıf yönetimi etkinliklerine ve öğrencilerin özelliklerine uygun olarak seçilendir (Emmer ve Stough, 2001). İki deneyimli öğretmenin sınıf yönetimi uygulamalarını inceleyen Deaton (2013) ise, öğretmenlerin öğrenmeye yönelik benzer amaçlar taşımalarına rağmen sınıf yönetiminde geçmiş deneyimlerine ve kişilik özelliklerine bağlı olarak öğrenci merkezli den öğretmen merkezliye doğru farklı yaklaşımlar sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgular, öğretmenlerin farklı sınıf yönetimi yaklaşımlarını bir araya getirerek, sınıfının ihtiyaçlarına ve değişen bağlamına uygun stratejileri kullanmaya ihtiyaç duyduğunu göstermektedir

Öğretmenlerin etkili sınıf yöneticileri olmada odaklandıkları ilk soru sınıfa nasıl hâkim olacaklarıdır. Sınıfa hakimiyet kurma öğretmenlerin otoritelerini nasıl inşa edecekleri tartışmalarını gündeme getirmektedir. Öğretmenlerin sınıfta otoriteyi kurma yolları incelendiğinde kontrol altında tutma, katı kurallar koyma, cezalandırma, öğrencilere güvenememe gibi öğrenciler üzerinde olumsuz etkileri olan uygulamalara odaklandıkları görülmektedir (Türnüklü ve Galton, 2001, Dönmez ve Cömert, 2009). Bu bağlamda öğretmenlerin otoritelerini inşa etmede yeterince bilgi sahibi olmadığı ve bu bilgi eksikliğinin çözümünü “o an ne gerekiyorsa yap” anlayışında aradıkları görülmektedir (Özel vd., 2013). Bu durum, bir taraftan öğretimi can sıkıcı hale getirmekte, diğer taraftan da öğrencilerin öğretmene karşı sevgi ve saygılarını sarsarak öğretmenin öğrenciler üzerinde kontrolü kaybetmesine neden olmakta ve öğretmen-

öğrenci ilişkilerini olumsuz yönde etkilemektedir (Celep ve Erdoğan, 2002). Ancak, çalışmada yer alan öğretmenlerin otoriteyi inşa etme yolları incelendiğinde genel eğilimin katı kurallar ya da geleneksel otorite yerine sevgi, anlayış ve güvene dayalı ilişkilerin geliştirilmesi yönünde olduğu görülmüştür. Katı kurallar, cezalandırma ve aşırı disiplinli dayalı bir otorite kurmanın sınıf yönetiminde etkili olmadığı bilincinde olan bu öğretmenler öğrencilerle olumlu ilişkiler kurmaya ve derslerini sevdirmeye önem vermiştir. Benzer şekilde, öğrencilerin ideal öğretmen tanımlarında sevilen öğretmenlere saygı ve minnet duydukları, bu öğretmenlerin derslerinde davranışlarına özen gösterdikleri dikkat çekmektedir. Öğrencilerin sevdikleri ve sevmedikleri öğretmenlerin derslerinde farklı davranışlar sergilemesi öğretmene göre hizalandıklarını, ona göre şekil aldıklarını ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda öğrencilerin saygı ve sevgilerini kazanan öğretmenlerle işbirliği yapma ve kurallarına uyma eğilimi gösterdiği dikkat çekmektedir (Good ve Brophy, 2000).

Çalışmada yer alan öğretmenlerin otoritelerini inşa etme sürecinde olumlu bir yaklaşım sergiledikleri görülse de öğretmenliğin ilk günlerinde deneyimsizliğin verdiği tedirginlikle sınıfta hâkimiyeti sağlamak için asla gülmeme gibi sahip olduklarından daha sert bir mizaç benimsedikleri dikkat çekmiştir. Celep (2000), öğretmen adaylarının yetişme sürecinde öğretmenlik ve sınıf yönetimi konusunda çok iyimser ve insancıl görüşe sahip olmalarına karşın, öğretmenlik mesleğine başladıktan sonra, özellikle sınıf yönetimi konusunda katı ve baskıcı denilebilecek bir davranış biçimi sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Flores ve Day (2006) üniversitede edindiği deneyimlerin gerçek okul bağlamında karşılaştıkları ile uyuşmaması sonucunda kendilerini “kaybolmuş” hisseden öğretmenlerin öğrencilerle olan etkileşimlerinde daha savunmacı ve korumacı bir tutum sergilediğini ifade etmektedir. Öğretmenlerin büyük bir kısmı bu tutumdan zaman içinde vazgeçerken, geminin kaptanı ve psikolog tipindeki öğretmenlerin “ilk derslerde öğrenciler üzerinde otorite kurabilmek için asla gülmeme” “sert girerim ki beni ciddiye alsınlar” yönündeki vurguları geleneksel otoritenin etkisinden kurtulamadıklarını gösterir niteliktedir. Öğrencilerin yeni karşılaştıkları öğretmenlere karşı önyargılı olduğunu ya da lakayt davranabildiklerini öne süren öğretmenler, öğrencilerle ilk karşılaşmalarında daha mesafeli ilişkiler kurmayı ve sınıftan aldıkları tepkilere göre iletişim tarzını değiştirmeyi yararlı bulmaktadır (Gergin, 2010). Sınıf yönetimi literatüründe otorite kurabilmek için ilk derslerde sert girmek gerektiği varsayımına dayanan "Noel'e kadar asla gülme" yaklaşımı mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin düştüğü en büyük yanılgılardan biri olurken, öğretmenlerin

öğrenciler üzerinde hâkimiyet kuramayıp, yönlendirici ve cezalandırıcı stratejilere yöneldiğinin önemli bir göstergesidir (Fallona ve Richardson, 2006; Nucci, 2006). Ancak, etkili öğretimin için ihtiyaç duyulan düzenli sınıf ortamı öğrencileri kontrol altına alma olarak algılandığında öğrencilerin fiziksel, ahlaki ve sosyal gelişimi olumsuz yönde etkilenecektir. Pace (2003b), öğrencilerin özerkliğini kabul eden uzlaşmacı ve dostane ilişkilerin öğretmenlerin kontrol edici tavrının ardında yatan geleneksel otoriteyi dengeleyeceğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda öğretmenler tek bir otorite kaynağına başvurmak yerine farklı otorite kaynaklarını bir arada kullanabilmeli ancak mümkün olduğunca zorlayıcı ve baskıcı bir güce dayalı otoriteden kaçınmalıdırlar.

Öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarını kurma ve sürdürmede öğrencilerle olumlu ilişkiler geliştirmeye önem gösterdikleri dikkat çeken bulgular arasındadır. Bu durum etkili bir sınıf yönetiminin olumlu öğretmen öğrenci ilişkilerine dayanmasıyla açıklanabilir. Öğrencilerle olumlu ilişkiler geliştirmenin etkili bir sınıf yönetimi için gerekli olduğunu öne süren pek çok çalışmaya rastlanmaktadır (Hardgrove, 2008; Harris, 2005; Holt, 2008; Stronge vd., 2011). Bu çalışmada yer alan öğretmenlerin ise öğrencilerle olan ilişkilerini; *öğrencilere değer verme, ilgi gösterme ve önemseme, öğrencileri yakından tanıma (isimlerini öğrenme birbirinden farklı bireyler olarak yaklaşma, ilgi ve ihtiyaçlarının farında olma, okul dışı hayatı hakkında bilgi sahibi olma), ders dışı ortak paylaşımlarda bulunma, güvene dayalı ilişkiler geliştirme, önyargılardan kurtulma ve adil olma* bağlamları üzerine inşa ettikleri görülmüştür. Öğretmenlerin ilişkileri geliştirmede önem verdiklerini belirttikleri bu noktalar öğrencilerin ideal öğretmen tanımlarındaki özelliklerle birebir örtüşmektedir. Öğrencilere göre ideal öğretmenler öğrencileri önemseyen ve onlara ilgi gösteren, ayırım yapmayan, onları seven, saygı gösteren, yakından tanıyan ve anlayan, ders dışı ortak paylaşımlarda bulunan kişilerdir. Bu bağlamda çalışmada yer alan öğretmenlerin öğrencilerle kurdukları ilişkiler açısından öğrencilerin zihinlerinde var olan ideal öğretmenin özelliklerini sergiledikleri söylenebilir.

Sınıf yönetimi uygulamalarında öğrencilerle olumlu ilişkiler geliştirmenin kendileri için ilk sırada geldiğini ifade eden öğretmenler, kurdukları bu bağ sayesinde birçok sorunun kendiliğinden çözüldüğünü, kendilerine değer verildiğini hisseden öğrencilerin bu ilgiyi karşılıksız bırakmadığını ve öğretmenlerine saygı duyma, onlarla işbirliği yapma eğilimi gösterdiğini vurgulamışlardır. Öğretmenlerin öğrencilerle kurdukları ilişkilerde sergiledikleri bu yaklaşım Glasser'in (1997), gerçeklik terapisi (tercihler modeli) modeli ile benzerlik göstermektedir. Bu yaklaşım, öğrencilerin sınıf

içerisinde sevgi, güç, eğlence ve özgürlük olarak dört temel ihtiyacının olduğunu ve öğretmenin de bu ihtiyaçları karşılaması gerektiğine odaklanmaktadır. Öğrenciler kendilerini seven öğretmenlerle yakın ilişkiler kurmak istemekte ve bu sebeple istenilen davranışların sergilenme ihtimali artarken, olumsuz davranışların ortaya çıkma ihtimali azalmaktadır. Bu bağlamda, öğrencilerle kurulan güçlü ilişkiler etkili bir öğrenme ortamı oluşturmada önemli bir unsur haline gelmektedir (Glasser, 2000). Benzer şekilde, Marzano vd. (2008), bir öğretmenin öğrencileriyle ilişkisi iyiyse, öğrencilerin kural ve prosedürleri ve bunların ihlali sonucu ortaya çıkan disiplin cezalarını daha kolay kabul ettikleri, ancak iyi bir ilişki yoksa öğrencilerin direnç gösterme eğiliminde olduklarına dikkat çekmektedir.

Sınıf yönetiminde etkili olduğu düşünülen öğretmenlerin ortak özelliklerinin başında öğrencilere ilgi gösterme ve onların bireysel ihtiyaçlarını karşılamak için farklı stratejiler kullanma gelmektedir (Hardgrove, 2008; Harris, 2005; Holt, 2008; Stronge vd., 2011). Öğretmenler üzerine gerçekleştirdiği çalışmada Deaton (2013), sınıf yönetiminde öğrencilerle olumlu ilişkiler geliştiren öğretmenlerin, öğrencilerini yakından tanıdığı ve sahip olduğu bu bilgileri ilişkileri geliştirmede etkili bir yol olarak kullandığı sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenlerin öğrencilerle olumlu ilişkiler geliştirmede ilk adım olarak onları tanıma, değer verme ve ilgi gösterme üzerine odaklandığı çalışmamızda dikkat çeken noktalardandır. Öğrencilerin öğretmenleri tarafından fark edildiklerini düşündüklerinde öğretmenleri ile farklı bir bağ kurduğu ve onları kendi dünyalarına kabul ettiği öğretmenlerin önemle üzerinde durdukları noktalardan biri olmuştur. Öğretmenlerin kendilerini tanıdığı, ilgi gösterdiği, sorunlarını ve ihtiyaçlarını dikkate aldığı düşüncesi öğrencilerin kendini değerli hissetmesinde son derece önemlidir. Bu çalışmada yer alan öğretmenler, öğrencileri tanımak için en uygun zamanın teneffüsler olduğunu ifade etmişlerdir. Benzer şekilde Cothran vd., (2003) öğrencilerle yaptığı görüşmelerde etkili sınıf yöneticilerinin kendileri ile yakın ilişkiler kurduğuna, ilgi ve saygı gösterdiğine, akademik sınıf iklimi dışında kendileri ile konuşmak için zaman ayırdığına vurgu yapmaktadır. Marzano vd. (2008), ise öğretmenlere öğrencilerle olumlu ilişkiler kurabilmeleri için, ilgi ve alışkanlıkları (spor, tiyatro ya da diğer ders dışı faaliyetler gibi) hakkında onlarla konuşma, okul içi veya dışında elde ettikleri başarıları takdir etme gibi önerilerde bulunmuştur. Bu bağlamda ideal öğretmen-öğrenci ilişkilerinin temelini öğrencilerle diyalog kurmaya dayandığını söylemek mümkündür.

Öğretmenler, öğrencilerle ilişkilerinde öğrencileri için bir öğretmenden çok daha fazlası olduklarını vurgulamaktadır. Bu bağlamda formal rollerinin yanısıra anne, baba, arkadaş, sırdaş olma gibi birçok farklı informal role bürünmektedirler. Öğretmenlerin oynadığı bu informal rollerle öğrencilerin hayatlarına dokunabilmektedir (Johnson ve McElroy, 2010; Uriegas, 2012). Holt (2008), etkili öğretmenlerin kullandığı sınıf yönetimi stratejilerini incelediği çalışmasında öğretmenlerin sınıfı yönetmede gerekli gördükleri en önemli stratejilerden birinin öğrencilerle iyi ilişkiler kurabilme ve güven, saygı, eşitlik ve rahatlığın olduğu olumlu bir sınıf iklimi yaratma olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buna karşın, öğretmenler sınıfta hakimiyeti kaybetme korkusuyla sosyal duygusal öğrenmeyi geliştirecek ilişkilere odaklanmak yerine düzeni sağlamaya yönelik sert tavırlar sergileme yolunu tercih edebilmektedir (Weinstein ve Mignano, 2003). Öğretmenler bazen kişiler arası ilişkilerin önemini göz ardı edip öğrencilerin sevgi ve saygısını kazanmak yerine "Popülerlik yarışmasını kazanmak için burada değilim, öğretmek için buradayım" yanılığine kapılmaktadır (Hoy ve Weinstein, 2006). Öğrencilerle bu kadar yakinken ilişki kuramama ya da uzak kalma etkili bir sınıf yönetimini imkânsız hale getirmektedir. Cothran ve Ennis'in (2000), vurguladığı gibi öğrenciler kendileriyle ilgilenen, ailevi yaşantılarına, sorunlarına, ilgi ve ihtiyaçlarına önem veren öğretmenleri tercih etmektedir.

Öğrencilerle öğretmenler arasında kurulan güvene dayalı ilişkilerde bireysel ve gelişimsel gereksinimlerden olan ilgi gösterme ve önemseme tüm öğrencilerin, özellikle de ailesinden yeteri kadar ilgi görmeyen ve dışlanan öğrencilerin arzuladığı durumlardan biridir (Hoy ve Weinstein, 2006). Ancak bu durum öğretmenler tarafından iki farklı açıdan ele alınmıştır. Ailesinden yeteri kadar ilgi ve şefkat gören öğrencilerle kurduğu yakın ilişkilerin veliler tarafından olumlu karşılandığını ifade eden öğretmenler, özellikle parçalanmış ailede yetişen ve yeteri kadar ilgi görmeyen öğrencilerin velilerinin ise "çocuğuma benden daha yakın olamazsın" yönünde eleştirileri ile karşı karşıya ifade etmişlerdir. Söz konusu durumda, öğrenciler aileleri ve öğretmenleri arasında kalmakta hangi tarafa yakın duracağına karar verememektedir. Öğretmenlerin velilerle işbirliği içinde olmasının etkili bir sınıf yönetimi için gerekli olduğu araştırmalarda sıkça vurgulanan bir durumdur Walker ve Hoover-Dempsey (2006) ve Evertson ve Weinstein (2006), bunun iki amaca hizmet ettiğine dikkat çekmektedir. Ebeveynlerin öğrencilerin ilgi alanları, öğrenme biçimleri ve öğrenme geçmişi gibi konular hakkında önemli bilgi kaynakları olduğu iken diğer yandan

çocukların sosyalleşmesinde etkili olan kişiler olarak çocukların okula yönelik tutumlarını şekillendirmektedirler.

Ebeveynlerle iletişim kurma öğretmenlerin zorluk yaşadığı alanlardan biri olmuştur. Bu çalışmada velilerle iletişimde öğretmenlerin vurguladığı en önemli zorluklardan biri velilerin öğretmenlere ve kendi çocuklarına yönelik müdahaleci tavrıdır. Rekabete ve sınanmaya dayalı eğitim sisteminin çocuğun her şeyi olmaya çalışan, hep daha fazlasını isteyen asla yetinmeyen ve öğretmenlere işini öğretmeye çalışan veliler yarattığını söylemek mümkündür. Müdahaleci velilerin aksine, ilgisiz veliler ise öğretmenlerin öğrencilerle başarmayı hedeflediği şeylerde bir sonraki adıma geçişte ellerini kollarını bağlayan en önemli faktörlerden biridir. Öğretmenler böyle durumlarda ne kadar özveri gösterseler de bir süre sonra heveslerinin kırıldığını ve çaba sarf etmekten vazgeçtiklerini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, velilerin öğretmenlerin öğrenciler için hedeflerini gerçekleştirmede bir köprü görevi görmekte iken, öğretmenin okulda başlattığı bir uygulamayı velinin evde devam ettirerek bu sürece katılımı sorunların hızlı bir şekilde çözülmesinde kilit rol oynamaktadır.

Öğretmenlerin karşılaştığı ikinci zorluk ise velilerden gelen tepkiler sonrasında öğrencilerle arasındaki mesafenin ne kadar olması gerektiğidir. Öğrencilerle kurulan yakın ilişkiler sınıf yönetiminde etkili bir unsurken, psikolog öğretmen öğrencilerin mesafe koyamadığını bir öğrencisinin kendisini annesinin yerine koyması örneğin yola çıkarak anlatmıştır. Evde yeteri kadar ilgi görmeyen ya da parçalanmış ailede yetişen çocuklar arasında öğretmenlerini kendi ebeveynleri yerine koyma durumuna sıkça rastlandığı görülmektedir. Bu bağlamda, çalışmada yer alan öğretmenlerin büyük bir kısmı ne kadar yakın olurlarsa olsunlar hep bir sınır olması gerektiğinin altını çizmiştir. Weinstein ve Mignano (2003), farklı kademelerde bulunan öğrencilerle yaptıkları görüşmelerde aşırı hoşgörülü, sorumluluk almaya cesareti olmayan, öğrencilerin kendilerini yönetmelerine izin vermeyen öğretmenlere saygı duymadıkları sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde öğretmen ve öğrenci ilişkilerinin okul yaşamının vazgeçilmez bir unsuru olduğunu vurgulayan Pomeray (1999), ideal bir öğretmen-öğrenci ilişkisinin ilgi gösterme, öğrencileri tanıma, dinleme ve onlarla diyalog kurmaya dayandığına ancak bu ilişkilerin hiçbir zaman “ebeveynliğe” dönmemesi gerektiğine dikkat çekmektedir.

Öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarının incelendiği bir diğer boyut öğretimi planlama ve gerçekleştirmedir. Araştırmada yer alan öğretmenlerin öğrencileri üzerinde durduğu noktalardan biri öğrencilerin yaşadığı kaybolmuşluk ve boşvermişlik

sonucu amaçsız bir şekilde oradan oraya savrulmalarıdır. Okula neden geldiğini bilmeyen sadece gelmesi gerektiği için gelen, bedeni sınıfta ama ruhu başka yerde olan ve hedefi olmayan öğrencileri derse çekebilme öğretmenleri zorlayan durumların başında gelmektedir. Bu durumla başa çıkabilmek için öğretmenlerin öğrencileri derse çekebilecek, kendilerini sınıfa ait hissettirecek ve ruhlarını besleyecek birçok farklı yöntem başvurduğu görülmüştür. Öğretmenlerin öğretimi planlama ve gerçekleştirmede kullandıkları yöntemler açısından farklılıkların olduğu görülse de her bir öğretmen tipolojisi için *iyi bir başlangıç yapma, öğrencilerin dikkatini çekme ve bu dikkati sürdürme, güvene dayalı destekleyici bir sınıf iklimi yaratma* stratejilerinin ortak olduğu dikkat çekmektedir.

Öğretmenler derse geçmeden önce iyi bir başlangıç yapmaya önem vermiş ve bunun için farklı stratejilerden yararlanmışlardır. Bu bağlamda öncelikle derse motive edici bir şekilde girmekte, derse geçmeden önce öğrencilerle gündelik hayata ilişkin kısa bir diyalog kurarak onları derse hazırlamaktadır. Derse geçmeden önceki bu hazırlık aşamasının öğrencilerin gözünden değerlendirildiğinde “öğretmen bize değer veriyor” “hemen derse geçmek yerine benim sorunlarımla ilgileniyor” yönünde olumlu duygular uyandırmaktadır. Öğrencilerin bakış açısından ele alındığında derse geçmeden önce öğrencileriyle iletişim kuran hatta sadece nasıl olduklarını soran öğretmenler kendilerini değerli hissettiren sevilen öğretmenler iken, hemen derse geçen selam vermeyi unutan öğretmenler kendilerini adeta bir “meta” gibi hissettikleri ve asla iletişim kuramadıkları herhangi biri olmaktadır. Bu bağlamda derse gülümseyerek giren, selam veren ve nasıl olduklarını soran öğretmenler öğrenciler için saygıyı ve sevgi görmeyi hak eden kişiler olarak diğer öğretmenlerden farklı bir yerde konumlanmaktadır. Etkili sınıf yönetimin ne anlama geldiğini sorgulayan Del Guercio (2011), sınıfa girildiğinde öğrencilerle selamlaşmanın, saygısızlık yapılsa dahi öğrencilerle kibar bir şekilde iletişim kurmaya devam etmenin ve istenilen davranışlar sergileyen öğrencileri herkesin önünde takdir etmenin önemine dikkat çekmiştir.

Etkili bir öğretim gerçekleştirmede sıkça üzerinde durulan konu öğrencilerin katılımı ile işlenen derslerin daha verimli olduğudur. Hoy ve Weinstein (2006), öğrencilerin aktif katılımını teşvik eden derslerin akademik başarıyı olumlu yönde etkilediğine ve verimli bir öğrenme ortamı için gerekli olan saygı ve işbirliğini arttırdığına vurgu yapmaktadır. Ders gözlemleri ve öğretmenlerin vurguları bu yargıyı destekler niteliktedir. Öğretmenler herkesi derse katmaya çalışmakta, sınıf etkinliklerinde çeşitliliği sağlayarak öğrencilerin dikkatini derse çekmekte, eğlenceli ve

dinamik bir sınıf ortamı sunmaya özen göstermektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin oyunlar, deneyler ya da etkinliklerle, sınıfa getirdikleri dikkat çekici nesnelere hatta sınıf içinde sürekli hareket halinde olarak grubun odaklanmasını sürdürdüğü ve herkesin derse katılmasını sağladığı görülmektedir. Bu noktada sahne sanatçısı tipindeki öğretmenin sınıf yönetimine ilişkin tanımlamasını dikkat çekmektedir. Sınıf yönetimi öğrencileri içine çeken bir kara delik gibidir, öğrenciyi bu girdaba çekebildiğiniz takdirde başarılı olursunuz diyen öğretmenin, hareketli ve eğlenceli bir sınıf ortamı yaratması sayesinde öğrencilerin dersin dışında başka bir şeyle uğraşmak istemediği sadece var olan eğlenceye dâhil olmak istediği yönündeki vurguları öğrencilerin ilgisini çeken bir ders planlamanın önemini özetler niteliktedir. Benzer şekilde gemi kaptanı tipinde yer alan öğretmenimizin diğer öğretmenlerle karşılaştırıldığında daha mesafeli ilişkiler kurması ve baskın bir otorite sergilemesine rağmen sınıfı hareketlendirmek için adeta sınıfın yaramaz öğrencisi rolüne büründüğü dikkat çekmektedir. Öğretmenlerin öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda farklı yöntemler uygulaması ya da kendi kimliğinde sıyrılıp farklı rollere bürünmesi verimli bir öğretimin yarattığı etkilerin farkında olduklarını göstermektedir. O'Connell Schmackel (2008), öğrencilerle yapmış olduğu görüşmelerde; sınıfta karşılaşılan en büyük problemlerin başında sıkıcı bir öğretim, ilgisiz müfredat ve öğretime ayrılan zamanın boşa harcanması olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu nedenle öğretmen sadece müfredatı uygulayan değil, Gettinger ve Kohler'ın (2006) belirttiği gibi öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak esnek bir öğretimi, işbirlikçi öğrenme stratejilerini destekleyen grup çalışmalarını sunan, mizah ve coşkuyu öğretime dâhil eden kişi olmalıdır.

Öğrencilerin derslere katılımının bu derece yüksek olmasını yaratmış oldukları güvene dayalı destekleyici iklime bağlayan öğretmenlerin her bir öğrenciyle ilgilenmeye ve onları kazanmaya çalıştığı görülmüştür. Öğretmenler özellikle bu yaş grubundaki öğrencilerin arkadaşlarının önünde küçük düşeceği, başarısız olacağı korkusuyla parmak kaldırmadığı ya da böyle bir olay yaşamış öğrencilerin kendilerini tamamen dersten soyutladığına dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin yardıma ihtiyaç duydukları her anda öğretmenlerinin yanında olduğunu hissetmeye ve onlardan güç almaya ihtiyaç duyduğu söylenebilir. Böyle bir iklimde en çok ihtiyaç duyulan ve öğrencilerin ideal öğretmen tanımlarında da sıkça vurguladığı anlamadıkları bir konu olduğunda rahatça sorabildikleri, konuları onların seviyesine inerek ve gündelik hayatla bağdaştırarak sabırla tekrar tekrar anlatabilen öğretmenlerdir.

Öğrencilerin ideal öğretmen algılarında yer alan eğlence unsuru öğretmenlerin öğrencilerin dikkatini çekmek için sıkça yararlandığı yöntemlerden biri olmuştur. Sınıf yaşamının gerekli ve temel bileşeni olan “eğlence” öğretmenler tarafından düzeni bozan riskli bir durum olarak algılanmamalı, öğretmenler öğrencilerin sınıfta espri yapabilmesine izin vererek onların sosyalleşmesine yardımcı olmalıdır (İçbay, 2008). Araştırmada yer alan öğretmenlerin eğlence unsurunu derslerine farklı şekillerde yansıttığı dikkat çekmektedir. Espri yeteneğine sahip olan komedyen öğretmenler için eğlenceli bir sınıf ortamı yaratma mizaçlarının vermiş olduğu bir avantaj iken, sahne sanatçısı, sihirbaz, uzman, ebeveyn tipinde yer alan öğretmenlerin öğrencilerine eğlenceli ve dinamik bir sınıf ortamı yaratmak için farklı yollara başvurduğu görülmektedir. Oyunlar, deneyler, bilimsel geziler, dikkat çekici nesnelere öğretmenlerin yararlandığı yolların başında gelmektedir. Cothran ve Ennis (2000), öğrencilerin en çok eğlence unsuruna önem verdiğini, eğlenceli bir sınıf ortamı sunan öğretmenlerinin isteklerini yerine getirme konusunda daha hevesli olduklarını vurgulamaktadır. Mizah ve coşkunun öğretime dâhil edilmesinin etkili bir sınıf yönetimi için gerekliliği birçok çalışmanın odak noktası olmuştur (Arslan, 2016; Bettencourt, Gillett, Gall ve Hull, 1983; Good ve Brophy, 2000; İçbay, 2008; Kentli, 2016; O’Connell Schmakel, 2008; Vijayan vd., 2016).

Çalışmada yer alan öğretmenlerin sınıfların özelliklerine göre dersi planlaması, sınıfta sürekli enerjik oluşu, öğrenciler için farklı etkinlikler hazırlaması derslerine ilgi gösterdiğinin kanıtı niteliğindedir. O’Connell Schmakel (2008), öğretmenlerin derse gösterdiği ilginin öğrencilerin motivasyonunu arttırdığına vurgu yaparken, sınıf tartışmaları, projeler, öğrencilerin deneyimlerini paylaşması, eğlence ve teknolojiden yararlanma gibi farklı etkinliklerin kullanılmasına ihtiyaç duyulduğuna dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, hayatla ilişkisi kurulmuş, iyi planlanmış bir ders ortamı öğrencilerin dikkatini canlı tutmada ve akademik başarısını arttırmada etkiliyken, öğrenciye sınırlı katılım fırsatı tanıyan tek düze dersler sıkıcı ve monoton olup istenmeyen davranışların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Evertson ve Emmer, 2013; Westbrook-Spaniel, 2008). Ancak yapılan birçok çalışmada öğretmenlerin etkili bir öğretim sunma boyutunda sorun yaşadığı öğrencilerin dersi dinlemediğini, hayallere daldıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Öğretmenlerin, öğrencilerin dikkatini derse çekebilecek, onları motive edebilecek dersler sunma ve farklı öğretim yöntemlerinden yararlanma konusunda problem yaşamakta, kendilerini geliştirmeye, öğrencilerin ilgi ve

ihtiyaçlarına göre farklı uygulamaları denemeye ihtiyaç duymaktadır (Erdoğan v., 2010; Gitomer vd., 2014; O'Connell Schmakiel, 2008).

Sınıf içinde öğrencilerden beklenen davranışların ne olduğuna ilişkin bir çerçeve sunmak ve bu düzeni korumak için kural ve prosedürlere ihtiyaç duyulmaktadır. Genel sınıf içi kural ve prosedürlerin olmayışı öğrenme zamanının boşa geçmesine, öğrencilerin ilgisinin ve dikkatinin dağılmasına sebep olurken (Emmer vd., 2003), kural ve prosedürlerin açık bir şekilde belirlenmesi öğrencileri istenmeyen davranışlardan uzakta tutma ve beklentilerin gerçekleştirilmesini sağlamaktadır (Çetin, 2009). Bu bağlamda, araştırmada yer alan öğretmenlerin genellikle derste söz alarak konuşma, başkasının sözünü kesmeme, saygılı olma, derse geç kalmama, derse katılma ve kendini ifade etme gibi öğrencilerden beklenen davranışlara ilişkin temel kural ve prosedürler belirlediği görülmüştür. Benzer şekilde, Emmer vd., (2003) ortaokul düzeyindeki öğrenci davranışlarına ilişkin kural ve prosedürleri, (i)materyalleri sınıfa getirme, (ii)ders başladığında yerinde oturuyor olma, (iii)başkalarına karşı saygılı ve kibar olma, (iv)bir başkası konuşurken yerinde oturma ve dinleme, (v)başkalarının mülkiyetine saygı gösterme ve (vi)bütün okul kurallarına uyma olarak belirlemiştir. Brophy ve Evertson (1976), ise kuralların etkili bir sınıf yönetimi için gerekli olduğunu farklı özellikteki öğretmenleri karşılaştırarak ifade etmiştir. Bu çalışmada başarılı öğretmenlerin hem kuralları hem de bu kuralların arkasında yatan nedenleri öğrencilerine ayrıntılı bir şekilde açıkladığı, belirli bir düzeni olmayan öğretmenlerin ise öğrencileri öğretim etkinliklerinden uzaklaştıran anlık kararlar verdiği, belirli kurallarının olmadığı ya da çok sayıda ve ayrıntılı kurallar koydukları görülmektedir

Öğretmenler kural ve prosedürleri yerleşik hale getirmek için en etkili zamanın okulun ilk günleri olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin katılımı ile ilk derslerde mevcut kurallara neden ihtiyaç duyulduğunun tartışılması kuralların daha hızlı bir şekilde benimsenmesini sağlamıştır. Kuralların neden gerekli olduğu hakkında bilgi sahibi olduklarında öğrencilerin daha istekli bir şekilde bu kurallara uyduğu görülmüştür. Bu bağlamda kuralların belirlenmesine ilişkin genel eğilimin öğrencilerin ilk derslerde öğretmeni tanıması ve kuralların demokratik bir sınıf ikliminde belirlenmesi yönünde olduğu söylenebilir. Etkili sınıf yönetimi ve etkili öğretmenler üzerine yapılan çalışmaların, sınıf içinde kural ve rutinlerin gerekliliğini vurgulamakla birlikte özellikle bu kuralların sene başında öğrencilerin katılımı ile demokratik bir şekilde oluşturulması ve neden bu kurallara ihtiyaç duyulduğunun açıklanması gerektiğine dikkat çektiği görülmektedir (Cangelosi, 2016; Emmer ve Gerwels, 2006; Finger ve Bamford; 2010)

İlgar, 2007; Marzano vd., 2008; Stronge, 2002; Weinstein ve Mignano, 2003; Westbrook-Spaniel, 2008; Wong ve Wong, 2004).

Kuralları net bir şekilde ifade eden bu öğretmenler, sene içinde yalnızca gerekli olduğu zamanlarda beklenen davranışlara ilişkin hatırlatmalarda bulunmuştur. Benzer şekilde Emmer vd., (1980), sınıf yönetiminde etkili olan öğretmenler üzerine yaptıkları çalışmada, ilk haftalarda beklentilerini tutarlı bir şekilde ifade eden öğretmenlerin, dönemin geri kalanında kurallara ilişkin küçük hatırlatmalar ve düzeltmelerle meşgul oldukları sonucuna ulaşmıştır. Yılın başında ilk birkaç hafta içinde sınıf kurallarını ve rutinlerini başarılı bir şekilde oluşturan öğretmenlerin yılın geriye kalan kısmında sınıfı daha iyi yönetebildiği ve öğrencilerin işbirliğini arttıran olumlu bir sınıf ortamı yarattığı vurgulanmaktadır (Emmer ve Stough, 2001; Finger ve Bamford, 2010). Bu bağlamda, öğretmenlerin öğretime ayrılan zamanı etkili bir şekilde kullanabilmesi için kuralların ilk derslerde oluşturulması etkili bir sınıf yönetimi için gerekli ve önemlidir.

Kuralların oluşturulması ve uygulanması gereklidir, ancak yeterli değildir. Öğrencilerin kuralları anlamaları ve takip edebilmelerini sağlamak için, kurallar tartışılmalı, öğretilmeli, modellenmeli ve uygulanmalıdır (Elias ve Schwab, 2006). Öğretmenlerin bu yargıyı destekler şekilde davranışlarıyla model olma, geri bildirim verme ve örnek davranışları takdir etme gibi stratejilerden yararlandığı görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin davranışlarının sorumluluğunu alması gerektiğine önem veren öğretmenlerin, çok sık olmamakla birlikte kurallara uyulmadığında arzu edilen etkinlikten mahrum bırakma yolunu tercih ettiği görülmüştür. Bu bağlamda, öğretmenlerin öğrencileri kurallara boğmadığı ve kuralların uyulmasında dayatmacı bir yaklaşım benimsemediği dikkat çekmektedir. Benzer şekilde, Gettinger ve Kohler (2006), kuralların öğrencilere aktarılmasında yapıcı bir dil kullanmak gerektiğini vurgulamakta ve “konuşmayın ya da konuşmak yok” yerine “konuşmak için parmak kaldırın” gibi istenen davranışların vurgulandığı ifadelerin daha etkili olduğunu belirtmektedir.

Etkili bir sınıf yönetimi için gerekli olan önemli unsurlardan bir diğerinin özendiriciler ve ödüllerle öğrencilerin motivasyonunu sağlamak olduğu görülmüştür. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde ödüllendirme kavramına önem verdikleri, kendileri öğretmen olsalardı öğrencilerini mutlu etmek için teneffüslerde, etkinliklerin ardından ya da sene sonunda somut ödüller, etkinlikler ve sembolik ödüllerden yararlanacakları yönündeki vurguları dikkat çekmiştir. Ödüllendirmenin teşvik edici rolünün farkında olan öğretmenler öğrencileri motive etmek ve uygun davranışları sürdürmeleri sağlamak

için somut, sembolik ya da sözel ödüller kullanmıştır. Öğretmenlerin kullandığı ödüller incelendiğinde, bunların başında oyunlar, çıkartmalar, çikolata, sertifika, rozet, kalem, atom puan, madalya, başarı belgeleri, keçeden yapılan ayraçlar ve kitap kılıfları, öğrencilerin seviyesine uygun kitaplar, yıldız ve geziler gibi somut ödüller; eFEN'de seçilme, asistan olma gibi sembolik ödüller; takdir etme, ilgi gösterme ya da duygularını açma gibi sözel ödüllerin geldiği görülmüştür. Emmer vd., (2003) ortaokul öğretmenlerinin benzer ödülleri kullandığı sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda öğretmenler öğrencileri ödüllendirmek için not ya da semboller, takdir etme/onaylama, ödül olarak kullanılan etkinlikler ve yiyecek, oyuncak, kalem, kitap gibi somut ödüllerden yararlanmaktadır.

Ödüllendirme dikkat çeken noktalardan en önemlisi öğretmenlerin sadece akademik başarıyı değil, öğrencilerin gösterdiği gelişimi ve olumlu davranışları da ödüllendirmeleridir. Bu bağlamda, öğretmenler öğrencilerin gelişimini izlediklerini ve gösterdikleri çabayı takdir etiklerini bu davranışın bütün öğrencileri motive ettiğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin üzerinde durduğu noktalardan bir diğeri ödüllendirmenin her öğrencinin erişebileceği şekilde planlanması gerektiğidir. Öğrencileri ödüllendirmede her bir ödül için farklı bir ölçüt koyan teknoloji kurdu tipindeki öğretmenimiz, hem bu ölçütleri yıkmamaya hem de ödüllerin herkesi kapsayacak şekilde olmasına dikkat ettiğini, her bir öğrencinin farklı ödül almasındaki amacın ise bir üst ödüle ulaşmak için öğrencileri teşvik etme olduğunu ifade etmektedir. Bunun en temel sebebinin sadece yetenekli öğrencilerin ulaşabileceği ödüllerin tercih edilmesi durumunda şansı olmadığını düşünen öğrencilerin umutlarını yitirecek ve çaba harcamaktan vazgeçecek olmasıdır (Emmer vd., 2003; Evertson ve Emmer, 2013). Bu nedenle, öğretmenler sadece akademik başarıları değil gösterilen çabayı da takdir edebilmelidir.

Öğretmenler ödüllendirmenin öğrenciler üzerindeki olumlu etkilerinden söz ederken bir yandan ortaya çıkan sorunlara vurgu yapmıştır. Bu bağlamda öğretmenler sınıfların kalabalık olması sebebiyle herkese hediye almanın kendileri için zorlayıcı olduğunu belirten önemli olanın hediyein büyüklüğü olmadığını küçük hediyelerle de öğrencileri mutlu etmenin mümkün olduğuna dikkat çekmiştir. Öğretmenler kendi imkânları doğrultusunda öğrencilere rozet ya da kalem gibi somut ödüller yaptırırken, diğer yandan hobilerini ödüllere yansıtmakta ve keçeden yaptıkları kitap ayraçları gibi ödüller sunmaktadır. Araştırmacılar maddi ödüllerin verilmesinde öğretmenlerin özellikle sınıfların kalabalık olduğunu göz önünde bulundurarak kendi maddi

durumlarına göre hediye almalarını ve sadece büyük başarılar için değil, olumlu davranış sergileme, kurallara uyma ya da çaba sarf etme gibi durumlar için de ödüllendirme yapılması gerektiğini vurgulamaktadır (Emmer vd., 2003; Evertson ve Emmer, 2003).

Öğretmenlerin karşılaştığı sorunlardan bir diğeri ödüllere etkisini yitirebileceği ihtimalidir. Beklenen, somut ve performansa dayalı ödüllerin sıklıkla kullanımı öğrencilerin iç motivasyonunu azaltabilir, pasif öğrenmeye neden olabilir ve öz düzenlemeyi ve yaratıcılığı engelleyebilmektedir (Evertson ve Emmer, 2013; Reeve, 2006). Öğretmenler böyle bir ihtimali ortadan kaldırmak için sadece performansa odaklanmayıp öğrencilerin olumlu davranışlarını teşvik etmeye, somut, sözel, sembolik, hem beklenen hem de beklenmeyen ödüller vermeye çaba göstermektedir. Öğretmenlerin sadece performansa dayalı ödüller vermediğini gösteren en belirgin örneklerden biri öğrencilerle sene içinde çekilen fotoğraflardan oluşan bir video ve magnet hazırlayarak bunların sene sonunda öğrencilere armağan edilmesidir. Bu tür ödüllerin öğrencilerle öğretmenler arasında olumlu ilişkiler gelişmesini, öğrencilerin diğer arkadaşlarıyla yakınlaşmasını ve kendilerini o sınıfın bir parçası hissetmesini sağladığı söylenebilir. Benzer şekilde Dilekmen ve Ada (2005), öğrencilerin yeteri kadar ilgi gördüğünde ve kendini o sınıfa ait hissettiğinde güdülenmenin arttığına dikkat çekmiştir.

Öğretmenler, ödüllendirme sürecinde yalnızca öğrencilerle ilgili sorunlarla karşı karşıya kalmamış, öğrencileri ödüllerle motive etme isteğinin diğer öğretmenler tarafından bazen ne gerek var sen verince bizden de istiyorlar gibi tepkiler doğurduğu görülmüştür. Bu olumsuz tepkileri yanısıra, öğretmenlerin bu davranışı bazı öğretmenler tarafından örnek alınmış ve onlar da öğrencilerini ödüllerle motive etmeye başlamıştır. Bu bağlamda, öğretmenlerin diğer öğretmenlere örnek olduğunu ve onları etkilediğini söylemek mümkündür. Hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin ifadeleri ödüllendirmenin motivasyon üzerinde olumlu etkiler yarattığını gösterirken bu sürecin sağlıklı bir şekilde işlemesi için dikkat edilmesi gereken noktaların bulunduğu işaret etmektedir. Öğretmenlerin vurguladığı noktalara dikkat edildiği takdirde Emmer vd.'nin (2003) belirttiği gibi öğretmenleri tarafından takdir edilmek ve ödüllendirilmek öğrencileri mutlu edecek ve cesaretlendirecektir.

Sınıf yönetiminde en çok üzerinde durulan boyutlardan bir diğeri sorunlu davranışların yönetimidir. Sorunlu davranışlarının yönetimine önem verilmesinin iki farklı sebebi olduğu düşünülebilir. Bunlardan ilki etkili sınıf yönetimine katkı

sağlayacak bir bakış açısıyla öğrencilerin sorunlu davranışlarının yönetilmesiyle öğretime ayrılan zamanın daha verimli bir şekilde kullanılacağı, diğeri ise sınıf yönetimini disiplinle eş değer tutan bakış açısından öğrencileri kontrol altında tutmak ve düzeni sağlamak gerektiğidir. Çetin (2009), sınıfta meydana gelen disiplin problemlerinin sadece zamanın etkili kullanılmasını değil, aynı zamanda öğretmenlerin mesleki doyum, motivasyon, işe yönelik tutum ve bağlılığını da olumsuz yönde etkilediğini belirtmektedir. Bu nedenle sorunlu öğrenci davranışlarının etkili bir şekilde yönetilmesinin hem öğretmenler hem de öğrencilerden açısından önemli olduğu görülmektedir.

Shin ve Koh (2007), sınıf içinde meydana gelen sorunlu davranışların pek çok öğretmenin zamanını etkili bir öğretim gerçekleştirmeye ayırmak yerine öğrencilerin sorunlu davranışlarını yönetmeye ve düzeni sağlamaya harcadığına dikkat çekmektedir. Ancak bu çalışmada yer alan öğretmenlerin öğrencilerin birbirlerini şikayet etmesi, derse katılımdan doğan gürültü, ödevlerin yapılmaması ve dersi engellemeyecek düzeyde meydana gelen konuşmalar gibi basit düzeyde sorunlu davranışlarla karşı karşıya kaldıkları görülmüştür. Bu durumun sebebi öğretmenlerin öğrencilerle kurduğu olumlu ilişkiler ve sorunlu davranışların yönetiminde zorlayıcı ve kırııcı olmayan yöntemler kullanması ile açıklanabilir. Öğretmen saldırganlığı ile sınıfta etkili olma arasında negatif bir ilişki olduğu ve zorlayıcı ve sert bir disipline maruz kalan öğrencilerin, öğretmenlerinden ve etkinliklerden uzaklaştığı ve sorumluluk almaktan kaçındığını gösteren birçok çalışmaya rastlamak mümkündür (Jong vd., 2014; Lewis, 2001; Romi vd., 2011). Lewis vd. (2005) öğrencilerin sorunlu davranışları üzerine gerçekleştirdiği çalışmasında öğretmenlerin zorlayıcı ve agresif tutum ve uygulamalarının öğrencilerin sorunlu davranışlarında artışa sebep olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda öğretmenlerin, sorunlu davranışların yönetiminde zorlayıcı olmayan stratejiler kullanmaları hem öğrencilerle kurduğu ilişkilerin sağlıklı bir şekilde devam etmesi hem de sorunlu davranışların öğrencilerin direnmesine neden olmadan ortadan kalkmasını ya da azalmasını sağlamak açısından önemlidir. Sorunlu davranışların şiddetine bağlı olarak ılımlı müdahalelerle başlayan bu süreç çözüm bulunamaması durumunda kapsamlı müdahalelerle devam edebilirken bu müdahaleler hangi koşulda olursa şiddet ya da zorlama içermemelidir.

Araştırmada yer alan öğretmenlerin sorunlu davranışların yönetiminde davranışları engelleme düşüncesinden sıyrılıp bu davranışları anlamaya odaklandığı bu sebeple öğrencilerin sorunlu davranışlarının kaynaklandığı sebepleri ortaya çıkarmaya

çalıştıkları dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin davranışlarının nedenlerini anlama bu davranışlara doğru bir şekilde müdahalede etmede önemli bir yere sahiptir. Öğretmenlerin ifadelerinden yola çıkarak sorunlu davranışların sebepleri dört başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar *öğretmenlerin tutumundan kaynaklı sebepler, öğrencilerin alışkanlık ve özelliklerinden kaynaklı sebepler, ailelerden kaynaklı sebepler ve eğitim sisteminden kaynaklı sebeplerdir.*

Öğretmenlerin tutumundan kaynaklı sebepler arasında öğretmenlerin yıkıcı davranışları, öğrencilerle güç savaşlarına girmesi ve deneyimsizliğin yansımaları yer almaktadır. Öğrencilerin derse olan ilgi ve sergiledikleri davranışların öğretmenlerin tutumuna bağlı olarak değiştiğini ifade eden öğretmenler yaşanan problemlerin özellikle öğrencilere yeteri kadar değer vermeme, önemsememe, olumsuz davranışlar sergileme gibi yıkıcı davranışlar sonucu ortaya çıktığına vurgu yapmıştır. Honkasilta, Vehkakoski ve Vehmas (2016), öğrencilerin görüşmelerinden yola çıkarak sergiledikleri tepkileri “direnme” ve “teslim olma” olmak üzere iki şekilde konumlandıkları sonucuna ulaşmıştır. Direnme, öğretmenlerin orantısız ve travmatik yaptırımları ile ilişkilendirilmekte ve güç savaşlarının doğmasına sebep olmaktadır. Bu bağlamda, öğretmenlerin yaşanan problemleri kişisel algılamaması, öğrencilerin dikkat çekme çabalarını bir güç mücadelesine çevirmemesi ve olumlu ilişkiler geliştirmesi önem taşımaktadır. Psikolog tipindeki öğretmenin belirttiği gibi bu güç savaşlarının bir kazananı olmamakla birlikte öğrenciler bunu gururlarının zedelenmesi olarak algılamakta ve öğretmenlerin sınıfı yönetebilmesi imkansız hale gelmektedir. Öğretmen ve öğrencilerin sınıf birbirlerini zıt iki kutup olarak konumlandırması sorunlara çözüm getirmemekle birlikte karşılıklı suçlamaların doğmasına sebep olmakta (Honkasilta vd., 2016), bu durumdan kurtulmanın en etkili yolu hem öğretmenlerin hem öğrencilerin ihtiyaç ve isteklerinin dikkate alındığı karşılıklı etkileşimlerden geçmektedir.

Sorunlu davranışların öğrencilerin alışkanlık ve özelliklerinden kaynaklı sebepleri arasında özgüven ile ukalalık arasındaki ince çizgi, kendini kontrol edememe ve yönlendirilmeye ihtiyaç duyma, sosyal tanınma isteği, akran etkisi, teknoloji kullanım amacı ve ulaşılamayan öğrenciler yer almaktadır. Öğrencilerin kendi davranışlarını kontrol edemediğine ve hep başkası tarafından yönlendirilmeye ihtiyaç duyduğunu ifade eden öğretmenler, öğrencilerin özellikle hakkını savunma ile ukalalık arasındaki ince çizginin farkına varamadıklarını vurgulamıştır. Böyle bir durumda öğretmene ve birbirlerine duydukları saygı ortadan kalkarken aşırı özgüvenin doğurduğu bencil davranışlar ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda okulda hakkını

savunmaları yönünde tavsiyelerde bulunan ailelerin çocuklarını doğru bir şekilde yönlendirmesi önem arz etmektedir. Öğrencilerin sınıf içindeki birçok davranışının öğretmenleri tarafından fark edilmek “ben de varım” diyebilmek için ortaya çıktığına dikkat çeken öğretmenler, öğrencilerin sosyal tanınma çabalarını olumlu karşılamak gerektiğine ısrarla vurgu yapmakta bu davranışlarla özellikle sınıf dışında birebir konuşarak çözmek gerektiğini tavsiye etmektedir. Öğrencilerin sosyal tanınma çabalarının ailelerinde yeteri kadar ilgi ve sevgi göremediklerinde artış gösterdiği söylenebilir. Buna ilişkin en güzel örnek savaşıcı tipindeki öğretmenlerin sınıfta sorun yaratan öğrencilerinin dikkat çekme çabalarını olumlu karşıladığında ve onlarla ilgilendiğinde bu öğrencilerin kendilerini soyutlamak yerine derse dâhil olduklarının görülmesidir. Öğretmenler özellikle son yıllarda değişen bir öğrenci profili ile karşı karşıya kaldıklarını belirtmiştir. Günümüz öğrencilerinin teknolojiyi hayatlarının merkezine koymasının yarattığı bağımlılığın düşünemeyen, kendini ifade edemeyen ve şiddet eğilimli bireyler yarattığı öğretmenlerin ifadelerinde dikkat çekmektedir. Bu nedenle, farklı kişilik ve aile yapısına sahip öğrenciler düşünüldüğünde bütün öğrencilere aynı şekilde yaklaşmak her zaman işe yarayan bir yöntem olmamakta öğrencileri tanıma ve buna göre davranmak gerekmektedir.

Aileden kaynaklı sebepler arasında ya aşırı kontrollü ya da serbest bırakıcı tavır sergileme, ailenin aynası olan çocuklar ve denetleyici bir mekanizmanın eksikliği yer almaktadır. Ailelerinin aynası olan öğrencilerin evde kendilerine nasıl davranılıyorsa okulda öğretmenlerine ve arkadaşlarına aynı şekilde davrandığı görülmektedir. Ailenin çocuğun hayatına ve davranışlarına yeteri kadar ilgi göstermemesi ve öğretmenlerle işbirliğine yanaşmaması tüm sorumluluğu öğretmenlere yüklemektedir. Hem anne hem de babanın çalışıyor olmasının çocuklar üzerinde başta teknoloji bağımlılığı olmak üzere birçok açıdan denetleyici bir mekanizmanın ortadan kalkmasına sebep olurken öğretmenler ve aileler arasında bir işbirliği sağlanmaması birçok çocuğun kaybedilmesine yol açmaktadır. Anne babanın başarılı ol baskısı çocukları bunalıma ve strese sürüklerken öğretmenler bu iki uç arasında tampon bölme konuma düşmektedir. Sınıfların dengeli dağılmaması, derslerin çok erken başlaması ya da çok geç bitmesi, garantide hissetme ve notla gelen saygı eğitim sisteminden kaynaklı sebepler arasında yer almaktadır. Okulların kalabalık olmasının çözümü olarak uygulanan ikili öğretim sabahçı öğrencilerin çok erken bir saatte derse başlamasına öğlenci öğrencilerin çok geç bir saatte dersten çıkmasına yol açmakta bu sebeple özellikle ilk ve son saatlerde öğrencilerin dikkatlerini derse veremediği ve sorunlu davranışların daha sık ortaya

çıkacağı görülmüştür. Ayrıca, öğretmenlerin rekabete dayalı bir eğitim sisteminin yarattığı not kaygısının ve dersten kalma gibi yaptırım olmayışının öğrencilerin kendilerini garantide hissettiğini bunun bir sonucu olarak bilinçli öğrencilerin dışında diğer öğrencilerin öğretmenlerine ve derslere yeteri kadar ilgi ve saygı göstermediği yönündeki vurguları dikkat çekicidir.

Sorunlu davranışların sebeplerini anlamak doğru yöntemlerin tercih edilmesinde etkili görülmektedir. Bu araştırmada yer alan öğretmenlerin öğrencilerle yaşadığı sorunlar, sorunların nedenleri ve kullandıkları stratejiler değişiklik gösterse de genel eğilimin zorlayıcı olmayan ılımlı müdahalelerin uygulandığı yönündedir. Her bir öğretmen tipolojisi için benzer olan yöntemlerin; *sorunları sınıfın dışında bireysel olarak konuşma, yargılayıcı olmayan betimleyici bir dil kullanma, enerjilerini derse yönlendirecek etkinlikler kullanma, sınıftaki varlığını güçlendirme (göz teması kurma, kişisel mesafeyi daraltma), grup dinamiğini dikkate alma, güç savaşlarından uzak durma, bir süre sessizce bekleme, kendini açma, velilerle işbirliği yapma, empati kurma ve anlayış gösterme, verdiği sözleri tutma, sınıf içinde farkındalığa sahip olma, sözel ve fiziksel şiddet kullanmama, ders dışında bireysel konuşma, anlayışlı ve ılımlı bir tavır sergileme, ekstra görevler verme* olduğu görülmüştür. Emmer vd. (2003) sorunlu davranışların şiddetine göre öğretmenlerin kullanabileceği basit, ılımlı ve daha kapsamlı müdahaleler başlığı altında farklı yöntemlere yer vermiştir. Öğrencilerle sözel olmayan ipuçları, yakınlaşma, grubun dikkatini çekerek odaklanmasını sağlama, öğrenciler etkinlikten uzaklaştığında, istenilen davranışı onlara hatırlatma, uyarma ve ben mesajları kullanma basit müdahaleler arasında yer alırken, öğrencileri istenilen bir etkinlikten mahrum bırakma, uzaklaştırma, ceza kullanma, okul idaresine yönlendirme ve ailelerle iletişim kurma ılımlı ve kapsamlı müdahaleler içinde yer almıştır. Bu bağlamda çalışmada yer alan öğretmenlerin daha çok basit müdahalelere ihtiyaç duyduğu ancak gerekli olduğu durumlarda okul idaresi ve velilerle iletişime geçme gibi kapsamlı müdahalelere başvurduğu görülmüştür.

Sorunlu davranışların yönetimi üzerine yapılan çalışmalarda öğretmenlerin genellikle sözle uyarma, görmezden gelme, bağırma ya da kızma, göz kontağı kurma, kuralları hatırlatma, bireysel konuşma, ceza ve ödül verme, sorumluluk verme, yerini değiştirme gibi bazen zorlayıcı bazen de ılımlı müdahalelere başvurdukları görülürken (Çetin, 2013; Karahancı, 2013; Özer-Özözü, 2007), ortaya çıkan sorunları sınıftaki diğer öğrencileri etkilemeden çözmelerini sağlayan ve bu araştırmada yer alan öğretmenlerin sıkça başvurduğu fiziksel yakınlık/kişisel mesafeyi daraltma, bir süre

sessiz kalıp bekleme, sınıf içinde hareket halinde olma, kısa molalar verme, alternatif etkinlikler sunma ve ben dilini kullanma gibi yöntemlerden yararlanmadıkları dikkat çekmektedir. Öğretmenlerin sorunlu davranışların yönetiminde belirli kalıplar içinde kaldığı özellikle kendini güvende hissedecekleri uygulamaları tercih ettikleri özellikle eğlence unsurunu derslerine dahil etme gibi riskli uygulamalardan kaçındıkları söylenebilir. Bu bağlamda bu çalışmada yer alan öğretmenlerin kullandığı yöntemlerin sorunlu davranışların yönetiminde öğretmenlere yol gösterici nitelikte olacağını söylemek mümkündür.

Araştırmada yer alan öğretmenlerin kullandığı yöntemlerin öğrencilerin zihinlerindeki ideal öğretmen tipiyle benzerlik gösterdiği söylenebilir. Öğrenciler ideal öğretmenlerin aşırı disiplinli katı bir sınıf ortamı yaratmadığı, sorunları sınıfın dışında bireysel konuşarak öğrencileri arkadaşlarının önünde rencide etmediği, anlayışlı ve ılımlı bir tavır sergilediği ve dikkatleri dağıldığını fark ettikleri anda kısa molalar ya da etkinliklerle öğrencileri tekrar derse çektiğini vurgulamıştır. Öğretmenlerin öğrencilere yönelik olumlu ve ılımlı tavrı problemlerin büyümeden ve öğrencilerle olan ilişkileri olumsuz etkilemeden ortadan kalkmasını sağlarken, öğretmenlerin yıkıcı davranışları hem sınıf ortamını hem de öğrencilerin duygusal, sosyal ve akademik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Öğrencilerin gözünden bakıldığında ayırım yapma ve önyargılı davranma, sorun yaratan öğrencileri ya da tüm sınıfı cezalandırıcı bir tutum sergileme, insani ilişkilerde yetersizlik, öğretim ilke yöntemlerinde yetersizlik, fiziksel ya da sözel şiddete başvurma bu olumsuz davranışların başında gelmiştir. Benzer şekilde Barbeta vd. (2005), sınıf içinde meydana gelen olumsuz davranışlara verdikleri tepkilerin işe yaramadığını hisseden öğretmenlerin yeni bir yöntem denemek yerine daha sert ve olumsuz yöntemlere başvurduğunu vurgularken, Lewis vd. (2005), ılımlı stratejiler yerine ceza ve saldırgan davranışlara dayanan zorlayıcı disiplin stratejilerinin kullanıldığı durumlarda öğrencilerin derslere olan ilgilerini yitirdiğine ve davranışlarının sorumluluğunu almaktan kaçındığına dikkat çekmektedir. Sınıf yönetiminde etkili öğretmenler üzerine yapılan çalışmalarda, bu öğretmenlerin sorunlu davranışların yönetiminde cezalandırıcı olmayan yöntemler kullandığı ve bu yöntemlerin daha başarılı sonuçlar doğurduğu vurgulanmaktadır (Evertson ve Emmer, 2013; Kounin ve Gump, 1961).

Etkili sınıf yöneticilerinin özelliklerinden bir diğeri sınıfta olan bitenlere ilişkin güçlü bir farkındalığa sahip olmalarıdır (Emmer vd., 2003; Emmer ve Gerwels, 2006; Evertson ve Emmer, 2013; Good ve Brophy, 2000; Kounin, 1970). Bu çalışmada yer

alan öğretmenler sorunlar yayılmadan müdahale etmek için sınıftaki varlığını güçlendirme yollarına başvurmaktadır. Bu bağlamda öğretmenler, öğrencilerle göz teması kurma, sesini ve vücut dilini etkin kullanma, sınıf içinde sürekli hareket halinde olarak kişisel mesafesini daraltma başka bir ifadeyle ilgisi dağılan ya da sorunlu davranış sergileyen öğrencilerin yanına giderek sessizce uyarma, dikkatlerini derse çekme gibi yollara başvurdukları görülmüştür. Böylece sorunlu davranışlar sınıftaki diğer öğrencilerin derse olan ilgisini dağıtmadan çözülebilmektedir. Benzer şekilde, Kounin (1970) ve Finger ve Bamford (2010), öğretmenlere sınıf içi farkındalık güçlendirmek için göz teması kurma, fiziksel yakınlığı kullanma, iyi hazırlanmış ve uygun tempoda dersler sunma, dikkati dağılan öğrencinin yakınında durma, sorularını doğrudan sınıfın huzurunu bozan öğrencilere yöneltme, öğrencilerin isimlerini öğrenme, sınıfta olup biteni dikkatle izleme ve gezinme, beden dilini kullanma gibi bu çalışmada yer alan öğretmenlerin uyguladığı yöntemleri önermiştir.

Sorunlu davranışların nedenlerini anlamaya çalışan öğretmenler özellikle öğrencileri tanımaya ve onlarla bireysel olarak konuşmaya önem vermiştir. Bireysel konuşmalarda öğrencileri incitmekten kaçındığını ifade eden öğretmenler, yargılayıcı olmayan ve var olan sorunu betimleyen ben dilini kullanmayı tercih etmiştir. Benzer şekilde Garrett (2005), sorunlu davranışların yönetiminde öğretmenlerin olumlu bir dil kullanması gerektiğinin altını çizmektedir. “Vurmak yasak, arkadaşının saçını çekme” gibi ifadeler yerine “birbirinize karşı saygılı olun”, “birbirimizin güvenliğini sağlamak hepimizin görevi” gibi olumlu disiplin kodlarına dikkat çekmektedir. Schimmel (2006) ise öğrenciler davranış sorunları göstermeye başladığında basit ama etkili bir yöntem olarak öğretmenlere, bu davranışlar hakkında öğrencilerle bireysel olarak görüşmelerini önermektedir. Öğretmenlerin kullandığı bu yol Gordon’ın etkili öğretmen modelinde öne sürdüğü yargıları destekler niteliktedir. Gordon, öğretmenlerin, etkili olabilmek için öğretmenlerin empatik anlayış gösterme, ben mesajları kullanma ve aktif dinleme becerisine sahip olması gerektiğine inanmaktadır (Manning ve Bucher, 2003). Öğretmenler bu yollarla öğrencilerin probleme odaklanmasını ve davranışlarının sorumluluğunu almasını sağlayabilecektir. Böylece sınıf yönetiminde öğretmen merkezli ve öğrencileri kontrol eden yaklaşımdan uzaklaşıp, öğrencilerin davranışlarının sorumluluğunu aldığı öz disiplini arttıran bir yönetim anlayışı benimsenebilecektir.

5.2. Öneriler

Ben Mustafa. Sınıfın en arkasındaki o sümüklü çocuk. Kimsenin fark etmediği, fark edenlerin ise görmezden gelmeği yeğlediği, kendisinden hiçbir şeyin beklenmediği o çocuğum... Sevgi isteyince verilmeyen, oyuna alınmayan, müfettiş gelince hasta olup yoklamalarda görünmeyen. Bugünden izinli, hayattan izinli, yoklamada yok... Size o çocukların duygularını anlatabilseydim keşke. Başkalarına demek istiyorum tabii; anlatabilseydim... Kalite kontrollerde çürüğe ayrılmış insanların duygularını... Bayramlarda okulun bayrağını hiç taşımamış, piyeslerde hiç rol verilmemiş. Replikleri, sözleri, sesleri alınmış çocukların. Seninle aynı kaderi paylaşan çocukların sessizliğini, konuşamamayı... O utancı bilir misiniz siz? Biz kaybetmiştik hocam. Biz, kendisinden hiçbir şey beklenmeyen, çürüğe ayrılmışlardık. Ta ki siz fark edene kadar... Beni ve diğerlerini... Sizden bir şey olmaz dene dene sonunda buna inanmış, boyun eğmiş çocukları... İnsanın hamurunda yanlış bir şey mi var, bilemedim öğretmenim. Siz bütün bunların üstesinden gelebileceğimize inandırdınız bizi. Çünkü çocuklar bir şeylere inanmak isterler, bu hep böyle olmaz mı? Bakın buradayım, tam karşınızda. Bir oğlum var, iyi bir işim, çok sevdiğim bir karım, bir evim... İnadına... İnadına biri oldum işte... Ben sadece bir zamanlar bana inandığınız için... Mutluyum. Bunları bilmenizi istedim. Belki farkında değilsiniz, belki sadece bir iyi niyetti sizinkisi... Ama bana bir hayat bahsettiniz öğretmenim [(H)işlenmeler, 2010].

Bir öğretmeni öğretmen yapan nedir? Zamanında derse girip, anlatacağı konuyu anlatıp çıkan, gerisine karışmayan mı? Yoksa birine umut olmak mı? Bir cana dokunmak mı? Yıllarca unutamadığımız, bizde derin izler bırakan öğretmenlerimizi “o” yapan” “onları farklı kılan” neydi? Öğretmenlik yapımları mı yoksa öğretmen olmaları mı? Cüceloğlu ve Erdoğan (2016), “yapmak” ve “olmak” kavramlarının altını çizmektedir. Zamanında dersime başladım, anlattım, yeterince alıştırmaya da yaptırıp, disiplini de sağladım ve saatim doldu, bugünkü görevimi tamamladım diyerek evine giden biri öğretmenlik yapmış olur. Ancak, öğretmen olmak, belirlenmiş görevlerin ötesine geçip hissederek, kendisini adayarak öğrencisiyle bütünleşerek var olmaktır (s. 27). Tam da bu kısa yazıda anlatılan bu değil mi? Fark yaratmak, kimsenin göremediğini görebilmek, inanmadığına inanabilmek... Öğretmenler öğrencilerinin sadece öğretim sürecinde değil tüm hayatı boyunca unutulmayacak izler bırakan kişilerdir. Öğretmen olmayı başarabilmiş, öğrencilerin hayatlarına dokunabilmiş, bir kıvılcım çakabilmiş kişiler gösterdikleri bu çabayla, ilgi ve sevgiyle anılırken; sadece öğretmenlik yapanlar, ilgi göstermenin ya da gülümsemenin otoritesini sarsan bir

zayıflık olduğunu düşünen kişiler yıllar geçse de unutulmayan derin yaralar açabilmektedir. Bu sebeple öğretmen olmakla öğretmenlik yapmayı birbirinden ayıran şey yeterli özveri, sabır ve sevgiyi gösterebilmedir. Bu bağlamda, öğretmenler öğretmenlik mesleğinin ilk ve en önemli şartının mesleği sevme olduğunu bilmeli ve bu mesleğin ne kadar özveri gerektiğinin farkında olmalıdır.

Araştırmada yer alan öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğini seçmede ve kimliklerini kazanmada özellikle öğrencilik hayatında edindikleri deneyimlerin etkili olduğu düşünüldüğünde öğretmenlerin öğrencilerle kurduğu ilişkilerin önemi ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin öğrencilik deneyimleri, öğretmenliğe başladıktan sonra öğrencilerle yaşamış olduğu deneyimler, sınıf yönetimine ilişkin sahip oldukları inançlar ve kişili özellikleri farklı tipolojilerin doğmasına sebep olmaktadır. Bu bağlamda, öğretmenlerin içinde buldukları şartlara göre hangi tipolojiye bürünmelerinin daha etkili olacağına karar vermeleri sınıf yönetimi için anahtar rol oynamaktadır. Öğretmenler içinde bulunduğu şartları ve öğrencilerin ihtiyaçlarını doğru bir şekilde analiz edebilen gözlemciler olmalıdır. Bu sebeple öğretmenler her derde deva olacak tek bir sihirli yöntemin peşinden koşmak yerine içinde buldukları şartları iyi analiz edip, öğrencileri hakkında bilgi toplayıp, kendi kişisel özelliklerinin ve becerilerinin farkında olup ve gerekli eğitimleri alıp kendilerine özgü bir yönetim tarzı geliştirebilmelidirler.

Bu çalışmada yer alan öğretmen tipolojilerinde dikkat çeken en önemli boyut öğrencilerle iyi ilişkiler kurabilmedir. Öğretmenler, öğrencilerle sevgi, saygı ve güvene dayalı ilişkiler kurabildiğinde birçok şeyin kendiliğinden çözüldüğü görülmektedir. Öğrencilerle olumlu ilişkiler kurabilme, etkili bir sınıf yönetimi için ilk adımdır. Öğrenciler, ilgilenen, değer veren ve kendileri için çaba harcadığını hissettikleri öğretmenlerine saygı ve minnet duygusu geliştirmekte ve kimsenin baskısı olmadan bu öğretmenlerinin derslerinde olumlu davranışlar sergileme eğilimi göstermektedir. Öğrencilerle olumlu ilişkiler kurabilmek öğrencileri yeteri kadar tanımayı gerektirmektedir. Onların, aile hayatı, ilgi, alışkanlıkları ve ihtiyaçları hakkında bilgi sahibi olma herhangi bir problem ortaya çıktığında doğru yaklaşımı sergileyebilmede önemlidir. Bunun için öğretmenler, öğrencilerle ders zamanlarının dışında öğrencilerle diyalog kurabilmeli ve yeri geldiğinde iyi birer dinleyici olabilmelidir. Bu süreçte özellikle öğrencilerin isimlerini bilme ve onlara isimleriyle hitap etme kendilerini değerli ve önemsenmiş hissetmeleri açısından önemlidir. Her bir öğrenci ayrı bir dünya gibidir. Bazıları kapılarını sonuna kadar size açarken, bazıları aşılmaz duvarlar örer.

Öğretmenlik, tam da burada başlamaktadır. Öğretmenler, bu kapıların anahtarını bulmak için her yolu deneyebilecek sabra sahip olmalıdır. Öğretmenlerin öğrencilere ne kadar yakın olması gerektiği tartışma konusu olmuştur. Öğretmenlerin yaşadıklarından yola çıkarak bu ilişkinin öğretmen ile velileri karşı karşıya getirmeyecek öğrencileri ise aileleri ve öğretmenleri arasında bırakmayacak şekilde olması gerekmektedir. Bu bağlamda ne kadar yakın olurlarsa olsunlar belli bir mesafe olması sağlıklı bir ilişki için önem arz etmektedir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda öğrencilerin aktif bir şekilde katıldıkları derslerin etkili bir öğretim süreci önemli olduğu ve bu derslerde daha az sayıda istenmeyen öğrenci davranışıyla karşılaşıldığı görülmektedir. Bu açıdan ele alındığında, öğretmenlerin öğrencilerin dikkatini çekebilecek ve onları aktif kılacak dersler planlamalıdır. Öncelikle derse öğrencileri motive edecek şekilde girmeli ve hemen derse geçmek yerine onlarla ilgilendiğini gösteren kısa diyaloglarla öğrencileri derse hazırlamalıdır. Özellikle küçük yaş gruplarında öğrencilerin uzun süre dikkatini derse veremediği görülmektedir. Bu bağlamda “eğlence” ve “merak duygusunu harekete geçirme” öğretmenlerin kullanması gereken etkili silahlardır. Öğretmenlerin sahip olduğu mizah yeteneği bu süreçte önemli bir avantaj iken hiçbir zaman tek çare değildir. Öğretmenler sadece espriyle değil, farklı etkinlikler, oyunlar, gündelik hayatla ilişkilendirme, teknolojiden ve görsel öğelerden yararlanma gibi farklı şekillerde eğlenceli ve merak uyandıran dersler sunabileceklerdir. Bu nedenle düz anlatıma dayanan tek bir öğretim yöntemine bağlı kalmak yerine öğrencilerin özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre farklı öğretim yöntemleri denenmelidir. Ders boyunca göz temasını sürdürme, sınıf içinde gezinme, öğrencilerin nefes almasını sağlayacak kısa molalar verme ve ardından tekrar derse dönme öğrencilerin dikkatini çekme ve sürdürmede etkili olan yöntemler arasındadır. Ayrıca öğrenciler kendini derse ait hissettiğinde motivasyon ve katılımın arttığı görülmüştür. Bu bağlamda öğrencileri derse çeken etkinliklerin yanısıra konuları öğrencilerin gündelik hayat ile ilişkilendirebilme önemlidir. Öğrencileri derse motive etme ve arzu edilen davranışların sürekliliğini sağlamada ödüllendirme önemli bir yere sahiptir. Ancak, öğretmenler öğrencileri mekanikleştiren ödül ceza yönteminden uzaklaşıp içsel motivasyonu teşvik edecek ve herkesin ulaşabileceği bir ödüllendirme yöntemini tercih etmelidir. Bu bağlamda sadece performans değil, gösterilen çaba ve gelişim takdir edilmeli bunun için ise beklenen ödüllerin yanında beklenmedik ödüller de kullanılmalıdır.

Öğrencilerin öğretmenlerine ilişkin algıları karşılaştıkları ilk anda önemli ölçüde şekillenmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin öğrenciler üzerinde özellikle ilk derslerde olumlu bir izlenim bırakabilmesi, iyi bir başlangıç yapabilmesi önemlidir. Öğretmenler iyi bir alan bilgisine sahip olma, kendine güvenen kararlı bir duruş sergileme, öğrencilerle olumlu iletişim kurma, öğretim ilke ve yöntemleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmanın yanında öğrencilere sınıftaki kurallara ve prosedürlere ilişkin net bir resim sunabilmelidir. Bu çalışmada elde edilen bulgular ışığında, dönemin başında, öğrencilerin katılımı ile demokratik bir sınıf ortamında oluşturulan kuralların daha hızlı benimsendiği dikkat çekmektedir. Kuralların ilk derslerde öğrenciler birlikte neden gerekli olduğu tartışılarak belirlenmesi ve öğrencilerin olgunluk seviyesine uygun sayıda olması öğretmenlerin dikkat etmesi gereken noktalardandır. Ayrıca kuralların öğrenciler tarafından benimsemesinde “konuşmak yasak” “topla saçını” gibi emir verici ve olumsuz yargılar barındıran cümleler öğrencilerin sergilemesi gereken davranışa vurgu yapan olumlu ifadeler tercih edilmelidir. Uygun davranışın ödüllendirilmesi, kuralların hatırlatılması, model olma ya da özendirme gibi farklı yollarla öğrencilerin kuralları benimseme süreci etkili ve hızlı bir şekilde gerçekleşebilecektir.

Öğrencilerin en temel ihtiyaçlarından biri “sosyal tanınma” ihtiyacıdır. Dikkat çekmek, değerli hissetmek, ben de buradayım diyebilmek. Bu ihtiyaçların karşılanmaması ya da öğrencilerin bu davranışlarının cezalandırıcı yöntemlerle bastırılmaya çalışılması kazananı ve kaybedeni olmayan bir güç savaşı yaratmaktadır. Öğrenciler intikam almaya öğretmenler ise gururlarını korumaya çabalarken her iki taraf birbirinden neler götürdüğünün farkına varmayabilmektedir. Bu nedenle, öğrencilerin dikkat çekme, diğer arkadaşlarını rahatsız etme ya da şiddet gösterme gibi olumsuz davranışlarının çözümü zorlayıcı disiplin olmamalı davranışların şiddetine göre ılımlı ya da kapsamlı müdahalelere başvurulmalıdır. İlimli müdahaleler; kişisel mesafeyi daraltma, göz teması kurma, uyarılarda bulunma ya da sınıfın dışında bireysel konuşma gibiyken kapsamlı müdahaleler ailelerle, okul yönetimi ve diğer öğretmenlerle işbirliği yapmayı gerektirebilmektedir. Öğrencilerin bu tür davranışlarının ortaya çıkmasında birçok faktör etkiliyken öğretmenlerin öğrencilere yönelik olumsuz tutum ve davranışlarının ilk sırada geldiği görülmüştür. Bu durumu Bandura'nın (1997), karşılıklı belirleyicilik ilkesiyle açıklamak mümkündür. Öğretmenler öğrencilerine disiplinsiz, dinlemez, başarısız gibi olumsuz yargılarda buldukça öğrenciler kendilerinin böyle olduğuna inanacak ve kendileri için çabalamaktan vazgeçeceklerdir. Bu nedenle, öğretmenlerin öğrencilere yargılayıcı bir dilden ziyade var olan durumu açıklayan

betimleyici bir dil kullanmaları önemlidir. Öğrencilerin bu davranışlarını hemen müdahale edilmesi gereken olumsuz bir durum gibi algılamak yerine davranışlarının nedenini anlamaya odaklanmak çözüme götüren en etkili yol olacaktır.

Bu çalışmada üzerinde durulan en önemli kavramlardan biri öğretmene göre hizalanan öğrencilerdir. Öğretmene göre hizalanma kavramı, öğrencilerin kendilerine yaklaşımına göre davranışlar sergileme eğilimi göstermesidir. Bu bağlamda, öğretmenler öğrencilerden beklenen davranışları sergilemelerini istiyorlarsa öncelikle kendi davranışlarını gözden geçirmelidirler. Wong ve Wong'un (2004) belirttiği gibi öğretmenler "sınıfı disipline etmek" yerine "sınıfı yönettiğinin" farkında olmalı, en ufak bir sorundan bütün sınıfın etkilenmesini ve öğrencilerin bu boşluğu bir fırsata dönüştürmesini önlemek için öğrencilerin hep bir adım önünde olmalıdır. Başka bir ifadeyle asla hazırlıksız yakalanmamalı her zaman alternatif bir plana sahip olmalıdır. Bir sihirbazın şapkasından çıkardığı tavşanlar gibi bazen kendi hayatından anlatacağı bir hikâyesi, öğrencilerin nefes almasını sağlayan bir oyunu ya da bir esprisi mutlaka olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, İ. (2016). *Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerileri ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Akar, H. ve Yildirim, A. (2009). Change in teacher candidates' metaphorical images about classroom management in a social constructivist learning environment. *Teaching in Higher Education*, 14(4), 401-415.
- Akın, A. G. U. ve Koçak, R. (2007). Öğretmenlerin sınıf yönetimi becerileri ile iş doyumları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 51(51), 353-370.
- Aksoy, K. (2015). What you think is not what you do in the classroom: Investigating teacher's beliefs for classroom management in an EFL Classroom. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 199, 675-683.
- Allen, K. P. (2010). Classroom management, bullying, and teacher practices. *The Professional Educator*, 34(1), 1-15
- Aluçdibi, F. (2010). *Ortaöğretim öğrencilerinin biyoloji dersi motivasyon düzeylerine biyoloji öğretmenlerinin sınıf yönetimi profillerinin etkisinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Arslan, B. (2016). *Öğretmenlerin sınıf yönetimi yeterliklerine ilişkin öğrenci görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Arslan, F. (2011). *Sınıf yönetiminde öğretim elemanlarının iletişim davranışlarına ilişkin öğrenci görüşleri (Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Atıcı, M. (2000). İlköğretimde sınıf kurallarının sınıf yönetimindeki rolü. *Yaşadıkça Eğitim*, 68, 22-26.
- Aydemir, S. (2010). *H'içlenmeler*. Lethe Kitap.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W.H.Freeman and Company.
- Barbetta, P. M., Norona, K. L., & Bicard, D. F. (2005). Classroom behavior management: A dozen common mistakes and what to do instead. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 49(3), 11-19.
- Başar, H. (2009). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Anı.

- Bettencourt, E. M., Gillett, M. H., Gall, M. D., & Hull, R. E. (1983). Effects of teacher enthusiasm training on student on-task behavior and achievement. *American educational research journal*, 20(3), 435-450.
- Bozanoğlu, B. (2014). *Üniversite öğrencilerinin öğretim elemanları tarafından sergilenen istenmeyen davranışlara ilişkin görüşleri* (Yayımlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Brady, K., Forton, M. B., Porter, D., & Wood, C. (2003). *Rules in school: Strategies for teachers series*. Northwest Foundation for Children, 39 Montague City Road, Greenfield, MA 01301.
- Brophy, J. (1985). Teachers' expectations, motives, and goals for working with problem students. In C. Ames & R. Ames (Eds.), *Research on motivation in education: Vol. 2. The classroom milieu* (pp. 175–213). New York: Academic Press.
- Brophy, J. (2006). History of research on classroom management. In C. M. Evertson, & C. S. Weinstein (Eds.), *Handbook of classroom management, research, practice and contemporary issues* (pp. 17- 43). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Brophy, J. E. (1996). *Teaching problem students*. New York: Guilford Press.
- Brophy, J. E., & Evertson, C. M. (1976). *Learning from teaching: A developmental perspective*. Allyn and Bacon.
- Brouwer, N., & Korthagen, F. (2005). Can teacher education make a difference?. *American Educational Research Journal*, 42(1), 153-224.
- Brouwers, A., & Tomic, W. (2000). A longitudinal study of teacher burnout and perceived self-efficacy in classroom management. *Teaching and Teacher education*, 16(2), 239-253.
- Buğday, F. (2010). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin sınıf yönetimi konusundaki düşünce ve tutumları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- Burden, P. R. (1995). *Classroom Management and Discipline: Methods To Facilitate Cooperation and Instruction*. Longman Publishers USA, 10 Bank Street, White Plains, NY 10606-1951.
- Cangelosi, J. S. (2016). *Sınıf yönetimi stratejileri: Öğrencilerin işbirliği yapmalarını sağlama ve bu işbirliğini devam ettirme* (Çev. Ed. R. Hoş & M. T.). Nobel.
- Canter, L. (1989). Assertive discipline: More than names on the board and marbles in a jar. *Phi Delta Kappan*, 71(1), 57-61.

- Canter, L. (2010). *Assertive discipline: Positive behavior management for today's classroom*. Bloomington, IN: Solution Tree Press
- Celep, C. (2000). The correlation of the factors: The prospective teachers' sense of efficacy, belief and attitudes about student. control. *National FORUM of Educational Administration and Supervision Journal*. 17 (4), 99-112. Eric Document Reproduction Service ED 452 179
- Celep, C. ve Erdoğan, S. (2002). Orta öğretimde olumlu öğretmen-öğrenci ilişkileri. *Eğitim ve Bilim*, 27(124).
- Ceylan, M. (2003). *Sınıfta motivasyon* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Cheong Cheng, Y. (1994). Teacher leadership style: A classroom-level study. *Journal of Educational Administration*, 32(3), 54-71.
- Civelek, K. (2001). *İlköğretimde sınıf öğretmenlerinin sınıf içi disiplini sağlamada kullandıkları yöntemler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Cothran, D. J., & Ennis, C. D. (2000). Building bridges to student engagement: Communicating respect and care for students in urban high schools. *Journal of Research & Development in Education*.
- Cothran, D. J., Kulinna, P. H., & Garrahy, D. A. (2003). "This is kind of giving a secret away...": students' perspectives on effective class management. *Teaching and Teacher Education*, 19(4), 435-444.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (Çev. Ed. M. Bütün & S. B Demir). Ankara: Siyasal.
- Cüceloğlu, D. ve Erdoğan, İ. (2016). *Öğretmen olmak*. İstanbul. Final Kültür Sanat Yayınları.
- Çelik, O. B. (2014). *Farklı liderlik stillerine sahip olan beden eğitimi öğretmenlerinin sınıf yönetimi davranışlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çetin, B. (2013). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarıyla ilgili sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1).
- Çetin, F. (2009). *Eğitim fakültelerinde görev yapan öğretim elemanlarının sınıf yönetimi ile ilgili davranışlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Çetin, Ş. (2003). *Anadolu öğretmen lisesi ve düz lise çıkışlı eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının karşılaştırılması* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilimdalı.
- Deaton, C. (2013). Teachers' reflections on effectively managing their classroom: a discussion of how two experienced science teachers examined their classroom management practices. *Reflective Practice, 14*(2), 240-257.
- Del Guercio, R. (2011). Back to the basics of classroom management. *Education Digest: Essential Readings Condensed for Quick Review, 76*(5), 39-43.
- Demir, S. (2009). Teacher perceptions of classroom management and problematic behaviors in primary schools. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 1*(1), 584-589.
- Demirel, Ö. (1994). *Genel öğretim yöntemleri*, Ankara: Usem Yayınları.
- Demirtaş, H. (2009). Sınıf yönetiminin temelleri., H. Kıran (Editör). *Etkili sınıf yönetimi*. (5. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık, ss.1-34.
- Dilekmen, M. ve Ada, Ş. (2005). Öğrenmede güdülenme. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, (11)*.114-123.
- Döker, F. (2006). *İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin sınıf içi olumsuz davranışları ve öğretmen tepkileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Dönmez, B. ve Cömert, M. (2009). Öğretmen adaylarının, kendilerinin ve uygulama öğretmenlerinin sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışları ile baş etme konusundaki yeterliklerine ilişkin algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10*(2), 47-55.
- Dönmez-Güngör, A. (2009). *Beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi derslerinde kullandıkları pekiştireçlere ilişkin tutumlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Üniversitesi Muğla.
- Drang, D. M. (2011). *Preschool teachers' beliefs, knowledge, and practices related to classroom management* (Unpublished doctoral dissertation). University of Maryland.
- Dreikurs, R. (1968). *Children: The challenge* (2nd ed.). New York: Harper & Row. ed.). US: Pearson.
- Elias, M. J., & Schwab, Y. (2006). From compliance to responsibility: Social and emotional learning and classroom management. . In C. Evertson & C. Weinstein

- (Eds.), *Handbook of classroom management: Research, practice, and contemporary issues* (pp.309-341). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Emmer, E. T., & Gerwels, M. C. (2006). Classroom management in middle and high school classrooms. . In C. Evertson & C. Weinstein (Eds.), *Handbook of classroom management: Research, practice, and contemporary issues* (pp. 407-437). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Emmer, E. T., & Stough, L. M. (2001). Classroom management: A critical part of educational psychology, with implications for teacher education. *Educational Psychologist*, 36(2), 103-112.
- Emmer, E. T., Evertson, C. M., & Anderson, L. M. (1980). Effective classroom management at the beginning of the school year. *The elementary school journal*, 80(5), 219-231.
- Emmer, E. T., Evertson, C., & Worsham, M. E. (2003). *Classroom management for secondary teachers*. (5th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Emmer, E., & Evertson, C. (1981). Synthesis of research on classroom management. *Educational Leadership Academic Search Premier database*, 34(4), 342.
- Ercoskun, M. H. (2011). *Etkili sınıf yönetimi oluşturmada sınıf öğretmenlerinin yeni rollerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Erdoğan, İ. (2010). *Sınıf yönetimi: ders, konferans, panel ve seminer etkinliklerinde başarının yolları*. Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Erdoğan, M., Kurşun, E., Şişman, G. T., Saltan, F., Gök, A. ve Yıldız, I. (2010). A qualitative study on classroom management and classroom discipline problems, reasons, and solutions: a case of information technologies class. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 10(2), 881-891.
- Evertson, C. M., & Weinstein, C. S. (Eds.). (2006). *Handbook of classroom management: Research, practice, and contemporary issues*. Routledge.
- Evertson, C. M., Sanford, J. P., & Emmer, E. T. (1981). Effects of class heterogeneity in junior high school. *American Educational Research Journal*, 18(2), 219-232.
- Evertson, C., & Emmer, E. (2013). *Classroom management for elementary teachers* (9th ed.). US: Pearson.
- Fallona, C., & Richardson, V. (2006). Classroom management as a moral activity. In C. M. Evertson, & C. S. Weinstein (Eds.), *Handbook of classroom management*,

- research, practice and contemporary issues* (pp. 1041-1062). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Fantilli, R. D., & McDougall, D. E. (2009). A study of novice teachers: Challenges and supports in the first years. *Teaching and teacher education*, 25(6), 814-825.
- Finger, J., & Bamford, B. (2010). *Sınıf yönetimi stratejileri öğretmen kılavuzu* (Çev. Ed. T. Karaköse. Nobel.
- Flores, M. A., & Day, C. (2006). Contexts which shape and reshape new teachers' identities: A multi-perspective study. *Teaching and teacher education*, 22(2), 219-232.
- Florin, L. D. (2011). *Kindergarten teachers' classroom management beliefs and practices and their implications on students' social and academic outcomes* (Unpublished doctoral dissertation). Old Dominion University.
- Flowerday, T., & Schraw, G. (2000). Teacher beliefs about instructional choice: A phenomenological study. *Journal of Educational Psychology*, 92(4), 634-645. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-0663.92.4.634>
- Foxworthy, J. E. (2006). *Teachers' beliefs about classroom management* (Unpublished doctoral dissertation), Lakehead University.
- French, J.R.P., & Raven, B., (1968). The bases of social power, In Cartwright, D. and Zander, A. (Eds), *Group Dynamics*, 3rd ed., Harper & Row, New York, NY pp. 259-69.
- Friedman, I. A. (2006). Classroom management and teacher stress and burnout. In C. M. Evertson, & C. S. Weinstein (Eds.), *Handbook of classroom management, research, practice and contemporary issues* (pp. 925-944). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Gangal, M. (2013). *Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkmaya yönelik uygulamaları ve sınıf yönetimi stratejileri hakkındaki inançlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Garrahy, D. A., Cothran, D. J., & Kulinna, P. H. (2005). Voices from the trenches: An exploration of teachers' management knowledge. *The journal of Educational research*, 99(1), 56-63.
- Garrett, T. (2005). *Student- and teacher -centered classroom management: A case study of three teachers' beliefs and practices* (Order No. 3170999). Available from

- ProQuest Dissertations & Theses Global. (305395611). Retrieved from <https://search.proquest.com/docview/305395611?accountid=16716>
- Garrett, T. F. (2015). Misconceptions and goals of classroom management. *The Education Digest*, 80(5), 45.
- Gergin, E. (2010). *Mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin ilk yıllarında karşılaştığı zorluklarla başa çıkma yolları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gettinger, M., & Kohler, K. M. (2006). Process-outcome approaches to classroom management and effective teaching. In C. Evertson & C. Weinstein (Eds.), *Handbook of classroom management: Research, practice, and contemporary issues* (pp. 73-95). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Gitomer, D., Bell, C., Qi, Y., McCaffrey, D., Hamre, B. K., & Pianta, R. C. (2014). The instructional challenge in improving teaching quality: Lessons from a classroom observation protocol. *Teachers College Record*, 116(6), 1-32.
- Glasser, W. (1986). *Control theory in the classroom*. New York: Harper & Row.
- Glasser, W. (1997). A new look at school failure and school success. *Phi Delta Kappan*, 78(8), 596.
- Glasser, W. (2000). School violence from the perspective of William Glasser. *Professional School Counseling*, 4(2), 77.
- Glesne, C. (2006). *Nitel araştırmaya giriş* (Çev. Ed. A. Ersoy & P. Yalçınoğlu), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Good, T. J., & Brophy, J. (2000). *Looking in classrooms*. 8th ed. New York: Longman
- Gordon, T. (1999). *Etkili Öğretmenlik Eğitimi* (Çev. Ed. E. Aksay & B. Özkan), İstanbul: Sistem.
- Gordon, T., & Bruch, N. (1974). *Teacher effectiveness training*. New York, NY: PH Wyden.
- Gökdurman, G. (2007). *Sınıf yönetiminde istenmeyen öğrenci davranışlarının resmi ilköğretim okulları ve özel ilköğretim okullarında mukayeseli incelenmesi (Kayseri ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Granström, K. (2006). Group phenomena and classroom management in Sweden. In C. Evertson & C. Weinstein (Eds.), *Handbook of classroom management: Research, practice, and contemporary issues* (pp. 1141-1160). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

- Günay, Y. (2005). *İlköğretim birinci kademede görev yapan öğretmenlerin sınıf kurallarını oluşturmada ve uygulamada karşılaştıkları güçlüklerin belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Hardgrove, P. C. (2008). *An investigation of the life experiences and beliefs of teachers exhibiting effective classroom management behaviors in diverse urban schools* (Unpublished doctoral dissertation), Lamar University.
- Harris, S. (2005). *BRAVO teacher! Building relationships with actions that value others*. Larchmont, NY: Eye on Education.
- Herbert, E., & Worthy, T. (2001). Does the first year of teaching have to be a bad one? A case study of success. *Teaching and Teacher Education, 17*, 897-911.
- Hester, P. (2003). What teachers can do to prevent behavior problems in schools. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth, 47(1)*, 33-38.
- Hester, P., Gable, R. A., & Lee Manning, M. (2003). A positive learning environment approach to middle school instruction. *Childhood Education, 79(3)*, 130-136.
- Holt, W. C. (2008). *An investigation of the life experiences and beliefs of teachers exhibiting effective classroom management behaviors in diverse rural schools* (Unpublished doctoral dissertation), Lamar University.
- Honkasilta, J., Vehkakoski, T., & Vehmas, S. (2016). 'The teacher almost made me cry' Narrative analysis of teachers' reactive classroom management strategies as reported by students diagnosed with ADHD. *Teaching and Teacher Education, 55*, 100-109.
- Hoy, A. W., & Weinstein, C. S. (2006). Student and teacher perspectives on classroom management. In C. Evertson & C. Weinstein (Eds.), *Handbook of classroom management: Research, practice, and contemporary issues* (pp. 181-222). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Hoy, W. K. (2001). The pupil control studies. A historical, theoretical and empirical analysis. *Journal of Educational Administration, 39(5)*, 424-441.
<http://www.usca.edu/essays/vol92004/sanderson.pdf>.
- İçbay, M. A. (2008). *The role of classroom interaction in the construction of classroom order: A conservation analytic study*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

- İlgar, L. (2007). *İlköğretim öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerileri üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Johnson, B., & McElroy, T. M. (2010). *The edutainer: Connecting the art and science of teaching*. R&L Education.
- Jones, F. (1987). *Positive classroom discipline*. New York: McGraw-Hill.
- Jones, V. (2006). How do teachers learn to be effective classroom managers? In C. Evertson & C. Weinstein (Eds.), *Handbook of classroom management: Research, practice, and contemporary issues* (pp. 887-908). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Jones, V. F., & Jones, L. S. (2001). *Comprehensive classroom management* (6th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Jong, R., Mainhard, T., Tartwijk, J., Veldman, I., Verloop, N., & Wubbels, T. (2014). How pre-service teachers' personality traits, self-efficacy, and discipline strategies contribute to the teacher-student relationship. *British Journal of Educational Psychology*, 84(2), 294-310.
- Karahancı, E. (2013). *Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerin düşük düzeyde istenmeyen davranışlarına yönelik tepkilerinin nitel bir analizi (Kars ili ilköğretim okulları örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kariuki, C. (2009). Professional development for 21st century teachers: Effective classroom management. *Online Submission*.
- Kearney, P., Plax, T. G., Hays, E. R., & Ivey, M. J. (1991). College teacher misbehaviors: What students don't like about what teachers say and do. *Communication Quarterly*, 39(4), 309-324.
- Kelsey, D. M., Kearney, P., Plax, T. G., Allen, T. H., & Ritter, K. J. (2004). College students' attributions of teacher misbehaviors. *Communication Education*, 53(1).
- Kendall, M. H. (2011). *A case study of the effects of classroom management of cooperative learning on/off-task engagement in five high school mathematics classrooms* (Unpublished doctoral dissertation). University of Houston.
- Kentli, F. D. (2016). İdeal öğretmenlerin disiplin modelleri: bir anlatı çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1).
- Korthagen, F. (1993). Two modes of reflection. *Teaching and Teacher Education*, 9, 317-326.

- Kounin, J. S., & Gump, P. V. (1961). The comparative influence of punitive and nonpunitive teachers upon children's concepts of school misconduct. *Journal of Educational Psychology*, 52(1), 44.
- Kounin, J. S., (1970). *Discipline and Group Management in Classrooms*. NY: Holt.
- Kunter, M., Baumert, J., & Köller, O. (2007). Effective classroom management and the development of subject-related interest. *Learning and instruction*, 17(5),494-509.
- Küçükahmet, L. (2005). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*, Ankara: Nobel
- Landau, B. (2001, April). *Teaching classroom management: A stand-alone necessity for preparing new teachers*. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, Seattle, WA.
- Levin, J., & Nolan, J. F. (2010). *Principles of Classroom Management*, Sixth edition, Boston, Pearson Education Inc.
- Lewis, R. (2001). Classroom discipline and student responsibility: The students' view. *Teaching and teacher education*, 17(3), 307-319.
- Lewis, R., Romi, S., Qui, X., & Katz, Y. J. (2005). Teachers' classroom discipline and student misbehavior in Australia, China and Israel. *Teaching and Teacher Education*, 21(6), 729-741.
- Little, E. (2005). Secondary school teachers' perceptions of students' problem behaviours. *Educational Psychology*, 25(4), 369-377.
- Lortie, D. (1975). *School-teacher: A sociological study*. Chicago: University of Chicago Press.
- Malmgren, K. W., Trezek, B. J., & Paul, P. V. (2005). Models of classroom management as applied to the secondary classroom. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 79(1), 36-39.
- Manning, M. L., & Bucher, K. T. (2003). *Classroom management: Models, applications, and cases*. Pearson.
- Martin, N. K., & Yin, Z. (1997). Attitudes and beliefs regarding classroom management style: differences between male and female teachers. *ERIC*.
- Martin, S. D. (2004). Finding balance: Impact of classroom management conceptions on developing teacher practice. *Teaching and Teacher Education*, 20(5), 405-422.
- Marzano, R. J. (2003). *What works in schools: Translating research into action*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

- Marzano, R. J., & Marzano, J. S. (2003). The key to classroom management. *Educational Leadership*, 57(1), 6-13.
- Marzano, R. J., Marzano, J. S., & Pickering, D. J. (2008). *Etkili sınıf yönetimi stratejileri* (Çev. Ed. Ç. Turgul), İstanbul: SEV Yayıncılık.
- McCauley-Cate, J. (2003). "This inner city thing": *New teachers and classroom management* (Order No. 3103230). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (305343725).
- McGregor, K. L. (2012). *Classroom management stratejies of highly effective teachers in diverse middle schools: Be strict and calm, not mean* (Unpublished doctoral dissertation), Claremont Graduate University.
- McMillan, J. S., & Schumacher, J. S. (2006). *Research in education: A conceptual introduction*. Massachusetts: Allyn & Bacon
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. John Wiley & Sons.
- Metz, M. H. (1978). *Classroom and corridors*. Berkeley: University of California Press.
- Miller, A., Ferguson, E., & Byrne, I. (2000). Pupils' causal attributions for difficult classroom behaviour. *British Journal of Educational Psychology*, 70(1), 85-96.
- Milner, H. R. (2006). Classroom management in urban classrooms. In C. Evertson & C. Weinstein (Eds.), *Handbook of classroom management: Research, practice, and contemporary issues* (pp. 491-522). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Milner, H. R., & Tenore, F. B. (2010). Classroom management in diverse classrooms. *Urban Education*, 45(5), 560-603.
- Mitchell, M. M., & Bradshaw, C. P. (2013). Examining classroom influences on student perceptions of school climate: The role of classroom management and exclusionary discipline strategies. *Journal of School Psychology*, 51(5), 599-610.
- Munk, D. D., & Repp, A. C. (1994). The relationship between instructional variables and problem behavior: A review. *Exceptional Children*, 60, 390-401.
- Murray, C., & Greenberg, M. T. (2000). Children's relationship with teachers and bonds with school an investigation of patterns and correlates in middle childhood. *Journal of School Psychology*, 38(5), 423-445.
- Neuman, L. W. (2007). *Toplumsal araştırma yöntemleri: Nitel ve nicel yaklaşımlar* (Çev. Ed. S. Özge). İstanbul: Yayın Odası Yayıncılık.

- Noguera, P. A. (1995). Preventing and producing violence: A critical analysis of responses to school violence. *Harvard Educational Review*, 65(2), 189-212.
- Nucci, L. (2006). Classroom management for moral and social development. In C. M. Evertson, & C. S. Weinstein (Eds.), *Handbook of classroom management, research, practice and contemporary issues* (pp.711-731). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Nur, İ. (2012). *Anaokullarında örgüt iklimi ile öğretmenlerin sınıf yönetimi becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Malatya ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- O'Connell Schmakel, P. (2008). Early adolescents' perspectives on motivation and achievement in academics. *Urban Education*, 43(6), 723-749.
- Ök, M., Göde, O. ve Alkan, V. (2000). İlköğretimde öğretmen-öğrenci etkileşimine sınıf yönetimi kurallarının etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 145, 20-24.
- Örücü, D. (2012). İlköğretim sınıf öğretmenlerinin sınıfa ve sınıf yönetimine ilişkin metaforik bakışları: Karşılaştırmalı bir durum çalışması. *İlköğretimOnline*, 11(2).
- Özel, E., Bayındır, N. ve Özel, A. (2013). Sınıf öğretmenlerinin sınıfta otoriteyi sağlamada gösterdikleri tepkisel davranışlar. *Journal of Süleyman Demirel University Institute of Social Sciences Year*, 2(18), 223-233.
- Özer-Özözgü, E. (2007). *Lise öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen davranışlarla baş etme stratejileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Pace, J. L. (2003a). Managing the dilemmas of professional and bureaucratic authority in a high school English class. *Sociology of Education*, 76, 37-52.
- Pace, J. L. (2003b). Revisiting classroom authority: Theory and ideology meet practice. *Teachers College Record*, 105(8), 1559-1585.
- Pace, J. L., & Hemmings, A. (2007). Understanding authority in classrooms: A review of theory, ideology, and research. *Review of Educational Research*, 77(1), 4-27.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev. Ed. M. Bütün & S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi
- Pedota, P. (2007). Strategies for effective classroom management in the secondary setting. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 80(4), 163-168.

- Pellegrino, A. (2010). Pre-service teachers and classroom authority. *American Secondary Education*, 35(3), 62-78.
- Pianta, R. C. (2006). Classroom management and relationships between children and teachers: Implications for research and practice. In C. M. Evertson, & C. S. Weinstein (Eds.), *Handbook of classroom management, research, practice and contemporary issues* (pp.685-709). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Pianta, R. C., & Stuhlman, M. W. (2004). Teacher-child relationships and children's success in the first years of school. *School psychology review*, 33(3), 444.
- Piwowar, V., Thiel, F., & Ophardt, D. (2013). Training inservice teachers' competencies in classroom management. A quasi-experimental study with teachers of secondary schools. *Teaching and Teacher Education*, 30, 1-12.
- Plax, T. G., Kearney, P., & Sorensen, G. (1990). The strategy selection- construction controversy II: Comparing pre- and experienced teachers' compliance- gaining message constructions. *Communication Education*, 39(2), 128-141.
- Polat, S., Kaya, S. ve Akdağ, M. (2013). Öğretmen adaylarının sınıf disiplinine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(2),877-890.
- Pomeroy, E. (1999). The teacher-student relationship in secondary school: Insights from excluded students. *British journal of sociology of education*, 20(4), 465-482.
- Prince, C. D. (2009). *Student teachers and classroom management: The development of strategies* (Order No. 3400908). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global.
- Reese, J. (2007). The four C's of successful classroom management: The music educator's job is easier if the classroom offers a positive and challenging environment [Electronic version]. *Music Educators Journal*, 94(1), 24-28.
- Reeve, J. (2006). Extrinsic rewards and inner motivation. In C. M. Evertson, & C. S. Weinstein (Eds.), *Handbook of classroom management, research, practice and contemporary issues* (pp. 645-664). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Reupert, A., & Woodcock, S. (2010). Success and near misses: Pre-service teachers' use, confidence and success in various classroom management strategies. *Teaching and Teacher Education*, 26(6), 1261-1268.
- Ritter, J. T., & Hancock, D. R. (2007). Exploring the relationship between certification sources, experience levels, and classroom management orientations of classroom teachers. *Teaching & Teacher Education*, 23(1), 1206-1216.

- Rogers, B. (2003). *Classroom behaviour: a practical guide to effective teaching, behaviour management and colleague support*. Sage.
- Romi, S., Lewis, R., Roache, J., & Riley, P. (2011). The impact of teachers' aggressive management techniques on students' attitudes to schoolwork. *The Journal of Educational Research*, 104(4), 231-240.
- Salkovsky, M., & Romi, S., & Lewis, R. R. (2015). Teachers' coping styles and factors inhibiting teachers' preferred classroom management practice. *Teaching and Teacher Education*, 48, 56-65.
- Sanderson, D. R. (2004). *Classroom management students observing student teachers: A Win-Win Combination*. Retrieved from <http://www.usca.edu/essays/vol92004/sanderson.pdf>.
- Sarıtaş, M. (2005). Sınıf yönetimi ve disiplinle ilgili kurallar geliştirme, (L. Küçükahmet Ed.). *Sınıf yönetiminde yeni yaklaşımlar*. (4. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, (s. 43-84).
- Schimmel, N. (2006). Freedom and autonomy of street children. *The International Journal of Children's Rights*, 14(3), 211-233.
- Shih, C. L., Wu, C. C., Lai, F. P., & Liao, C. W. (2015). The study of teachers' attitudes of positive disciplines and class management effectiveness in junior high school. *International Journal of Information and Education Technology*, 5(7), 507.
- Shin, S., & Koh, M. S. (2007). A cross-cultural study of teachers' beliefs and strategies on classroom behavior management in urban American and Korean school systems. *Education and Urban Society*, 39(2), 286-309.
- Silvestri, L. (2001). Pre-Service teachers' self-reported knowledge of classroom management. *Education*, 121(2), 575.
- Simonsen, B., MacSuga-Gage, A. S., Briere III, D. E., Freeman, J., Myers, D., Scott, T. M., & Sugai, G. (2014). Multitiered support framework for teachers' classroom-management practices: Overview and case study of building the triangle for teachers. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 16(3), 179-190.
- Sirkeci, B. (2010). *Özel ve devlet ilköğretim okulları birinci kademesindeki öğretmenlerin sınıf yönetiminde karşılaştıkları disiplin sorunları ve yaklaşım biçimleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Skinner, B.F. (1976). *Walden two*. New York: MacMillan.
- Stake, R. E. (1995). *The art of case study research*. Thousand Oaks, CA: Sage.

- Stake, R. E. (2005). Qualitative case study research. In N. K. Denzin ve Y. S. Lincoln (Eds.), *The Sage handbook of qualitative research*. (pp. 443-466). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Stake, R. E. (2006). *Multiple case study analysis*. Guilford Press.
- Stronge, J. H. (2002). *Qualities of effective teachers*. Alexandria VA: Association for Supervision and Curriculum Development
- Stronge, J. H., Ward, T. J., & Grant, L. W. (2011). What makes good teachers good? A cross-case analysis of the connection between teacher effectiveness and student achievement. *Journal of Teacher Education*, 62(4), 339-355.
- Stronge, J. H., Ward, T. J., Tucker, P. D., & Hindman, J. L. (2007). What is the relationship between teacher quality and student achievement? An exploratory study. *Journal of Personnel Evaluation in Education*, 20(3-4), 165-184.
- Şahin, Ç. (2012). *İlköğretim İngilizce öğretmenlerinin etkili sınıf yönetimi davranışlarının öğretmen ve öğrenci algılarına göre değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Taflan, A. (2007). *Öğretmen görüşleri ve öğrenci algısıyla sınıf yönetimi stratejilerinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Taylor, C. D. (2009). *Factors influencing classroom management beliefs of grades 9-12 arkansas teachers* (Order No. 3401779). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (89158422).
- Thorson, S. A. (2003). *Listening to students: reflections on secondary classroom management*. Boston: Allyn&Bacon.
- Tobin, K. (1990). Changing metaphors and beliefs: A master switch for teaching. *Theory Into Practice*, 29(2), 121-127.
- Tuncay-Yıldız, B. (2012). *A case study of the manipulatives in upper elementary mathematics classes in private school teachers' and students views*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Türnüklü, A., & Galton, M. (2001). Students' misbehaviours in Turkish and English primary classrooms. *Educational Studies*, 27(3), 291-305.
- Uçar, R. (2004). *İlköğretim okulları II. kademedeki din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin sınıf yönetimi yeterlikleri* (Kayseri il merkezi örneği) (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

- Uriegas, B. (2012). The impact of certification type and student teaching experience on classroom management in a rural South Texas district (Unpublished doctoral dissertation), University of Texas.
- Ünal, S. (2001). Öğretmenlerin hizmet içi eğitim etkinliklerinin verimliliği. *Çağdaş Eğitim Dergisi*.
- Ünlü, H. (2008). *Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterlikleri ve sınıf yönetimi davranışları* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Vijayan, P., Chakravarthi, S., & Philips, J. A. (2016). The role of teachers' behaviour and strategies in managing a classroom environment, *International Journal of Social Science and Humanity*, 6(3), 208-215.
- Walker, J. M., Hoover-Dempsey, K. V. (2006). Why research on parental involvement is important to classroom management. In C. M. Evertson, & C. S. Weinstein (Eds.), *Handbook of classroom management, research, practice and contemporary issues* (pp. 665-684). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Wallace, T. L., Sung, H. C., & Williams, J. D. (2014). The defining features of teacher talk within autonomy-supportive classroom management. *Teaching and Teacher Education*, 42, 34-46.
- Wang, M. C., Haertel, G. D., & Walberg, H. J. (1993). What helps students learn? *Educational Leadership*, 51(4), 74-79.
- Weber, M. (1947). *The theory of social and economic organization* (A. M. Hemderson & T. Parsons, Tans.) New York: Free Press.
- Weinstein, C. S. (1998). "I want to be nice, but i have to be mean": Exploring prospective teachers' conceptions of caring and order. *Teaching and teacher education*, 14(2), 153-163.
- Weinstein, C. S., & Mignano, A. J. (2003). *Elementary classroom management: Lessons from research and practice* (3rd edition). Boston: McGraw-Hill.
- Weinstein, C., Woolfolk, A., Dittmeier, L. & Shanker, U. (1994). Protector or prison guard: Using metaphors and media to explore student teachers' thinking about classroom management. *Action in Teacher Education*, 16(1), 41-54.
- Westbrook-Spaniel, C. A. (2008). *How teachers learn, select, and implement effective classroom management strategies* (Unpublished doctoral dissertation), New Mexico State University.
- Wolff, C. E., van den Bogert, N., Jarodzka, H., & Boshuizen, H. P. (2014). Keeping an eye on learning differences between expert and novice teachers' representations

- of classroom management events. *Journal of Teacher Education*, 0022487114549810.
- Wolfgang, C. (2001). *Solving discipline and classroom management problems: Methods and models for today's teachers* (5th ed.). New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Wong, H. K., & Wong, R. T. (2004). *The first days of school: How to be an effective teacher*. Mountain View, CA: Harry K. Wong Publications, Inc.
- Wong, H. K., Wong, R. T., & Seroyer, C. (2009). *The first days of school: How to be an effective teacher*. Mountain View, CA: Harry K. Wong Publications.
- Wubbels, T., & Levy, J. (1993). *Interpersonal relationships in education*. London: The Falmer Press.
- Wubbels, T., Brekelmans, M., den Brok, P., & van Tartwijk, J. W. F. (2006). An interpersonal perspective on classroom management in secondary classrooms in the Netherlands. In C. Evertson & C. Weinstein (Eds.), *Handbook of classroom management: Research, practice, and contemporary issues* (pp. 1161-1192). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Yılmaz, N. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi disiplini sağlamada kullandıkları ödül ve ceza yöntemlerinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Yin, R. K. (2003). *Case study research: Design and methods*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Yüksel, A. (2013). *Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerilerinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Zeller, J. J., & Pianta, R. C. (2004). *Teachers' childhood attachments and teacher-student relationships*. Unpublished manuscript, University of Virginia, Charlottesville.
- Zuckerman, J. (2007). Classroom management in secondary schools: A study of student teachers' successful strategies. *American Secondary Education*, 35(2), 4-16.

EKLER

Ek Numarası	Başlık	Sayfa Numarası
EK 1	Görüşme Soruları	370
EK 2	Gözlem Formu	373
EK 3	İzin Belgeleri	374

EK-1

Görüşme Soruları

Öğretmen;

- 1- Kendinizi kısaca tanıtabilir misiniz?
 - Kıdem, yaş, okuduğunuz ve görev yaptığınız okullar, çocuk sahibi olup olmama.
- 2- Öğretmen olma hikayenizden bahsedebilir misiniz?
 - Bu süreçte neler etkili oldu?
 - Nasıl karar verdiniz?
 - Model aldığınız birileri oldu mu?
- 3- Öğretmen olarak başarmayı hedeflediğiniz öncelikli şey nedir?
 - Başarılı bir öğretmen sizce olmazsa olmazı nedir?
- 4- Çalıştığınız farklı kurum ya da kademeleri düşündüğünüzde geçmişten günümüze öğrencilerle olan ilişkilerinizden bahsedebilir misiniz? Bu ilişkiler kurum ya da kademelere göre farklılaşıyor mu?
- 5- Günümüzde karşılaştığınız öğrencileri genel olarak nasıl değerlendirirsiniz? Sizce nasıl özelliklere ya da alışkanlıklara sahipler? Bu durum sizce eğitim ortamlarına ve öğrencilerin sınıftaki davranışlarına nasıl yansıyor?
- 6- Sıradan bir ders saatinizi en başından itibaren anlatır mısınız? Sınıfa nasıl girersiniz? Konuya nasıl başlarsınız? Dersi nasıl işlersiniz? Siz ders işlerken öğrencileriniz ne yapar?
- 7- Siz ders işlerken sınıfınız genelde nasıl olur? Uslu, meraklı, sessiz...). Neden? Bu durum sınıflara ya da okullara göre değişiyor mu? Değişiyorsa neler etkili?
- 8- Öğrencilerinizin dersinize olan ilgisi ya da katılımı sizce nasıl? Bu durumu neye bağlıyorsunuz?
- 9- Çok iyi geçti dediğiniz bir derste neler olmuştur? Ya da tam tersi bu ders çok kötü geçti dediğiniz derste neler olmuştur?
- 10- Sınıf içinde kesinlikle vazgeçemediğiniz kural ya da prensipleriniz var mı? Bunlarla ilgili biraz bilgi verir misiniz?
 - Neden bu tür kurallara ihtiyaç duydunuz?
 - Bu kuralları nasıl işler hale getirdiniz?
- 11- Size göre öğrencileriniz sizi nasıl görüyordur? (Anne, arkadaş gibi, sert, komik, yakın, uzak, otoriter vb...). Örnek vererek anlatabilir misiniz?

- 12- Sizce diğer öğretmenler sizi bir öğretmen olarak nasıl görüyordur? Yaşadığımız bir olay üzerinden anlatabilir misiniz?
- 13- Bir öğretmen olarak sizce veliler sizi nasıl görüyordur? Örnek vererek açıklayabilir misiniz?
- 14- Bugüne kadar sınıf yönetimi ile ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı? Lisans düzeyinde ya da hizmetiçi eğitim vs... Bunlar hakkında ne söyleyebilirsiniz?
- 15- Sınıf yönetimi genellikle disiplinle karıştırılan bir kavram olarak karşımıza çıkıyor. Oysaki sınıf yönetimi öğrencilerin akademik, sosyal, duygusal her türlü gelişimini destekleyecek bir çevrenin yaratılmasına dönük öğretmen davranışlarını ifade eder. İletişim, motivasyon, kurallar, zaman yönetimi, istenemeyen davranışlarla başa çıkma hepsi bu kavramın içinde yer alır.
- a) Bu bağlamda baktığımızda sizin kendinize has bir sınıf yönetimi yöntem ya da tarzınız var mı? Varsa bunu nasıl uygulamaya başladınız? Ya da nasıl keşfettiniz?
- b) Sizi etkileyen model aldığınız birileri oldu mu?
- c) Sınıf yönetiminde önceliğiniz nedir? (ilişkiler, başarı, düzen...)
- 16- Öğretmenliğinizin ilk yıllarını ve şimdiki zamanı düşündüğünüzde sınıfı yönetmede sizi en çok zorlayan şey nedir? Açıklayabilir misiniz?
- 17- Öğretmenlik hayatınız boyunca size bir şey öğreten ders çıkarmanızı sağlayan öğrencileriniz oldu mu? Örnek verebilir misiniz?
- 18- Bir öğretmen olarak sınıf içinde ve dışında güçlü olduğunuzu ve geliştirilmesi gerektiğini düşündüğünüz yönleriniz var mı? Açıklar mısınız?
- 19- Sınıfınızda ne tür istenmeyen davranışlar ortaya çıkıyor? Bunların sebebi sizce ne olabilir? Bunlarla başa çıkmada siz nasıl bir yol izliyorsunuz?
- 20- Öğrencilerinizi derse karşı motive etmeye ya da istenen davranışları sergilediklerinde onları ödüllendirmeye yönelik herhangi bir girişiminiz oluyor mu? Örnek verebilir misiniz?
- 21- Ders sırasında öğrencilerinizin dikkatinin dağıldığının nasıl farkına varırsınız? Onları derse tekrar çekmek için nasıl bir girişimde bulunursunuz?
- 22- Bunların yanısıra okulun sosyo-kültürel özelliklerini dikkate aldığımızda örneğin veli profili, öğrenci çeşitliliği ve sınıfta belirli özellikleriyle öne çıkan öğrencilerinizden bahsedebilir misiniz? Bunların sınıf yönetimi uygulamalarınıza etkisi oluyor mu? Oluyorsa ne yönde?

- 23- Sınıfınızdaki öğrencilerin gruplamanızı istesek örneğin liderler, uslular, yaramazlar, çalışkanlar gibi neler söylersiniz? Bu sınıfta bu tür öğrenciler var mı? Öğrencilerinizin sahip olduğu bu özellikler onlara olan yaklaşımınızın ya da sınıf yönetimi stratejilerinizin değişmesine sebep oluyor mu? Oluyorsa nasıl?
- 24- Son olarak sınıf yönetimine ilişkin diğer öğretmenlere tavsiyeleriniz nelerdir?

Öğrenci;

- 1- Bütün dersleri düşündüğünde hangi dersin daha çok olmasını isterdin?
- 2- Bütün dersleri düşündüğünde hangi dersin daha az olmasını isterdin?
- 3- Sence bir dersi sevmende öğretmen mi daha etkilidir yoksa hangi dersin ne olduğu mu?
- 4- Sevmediğin bir öğretmenin dersinde nasıl davranırsın? Örnek verebilir misin?
- 5- Sevdiğin bir öğretmenin dersinde nasıl davranırsın? Örnek verebilir misin?
- 6- Sence iyi bir öğretmen nasıl olmalıdır? Örnek verebilir misin?
- 7- Sen öğretmen olsaydın sınıfta nasıl davranırdın?
- 8- Okulunda en çok sevilen öğretmenlerden nedenleriyle birlikte bahsedebilir misin?
- 9- Okulunda en az sevilen öğretmenlerden nedenleriyle birlikte bahsedebilir misin?
- 10- ders hakkında neler düşünüyorsun? Sence nasıl bir ders? Neden?
- 11- öğretmeninizi diğer öğretmenlerden ayıran özellikler var mı? Kısaca açıklar mısınız?
- 12- Bu dersi sevip sevmemende öğretmeninizin bir rolü nedir? Örnek verebilir misin?

EK-3
İzin Belgeleri

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 88074293/605.01/9957019
Konu: Araştırma Projesi

06.10.2015

OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
(Personel Dairesi Başkanlığı)

İlgi : a) 05/10/2015 tarih ve 9869991 sayılı olur.

b) Osmangazi Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 18/09/2015 tarih ve 5442-5863 sayılı yazısı.

İlgi (b) yazı ile istemiş olduğunuz "Araştırma Projesi" incelenmiş ve uygun görülmüş olup, ilgi (a) Olur ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

Necmi ÖZEN

Vali a.

İl Millî Eğitim Müdürü

EKLER :

- 1-İlgi (a) Olur (1 sayfa)
2-Araştırma Değerlendirme Formu (1 sayfa)

Adres :

Osmangazi Üniversitesi
Rektörlüğü
Meşelik Kampüsü
PK.26480 ESKİŞEHİR

Aslı ile Aynıdır
5070 Sayılı Yasa ile
elektronik olarak
imzalanmıştır.
0.7. Ekim 2015

Remzi ERSELİK
Memur

Büyükdere Mah. Atatürk Blv. No:247 ESKİŞEHİR
Elektronik Ağ: www.eskisehir.meb.gov.tr
e-posta: strateji26@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: İL TOKAT
Tel : (0 222) 239 72 00/213-425
Faks: (0 222) 239 39 22

T.C.
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM VE İNSANİ BİLİMLER ETİK KURULU
ESKİŞEHİR

Toplantı Tarihi : 29.09.2015
Toplantı Sayısı : 2015-9

GÜNDEM

1. Enstitümüz Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Doktora programı öğrencisi Arş. Gör. Sabiha İŞÇİ'nin "Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi" konulu doktora tez önerisinin Eğitim ve İnsani Bilimler Etik Kurallarına uygunluğunun görüşülmesi,

KARAR

1. Enstitümüz Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Doktora programı öğrencisi Arş. Gör. Sabiha İŞÇİ'nin "Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi" konulu doktora tez önerisinin Eğitim ve İnsani Bilimler Etik Kurallarına uygun olduğuna,

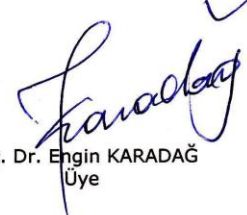
oy birliği ile karar verildi.

Prof. Dr. M. Bahaddin ACAT
Başkan

Prof. Dr. Cemil YÜCEL
Üye

Prof. Dr. Zühal ÇUBUKÇU
Üye

Prof. Dr. Kürşat YENİLMEZ
Üye

Doç. Dr. Eğin KARADAĞ
Üye

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı SOYADI

Sabiha DULAY

Doğum Yeri*

MUĞLA

Doğum Tarihi*

17/02/1989

Eğitim Durumu

Lise MUĞLA ANADOLU ÖĞRETMEN LİSESİ 2007

Lisans DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ 2011

Yüksek Lisans ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ 2013

Yabancı Dil İngilizce: Okuma (Çok iyi), Yazma (Çok İyi), Konuşma (Çok İyi)

Mesleki Geçmiş

Araştırma Görevlisi Eskişehir Osmangazi Üniversitesi 2013-

Akademik Çalışmalar

Yayımlar

Uluslararası hakemli dergilerde yayınlanan makaleler (SCI & SSCI & Arts and Humanities)

Cakmak, E., Isci, S., Uslu, F., Oztekin, O., Danisman, S., & Karadag, E. (2015). Overview of the dissertation process within the framework of flow theory: A qualitative study. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (Educational Science: Theory and Practice)*, 15(3), 607-620.

Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında (*Proceedings*) basılan bildiriler

- Isci, S., & Karadağ, E. (2014, October). Destructive Leadership, Psychological Capital and Organizational Citizenship Behavior: A structural Equation Modelling. In *Proceedings of International Academic Conferences* (No. 0802644). International Institute of Social and Economic Sciences.
- Danişman, Ş., İşçi, S., Öztekin, Ö. (2015, June). A review of publications related to multicultural education in Turkish context. Paper presented at the meeting of International Conference for Teaching and Education, Barcelona, Spain.
- İşçi, S., & Aypay, A. (2015). "The thematic and methodological analysis of classroom management thesis and dissertations in Turkey," presented at the International Conference on emerging trends on multidisciplinary research, İstanbul.
- Öztekin, Ö., Tosuntaş, Ş. B., Danişman, Ş., & İşçi, S. (2015.). Metaphoric perceptions of post-graduate students about thesis process. Presented at the International Conference on emerging trends on multidisciplinary research, İstanbul.
- İşçi, S., & Yalçın, M. (2016). İletişim sürecinde sosyal aktörler olarak okul müdürleri, III. International Eurasian Educational Research Congress, Muğla.
- Dulay, S. (2017). Öğrencilerin gözünden sınıf içi istenmeyen öğretmen davranışları, 2nd World Congress on Lifelong Education, Antalya.

Yazılan uluslararası kitaplar veya kitaplarda bölümler

- İşçi, S. ve Öztekin, Ö. (2013). Nitel verilerin analizi. İçinde *nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (İÇev. Ed. S. Turan). Ankara: Nobel.
- Öztekin, Ö., İşçi, S., & Karadağ, E. (2015). The Effect of Leadership Leadership on Organizational Commitment Commitment. In *Leadership and Organizational Outcomes* (pp. 57-79). Springer International Publishing.
- İşçi, S., Çakmak, E., & Karadağ, E. (2015). The Effect of Leadership Leadership on Organizational Climate Organizational climate. In *Leadership and Organizational Outcomes* (pp. 123-141). Springer International Publishing.
- Aydoğdu, E., Dönmez, A., & İşçi, S (2015). Araştırma raporunun yazılması. İçinde *araştırma yöntemleri: Desen ve analiz* (Çev. Ed. A. Aypay). Ankara: Anı.
- Dulay, S., & Karadağ, E. (2017). The Effect of School Climate on Student Achievement In *The Factors Effecting Student Achievement* (pp. 199-213). Springer International Publishing.

Dulay, S. (2017). The Effect of Self-concept on Student Achievement. In *The Factors Effecting Student Achievement* (pp. 117-132). Springer International Publishing.

Ulusal hakemli dergilerde yayınlanan makaleler

İşçi, S. (2013). Bilimsel Devrimlerin Yapısı (Kitap İncelemesi). *Eğitimde Politika Analizi*, 2(1), 61-63.

Karadağ, E., İşçi, S., Öztekin, Ö., & Anar, S. (2016). Okul İklimi ve Akademik Başarı İlişkisi: Bir Meta-Analiz Çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2).

Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında basılan bildiriler

Öztekin, Ö., İşçi, S. ve Yalçın, M. (2012). Yatılı ilköğretim bölge okulu öğrencilerinin devamsızlık nedenleri. 7. Ulusal Eğitim Yönetimi Kongresi, İnönü Üniversitesi, Malatya, 24-26 Mayıs.

Öztekin, Ö., Karadağ, E., İşçi, S. ve Bektaş, F. (2014). Okul İklimin Akademik Başarıya Etkisi: Bir meta analiz çalışması. 9. Ulusal Eğitim Yönetimi Kongresi, Siirt Üniversitesi, Siirt, 8-10 Mayıs.

İşçi, S., Aypay, A. ve Yalçın, M. (2014). Müfettişlerin, okul müdürlerinin ve öğretmenlerinin gözünden eğitim politikalarının okullara yansımaları, 24. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, 4-6 Eylül.

Dönmez, A., İsci, S., & Aypay, A. (2015). Okul yöneticilerinin eğitim politikaları üzerine zihinsel haritaları: Nitel bir araştırma, 10. Ulusal Eğitim Yönetimi Kongresi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep, 7-9 Mayıs.

İşçi, S., & Belenkuyu C. (2016). Okul müdürü ve rutin işler, 11. Eğitim Yönetimi Kongresi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 12-14 Mayıs.

Diğer etkinlikler

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesince 14-17 Mayıs 2015 tarihinde düzenlenen TİKA, Milli Eğitim Bakanlığı, Eskişehir Valiliğince desteklenen I. Uluslararası Türk Dünyası Çocuk Oyun ve Oyuncakları Kurultayı düzenleme kurulu üyesi.

Türk-Alman Araştırma, Eğitim ve İnovasyon Yılı 2014 kapsamında TÜBİTAK'ın destekleri ile Eğitim Fakültesi tarafından 15-16 Mayıs 2014 tarihleri arasında Eskişehir'de düzenlenen Türkiye-Almanya Arasında Göçte Devamlılık ve

Değişim: Güncel eğilimler ve Tartışmalar konulu uluslararası konferansın düzenleme kurulu üyesi.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi tarafından 5-7 Eylül 2013 tarihleri arasında düzenlenen 22. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayında düzenleme kurulu üyesi.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Değerler Eğitimi Sempozyumu: Sosyal ve Kurumsal Yönleriyle Değerler Eğitimi Sempozyumunda düzenleme kurulu üyesi.

Eğitim Bilimleri Enstitüsünce düzenlenen 2011-2012 öğretim yılı bahar dönemi bilimsel ve sosyal etkinlikler kapsamında, “Bir İnsanlık Bilgesi: Mevlana”konulu panelde sunum yapmıştır.

Seminer ve Çalıştaylar

Sertifikalar

İletişim

E-posta adresi

sabihaisci@gmail.com